LENIN

OPERE COMPLETE

www.dacoromanica.ro

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LENIN

OPERE COMPLETE

26

www.dacoromanica.ro

TRADUCEREA ÎN LIMBA ROMÎNĂ
APARE ÎN URMA HOTĂRÎRII C.C.
AL P.M.R. EA A FOST ÎNTOCMITĂ
DUPĂ ORIGINALUL ÎN LIMBA RUSĂ,
ED. A V-A

www.dacoromanica.ro

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1964

www.dacoromanica.ro

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

26

Iulie 1914 — august 1915

EDITURA POLITICĂ
BUCUREŞTI — 1964

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ

Volumul al douăzeci şi şaselea al Operelor complete ale lui V. I. Lenin şi un număr de volume care urmează cuprind lucrări din perioada războiului imperialist mondial. În acest volum sînt incluse lucrări scrise de Lenin în primul an al războiului — începînd din iulie 1914 pînă în august 1915.

Războiul imperialist mondial a început la 19 iulie (1 august) 1914 şi a durat peste patru ani. A fost un război între două grupuri de puteri imperialiste pentru împărţirea coloniilor şi a sferelor de influenţă, pentru jefuirea şi înrobirea altor popoare. Imperialismul german se afla în fruntea grupului din care făceau parte Austro-Ungaria, Turcia şi Bulgaria. Din celălalt grup (Antanta), condus de imperialiştii englezi şi francezi, făcea parte şi Rusia ţaristă. Mai tîrziu au aderat la Antantă Italia, Japonia, Statele Unite ale Americii şi alte state. În război au fost antrenate 28 de ţări cu o populaţie de peste un miliard şi jumătate de locuitori.

Clasele dominante, burghezia şi moşierii, au folosit toate mijloacele de influenţare ideologică pentru a justifica războiul în ochii popoarelor, pentru a învenina masele cu otrava şovinismului, pentru a-i dezbina pe muncitorii din ţările beligerante, pentru a-i aţîţa pe unii împotriva altora. Partidele burgheze şi mic-burgheze din fiecare ţară înşelau masele populare, ascunzînd adevăratele scopuri ale războiului, declarînd că războiul are un caracter defensiv, că este dus în numele „salvării naţiunii“, şi chemau la „apărarea patriei“.

www.dacoromanica.ro

În fața partidelor socialiste din toate țările se punea sarcina de a dezvălui adevărata esență și scopurile războiului, de a demasca minciunile, sofismele și frazele patriotarde răspîndite de clasele dominante în scopul de a justifica războiul, sarcina de a apăra unitatea internațională a clasei muncitoare, de a ridica masele de oameni ai muncii la luptă împotriva războiului, împotriva imperialismului. Hotărîrile Congreselor socialiste internaționale — de la Stuttgart (1907), Copenhaga (1910), Basel (1912) — au stabilit tactica socialiștilor în condițiile războiului, arătînd că războiul care se apropia va fi un război imperialist mondial, și le cereau socialiștilor să folosească în scopurile revoluției, ale răsturnării orînduirii capitaliste, criza economică și politică provocată de război.

Dar cînd a izbucnit războiul, majoritatea liderilor partidelor socialiste și ai Internaționalei a II-a au dat uitării hotărîrile pe care le-au adoptat chiar ei, au trădat clasa muncitoare, au trecut de partea burgheziei din țările lor, s-au pronunțat în favoarea războiului. Social-democrații din Germania și din multe alte țări au votat pentru credite de război, socialiștii din Belgia și Franța au intrat în guvernele imperialiste din țările lor. Menșevicii din Rusia s-au pronunțat și ei în favoarea războiului dus de țarism. Conducătorii partidelor socialiste repetau lozincile șoviniste ale burgheziei, justificau războiul, promovau politica „păcii civile", îndemnau masele să înceteze în timpul războiului lupta de clasă împotriva asupritorilor. După cum arăta Lenin, răspunderea pentru această poziție trădătoare, rușinoasă pe care s-au situat socialiștii din majoritatea țărilor europene revenea în primul rînd social-democrației germane — partidul cel mai puternic și mai influent din Internaționala a II-a, care dădea tonul în mișcarea socialistă internațională. Dezorganizate ca urmare a trădării săvîrșite de conducătorii lor, partidele socialiste din cele mai mari țări s-au dovedit incapabile să se situeze pe o poziție justă față de război, să se opună asaltului naționalismului burghez și șovinismului. Internaționala a II-a a dat faliment și s-a destrămat. Socialismul internațional trecea printr-o criză gravă.

www.dacoromanica.ro

În acest moment de o importanță istorică mondială deosebită, numai bolșevicii, în frunte cu Lenin, s-au situat pe o poziție justă, revoluționară față de război. Cu mult timp înainte de război, partidul bolșevic a dus o luptă consecventă împotriva militarismului, pentru preîntîmpinarea războiului. La propunerea lui Lenin, în rezoluția Congresului socialist de la Stuttgart în problema referitoare la militarism și conflictele internaționale a fost introdusă teza deosebit de importantă cu privire la necesitatea ca, în cazul izbucnirii unui război imperialist, criza provocată de război să fie folosită în interesul revoluției socialiste. Iar cînd a izbucnit primul război mondial, partidul bolșevic, sub conducerea lui Lenin, și-a îndeplinit cu cinste datoria, a ținut sus steagul internaționalismului proletar, a dat un exemplu de fidelitate față de socialism, a condus lupta clasei muncitoare din Rusia împotriva războiului, împotriva imperialismului.

Războiul imperialist mondial din 1914—1918 a însemnat o cotitură bruscă în viața popoarelor, punînd în joc destinele statelor, agravînd la maximum toate contradicțiile capitalismului. În legătură cu războiul se ridicau o serie întreagă de probleme noi cu privire la căile și perspectivele mișcării muncitorești internaționale, cu privire la strategia și tactica partidelor proletare în noile condiții istorice. Dezvoltînd în mod creator teoria marxistă, Lenin a elucidat aceste probleme, a elaborat multilateral poziția partidului bolșevic și a întregii social-democrații revoluționare internaționale în problemele războiului, păcii și revoluției, a arătat clasei muncitoare și tuturor maselor de oameni ai muncii calea revoluționară, singura posibilă, de ieșire din război.

Lucrările din acest volum au fost scrise de Lenin în Elveția, unde s-a mutat de la Poronino, la scurt timp după începerea războiului. Majoritatea acestor lucrări au fost publicate în ziarul „Soțial-Demokrat", Organul Central al P.M.S.D.R., reînființat de Lenin după o întrerupere de un an. Volumul începe cu remarcabilele teze ale lui Lenin „Sarcinile social-democrației revoluționare în războiul european" și Manifestul C. C. al P.M.S.D.R. „Războiul și

www.dacoromanica.ro

social-democraţia din Rusia", scris de Lenin pe baza lor, întrucît aceste teze au fost primele documente care au definit şi au exprimat poziţia partidului bolşevic faţă de război. Cele mai importante teze formulate în aceste documente au fost dezvoltate în rezoluţiile, scrise de Lenin, ale Conferinţei de la Berna a bolşevicilor, care a avut importanţa unei conferinţe generale (vezi „Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R."). În broşura lui Lenin „Socialismul şi războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. faţă de război)", care se publică în acest volum şi care a fost scrisă cu ocazia primei conferinţe socialiste internaţionale, linia partidului bolşevic în timpul războiului este explicată pe larg şi fundamentată.

În lucrările sale, Lenin a dezvăluit în profunzime esenţa şi cauzele războiului mondial, arătînd că numai pe această bază poate fi stabilită linia justă a partidului în condiţiile războiului. Totodată, Lenin sublinia că dialectica materialistă „cere ca fiecare fenomen social să fie cercetat sub toate aspectele în dezvoltarea lui şi ca tot ceea ce este exterior, aparent, să fie redus la forţele motrice fundamentale, la dezvoltarea forţelor de producţie şi la lupta de clasă" (volumul de faţă, p. 222). Lenin a arătat că primul război mondial a fost generat de condiţiile epocii imperialismului şi a apărut ca urmare a dezvoltării inegale a capitalismului, a schimbării raportului de forţe între puterile imperialiste. Războiul imperialist a constituit o continuare a politicii imperialiste de jaf duse de ţările capitaliste înainte de război. „Acapararea de noi teritorii şi subjugarea altor naţiuni, ruinarea naţiunii concurente, jefuirea bogăţiilor ei, distragerea atenţiei maselor celor ce muncesc de la crizele politice interne din Rusia, Germania, Anglia şi alte ţări, dezbinarea muncitorilor prin înşelăciunea naţionalistă, precum şi nimicirea avangărzii lor cu scopul de a slăbi mişcarea revoluţionară a proletariatului — iată — scria Lenin — unicul conţinut real al războiului actual, iată sensul şi semnificaţia lui" (p. 15).

Pornind de la caracterul imperialist al războiului, Lenin a definit poziţia partidului faţă de război. El a lansat lozinca : să transformăm războiul imperialist în război

www.dacoromanica.ro

civil. „În timpul războiului, revoluție înseamnă război civil", arăta Lenin. De aceea, în condițiile războiului imperialist mondial bolșevicii luptau pentru revoluție sub lozinca transformării lui în război civil. Această lozincă rezulta din toate condițiile războiului, precum și din faptul că războiul a creat o situație revoluționară în majoritatea țărilor din Europa. Nici unul din guverne nu era sigur de viitor. Războiul accentuase extraordinar de mult starea de mizerie a maselor, ceea ce a provocat nemulțumirea, protestul lor, o stare de spirit revoluționară, care pe o anumită treaptă de dezvoltare poate să se transforme în acțiune. O dovadă a maturizării crizei revoluționare o constituia, așa cum arăta Lenin, și faptul că încă în 1915 se constata în toate țările un proces de scindare a partidelor socialiste, un proces de îndepărtare a maselor proletariatului de conducătorii social-șovinişti și de trecere a lor la ideile și stările de spirit revoluționare, de apropiere a lor de conducătorii revoluționari. Desigur, scria Lenin, nu se poate ști dinainte dacă această situație revoluționară va duce sau nu la revoluție și cînd anume va avea loc revoluția. Dar nu încape îndoială că toți socialiștii sînt datori să muncească sistematic, neabătut în această direcție, să dezvăluie în fața maselor existența situației revoluționare, să trezească conștiința revoluționară și hotărîrea revoluționară a proletariatului, să-l ajute să treacă la acțiuni revoluționare. Lozinca prin care această activitate era sintetizată și îndrumată era tocmai lozinca transformării războiului imperialist în război civil.

Războiul civil la care chema social-democrația revoluționară în acel timp însemna, după cum arăta Lenin, lupta cu arma în mînă a proletariatului pentru răsturnarea puterii burgheziei în țările capitaliste dezvoltate, pentru revoluția democratică în Rusia, pentru republică în țările monarhice rămase în urmă etc. Ca primi pași pe calea transformării războiului imperialist în război civil, Lenin indica următoarele măsuri : refuzul absolut de a vota credite de război și ieșirea din ministerele burgheze, ruptura definitivă cu politica „păcii naționale" ; crearea unei organizații ilegale ; sprijinirea fraternizării soldaților țărilor beligerante ;

www.dacoromanica.ro

sprijinirea oricăror acțiuni revoluționare de masă ale proletariatului.

Paralel cu lozinca războiului civil, Lenin a formulat, în opoziție cu politica burgheză și social-șovină a sprijinirii „propriului" guvern și „apărării patriei", lozinca înfrîngerii „propriului" guvern în războiul imperialist. „În nici o țară — scria Lenin — lupta împotriva propriului guvern care duce un război imperialist nu trebuie să se oprească în fața eventualității înfrîngerii acestei țări ca urmare a agitației revoluționare. Înfrîngerea armatei guvernamentale slăbește guvernul respectiv, contribuie la eliberarea naționalităților subjugate de el și înlesnește războiul civil împotriva claselor guvernante" (p. 165). Explicării importanței acestei lozinci Lenin i-a consacrat articolul „Despre înfrîngerea propriului guvern în războiul imperialist". În acest articol, Lenin a formulat importanta teză principială că „o clasă revoluționară nu poate să nu dorească înfrîngerea propriului guvern într-un război reacționar". El a subliniat că, în condițiile războiului imperialist mondial, proletariatul din toate țările imperialiste trebuie să dorească înfrîngerea „propriului" guvern și să contribuie la această înfrîngere — fără aceasta, transformarea războiului imperialist în război civil nu este cu putință. Lenin a criticat vehement lozinca lui Troțki „nici victorie, nici înfrîngere" ; adepții acestei lozinci, scria el, sprijină de fapt „propriul" guvern, se situează pe poziția burgheziei și a social-șoviniștilor, nu cred în posibilitatea acțiunilor revoluționare internaționale ale clasei muncitoare împotriva „propriilor" guverne, nu vor să contribuie la dezvoltarea acestor acțiuni.

Burghezia și social-șoviniștii le aduceau bolșevicilor învinuirea că nu sînt patrioți, că nu-și iubesc patria. Ca răspuns la aceste atacuri calomnioase, Lenin a scris articolul „Mîndria națională a velicorușilor", în care arăta cum trebuie înțeles patriotismul și cum trebuie el îmbinat cu internaționalismul. „Oare nouă, proletarilor velicoruși conștienți, ne e străin sentimentul mîndriei naționale ? Firește că nu ! — scria Lenin — Noi ne iubim limba și patria", sîntem mîndri de faptul că națiunea rusă a dat luptători eroici

www.dacoromanica.ro

împotriva asupritorilor, că clasa muncitoare rusă a creat un puternic partid revoluționar, că poporul rus a dat omenirii „mari pilde de luptă pentru libertate și socialism". Luptînd pentru înfrîngerea guvernului țarist în războiul imperialist, bolșevicii au acționat ca niște patrioți adevărați, deoarece această politică înlesnea răsturnarea pe cale revoluționară a țarismului, ducea la eliberarea oamenilor muncii, adică a 9/10 din populație, de sub jugul moșierilor și capitaliștilor, la crearea unei Velicorusii „libere și independente, de sine stătătoare, democratice, republicane, mîndre, care să-și întemeieze relațiile cu vecinii ei pe principiul uman al egalității, și nu pe principiul feudal al privilegiilor, înjositor pentru o națiune mare" (p. 107).

Lenin sublinia cu toată tăria importanța educării muncitorilor și a tuturor oamenilor muncii în spiritul internaționalismului, al apărării consecvente a celei mai depline egalități în drepturi a națiunilor, a dreptului tuturor popoarelor la autodeterminare. Adevăratele interese naționale, just înțelese, lupta pentru fericirea propriului popor coincid cu interesele socialiste ale clasei muncitoare din toate țările. De la aceste indicații ale lui Lenin pornesc comuniștii din lumea întreagă atunci cînd consideră că îndatorirea lor primordială este de a educa oamenii muncii în spiritul internaționalismului și patriotismului socialist, al intransigenței față de orice manifestări de naționalism și șovinism.

Tactica revoluționară consecventă a bolșevicilor în anii războiului imperialist mondial a fost, după cum releva Lenin, continuarea și dezvoltarea organică a liniei urmate de partid în anii premergători, a reprezentat „un rezultat inevitabil al dezvoltării timp de trei decenii a social-democrației în Rusia". Traducînd în viață această tactică, partidul bolșevic, sub conducerea lui Lenin, a desfășurat în anii războiului o uriașă activitate revoluționară. În timp ce se afla în Elveția, Lenin a unit grupurile bolșevice din străinătate, a stabilit legătura cu organizațiile de partid din Rusia, a reușit să refacă acolo Biroul C.C. și a îndrumat activitatea lor. Lenin releva cu satisfacție că chiar în primele luni după începerea războiului „avangarda conștientă

www.dacoromanica.ro

a muncitorilor din Rusia s-a unit *în fapt* în jurul C.C. și al O.C.", că, în pofida greutăților de necrezut din perioada războiului, partidul își continuă munca revoluționară ilegală. El arăta cu mîndrie că în general și în ansamblu clasa muncitoare s-a dovedit singura clasă din Rusia care nu a permis să i se inoculeze otrava șovinismului.

Lenin aprecia foarte mult activitatea curajoasă desfășurată de deputații bolșevici din Duma a IV-a de stat, întrucît aceștia, promovînd linia politică a partidului, nu numai că au refuzat să voteze creditele de război, dar au și făcut ca protestul împotriva războiului să pătrundă pînă în adîncurile clasei muncitoare, fapt pentru care au fost deferiți justiției și deportați în Siberia. În articolul „Ce a dovedit procesul Fracțiunii muncitorești social-democrate din Rusia ?", Lenin scria : „Muncitorii conștienți din Rusia au creat un partid și au dat un detașament înaintat, care în timpul războiului mondial și al prăbușirii mondiale a oportunismului internațional au dovedit mai mult ca oricine că sînt în stare să-și facă datoria, datoria de social-democrați revoluționari internaționaliști" (p. 171).

Lenin considera unirea internațională a muncitorilor și ruptura hotărîtă cu oportunismul drept cea mai importantă sarcină în lupta împotriva războiului imperialist. „Sarcina social-democraților din fiecare țară — scria el — trebuie să fie în primul rînd lupta împotriva șovinismului din propria lor țară" (p. 20).

În articolele „Südekumii ruși", „Ce fel de «unitate» a proclamat Larin la Congresul din Suedia ?", „Cum se îmbină servilismul față de reacțiune cu jocul de-a democrația" ?, „Sub pavilion străin", „Sofismele social-șoviniștilor", Lenin demască social-șovinismul menșevicilor — poziția lui Plehanov, Akselrod, Potresov, Cerevanin și a altora. Lenin a criticat necruțător poziția centriștilor ruși, în frunte cu Troțki și Martov, care se grupaseră în jurul revistei „Naşe Slovo", arătînd că ei încearcă să îmbine apărarea platonică, în vorbe, a internaționalismului și cerința unei unități cu social-șoviniștii fățiși.

Totodată, Lenin a dus o luptă hotărîtă împotriva oportunismului din cadrul social-democrației internaționale.

www.dacoromanica.ro

„Sarcina noastră în momentul de față — scria el — este să ducem o luptă deschisă și neîmpăcată împotriva oportunismului internațional și împotriva celor care îl camuflează... Aceasta este o sarcină internațională. Ea ne revine nouă, și nimănui altcuiva. Nu ne putem da în lături de la îndeplinirea ei" (Opere, vol. 35, E.S.P.L.P. 1958, p. 137). În articolele „Falimentul Internaționalei a II-a", „Situația din Internaționala socialistă și sarcinile ei", „Șovinism mort și socialism viu (Cum să restabilim Internaționala)", „Și acum ? (Sarcinile partidelor muncitorești în legătură cu oportunismul și social-șovinismul)" etc., Lenin îi înfierează pe social-șoviniștii și centriștii din rîndurile social-democrației germane, franceze, belgiene, engleze, dezvăluie cauzele falimentului Internaționalei a II-a, caracterizează sarcinile socialiștilor de stînga. Aceste lucrări sînt pătrunse de ideea apărării internaționalismului proletar, de o ură puternică împotriva dușmanilor clasei muncitoare, de năzuința spre purificarea mișcării muncitorești internaționale de șovinismul și oportunismul care o rodeau.

După cum arăta Lenin, principala cauză a falimentului Internaționalei a II-a era predominarea în cadrul ei a oportuniștilor, care promovau o politică de subordonare a mișcării muncitorești față de interesele burgheziei. Social-șovinismul reprezenta o continuare firească, o dezvoltare a oportunismului. „Prin social-șovinism înțelegem — scria Lenin — recunoașterea ideii de apărare a patriei în actualul război imperialist, justificarea alianței, în acest război, între socialiști și burghezia și guvernul din propria țară, renunțarea la propagarea și sprijinirea acțiunilor revoluționare ale proletariatului împotriva «propriei» burghezii etc. E absolut evident că conținutul ideologic și politic esențial al social-șovinismului coincide întru totul cu bazele oportunismului. E vorba de *unul și același* curent" (vezi volumul de față, p. 247).

Lenin a arătat că în partidele socialiste s-au conturat două nuanțe principale ale șovinismului : una — fățișă, cinică, și alta — camuflată, fățarnică și, de aceea, mai periculoasă. Divergența dintre aceste două genuri de oportunism și de social-șovinism nu este o divergență profundă,

www.dacoromanica.ro

principială ; în problemele principale nu există nici o divergență între ele. Lenin sublinia în mod deosebit importanța luptei împotriva oportunismului camuflat — centrismul, kautskismul. Numai acela care luptă împotriva kautskismului, care înțelege că din punct de vedere principial „centrul" rămîne un aliat al șoviniștilor și oportuniștilor, scria el, este cu adevărat internaționalist.

În lucrările sale, Lenin a dezvăluit rădăcinile sociale ale social-șovinismului, legătura lui cu imperialismul. Apariția, creșterea și intensificarea oportunismului în mișcarea muncitorească sînt indisolubil legate de procesul de transformare a capitalismului în imperialism. Pentru a-și menține dominația în condițiile imperialismului, ale agravării tuturor contradicțiilor capitalismului, burghezia caută să descompună mișcarea muncitorească dinăuntrul ei. Lenin a arătat că burghezia, corupînd vîrfurile clasei muncitoare pe seama supraprofiturilor, creînd acestor vîrfuri condiții economice și politice privilegiate, acordînd posturi rentabile, liniștite în ministere, parlamente, în redacțiile ziarelor, atrage aceste vîrfuri de partea sa, face din ele promotorii influenței sale în mișcarea muncitorească. A fost creată o întreagă pătură, așa-numita „aristocrație muncitorească", care, treptat, s-a despărțit de masa proletariatului și a trecut de partea burgheziei, a devenit apărătoarea intereselor ei. „Baza economică a șovinismului și a oportunismului din mișcarea muncitorească — scria Lenin — este identică : alianța dintre păturile de sus, puțin numeroase, ale proletariatului și micii burghezii, care beneficiază din firimiturile provenite din privilegiile capitalului național «propriu», alianță îndreptată împotriva masei proletare, împotriva maselor muncitoare și tuturor celor asupriți" (p. 249).

Oportunismul, arăta Lenin, fiind instrumentul organizat al burgheziei în mișcarea muncitorească, a devenit principalul dușman al proletariatului. Oportuniștii sînt dușmani burghezi ai clasei muncitoare, care în timp de pace își desfășoară pe ascuns munca lor burgheză, aciuîndu-se în partide muncitorești, iar în epocile de criză se dovedesc a fi aliați fățiși ai întregii burghezii unite. Lenin a pus cu

www.dacoromanica.ro

toată țăria sarcina unei sciziuni organizatorice cu social-șoviniștii și oportuniștii, a formării unor partide marxiste cu adevărat revoluționare în celelalte țări și a creării unei noi Internaționale, Internaționala a III-a. Partidul bolșevic, arăta Lenin, a rupt de mult din punct de vedere organizatoric cu grupurile și elementele oportuniste, și tocmai datorită acestui lucru a putut să-și îndeplinească datoria revoluționară în perioada războiului imperialist. Pentru bolșevici nu se pune problema oportunității unei rupturi cu social-șoviniștii. Pentru ei această problemă este definitiv rezolvată. Pentru bolșevici se pune doar problema săvîrșirii în cel mai scurt timp a unei rupturi pe plan internațional.

Partidele socialiste din epoca Internaționalei a II-a reprezentau tipul de partid care-i tolera pe oportuniști în rîndurile sale, în care oportunismul, deși era considerat o „abatere", constituia totuși o parte componentă legitimă a partidului social-democrat. Acest tip de partid era perimat. Noile condiții de luptă, epoca revoluțiilor socialiste cereau trecerea la partide proletare de tip nou, eliberate de oportunism. De aici necesitatea de a rupe complet cu oportuniștii și cu social-șoviniștii, necesitatea ca partidele proletare revoluționare să se separe necondiționat de partidele mic-burgheze — oportuniste. Noua Internațională, a III-a, trebuia să fie creată, arăta Lenin, tocmai pe o astfel de bază, revoluționară. Dar „pentru crearea unei organizații marxiste *internaționale* trebuie ca în *mai multe* țări să existe hotărîrea de a se crea partide marxiste de sine stătătoare" (p. 345).

În multe partide socialiste existau elemente de stînga, revoluționare. Lenin urmărea cu atenție poziția și activitatea lor, cu multe dintre aceste elemente purta corespondență, le ajuta cu sfaturi, le arăta lipsurile într-o serie de probleme, le explica de ce și cum trebuie dusă lupta împotriva oportuniștilor. Internaționaliștii ruși, scria Lenin, nu au, bineînțeles, cîtuși de puțin pretenția de a se amesteca în treburile interne ale tovarășilor lor de stînga. „Noi considerăm numai că avem dreptul și datoria să ne spunem deschis părerea despre starea de lucruri de la ei"

www.dacoromanica.ro

(p. 342). Lenin considera unirea pe plan internațional a elementelor marxiste, de stînga, ca fiind o sarcină imediată și lupta cu perseverență pentru înfăptuirea acestui lucru. El a depus mari eforturi pentru ca la conferința socialistă internațională care urma să aibă loc, prima din perioada războiului, elementele de stînga să acționeze ca o forță unită. În volum este publicat proiectul de rezoluție al elementelor de stînga, scris de Lenin, la această conferință, care a avut loc la Zimmerwald în septembrie 1915.

Lenin arăta că este greu de spus în ce ritm și în ce forme se va desfășura procesul de despărțire a partidelor revoluționar-proletare de partidele mic-burgheze oportuniste în diferite țări. Dar de aici decurge necesitatea, scria el, „de a ne da seama limpede că separarea este inevitabilă, precum și de a îndruma, acționînd în virtutea acestui fapt, întreaga politică a partidelor muncitorești în această direcție" (p. 254). Dezvoltarea mișcării muncitorești internaționale a confirmat această concluzie a lui Lenin. Însuflețiți de exemplul bolșevicilor, de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, socialiștii de stînga din Germania, Franța, Anglia, Statele Unite ale Americii și dintr-o serie de alte țări au rupt curînd cu oportuniștii și au format partide proletare de tip nou, partide comuniste. Ulterior, procesul de formare a partidelor revoluționare marxiste a cuprins aproape toate țările capitaliste, dependente și coloniale. În prezent, aproape în toate țările lumii activează partide comuniste, unind în rîndurile lor zeci de milioane de oameni. Aceasta este o victorie importantă a marxism-leninismului, o uriașă cucerire a clasei muncitoare.

Lucrările lui Lenin care intră în acest volum reprezintă un exemplu strălucit de îmbinare organică a teoriei marxiste cu practica revoluționară, de dezvoltare creatoare a marxismului pe baza sintetizării experienței luptei clasei muncitoare în noile condiții istorice, un exemplu de profundă fundamentare teoretică a politicii partidului. În anii războiului, Lenin studiază din nou literatura filozofică, acordînd cea mai mare atenție elaborării dialecticii materialiste, studiază literatura în problema agrară și națională, cu privire la războaie și îndeosebi lucrări cu privire la im-

www.dacoromanica.ro

perialism. Lucrările scrise de Lenin în anii războiului sînt neobișnuit de bogate în conținut teoretic și constituie o foarte mare contribuție la tezaurul ideologic al marxismului.

În lucrările sale din această perioadă, și în primul rînd aici trebuie să amintim de broșura „Socialismul și războiul", care face parte din acest volum, Lenin dezvoltă învățătura marxistă cu privire la război și la atitudinea socialiștilor față de războaie.

Lenin a arătat că războaiele sînt de două tipuri :

În primul rînd, războaie nedrepte, imperialiste, care au ca scop cotropirea și înrobirea unor țări și popoare străine, lichidarea statelor socialiste, reprimarea mișcărilor socialiste, democratice și de eliberare națională. În aceste războaie, lozinca „apărarea patriei" este o lozincă falsă, lansată de burghezie pentru a înșela masele, pentru a-și camufla interesele de jaf și cotropire. Clasa muncitoare și toate forțele progresiste nu pot sprijini lozinca „apărarea patriei" în aceste războaie, ci, dimpotrivă, trebuie să demaște caracterul imperialist al acestei lozinci. Împotriva războaielor nedrepte, imperialiste, trebuie dusă o luptă hotărîtă, folosind toate mijloacele, mergînd pînă la revoluție și răsturnarea guvernului imperialist din propria țară.

În al doilea rînd, sînt războaie drepte, care au ca scop apărarea poporului de o agresiune din afară și de încercările de a-l înrobi, eliberarea oamenilor muncii de asuprirea feudală și capitalistă, izbăvirea coloniilor și a țărilor dependente de jugul imperialismului, apărarea statului socialist de agresiunea imperialiștilor. Aceste războaie trebuie să fie sprijinite de clasa muncitoare și de toate forțele progresiste. În mișcările de eliberare națională, în războaiele pentru apărarea independenței naționale, lozinca „apărarea patriei" este o lozincă justă și necesară și corespunde întru totul spiritului marxismului.

Lenin a dat un răspuns și la întrebarea cum trebuie definit caracterul războiului. Războiul, arăta el, este continuarea prin mijloace violente a politicii promovate înainte de război de statele respective și de diferitele clase din cadrul lor, iar caracterul războiului — drept sau nedrept — depinde de clasa care duce războiul, de politica pe care o continuă războiul respectiv. Partidele comuniste și munci-

www.dacoromanica.ro

toreşti marxist-leniniste se călăuzesc neabătut după indicaţiile de bază date de Lenin cu privire la atitudinea socialiştilor faţă de războaie.

Războiul imperialist mondial, care a cauzat uriaşe suferinţe popoarelor, a secerat milioane de vieţi, a provocat mari distrugeri, a pus în mod deosebit de acut în faţa omenirii problema modalităţii de a se pune capăt războaielor. În rîndurile maselor s-a accentuat starea de spirit în favoarea păcii. Speculînd acest lucru, imperialiştii au sugerat popoarelor ideea că războiul mondial este ultimul război, că şi guvernele doresc pace, trecînd sub tăcere faptul că ei vor o pace prădalnică, imperialistă, în favoarea „propriei" lor naţiuni. Pacifiştii burghezi şi oportuniştii pretindeau că în aceste condiţii s-ar putea obţine o pace dreaptă, democratică fără lupta revoluţionară a maselor împotriva guvernelor imperialiste.

În broşura „Socialismul şi războiul", în articolele „Filantropii burghezi şi social-democraţia revoluţionară", „Cu privire la aprecierea lozincii «pace»", „Problema păcii" şi în alte lucrări, Lenin arăta că în aceste condiţii, în condiţiile războiului imperialist mondial, lozinca păcii, opusă lozincii transformării războiului imperialist în război civil, luată izolat de revendicarea acordării dreptului la autodeterminare tuturor naţiunilor, era o lozincă nejustă, care sădea în minţile oamenilor iluzia că imperialiştii ar putea da pacea dreaptă, democratică, pe care o doreau masele. După Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, Statul sovietic s-a adresat tuturor popoarelor şi guvernelor ţărilor beligerante, propunîndu-le să înceapă imediat tratative cu privire la o pace dreaptă, democratică, o pace fără anexiuni şi contribuţii. În acelaşi timp, în scopul încetării în cel mai scurt timp a războiului, guvernul sovietic a fost de acord să examineze şi celelalte condiţii ale păcii. Lupta pentru instaurarea păcii, iar apoi pentru menţinerea unei păci trainice a devenit linia generală a politicii externe a partidului comunist şi a Statului sovietic.

În legătură cu războiul imperialist mondial, Lenin a formulat o serie de teze deosebit de importante în pro-

www.dacoromanica.ro

blema perspectivelor excluderii războaielor din viața societății.

Lenin sublinia în primul rînd că, prin natura lui, socialismului, ca orînduire socială, îi este proprie tendința spre lichidarea războaielor, spre o pace trainică pe pămînt, că „idealul nostru este tocmai curmarea războiului, pacea între popoare, încetarea jafurilor și a violenței" (p. 306). Totodată, el scria că războaiele sînt un însoțitor al capitalismului, îndeosebi în stadiul său imperialist, și arăta „imposibilitatea de a se pune capăt războaielor atîta timp cît nu au fost desființate clasele și nu a fost instaurat socialismul" (p. 313). Formulînd teza referitoare la războaie în condițiile imperialismului, Lenin avea în vedere două împrejurări. În primul rînd, faptul că, prin natura sa, imperialismul este o sursă de războaie, că atîta timp cît există imperialismul, baza economică a războaielor agresive se menține. Această teză a lui Lenin este valabilă și în condițiile actuale, cînd alături de sistemul capitalist există sistemul mondial socialist. Atîta timp cît în lume se menține capitalismul, burghezia imperialistă va continua să tindă spre aventuri militare și spre agresiune. Iată de ce toate forțele iubitoare de pace trebuie să manifeste cea mai mare vigilență față de uneltirile agresive ale imperialiștilor.

În al doilea rînd, vorbind despre inevitabilitatea războaielor în imperialism, Lenin pornea de la faptul că în acea perioadă imperialismul era sistemul unic, atotcuprinzător ; nu clasa muncitoare, ci burghezia imperialistă determina pretutindeni politica de stat, domina în mod absolut pe arena internațională, în timp ce forțele iubitoare de pace erau slabe și nu erau capabile să preîntîmpine războaiele de cotropire. Dar Lenin a prevăzut și a arătat că victoria revoluției într-o serie de țări va schimba situația internațională și va crea condiții care vor da posibilitatea de a se pune capăt războaielor mondiale. Aceasta este concluzia care decurge din teza lui Lenin că, „dacă nu vor izbucni o serie de revoluții victorioase, după actualul război vor urma în curînd alte războaie" (p. 40).

S-a confirmat previziunea lui Lenin că, în urma venirii la putere a proletariatului într-o serie de țări, problema posibilității preîntîmpinării războaielor se va pune într-un

www.dacoromanica.ro

mod nou. După formarea sistemului mondial socialist, după crearea puternicei mișcări a partizanilor păcii, războiul a încetat să mai fie o inevitabilitate fatală. Pornind de la noile condiții istorice și dezvoltînd creator învățătura marxist-leninistă, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a tras deosebit de importanta concluzie că, încă înainte de victoria deplină a socialismului pe pămînt, există posibilitatea reală de a exclude războiul din viața societății, că războiul mondial poate fi preîntîmpinat prin eforturile unite ale puternicului lagăr socialist, ale statelor nesocialiste iubitoare de pace, ale clasei muncitoare internaționale și ale tuturor forțelor care apără cauza păcii. Victoria socialismului în lumea întreagă va lichida cauzele sociale și naționale ale izbucnirii oricăror războaie.

„Metoda lui Marx — scria Lenin — constă, în primul rînd, în a ține seama de conținutul *obiectiv* al procesului istoric într-un anumit moment, în condiții concrete, în a înțelege, în primul rînd, mișcarea *cărei* clase este resortul principal al unui eventual progres în aceste condiții concrete“ (p. 139). Numai pe această bază, numai cunoscînd trăsăturile principale ale epocii respective „ne putem construi just tactica“. Lenin arăta că trăsătura caracteristică a epocii de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea era transformarea capitalismului în imperialism, crearea condițiilor obiective ale prăbușirii capitalismului, ale luptei proletariatului internațional împotriva imperialismului internațional. Lenin a definit acea epocă „epocă a imperialismului, a războaielor și revoluțiilor“. Definiția era absolut justă pentru acea perioadă. Dar cînd a învins Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, Lenin a arătat că principalul conținut al epocii a devenit trecerea de la capitalism la socialism, „lichidarea capitalismului și a rămășițelor lui, punerea bazelor ordinii comuniste“ (Opere, vol. 31, București, E.S.P.L.P. 1956, p. 376).

Chiar în primele lucrări scrise în anii războiului imperialist, Lenin a făcut caracterizarea științifică a imperialismului, a arătat că imperialismul este capitalism monopolist, stadiul cel mai înalt și ultimul stadiu al capitalismului, a prezentat principalele trăsături ale im-

www.dacoromanica.ro

perialismului. Războiul imperialist mondial, scria Lenin, „a fost generat de condițiile epocii în care capitalismul a atins cel mai înalt stadiu de dezvoltare ; în care o importanță deosebit de mare are nu numai exportul de mărfuri, ci și exportul de capital ; în care cartelarea producției și internaționalizarea vieții economice au atins proporții considerabile ; în care politica colonială a dus la împărțirea aproape a întregului glob ; — în care forțele de producție ale capitalismului mondial au depășit cadrul limitat al împărțirii în state naționale ; — în care condițiile obiective ale înfăptuirii socialismului s-au maturizat pe deplin“ (volumul de față, p. 161).

Bazîndu-se pe studierea profundă a epocii imperialismului, Lenin a descoperit legea dezvoltării economice și politice inegale a capitalismului în epoca imperialismului. Această lege constă în faptul că țările capitaliste se dezvoltă în mod inegal, în salturi, și acest lucru are drept consecință schimbarea raportului de forțe și intensificarea luptei dintre puterile imperialiste pentru împărțirea coloniilor și a sferelor de influență. Lenin a arătat că inegalitatea dezvoltării economice în epoca imperialismului are drept rezultat că premisele politice ale victoriei revoluției socialiste nu se maturizează în același timp în diferitele țări, iar agravarea contradicțiilor și a conflictelor dintre țările capitaliste slăbește sistemul imperialismului și face mai ușoară ruperea lui în veriga cea mai slabă. Pornind de la aceasta, Lenin a ajuns la concluzia că teza lui Marx și Engels potrivit căreia revoluția socialistă poate învinge numai simultan în toate sau în principalele țări capitaliste nu mai corespunde noilor condiții istorice. Formularea respectivă trebuia înlocuită cu o teză nouă — teza cu privire la imposibilitatea victoriei simultane a revoluției socialiste în toate țările și cu privire la posibilitatea victoriei socialismului la început în una sau în cîteva țări.

Lenin a formulat pentru prima oară această genială descoperire a sa în august 1915, în articolul „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei“, care se publică în acest volum. „Inegalitatea dezvoltării economice și politice — scria Lenin — este o lege absolută a capitalismului. Rezultă deci că victoria socialismului este posibilă la

www.dacoromanica.ro

început într-un mic număr de țări capitaliste sau chiar într-o singură țară capitalistă" (p. 358).

Concluzia lui Lenin cu privire la posibilitatea victoriei socialismului la început într-o singură țară, concluzie care constituie un model de dezvoltare creatoare a marxismului, a constituit o descoperire foarte importantă. Aceasta a fost teoria nouă a revoluției socialiste, care a dat clasei muncitoare internaționale perspectiva clară a luptei, a descătușat energia și inițiativa proletarilor din fiecare țară în vederea asaltului împotriva propriei burghezii naționale, i-a înarmat cu o încredere fundamentată din punct de vedere științific în victorie. Învățătura lui Lenin cu privire la posibilitatea victoriei socialismului într-o singură țară a devenit principiul călăuzitor al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice în lupta lui pentru victoria revoluției socialiste și construirea socialismului în această țară.

În anii războiului imperialist, Lenin a elaborat sub toate aspectele teza marxistă cu privire la situația revoluționară, care are o uriașă însemnătate pentru activitatea practică a partidelor marxiste. După cum a subliniat în repetate rînduri Lenin, revoluția nu poate fi „importată" din afară într-o țară sau alta, nu poate fi provocată la dorința sau din ordinul cuiva. Ea este rezultatul dezvoltării interne a fiecărei țări, este generată de cauze obiective, de agravarea la maximum a contradicțiilor sociale și ia naștere din crize acute, numite situații revoluționare.

Lenin arăta că situația revoluționară se caracterizează prin trei trăsături principale: „1) Neputința claselor stăpînitoare de a-și menține neschimbată dominația; o criză a «vîrfurilor», o criză a politicii clasei guvernante, care provoacă o spărtură pe unde răbufnesc nemulțumirea și revolta claselor asuprite. De regulă, pentru ca revoluția să izbucnească, nu e suficient ca «păturile de jos să nu mai vrea» să trăiască ca înainte, ci e necesar ca și «vîrfurile să nu mai poată» trăi ca înainte. 2) O agravare mai pronunțată decît cea obișnuită a sărăciei și a mizeriei claselor asuprite. 3) O creștere însemnată, în virtutea cauzelor menționate, a spiritului combativ al maselor, care în epoca «pașnică» se lasă jefuite în liniște, iar în perioadele furtunoase sînt împinse de întreaga conjunctură a crizei *cît și de*

www.dacoromanica.ro

«vîrfurile» înseși, să acționeze independent pe arena istoriei.

De regulă, fără aceste schimbări obiective, independente de voința nu numai a unor anumite grupări și partide, ci și de voința unor anumite clase, revoluția nu e posibilă" (p. 218). Dar nu orice situație revoluționară duce la revoluție. Pentru ca situația revoluționară să se transforme în revoluție, este nècesar, arăta Lenin, ca la factorii obiectivi enumerați mai sus să se alăture un factor subiectiv : capacitatea clasei revoluționare de a organiza acțiuni revoluționare de masă îndeajuns de puternice și energice pentru a răsturna vechea putere și a-și instaura propria sa putere. Lenin considera că conducerea de către partidul marxist a luptei revoluționare a clasei muncitoare este condiția hotărîtoare a victoriei revoluției socialiste.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, victoria deplină și definitivă a socialismului în U.R.S.S., revoluțiile și construirea socialismului în țările de democrație populară, întreaga desfășurare a mișcării de eliberare internațională a oamenilor muncii au confirmat justețea și marea forță a teoriei revoluției socialiste, enunțată de Lenin.

Un loc deosebit ocupă în volum articolul lui Lenin „Karl Marx (Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului)", scris de el pentru Dicționarul enciclopedic al Editurii „Granat". In acest articol se face o periodizare cu adevărat științifică a vieții și activității lui Marx, sînt marcate principalele etape în dezvoltarea concepțiilor lui, se face o caracterizare concisă și, în același timp, profundă a marxismului, a tuturor părților lui componente. Lenin arată că marxismul a înfăptuit o adevărată revoluție în dezvoltarea gîndirii sociale. El subliniază trăsăturile principale ale materialismului filozofic marxist și ale dialecticii lui Marx, explică marea însemnătate a concepției materialiste a istoriei, descoperită de Marx, caracterizează esența teoriei economice a lui Marx, a socialismului științific, principiile marxiste ale luptei de clasă a proletariatului. Lenin relevă remarcabila consecvență și unitate a concepțiilor lui Marx, care în totalitatea lor constituie „materialismul modern și socialismul științific modern, ca teorie și program al mișcării muncitorești din toate țările civilizate

www.dacoromanica.ro

ale lumii" (p. 50). Lenin subliniază caracterul creator al marxismului ca o călăuză în acțiune, incompatibilitatea lui cu revizionismul și dogmatismul, arată că viața, desfășurarea istoriei confirmă pe deplin justețea doctrinei marxiste. Lucrarea lui Lenin „Karl Marx" reprezintă o contribuție remarcabilă la teoria și istoria marxismului.

*
* *

În volumul al douăzeci și șaselea intră 9 documente noi ale lui Lenin, incluse pentru prima oară în Opere. Printre acestea se numără trei lucrări: nota „Către autorul «Cîntecului șoimului»", „Notă «Din partea redacției» la articolul «Ucraina și războiul»" și „Proiectul de rezoluție a Conferinței socialiste internaționale a femeilor"; anterior au apărut nesemnate în ziarul „Soțial-Demokrat"; ca documente ale lui Lenin, se publică pentru prima oară.

Nota „Către autorul «Cîntecului șoimului»" a fost scrisă de Lenin în legătură cu apariția în presă a unui apel scris în spiritul patriotismului burghez și semnat de reprezentanți de seamă ai intelectualității ruse, printre care și de M. Gorki. Prin caracterul său, această notă este un fel de scrisoare deschisă către Gorki, în care Lenin, condamnînd cu asprime și dezaprobînd fapta lui Gorki, explică în același timp pe un ton prietenos în ce constă greșeala acțiunilor acestuia, de natură să aducă prejudicii clasei muncitoare, care are față de Gorki o atitudine plină de dragoste și încredere. „Încrederea pe care o au în el muncitorii îl *obligă* pe Gorki — subliniază Lenin — să-și păstreze neîntinat bunul său nume și să nu-și pună semnătura pe tot felul de proteste șovine și ieftine care pot induce în eroare pe muncitorii mai puțin conștienți... Numele lui Struve nu poate deruta pe nici un muncitor, numele lui Gorki da" (volumul de față, p. 95).

Articolul inclus în acest volum „Notă «Din partea redacției» la articolul «Ucraina și războiul»", care a fost publicat în nr. 38 al ziarului „Soțial-Demokrat", caracterizează politica internaționalismului proletar, promovată de

www.dacoromanica.ro

Lenin, sprijinirea de către el a elementelor internaționaliste, care au luptat împotriva naționalismului și șovinismului.

„Proiectul de rezoluție a Conferinței socialiste internaționale a femeilor" reflectă activitatea lui Lenin în direcția unirii elementelor de stînga din mișcarea muncitorească internațională. Aceeași rezoluție a fost propusă de delegația C.C. al P.M.S.D.R. și la Conferința socialistă internațională a tineretului.

În capitolul „Materiale pregătitoare" se publică 7 documente ale lui Lenin : varianta proiectului de rezoluție a social-democraților de stînga la prima Conferință socialistă internațională, planul broșurii „Războiul european și socialismul european", planul articolului „Karl Marx", planul articolului despre înfrîngerea propriei țări în războiul imperialist, „Lozinca transformării războiului imperialist în război civil" (se publică pentru prima oară), planul referatului „Întîi Mai și războiul" (publicat și în ediția a 4-a a Operelor) și proiectul punctului trei din rezoluția „O.C. și crearea unui nou ziar", adoptată de Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. la Berna, în 1915. Acest proiect reflectă lupta lui Lenin pentru unirea secțiilor din străinătate ale bolșevicilor, pentru întărirea ziarului „Soțial-Demokrat", Organul Central al partidului.

Institutul de marxism-leninism
de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.

www.dacoromanica.ro

SARCINILE SOCIAL-DEMOCRAŢIEI REVOLUŢIONARE ÎN RĂZBOIUL EUROPEAN [1]

SOCIAL-DEMOCRAŢIA DIN RUSIA DESPRE RĂZBOIUL EUROPEAN

Ni se comunică din sursele cele mai demne de încredere că recent a avut loc o consfătuire a unor cadre de conducere ale Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia în legătură cu problema războiului european. Această consfătuire n-a avut un caracter absolut oficial, deoarece, din cauza arestărilor în masă şi a nemaipomenitei prigoane dezlănţuite de guvernul ţarist, Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia n-a putut încă să se întrunească. Ştim însă absolut sigur că consfătuirea despre care e vorba a exprimat într-adevăr părerile celor mai influente cercuri din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia.

Consfătuirea a adoptat următoarea rezoluţie, al cărei text îl reproducem integral, ca document :

REZOLUŢIA UNUI GRUP DE SOCIAL-DEMOCRAŢI

1) Războiul european şi mondial are un caracter net şi evident de război burghez, imperialist, dinastic. Lupta pentru pieţe şi jefuirea altor ţări, tendinţa de a sugruma mişcarea revoluţionară a proletariatului şi a democraţiei înăuntrul ţărilor, tendinţa de a prosti, dezbina şi măcelări pe proletarii din toate ţările prin asmuţirea sclavilor salariaţi ai unei naţiuni împotriva sclavilor salariaţi ai altei naţiuni în folosul burgheziei — iată care este unicul conţinut real al războiului şi unica lui semnificaţie reală.

www.dacoromanica.ro

2) Comportarea conducătorilor Partidului social-democrat german, cel mai puternic şi mai influent partid al Internaţionalei a II-a (1889—1914), partid care a votat pentru creditele de război şi care repetă frazeologia burgheză şovină a iuncherilor şi burgheziei prusace, este o trădare făţişă a socialismului [2]. Presupunînd chiar că acest partid este extrem de slab şi că s-a văzut silit să se supună pentru moment voinţei majorităţii burgheze a naţiunii, comportarea conducătorilor Partidului social-democrat german nu poate fi în nici un caz justificată. De fapt acest partid duce astăzi o politică naţional-liberală.

3) Tot aşa trebuie condamnată şi comportarea conducătorilor partidelor social-democrate din Belgia şi Franţa, care, intrînd în guverne burgheze, au trădat socialismul [3].

4) Trădarea socialismului de către majoritatea conducătorilor Internaţionalei a II-a (1889—1914) înseamnă falimentul ideologic şi politic al acestei Internaţionale. Principala cauză a acestui faliment este că în Internaţionala a II-a predomină de fapt oportunismul mic-burghez. Caracterul lui burghez şi primejdia pe care o prezintă au fost semnalate de multă vreme de cei mai buni reprezentanţi ai proletariatului revoluţionar din toate ţările. Oportuniştii au pregătit de mult falimentul Internaţionalei a II-a, negînd revoluţia socialistă şi substituindu-i reformismul burghez ; negînd lupta de clasă şi necesitatea transformării ei, în anumite momente, în război civil şi propovăduind colaborarea între clase ; propagînd şovinismul burghez sub masca patriotismului şi apărării patriei şi ignorînd sau negînd adevărul fundamental al socialismului, expus încă în „Manifestul Comunist", că muncitorii nu au patrie [4] ; limitîndu-se, în lupta împotriva militarismului, la un punct de vedere sentimental mic-burghez, în loc să recunoască necesitatea unui război revoluţionar al proletarilor din toate ţările împotriva burgheziei din toate ţările ; transformînd ideea necesităţii de a folosi parlamentarismul burghez şi legalitatea burgheză într-o fetişizare a acestei legalităţi şi uitînd că în perioadele de criză se impune folosirea formelor ilegale de organizare şi de agitaţie. Unul dintre organele de presă internaţionale ale oportunismului, revista germană „Sozialistische Monatshefte" [5], care s-a situat de

www.dacoromanica.ro

Российская социал-демократия
о европейской войне.

Нам сообщают из самых достоверных источников, что недавно состоялось совещание руководящих деятелей Российской Социал-демократической Рабочей Партии по вопросу о европейской войне. Всякий осторожный заранее ждет совещание не имело, ибо Центральный Комитет Рос. С.Д.Р. Партии не мог (сие) собрать в нынешние массы арестов и беспрепятственных преследований со стороны царского правительства. Но сам факт имеет большое, что совещание, о котором идет речь, действительно собрало самых видных деятелей внутренних кругов Р.С.Д.Р. Партии.

Совещание приняло следующую резолюцию, полный текст которой мы приводим, как документ:

Manuscrisul introducerii lui V. I. Lenin la tezele „Sarcinile social-democraţiei revoluţionare în războiul european" — 1914.

Micşorat

www.dacoromanica.ro

mult pe o poziție național-liberală, are toate motivele să-și sărbătorească astăzi triumful asupra socialismului european. În realitate, așa-numitul „centru" din Partidul social-democrat german și din celelalte partide social-democrate a capitulat în mod laș în fața oportuniștilor. Sarcina viitoarei Internaționale va trebui să fie lichidarea totală și definitivă a acestui curent burghez din cadrul socialismului.

5) Printre sofismele burgheze și șoviniste cu care partidele și guvernele burgheze ale celor două principale națiuni rivale de pe continent — germană și franceză — caută în special să prostească masele și pe care le repetă socialiștii oportuniști atît cei declarați cît și cei camuflați, care se tîrăsc servil în coada burgheziei, trebuie relevate și înfierate îndeosebi următoarele :

burghezii germani mint atunci cînd invocă apărarea patriei, lupta împotriva țarismului, pentru libera dezvoltare națională și culturală, deoarece iuncherii prusieni, în frunte cu Wilhelm, și marea burghezie din Germania au dus întotdeauna o politică de apărare a monarhiei țariste și, oricare ar fi rezultatul războiului, nu vor pregeta să depună toate sforțările pentru a o sprijini ; ei mint, căci în realitate burghezia austriacă a întreprins o campanie de jaf împotriva Serbiei, burghezia germană asuprește pe danezi, polonezi și pe francezii din Alsacia și Lorena, iar în războiul de agresiune pe care-l duce împotriva Belgiei și Franței, pentru a prăda țări mai bogate și mai libere, a pornit atacul în momentul care i s-a părut cel mai prielnic pentru folosirea ultimelor perfecționări la care a ajuns ea în domeniul tehnicii de război și în preajma înfăptuirii de către Rusia a așa-numitului mare program militar.

Burghezii francezi mint și ei atunci cînd invocă apărarea patriei etc., deoarece în realitate ei apără țările mai înapoiate în ceea ce privește tehnica capitalistă și care se dezvoltă mai lent, tocmind cu miliardele lor bandele pogromiste ale țarismului rus pentru un război de agresiune, adică pentru cotropirea unor teritorii austriece și germane.

Nici unul dintre cele două grupuri de națiuni beligerante nu se lasă mai prejos în ceea ce privește atrocitățile și barbariile războiului.

www.dacoromanica.ro

6) Sarcina primordială şi esenţială a social-democraţiei din Rusia este aceea de a duce o luptă necruţătoare şi intransigentă împotriva şovinismului velicorus şi monarho-ţarist şi împotriva sofisticii la care recurg pentru a-l apăra liberalii şi cadeţii [6] ruşi, o parte din narodnici [7] şi celelalte partide burgheze. Din punctul de vedere al clasei muncitoare şi al maselor muncitoare ale tuturor popoarelor din Rusia, răul cel mai mic ar fi înfrîngerea monarhiei ţariste şi a armatelor ei, care asupresc Polonia, Ucraina şi o serie de popoare din Rusia şi care aţîţă vrajba naţională spre a mări asuprirea celorlalte naţionalităţi de către velicoruşi şi spre a întări regimul reacţionar şi barbar al monarhiei ţariste.

7) Lozincile social-democraţiei în momentul de faţă trebuie să fie următoarele :

în primul rînd, o vastă propagandă, care să cuprindă atît armata cît şi teatrul de acţiuni militare, în favoarea revoluţiei socialiste şi a necesităţii de a îndrepta armele nu împotriva propriilor fraţi, sclavii salariaţi din celelalte ţări, ci împotriva guvernelor şi partidelor reacţionare şi burgheze din toate ţările. Necesitatea imperioasă de a organiza celule şi grupe ilegale în cadrul armatelor tuturor naţiunilor pentru a putea desfăşura această propagandă în toate limbile. Luptă necruţătoare împotriva şovinismului şi „patriotismului" micilor burghezi şi al burghezilor din toate ţările fără excepţie. Împotriva conducătorilor actualei Internaţionale, care au trădat socialismul, să se facă neapărat apel la conştiinţa revoluţionară a maselor muncitoreşti, pe umerii cărora apasă întreaga povară a războiului şi care în majoritatea cazurilor sînt ostile oportunismului şi şovinismului ;

în al doilea rînd, propagarea ca lozincă imediată a ideii de republică germană, poloneză, rusă etc., precum şi a transformării tuturor statelor Europei în State Unite republicane ale Europei [8] ;

în al treilea rînd, îndeosebi lupta împotriva monarhiei ţariste şi a şovinismului velicorus, panslavist, şi propaganda

www.dacoromanica.ro

în favoarea unei revoluții în Rusia, precum și a eliberării și autodeterminării popoarelor asuprite de Rusia, cu lozincile imediate : republică democratică, confiscarea pămînturilor moșierești și ziua de muncă de 8 ore.

Un grup de social-democrați, membri ai P.M.S.D.R.

Scris în jurul datei de 24 august (6 septembrie) 1914

Publicat pentru prima oară în întregime în 1929, în edițiile a 2-a și a 3-a ale Operelor lui V. I. Lenin, vol. XVIII ; introducerea — în 1948, în ediția a 4-a a Operelor lui V. I. Lenin, vol. 21

Se tipărește după o copie scrisă de N. K. Krupskaia, revăzută și corectată de V. I. Lenin ; introducerea — după manuscris

www.dacoromanica.ro

RĂZBOIUL EUROPEAN ŞI SOCIALISMUL INTERNAŢIONAL

Ceea ce-l îndurerează cel mai mult pe socialist nu sînt ororile războiului — noi am fost întotdeauna pentru „santa guerra di tutti gli oppressi per la conquista delle *loro* patrie !" * —, ci oroarea trădării comise de conducătorii socialismului de astăzi, oroarea falimentului Internaţionalei de astăzi.

Oare nu constituie o trădare pentru social-democraţi uluitoarea schimbare de poziţie (după declararea războiului de către Germania) pe care o vedem astăzi la socialiştii germani ? frazele mincinoase pe tema unui război de eliberare împotriva ţarismului ? faptul că uită de existenţa imperialismului german ? că uită de cotropirea Serbiei ? interesele burgheze care au determinat războiul cu Anglia ? etc. etc. Patrioţi, şovinişti, ei votează bugetul ! !

Dar nu constatăm oare aceeaşi trădare şi în cazul socialiştilor francezi şi belgieni ? Ei demască cum nu se poate mai bine imperialismul german, dar, din păcate, sînt cu desăvîrşire miopi atunci cînd e vorba de imperialismul englez, francez şi mai ales de barbarul imperialism rus ! Nu văd ei oare faptul revoltător că timp de decenii burghezia franceză a tocmit cu sume de miliarde bandele de pogromişti ale ţarismului rus, că acest ţarism oprimă naţionalităţile neruse, care formează majoritatea populaţiei în Rusia, că jefuieşte Polonia, că asupreşte pe muncitorii şi pe ţăranii velicoruşi etc. ?

* — „razboiul sfînt al tuturor asupriţilor pentru cucerirea propriilor lor patrii !". — *Nota trad*

www.dacoromanica.ro

În vremuri ca cele de astăzi, socialistului îi creşte inima de bucurie cînd citeşte cum „*Avanti !*“ [9] a spus cu curaj, verde în faţă lui *Südekum* şi socialiştilor germani adevărul amar că sînt *imperialişti*, adică şovinişti. Şi mai mult îţi creşte inima de bucurie cînd citeşti articolul lui Zibordi („Avanti !“ din 2 septembrie), care demască nu numai şovinismul german şi austriac (ceea ce convine burgheziei *italiene*), dar şi pe cel *francez*, şi caracterizează războiul ca fiind un război al burgheziei din *toate* ţările ! !

Poziţia ziarului „*Avanti !*“ şi articolul lui *Zibordi* — [ca şi rezoluţia grupului de social-democraţi revoluţionari (adoptată la consfătuirea care a avut loc de curînd într-una din ţările scandinave) *] — ne arată ce e şi ce nu-i adevărat în obişnuita frază despre falimentul Internaţionalei, frază pe care burghezii şi oportuniştii („reformisti di destra“ **) o repetă jubilînd, iar socialiştii („Volksrecht“ [10] la Zürich, „Bremer Bürger-Zeitung“ [11]) cu amărăciune. Această frază conţine o mare doză de adevăr !! Falimentul *conducătorilor* şi al majorităţii partidelor Internaţionalei *de astăzi* e un *fapt*. (Cf. „Vorwärts“ [12], wiener „Arbeiter-Zeitung“ [13], „Hamburger Echo“ [14] versus *** „L'Humanité“ [15], şi apelul socialiştilor belgieni şi francezi versus „răspunsul“ Vorstand-ului german [16]). Masele *încă* nu şi-au spus cuvîntul ! ! !

Zibordi are însă de o mie de ori dreptate cînd spune că nu „dottrina e sbagliata“, nu „rimedio“ socialismului „errato“, — „semplicemente non erano in dose bastante“, „gli altri socialisti non sono «abbastanza socialisti»“ ****.

Falimentul Internaţionalei *europene de astăzi* nu înseamnă falimentul socialismului, ci falimentul socialismului trunchiat, adică al *oportunismului* şi *reformismului*. Tocmai această „tendinţă“, care se manifestă *pretutindeni*, în toate ţările, şi care e exprimată atît de elocvent de Bissolati & Co. în Italia, a dat faliment ; tocmai ea *a*

* Vezi volumul de faţă, p. 1—7. *Nota red.*

** — „reformiştii de dreapta“. — *Nota trad.*

*** — faţă de. — *Nota trad.*

**** — nu „teoria e greşită“, nu „leacul“ socialismului „nu e un leac bun“, ci „pur şi simplu doza administrată n-a fost suficientă“, „şi unii socialişti nu sînt «destul de socialişti»“. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

susţinut ani de-a rîndul că lupta de clasă trebuie dată uitării *etc. etc. — din rezoluţie* [17].

Zibordi are dreptate considerînd drept cea mai mare vină a socialiştilor europeni faptul că ei „cercano nobilitare con postumi motivi la loro incapacità a prevenire, la loro necessità di partecipare al macello", că ei „preferisce fingere di fare per amore ciò ch'è (socialismul european) costretto a fare per forza", că socialiştii „*solidarizzarono* ciascuno con la propria nazione, col Governo *borghese* della propria nazione... in una misura da formare una delusione per noi" (şi tuturor socialiştilor *neo*portunişti) „e un compiacimento per tutti i non socialisti d'Italia" * (şi nu numai din Italia, ci din toate ţările : vezi, de pildă, liberalismul rus).

Da, chiar şi în cazul unei totale incapacităţi, incapacităţi, neputinţe a socialiştilor europeni, atitudinea conducătorilor lor e o trădare şi o mîrşăvie : muncitorii au plecat la măcel, dar conducătorii ? aceştia votează *pentru*, intră în *guvern!!!* Chiar şi în cazul unei neputinţe totale, ei ar fi trebuit să voteze *contra*, *să nu intre* în guvern, să nu profere ticăloşii şoviniste, să *nu* se solidarizeze cu „naţiunea" proprie, să *nu* apere burghezia „proprie", ci să-i demaşte ticăloşiile.

Căci burghezie şi imperialişti există *pretutindeni*, şi pretutindeni se fac mîrşave pregătiri de măcel : dacă ţarismul rus, *nespus* de mîrşav şi barbar (este cel mai reacţionar), imperialismul german e şi el monarhic — urmăreşte scopuri feudale-dinastice, are o burghezie brutală, mai puţin liberă ca în Franţa. Social-democraţii ruşi aveau dreptate cînd spuneau că *pentru ei* înfrîngerea ţarismului ar fi un rău mai mic, că duşmanul *lor* direct este şovinismul *velicorus*, însă socialiştii (neoportunişti) din fiecare ţară trebuiau să considere drept principalul lor duşman şovinismul din „propria" lor ţară („autohton").

* — „încearcă să justifice post-factum cu argumente plauzibile atît incapacitatea lor de a preîntîmpina măcelul, cît şi necesitatea de a participa la acest „măcel", că ei „preferă să dea impresia că fac numai şi numai de bunavoie ceea ce" (socialismul european) „sînt siliţi să facă de nevoie", că socialiştii „*s-au solidarizat* fiecare cu propria sa naţiune, cu guvernul *burghez* al propriei sale naţiuni... într-o asemenea măsură încît să ne provoace o deziluzie nouă" (şi tuturor socialiştilor neoportunişti) „şi să facă plăcere tuturor nesocialiştilor din Italia". — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Dar să fie oare într-adevăr absolută această „incapacità" ? Fucilare ? Heldentod * şi moarte lipsită de glorie ? ? in vantaggio di *un'altra patria ? ?* ** Nu întotdeauna ! ! S-ar fi putut *p o r n i l a a c ţ i u n e*, era chiar obligatoriu să se pornească. Propaganda ilegală şi războiul civil ar fi însemnat o luare de poziţie *mai cinstită*, obligatorie pentru socialişti (socialiştii ruşi fac propagandă *în acest sens).*

Unii se consolează, de pildă, cu iluzia : să se termine războiul, şi totul se va aranja... Nu ! ! Pentru ca falimentul Internaţionalei de astăzi (1889—1914) să nu fie un faliment al socialismului, pentru ca *masele* să nu-i întoarcă acestuia spatele, pentru ca să nu se ajungă la o domnie a anarhismului şi a sindicalismului (tot atît de ruşinoasă, ca şi în Franţa), trebuie să privim adevărul în faţă. Oricine ar fi învingătorul, *î n t e ţ i r e a* şovinismului, *„revanşa"* etc. ameninţă Europa. Militarismul german sau velicorus provoacă un contraşovinism etc. etc.

E de datoria noastră să tragem concluzia că oportunismul, reformismul, care fusese proclamat atît de solemn în Italia (şi care a fost tăiat din rădăcini cu atîta fermitate de tovarăşii din Italia [18]), a dat un faliment total şi... ***

N. B. d e i n t e r c a l a t : atitudinea dispreţuitoare, de desconsiderare a lui „N e u e Z e i t" [19] faţă de socialiştii italieni şi faţă de *„A v a n t i !"* : mici concesii făcute oportunismului ! ! ! „Calea de mijloc e o cale de aur".

[Aşa-numitul „centru" = lachei ai oportuniştilor.]

Scris la sfîrşitul lunii august-septembrie 1914

Se tipăreşte după manuscris

Publicat pentru prima oară la 1 august 1929, în ziarul „Pravda" nr. 174

---

* — a împuşca ? moarte eroică. — *Nota trad.*

** — de dragul *unei alte patrii ??* — *Nota trad.*

*** — Aici manuscrisul se întrerupe. Cele două fraze care urmează sînt scrise pe margine. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

RĂZBOIUL ŞI SOCIAL-DEMOCRAŢIA DIN RUSIA [20]

Scris în jurul datei de 28 septembrie (11 octombrie) 1914,

Publicat la 1 noiembrie 1914, în ziarul „Soţial-Demokrat" nr. 33

Se tipăreşte după textul apărut în ziar, confruntat cu o copie scrisă de N. K. Krupskaia, revăzută şi corectată de V. I. Lenin

www.dacoromanica.ro

Războiul european, pe care guvernele şi partidele burgheze din toate ţările l-au pregătit în decurs de zeci de ani, a izbucnit. Creşterea înarmărilor, ascuţirea la extrem a luptei pentru pieţe în stadiul imperialist, stadiul cel mai nou de dezvoltare a capitalismului în ţările înaintate, interesele dinastice ale celor mai înapoiate monarhii din Europa răsăriteană trebuiau, în mod inevitabil, să ducă şi au dus la acest război. Acapararea de noi teritorii şi subjugarea altor naţiuni, ruinarea naţiunii concurente, jefuirea bogăţiilor ei, distragerea atenţiei maselor celor ce muncesc de la crizele politice interne din Rusia, Germania, Anglia şi alte ţări, dezbinarea muncitorilor prin înşelăciunea naţionalistă, precum şi nimicirea avangărzii lor cu scopul de a slăbi mişcarea revoluţionară a proletariatului — iată unicul conţinut real al războiului actual, iată sensul şi semnificaţia lui.

Social-democraţia are în primul rînd datoria de a dezvălui adevăratul sens al războiului şi de a demasca fără cruţare minciunile, sofismele şi frazele „patriotice", răspîndite de clasele dominante, moşierii şi burghezia, care face apologia războiului.

În fruntea unuia din grupurile de naţiuni beligerante se află burghezia germană. Ea înşală clasa muncitoare şi masele celor ce muncesc, afirmînd că poartă un război pentru apărarea patriei, a libertăţii şi a culturii, pentru eliberarea popoarelor asuprite de ţarism, pentru nimicirea ţarismului reacţionar. În realitate însă, tocmai această bur-

www.dacoromanica.ro

ghezie, atît de slugarnică faţă de iuncherii prusieni în frunte cu Wilhelm al II-lea, a fost întotdeauna cel mai credincios aliat al ţarismului şi duşmanul mişcării revoluţionare a muncitorilor şi ţăranilor din Rusia. În realitate, oricare va fi rezultatul final al războiului, această burghezie, împreună cu iuncherii, va depune toate eforturile pentru a sprijini monarhia ţaristă împotriva revoluţiei din Rusia.

În realitate, burghezia germană a pornit o campanie de jaf împotriva Serbiei, urmărind supunerea acesteia şi înăbuşirea revoluţiei naţionale a slavilor din sud, îndreptîndu-şi în acelaşi timp grosul forţelor armate împotriva unor ţări mai libere, ca Belgia şi Franţa, spre a jefui un concurent mai bogat. Răspîndind basmul că duce un război defensiv, burghezia germană a ales momentul cel mai prielnic, din punctul ei de vedere, pentru dezlănţuirea războiului, folosind ultimele ei perfecţionări în domeniul tehnicii de război şi anticipînd noile înarmări care fuseseră prevăzute în Rusia şi în Franţa.

În fruntea celui de-al doilea grup de naţiuni beligerante se află burghezia engleză şi franceză, care înşală clasa muncitoare şi masele de oameni ai muncii afirmînd că duce un război pentru patrie, pentru libertate şi cultură, împotriva militarismului şi despotismului Germaniei. În realitate însă, această burghezie tocmise de mult cu miliardele ei şi pregătise, în vederea unui atac asupra Germaniei, trupele ţarismului rus, cea mai reacţionară şi mai barbară monarhie din Europa.

Scopul luptei duse de burghezia engleză şi franceză este de fapt acapararea coloniilor germane şi ruinarea unei naţiuni concurente, care cunoaşte o dezvoltare economică mai rapidă. Şi în vederea atingerii acestui nobil scop naţiunile „înaintate", „democratice" ajută sălbaticul ţarism să sugrume şi mai vîrtos Polonia, Ucraina etc., să înăbuşe şi mai tare revoluţia din Rusia.

Nici unul dintre cele două grupuri de ţări beligerante nu se lasă mai prejos în ceea ce priveşte jafurile, bestialităţile şi cruzimile nesfîrşite ale războiului, dar pentru a înşela proletariatul şi pentru a-i distrage atenţia de la singurul război cu adevărat eliberator, şi anume de la războiul civil

www.dacoromanica.ro

împotriva burgheziei atît din „propria" ţară, cît şi din ţările „străine", pentru a-şi atinge acest scop înalt, burghezia din fiecare ţară proslăveşte în gura mare, prin fraze mincinoase pe tema patriotismului, importanţa „propriului" său război naţional, asigurînd că ea urmăreşte înfrîngerea adversarului nu pentru a jefui şi a acapara teritorii străine, ci pentru „a elibera" toate celelalte popoare, în afară de al ei propriu.

Dar cu cît guvernele şi burghezia din toate ţările se străduiesc din răsputeri să-i dezbine pe muncitori şi să-i asmută pe unii împotriva altora, cu cît mai feroce sînt aplicate în acest înalt scop starea excepţională şi cenzura militară (care chiar şi acum, în timp de război, persecută mult mai tare pe duşmanul „dinăuntru" decît pe cel din afară), — cu atît mai imperioasă este datoria proletariatului conştient de a-şi apăra unitatea de clasă, internaţionalismul, convingerile socialiste împotriva dezmăţului şovinist al clicii burgheze „patriotice" din toate ţările. A renunţa la această sarcină ar însemna ca muncitorii conştienţi să renunţe la toate aspiraţiile lor spre eliberare, la toate aspiraţiile democratice, fără a mai vorbi de cele socialiste.

Cu un sentiment de adîncă mîhnire trebuie să constatăm că partidele socialiste din principalele ţări europene nu şi-au îndeplinit această misiune, iar comportarea conducătorilor acestor partide, mai ales ai celui german, este vecină cu trădarea directă a cauzei socialismului. Într-un moment de importanţă crucială în istoria mondială, majoritatea conducătorilor actualei Internaţionale, Internaţionala a II-a socialistă (1889—1914), încearcă să substituie socialismului naţionalismul. Datorită atitudinii lor, partidele muncitoreşti din aceste ţări nu s-au opus comportării criminale a guvernelor, ci au îndemnat clasa muncitoare *să-şi identifice* poziţia cu cea a guvernelor imperialiste. Conducătorii Internaţionalei au trădat socialismul votînd creditele de război, repetînd lozincile şoviniste („patriotice") ale burgheziei din „propriile" lor ţări, susţinînd şi justificînd războiul, intrînd în guvernele burgheze ale ţărilor beligerante etc. etc. Cei mai influenţi conducători şi cele mai influente organe de presă socialiste din Europa de astăzi împărtăşesc un punct de vedere şovinist burghez şi

www.dacoromanica.ro

liberal, şi nicidecum unul socialist. Răspunderea pentru această compromitere a socialismului cade în primul rînd asupra social-democraţilor germani, cel mai puternic şi mai influent partid din Internaţionala a II-a. Dar nici socialiştii francezi, care acceptă posturi ministeriale în guvernul burgheziei care şi-a trădat patria, unindu-se cu Bismarck spre a sugruma Comuna, nu au nici o justificare.

Social-democraţii germani şi austrieci încearcă să justifice sprijinul pe care îl acordă războiului susţinînd că luptă împotriva ţarismului rus. Noi, social-democraţii ruşi, declarăm că, din punctul nostru de vedere, o asemenea justificare este un simplu sofism. În ultimii ani, mişcarea revoluţionară împotriva ţarismului a luat din nou proporţii uriaşe în ţara noastră. În fruntea acestei mişcări s-a aflat tot timpul clasa muncitoare din Rusia. Grevele politice din ultimii ani, care au cuprins milioane de oameni, s-au desfăşurat sub lozinca răsturnării ţarismului şi a revendicării republicii democratice. Chiar în ajunul războiului, în timpul vizitei pe care i-a făcut-o lui Nicolaie al II-lea, Poincaré, preşedintele Republicii Franceze, a putut să vadă cu propriii săi ochi pe străzile Petersburgului baricadele ridicate de muncitorii ruşi. Proletariatul din Rusia nu s-a dat înapoi de la nici o jertfă pentru a scăpa întreaga omenire de ruşinea monarhiei ţariste. Dar noi trebuie să spunem că, dacă există ceva care să poată, în anumite condiţii, amîna pieirea ţarismului, dacă există ceva care să poată ajuta ţarismul în lupta lui împotriva întregii democraţii din Rusia, acesta este tocmai războiul actual, care a pus sacul cu bani al burgheziei engleze, franceze şi ruse în slujba scopurilor reacţionare ale ţarismului. Şi dacă există ceva care să poată îngreuia lupta revoluţionară a clasei muncitoare din Rusia împotriva ţarismului, aceasta este tocmai atitudinea conducătorilor social-democraţiei germane şi austriece, atitudine pe care presa şovinistă din Rusia nu conteneşte să ne-o dea ca exemplu.

Chiar admiţînd că social-democraţia germană era în aşa măsură lipsită de forţe încît a fost silită să renunţe la orice acţiuni revoluţionare, nici în acest caz nu-i era permis să se alăture taberei şoviniste, nu-i era permis să facă paşii pe care i-a făcut şi care i-au determinat pe socialiştii ita-

www.dacoromanica.ro

lieni să declare, pe bună dreptate, că conducătorii social-democraţiei germane dezonorează steagul Internaţionalei proletare.

Partidul nostru, Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia, a suferit şi mai are de suferit enorm de mult de pe urma războiului. Toată presa noastră muncitorească legală a fost desfiinţată. Majoritatea asociaţiilor au fost interzise, o mulţime dintre tovarăşii noştri au fost arestaţi şi deportaţi. Reprezentanţa noastră parlamentară însă, Fracţiunea muncitorească social-democrată din Duma de stat, a considerat că datoria ei socialistă incontestabilă este să nu voteze creditele de război, ci să părăsească sala de şedinţe a Dumei spre a-şi exprima în mod şi mai energic protestul, a considerat că e de datoria ei să înfiereze politica guvernelor europene ca pe o politică imperialistă [21]. Şi, în ciuda înzecitei opresiuni a guvernului ţarist, muncitorii social-democraţi din Rusia editează primele manifeste ilegale împotriva războiului [22], îndeplinindu-şi datoria faţă de democraţie şi de Internaţională.

Dacă reprezentanţii social-democraţiei revoluţionare, adică minoritatea social-democraţilor germani şi cei mai buni social-democraţi din ţările neutre, încearcă un penibil sentiment de ruşine pentru acest faliment al Internaţionalei a II-a ; dacă atît în Anglia cît şi în Franţa socialiştii îşi ridică glasul împotriva şovinismului majorităţii partidelor social-democrate ; dacă oportuniştii, reprezentaţi, de pildă, prin revista germană „Sozialistische Monatshefte", care se situează de multă vreme pe poziţii naţional-liberale, au toate motivele să-şi sărbătorească triumful asupra socialismului european, — cel mai rău serviciu îl fac proletariatului aceia care oscilează între oportunism şi social-democraţia revoluţionară (cum face, de pildă, „centrul" din Partidul social-democrat german) şi încearcă să treacă sub tăcere sau să camufleze prin fraze diplomatice falimentul Internaţionalei a II-a.

Dimpotrivă, noi trebuie să recunoaştem deschis acest faliment şi să-i pătrundem cauzele spre a putea făuri o nouă şi mai trainică unire socialistă a muncitorilor din toate ţările.

Oportuniştii au zădărnicit aplicarea hotărîrilor Congreselor de la Stuttgart [23], Copenhaga [24] şi Basel [25], care

www.dacoromanica.ro

obligau pe socialiştii din toate ţările să lupte împotriva şovinismului în orice condiţii, îi obligau să răspundă la orice război dezlănţuit de burghezie şi de guvernele ei printr-o intensă propagandă în favoarea războiului civil şi a revoluţiei sociale. Falimentul Internaţionalei a II-a este falimentul oportunismului care a fost cultivat pe terenul particularităţilor epocii istorice anterioare (aşa-zis „paşnice") şi care în ultimii ani a ajuns să domine de fapt în Internaţională. Oportuniştii au pregătit de mult acest faliment, negînd revoluţia socialistă şi substituindu-i reformismul burghez ; — negînd lupta de clasă şi necesitatea transformării ei, în anumite momente, în război civil şi propovăduind colaborarea între clase ; — propagînd şovinismul burghez sub masca patriotismului şi apărării patriei şi ignorînd sau negînd adevărul fundamental al socialismului, expus încă în „Manifestul Comunist", că muncitorii nu au patrie ; — limitîndu-se în lupta împotriva militarismului la un punct de vedere sentimental mic-burghez, în loc să recunoască necesitatea unui război revoluţionar al proletarilor din toate ţările împotriva burgheziei din toate ţările ; — transformînd ideea necesităţii de a folosi parlamentarismul burghez şi legalitatea burgheză într-o fetişizare a acestei legalităţi şi uitînd că în perioadele de criză se impune folosirea formelor ilegale de organizare şi agitaţie. Curentul anarho-sindicalist, „completare" firească a oportunismului — tot atît de burghez şi ostil punctului de vedere proletar, adică marxist —, s-a manifestat şi el în mod tot atît de ruşinos, repetînd plin de sine lozincile şovinismului în timpul actualei crize.

În momentul de faţă nu se pot realiza sarcinile socialismului şi adevărata unire internaţională a muncitorilor fără a rupe în mod categoric cu oportunismul şi fără a arăta maselor că eşecul lui este inevitabil.

Sarcina social-democraţilor din fiecare ţară trebuie să fie în primul rînd lupta împotriva şovinismului din propria lor ţară. În Rusia, acest şovinism a cuprins în întregime liberalismul burghez (pe „cadeţi") şi în parte pe narodnici, inclusiv pe socialiştii-revoluţionari şi pe social-democraţii „de dreapta". (Este mai ales neapărat necesar să înfierăm manifestările şoviniste, de pildă ale lui E. Smirnov, P. Mas-

www.dacoromanica.ro

lov şi G. Plehanov, pe care presa burgheză-„patriotică" le reproduce cu deosebită satisfacţie şi le exploatează din plin.)

În situaţia actuală nu se poate preciza, din punctul de vedere al proletariatului internaţional, înfrîngerea căruia din cele două grupuri de naţiuni beligerante ar fi un rău mai mic pentru socialism. Pentru noi, social-democraţii ruşi, însă nu încape îndoială că, din punctul de vedere al clasei muncitoare şi al maselor muncitoare ale tuturor popoarelor din Rusia, înfrîngerea monarhiei ţariste, cel mai reacţionar şi barbar regim, care asupreşte cel mai mare număr de naţiuni şi cele mai numeroase mase de locuitori din Europa şi din Asia, ar fi răul cel mai mic.

Formarea Statelor Unite republicane ale Europei trebuie să devină o lozincă politică imediată a social-democraţiei din Europa. Totodată, spre deosebire de burghezie, care e în stare „să promită" marea cu sarea numai să atragă proletariatul în torentul general al şovinismului, social-democraţii vor explica cît de falsă şi absurdă este această lozincă fără răsturnarea pe cale revoluţionară a monarhiilor germană, austriacă şi rusă.

În Rusia, dată fiind starea de înapoiere extremă a acestei ţări în care revoluţia burgheză n-a fost încă desăvîrşită, sarcina social-democraţiei trebuie să fie, ca şi pînă acum, realizarea celor trei condiţii fundamentale în vederea unei transformări democratice consecvente : republică democratică (cu recunoaşterea deplinei egalităţi în drepturi şi a autodeterminării tuturor naţiunilor), confiscarea pămînturilor moşiereşti şi ziua de muncă de 8 ore. În toate ţările înaintate însă, războiul pune la ordinea zilei lozinca revoluţiei socialiste, lozincă ce devine cu atît mai actuală cu cît povara războiului apasă mai tare pe umerii proletariatului, cu cît mai activ va trebui să devină rolul acestuia în refacerea Europei de pe urma grozăviilor barbariei „patriotice" moderne săvîrşite în condiţiile uriaşelor realizări tehnice ale marelui capitalism. Faptul că burghezia foloseşte legile din timp de război pentru a astupa gura proletariatului îi impune acestuia sarcina indiscutabilă de a crea forme ilegale de agitaţie şi organizare. Oportuniştii n-au decît să-şi „păzească" organizaţiile legale cu preţul trădării convingerilor lor, — social-democraţii revoluţionari

www.dacoromanica.ro

vor folosi deprinderile şi legăturile organizatorice ale clasei muncitoare pentru a crea forme ilegale, corespunzătoare perioadei de criză, de luptă pentru socialism şi de solidarizare a muncitorilor nu cu burghezia şovinistă din propriile lor ţări, ci cu muncitorii din toate ţările. Internaţionala proletară n-a pierit şi nici nu va pieri. Trecînd peste toate obstacolele ce le stau în cale, masele muncitoreşti vor crea o nouă Internaţională. Triumful de astăzi al oportunismului nu va fi de lungă durată. Cu cît mai numeroase vor fi jertfele războiului, cu atît mai limpede vor deveni pentru masele muncitoreşti trădarea cauzei muncitoreşti de către oportunişti şi necesitatea de a întoarce armele împotriva guvernelor şi burgheziei din fiecare ţară.

Transformarea actualului război imperialist în război civil este singura lozincă proletară justă, indicată de experienţa Comunei, trasată de rezoluţia de la Basel (1912) şi care decurge din toate condiţiile acestui război imperialist dintre ţările burgheze cu un înalt nivel de dezvoltare. Oricît de mare ar părea la un moment dat greutatea unei asemenea transformări, de vreme ce războiul a devenit o realitate socialiştii nu vor renunţa niciodată să ducă o muncă de pregătire sistematică, perseverentă şi consecventă în această direcţie.

Numai astfel se va putea smulge proletariatul din starea de dependenţă faţă de burghezia şovinistă, pentru ca într-o formă sau alta, mai mult sau mai puţin rapid, să păşească cu hotărîre pe calea adevăratei libertăţi a popoarelor şi pe calea socialismului.

Trăiască frăţia internaţională a muncitorilor împotriva şovinismului şi patriotismului burgheziei din toate ţările!

Trăiască Internaţionala proletară, eliberată de oportunism!

Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia

www.dacoromanica.ro

CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN LEGĂTURĂ CU REFERATUL „ATITUDINEA SOCIALIŞTILOR FAŢĂ DE RĂZBOI", ŢINUT DE G. V. PLEHANOV LA 28 SEPTEMBRIE (11 OCTOMBRIE) 1914 [26]

SCURTĂ RELATARE APĂRUTĂ ÎN PRESĂ

„Tezele noastre, elaborate de C.C. al partidului — declară tov. Lenin la începutul cuvîntării sale, — au fost trimise italienilor, şi multe din ele, din păcate nu toate, au fost incluse în rezoluţia de la Lugano" [27].

Prima parte a referatului lui Plehanov, în care vorbitorul s-a ocupat de caracterizarea trădării comise de social-democraţii germani, i-a plăcut foarte mult oponentului, dar nu poate afirma acelaşi lucru şi despre partea a doua, în care referentul a încercat să justifice întru totul poziţia socialiştilor francezi.

Cum poate lua cineva apărarea socialismului francez, care a chemat pe italieni la război ? Nici măcar în rezoluţiile extrem de elastice ale Internaţionalei nu se poate găsi un pasaj care să justifice această chemare.

Actualul război a arătat ce val uriaş de oportunism s-a ridicat din străfundurile socialismului european. Pentru a se reabilita, oportuniştii europeni au încercat să recurgă la un vechi şi banal argument, acela al „integrităţii organizaţiei". Ortodocşii germani au renunţat la poziţia lor pentru a menţine unitatea formală a partidului. El, tov. Lenin, a pus întotdeauna în gardă împotriva oportunismului, pe care îl reprezintă o asemenea abordare a problemei, şi a luptat întotdeauna împotriva împăciuitorismului, care renunţă la principii. Toate rezoluţiile lui Vandervelde şi Kautsky au păcătuit prin această tendinţă oportunistă de a estompa contradicţii evidente. Kautsky a mers pînă acolo, încît în articolul său „Despre război" [28] dă dreptate

www.dacoromanica.ro

tuturor, afirmînd că fiecare are dreptate din punctul lui de vedere, întrucît, *subiectiv*, fiecare se consideră în primejdie şi, tot *subiectiv*, consideră călcat în picioare dreptul său la existenţă. Fireşte că la francezi o asemenea stare de spirit era mai lesne de înţeles, dacă ţinem seama de psihologia momentului, de omenesc, şi de aceea a inspirat mai multă simpatie ; totuşi, socialismul nu poate judeca ţinînd cont numai de frica în faţa agresiunii, şi trebuie să spunem deschis că francezii au arătat în comportarea lor mai mult şovinism decît socialism.

Plehanov, spune mai departe Lenin, critică pe tovarăşii care afirmă că nu se poate stabili cine a atacat întîi. După părerea oponentului, actualul război nu este în nici un caz un fenomen *întîmplător*, provocat de un act de agresiune sau altul ; el a fost pregătit de toate condiţiile de dezvoltare ale societăţii burgheze. Războiul a fost prezis de multă vreme, şi anume în actuala combinaţie, anume pe această linie. La Congresul de la Basel s-a vorbit clar despre război şi s-a prevăzut chiar că Serbia va servi drept pretext de conflict.

Tov. Lenin arată apoi care este datoria socialiştilor în timp de război. *Social-democraţii îşi îndeplinesc datoria* numai *dacă luptă împotriva beţiei şovine din ţara lor*. Cel mai bun exemplu în acest sens ni-l oferă social-democraţii sîrbi [29].

Proletariatul, avînd bine întipărite în minte cuvintele lui Marx, care a arătat că „muncitorii nu au patrie", trebuie să ia parte nu la apărarea vechilor hotare ale statelor burgheze, ci la crearea noilor hotare ale republicilor socialiste. Şi nu se poate ca masele largi ale proletariatului, cu instinctul lor care nu dă greş, să nu înţeleagă asta. Tot ceea ce se petrece acum în Europa nu este decît o speculare a prejudecăţilor celor mai odioase, dar, totodată, cele mai adînc înrădăcinate. „Sarcina noastră — arată Lenin — este să nu ne lăsăm duşi de curent, ci să transformăm războiul naţional, pseudonaţional într-o ciocnire decisivă a proletariatului cu clasele guvernante".

www.dacoromanica.ro

Criticînd apoi intrarea socialiștilor în guvern, Lenin arată ce răspundere își asumă ei solidarizîndu-se cu toate acțiunile guvernului.

„*Mai bine să te refugiezi într-o țară neutră, de unde să spui adevărul, mai bine să adresezi proletariatului cuvîntul tău liber și independent decît să devii ministru*“, arată oponentul în încheierea scurtei sale cuvîntări.

„Golos“ nr. 33 din 21 octombrie 1914

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

REFERAT PE TEMA: „PROLETARIATUL ŞI RĂZBOIUL“ 1 (14) OCTOMBRIE 1914 [30]

RELATARE APĂRUTĂ ÎN PRESĂ

Referentul şi-a împărţit expunerea în două părţi: elucidarea caracterului pe care-l are actualul război şi atitudinea socialiştilor faţă de el.

Elucidarea caracterului războiului constituie pentru marxist premisa necesară pentru a-şi preciza atitudinea faţă de el. Or, pentru a ne lămuri ce caracter are actualul război, trebuie să stabilim, în primul rînd, condiţiile obiective şi situaţia concretă în care se desfăşoară. Războiul trebuie fixat în cadrul condiţiilor istorice în care are loc, şi numai după aceea ne putem preciza atitudinea faţă de el. Altfel vom ajunge la o tratare eclectică, şi nu materialistă a problemei.

În funcţie de condiţiile istorice, de raportul dintre clase etc., atitudinea faţă de război este diferită în epoci diferite. Ar fi absurd să renunţi în principiu, o dată pentru totdeauna, să participi la război. Şi ar fi tot atît de absurd să împărţim războaiele în războaie de apărare şi războaie de agresiune. În 1848, Marx ura Rusia pentru că pe vremea aceea în Germania democraţia nu putea să învingă şi să se dezvolte, să realizeze unirea ţării într-un stat naţional atîta timp cît asupra ei plana ameninţător mîna reacţionară a înapoiatei Rusii.

Spre a ne putea preciza atitudinea faţă de actualul război, trebuie să vedem care sînt particularităţile lui şi prin ce se deosebeşte el de războaiele anterioare.

A dat oare burghezia vreo explicaţie în această privinţă ? Nu. Ea nu a dat şi nici nu va da vreodată asemenea

www.dacoromanica.ro

explicaţii. Judecînd după cele ce se petrec în rîndurile socialiştilor, am putea presupune că nici ei nu-şi dau seama de caracterul distinctiv al războiului actual.

Socialiştii însă au explicat foarte bine războiul şi l-au prevăzut. Mai mult decît atît: nu există cuvîntare rostită de un deputat socialist sau articol scris de un publicist socialist în care să nu găsim această explicaţie. Ea este atît de simplă, încît rămîne oarecum neremarcată, în realitate însă ea ne oferă cheia unei atitudini juste faţă de acest război.

Actualul război este un război imperialist, iată caracterul lui fundamental.

Pentru a înţelege acest caracter, trebuie să ştim ce deosebire este între războaiele anterioare şi războiul imperialist.

Lenin se opreşte destul de amănunţit asupra caracterului războaielor de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi din tot cursul secolului al XIX-lea. Ele au fost toate *războaie naţionale* care au însoţit crearea statelor naţionale şi au contribuit la formarea lor.

Aceste războaie au marcat distrugerea feudalismului, au fost expresia luptei noii societăţi, burgheze, împotriva societăţii feudale. Statul naţional era o fază necesară în dezvoltarea capitalismului. Lupta pentru autodeterminarea naţiunii, pentru independenţa ei, pentru libertatea limbii, pentru o reprezentanţă naţională a servit acestui scop al creării statelor naţionale —, această bază necesară, într-un anumit stadiu al capitalismului, pentru dezvoltarea forţelor de producţie.

Iată caracterul războaielor care au avut loc de la marea revoluţie franceză şi pînă la războaiele din Italia şi cele purtate de Prusia.

Această sarcină a războaielor naţionale a fost înfăptuită fie de către însăşi democraţia, fie cu ajutorul lui Bismarck, independent de voinţa şi de conştiinţa participanţilor. Războaiele naţionale, războaiele de la începuturile capitalismului, au contribuit la triumful civilizaţiei moderne, la înflorirea deplină a capitalismului, la atragerea întregului popor, a tuturor naţiunilor pe făgaşul capitalismului.

www.dacoromanica.ro

Cu totul altul este războiul imperialist. În această privinţă nu au existat divergenţe între socialiştii din toate ţările, indiferent de curentele din care făceau parte. La toate congresele, atunci cînd au fost dezbătute rezoluţii cu privire la atitudinea faţă de un eventual război, toţi socialiştii au considerat că acest război va fi un război *imperialist*. Toate ţările din Europa au atins aceeaşi treaptă de dezvoltare a capitalismului, în toate capitalismul a dat tot ce putea da. Capitalismul a ajuns la cea mai înaltă formă de dezvoltare, el nu mai exportă mărfuri, ci capital. Cadrul naţional devine din ce în ce mai strîmt pentru el, şi astăzi se duce lupta pentru ultimele rămăşiţe de teritorii disponibile pe glob. Dacă războaiele naţionale din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea au marcat începuturile capitalismului, războaiele imperialiste reprezintă un indiciu al sfîrşitului lui.

Ceea ce caracterizează întreaga epocă de la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea este afirmarea politicii imperialiste.

Imperialismul imprimă războiului actual o pecete cu totul aparte, făcîndu-l să se deosebească de toate războaiele anterioare.

Numai analizînd acest război în condiţiile istorice specifice care l-au generat, aşa cum trebuie să facă neapărat un marxist, ne putem preciza atitudinea faţă de el. Altfel vom opera cu noţiuni şi argumente vechi, valabile în alte condiţii, în condiţiile vechi. Printre aceste noţiuni învechite se numără şi noţiunea de patrie, precum şi împărţirea războaielor în războaie de apărare şi războaie de agresiune, de care vorbeam mai înainte.

Fireşte, tabloul viu al realităţii mai păstrează pete din vechea culoare. Astfel, dintre toate ţările beligerante, numai sîrbii luptă pentru existenţă naţională. Proletarii conştienţi din India şi China nu ar putea păşi nici ei pe altă cale decît cea naţională, deoarece ţările lor încă nu s-au constituit ca state naţionale. Dacă China ar fi nevoită să ducă în acest scop un război ofensiv, toate simpatiile noastre ar fi de partea ei, deoarece în mod obiectiv acesta ar fi un război progresist. În sensul acesta a propagat şi Marx în 1848 ideea unui război ofensiv împotriva Rusiei.

www.dacoromanica.ro

Aşadar, ceea ce caracterizează sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea este politica imperialistă.

Imperialismul este stadiul în care capitalismul, după ce a realizat tot ce putea realiza, intră în declin. Imperialismul există ca epocă nu în conştiinţa socialiştilor, ci în relaţiile reale. Lupta se dă pentru împărţirea bucăţilor rămase. Este ultima sarcină istorică a capitalismului. Cît va dura această epocă, nu putem spune. Poate vor fi cîteva războaie de acest fel, dar trebuie să ne dăm limpede seama că e vorba de cu totul alte războaie decît acelea care s-au purtat în trecut şi că, de aceea, şi sarcinile care se pun în faţa socialiştilor se schimbă.

S-ar putea ca partidul proletar să aibă nevoie pentru rezolvarea noilor sarcini de organizaţii de cu totul alt tip decît cele existente astăzi.

În broşura sa „Weg zur Macht" *, Kautsky, analizînd amănunţit şi atent fenomenele economice şi trăgînd extrem de prudent concluziile care decurg din ele, arăta că păşim într-o fază care nu se aseamănă de loc cu vechea evoluţie treptată şi paşnică...

Ar fi greu să precizăm acum care va fi noua formă de organizare, corespunzătoare acestei faze. Dar un lucru este limpede: pus în faţa noilor sarcini, proletariatul va trebui să-şi creeze noi organizaţii sau să le transforme pe cele vechi. Cu atît mai absurdă este teama de a nu-şi dezorganiza organizaţia, teamă pe care o manifestă extrem de vizibil social-democraţii germani, cu atît mai absurd este acest legalism cu orice preţ. Ştim că Comitetul din Petersburg a tipărit un manifest ilegal împotriva războiului. Tot astfel a procedat şi organizaţia din Caucaz şi alte cîteva organizaţii din Rusia. Nu încape îndoială că şi cei din străinătate pot să facă la fel şi să nu rupă legăturile.

Legalitatea este, fără îndoială, un lucru de preţ. Iată de ce spunea Engels: „Domnilor burghezi, încălcaţi primii propria voastră legalitate!" [31]. Cele ce se petrec astăzi vor servi, poate, drept învăţătură de minte pentru social-democraţii germani, deoarece guvernul, care a făcut întot-

* „Drumul spre putere". — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

deauna paradă de legalitatea sa, a încălcat-o pe toată linia fără nici o jenă. În această privinţă, ordinul brutal dat de comandantul militar al oraşului Berlin, silind ziarul „Vorwärts“ [32] să-l publice pe prima pagină, s-ar putea dovedi util. Ziarul „Vorwärts“ însă s-a sinucis în fond atunci cînd, de teama de a nu fi interzis, s-a dezis de lupta de clasă şi s-a angajat să nu vorbească despre ea pînă la sfîrşitul războiului. El a sucombat, după cum remarca pe bună dreptate ziarul „Golos“ de la Paris, care în momentul de faţă este cel mai bun ziar socialist din Europa. Cu cît divergenţele dintre mine şi Martov au fost mai frecvente şi mai adînci, cu atît mai categoric trebuie să declar acum că acest publicist face în prezent ceea ce trebuie să facă fiecare social-democrat. El critică guvernul din propria sa ţară, demască burghezia şi ocărăşte pe miniştrii din propria sa ţară, pe cîtă vreme socialiştii, care, depunînd armele în faţa guvernelor din ţările lor, demască şi defăimează miniştrii şi clasele guvernante din alte ţări, îşi asumă rolul unor publicişti burghezi. Şi însuşi Südekum joacă, obiectiv, rolul de agent al guvernului german, după cum alţii joacă rolul de agenţi ai aliaţilor franco-ruşi.

Socialiştii care nu şi-au dat seama că actualul război este un război imperialist şi care nu-l judecă din punct de vedere istoric, nu vor înţelege nimic din acest război ; ei nu sînt în stare să şi-l imagineze decît într-un mod naiv şi pueril, de parcă cineva ar fi înşfăcat de gît în toiul nopţii pe un altul, iar vecinii s-au văzut siliţi fie să sară în ajutorul victimei agresiunii, fie „să se încuie în casă“ (după expresia lui Plehanov), ca nişte laşi, ca să nu intre în încăierare.

Să nu ne lăsăm înşelaţi, să nu permitem sfetnicilor burghezi să dea războiului o explicaţie atît de simplistă : lumea trăia în pace, cînd deodată unul a atacat, iar celălalt se apără.

Tov. Lenin dă citire unui pasaj dintr-un articol al lui Luzzatti apărut într-un ziar italian. Acest om politic italian îşi exprimă în articol satisfacţia că marele învingător în acest război s-a dovedit a fi... patria, noţiunea de patrie, şi repetă : trebuie să ne întipărim bine în minte cuvintele

www.dacoromanica.ro

Женевская секція

РОССІЙСКОЙ СОЦІАЛЬДЕМОКРАТИЧ. РАБОЧ. ПАРТІИ.

ЧЕТВЕРГЪ 15

ВЪ ~~СРЕДУ 14~~ ОКТЯБРЯ 1914 Г. ВЪ 8½ Ч. В.

Въ помѣщеніи „MAISON DU PEUPLE",

№ 4, DUBOIS-MELLY № 4.

Тов. Н. ЛЕНИНЪ

ПРОЧТЕТЪ ПУБЛИЧНЫЙ РЕФЕРАТЪ
НА ТЕМУ:

Европейская война и соціализмъ

Плата за входъ: 30 сант.

Типографія M. Gabriel. Goetz-Monin № 27

Afişul prin care se anunţa referatul lui V. I. Lenin „Războiul european şi socialismul". — 2 (15) octombrie 1914.

Micşorat

www.dacoromanica.ro

lui Cicero că „cea mai mare calamitate este războiul civil".

Iată ce a izbutit să obţină burghezia, iată ce o frămîntă şi o bucură cel mai mult, iată pentru ce a cheltuit ea fonduri imense, pentru ce a depus nenumărate strădanii. Ea caută să ne convingă că şi războiul de astăzi e tot un vechi şi obişnuit război naţional.

Dar nu e aşa. Epoca războaielor naţionale a trecut. Avem de-a face cu un război imperialist, şi sarcina socialiştilor este de a transforma războiul „naţional" în război civil.

Acest război imperialist l-am aşteptat cu toţii şi ne-am pregătit în vederea lui. Dacă aşa stau lucrurile, nu are nici o importanţă cine a atacat; pregătiri de război au făcut cu toţii, iar de atacat a atacat acela care în momentul respectiv a considerat mai avantajos să atace.

Tov. Lenin trece apoi la definirea noţiunii de „patrie" din punct de vedere socialist.

Această noţiune este definită clar şi precis de „Manifestul Comunist" în pagini admirabile, al căror conţinut a fost verificat şi confirmat întru totul de experienţă. Lenin citeşte un pasaj din „Manifestul Comunist"; în acest pasaj noţiunea de patrie este definită ca o categorie istorică care corespunde unui anumit stadiu de dezvoltare a societăţii, pentru ca după aceea să devină superfluă. Proletariatul nu poate iubi ceea ce nu are. Şi el nu are patrie.

Care sînt sarcinile socialiştilor în actualul război?

Tov. Lenin dă citire rezoluţiei de la Stuttgart, rezoluţie confirmată şi completată ulterior la Copenhaga şi la Basel. În această rezoluţie sînt indicate precis metodele de luptă pe care socialiştii trebuie să le folosească împotriva curentelor care împing la război, precum şi îndatoririle lor în cazul izbucnirii războiului. El defineşte aceste îndatoriri invocînd exemplul revoluţiei ruse şi pe acela al Comunei din Paris. Rezoluţia de la Stuttgart a fost întocmită în termeni precauţi, ţinîndu-se seama de tot felul de legi penale, dar sarcina este indicată acolo în mod clar. Comuna din Paris înseamnă război civil. Sub ce formă, cînd şi unde anume — asta este altă problemă; orientarea activităţii noastre este însă precis stabilită.

www.dacoromanica.ro

Tovarăşul Lenin analizează apoi sub acest aspect poziţiile pe care s-au situat în realitate socialiştii din diferite ţări. În afară de sîrbi, singurii care şi-au făcut datoria sînt ruşii, aşa cum relevă ziarul italian „Avanti !“, şi Keir-Hardie care demască politica lui Edward Grey.

Din moment ce războiul a început, nu ne putem descotorosi de el. Trebuie să mergem şi să ne facem datoria de socialişti. La război oamenii cugetă mai mult decît „acasă“. Trebuie să mergem acolo şi să organizăm proletariatul în vederea ţelului final, căci ar fi o utopie să credem că proletariatul îşi va atinge acest ţel pe cale paşnică. Nu se poate trece de la capitalism la socialism fără a distruge barierele naţionale, după cum nu s-a putut trece de la feudalism la capitalism fără ideile naţionale.

„Golos“ nr. 37 şi 38
din 25 şi 27 octombrie 1914

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

SITUAŢIA DIN INTERNAŢIONALA SOCIALISTĂ ŞI SARCINILE EI [33]

Faptul cel mai grav în criza actuală este triumful repurtat de naţionalismul burghez, de şovinism asupra majorităţii reprezentanţilor oficiali ai socialismului european. Nu degeaba ziarele burgheze din toate ţările cînd îi ridiculizează, cînd le aduc laude condescendente. Nu există sarcină mai importantă pentru cine vrea să rămînă socialist decît aceea de a explica cauzele crizei din cadrul socialismului şi de a analiza sarcinile Internaţionalei.

Există oameni care se tem să recunoască adevărul că criza sau, mai exact, falimentul Internaţionalei a II-a înseamnă falimentul oportunismului.

Este invocată, de pildă, unanimitatea socialiştilor francezi, totala schimbare de poziţii care s-ar fi produs în vechile fracţiuni din cadrul socialismului în problema atitudinii faţă de război. Toate aceste referiri sînt inexacte.

Preconizarea colaborării între clase, renunţarea la ideea revoluţiei socialiste şi la metodele revoluţionare de luptă, adaptarea la naţionalismul burghez, ignorarea caracterului istoriceşte limitat al ideii de naţionalitate sau de patrie, fetişizarea legalităţii burgheze, renunţarea la punctul de vedere de clasă şi la lupta de clasă de teama de a nu îndepărta „masele largi ale populaţiei" (citeşte : mica burghezie) — iată bazele ideologice indiscutabile ale oportunismului. Iată terenul pe care a germinat mentalitatea şovină, patriotardă de astăzi a majorităţii conducătorilor Internaţionalei a II-a. Faptul că printre ei predomină oportuniştii a fost semnalat de mult de către tot felul de ob-

www.dacoromanica.ro

servatori din diferite părţi. Războiul n-a făcut decît să dezvăluie brusc şi deosebit de pregnant proporţiile reale ale acestei predominanţe. Că nemaipomenita agravare a crizei a determinat unele schimbări de poziţii în cadrul vechilor fracţiuni, nu e de mirare. Dar, în general, de schimbări de poziţii se poate vorbi numai în ceea ce priveşte unele personalităţi. Curentele din cadrul socialismului au rămas aceleaşi ca şi înainte.

În rîndurile socialiştilor francezi nu există o unanimitate deplină. Însuşi Vaillant, care promovează o linie şovină alături de Guesde, Plehanov, Hervé şi alţii, s-a văzut nevoit să mărturisească că primeşte scrisori de protest de la unii socialişti francezi, care arată că războiul este un război imperialist, că burghezia franceză nu este mai puţin vinovată decît ceilalţi. Să nu uităm că aceste voci sînt înăbuşite nu numai de oportunismul triumfător, ci şi de cenzura militară. La englezi, grupul lui Hyndman (social-democraţii englezi — „Partidul socialist britanic") [34] a alunecat total spre şovinism, ca şi majoritatea liderilor semiliberali ai trade-unionurilor. Şovinismul este combătut de MacDonald şi Keir-Hardie din „Partidul laburist independent" [35], partid oportunist, ceea ce constituie într-adevăr o excepţie de la regulă. Dar unii social-democraţi revoluţionari care-l combăteau de mult pe Hyndman, au părăsit acum „Partidul socialist britanic". La germani, tabloul e clar: oportuniştii au învins, ei jubilează şi „se simt la largul lor". „Centrul", în frunte cu Kautsky, a alunecat spre oportunism şi-l apără cu sofisme cît se poate de ipocrite, triviale şi pline de suficienţă. Din rîndurile social-democraţilor revoluţionari se fac auzite protestele lui Mehring, Pannekoek, K. Liebknecht, precum şi glasuri anonime din Germania şi din Elveţia germană. Şi în Italia gruparea curentelor este clară: oportuniştii extremişti, Bissolati & Co. sînt pentru „patrie", pentru Guesde — Vaillant — Plehanov — Hervé. Social-democraţii revoluţionari („partidul socialist"), în frunte cu „Avanti!", care combat şovinismul şi demască caracterul burghez şi interesat al îndemnurilor la război, se bucură de sprijinul imensei majorităţi a muncitorilor înaintaţi. În Rusia, oportuniştii extremişti din tabăra lichidatorilor şi-au ridicat glasul în

www.dacoromanica.ro

apărarea șovinismului prin referate și în presă. P. Maslov și E. Smirnov, sub pretextul apărării patriei (Germania, vedeți dumneavoastră, ne amenință „cu sabia scoasă", vrînd să ne impună „nouă" acorduri comerciale, în timp ce țarismul *nu* cu sabia scoasă, cu cnutul și cu știreangul a sugrumat și sugrumă viața economică, politică și națională a $^{9}/_{10}$ din populația Rusiei !), apără țarismul și justifică intrarea socialiștilor în guvernele burghezo-reacționare, precum și faptul că astăzi se votează pentru credite de război, iar mîine pentru noi înarmări ! ! Plehanov a alunecat spre naționalism, camuflîndu-și șovinismul rus prin francofilie, ca și Aleksinski. Dacă ar fi să judecăm după ziarul „Golos" de la Paris, în această companie cel mai cuviincios se poartă Martov, care combate atît șovinismul german, cît și pe cel francez, ridicîndu-se atît împotriva ziarului „Vorwärts", cît și împotriva d-lui Hyndman și a lui Maslov, dar temîndu-se să declare un război necruțător întregului oportunism internațional și „celui mai influent" apărător al acestuia, „centrul" din social-democrația germană. Singurul care a susținut încercările de a prezenta înrolarea ca voluntar drept o îndeplinire a datoriei de socialist (vezi declarația unui grup de voluntari ruși, social-democrați și socialiști-revoluționari, de la Paris, precum și declarația social-democraților polonezi, cea a lui Leder etc.) [36] a fost Plehanov. Majoritatea secției de la Paris a partidului nostru le-a condamnat [37]. Cititorul se poate edifica în privința poziției C.C. al partidului nostru chiar din editorialul din numărul de față *. În legătură cu istoricul formulării punctului de vedere al partidului nostru trebuie să precizăm — pentru a evita orice neînțelegere — următoarele fapte : un grup de membri ai partidului nostru, biruind imensele dificultăți pe care le presupune restabilirea legăturilor organizatorice întrerupte de război, a elaborat mai întîi „tezele", pe care în zilele de 6—8 septembrie st.n. le-a făcut să circule printre tovarăși. După aceea le-a transmis prin intermediul unor social-democrați elvețieni la doi participanți la Conferința italo-elvețiană de la Lugano (la 27 septembrie). Abia pe la jumătatea lunii

* Vezi volumul de față, p. 13—22. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

octombrie s-au putut restabili legăturile şi formula punctul de vedere al C.C. al partidului. Editorialul din acest număr reprezintă „tezele" în redactare definitivă.

Iată, pe scurt, care este starea de lucruri în rîndurile social-democraţiei din Europa şi din Rusia. Falimentul Internaţionalei este un fapt. Polemica care se poartă în presă între socialiştii francezi şi cei germani a dovedit-o definitiv. Faptul a fost recunoscut nu numai de social-democraţii de stînga (Mehring şi „Bremer Bürger-Zeitung" [38]), ci şi de organele de presă moderate din Elveţia („Volksrecht"). Încercările lui Kautsky de a disimula acest faliment sînt un subterfugiu laş. Şi acest faliment nu înseamnă altceva decît falimentul oportunismului, care se află la remorca burgheziei.

Poziţia burgheziei e clară. Tot atît de clar e şi faptul că oportuniştii nu fac decît să repete orbeşte argumentele ei. În completarea celor expuse în editorial nu ne mai rămîne decît să semnalăm cuvintele batjocoritoare din „Neue Zeit" că internaţionalismul nu înseamnă decît că muncitorii dintr-o ţară trag în cei din altă ţară în numele apărării patriei!

Problema patriei — răspundem noi oportuniştilor — nu poate fi pusă ignorîndu-se caracterul istoric concret al actualului război, care este un război imperialist, adică un război al epocii capitalismului celui mai dezvoltat, al epocii de *sfîrşit* al capitalismului. Clasa muncitoare trebuie mai întîi „să se constituie ca naţiune", se spune în „*Manifestul Comunist*", arătîndu-se, totodată, *limitele şi condiţiile* în care noi recunoaştem naţionalitatea şi patria ca forme necesare ale orînduirii burgheze, deci şi ale patriei burgheze. Oportuniştii denaturează acest adevăr, aplicînd la epoca de sfîrşit al capitalismului ceea ce este valabil pentru epoca apariţiei capitalismului. Or, despre această epocă, despre sarcinile proletariatului în lupta pentru distrugerea nu a feudalismului, ci a capitalismului, „Manifestul Comunist" spune clar şi răspicat: „muncitorii nu au patrie". E de la sine înţeles de ce oportuniştii se tem să recunoască acest adevăr al socialismului, de ce în majoritatea cazurilor se tem pînă şi să-l combată făţiş. Mişcarea socialistă nu poate învinge în vechile limite ale patriei. Ea creează forme noi,

www.dacoromanica.ro

superioare de convieţuire umană, cînd nevoile legitime şi tendinţele progresiste ale maselor muncitoare de *orice* naţionalitate vor fi satisfăcute pentru prima oară în cadrul unei unităţi internaţionale, cu condiţia desfiinţării actualelor bariere naţionale. La încercările burgheziei de astăzi de a scinda şi dezbina pe muncitori prin referiri pline de ipocrizie la „apărarea patriei", muncitorii conştienţi vor răspunde cu încercări mereu noi şi repetate de a stabili unitatea muncitorilor aparţinînd diferitelor naţiuni în lupta pentru răsturnarea dominaţiei burgheziei tuturor naţiunilor.

Burghezia caută să prostească masele, camuflînd jaful imperialist îndărătul vechii ideologii a „războiului naţional". Proletariatul demască această înşelătorie, proclamînd lozinca transformării războiului imperialist în război civil. Aceasta este lozinca formulată de rezoluţiile de la Stuttgart şi Basel, care au prevăzut nu un război în general, ci actualul război şi care n-au vorbit despre „apărarea patriei", ci au arătat că „prăbuşirea capitalismului trebuie grăbită", folosindu-se în acest scop criza pe care o creează războiul şi au invocat exemplul Comunei. Comuna a fost transformarea războiului dintre popoare în război civil.

Această transformare nu este, desigur, lesne de înfăptuit şi nu poate fi înfăptuită „după dorinţa" unui partid sau a altuia. Dar ea rezidă în condiţiile obiective ale capitalismului în general, ale epocii de sfîrşit al capitalismului în special. Iar socialiştii trebuie să-şi desfăşoare activitatea în această direcţie şi numai în această direcţie. Să nu voteze credite de război, să nu încurajeze şovinismul din „propria" lor ţară (şi din ţările aliate), să combată în primul rînd şovinismul „propriei" burghezii, să nu se limiteze la formele legale de luptă cînd criza a început şi cînd burghezia a desfiinţat legalitatea creată de ea însăşi — iată *linia* de activitate care *duce* la război civil şi va duce la el într-un moment sau altul al incendiului european.

Războiul nu este întîmplător, el nu este un „păcat", cum susţin popii creştini (care ştiu să propovăduiască patriotismul, umanitarismul şi pacea tot atît de bine ca şi oportuniştii), ci o treaptă inevitabilă a capitalismului, o formă tot atît de firească a vieţii *capitaliste* ca şi pacea. Războiul în zilele noastre este un război între popoare. Din acest adevăr

www.dacoromanica.ro

nu rezultă că trebuie să ne lăsăm mînaţi de curentul „popular" al şovinismului, ci că şi în timp de război, şi la război, şi pe tărîm militar continuă să existe şi se vor manifesta contradicţiile de clasă care dezbină popoarele. Refuzul de a face serviciul militar, organizarea grevelor împotriva războiului etc. — toate astea sînt prostii, sînt visuri neputincioase şi laşe de om care îşi închipuie că împotriva burgheziei înarmate se poate duce o luptă nearmată, toate astea înseamnă să oftezi după desfiinţarea capitalismului fără un înverşunat război civil sau o serie de războaie. Propaganda în favoarea luptei de clasă şi în rîndurile armatei este o datorie a socialistului. Singura activitate socialistă în epoca ciocnirii armate imperialiste între burghezia tuturor naţiunilor este aceea în direcţia transformării războiului dintre popoare în război civil. Să se pună capăt prosteştilor oftări sentimentale-popeşti după o „pace cu orice preţ" ! Să înălţăm sus steagul războiului civil ! Imperialismul a pus în joc soarta civilizaţiei europene : dacă nu vor izbucni o serie de revoluţii victorioase, după actualul război vor urma în curînd alte războaie ; povestea cu „ultimul război" este o poveste vană şi dăunătoare, un „mit" mic-burghez (după expresia justă a ziarului „Golos" [39]). Steagul proletar al războiului civil va strînge în jurul său, dacă nu azi, atunci mîine, dacă nu în cursul actualului război, atunci după el, în decursul primului război ce-i va urma, nu numai sute de mii de muncitori conştienţi, ci milioane de semiproletari şi mic-burghezi, care sînt prostiţi astăzi de şovinism, dar pe care ororile războiului nu numai că vor reuşi să-i intimideze şi să-i abrutizeze, ci îi vor lumina, îi vor învăţa, îi vor trezi, îi vor organiza, îi vor oţeli şi îi vor pregăti pentru un război împotriva burgheziei atît din „propria" lor ţară, cît şi din ţările „străine".

Internaţionala a II-a a sucombat, învinsă de oportunism. Jos oportunismul şi trăiască Internaţionala a III-a, curăţită nu numai de „transfugi" (cum doreşte „Golos"), dar şi de oportunism.

Internaţionala a II-a şi-a făcut partea ei de muncă pregătitoare, utilă pentru organizarea prealabilă a maselor proletare în îndelungata epocă „paşnică" de cea mai cumplită robie capitalistă şi de cel mai rapid progres capi-

www.dacoromanica.ro

talist din ultima treime a secolului al XIX-lea și de la începutul secolului al XX-lea. Internaționala a III-a va avea de îndeplinit sarcina organizării forțelor proletariatului în vederea unui asalt revoluționar împotriva guvernelor capitaliste, în vederea unui război civil împotriva burgheziei din toate țările, pentru puterea politică, pentru victoria socialismului!

„Soțial-Demokrat" nr. 33 din 1 noiembrie 1914

Se tipărește după textul apărut în ziar, confruntat cu manuscrisul

www.dacoromanica.ro

KARL MARX

(SCURTĂ SCHIȚĂ BIOGRAFICĂ ȘI EXPUNERE A MARXISMULUI) [49]

Scris în iulie — noiembrie 1914

Publicat cu prescurtări în 1915, în Enciclopedia „Granat", ediția a 7-a, vol. 28 Semnat: V. I l i n

Prefața a fost publicată în 1918, în broșura: N. Lenin. „Karl Marx". Editura „Priboi", Moscova

Se tipărește după manuscris, confruntat cu textul broșurii

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ

Articolul despre Karl Marx, care apare acum în broşură, a fost scris de mine, după cîte îmi amintesc, în 1913, pentru Enciclopedia „Granat". La sfîrşitul articolului era dată o bibliografie destul de amănunţită a literaturii despre Marx, mai ales străină. Această bibliografie nu figurează în ediţia de faţă. Redacţia enciclopediei a omis şi ea, la rîndul ei, din considerente de cenzură, sfîrşitul articolului despre Marx, care era consacrat expunerii tacticii sale revoluţionare. Din păcate, nu am posibilitatea să reproduc acest sfîrşit, deoarece ciorna a rămas printre hîrtiile mele la Cracovia sau în Elveţia. Îmi amintesc doar că în această parte citam, printre altele, pasajul din scrisoarea lui Marx către Engels din 16.IV. 1856 în care Marx scria : „În Germania totul va depinde de posibilitatea de a sprijini revoluţia proletară printr-o a doua ediţie a războiului ţărănesc german. În cazul acesta, lucrurile vor merge de minune" [41]. Iată ce n-au înţeles, începînd din 1905, menşevicii noştri, care au ajuns acum să trădeze cu totul socialismul şi să treacă de partea burgheziei.

N. Lenin

Moscova, 14.V.1918.

www.dacoromanica.ro

Marx, Karl s-a născut la 5 mai st.n. 1818, în oraşul Trier (Prusia renană). Tatăl său era avocat, evreu, care a trecut în 1824 la protestantism. Familia Marx era avută, cultă, fără să fie revoluţionară. După absolvirea liceului din Trier, Marx urmează cursurile întîi la Universitatea din Bonn, apoi la cea din Berlin, studiind dreptul, dar mai ales istoria şi filozofia. Îşi termină studiile în 1841, prezentînd o teză de doctorat asupra filozofiei lui Epicur. Marx mai împărtăşea încă pe atunci concepţiile idealiste ale lui Hegel. La Berlin se alătură cercului „hegelienilor de stînga" (Bruno Bauer şi alţii), care încercau să tragă din filozofia lui Hegel concluzii ateiste şi revoluţionare.

După terminarea studiilor universitare, Marx se mută la Bonn cu intenţia de a îmbrăţişa cariera universitară. Dar politica reacţionară a guvernului — care în 1832 îi luase lui Ludwig Feuerbach catedra universitară şi în 1836 refuzase încă o dată să-l reprimească la universitate, iar în 1841 interzisese tînărului profesor Bruno Bauer să ţină prelegeri la Bonn — îl sileşte pe Marx să renunţe la cariera universitară. Dezvoltarea ideilor hegelianismului de stînga înregistra, în această perioadă, în Germania, progrese rapide. Îndeosebi Ludwig Feuerbach începe, după 1836, să critice teologia şi să se orienteze spre materialism, la care aderă definitiv în 1841 („Esenţa creştinismului"); în 1843 apare cartea sa „Principiile de bază ale filozofiei viitorului". „Trebuie să fi trăit singur efectul eliberator" al acestor cărţi — scria mai tîrziu despre ele Engels. „Noi" (adică hegelienii de stînga, printre care şi Marx) „am devenit dintr-o dată feuerbachieni" [42]. În acea vreme, bur-

www.dacoromanica.ro

Карл Шефас родился 5/IV н.ст. 1818 г. в городе Трире (ныне в Германии, земля Рейнланд-Пфальц). Отец его был адвокатом, с 1824 г. принявшей гражданство Пруссии. Семья была зажиточная, культурная, но не революционная. Окончив гимназию в Трире, М. поступил в университет сначала в Бонн, потом в Берлин, изучал юридические науки и философию. Второй курс (по библиотечному шифру) в 1841 г., предварив университетский курс диссертацию о философии Эпикура. По убеждениям своим М. был тогда гегельянцем-идеалистом. В Берлин он приехал с кружка "Молодых гегельянцев" (Бруно Бауэр и др.), которые стремились дать идеалистическую гегельянскую критическую и революционную основу.

По окончании университета М. переселился в Бонн, работая сперва профессором. Но реакционная политика правительства, отстранившего прогрессивную секцию [illegible] в Бонне, профессора Бруно Бауэра, заставила М. отказаться от этой карьеры. И он (№2) стал ряд радикальных статей, имевших тесное соприкосновение с Бауэром гегельянцем, основал в Кельне оппозиционную газету "Рейнскую газету" (начала выходить с 1 янв. 1842 г.). М. и Бруно Бауэр в ней принимали в качестве главных сотрудников, а с октября 1842 г. М. стал главным редактором и переехал из Бонна в Кельн. Революционно-демократическое направление газеты определило М. стремление ее отделаться, и привлекло сначала значительно газету явной и тайной цензуры, а затем [illegible] цензуры с 1 янв. 1843 г. М. [illegible] и сделал газету первой революционной газетой, но это не спасло газету и в марте 1843 г. [illegible] Из наиболее крупных статей М. в "Рейнской газете" [illegible] кроме упомянутых выше (см. Литературу), [illegible] статью о покушении крестьян-виноделов в Мозеле. Редактируя газету, М. [illegible] с коммунистами и социалистами, знакомится с их учениями (в Германии) и изучает их.

В 1843 г. М. женится на Женни фон Вестфален, сестре [illegible], с которой он был знаком еще будучи студентом. Жена его принадлежала к прогрессивной дворянской семье. Ее отец [illegible] Вестфален был министром в 1850-1858 гг. Осенью 1843 г. М. уехал в Париж, чтобы издавать с Руге журнал; выходит [illegible] (№2-1889); затем гегельянец, 1825-1830 в Берлине, после 1848 г. [illegible]; после 1866-70 бисмарковский [illegible] редактор "Берлинер Цейтунг". Первый номер этого журнала "Немецко-французский журнал" [illegible] Он прекратился из-за трудностей печати, распространения в Германии и из-за разногласий с Руге. [illegible] М. [illegible]

www.dacoromanica.ro

Prima pagină
a manuscrisului lui V. I. Lenin
„Karl Marx".
Iulie—noiembrie 1914.

www.dacoromanica.ro

ghezii radicali din Renania, care aveau oarecare contingenţe cu hegelienii de stînga, fondează la Colonia un ziar de opoziţie — „Gazeta renană" (care începe să apară la 1 ianuarie 1842). Marx şi Bruno Bauer sînt invitaţi ca principali colaboratori ai acestui ziar, iar în octombrie 1842 Marx devine redactor-şef şi se mută de la Bonn la Colonia. Sub redacţia lui Marx, orientarea democratică-revoluţionară a ziarului devine tot mai netă, şi guvernul, după ce supune ziarul unei duble şi triple cenzuri, hotărăşte, în cele din urmă, la 1 ianuarie 1843 suspendarea lui. Marx se vede silit să părăsească la această dată postul de redactor, dar nici plecarea lui nu salvează ziarul, care în martie 1843 este suprimat. Printre articolele cele mai importante publicate de Marx în „Gazeta renană", Engels menţionează, în afară de cele enumerate mai jos (vezi *Bibliografia* [43]), şi un articol despre situaţia ţăranilor viticultori din valea Moselei [44]. Întrucît în activitatea sa publicistică se lovise de faptul că nu cunoştea suficient economia politică, Marx se apucă să studieze cu rîvnă această ştiinţă.

În 1843, Marx se căsătoreşte, la Kreuznach, cu Jenny von Westphalen, prietena sa din copilărie, cu care era logodit încă din anii studenţiei. Soţia sa făcea parte dintr-o familie de nobili reacţionari din Prusia. Fratele ei mai mare avea să fie ministrul de interne al Prusiei într-o epocă din cele mai reacţionare, 1850—1858. În toamna anului 1843, Marx se mută la Paris pentru a scoate aici, în străinătate, o revistă radicală împreună cu Arnold Ruge (1802—1880; hegelian de stînga, între 1825 şi 1830 stă la închisoare; după 1848 emigrant; după 1866—1870 partizan al lui Bismarck). Dar din această revistă, intitulată „Analele germano-franceze", nu apare decît un singur număr. Ea îşi încetează apariţia din cauza greutăţilor legate de difuzarea ei clandestină în Germania şi din cauza divergenţelor dintre Marx şi Ruge. Încă în articolele publicate în această revistă, Marx se situează pe o poziţie revoluţionară, proclamînd „critica necruţătoare a realităţii existente", mai ales „critica armelor" [45], şi făcînd apel la *mase* şi la *proletariat*.

www.dacoromanica.ro

În septembrie 1844 vine pentru cîteva zile la Paris Friedrich Engels, care devine de atunci prietenul cel mai apropiat al lui Marx. Amîndoi participă în modul cel mai activ la viaţa clocotitoare a grupurilor revoluţionare din Paris (o însemnătate deosebită avea atunci doctrina lui Proudhon, pe care Marx a combătut-o fără cruţare în lucrarea sa „Mizeria filozofiei", apărută în 1847). Luptînd cu îndîrjire împotriva feluritelor doctrine ale socialismului micburghez, ei elaborează teoria şi tactica *socialismului proletar* revoluţionar sau a comunismului (marxismului). Vezi scrierile lui Marx din această perioadă, 1844—1848, în *Bibliografie*. În 1845, la cererea insistentă a guvernului prusian, Marx este expulzat din Paris ca revoluţionar primejdios. El se mută la Bruxelles. În primăvara anului 1847, Marx şi Engels aderă la o asociaţie secretă de propagandă, denumită „Liga comuniştilor", şi participă la Congresul al II-lea al acestei Ligi (Londra, noiembrie 1847), unde au un rol de seamă. Din însărcinarea acestui congres, ei scriu celebrul „Manifest al Partidului Comunist", apărut în februarie 1848. În această operă este expusă cu o limpezime şi o precizie genială o nouă concepţie despre lume, materialismul consecvent, care îmbrăţişează şi domeniul vieţii sociale, dialectica, cea mai cuprinzătoare şi mai profundă teorie a dezvoltării, şi teoria luptei de clasă şi a rolului istoric revoluţionar de importanţă mondială al proletariatului, făuritor al unei societăţi noi, societatea comunistă.

Cînd izbucneşte revoluţia din februarie 1848 [46], Marx este expulzat din Belgia. El se reîntoarce la Paris, de unde pleacă, după revoluţia din martie [47], în Germania, la Colonia. Aici apare, de la 1 iunie 1848 pînă la 19 mai 1849, „Noua gazetă renană", al cărei redactor-şef este Marx. Noua teorie şi-a găsit o strălucită confirmare în desfăşurarea evenimentelor revoluţionare din 1848—1849, ca şi în toate mişcările proletare şi democratice din toate ţările lumii. Contrarevoluţia triumfătoare îl trimite mai întîi pe Marx în judecată (este achitat la 9 februarie 1849), pentru ca apoi să-l expulzeze din Germania (la 16 mai 1849). El pleacă mai întîi la Paris, dar e expulzat şi de aici, după demonstraţia din 13 iunie 1849 [48], şi se mută la Londra, unde rămîne pînă la sfîrşitul vieţii.

www.dacoromanica.ro

Condiţiile vieţii de emigraţie, care se reliefează pregnant din corespondenţa dintre Marx şi Engels (publicată în 1913)[49], erau deosebit de grele. Marx şi familia sa erau de-a dreptul striviţi de nevoi ; fără sprijinul financiar permanent şi devotat al lui Engels, Marx nu numai că nu ar fi putut termina „Capitalul", dar ar fi căzut inevitabil pradă mizeriei. În afară de aceasta, teoriile şi curentele socialismului mic-burghez, şi în general ale socialismului neproletar, care erau predominante, îl sileau pe Marx să ducă neîncetat o luptă necruţătoare şi să respingă uneori atacuri personale brutale şi furibunde („Herr Vogt" [50]). Ţinîndu-se deoparte de cercurile de emigranţi, Marx elaborează într-o serie de lucrări devenite istorice (vezi *Bibliografia*) teoria sa materialistă, consacrîndu-şi forţele mai ales studiului economiei politice. Marx a revoluţionat această ştiinţă (vezi mai jos *doctrina* lui Marx) în lucrările sale „Contribuţii la critica economiei politice" (1859) şi „Capitalul" (vol. I, 1867).

Epoca de înviorare a mişcărilor democratice de la sfîrşitul deceniului al 6-lea şi din deceniul al 7-lea îl recheamă pe Marx la activitatea practică. În 1864 (la 28 septembrie) este întemeiată la Londra celebra Internaţională I, „Asociaţia Internaţională a Muncitorilor". Marx a fost sufletul acestei asociaţii, autorul primei ei „Adrese" [51] şi al unei serii de rezoluţii, declaraţii şi manifeste. Reunind mişcarea muncitorească din diferitele ţări, străduindu-se să îndrumeze pe făgaşul unei activităţi comune diversele forme ale socialismului neproletar, premarxist (Mazzini, Proudhon, Bakunin, trade-unionismul liberal englez, oscilările lassalleene spre dreapta în Germania etc.), combătînd teoriile tuturor acestor secte şi şcoli, Marx făureşte o tactică unitară a luptei proletare a clasei muncitoare din diferitele ţări. După căderea Comunei din Paris (1871), pe care Marx a analizat-o atît de pătrunzător, de precis şi de strălucit, ca un *om de acţiune*, ca un revoluţionar (în „Războiul civil din Franţa", 1871), şi după scindarea Internaţionalei de către bakunişti, existenţa acesteia în Europa devenise imposibilă. După Congresul de la Haga (1872) al Internaţionalei, Marx obţine mutarea Consiliului General al Internaţionalei la New York. Internaţionala I îşi încheiase misiunea isto-

www.dacoromanica.ro

rică, inaugurînd o epocă de dezvoltare incomparabil mai puternică a mişcării muncitoreşti în toate ţările lumii, epocă de dezvoltare *în lărgime*, epocă în care s-au constituit partide muncitoreşti socialiste *de masă* în cadrul fiecărui stat naţional.

Activitatea intensă depusă în cadrul Internaţionalei îmbinată cu preocupările şi mai intense de ordin teoretic au zdruncinat definitiv sănătatea lui Marx. El continuă să se ocupe de economia politică şi să lucreze la terminarea „*Capitalului*", adunînd numeroase materiale noi şi studiind o serie de limbi (de pildă limba rusă) ; boala l-a împiedicat însă să termine „*Capitalul*".

La 2 decembrie 1881 îi moare soţia. La 14 martie 1883 Marx adoarme pentru totdeauna în fotoliul său. Este înmormîntat, alături de soţia sa, în cimitirul Highgate din Londra. Dintre copiii lui Marx, cîţiva au murit de mici la Londra, pe cînd familia se zbătea în mizerie. Cele trei fiice ale lui s-au căsătorit cu socialişti din Anglia şi Franţa : Eleanor cu Eduard Aveling, Laura cu Paul Lafargue şi Jenny cu Charles Longuet. Fiul acesteia din urmă este membru al Partidului socialist francez.

DOCTRINA LUI MARX

Marxismul este sistemul de concepţii şi doctrina lui Marx. Marx a continuat şi a sintetizat în mod genial cele trei curente ideologice principale din secolul al XIX-lea existente în trei dintre cele mai înaintate ţări din lume : filozofia clasică germană, economia politică clasică engleză şi socialismul francez, legat de doctrinele revoluţionare franceze în general. Remarcabila consecvenţă şi unitate — recunoscută chiar şi de adversari — a concepţiilor sale, care constituie în totalitate materialismul modern şi socialismul ştiinţific modern, ca teorie şi program al mişcării muncitoreşti din toate ţările civilizate ale lumii, ne obligă, înainte de a trece la expunerea conţinutului principal al marxismului — anume doctrina economică a lui Marx —, să facem o sumară prezentare a concepţiei sale generale despre lume.

www.dacoromanica.ro

MATERIALISMUL FILOZOFIC

Începînd din 1844—1845, cînd concepţiile sale s-au cristalizat, Marx a devenit materialist, şi anume adept al lui L. Feuerbach, considerînd şi mai tîrziu că părţile slabe ale acestuia constau exclusiv în faptul că materialismul lui nu este îndeajuns de consecvent şi de atotcuprinzător. Marx vedea însemnătatea istorică universală, „epocală" a lui Feuerbach tocmai în ruptura hotărîtă cu idealismul lui Hegel şi în proclamarea materialismului, care încă „în secolul al XVIII-lea, în special materialismul francez, nu a fost numai o luptă împotriva instituţiilor politice existente, ca şi împotriva religiei şi a teologiei existente, ci, în aceeaşi măsură, şi o luptă... împotriva oricărei metafizici" (luată în sensul de „beţie a speculaţiilor", spre deosebire de „filozofia trează") („Sfînta familie", în „Scrieri postume") [52]. „Pentru Hegel — scrie Marx —, procesul gîndirii, pe care, sub denumirea de idee, el îl transformă chiar într-un subiect de sine stătător, este demiurgul (creatorul) realului... La mine, dimpotrivă, lumea ideilor nu este nimic altceva decît lumea materială transpusă şi tradusă în capul omului" („Capitalul", vol. I, postfaţă la ediţia a 2-a [53]). Expunînd această filozofie materialistă a lui Marx, F. Engels, în deplină concordanţă cu ea, scria în „Anti-Dühring" *(vezi)* — operă cunoscută de Marx încă în manuscris —, „Unitatea lumii nu constă în existenţa ei..., ci în materialitatea ei, şi aceasta este dovedită... printr-o dezvoltare lungă şi anevoioasă a filozofiei şi a ştiinţelor naturii... Mişcarea este modul de existenţă a materiei. Niciodată şi nicăieri n-a existat materie fără mişcare, şi nici nu poate să existe... Dacă se pune însă mai departe întrebarea ce sînt gîndirea şi conştiinţa şi care este originea lor, constatăm că ele sînt produse ale creierului omenesc şi că însuşi omul este un produs al naturii, care s-a dezvoltat în mediul lui înconjurător şi împreună cu acesta ; date fiind acestea, se înţelege de la sine că produsele creierului omenesc, care în ultimă instanţă sînt şi ele tot produse ale naturii, nu contrazic restul înlănţuirii din natură, ci îi corespund". „Hegel era idealist, cu alte cuvinte, pentru el, ideile din mintea lui nu erau imagini (în original Abbilder ; cîteodată En-

www.dacoromanica.ro

gels le numeşte „clişee") mai mult sau mai puţin abstracte ale obiectelor şi proceselor reale, ci, invers, obiectele şi dezvoltarea lor nu erau pentru el decît imaginile concretizate ale «ideii» existente undeva încă înaintea lumii" [54]. În „Ludwig Feuerbach" — lucrare în care Engels expune părerile sale şi ale lui Marx asupra filozofiei lui Feuerbach, şi pe care n-a încredinţat-o tiparului decît după ce a recitit vechiul manuscris al lucrării asupra lui Hegel, asupra lui Feuerbach şi asupra concepţiei materialiste a istoriei, scrise împreună cu Marx în 1844—1845 — Engels scrie : „Marea problemă fundamentală a oricărei filozofii, şi îndeosebi a filozofiei moderne, este problema raportului dintre gîndire şi existenţă... dintre spirit şi natură... Care este elementul primar : spiritul sau natura?... După felul cum răspundeau la această întrebare, filozofii se împărţeau în două mari tabere. Cei care susţineau că spiritul a existat înaintea naturii şi care admiteau deci, în ultimă instanţă, crearea lumii în vreun fel oarecare... alcătuiau tabăra idealismului. Ceilalţi, care considerau natura ca element iniţial, aparţineau diferitelor şcoli ale materialismului". Orice altă utilizare a noţiunilor de idealism şi materialism (în sens filozofic) duce numai la confuzii. Marx a respins categoric nu numai idealismul, care este întotdeauna legat într-un fel sau altul de religie, dar şi punctul de vedere al lui Hume şi al lui Kant, deosebit de răspîndit în zilele noastre, agnosticismul, criticismul, pozitivismul, sub diferitele lor forme, socotind acest gen de filozofie ca o concesie „reacţionară" făcută idealismului şi, în cazul cel mai bun, ca „o acceptare pudică a materialismului pe uşa din dos şi o negare a acestuia în faţa lumii" [55]. Vezi în această privinţă, în afară de lucrările lui Engels şi Marx amintite mai sus, scrisoarea către Engels din 12 decembrie 1866, în care Marx arătînd că cunoscutul naturalist T. Huxley s-a situat pe poziţii „mai materialiste" decît de obicei şi a admis că, atîta timp cît „observăm şi gîndim în mod real, nu putem părăsi niciodată terenul materialismului", îi reproşa totodată acestuia „că deschide o portiţă" agnosticismului şi humeismului [56]. Trebuie relevat îndeosebi modul în care concepea Marx raportul dintre libertate şi necesitate : „...Libertatea este înţelegerea necesităţii. Oarbă e necesitatea numai în măsura

www.dacoromanica.ro

în care nu este înţeleasă" (Engels în „Anti-Dühring"). Ceea ce înseamnă : recunoaşterea dominaţiei legilor obiective în natură şi recunoaşterea transformării dialectice a necesităţii în libertate (concomitent cu transformarea „lucrului în sine", necunoscut, dar cognoscibil, în „lucru pentru noi", a „esenţei lucrurilor" în „fenomen"). Marx şi Engels considerau că principalele neajunsuri ale „vechiului" materialism, inclusiv ale celui feuerbachian (şi cu atît mai mult ale materialismului „vulgar" al lui Büchner-Vogt-Moleschott), sînt următoarele : (1) acest materialism era „prin excelenţă mecanicist" şi nu ţinea seama de dezvoltarea chimiei şi biologiei moderne, iar pentru zilele noastre ar trebui să adăugăm : de teoria electrică a materiei) ; (2) vechiul materialism era neistoric, nedialectic (metafizic în sens de antidialectic), nu promova consecvent şi nu considera universal punctul de vedere al evoluţiei ; (3) „esenţa umană" era concepută ca o abstracţie, şi nu ca „ansamblul relaţiilor sociale" (determinate din punct de vedere istoric concret) ; de aceea, acest materialism nu făcea decît „să interpreteze" lumea, în timp ce e vorba de „a o schimba", cu alte cuvinte nu înţelegea însemnătatea „activităţii revoluţionare practice".

DIALECTICA

Marx şi Engels considerau dialectica lui Hegel — cea mai cuprinzătoare, mai bogată în conţinut şi mai profundă teorie a dezvoltării — drept cea mai grandioasă cucerire a filozofiei clasice germane. Orice altă formulare a principiului dezvoltării, evoluţiei, ei o socoteau unilaterală şi fără conţinut, o considerau ca o deformare şi o denaturare a procesului real al dezvoltării în natură şi în societate (dezvoltare care decurge adesea în salturi, catastrofe şi revoluţii). „Se poate spune că Marx şi cu mine am fost singurii care am salvat" (de nimicirea de către idealism, inclusiv de către hegelianism) „dialectica conştientă şi am transpus-o în concepţia materialistă asupra naturii". „Natura constituie verificarea dialecticii, şi trebuie să spunem că ştiinţele moderne ale naturii ne-au oferit pentru această verificare un material extrem de bogat" (acestea au fost

www.dacoromanica.ro

scrise înainte de descoperirea radiului, a electronilor, a transmutației elementelor etc. !), „care sporește zilnic, dovedind astfel că în natură lucrurile se petrec, în ultimă instanță, în mod dialectic, și nu metafizic“ [57].

„Marea idee fundamentală — scrie Engels — că lumea nu trebuie înțeleasă ca un complex de lucruri definitive, ci ca un complex de procese, în care lucrurile în aparență stabile, ca și reflectarea lor mintală, în capul nostru, noțiunile, se află în neîntreruptă transformare, născîndu-se și pierind..., de la Hegel încoace, această mare idee fundamentală a intrat într-atît în conștiința socială, încît în forma ei generală aproape că nu mai este contrazisă. Dar între a recunoaște această idee fundamentală în cuvinte și a o aplica în realitate în fiecare domeniu al cercetării științifice în parte e o mare deosebire“. „Pentru filozofia dialectică nu există nimic definitiv, absolut, sacru ; la toate și în toate ea dezvăluie caracterul trecător ; în fața ei nu există nimic altceva decît procesul neîntrerupt de apariție și dispariție, de ridicare continuă de la inferior la superior. Ea însăși nu este altceva decît oglindirea acestui proces în creierul care gîndește“. Așadar, după Marx, dialectica este „știința legilor generale ale mișcării, atît ale lumii exterioare cît și ale gîndirii omenești“ [58].

Această latură revoluționară a filozofiei lui Hegel a fost preluată și dezvoltată de Marx. Materialismul dialectic „nu mai are nevoie de o filozofie care să stea deasupra celorlalte științe“. Din vechea filozofie nu mai rămîne decît „știința gîndirii și a legilor ei — logica formală și dialectica“ [59]. Iar dialectica, în concepția lui Marx, ca și în aceea lui Hegel, cuprinde ceea ce se numește astăzi teoria cunoașterii, gnoseologia, care trebuie să-și considere și ea obiectul din punct de vedere istoric, studiind și sintetizînd originea și dezvoltarea cunoașterii, trecerea de la *ne*cunoaștere la cunoaștere.

Astăzi, ideea dezvoltării, a evoluției a pătruns aproape în întregime în conștiința socială, dar nu prin filozofia lui Hegel, ci pe altă cale. Dar această idee, așa cum au formulat-o Marx și Engels, sprijinindu-se pe Hegel, este mult mai cuprinzătoare, mult mai bogată în conținut decît ideea curentă de evoluție. O dezvoltare care repetă treptele stră-

www.dacoromanica.ro

bătute anterior, dar le repetă altfel, pe o bază superioară („negarea negaţiei"), o dezvoltare, ca să spunem aşa, în spirală, şi nu în linie dreaptă ; — o dezvoltare prin salturi, catastrofe şi revoluţii ; — „întreruperi ale continuităţii" ; — transformarea cantităţii în calitate ; — impulsuri interne spre dezvoltare, date de antagonismul, de ciocnirea forţelor şi tendinţelor deosebite care acţionează asupra unui corp dat, în cadrul unui fenomen dat sau al unei societăţi date ; — interdependenţă şi legătură foarte strînsă, indisolubilă a *tuturor* laturilor fiecărui fenomen (istoria evidenţiind în permanenţă laturi noi), legătură care ne dă procesul universal al mişcării, unic şi legic, — iată cîteva trăsături ale dialecticii, teorie a dezvoltării mai bogată în conţinut decît cea curentă. (Cf. scrisoarea lui Marx către Engels din 8 ianuarie 1868, în care el ridiculizează „trihotomiile rigide" ale lui Stein, care numai prin absurd ar putea fi confundate cu dialectica materialistă [60].)

CONCEPŢIA MATERIALISTĂ A ISTORIEI

Dîndu-şi seama de inconsecvenţa, de imperfecţiunea şi de unilateralitatea vechiului materialism, Marx ajunge la convingerea că e neapărat necesar „ca ştiinţa despre societate... să fie pusă de acord cu baza materialistă şi reconstruită conform acestei baze" [61]. Dacă materialismul explică în general conştiinţa prin existenţă, şi nu invers, materialismul în aplicarea lui la viaţa socială a omenirii cere explicarea conştiinţei *sociale* prin existenţa *socială*. „Tehnologia — spune Marx („Capitalul", vol. I) — dezvăluie atitudinea activă a omului faţă de natură, procesul nemijlocit de producţie a vieţii sale, iar prin aceasta şi pe cel al condiţiilor sale sociale de viaţă şi al reprezentărilor spirituale care izvorăsc din ele" [62]. O formulare completă a tezelor fundamentale ale materialismului aplicat la societatea omenească şi la istoria ei a dat Marx în prefaţa la lucrarea sa „Contribuţii la critica economiei politice" prin următoarele cuvinte :

„În producţia socială a vieţii lor, oamenii intră în relaţii determinate, necesare, independente de voinţa lor — relaţii

www.dacoromanica.ro

de producţie —, care corespund unei trepte de dezvoltare determinate a forţelor lor de producţie materiale.

Totalitatea acestor relaţii de producţie constituie structura economică a societăţii, baza reală pe care se înalţă o suprastructură juridică şi politică şi căreia îi corespund forme determinate ale conştiinţei sociale. Modul de producţie al vieţii materiale determină în genere procesul vieţii sociale, politice şi spirituale. Nu conştiinţa oamenilor le determină existenţa, ci, dimpotrivă, existenţa lor socială le determină conştiinţa. Pe o anumită treaptă a dezvoltării lor, forţele de producţie materiale ale societăţii intră în contradicţie cu relaţiile de producţie existente, sau, ceea ce nu este decît expresia juridică a acestora din urmă, cu relaţiile de proprietate în cadrul cărora ele s-au dezvoltat pînă atunci. Din forme ale dezvoltării forţelor de producţie, aceste relaţii se transformă în cătuşe ale lor. Atunci începe o epocă de revoluţie socială. O dată cu schimbarea bazei economice are loc, mai încet sau mai repede, o revoluţionare a întregii uriaşe suprastructuri. Atunci cînd cercetăm asemenea revoluţionări, trebuie să facem întotdeauna o deosebire între revoluţionarea materială a condiţiilor economice de producţie, care poate fi constatată cu precizie ştiinţifică, şi formele juridice, politice, religioase, artistice sau filozofice, într-un cuvînt formele ideologice, în care oamenii devin conştienţi de acest conflict şi îl rezolvă prin luptă.

Aşa cum un individ oarecare nu poate fi judecat după ceea ce gîndeşte despre sine, tot astfel o asemenea epocă de revoluţie nu poate fi judecată prin prisma conştiinţei sale. Dimpotrivă, această conştiinţă trebuie explicată prin contradicţiile vieţii materiale, prin conflictul existent între forţele de producţie sociale şi relaţiile de producţie..." „În linii generale, modurile de producţie asiatic, antic, feudal şi burghez-modern reprezentau respectiv epoci de progres ale formaţiunii economice a societăţii" [63]. (Cf. formularea concisă pe care o dă Marx în scrisoarea sa către Engels din 7 iulie 1866 : „Potrivit teoriei noastre organizarea muncii este determinată de mijloacele de producţie" [64].)

www.dacoromanica.ro

Descoperirea concepției materialiste a istoriei, sau, mai bine zis, extinderea și aplicarea consecventă a materialismului la domeniul fenomenelor sociale, a înlăturat două neajunsuri principale ale teoriilor istorice anterioare. Întîi, acestea cercetau, în cazul cel mai bun, numai motivele ideologice ale activității istorice a oamenilor, și nu ce anume generează aceste motive, nu sesizau legile obiective în dezvoltarea sistemului de relații sociale, nu vedeau că aceste relații depind de gradul de dezvoltare a producției materiale; al doilea, în timp ce teoriile de pînă atunci nu țineau seama tocmai de acțiunile *maselor* populației, materialismul istoric a făcut pentru prima oară posibilă studierea, cu o precizie proprie științelor istorice-naturale, a condițiilor sociale de viață ale maselor și a schimbării acestor condiții. „Sociologia" și istoriografia dinainte de Marx nu au făcut, *în cazul cel mai bun,* decît să acumuleze material faptic brut, strîns fragmentar, și să evidențieze anumite aspecte ale procesului istoric. Marxismul a deschis calea spre o cercetare multilaterală, atotcuprinzătoare a procesului apariției, dezvoltării și decăderii formațiunilor social-economice, îmbrățișînd *totalitatea* tendințelor contradictorii, reducîndu-le la condițiile de existență și de producție precis determinabile ale diferitelor *clase* ale societății, înlăturînd subiectivismul și arbitrarul manifestat în alegerea ideilor „dominante" sau în interpretarea lor, arătînd că ideile și tendințele variate își au toate, fără excepție, *rădăcinile* în starea forțelor de producție materiale. Oamenii sînt făuritorii propriei lor istorii. Dar ce determină motivele oamenilor și în special ale maselor de oameni? Ce anume provoacă ciocnirile dintre ideile și tendințele contradictorii? Ce reprezintă totalitatea acestor conflicte din cadrul tuturor societăților omenești? Care sînt condițiile obiective ale producției vieții materiale ce alcătuiesc baza întregii activități istorice a oamenilor? Care este legea dezvoltării acestor condiții? Marx a atras atenția asupra tuturor acestor probleme, trasînd calea spre studiul științific al istoriei, pe care o concepe ca un proces unitar, guvernat de legi necesare în întreaga lui varietate de aspecte și contradicții.

www.dacoromanica.ro

LUPTA DE CLASĂ

Că într-o societate năzuinţele unor membri ai ei sînt opuse năzuinţelor altora, că viaţa socială este plină de contradicţii, că istoria ne înfăţişează tabloul unei lupte între popoare şi între societăţi, precum şi în cadrul lor, că ea ne mai arată o alternanţă a perioadelor de revoluţie şi de reacţiune, de război şi de pace, de stagnare şi de progres sau de decădere rapidă, — toate aceste fapte sînt îndeobşte cunoscute. Marxismul a dat firul călăuzitor care permite să se descopere, în acest labirint şi haos aparent, existenţa unor legi necesare ; acest fir călăuzitor este teoria luptei de clasă. Numai studierea totalităţii năzuinţelor care animă pe toţi membrii unei societăţi sau ai unui grup de societăţi permite definirea ştiinţifică a rezultatelor acestor năzuinţe. Iar sursa năzuinţelor contradictorii o constituie deosebirea dintre situaţia şi condiţiile de viaţă ale *claselor* care compun o societate. „Istoria tuturor societăţilor de pînă azi — scrie Marx în „Manifestul Comunist" (cu excepţia istoriei comunei primitive, adaugă mai tîrziu Engels) — este istoria luptelor de clasă. Omul liber şi sclavul, patricianul şi plebeul, nobilul şi iobagul, meşterul şi calfa, într-un cuvînt asupritorii şi asupriţii se aflau într-un permanent antagonism, duceau o luptă neîntreruptă, cînd ascunsă, cînd făţişă, o luptă care de fiecare dată se sfîrşea printr-o prefacere revoluţionară a întregii societăţi, sau prin pieirea claselor aflate în luptă... Societatea burgheză modernă, ridicată pe ruinele societăţii feudale, nu a desfiinţat antagonismele de clasă. Ea a creat doar clase noi, condiţii noi de asuprire, forme noi de luptă, în locul celor vechi. Epoca noastră, epoca burgheziei, se deosebeşte însă prin faptul că a simplificat antagonismele de clasă. Societatea întreagă se scindează din ce în ce mai mult în două mari tabere duşmane, în două mari clase direct opuse una alteia : burghezia şi proletariatul". De la marea revoluţie franceză încoace, istoria Europei a scos în mod pregnant la iveală într-o serie de ţări acest substrat real al evenimentelor : lupta de clasă. Încă în epoca Restauraţiei, au apărut în Franţa o serie de istorici (Thierry, Guizot, Mignet, Thiers) care, sintetizînd evenimentele, s-au văzut siliţi să recu-

www.dacoromanica.ro

noască că lupta de clasă este cheia înţelegerii întregii istorii a Franţei. Iar epoca modernă, epoca victoriei depline a burgheziei, a instituţiilor reprezentative, a dreptului de vot larg (dacă nu universal), epoca presei cotidiene, ieftine, care pătrunde în mase etc., a unor uniuni muncitoreşti puternice şi din ce în ce mai largi, ca şi a uniunilor patronale etc., a dovedit şi mai concret (deşi uneori sub o formă cu totul unilaterală, „paşnică", „constituţională") că motorul evenimentelor este lupta de clasă. Pasajul de mai jos din „Manifestul Comunist" al lui Marx ne arată că Marx cerea ştiinţei sociale să facă o profundă analiză obiectivă a situaţiei fiecărei clase în societatea modernă, o analiză a condiţiilor de dezvoltare a fiecărei clase : „Dintre toate clasele care se contrapun în zilele noastre burgheziei, singur proletariatul este o clasă cu adevărat revoluţionară. Celelalte clase decad şi pier o dată cu dezvoltarea marii industrii ; proletariatul, dimpotrivă, este propriul ei produs. Păturile de mijloc : micul industriaş, micul negustor, meşteşugarul, ţăranul, toţi luptă împotriva burgheziei pentru a salva de la pieire existenţa lor ca pături de mijloc. Aşadar, ele nu sînt revoluţionare, ci conservatoare. Mai mult încă, ele sînt reacţionare, deoarece încearcă să întoarcă înapoi roata istoriei. Iar dacă acţionează în chip revoluţionar, o fac în vederea trecerii lor apropiate în rîndurile proletariatului, nu-şi apără interesele actuale, ci interesele lor viitoare, şi părăsesc propriul lor punct de vedere ca să şi-l însuşească pe acela al proletariatului". Într-o serie de lucrări istorice (vezi *Bibliografia)*, Marx a dat pilde strălucite şi pline de înţeles adînc de istoriografie materialistă, de analiză a situaţiei *fiecărei* clase în parte şi adesea a diferitelor grupuri sau pături din rîndurile aceleiaşi clase, arătînd cît se poate de concret de ce şi cum „orice luptă de clasă este o luptă politică" [65]. Pasajul citat vădeşte limpede cît de complexă este reţeaua de relaţii sociale şi de trepte *intermediare* între o clasă şi alta, între trecut şi viitor, pe care Marx o analizează pentru a stabili rezultanta întregii dezvoltări istorice.

Cea mai profundă, cea mai completă şi cea mai amănunţită aplicare şi confirmare a teoriei lui Marx este doctrina lui economică.

www.dacoromanica.ro

DOCTRINA ECONOMICĂ A LUI MARX

„Scopul final al acestei opere — spune Marx în prefaţa la „Capitalul" — este de a dezvălui legea dezvoltării economice a societăţii moderne" [66], adică a societăţii capitaliste, a societăţii burgheze. Cercetarea relaţiilor de producţie ale unei societăţi anumite, istoriceşte determinată, în procesul lor de apariţie, dezvoltare şi decădere, — iată conţinutul doctrinei economice a lui Marx. În societatea capitalistă predomină producţia de *mărfuri*, şi de aceea analiza lui Marx începe cu analiza mărfii.

VALOAREA

Marfa este, în primul rînd, un lucru care satisface o anumită nevoie a omului ; ea este, în al doilea rînd, un lucru care poate fi schimbat pe un alt lucru. Utilitatea unui lucru face din el *o valoare de întrebuinţare*. Valoarea de schimb (sau valoarea) este în primul rînd un raport, proporţia în care un anumit număr de valori de întrebuinţare de un fel se schimbă pe un anumit număr de valori de întrebuinţare de alt fel. Experienţa zilnică ne arată că milioane şi miliarde de astfel de schimburi consideră în permanenţă egale între ele tot felul de valori de întrebuinţare, chiar dintre cele mai diferite şi mai puţin comparabile. Ce au comun aceste lucruri diferite care, într-un anumit sistem de relaţii sociale, sînt considerate în permanenţă egale unele cu altele ? Elementul lor comun este faptul că sînt *produse ale muncii*. Schimbînd produsele lor, oamenii consideră egale între ele cele mai diferite feluri de munci. Producţia de mărfuri este un sistem de relaţii sociale în care diferiţi producători creează produse diferite (diviziunea socială a muncii), iar toate aceste produse sînt considerate egale între ele prin schimb. Aşadar, ceea ce este comun tuturor mărfurilor nu este munca concretă depusă într-o anumită ramură de producţie, o muncă de un anumit fel, ci munca omenească *abstractă*, munca omenească în genere. Totalitatea forţei de muncă a unei societăţi date, reprezentată prin suma valorilor tuturor mărfurilor, este una şi aceeaşi forţă de muncă omenească ; mi-

www.dacoromanica.ro

liarde de acte de schimb dovedesc acest lucru. Deci orice marfă luată ca atare nu reprezintă decît o anumită parte din timpul de muncă *socialmente necesar*. Mărimea valorii este determinată de cantitatea de muncă socialmente necesară, sau de timpul de muncă socialmente necesar pentru producerea unei anumite mărfi, a unei anumite valori de întrebuinţare. „Prin faptul că în procesul schimbului ei (oamenii) consideră produsele lor diferite ca fiind egale între ele ca valori, ei consideră muncile lor diferite ca fiind egale între ele ca muncă omenească. Ei fac acest lucru fără să ştie“ [67]. Valoarea este un raport între două persoane, spunea unul din vechii economişti ; el ar fi trebuit însă să adauge : un raport ascuns sub un înveliş material. Numai din punctul de vedere al sistemului de relaţii sociale de producţie din cadrul unei anumite formaţiuni istorice a societăţii, şi anume din punctul de vedere al unor relaţii care se manifestă în fenomenul schimbului, fenomen de masă, repetat de miliarde de ori, se poate înţelege ce este valoarea. „Ca valori de schimb, toate mărfurile sînt doar cantităţi determinate de timp de muncă solidificat“ [68]. După o analiză amănunţită a dublului caracter al muncii încorporate în mărfuri, Marx trece la analiza *formei valoare* şi a *banilor*. Sarcina principală pe care el şi-o pune aici este aceea de a studia *originea* formei bani a valorii, de a studia *procesul istoric* al dezvoltării schimbului, începînd cu actele de schimb izolate, întîmplătoare („forma valoare simplă, singulară sau accidentală“ : o anumită cantitate dintr-o marfă este schimbată pe o anumită cantitate dintr-o altă marfă), mergînd pînă la forma valoare generală, cînd o serie de mărfuri diferite sînt schimbate pe o singură marfă determinată, şi pînă la forma bani a valorii, cînd această marfă determinată, echivalentul general, este aurul. Banii, fiind cel mai înalt produs al dezvoltării schimbului şi a producţiei de mărfuri, voalează şi ascund caracterul social al muncilor particulare şi legătura socială dintre diferiţii producători, care sînt legaţi între ei prin intermediul pieţei. Marx supune unei analize foarte amănunţite diferitele funcţiuni ale banilor, şi este deosebit de important să subliniem că şi aici (ca în general în primele capitole ale „Capitalului“) forma abstractă şi, în aparenţă, uneori

www.dacoromanica.ro

pur deductivă, a expunerii reproduce în realitate un vast material faptic privitor la istoria dezvoltării schimbului şi a producţiei de mărfuri. „...Existenţa lor (a banilor) presupune un anumit grad de dezvoltare a schimbului de mărfuri. Formele speciale ale banilor, de simplu echivalent al mărfurilor, de mijloc de circulaţie, de mijloc de plată, de tezaur şi de bani universali, indică, după importanţa diferită şi după preponderenţa relativă a uneia sau a alteia dintre funcţiuni, trepte foarte diferite ale procesului social de producţie" („Capitalul", I) [69].

PLUSVALOAREA

Pe o anumită treaptă de dezvoltare a producţiei de mărfuri, banii se transformă în capital. Formula circulaţiei mărfurilor era : M (marfă) — B (bani) — M (marfă), adică vînzarea unei mărfi pentru cumpărarea alteia. Formula generală a capitalului este, dimpotrivă, B—M—B, adică cumpărare pentru vînzare (cu profit). Marx numeşte creşterea valorii iniţiale a banilor puşi în circulaţie plusvaloare. Faptul „creşterii" banilor în circulaţia capitalistă este îndeobşte cunoscut. Tocmai această „creştere" transformă banii în *capital*, care este o relaţie socială de producţie specifică, istoriceşte determinată. Plusvaloarea nu poate izvorî din circulaţia mărfurilor, căci aceasta nu cunoaşte decît schimbul de echivalente ; ea nu poate izvorî nici dintr-un spor de preţ, căci pierderile şi cîştigurile cumpărătorilor şi ale vînzătorilor s-ar compensa reciproc ; or, aici nu este vorba de un fenomen individual, ci de un fenomen de masă, de un fenomen mediu, social. Pentru a obţine plusvaloare, „posesorul... de bani ar trebui... să descopere... pe piaţă o marfă a cărei valoare de întrebuinţare să aibă ea însăşi însuşirea specifică de a fi sursă de valoare" [70], o marfă al cărei proces de consumare să fie în acelaşi timp un proces de creare de valoare. Şi o asemenea marfă există : este forţa de muncă a omului. Consumarea ei este munca, iar munca creează valoarea. Posesorul de bani cumpără forţa de muncă la valoarea ei, determinată, ca şi valoarea oricărei alte mărfi, de timpul de muncă socialmente necesar pentru

www.dacoromanica.ro

producerea ei (adică de costul întreţinerii muncitorului şi a familiei sale). Cumpărînd forţa de muncă, posesorul de bani este în drept s-o consume, adică să-l silească pe muncitor să muncească o zi întreagă, să zicem 12 ore. Dar în primele 6 ore (timpul de muncă „necesar") muncitorul creează un produs care acoperă cheltuielile necesare întreţinerii sale, iar în celelalte 6 ore (timpul de muncă „suplimentar") el creează un „plusprodus" neplătit de capitalist, adică plusvaloarea. Prin urmare, din punctul de vedere al procesului de producţie trebuie deosebite două părţi ale capitalului : capitalul constant, cheltuit pentru mijloacele de producţie (maşini, unelte de muncă, materii prime etc.) — a cărui valoare trece neschimbată (dintr-o dată sau treptat) în produsul finit — şi capitalul variabil, cheltuit pentru forţa de muncă. Valoarea acestui din urmă capital nu rămîne neschimbată, ci creşte în procesul de muncă prin crearea plusvalorii. Aşa încît, pentru a exprima gradul de exploatare a forţei de muncă de către capital, plusvaloarea nu trebuie raportată la întregul capital, ci numai la capitalul variabil. Rata plusvalorii, cum numeşte Marx acest raport, va fi, în exemplul nostru, de $\frac{6}{6}$, adică de 100%.

Premisa istorică a apariţiei capitalului o constituie, în primul rînd, acumularea unor anumite sume de bani în mîinile unor anumite persoane în condiţiile unui nivel relativ ridicat al producţiei de mărfuri în general ; în al doilea rînd, existenţa muncitorului „liber" din două puncte de vedere : liber de orice constrîngeri şi îngrădiri în ceea ce priveşte vînzarea forţei sale de muncă, şi liber de pămînt şi de orice mijloc de producţie în genere, cu alte cuvinte existenţa muncitorului lipsit de avere, a „proletarului", care nu are alte mijloace de existenţă în afară de vînzarea forţei sale de muncă.

Sporirea plusvalorii este posibilă prin două căi principale : prin prelungirea zilei de muncă („plusvaloarea absolută") şi prin reducerea zilei de muncă necesare („plusvaloarea relativă"). Analizînd prima cale, Marx ne prezintă tabloul grandios al luptei clasei muncitoare pentru reducerea zilei de muncă şi al intervenţiei statului pentru a o prelungi (din secolul al XIV-lea pînă în secolul al XVII-lea) şi pentru a o scurta (legislaţia pentru reglementarea muncii

www.dacoromanica.ro

în fabrici din secolul al XIX-lea). De la apariţia „Capitalului" şi pînă în zilele noastre, istoria mişcării muncitoreşti din toate ţările civilizate a adus mii şi mii de fapte noi, care ilustrează acest tablou.

Analizînd producerea de plusvaloare relativă, Marx cercetează cele trei faze istorice principale ale sporirii productivităţii muncii de către capitalism: 1) cooperaţia simplă; 2) diviziunea muncii şi manufactura; 3) maşinismul şi marea industrie. Cît de magistral pune Marx aici în lumină trăsăturile fundamentale şi tipice ale dezvoltării capitalismului se vede, între altele, din faptul că cercetările asupra aşa-numitei „industrii meşteşugăreşti" din Rusia furnizează un material extrem de bogat pentru ilustrarea primelor două din aceste trei faze. Iar acţiunea revoluţionarizatoare a marii industrii mecanizate, acţiune descrisă de Marx în 1867, s-a manifestat, în cursul jumătăţii de veac scurse de atunci, într-o serie întreagă de ţări „noi" (Rusia, Japonia etc.).

Mai departe. Nouă şi extrem de importantă este la Marx analiza *acumulării capitalului*, adică analiza transformării unei părţi din plusvaloare în capital şi a întrebuinţării ei nu pentru a satisface trebuinţele personale sau capriciile capitalistului, ci pentru o nouă producţie. Marx a dezvăluit greşeala întregii economii politice clasice dinaintea lui (începînd cu Adam Smith), care considera că întreaga plusvaloare transformată în capital se adaugă la capitalul variabil. În realitate însă, ea se împarte în *mijloace de producţie* plus capital variabil. Deosebit de important în procesul de dezvoltare a capitalismului şi în procesul de transformare a acestuia în socialism este faptul că partea care revine capitalului constant (din suma totală a capitalului) creşte mai repede decît partea care revine capitalului variabil.

Acumularea capitalului, accelerînd înlăturarea muncitorilor de către maşină şi creînd bogăţie la un pol şi mizerie la celălalt, dă naştere şi aşa-numitei „armate industriale de rezervă", „excedentului relativ" de muncitori sau „suprapopulaţiei capitaliste", care ia forme extrem de variate şi dă capitalului posibilitatea să lărgească producţia într-un ritm deosebit de rapid. Această posibilitate în legătură cu

www.dacoromanica.ro

creditul şi cu acumularea capitalului în mijloace de producţie ne dă, între altele, cheia pentru înţelegerea *crizelor* de supraproducţie, care izbucneau periodic în ţările capitaliste, la început în medie la fiecare 10 ani, apoi la intervale mai lungi şi mai puţin regulate. Acumularea capitalului pe baza capitalismului trebuie deosebită de aşa-zisa acumulare primitivă, caracterizată prin despărţirea violentă a muncitorului de mijloacele de producţie, prin alungarea ţăranilor de pe pămînturile lor, prin jefuirea pămînturilor comunale, prin sistemul colonial, al datoriilor publice şi al tarifelor vamale protecţioniste etc. „Acumularea primitivă" creează la un pol pe proletarul „liber", iar la celălalt pol pe posesorul de bani, pe capitalist.

„Tendinţa istorică a acumulării capitaliste" este caracterizată de Marx prin următoarele cuvinte celebre : „Expropierea producătorilor nemijlociţi are loc în condiţiile celui mai necruţător vandalism şi sub impulsul patimilor celor mai infame, mai murdare, mai meschine şi mai odioase. Proprietatea privată" (a ţăranului şi a meşteşugarului), „cîştigată prin muncă proprie şi bazată, ca să zicem aşa, pe contopirea muncitorului individual, independent, cu condiţiile sale de muncă, este înlăturată de proprietatea privată capitalistă, care se bazează pe exploatarea muncii altuia, dar formal libere... Cel ce urmează să fie expropriat acum nu mai este muncitorul care lucrează independent, ci capitalistul care exploatează un număr mare de muncitori. Această expropriere se înfăptuieşte prin jocul legilor imanente ale producţiei capitaliste însăşi, prin centralizarea capitalurilor. Cîte un capitalist răpune un număr mare de alţi capitalişti. Mînă în mînă cu această centralizare, adică cu exproprierea unui număr mare de capitalişti de către un număr mic de capitalişti, se dezvoltă pe o scară mereu crescîndă forma de cooperare a procesului muncii, aplicarea tehnică conştientă a ştiinţei, exploatarea sistematică a pămîntului, transformarea mijloacelor de muncă în mijloace de muncă ce nu pot fi întrebuinţate decît în comun, economisire de mijloace de producţie prin întrebuinţarea lor ca mijloace de producţie pentru o muncă socială combinată, înglobarea tuturor popoarelor în reţeaua pieţei mondiale şi prin aceasta caracterul internaţional al regimului capi-

www.dacoromanica.ro

talist. O dată cu micşorarea continuă a numărului magnaţilor capitalului, care uzurpă şi monopolizează toate avantajele acestui proces de transformare, creşte mizeria, asuprirea, robia, degenerarea, exploatarea, dar şi revolta clasei muncitoare, al cărei număr sporeşte fără încetare şi care este educată, unită şi organizată prin însuşi mecanismul procesului de producţie capitalist. Monopolul capitalului devine o cătuşă pentru modul de producţie care a înflorit o dată cu el şi prin el. Centralizarea mijloacelor de producţie şi socializarea muncii ajung la un punct în care ele devin incompatibile cu învelişul lor capitalist. Acesta e sfărîmat. Proprietăţii private capitaliste i-a sunat ceasul. Expropriatorii sînt expropriaţi" („Capitalul", I)[71].

Nouă şi extrem de importantă este şi analiza reproducţiei capitalului social luat în întregime, făcută de Marx în volumul al II-lea al „Capitalului". Şi aici Marx ia nu un fenomen individual, ci fenomenul de masă, nu o părticică din economia societăţii, ci această economie în ansamblu. Corectînd greşeala clasicilor menţionată mai sus, Marx împarte întreaga producţie socială în două mari sectoare : I) producţia mijloacelor de producţie şi II) producţia obiectelor de consum şi cercetează amănunţit, cu ajutorul unor exemple cifrice, circulaţia întregului capital social, atît în cazul reproducţiei în proporţiile anterioare, cît şi în cazul acumulării. În volumul al III-lea al „Capitalului" e rezolvată, pe baza legii valorii, problema formării ratei mijlocii a profitului. Un mare progres realizat pe tărîmul ştiinţei economice de către Marx este faptul că această analiză ia ca punct de plecare fenomenele economice de masă, ansamblul economiei sociale, şi nu cazuri izolate sau aparenţa exterioară a concurenţei, la care se limitează adesea economia politică vulgară sau „teoria" modernă a „utilităţii finale". Marx analizează mai întîi originea plusvalorii, apoi trece la împărţirea ei în profit, dobîndă şi rentă funciară. Profitul este raportul dintre plusvaloare şi întregul capital investit într-o întreprindere. Capitalul cu „o compoziţie organică ridicată" (adică în care capitalul constant întrece capitalul variabil într-o proporţie superioară mediei sociale) dă o rată a profitului inferioară mediei. Capitalul cu „o compoziţie organică

www.dacoromanica.ro

joasă" dă o rată a profitului superioară mediei. Concurența dintre capitaluri, trecerea lor liberă dintr-o ramură în alta, reduc în ambele cazuri rata profitului la nivelul ratei mijlocii. Suma valorilor tuturor mărfurilor într-o societate dată coincide cu suma prețurilor mărfurilor, dar, în fiecare întreprindere și în fiecare ramură de producție luată în parte, mărfurile sînt vîndute, sub influența concurenței, nu la valoarea lor, ci la *prețurile de producție*, care sînt egale cu capitalul cheltuit plus profitul mijlociu.

Astfel, faptul abaterii prețurilor de la valori și al egalizării profiturilor, fapt necontestat și îndeobște cunoscut, a fost complet elucidat de Marx pe baza legii valorii, căci suma valorilor tuturor mărfurilor coincide cu suma prețurilor lor. Dar reducerea valorii (sociale) la prețuri (individuale) nu se produce pe o cale simplă și directă, ci pe una extrem de complexă : este cît se poate de firesc ca într-o societate formată din producători de mărfuri răzleți, nelegați între ei decît prin intermediul pieței, legile necesare să nu se manifeste altfel decît ca legi medii, legi sociale, legi ale unor fenomene de masă, abaterile individuale într-o direcție sau alta compensîndu-se reciproc.

Creșterea productivității muncii înseamnă o creștere mai rapidă a capitalului constant în comparație cu capitalul variabil. Plusvaloarea fiind însă în funcție numai de capitalul variabil, se înțelege că rata profitului (plusvaloarea raportată la întregul capital, iar nu numai la partea lui variabilă) manifestă o tendință de scădere. Marx analizează în amănunțime această tendință și o serie de împrejurări care o camuflează sau care acționează în sens contrar. Fără a ne opri asupra capitolelor extrem de interesante ale volumului al III-lea consacrate capitalului cămătăresc, comercial și bănesc, trecem la ceea ce e mai important : la teoria *rentei funciare*. Deoarece suprafața de pămînt e limitată, iar în țările capitaliste e în întregime ocupată de proprietarii individuali, prețul de producție al produselor agricole este determinat de cheltuielile de producție nu pe un teren de calitate mijlocie, ci de calitatea cea mai proastă, și nu în condițiile mijlocii de transport al produselor pînă la piață, ci în condițiile cele mai proaste. Dife-

www.dacoromanica.ro

renţa dintre acest preţ şi preţul de producţie pe terenurile de calitate superioară (sau în condiţii mai bune) dă renta *diferenţială.* Analizînd amănunţit această rentă, arătînd că ea provine din diferenţa de fertilitate a diferitelor terenuri şi din diferenţa în ceea ce priveşte mărimea capitalurilor investite în ele, Marx a dezvăluit pînă la capăt (vezi şi „Teorii asupra plusvalorii", în care o atenţie deosebită merită critica făcută lui Rodbertus) greşeala lui Ricardo, care susţinea că renta diferenţială rezultă numai din trecerea succesivă de la exploatarea terenurilor mai bune la exploatarea terenurilor mai proaste. Dimpotrivă, au loc şi treceri contrare ; se întîmplă ca terenurile de o anumită categorie să se transforme în terenuri de altă categorie (datorită progresului tehnicii agricole, dezvoltării oraşelor etc.), iar faimoasa „lege a fertilităţii descrescînde a solului" constituie o eroare profundă, o încercare de a pune pe seama naturii limitele, tarele şi contradicţiile capitalismului. Apoi egalizarea profitului în toate ramurile industriei şi ale economiei naţionale în general presupune o libertate deplină a concurenţei, libertatea trecerii capitalului dintr-o ramură în alta. Or, proprietatea privată asupra pămîntului creează un monopol, un obstacol în calea acestei libere treceri. Din pricina acestui monopol, produsele agriculturii — care este caracterizată printr-o compoziţie joasă a capitalului şi, prin urmare, printr-o rată individuală a profitului mai ridicată — nu intră în procesul pe deplin liber al egalizării ratei profitului ; proprietarul de pămînt, ca monopolist, are posibilitatea de a menţine preţul la un nivel mai ridicat decît preţul mijlociu, iar acest preţ de monopol generează renta *absolută.* Renta diferenţială nu poate fi desfiinţată în regimul capitalist ; renta absolută, dimpotrivă, *poate* fi desfiinţată — de pildă prin naţionalizarea pămîntului, prin trecerea lui în proprietatea statului. Această trecere ar însemna desfiinţarea monopolului proprietarilor particulari, ar însemna realizarea unei libere concurenţe mai consecvente şi mai depline în agricultură. Iată pentru ce burghezii radicali, spune Marx, au formulat nu o dată în istorie revendicarea burgheză progresistă a naţionalizării pămîntului, revendicare care înspăimîntă însă majoritatea burgheziei, pentru că „atinge"

www.dacoromanica.ro

prea de aproape un alt monopol, care astăzi este deosebit de însemnat şi de „sensibil" : monopolul asupra mijloacelor de producţie în general. (Marx a expus teoria sa asupra profitului mijlociu la capital şi asupra rentei funciare absolute într-un limbaj deosebit de popular, deosebit de concis şi de limpede în scrisoarea sa către Engels din 2 august 1862. Vezi „Corespondenţă", vol. III, p. 77—81. Cf. şi scrisoarea din 9 august 1862, op. cit., p. 86—87) [72]. — În legătură cu geneza rentei funciare este de asemenea important să atragem atenţia asupra analizei făcute de Marx, care arată cum renta în muncă (ţăranul creează plusprodusul muncind pe pămîntul moşierului) se transformă în rentă în produse sau rentă în natură (ţăranul creează plusprodusul pe propriul său pămînt şi îl predă moşierului în virtutea „constrîngerii extraeconomice"), apoi în rentă în bani (aceeaşi rentă în natură, transformată în bani — în vechea Rusie „obrocul" — în virtutea dezvoltării producţiei de mărfuri) şi în cele din urmă în rentă capitalistă, cînd locul ţăranului îl ia în agricultură întreprinzătorul, care cultivă pămîntul cu ajutorul muncii salariate. În legătură cu această analiză a „genezei rentei funciare capitaliste", trebuie să relevăm o serie de idei profunde (şi de o deosebită însemnătate pentru ţări înapoiate ca Rusia) ale lui Marx asupra *evoluţiei capitalismului în agricultură*. „Transformarea rentei în natură în rentă în bani este în mod necesar nu numai însoţită, ci şi precedată de formarea unei clase de muncitori zileri lipsiţi de proprietate, care se angajează pentru un salariu în bani. De aceea, în perioada de naştere, de apariţie doar sporadică a acestei clase noi, s-a dezvoltat în mod necesar la ţăranii mai înstăriţi, obligaţi să plătească rentă, obiceiul de a exploata în folosul lor salariaţi agricoli, tot aşa cum încă pe timpul feudalismului ţăranii iobagi mai înstăriţi ţineau la rîndul lor alţi iobagi. Ei capătă astfel treptat posibilitatea de a strînge o anumită avere şi de a se transforma ei înşişi în viitori capitalişti. Chiar şi atunci cînd vechii posesori de pămînt şi-au lucrat ei înşişi parcela, a apărut o pepinieră de arendaşi capitalişti, a cărei dezvoltare era determinată de dezvoltarea generală a producţiei capitaliste neagricole" („Capitalul", III [2], 332) [73]... „Prin exproprierea şi izgonirea unei

www.dacoromanica.ro

părți din populația rurală nu numai că se «eliberează» — o dată cu muncitorii — mijloacele lor de subzistență și materialul de muncă al acestora în folosul capitalului industrial, dar se și creează piața internă" („Capitalul", I [2], 778) [74]. Pauperizarea și ruinarea populației rurale joacă, la rîndul lor, un rol în crearea armatei industriale de rezervă pentru capital. În orice țară capitalistă, „o parte a populației rurale este deci întotdeauna pe cale de a se transforma în proletariat orășenesc, adică manufacturier (manufactură aici în sens de industrii neagricole)... Acest izvor al suprapopulației relative nu seacă deci niciodată... Muncitorul agricol primește, așadar, salariul cel mai scăzut și se află totdeauna cu un picior în mlaștina pauperismului" („Capitalul", I [2], 668) [75]. Proprietatea privată a țăranului asupra pămîntului cultivat de el constituie baza micii producții și este condiția prosperității și a dezvoltării acesteia pînă la forma ei clasică. Dar această mică producție este compatibilă numai cu un cadru primitiv, îngust al producției și al societății. În capitalism „exploatarea țăranilor se deosebește numai prin formă de exploatarea proletariatului industrial. Exploatatorul este același : capitalul. Fiecare capitalist în parte îi exploatează pe țărani prin ipotecă și camătă, iar clasa capitalistă exploatează clasa țărănească prin impozitul de stat" („Luptele de clasă în Franța") [76]. „Parcela țăranului nu mai e decît pretextul care-i îngăduie capitalistului să scoată profit, dobîndă și rentă din ogor, lăsînd pe seama agricultorului însuși să-și scoată, cum o putea, salariul" („18 brumar") [77]. De obicei, țăranul cedează chiar societății capitaliste, adică clasei capitaliștilor, o parte din salariul său, decăzînd „la situația arendașului irlandez, și toate acestea sub pretextul că este proprietar privat" („Luptele de clasă în Franța") [78]. În ce constă „una din cauzele pentru care în țările cu proprietate parcelară predominantă prețul cerealelor este mai scăzut decît în țările cu mod de producție capitalist" ? („Capitalul", III [2], 340). În faptul că țăranul cedează în mod gratuit societății (adică clasei capitaliștilor) o parte din pluspro-

www.dacoromanica.ro

dus. „Acest preț mai scăzut (al cerealelor și al celorlalte produse agricole) este deci un rezultat al sărăciei producătorilor și în nici un caz al productivității muncii lor" („Capitalul", III [2], 340). Mica proprietate funciară, forma normală a micii producții, e degradată, distrusă și piere în capitalism. „Prin natura ei, proprietatea parcelară exclude: dezvoltarea forței productive sociale a muncii, formele sociale ale muncii, concentrarea socială a capitalurilor, creșterea vitelor pe scară mare, aplicarea progresivă a științei. Camăta și sistemul fiscal trebuie să o ruineze pretutindeni. Cheltuirea capitalului pentru cumpărare de pămînt sustrage acest capital agriculturii. Fărîmițarea excesivă a mijloacelor de producție și izolarea a înșiși producătorilor". (Cooperativele, adică asociațiile de mici agricultori, jucînd un rol burghez progresist extraordinar de mare, nu fac decît să slăbească această tendință, fără s-o suprime însă. De asemenea nu trebuie să uităm că aceste cooperative aduc mult folos țăranilor înstăriți, și foarte puțin, aproape de loc, masei sărace, și că aceste asociații devin apoi ele înseși exploatatoare de muncă salariată.) „Risipa enormă a forței umane. Înrăutățirea progresivă a condițiilor de producție și scumpirea mijloacelor de producție este o lege necesară a proprietății parcelare (mici)" [79]. În agricultură, ca și în industrie, capitalismul transformă procesul de producție numai cu prețul „martirajului producătorilor". „Puterea de rezistență a muncitorilor agricoli este frîntă prin faptul că sînt împrăștiați pe mari întinderi, pe cînd cea a muncitorilor de la orașe crește datorită concentrării lor. Ca și în industria de la orașe, creșterea forței productive și a randamentului muncii se obține în agricultura modernă cu prețul distrugerii și al sleirii forței de muncă însăși. Și orice progres al agriculturii capitaliste nu este numai un progres în arta de a-l jefui pe muncitor, ci totodată un progres în arta de a secătui pămîntul... Producția capitalistă dezvoltă deci tehnica și combinarea procesului social de producție numai subminînd în același timp izvoarele oricărei avuții: pămîntul și muncitorul" („Capitalul", I, sfîrșitul capitolului 13) [80].

www.dacoromanica.ro

SOCIALISMUL

Din cele spuse mai sus se poate vedea că Marx deduce inevitabilitatea transformării societăţii capitaliste în societate socialistă în întregime şi exclusiv din legea economică de dezvoltare a societăţii actuale. Socializarea muncii, care, sub mii de forme, progresează cu o repeziciune crescîndă şi care, în jumătatea de veac scursă de la moartea lui Marx, s-a manifestat deosebit de concret în creşterea marii industrii, a cartelurilor, a sindicatelor şi a trusturilor capitaliste, ca şi în uriaşa creştere a proporţiilor şi puterii capitalului financiar, — iată baza materială principală a instaurării inevitabile a socialismului. Motorul intelectual şi moral, înfăptuitorul fizic al acestei transformări este proletariatul, educat chiar de capitalism. Lupta lui împotriva burgheziei, luptă care se manifestă în forme variate, din ce în ce mai bogate în conţinut, devine, în mod inevitabil, o luptă politică pentru cucerirea puterii politice de către proletariat („dictatura proletariatului"). Socializarea producţiei duce în mod necesar la trecerea mijloacelor de producţie în proprietatea societăţii, la „exproprierea expropriatorilor". Creşterea uriaşă a productivităţii muncii, reducerea zilei de muncă, înlocuirea rămăşiţelor, a ruinelor micii producţii primitive şi răzleţite prin munca colectivă perfecţionată — iată urmările directe ale acestei treceri. Capitalismul rupe definitiv legătura dintre industrie şi agricultură, dar în acelaşi timp, prin gradul său înalt de dezvoltare, pregăteşte noi elemente ale acestei legături, ale unirii industriei cu agricultura pe baza folosirii conştiente a ştiinţei şi a cooperării muncii colective, a unei noi repartizări a populaţiei (punîndu-se capăt atît izolării şi abrutizării satului rupt de restul lumii, cît şi aglomerării nefireşti a unor mase uriaşe de oameni în marile oraşe). Formele superioare ale capitalismului modern pregătesc o nouă formă de familie, condiţii noi în ceea ce priveşte situaţia femeii şi educarea noilor generaţii : munca femeilor şi a copiilor, descompunerea familiei patriarhale de către capitalism iau, inevitabil, în societatea actuală formele cele mai oribile, mai respingătoare şi mai catastrofale. Dar, cu toate acestea, „marea industrie creează, o dată cu rolul

www.dacoromanica.ro

hotărîtor pe care îl atribuie femeilor, tinerilor şi copiilor de ambele sexe în procesele de producţie organizate pe baze sociale în afara căminului, baza economică nouă pentru o formă superioară a familiei şi a relaţiilor dintre sexe. Bineînţeles că e tot atît de absurd să considerăm ca absolută forma creştină-germană a familiei, sau forma antică romană, sau cea antică elenă, sau cea orientală, care formează de altfel toate împreună o linie de evoluţie istorică. E clar de asemenea că componenţa personalului muncitoresc combinat din indivizi de ambele sexe şi de cele mai diferite vîrste — deşi în forma sa capitalistă, spontană şi brutală, cînd muncitorul există pentru procesul de producţie, şi nu procesul de producţie pentru muncitor, constituie un izvor infect de vicii şi de sclavie — trebuie să se transforme, dimpotrivă, în condiţii corespunzătoare, într-un izvor de dezvoltare umană" („Capitalul", I, sfîrşitul capitolului 13). Sistemul de fabrică ne dă „germenul unei educaţii a viitorului, care va prevedea, pentru toţi copiii trecuţi de o anumită vîrstă, îmbinarea muncii productive cu învăţămîntul şi gimnastica, nu numai ca metodă pentru mărirea producţiei sociale, ci ca singura metodă pentru formarea unor oameni dezvoltaţi din toate punctele de vedere" (op. cit.) [81]. Socialismul lui Marx pune problema naţională, ca şi problema statului, pe aceeaşi bază istorică nu numai în sensul unei simple explicări a trecutului, ci şi în sensul previziunii îndrăzneţe a viitorului şi al unei cutezătoare activităţi practice, urmărind înfăptuirea acestui viitor. Naţiunile sînt produsul inevitabil şi forma inevitabilă a epocii burgheze de dezvoltare socială. Iar clasa muncitoare nu putea să se întărească, să se maturizeze şi să se formeze fără „să se constituie ea însăşi în cadrul naţiunii", fără să fie „naţională" („deşi nicidecum în înţelesul burghez"). Dar dezvoltarea capitalismului sfărîmă tot mai mult barierele naţionale, desfiinţează izolarea naţională şi înlocuieşte antagonismele naţionale cu antagonismele de clasă. De aceea, pentru ţările capitaliste dezvoltate este perfect adevărat că „muncitorii nu au patrie" şi că „acţiunea unită" a muncitorilor, cel puţin din ţările civilizate, „este una din primele condiţii ale dezrobirii proletariatului" („Manifestul Comunist") [82]. Statul, această

www.dacoromanica.ro

violenţă organizată, a apărut în mod inevitabil pe o anumită treaptă de dezvoltare a societăţii, atunci cînd societatea s-a scindat în clase antagoniste, cînd ea nu putea să mai existe fără o „autoritate" care în aparenţă să fie deasupra societăţii şi pînă la un anumit punct despărţită de ea. Luînd naştere din contradicţiile de clasă, statul devine „statul clasei cele mai puternice, al clasei dominante din punct de vedere economic, care, cu ajutorul lui, devine dominantă şi din punct de vedere politic, dobîndind astfel noi mijloace pentru oprimarea şi exploatarea clasei asuprite. Astfel, statul antic era înainte de toate statul proprietarilor de sclavi, pentru oprimarea sclavilor, statul feudal era organul nobilimii, pentru oprimarea ţăranilor iobagi şi dependenţi, iar statul reprezentativ modern este instrumentul de exploatare a muncii salariate de către capital" (Engels în „Originea familiei, a proprietăţii private şi a statului", unde expune concepţiile sale şi pe acelea ale lui Marx) [83]. Chiar şi republica democratică, forma cea mai liberă şi mai înaintată de stat burghez, nu înlătură cîtuşi de puţin acest fapt, ci îi modifică doar forma (legătura dintre guvern şi bursă, coruperea — directă şi indirectă — a funcţionarilor de stat şi a presei etc.). Ducînd la desfiinţarea claselor, socialismul duce implicit şi la desfiinţarea statului. „Primul act — scrie Engels în „Anti-Dühring" — prin care statul se manifestă realmente ca reprezentant al societăţii întregi — luarea în stăpînire a mijloacelor de producţie în numele societăţii — este, în acelaşi timp, şi ultimul său act independent ca stat. Intervenţia unei puteri de stat în relaţiile sociale devine, rînd pe rînd, de prisos în toate domeniile şi se stinge apoi de la sine. Guvernarea asupra persoanelor este înlocuită cu administrarea lucrurilor şi conducerea proceselor de producţie. Statul nu este «desfiinţat», *el dispare treptat*" [84]. „Societatea care va organiza în chip nou producţia pe baza asocierii libere şi egale a producătorilor va trimite întreaga maşină de stat acolo unde-i va fi atunci locul: la muzeul de antichităţi, alături de roata de tors şi de toporul de bronz" (Engels în „Originea familiei, a proprietăţii private şi a statului") [85].

www.dacoromanica.ro

În sfîrşit, în ceea ce priveşte atitudinea socialismului lui Marx faţă de micul agricultor, care va continua să existe şi în epoca exproprierii expropriatorilor, este necesar să atragem atenţia asupra unei declaraţii a lui Engels, care exprimă vederile lui Marx : „Cînd vom deţine puterea de stat, nici prin gînd nu ne va trece să expropriem pe micii agricultori prin violenţă (indiferent cum, cu sau fără despăgubire), aşa cum vom fi nevoiţi să procedăm cu marii proprietari funciari. Sarcina noastră faţă de micul agricultor va fi, în primul rînd, aceea de a transforma gospodăria sa privată şi proprietatea sa particulară într-o gospodărie şi o proprietate colectivă, dar nu prin violenţă, ci prin puterea exemplului şi prin ajutorul pe care societatea i-l va acorda în acest scop. Şi atunci vom avea, desigur, destule mijloace pentru a arăta micului agricultor perspectiva unor avantaje, care ar trebui să-i fie lămurite chiar de pe acum“ (Engels : „Problema ţărănească în Franţa şi în Germania“, ed. Alekseeva, pag. 17, traducerea rusă conţine greşeli. Originalul a apărut în „Neue Zeit“) [86].

TACTICA LUPTEI DE CLASĂ A PROLETARIATULUI

Arătînd încă din 1844—1845 că unul din principalele neajunsuri ale vechiului materialism constă în faptul că el n-a fost în stare să înţeleagă condiţiile şi să aprecieze însemnătatea activităţii practice revoluţionare, Marx, pe lîngă activitatea sa teoretică, a acordat în cursul întregii sale vieţi o neslăbită atenţie problemelor legate de tactica luptei de clasă a proletariatului. *Toate* operele lui Marx, şi în special corespondenţa cu Engels, publicată în 1913 în patru volume, oferă un vast material în această direcţie, material care este încă departe de a fi adunat în întregime şi departe de a fi clasat, studiat şi prelucrat. Sîntem siliţi deci să ne mărginim aici la observaţii din cele mai generale şi mai sumare, subliniind că Marx a considerat pe bună dreptate ca înjumătăţit, unilateral şi fără viaţă materialismul căruia *aceasta* latură îi lipseşte. Marx a definit sarcina principală a tacticii proletariatului în strictă concordanţă cu principiile fundamentale ale concepţiei sale

www.dacoromanica.ro

materialist-dialectice despre lume. Numai considerarea obiectivă a totalităţii relaţiilor dintre absolut toate clasele unei societăţi date, prin urmare şi considerarea treptei obiective de dezvoltare a acestei societăţi, precum şi considerarea relaţiilor dintre ea şi celelalte societăţi, poate servi drept bază pentru o tactică justă a clasei de avangardă. Toate clasele şi toate ţările nu sînt privite static, ci dinamic, adică nu în stare de nemişcare, ci în mişcare (ale cărei legi decurg din condiţiile economice de existenţă ale fiecărei clase). Mişcarea, la rîndul ei, este privită nu numai din punctul de vedere al trecutului, ci şi din punctul de vedere al viitorului, şi, totodată, nu potrivit concepţiei vulgare a „evoluţioniştilor", care văd numai schimbări lente, ci în chip dialectic : „În asemenea evoluţii istorice, 20 de ani echivalează cu o zi — scria Marx lui Engels —, deşi după aceea pot urma zile în care să se concentreze cîte 20 de ani" („Corespondenţă", vol. III, p. 127) [87]. Pe fiecare treaptă de dezvoltare, în fiecare moment, tactica proletariatului trebuie să ţină seama de această dialectică obiectivă inevitabilă a istoriei omenirii : pe de o parte, folosind pentru dezvoltarea conştiinţei, a forţei şi a capacităţii de luptă a clasei de avangardă epocile de stagnare politică sau cele de dezvoltare în pas de melc, dezvoltare aşa-zisă „paşnică", iar pe de altă parte orientînd întreaga muncă legată de această folosire în direcţia „scopului final" al mişcării clasei date, dezvoltînd la aceasta capacitatea necesară pentru rezolvarea practică a măreţelor sarcini în acele zile mari „în care se concentrează cîte 20 de ani". Două raţionamente ale lui Marx prezintă o deosebită însemnătate în această privinţă : unul, din „Mizeria filozofiei", în legătură cu lupta economică şi cu lupta organizaţiilor economice ale proletariatului, şi altul, din „Manifestul Comunist", în legătură cu sarcinile politice ale proletariatului. Primul raţionament sună astfel : „Marea industrie concentrează într-un singur loc o mulţime de oameni care nu se cunosc între ei. Concurenţa face ca interesele lor să nu coincidă ; dar pentru menţinerea salariului — interesul lor comun faţă de patron —, îi uneşte aceeaşi idee de împotrivire : coalizare... Coaliţiile, la început izolate, se grupează, şi,

www.dacoromanica.ro

în lupta împotriva capitalului întotdeauna unit, menținerea asociației devine pentru ei mult mai însemnată decît menținerea salariului... În această luptă — adevărat război civil — se îmbină și se dezvoltă toate elementele pentru viitoarea bătălie. O dată ajunsă la acest punct, asociația capătă un caracter politic" [88]. Avem expuse aici programul și tactica luptei economice și a mișcării sindicale pentru cîteva decenii, pentru întreaga epocă îndelungată de pregătire a forțelor proletariatului „în vederea viitoarei bătălii". Pe lîngă acest program trebuie menționate și numeroasele indicații ale lui Marx și Engels bazate pe exemplul mișcării muncitorești engleze și care arată că „prosperitatea" industrială dă naștere unor încercări „de a corupe pe muncitori" („Corespondența cu Engels", I, 136) [89], de a-i abate de la luptă ; că în general această prosperitate „demoralizează pe muncitori" (II, 218) ; că proletariatul englez „se îmburghezește" — „cea mai burgheză națiune" (cea engleză) „vrea, pare-se, ca în cele din urmă să aibă alături de burghezie o aristocrație burgheză și un proletariat burghez" (II, 290) [90] ; că „energia" lui „revoluționară" dispare (III, 124) ; că va trebui să așteptăm un timp mai mult sau mai puțin îndelungat pînă ce „muncitorii englezi vor scăpa de aparenta lor îmburghezire" (III, 127) ; că mișcării muncitorești engleze îi lipsește „înflăcărarea cartiștilor" (1866 ; III, 305) [91] ; că conducătorii mișcării muncitorești engleze se formează după un tip intermediar „între burghezii radicali și muncitori" (despre Holyoake, IV, 209) ; că, datorită situației de monopol a Angliei și atîta timp cît această situație de monopol se va menține, „nu e nimic de făcut cu muncitorii englezi" (IV, 433) [92]. Tactica luptei economice în legătură cu evoluția generală *(și cu rezultatele)* mișcării muncitorești este tratată aici dintr-un punct de vedere remarcabil de larg, multilateral și dialectic, un punct de vedere cu adevărat revoluționar.

Cu privire la tactica luptei politice, „Manifestul Comunist" formulează teza fundamentală a marxismului : „comuniștii luptă pentru înfăptuirea scopurilor și intereselor imediate ale clasei muncitoare, dar ei reprezintă totodată viitorul mișcării" [93]. Iată de ce Marx susține în 1848,

www.dacoromanica.ro

în Polonia, partidul „revoluţiei agrare", „acelaşi partid care a organizat în 1846 răscoala de la Cracovia" [94]. În Germania, el susţine, în 1848 şi 1849, democraţia revoluţionară extremistă, fără să retracteze vreodată cele spuse atunci cu privire la tactică. El privea burghezia germană ca un element „dispus din capul locului să trădeze poporul" (numai alianţa cu ţărănimea ar fi putut îngădui burgheziei să-şi îndeplinească în întregime sarcinile) „şi să încheie un compromis cu reprezentantul încoronat al societăţii vechi". Iată analiza generală pe care Marx o face situaţiei de clasă a burgheziei germane în epoca revoluţiei burghezo-democratice, analiză care este, de altfel, un model de materialism ce consideră societatea în mişcare, şi anume nu numai acea faţetă a mişcării legată *de trecut :* „...fără încredere în sine însăşi, fără încredere în popor, mîrîind împotriva celor de sus, tremurînd în faţa celor de jos ;... înspăimîntată de furtuna mondială ; lipsită de orice energie şi nefiind altceva decît un plagiat ;... fără iniţiativă ;... un moşneag asupra căruia apasă un blestem, osîndit să conducă şi să abată, în interesul propriei sale senilităţi, primele impulsuri tinereşti ale unui popor robust..." („Noua gazetă renană", 1848 ; vezi „Scrieri postume", vol. III, p. 212) [95]. Cu aproape 20 de ani mai tîrziu, Marx declară într-o scrisoare către Engels (III, 224) că revoluţia de la 1848 a eşuat întrucît burghezia a preferat pacea în sclavie chiar şi unei simple perspective de luptă pentru libertate. Cînd epoca revoluţiilor din 1848—1849 se încheiase, Marx ia atitudine împotriva oricărui joc de-a revoluţia (Schapper-Willich şi lupta împotriva lor), cerînd ca munca să fie dusă cu pricepere în noua epocă, epocă ce pregăteşte în chip „paşnic" noi revoluţii. Următoarea apreciere asupra situaţiei din Germania făcută de Marx în 1856, în epoca celei mai crunte reacţiuni, arată în ce spirit concepea el această muncă : „Toată chestiunea în Germania va depinde de posibilitatea ca revoluţia proletară să fie sprijinită de către o a doua ediţie a războiului ţărănesc german" („Corespondenţa cu Engels", II, 108) [96]. Întrucît revoluţia democratică (burgheză) nu fusese desăvîrşită în Germania, Marx îşi îndreaptă întreaga atenţie în ceea ce priveşte

www.dacoromanica.ro

tactica proletariatului socialist asupra desfăşurării energiei democratice a ţărănimii. El socotea că „din punct de vedere obiectiv" Lassalle „a dat mişcarea muncitorească pe mîna Prusiei" (III, 210), între altele tocmai pentru că acesta manifesta prea multă îngăduinţă faţă de moşieri şi faţă de naţionalismul prusian. „Într-o ţară eminamente agrară — scria Engels în 1865, în cursul unui schimb de idei cu Marx asupra unei declaraţii comune pe care urmau s-o publice în presă, — nu este just să ataci în numele proletariatului industrial numai burghezia, fără a pomeni de «exploatarea» patriarhală «cu harapnicul» a muncitorilor agricoli de către nobilimea feudală" (III, 217) [97]. În perioada 1864—1870, cînd epoca desăvîrşirii revoluţiei burghezo-democratice în Germania, epoca luptei claselor exploatatoare din Prusia şi din Austria pentru o metodă sau alta de desăvîrşire *de sus* a acestei revoluţii se apropia de sfîrşit, Marx nu numai că l-a condamnat pe Lassalle, care cocheta cu Bismarck, dar l-a corectat şi pe Liebknecht, care căzuse în „austrofilie" şi susţinuse particularismul ; Marx cerea să se aplice o tactică revoluţionară, care să presupună o luptă necruţătoare atît împotriva lui Bismarck, cît şi împotriva austrofililor, o tactică care să nu se adapteze „învingătorului", adică iuncherului prusian, ci care să ducă la reînceperea imediată a luptei revoluţionare împotriva acestuia *şi pe terenul* creat de izbînzile militare ale prusienilor („Corespondenţa cu Engels", III, p. 134, 136, 147, 179, 204, 210, 215, 418, 437, 440—441) [98]. În celebra adresă a Internaţionalei din 9 septembrie 1870, Marx a pus în gardă proletariatul francez împotriva unei insurecţii premature [99] ; dar cînd insurecţia a izbucnit totuşi (1871), Marx a salutat cu entuziasm iniţiativa revoluţionară a maselor, care „au luat cerul cu asalt" (scrisoarea lui Marx către Kugelmann) [100]. Înfrîngerea acţiunii revoluţionare în această situaţie, ca şi în multe altele, constituia, din punctul de vedere al materialismului dialectic al lui Marx, în mersul general şi *în deznodămîntul* luptei proletare un rău mai mic decît părăsirea poziţiilor, capitularea fără luptă ; o astfel de capitulare ar fi demoralizat proletariatul, i-ar fi

www.dacoromanica.ro

subminat capacitatea de luptă. Ştiind să preţuiască pe deplin folosirea mijloacelor legale de luptă în perioadele de stagnare politică şi de dominaţie a legalităţii burgheze, Marx a condamnat cu asprime, în 1877—1878, după promulgarea legii excepţionale împotriva socialiştilor [101], „frazeologia revoluţionară" a lui Most ; dar într-un mod tot atît de vehement, dacă nu şi mai vehement încă, a combătut el oportunismul, care cuprinsese atunci vremelnic partidul social-democrat oficial, care n-a manifestat de la bun început destulă fermitate, destulă tenacitate, destul spirit revoluţionar şi destulă hotărîre spre a răspunde la legea excepţională prin luptă ilegală („Scrisorile lui Marx către Engels", IV, p. 397, 404, 418, 422, 424 [102]. Cf. şi scrisorile către Sorge).

www.dacoromanica.ro

BIBLIOGRAFIE

O ediţie completă a operelor şi scrisorilor lui Marx nu s-a publicat nici pînă în ziua de astăzi. În limba rusă au fost traduse din lucrările lui Marx un număr mai mare decît în oricare altă limbă. Enumerăm mai jos aceste lucrări în ordine cronologică. Din 1841 datează teza de doctorat a lui Marx asupra filozofiei lui Epicur (inclusă în ediţia „Scrieri postume", despre care vom vorbi mai jos). Aici Marx se situează încă pe poziţiile idealismului hegelian. Din 1842 avem articolele lui Marx din „Gazeta renană" (Colonia), în special critica dezbaterilor în legătură cu libertatea presei în cel de-al şaselea landtag renan, apoi articolele în legătură cu legile privitoare la furtul de lemne, după aceea : apărarea principiului eliberării politicii de teologie etc. (unele dintre ele sînt incluse în parte în „Scrieri postume"). Aici începe să se contureze trecerea lui Marx de la idealism la materialism şi de la democratism revoluţionar la comunism. În 1844 apar la Paris sub îngrijirea lui Marx şi Arnold Ruge „Analele germano-franceze", în care trecerea menţionată mai sus e definitivă. Remarcabile sînt articolele lui Marx : „Contribuţii la critica filozofiei hegeliene a dreptului. Introducere" (publicat în „Scrieri postume" şi în broşură) şi „Contribuţii la problema evreiască" (lucr. cit. ; ca broşură în ed. „Znanie", „Deşevaia Biblioteka" nr. 210). În 1845 Marx şi Engels publică împreună (la Frankfurt pe Main) broşura „Sfînta familie. Împotriva lui Bruno Bauer & Co." (inclusă în „Scrieri postume" ; în limba rusă a apărut în broşură, în

www.dacoromanica.ro

două ediţii, ed. „Novîi Golos", Petersburg, 1906, şi „Vestnik Znania", Petersburg, 1907). În primăvara anului 1845 Marx a scris tezele asupra lui Feuerbach (tipărite în anexa la broşura lui F. Engels : „Ludwig Feuerbach" ; există o traducere în limba rusă). În 1845—1847 a scris o serie de articole (în majoritate neadunate, needitate şi netraduse în limba rusă) în ziarele : „Vorwärts", care apărea la Paris, „Brüsseler Deutsche Zeitung" (1847), „Das Westphälische Dampfboot" (Bielefeld, 1845—1848) şi „Der Gesellschaftsspiegel" (1846, Elberfeld). În 1847 a fost editată la Bruxelles şi Paris opera fundamentală a lui Marx împotriva lui Proudhon : „Mizeria filozofiei. Răspuns la «Filozofia mizeriei» a d-lui Proudhon" (în limba rusă au apărut trei ediţii „Novîi Mir", una G. Lvovici, una Alekseeva şi una „Prosveşcenie", toate în 1905—1906). În 1848 a fost editat la Bruxelles „Discurs asupra liberschimbismului" (există o traducere în limba rusă) şi apoi la Londra, în colaborare cu F. Engels, celebrul „Manifest al Partidului Comunist", tradus în aproape toate limbile europene şi în alte ţări ale lumii (traducerea în limba rusă în vreo 8 ediţii apărute în 1905—1906 : „Molot", „Kolokol", Alekseeva etc., confiscate în cea mai mare parte ; aceste ediţii purtau diferite denumiri : „Manifestul Comunist", „Despre comunism", „Clasele sociale şi comunismul", „Capitalism şi comunism", „Filozofia istoriei" ; o traducere completă şi cea mai exactă a „Manifestului", ca şi a altor opere ale lui Marx vezi în ediţiile din străinătate, cele mai multe scoase de grupul „Eliberarea muncii"). De la 1 iunie 1848 pînă la 19 mai 1849 a apărut la Colonia „Noua gazetă renană", al cărei redactor-şef a fost de fapt Marx. Numeroasele articole ale lui Marx publicate în acest ziar, care a fost organul de presă cel mai bun, neîntrecut pînă în zilele noastre, al proletariatului revoluţionar, n-au fost adunate şi editate în întregime. Cele mai importante dintre ele au fost publicate în „Scrieri postume". Seria de articole publicate de Marx în „Noua gazetă renană" sub titlul „Muncă salariată şi capital" au apărut în repetate rînduri în broşură (în limba rusă 4 ediţii : Kozman, „Molot", Meahkov şi Lvovici, 1905—1906). Din acelaşi ziar : „Liberalii la putere" (ed. „Znanie", „Deşevaia Biblioteka"

www.dacoromanica.ro

nr. 272. Petersburg, 1906). În 1849, Marx publică la Colonia „Două procese politice" (două pledoarii ale lui Marx, care, fiind acuzat de delict de presă şi de instigare la împotrivire armată faţă de guvern, fusese achitat de Curtea cu juri. Traducerea în limba rusă în 5 ediţii, 1905—1906 : Alekseeva, „Molot", Meahkov, „Znanie", „Novîi Mir"). În 1850, Marx editează la Hamburg 6 numere din revista „Noua gazetă renană". Articolele cele mai importante din acest ziar sînt cuprinse în „Scrieri postume". Deosebit de remarcabile sînt articolele lui Marx reeditate de Engels în 1895, în broşura : „Luptele de clasă în Franţa. 1848—1850" (traducere în limba rusă, ed. M. Malîh, „Bibl." nr. 59—60 ; de asemenea, în „Culegere de lucrări istorice", tradusă de Bazarov şi Stepanov, ed. Skirmunt, Petersburg, 1906, cît şi „Reflexii şi păreri asupra vieţii secolului al XX-lea", Petersburg. 1912). În 1852 a apărut la New York broşura lui Marx : „Optsprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte" (traducere în limba rusă în culegerile menţionate mai sus). În acelaşi an apare la Londra : „Dezvăluiri asupra procesului comuniştilor de la Colonia" (trad. în limba rusă : „Procesul comunarzilor de la Colonia", „Populearno-Naucinaia Biblioteka" nr. 43, Petersburg, 28 octombrie 1906). Din august 1851 pînă în 1862 * Marx a fost colaborator permanent al ziarului new-yorkez „The New York Tribune", în care multe din articolele sale au apărut fără semnătură, ca articole redacţionale. Remarcabile sînt articolele : „Revoluţie şi contrarevoluţie în Germania", reeditate în traducere germană după moartea lui Marx şi Engels (în limba rusă au apărut în două culegeri, una în traducerea lui Bazarov, iar cealaltă în traducerea lui Stepanov, apoi în broşură, în cinci ediţii, 1905—1906 : Alekseeva, „Obşcestvennaia Polza", „Novîi Mir", „Vseobşceaia Biblioteka" şi „Molot"). Unele dintre articolele lui Marx din „The New York Tribune" au fost publicate la Londra în broşuri, de pildă articolul despre Palmerston în 1856, „Dezvăluiri cu privire la istoria

* Engels, în articolul despre Marx din „Handwörterbuch der Staatswissenschaften", Bd. 6 S. 603, şi Bernstein în articolul despre Marx, apărut în ediţia a 11-a a „Enciclopediei Britanice", 1911, indică greşit anii 1853—1860. Vezi corespondenţa dintre Marx şi Engels, publicată în 1913.

www.dacoromanica.ro

diplomaţiei din secolul al XVIII-lea" (despre permanenta şi interesata dependenţă de Rusia a miniştrilor englezi din partidul liberal) etc. După moartea lui Marx, fiica sa Eleanor Aveling a editat o serie de articole ale lui asupra problemei orientale apărute în „The New York Tribune" sub titlul : „The Eastern Question". London. 1897. Aceasta este tradusă parţial în limba rusă sub titlul : „Războiul şi revoluţia". Partea I. Marx şi Engels : „Articole inedite (1852, 1853, 1854)". Harkov, 1919 (Biblioteca „Naşa Mîsl"). De la sfîrşitul anului 1854 şi în tot cursul anului 1855 Marx a colaborat la ziarul „Neue Oder-Zeitung", iar în anii 1861—1862 la ziarul vienez „Presse". Aceste articole n-au fost adunate şi au apărut numai în parte, ca şi numeroase scrisori ale lui Marx, în „Neue Zeit". La fel şi articolele lui Marx din ziarul „Das Volk" (Londra 1859) cu privire la istoria diplomaţiei din războiul italian de la 1859. În 1859 a apărut la Berlin opera lui Marx : „Contribuţii la critica economiei politice" (trad. rusă, Moscova 1896, sub îngrijirea lui Manuilov, şi Petersburg 1907, trad. de Rumeanţev). În 1860 a apărut la Londra broşura lui Marx „Herr Vogt".

În 1864 a apărut la Londra „Manifestul constitutiv al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor", scris de Marx (există o traducere în limba rusă). Marx a fost autorul unui mare număr de manifeste, apeluri şi rezoluţii ale Consiliului General al Internaţionalei. Întreg acest material e departe de a fi prelucrat, el nefiind nici măcar adunat. Primul pas în această direcţie îl constituie cartea lui G. Jaeck : „Internaţionala" (trad. rusă, Petersburg, 1906, ed. „Znanie"), în care sînt publicate, printre altele, unele scrisori ale lui Marx şi proiecte de hotărîri întocmite de el. Dintre documentele Internaţionalei scrise de Marx face parte şi Adresa Consiliului General cu privire la Comuna din Paris, apărută în 1871 la Londra în broşură sub titlul : „Războiul civil din Franţa" (trad. rusă sub îngrijirea lui Lenin, ed. „Molot" şi alte ediţii). Corespondenţa dintre Marx şi Kugelmann, membru al Internaţionalei, datează din anii 1862—1874 (două ediţii în traducere rusă, una tradusă de A. Goihbarg şi alta sub îngrijirea lui Lenin). În 1867 a apărut la Hamburg lucrarea fundamentală a lui

www.dacoromanica.ro

Marx: „Capitalul. Critica economiei politice", vol. I. Volumele al II-lea şi al III-lea au fost editate de Engels după moartea lui Marx, în 1885 şi 1894. Traducerea rusă: vol. I — cinci ediţii (două în traducerea lui Danielson, în 1872 şi 1898, două în traducerea lui E. A. Gurvici şi L. M. Zak, sub îngrijirea lui Struve: prima — în 1899, a doua — în 1905; şi una sub îngrijirea lui Bazarov şi Stepanov). Vol. II şi III au apărut în traducerea lui Danielson (mai puţin satisfăcătoare) şi într-o traducere sub îngrijirea lui Bazarov şi Stepanov (mai bună). În 1876 Marx a colaborat la cartea lui Engels „Anti-Dühring" („Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft"), citind în manuscris întreaga operă şi scriind tot capitolul consacrat istoriei economiei politice.

Apoi, după moartea lui Marx au fost editate următoarele lucrări ale sale: „Critica programului de la Gotha" (Petersburg, 1906, în limba germană în „Neue Zeit", 1890/91, nr. 18). „Salariu, preţ şi profit" (referat ţinut la 26 iunie 1865. „Neue Zeit", XVI, 1897/98, trad. rusă, ed. „Molot", 1906, şi Lvovici, 1905). „Scrieri postume ale lui K. Marx, F. Engels şi F. Lassalle", 3 volume. Stuttgart. 1902. (Trad. rusă sub îngrijirea lui Akselrod şi a altora, 2 volume. Petersburg. 1908. Volumul I a apărut şi sub îngrijirea lui E. Gurvici, Moscova, 1907. Scrisorile lui Lassalle către Marx, publicate separat, sînt cuprinse în „Scrieri postume"). „Scrisori adresate lui Sorge de către K. Marx, F. Engels şi alţii" (două ediţii în limba rusă, una sub îngrijirea lui Akselrod, alta cu o prefaţă de Lenin, ed. Dauge). „Teorii asupra plusvalorii", 3 volume în 4 părţi, Stuttgart, 1905—1910, manuscrisul volumului al IV-lea din „Capitalul" editat de Kautsky (trad. rusă numai a primului volum în 3 ediţii: Petersburg, 1906, sub îngrijirea lui Plehanov; Kiev, 1906, sub îngrijirea lui Jeleznov; Kiev, 1907, sub îngrijirea lui Tuceapski). În 1913 au apărut la Stuttgart 4 volume mari din „Corespondenţa dintre K. Marx şi F. Engels", cuprinzînd 1 386 de scrisori din perioada septembrie 1844 — 10 ianuarie 1883 şi oferind un bogat şi extrem de preţios material pentru studierea biografiei şi a concepţiilor lui Karl Marx. În 1917 au apărut două volume ale lui Marx şi Engels: „Articole din

www.dacoromanica.ro

1852—1862" (în limba germană). În încheiere, e necesar să adăugăm că în această enumerare a lucrărilor lui Marx n-au intrat unele din articolele mai mici şi diferite scrisori, care au apărut în cea mai mare parte în „Neue Zeit", „Vorwärts" şi alte periodice social-democrate germane: e de asemenea cert că şi lista traducerilor din Marx în limba rusă e incompletă, mai cu seamă în ceea ce priveşte broşurile apărute în anii 1905—1906.

Literatura cu privire la Marx şi la marxism este extrem de vastă. Notăm numai ceea ce este esenţial, împărţind pe autori în trei categorii principale: marxişti, care împărtăşesc în esenţă punctul de vedere al lui Marx; publicişti burghezi, ostili în esenţă marxismului, şi revizionişti, care pretind că recunosc unele sau altele dintre principiile fundamentale ale marxismului, dar în realitate substituie marxismului concepţii burgheze. Atitudinea narodnicilor faţă de Marx trebuie considerată o varietate specific rusească a revizionismului. W. Sombart în al său „Ein Beitrag zur Bibliographie des Marxismus" (Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik, XX, 2. Heft, 1905, S.S. 413—430) înşiră 300 de titluri într-o listă cu totul incompletă. Pentru completarea ei, vezi „Neue Zeit", indexurile pe anii 1883—1907 şi urm. Vezi şi Josef Stammhammer: „Bibliographie des Sozialismus und Kommunismus". Bd. I—III. Jena (1893—1909). Apoi pentru o bibliografie amănunţită a marxismului se mai poate indica: „Bibliographie der Sozialwissenschaften". Berlin. Jahrgang 1, 1905 u. ff. Vezi, de asemenea, *N. A. Rubakin:* „Printre cărţi" (vol. II, ed. a 2-a). Notăm aici numai ceea ce este esenţial. În ceea ce priveşte biografia lui Marx, trebuie menţionate în primul rînd articolele lui *F. Engels* din „Volkskalender", editat de Bracke la Braunschweig în 1878, şi din „Handwörterbuch der Staatswissenschaften". Bd. 6, S. 600—603. *W. Liebknecht*: „Karl Marx zum Gedächtniss". Nürnb. 1896. *Lafargue*: „K. Marx. Persönliche Erinnerungen". *W. Liebknecht*: „Karl Marx". 2 ediţii. Petersburg, 1906. *P. Lafargue:* „Amintirile mele despre K. Marx". Odesa, 1905. (Vezi originalul în „Neue Zeit" IX. I.) *„În memoria lui K. Marx"*. Petersburg, 1908, 410 p., o culegere de articole de I. Nevzorov, N. Rojkov, V. Bazarov, I. Steklov,

www.dacoromanica.ro

A. Finn-Enotaevski, P. Rumeanţev, K. Renner, H. Roland-Holst, V. Ilin, R. Luxemburg, G. Zinoviev, I. Kamenev, P. Orlovski şi M. Taganski. *Fr. Mehring* : „Karl Marx". O amănunţită biografie a lui Marx în limba engleză, alcătuită de socialistul american Spargo *(Spargo :* „K. Marx, his life and work". London, 1911), nu este satisfăcătoare. Ca privire generală asupra activităţii lui Marx, vezi *K. Kautsky* : „Die historische Leistung von K. Marx. Zum 25. Todestag des Meisters". Berlin, 1908. Tradusă în limba rusă sub titlul : „K. Marx şi însemnătatea lui istorică". Petersburg, 1908. Cf. de asemenea broşura populară a *Clarei Zetkin* : „K. M. und sein Lebenswerk" (1913). Amintiri despre Marx publicate de *Annenkov* în „Vestnik Evropî", 1880, nr. 4 (şi „Amintiri", vol. III. „Un deceniu remarcabil", Petersburg, 1882), şi de *Karl Schurz* în „Russkoe Bogatstvo". 1906, nr. 12 ; *M. Kovalevski* în „Vestnik Evropî", 1909, VI şi urm.

În ceea ce priveşte filozofia marxistă şi materialismul istoric, cea mai bună expunere este cea a lui G. V. Plehanov : „În douăzeci de ani". Petersburg, 1909, ed. a 3-a ; „De la apărare la atac". Petersburg, 1910 ; „Problemele fundamentale ale marxismului". Petersburg, 1908 ; „Critica criticilor noştri". Petersburg, 1906 ; „Contribuţii la problema dezvoltării concepţiei moniste asupra istoriei". Petersburg, 1908, şi altele. *Antonio Labriola* : „Despre concepţia materialistă a istoriei". Petersburg, 1898. *De acelaşi autor :* „Materialismul istoric şi filozofia". Petersburg, 1906. *Fr. Mehring :* „Despre materialismul istoric". Petersburg, 1906 (2 ed. : „Prosveşcenie" şi „Molot"). *De acelaşi autor* : „Legenda lui Lessing". Petersburg, 1908 („Znanie"). Cf. de asemenea *Ch. Andler* (nemarxist) : „Manifestul Comunist. Istoric, introducere, comentarii". Petersburg, 1906. Vezi, de asemenea, „Materialismul istoric". Petersburg, 1908, culegere de articole ale lui Engels, Kautsky, Lafargue şi mulţi alţii. *L. Akselrod :* „Studii filozofice. Răspuns criticilor filozofici ai materialismului istoric". Petersburg, 1906. Lucrarea lui *E. Untermann :* „Die logischen Mängel des engeren Marxismus". München, 1910 (753 p. — lucrare vastă, dar lipsită de seriozitate), este consacrată în special apărării abaterilor stîngace de la marxism ale lui

www.dacoromanica.ro

Dietzgen. *Hugo Riekes:* „Die philosophische Wurzel des Marxismus", în „Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft", 62. Jahrgang, 1906, 3. Heft, S. 407—432, o lucrare interesantă a unui adversar al concepţiilor lui Marx care arată caracterul lor filozofic unitar din punctul de vedere al materialismului. *Benno Erdmann:* „Die philosophischen Voraussetzungen der materialistischen Geschichtsauffassung", în „Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft" (Schmollers Jahrbuch). 1907, 3. Heft, S. 1—56, o formulare extrem de utilă a cîtorva teze fundamentale ale materialismului filozofic al lui Marx şi o colecţie completă de obiecţii din punctul de vedere curent al kantianismului şi al agnosticismului în general. *R. Stammler:* „Wirtschaft und Recht nach der materialistischen Geschichtsauffassung". 2 ediţii, Lpz. 1906 (kantian). *Woltmann:* „Materialismul istoric", trad. rusă, 1901 (de asemenea kantian). *Vorländer:* „Kant şi Marx", Petersburg, 1909 (idem). Cf. şi polemica dintre A. Bogdanov, V. Bazarov şi alţii („Studii asupra filozofiei marxismului". Petersburg, 1908. *A. Bogdanov:* „Căderea marelui fetişism", Moscova, 1909, şi alte lucrări) şi V. Ilin („Materialism şi empiriocriticism". Moscova, 1909). În ceea ce priveşte materialismul istoric şi etica: *K. Kautsky*: „Etica şi concepţia materialistă a istoriei". Petersburg, 1906 şi numeroase alte lucrări ale lui Kautsky. Apoi *Boudin*: „Das theoretische System von K. Marx". Stuttg. 1909 (*L. B. Boudin:* „Sistemul teoretic al lui K. Marx în lumina criticii actuale", trad. din limba engleză sub îngrijirea Verei Zasulici. Petersburg, 1908). *Hermann Gorter*: „Der historische Materialismus", 1909. Dintre lucrările adversarilor marxismului menţionăm pe cea a lui *Tugan-Baranovski:* „Bazele teoretice ale marxismului". Petersburg, 1907. *S. Prokopovici:* „În jurul criticii lui Marx". Petersburg, 1901. *Hammacher*: „Das philosophisch-ökonomische System des Marxismus" (Lpz. 1910, 730 p. — culegere de citate). *W. Sombart:* „Socialismul şi mişcarea socială în secolul al XIX-lea". Petersburg. *Max Adler* (kantian): „Kausalität und Teleologie" (Wien, 1909: „Marx-Studien") şi „Marx als Denker".

www.dacoromanica.ro

Demnă de luat în seamă este cartea idealistului hegelian *Giov. Gentile* : „La philosophia di Marx" (Pisa. 1899) — autorul subliniază unele laturi importante ale dialecticii materialiste a lui Marx, care de obicei scapă atenţiei kantienilor, pozitiviştilor etc. — şi *Lévy :* „Feuerbach" — despre unul din principalii predecesori ai lui Marx în filozofie. O culegere utilă de citate dintr-o serie de opere ale lui Marx a prezentat *Cernîşev :* „Agenda marxistului". Petersburg („Delo"), 1908. În ceea ce priveşte doctrina economică a lui Marx : *K. Kautsky :* „Doctrina economică a lui Marx" (numeroase ediţii în limba rusă), *de acelaşi autor* : „Problema agrară", „Programul de la Erfurt" şi numeroase broşuri. Cf., de asemenea, *Bernstein :* „Doctrina economică a lui Marx". Vol. 3 al „Capitalului" (trad. rusă, 1905) ; *Gabriel Deville :* „Capitalul" (expunere a vol. I al „Capitalului", trad rusă, 1907). Aşa-numitul revizionism în rîndurile marxiştilor în problema agrară este reprezentat prin *E. David :* „Socialismul şi agricultura" (trad. rusă, Petersburg, 1902). Critica revizionismului, vezi la *V. Ilin* : „Problema agrară", partea I. Petersburg, 1908. Vezi, de asemenea, *V. Ilin* : „Dezvoltarea capitalismului în Rusia". Ed. a 2-a. Petersburg, 1908, şi *de acelaşi autor :* „Studii şi articole economice". Petersburg, 1899. *V. Ilin :* „Date noi despre legile dezvoltării capitalismului în agricultură", partea I. 1917. Aplicarea concepţiilor lui Marx, cu unele abateri, la datele cele mai noi cu privire la relaţiile agrare din Franţa, vezi la *Compère-Morel :* „La question agraire et le socialisme en France". Paris, 1912. (455 p.). Dezvoltarea concepţiilor economice ale lui Marx în aplicarea lor la fenomenele cele mai noi ale vieţii economice, vezi la *Hilferding :* „Capitalul financiar". Petersburg, 1911. (Îndreptarea erorilor esenţiale din concepţia autorului asupra teoriei valorii, vezi la Kautsky, în „Neue Zeit" : „Gold, Papier und Ware" — 30, I ; 1912. S. 837, 886). *V. Ilin :* „Imperialismul, stadiul cel mai nou al capitalismului". 1917. *P. Maslov* : „Problema agrară" (2 vol.) şi „Teoria dezvoltării economiei naţionale" (Petersburg, 1910) se abate de la marxism în punctele esenţiale. În ceea ce priveşte critica unora din aceste abateri, vezi la

www.dacoromanica.ro

Kautsky, în „Neue Zeit", XXIX, I, 1911, articolul : „Malthusianismul şi socialismul".

Critica doctrinei economice a lui Marx din punctul de vedere al teoriei „utilităţii finale", larg răspîndită printre profesorii burghezi : *Böhm-Bawerk :* „Zum Abschluss des Marxschen Systems" (Brl. 1896, în „Staatswiss. Arbeiten", Festgabe für K. Knies). Există o traducere în limba rusă : Petersburg, 1897, „Teoria lui Marx şi critica ei", şi *de acelaşi autor :* „Kapital und Kapitalzins", 2 ed. Insbr. 1900—1902, 2 vol. („Capital şi profit". Petersburg, 1909). Apoi, vezi *Riekes* : „Wert und Tauschwert" (1899) ; v. *Bortkiewicz :* „Wertrechnung u. Preisrechnung im Marxschen System" (Archiv f. Sozialw., 1906—1907) ; *Leo v. Buch :* „Über die Elemente d. polit. Ökonomie. I. Th. Die Intensität d. Arbeit, Wert u. Preis" (editată şi în limba rusă). O analiză din punctul de vedere marxist a criticii lui Böhm-Bawerk : *Hilferding* : „Böhm-Bawerks Marx-Kritik" („Marx-Studien", Bd. I. Wien, 1904) şi articole mai mici apărute în „Neue Zeit".

În chestiunea celor două curente principale în interpretarea şi dezvoltarea marxismului — curentul „revizionist" şi cel radical („ortodox") — vezi *Ed. Bernstein :* „Premisele socialismului şi sarcinile social-democraţiei" (orig. german. Stuttg. 1899 ; trad. rusă : „Materialismul istoric", Petersburg, 1901. „Probleme sociale", Moscova, 1901), vezi de asemenea *de acelaşi autor :* „Studii asupra istoriei şi teoriei socialismului". Petersburg, 1902. Răspunsul dat acestuia : *K. Kautsky* : „Bernstein şi programul social-democrat" (orig. germ. Stuttg. 1899. Trad. rusă 4 ediţii, 1905—1906). Din literatura marxistă franceză : *Jules Guesde* : „Quatre ans de lutte des classes", „En garde !", „Questions d'hier et d'aujourd'hui" (Paris, 1911) ; *P. Lafargue* : „Le déterminisme économique de K. Marx" (Paris, 1909). *Ant. Pannekoek :* „Zwei Tendenzen in der Arbeiter-Bewegung".

În ceea ce priveşte teoria lui Marx, a acumulării capitalului, vezi ultima lucrare a *Rosei Luxemburg :* „Die Akkumulation des Kapitals" (Brl. 1913) şi analiza interpretării greşite pe care ea a dat-o teoriei lui Marx, făcută de *Otto Bauer* în lucrarea sa : „Die Akkumulation des Kapitals"

www.dacoromanica.ro

(„Neue Zeit" nr. 31, 1913, I, S.S. 831 u. 862). Eckstein în „Vorwärts", 1913, şi *Pannekoek* în „Bremer Bürger Zeitung", 1913.

Din vechea literatură rusă despre Marx: *B. Cicerin:* „Socialiştii germani", în „Culegerea de ştiinţe politice" a lui Bezobrazov, Petersburg, 1888, şi „Istoria doctrinelor politice", partea a 5-a. Moscova, 1902, p. 156. Răspunsul lui *Sieber*: „Economiştii germani priviţi prin ochelarii d-lui Cicerin", în „Opere", vol. II, Petersburg, 1900. *L. Slonimski:* „Doctrina economică a lui K. Marx". Petersburg, 1898. *N. Sieber*: „Studiile social-economice ale lui David Ricardo şi K. Marx". Petersburg, 1885, şi „Opere", 2 volume, Petersburg, 1900. Recenzia lui *I. Kaufman* (I. K-n) asupra „Capitalului" în „Vestnik Evropî", 1872, nr. 5 — remarcabilă prin faptul că, în postfaţa la ediţia a 2-a a „Capitalului", Marx citează raţionamentele lui I. K-n, considerîndu-le ca o expunere justă a metodei sale materialist-dialectice.

Narodnicii ruşi despre marxism: *N. K. Mihailovski* în „Russkoe Bogatstvo", 1894, nr. 10; 1895, nr. 1 şi 2, incluse în operele acestuia în legătură cu apariţia cărţii „Note critice" de P. Struve (Petersburg, 1894), analizate din punct de vedere marxist de *K. Tulin* (V. Ilin) în lucrarea „Materiale pentru caracterizarea dezvoltării noastre economice" (Petersburg, 1895, distrusă de cenzură), retipărită în culegerea *V. Ilin*: „În 12 ani", Petersburg, 1908. Mai departe, din literatura narodnică: *V. V.*: „Curentele de la noi". Petersburg, 1892. *De acelaşi autor*: „De la 1870 la 1910". Petersburg, 1907. *Nikolai-on:* „Studii asupra economiei noastre sociale de după reformă". Petersburg, 1893. *V. Cernov*: „Marxismul şi problema agrară". Petersburg, 1906. *De acelaşi autor:* „Studii filozofice şi sociologice". Petersburg, 1907.

În afară de narodnici mai notăm pe: *N. Kareev*: „Studii vechi şi noi asupra materialismului istoric". Petersburg, 1896. Ed. a 2-a, 1913, sub titlul: „Critica materialismului economic". *Masaryk:* „Bazele filozofice şi sociologice ale marxismului". Moscova, 1900. *Croce:* „Materialismul istoric şi economia marxistă". Petersburg, 1902.

www.dacoromanica.ro

Pentru aprecierea justă a concepţiilor lui Marx este neapărat necesară cunoaşterea operelor lui *Friedrich Engels*, tovarăşul de idei şi colaboratorul său cel mai apropiat. Marxismul nu poate fi înţeles, şi nu poate fi expus integral, fără a lua în considerare *toate* operele lui Engels.

Critica lui Marx din punctul de vedere al anarhismului, vezi la *V. Cerkezov :* „Doctrinele marxismului". Petersburg, 1905, 2 părţi ; *W. Tucker* : „În locul unei cărţi". Moscova, 1907. Sindicalistul *Sorel :* „Studii sociale asupra economiei contemporane". Moscova, 1908.

www.dacoromanica.ro

UN GLAS DIN GERMANIA DESPRE RĂZBOI

„...Într-o singură noapte s-a schimbat faţa lumii... Fiecare aruncă vina asupra vecinului. Fiecare declară că duce un război defensiv şi că acţionează exclusiv din necesitatea de a se apăra... Toţi nu fac, vedeţi dumneavoastră, decît să-şi apere comorile cele mai sfinte, căminul şi patria... Orgoliul naţional şi patima naţională triumfă... Pînă şi marea clasă muncitoare internaţională... se supune imperativului naţional, şi muncitorii se măcelăresc unii pe alţii pe cîmpurile de luptă... Civilizaţia noastră a dat faliment... Scriitori cu renume european se manifestă fără pic de ruşine ca nişte şovinişti orbi şi furibunzi... Am crezut prea mult în ideea că teama de ruină economică va potoli demenţa imperialistă... Asistăm la o luptă cert imperialistă pentru hegemonia în lume. Nicăieri nu se întrezăreşte nici o idee măreaţă, în afară, poate, de uciderea minotaurului rus... de răsturnarea ţarului şi a marilor săi duci, care au dat pe mîna călăilor pe cei mai nobili oameni ai ţării... Dar nobila Franţă, exponenta idealurilor de libertate, n-a devenit oare sub ochii noştri aliata ţarului-călău ? sau cinstita Germanie... nu-şi calcă cuvîntul şi nu sugrumă nefericita Belgie neutră ?... Cum se vor sfîrşi toate acestea ? Cînd mizeria va deveni prea înspăimîntătoare, cînd va triumfa desperarea, cînd în haina soldăţească a duşmanului se vor recunoaşte frate cu frate, — poate că atunci se va întîmpla un lucru cu totul neaşteptat, poate că armele vor fi întoarse împotriva acelora care aţîţă la război, poate că popoarele cărora li s-a impus ura vor uita de ea, unindu-se pe neaşteptate. Nu vrem să facem profeţii, dar, dacă războiul european ne va aduce cu un pas mai aproape de o republică socială europeană, el nu va fi fost chiar atît de absurd cum pare acum".

Al cui să fie glasul acesta ? Al unui social-democrat german cumva ?

Da de unde ! Ei au devenit, în frunte cu Kautsky, nişte „lamentabili flecari contrarevoluţionari" [103], cum caracteriza Marx pe social-democraţii germani care, îndată

www.dacoromanica.ro

după promulgarea legii împotriva socialiştilor, au început să se adapteze la „spiritul vremii", aşa cum fac astăzi Haase, Kautsky, Südekum & Co.

Nu, citatul nostru este extras dintr-o revistă a democraţilor creştini mic-burghezi, editată la Zürich de un grup de cucernici slujitori ai domnului („Neue Wege, Blätter für religiöse Arbeit", 1914, September). Iată la ce ruşine am ajuns: nişte filistini care cred în dumnezeu ajung să afirme că n-ar fi rău de loc ca armele să fie întoarse împotriva „acelora care aţîţă la război", în timp ce social-democraţi „cu prestigiu", de felul lui Kautsky, apără „în mod ştiinţific" cel mai mîrşav şovinism sau declară, ca Plehanov, că propagarea ideii unui război civil împotriva burgheziei este o „utopie" dăunătoare!!

Într-adevăr, dacă asemenea „social-democraţi" vor să fie în majoritate şi să alcătuiască „Internaţionala" oficială (= o ligă pentru justificarea pe plan internaţionl a şovinismului naţional), nu e mai bine oare să renunţăm la denumirea de „social-democraţi", pe care ei au pătat-o şi au înjosit-o, şi să ne reluăm vechea denumire marxistă de comunişti? Kautsky ameninţa să facă acest lucru atunci cînd oportuniştii bernsteinieni [104] erau pe cale de a cuceri oficial partidul german. Ceea ce în gura lui n-a fost decît o simplă ameninţare va deveni, poate, *un fapt* la alţii.

„Sotial-Demokrat" nr. 34 din 5 decembrie 1914

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

CĂTRE AUTORUL „CÎNTECULUI ŞOIMULUI"

Fiecare muncitor conştient va încerca un sentiment de grea amărăciune cînd pe protestul şovinist-popesc împotriva barbariei germane, alături de semnătura lui P. Struve, o va vedea pe cea a lui Gorki [105].

Odată, într-o discuţie despre căderea în genunchi a lui Şaliapin, Gorki a spus: „nu trebuie să-l judecăm prea aspru: noi, artiştii, avem o psihologie cu totul aparte". Cu alte cuvinte: artistul acţionează deseori sub imboldul unor stări afective care ating la el o asemenea intensitate, încît îl fac să treacă peste orice alte considerente.

Fie. Pe Şaliapin nu-l putem judeca prea aspru. El este un artist, şi atît. El este străin de cauza proletariatului: astăzi e prietenul muncitorilor, mîine e ultrareacţionar... în funcţie de dispoziţie.

Dar pe Gorki muncitorii s-au învăţat să-l considere ca pe unul de-al lor. Ei au socotit întotdeauna că lui Gorki îi este scumpă cauza proletariatului, ca şi lor, că şi-a pus talentul în slujba acestei cauze.

Iată de ce-i trimit ei mesaje de salut lui Gorki, iată de ce numele lui le e scump. Încrederea pe care o au în el muncitorii îl *obligă* pe Gorki să-şi păstreze neîntinat bunul său nume şi să nu-şi pună semnătura pe tot felul de proteste şovine şi ieftine care pot induce în eroare pe muncitorii mai puţin conştienţi. Ei nu sînt încă în stare să se orienteze în multe probleme, iar numele lui Gorki, figurînd pe asemenea proteste, îi poate deruta. Numele lui Struve nu poate deruta pe nici un muncitor, numele lui Gorki da.

www.dacoromanica.ro

Muncitorii conştienţi, care înţeleg foarte bine cît de fals, de trivial şi de fărtarnic este acest protest împotriva „barbarilor de germani", au tot dreptul să-i facă reproşuri autorului „Cîntecului şoimului". Ei îi vor spune: „în aceste momente grele şi de mare răspundere pe care le trăieşte proletariatul din Rusia, noi ne-am fi aşteptat ca dumneata să păşeşti alături de luptătorii lui de avangardă, iar nu alături de domnul Struve & Co. !"

„Sotial-Demokrat" nr. 34 din 5 decembrie 1914

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

ŞOVINISM MORT ŞI SOCIALISM VIU

(CUM SĂ RESTABILIM INTERNAŢIONALA ?)

În ultimele decenii, social-democraţia germană a constituit într-o măsură chiar mai mare decît pentru social-democraţia din restul lumii un model pentru social-democraţia din Rusia. Este deci de la sine înţeles că nu putem adopta o atitudine conştientă, adică critică, faţă de social-patriotismul sau şovinismul „socialist", astăzi dominant, înainte de a clarifica cît se poate de precis atitudinea noastră faţă de social-democraţia germană. Ce a fost ea ? ce este ? ce va fi ?

Răspunsul la prima întrebare ni-l poate da broşura lui Kautsky „Drumul spre putere", editată în 1909 şi tradusă în mai multe limbi europene, care conţine expunerea cea mai completă şi mai favorabilă pentru social-democraţii germani (sub raportul speranţelor ce se puneau în ei) a poziţiei faţă de problemele epocii noastre, expunere făcută de cea mai mare autoritate din Internaţionala a II-a. Vom reaminti mai amănunţit conţinutul acestei broşuri ; va fi cu atît mai util, cu cît „cuvintele uitate" sînt astăzi tot mai adesea renegate în mod ruşinos.

Social-democraţia este un „partid revoluţionar" (prima frază din broşură) nu numai în sensul în care este revoluţionară maşina cu aburi, ci „şi într-un alt sens". Ea tinde spre cucerirea puterii politice de către proletariat, spre dictatura proletariatului. Ridiculizînd pe „cei ce se îndoiesc de succesul unei revoluţii", Kautsky scria : „Fireşte că în orice mişcare şi răscoală importantă trebuie să ţinem seama de posibilitatea unei înfrîngeri. Doar un prost se

www.dacoromanica.ro

poate socoti absolut sigur de victorie înainte de luptă". Refuzul de a ţine seama de posibilitatea unei victorii ar fi „o trădare directă a cauzei noastre". O revoluţie legată de război e posibilă atît în timpul războiului, cît şi după aceea. Nu se poate stabili momentul în care agravarea contradicţiilor de clasă va duce la revoluţie, dar „pot afirma absolut sigur că revoluţia pe care războiul o aduce cu sine va izbucni sau în timpul războiului, sau imediat după el" : nimic nu poate fi mai vulgar decît teoria „integrării paşnice a capitalismului în socialism". „Nimic nu poate fi mai greşit decît părerea că cunoaşterea necesităţii economice înseamnă o slăbire a voinţei". „Voinţa, ca dorinţă de luptă, este determinată : 1) de preţul luptei ; 2) de sentimentul puterii şi 3) de puterea efectivă". Cînd s-a făcut încercarea (în treacăt fie zis, în „Vorwärts") de a interpreta în spirit oportunist celebra prefaţă a lui Engels la „Luptele de clasă în Franţa", Engels a fost indignat, caracterizînd drept „infamă" părerea că el ar fi „un admirator paşnic al legalităţii cu orice preţ" [106]. „Avem toate motivele să credem că intrăm într-o perioadă de luptă pentru puterea de stat" ; lupta poate să dureze zeci de ani, este un lucru pe care nu-l putem şti, dar, „după toate probabilităţile, ea va duce într-un viitor apropiat la o importantă consolidare a poziţiilor proletariatului, dacă nu chiar la dictatura lui în Europa occidentală". Forţa elementelor revoluţionare creşte : în 1895, din 10 000 000 de alegători din Germania, 6 000 000 erau proletari şi 3 500 000 interesaţi în proprietatea privată. În 1907, numărul acestora din urmă a crescut cu 30 000, pe cînd al celor dintîi a crescut cu 1 600 000 ! Şi „atunci cînd survine o perioadă de frămîntări revoluţionare, mersul înainte devine brusc deosebit de rapid". Contradicţiile de clasă nu se atenuează, ci se agravează, scumpetea creşte, asistăm la o competiţie nebunească a imperialismului şi a militarismului. Se apropie o „nouă perioadă de revoluţii". Creşterea nemaipomenită a impozitelor „ar fi dus de mult la război, care este unica alternativă a revoluţiei... dacă tocmai această alternativă a revoluţiei după război n-ar fi mai apropiată decît după o pace armată". „Războiul mondial devine o ameninţare iminentă ; or, războiul înseamnă revoluţie". În 1891,

www.dacoromanica.ro

Engels mai putea să se teamă de o revoluţie prematură în Germania[107], dar de atunci şi pînă astăzi „situaţia s-a schimbat sensibil". Proletariatul „nu mai poate vorbi de o revoluţie *prematură*" (subliniat de Kautsky). Mica burghezie e foarte nesigură şi tot mai ostilă proletariatului, dar în perioada de criză ea „este în stare să treacă în masă de partea noastră". Esenţialul este ca social-democraţia „să rămînă consecvent neclintită pe poziţiile sale". E neîndoielnic că am păşit într-o perioadă revoluţionară.

Iată ce scria Kautsky în vremi de mult apuse, acum cinci ani încheiaţi. Iată ce a fost sau, mai precis, ce promitea să fie social-democraţia germană, o social-democraţie care putea şi trebuia să fie respectată.

Să vedem ce scrie astăzi acest Kautsky. Iată care sînt cele mai importante declaraţii ale sale din articolul „Social-democraţia în timpul războiului" („Neue Zeit" nr. 1, 2/X. 1914) : „Partidul nostru a discutat mult prea des cum să împiedicăm războiul şi mult prea rar cum să ne comportăm în timp de război"... „Niciodată guvernul nu e atît de puternic şi partidele atît de slabe ca la începutul unui război". „Perioada de război e cea mai puţin prielnică pentru o discuţie calmă". „Problema practică ce se pune astăzi este : victoria sau înfrîngerea propriei ţări". O înţelegere între partidele din ţările beligerante în vederea unei acţiuni împotriva războiului ? „Practic aşa ceva nu s-a încercat încă pînă acum. Noi am contestat întotdeauna posibilitatea unor astfel de înţelegeri"... Divergenţele dintre socialiştii francezi şi cei germani „nu sînt principiale" (căci şi unii şi alţii îşi apără patria). Social-democraţii din toate ţările au în aceeaşi măsură dreptul şi datoria de a participa la apărarea patriei : nici o naţiune nu poate reproşa acest lucru altei naţiuni"... „Internaţionala a dat faliment ?" „Partidul a renunţat la apărarea directă a principiilor sale de partid în timp de război ?" (Cuvintele lui Mehring din acelaşi număr al ziarului[108].) E o părere greşită... Un asemenea pesimism e cu totul nefondat... Nu e vorba aici de o divergenţă principială... Unitatea de principii se păstrează... Nerespectarea legilor din timp de război ar duce „pur şi simplu la interzicerea presei

www.dacoromanica.ro

noastre". Respectarea acestor legi „înseamnă tot atît de puţin o renunţare la apărarea principiilor de partid ca şi activitatea presei noastre de partid sub acea sabie a lui Damocles care a fost legea excepţională împotriva socialiştilor".

Am reprodus anume pasaje din broşură, deoarece nu e uşor de crezut că se pot scrie asemenea lucruri. E greu să găseşti în publicistică (cu excepţia doar a „publicisticii" renegaţilor făţişi) vulgarităţi atît de pretenţioase, o abatere atît de... ruşinoasă de la adevăr, tertipuri atît de urîte pentru a camufla renegarea cea mai făţişă atît a socialismului în general, cît şi a hotărîrilor internaţionale precise, adoptate în unanimitate (cum sînt, de pildă, cea de la Stuttgart şi mai ales cea de la Basel) tocmai în vederea unui eventual război european exact de tipul celui actual! A lua „în serios" argumentele lui Kautsky şi a încerca să le „analizezi" ar fi o lipsă de consideraţie faţă de cititor: căci, dacă în multe privinţe războiul european nu seamănă cu un simplu şi „mic" pogrom împotriva evreilor, argumentele „socialiste" în favoarea participării la acest război seamănă *întru totul* cu argumentele „democratice" în favoarea participării la un asemenea pogrom. Argumentele în favoarea pogromurilor nu sînt analizate: ele sînt arătate cu degetul pentru a ţintui pe autorii lor la stîlpul infamiei în faţa tuturor muncitorilor conştienţi.

Dar cum de *s-a putut,* se va întreba cititorul, ca o mare autoritate a Internaţionalei a II-a, un publicist care a susţinut concepţii de felul celor prezentate la începutul articolului de faţă, să decadă într-atît, încît să ajungă „mai rău decît un renegat"? E un lucru greu de înţeles, răspundem noi, numai pentru cine crede, poate fără să-şi dea seama, că în fond nu s-a întîmplat nimic deosebit, că nu e greu „să te împaci şi să uiţi" etc., adică tocmai ceea ce crede un renegat. Cine a profesat însă în mod serios şi sincer convingeri socialiste şi a împărtăşit părerile expuse la începutul articolului nu se va mira de ce „a murit «Vorwärts»" (cum se exprimă L. Martov în ziarul „Golos" de la Paris) şi de ce „a murit" Kautsky. În epoci de mari cotituri istorice, falimentul unor persoane nu e ceva neobişnuit. Cu toate marile sale merite, Kautsky n-a fost niciodată dintre

www.dacoromanica.ro

aceia care în perioadele de mari crize se situează din capul locului pe o poziţie marxistă combativă (să ne amintim de şovăielile lui în problema millerandismului [109]).

Or, noi ne aflăm tocmai într-o astfel de perioadă. „Trageţi voi primii, domnilor burghezi!" — scria Engels în 1891, susţinînd (şi pe bună dreptate) ideea că, în epoca aşa-numitei dezvoltări constituţionale paşnice, noi, revoluţionarii, trebuie să folosim legalitatea burgheză. Ideea lui Engels era cît se poate de clară : noi, muncitorii conştienţi, vom trage pe urmă ; acum ne convine mai mult să folosim pentru trecerea de la buletinul de vot la „deschiderea focului" (adică la războiul civil) momentul în care burghezia va încălca baza legală creată de ea însăşi. Şi Kautsky exprima în 1909 părerile indiscutabile ale tuturor social-democraţilor revoluţionari, declarînd că în Europa revoluţia nu poate fi acum *prematură* şi că războiul înseamnă revoluţie.

Dar deceniile de epocă „paşnică" n-au trecut fără să lase urme : ele au generat în mod inevitabil oportunismul în toate ţările, asigurîndu-i dominaţia în rîndurile „liderilor" parlamentari, sindicali, publicişti etc. Nu e ţară în Europa în care să nu se fi dus, sub o formă sau alta, o luptă îndelungată şi îndîrjită împotriva oportunismului, care este sprijinit de întreaga burghezie pe milioane de căi în vederea pervertirii şi slăbirii proletariatului revoluţionar. Acelaşi Kautsky scria acum 15 ani, la începutul bernsteiniadei, că, dacă oportunismul s-ar transforma din stare de spirit în curent, o sciziune ar deveni la ordinea zilei. Iar la noi, în Rusia, vechea „Iskră" [110], care a creat partidul social-democrat al clasei muncitoare, scria la începutul anului 1901, în nr. 2, în articolul „La început de secol", că clasa revoluţionară din secolul al XX-lea are (ca şi clasa revoluţionară din secolul al XVIII-lea, burghezia) *Gironda* şi *Muntele* ei [111].

Războiul european marchează o uriaşă criză istorică, începutul unei noi epoci. Războiul, ca orice criză, a agravat contradicţiile ascunse în profunzime şi le-a adus la suprafaţă, sfîşiind toate vălurile ipocrite, trecînd peste toate convenienţele, distrugînd autoritatea somităţilor descompuse sau care erau pe cale de descompunere. (Aceasta este,

www.dacoromanica.ro

în paranteză fie zis, acţiunea binefăcătoare şi progresistă a tuturor crizelor, pe care numai admiratorii obtuzi ai „evoluţiei paşnice" n-o pot înţelege.) Internaţionala a II-a, care în decursul celor 25 sau 45 de ani de existenţă (din 1870 sau din 1889) a reuşit să desfăşoare o muncă extrem de importantă şi utilă de răspîndire a socialismului şi de organizare pregătitoare, iniţială şi foarte simplă a forţelor acestuia, şi-a îndeplinit misiunea istorică şi a murit răpusă nu atît de alde von Kluck, cît de oportunism. Lăsaţi pe morţi să-şi îngroape morţii ! Trepăduşi şi flecari (dacă nu chiar lachei intriganţi ai şoviniştilor şi oportuniştilor) n-au decît „să se trudească" acum să adune laolaltă pe alde Vandervelde şi Sembat cu Kautsky şi Haase, de parcă l-am avea în faţă pe Ivan Ivanîci, care l-a făcut „gînsac" pe Ivan Nikiforîci şi care are nevoie „să fie împins" prieteneşte spre adversar [112]. Dacă nişte oameni care declară drept adevărat internaţionalism justificarea de către socialiştii germani a îndemnului burgheziei germane de a trage în muncitorii francezi, şi de către socialiştii francezi a îndemnului burgheziei franceze de a trage în muncitorii germani „în numele apărării patriei", dacă aceşti oameni se aşează la aceeaşi masă şi scriu o rezoluţie făţarnică şi plină de chiţibuşuri, asta nu înseamnă Internaţională !!! Internaţională înseamnă realizarea unei apropieri (la început din punct de vedere ideologic, iar apoi, la momentul oportun, şi din punct de vedere organizatoric) între oameni capabili să apere în fapt, în zilele grele prin care trecem, internaţionalismul socialist, adică să-şi adune forţele şi „să tragă pe urmă" în guvernele şi clasele cîrmuitoare, fiecare în *propria lui* „patrie". Asta nu e un lucru uşor ; el cere multă pregătire, jertfe mari şi înfrîngerile nu vor putea fi evitate. Dar tocmai pentru că nu e un lucru uşor, trebuie făcut numai de cei care *vor* să-l facă, fără a se teme de o ruptură totală cu şoviniştii şi apărătorii social-şovinismului.

La restabilirea unei Internaţionale sincere, şi nu făţarnice, socialiste, şi nu şoviniste, contribuie în cea mai mare măsură oameni ca Pannekoek, care în articolul „Falimentul Internaţionalei" scrie : „dacă conducătorii se vor întruni ca să cîrpească divergenţele, asta nu va însemna nimic" [113].

www.dacoromanica.ro

Să spunem deschis lucrurilor pe nume : războiul tot *ne va sili* s-o facem, dacă nu mîine, poimîine. În cadrul socialismului internaţional există trei curente : 1) şoviniştii, care promovează în mod consecvent o politică oportunistă ; 2) duşmanii consecvenţi ai oportunismului, care în toate ţările au şi început să se afirme (oportuniştii i-au înfrînt total în cele mai multe cazuri dar „armatele înfrînte învaţă bine") şi care sînt în stare să ducă o activitate revoluţionară în direcţia unui război civil ; 3) oamenii dezorientaţi şi şovăielnici care se tîrăsc astăzi în coada oportuniştilor şi aduc proletariatului cele mai mari prejudicii prin încercările lor ipocrite de a justifica oportunismul dintr-un punct de vedere cvasiştiinţific şi marxist (nu-i glumă !). O parte din adepţii acestui al treilea curent, care merg spre pierzanie, pot fi salvaţi şi readuşi la socialism, dar asta numai printr-o politică de ruptură şi sciziune hotărîtă cu primul curent, cu toţi cei care sînt în stare să justifice votarea de credite, „apărarea patriei", „respectarea legilor din timp de război", limitarea la legalitate, renunţarea la războiul civil. Numai cei ce duc *această* politică construiesc în fapt o Internaţională socialistă. În ceea ce ne priveşte, după ce am stabilit legături cu Colegiul din Rusia al C.C. şi cu elementele conducătoare din mişcarea muncitorească din Petersburg, după ce am avut un schimb de păreri cu aceştia şi ne-am convins că în linii generale există o solidaritate, noi, ca redacţie a Organului central, ne considerăm în drept să declarăm în numele partidului nostru că numai munca dusă în acest sens e o muncă social-democrată şi de partid.

Sciziunea social-democraţiei germane pare a fi o idee atît de „neobişnuită", încît îi sperie pe mulţi. Dar situaţia obiectivă constituie o garanţie că ori se va produce acest lucru neobişnuit (la ultima şedinţă a Biroului socialist internaţional [114], din iulie 1914, Adler şi Kautsky au declarat doar că ei nu cred că ar fi posibil un război european aşa cum nu cred în minuni !), — ori vom fi martori ai unei chinuitoare descompuneri a ceea ce s-a numit cîndva social-democraţia germană. Celor care s-au obişnuit prea tare „să creadă" în *(fosta)* social-democraţie germană, le mai reamintim în încheiere cum privesc ideea unei sciziuni oa-

www.dacoromanica.ro

meni care timp de mulţi ani ne-au fost adversari într-o întreagă serie de probleme ; — cum scria L. Martov în „Golos“ : „«Vorwärts» a murit“ ; „decît să fi declarat că renunţă la lupta de clasă, social-democraţia ar fi făcut mai bine să fi recunoscut deschis adevărata stare de lucruri, să-şi fi dizolvat pentru un timp organizaţia şi să-şi fi suspendat organele de presă“ ; — cum Plehanov, după darea de seamă publicată de „Golos“, declara într-un referat : „sînt un adversar declarat al sciziunii, dar, dacă pentru a păstra integritatea organizaţiei trebuie să sacrifici principiile, mai bine o sciziune decît o falsă unitate“. Plehanov spunea asta referitor la radicalii germani : el vede paiul din ochii germanilor şi nu vede bîrna din ochiul său. Aceasta e trăsătura lui caracteristică, cu care ne-am obişnuit şi răsobişnuit în ultimii 10 ani de radicalism plehanovist în teorie şi oportunism în practică. Dar atunci cînd pînă şi oamenii cu *astfel* de... trăsături bizare încep să vorbească de o sciziune la germani, acesta este un semn al vremii.

„Soţial-Demokrat“ nr. 35 din 12 decembrie 1914

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

MÎNDRIA NAŢIONALĂ A VELICORUŞILOR

Cît de mult se vorbeşte, se flecăreşte, se vociferează astăzi despre naţionalitate, despre patrie ! Miniştrii liberali şi radicali din Anglia, o puzderie de publicişti „progresişti" din Franţa (care s-au dovedit a fi întru totul de acord cu publicistii reacţiunii), o sumedenie de scribi oficiali, cadeţi şi progresişti din Rusia (inclusiv unii narodnici şi „marxişti"), cu toţii preamăresc în mii de feluri libertatea şi independenţa „patriei", măreţul principiu al independenţei naţionale. Este imposibil să-ţi dai seama unde se termină aici lăudătorul plătit al călăului Nicolaie Romanov sau al celor ce schingiuiesc pe negri şi pe locuitorii din India, şi unde începe micul burghez de duzină, care din prostie sau din lipsă de caracter se lasă purtat „de curent". Dar asta nu prezintă în fond nici o importanţă. Avem de-a face cu un curent ideologic larg şi profund, ale cărui rădăcini se împletesc strîns cu interesele domnilor moşieri şi capitalişti ai naţiunilor dominante. Zeci şi sute de milioane sînt cheltuite an de an pentru propagarea ideilor ce convin acestor clase : o moară nu tocmai mică, ce se alimentează cu apă de pretutindeni, începînd de la Menşikov, şovinist din convingere, şi terminînd cu Plehanov şi Maslov, Rubanovici şi Smirnov, Kropotkin şi Burţev, şovinişti din oportunism sau din lipsă de caracter.

Să încercăm şi noi, social-democraţii velicoruşi, să ne precizăm atitudinea faţă de acest curent ideologic. Nouă, reprezentanţilor naţiunii dominante din partea cea mai de răsărit a Europei şi într-o bună parte din Asia, nu ne e

www.dacoromanica.ro

permis să scăpăm din vedere uriaşa importanţă a problemei naţionale ; — mai ales într-o ţară care este denumită, pe bună dreptate, „închisoare a popoarelor" ; — într-o vreme cînd tocmai în aceste regiuni ale lumii capitalismul trezeşte la viaţă şi conştiinţă o serie întreagă de „noi" naţiuni, mari şi mici ; — într-un moment cînd monarhia ţaristă a chemat sub arme milioane de velicoruşi şi de „alogeni" spre „a rezolva" o serie întreagă de probleme naţionale potrivit intereselor Consiliului nobilimii unite [115] şi ale Gucikovilor, Krestovnikovilor, Dolgorukovilor, Kutlerilor, Rodicevilor.

Oare nouă, proletarilor velicoruşi conştienţi, ne e străin sentimentul mîndriei naţionale ? Fireşte că nu ! Noi ne iubim limba şi patria şi muncim mai mult decît oricine pentru a ridica masele *ei* muncitoare (adică 9/10 din populaţia *ei*) la o viaţă conştientă de democraţi şi socialişti. Şi cît de mult ne doare cînd vedem şi simţim cum împilează, asupresc şi batjocoresc minunata noastră patrie călăii ţarului, nobilimea şi capitaliştii. Sîntem mîndri că toate aceste violenţe au stîrnit o împotrivire în mediul nostru, al velicoruşilor, că *acest* mediu a dat pe un Radişcev, pe decembrişti, pe revoluţionarii-raznocinţi din deceniul al 8-lea al secolului trecut, că clasa muncitoare velicorusă a creat în 1905 un puternic partid revoluţionar al maselor, că tot pe atunci a început şi ţăranul velicorus să devină democrat, să dea jos pe popă şi pe moşier.

Noi nu uităm ce-a spus acum o jumătate de veac democratul velicorus Cernîşevski, care şi-a închinat viaţa cauzei revoluţiei : „jalnică naţiune, naţiune de robi ; de sus pînă jos, toţi sînt nişte robi" [116]. Robilor velicoruşi, robi pe faţă sau într-ascuns (robi faţă de monarhia ţaristă), nu le place să-şi amintească de aceste cuvinte. Noi ştim însă că aceste cuvinte erau pătrunse de o adevărată dragoste de patrie, de dragoste şi durere din cauză că nu exista revoluţionarism în masele populaţiei velicoruse. Pe atunci, acest revoluţionarism nu exista. Astăzi, el există în mică măsură, dar există. Sîntem pătrunşi de sentimentul mîndriei naţionale, căci naţiunea velicorusă a creat *şi ea* o clasă revoluţionară, a dovedit *şi ea* că este capabilă să dea omenirii mari pilde de luptă pentru libertate şi socialism, şi

www.dacoromanica.ro

nu numai mari pogromuri, spînzurători fără număr, camere de tortură, foamete fără sfîrșit și o mare slugărnicie față de popi, țari, moșieri și capitaliști.

Sîntem plini de sentimentul mîndriei naționale, și de aceea urîm *atît de tare* trecutul *nostru* de robi (cînd nobilii moșieri mînau pe țărani la război ca să sugrume libertatea Ungariei, Poloniei, Persiei, Chinei) și prezentul nostru de robi, cînd aceiași moșieri, urmați de capitaliști, ne duc la război ca să sugrumăm Polonia și Ucraina, să înăbușim mișcarea democratică din Persia și din China, să întărim banda Romanovilor, Bobrinskilor, Purișkevicilor, care întinează demnitatea noastră națională velicorusă. Nimeni nu este vinovat că s-a născut rob ; dar robul care nu numai că nu aspiră la libertatea sa proprie, ci se mai apucă să și justifice robia și s-o sulemenească (spunînd, de pildă, că sugrumarea Poloniei, a Ucrainei etc. înseamnă „apărarea patriei" velicorușilor), un asemenea rob este un slugoi și o tîrîtură, care stîrnește un sentiment legitim de repulsie, de indignare și dispreț.

„Nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare" [117], spuneau cei mai de seamă reprezentanți ai democrației consecvente din secolul al XIX-lea, Marx și Engels, care au devenit dascălii proletariatului revoluționar. Iar noi, muncitorii velicorușii, plini de sentimentul mîndriei naționale, vrem cu orice preț o Velicorusie liberă și independentă, de sine stătătoare, democratică, republicană, mîndră, care să-și întemeieze relațiile cu vecinii ei pe principiul uman al egalității, și nu pe principiul feudal al privilegiilor, înjositor pentru o națiune mare. Și fiindcă vrem o astfel de Velicorusie, noi spunem : în secolul al XX-lea, în Europa (chiar și în partea cea mai de răsărit a Europei), nu-ți poți „apăra patria" decît luptînd cu toate mijloacele revoluționare împotriva monarhiei, împotriva moșierilor și capitaliștilor din *propria ta* patrie, adică împotriva *celor mai răi* dușmani ai patriei noastre ; velicorușii nu-și pot „apăra patria" decît dorind înfrîngerea țarismului în orice război, deoarece asta ar fi răul cel mai mic pentru $^{9}/_{10}$ din populația Velicorusiei, pe care țarismul nu numai că le asuprește din punct de vedere economic și politic, dar le și demoralizează, le înjosește, le dezonorează, le prosti-

www.dacoromanica.ro

tuează, învăţîndu-le să asuprească alte popoare, să-şi camufleze necinstea prin fraze făţarnice, aşa-zis patriotice.

Ni se va obiecta, poate, că pe lîngă ţarism şi sub aripa lui ocrotitoare a apărut şi s-a întărit o altă forţă istorică, capitalismul velicorus, care face o operă progresistă centralizînd din punct de vedere economic şi unind regiuni imense. Dar această obiecţie nu justifică, ci acuză şi mai mult pe socialiştii noştri şovinişti, cărora ar trebui să li se zică socialişti ţaristo-purişkevicişti (cum i-a denumit Marx pe lassalleeni : socialişti regalisto-prusieni) [118]. Să admitem chiar că istoria va rezolva problema în favoarea capitalismului velicorus, a capitalismului naţiunii dominante, împotriva a o sută şi una de naţiuni mici. Şi nu e un lucru imposibil, căci întreaga istorie a capitalului este plină de violenţe şi jafuri, de sînge şi noroi. Noi nu sîntem nicidecum partizani ai unor naţiuni neapărat mici ; sîntem fără doar şi poate, *în condiţii egale*, pentru centralizare şi împotriva idealului mic-burghez al relaţiilor federative. Dar chiar şi în acest caz, în primul rînd, nu-i treaba noastră, nu-i treaba democraţilor (ca să nu mai vorbim de socialişti) de a ajuta lui Romanov-Bobrinski-Purişkevici să sugrume Ucraina etc. Bismarck a realizat în felul său, în felul iuncherilor, o operă istorică progresistă ; bun „marxist" ar mai fi fost însă acela căruia i-ar fi venit în minte să justifice pe acest temei sprijinirea lui Bismarck de către socialişti ! Or, în timp ce Bismarck a favorizat dezvoltarea economică, unind naţiunea germană fărîmiţată, care era asuprită de alte popoare, propăşirea economică şi dezvoltarea rapidă a Velicorusiei reclamă salvarea ţării de violenţa exercitată de velicoruşi asupra altor popoare ; această deosebire este dată uitării de admiratorii Bismarckienilor noştri neaoşi ruşi.

În al doilea rînd, dacă istoria va rezolva problema în favoarea capitalismului velicorus, a capitalismului naţiunii dominante, cu atît mai mare va fi rolul *socialist* al proletariatului velicorus, principala forţă motrice a revoluţiei comuniste, generată de capitalism. Revoluţia proletariatului necesită însă o îndelungată educare a muncitorilor în spiritul unei *totale* egalităţi naţionale şi al fraternităţii. Prin urmare, interesele proletariatului velicorus cer o îndelungată

www.dacoromanica.ro

educare a maselor în sensul susținerii în modul cel mai categoric, mai consecvent, mai cutezător și mai revoluționar a deplinei egalități în drepturi și a dreptului la autodeterminare pentru toate națiunile asuprite de velicoruși. Interesele mîndriei naționale (înțeleasă nu în mod slugarnic) a velicorușilor coincid cu interesele *socialiste* ale proletarilor velicoruși (și ale tuturor celorlalți proletari). Exemplu pentru noi va rămîne Marx, care, trăind zeci de ani în Anglia, a devenit pe jumătate englez și a cerut libertate și independență națională pentru Irlanda în interesele mișcării socialiste a muncitorilor englezi.

Iar șoviniștii noștri socialiști autohtoni, Plehanov etc. etc., în acest ultim caz ipotetic pe care l-am analizat, se vor dovedi că și-au trădat nu numai patria, Velicorusia liberă și democrată, ci și frăția proletară a tuturor popoarelor din Rusia, adică cauza socialismului.

„Sotial-Demokrat" nr. 35
din 12 decembrie 1914

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

ŞI ACUM ?

(SARCINILE PARTIDELOR MUNCITOREŞTI ÎN LEGĂTURĂ CU OPORTUNISMUL ŞI SOCIAL-ŞOVINISMUL)

Marea criză pe care războiul mondial a provocat-o în cadrul socialismului european a generat mai întîi (cum e şi firesc în asemenea momente) o mare dezorientare, apoi a făcut să se contureze o serie întreagă de noi grupări printre reprezentanţii diverselor curente, nuanţe şi vederi, şi a pus, în sfîrşit, deosebit de acut şi de categoric problema schimbărilor ce trebuie aduse *bazelor* politicii socialiste, schimbări care rezultă din criză şi sînt impuse de ea. Şi socialiştii din Rusia au cunoscut în august-decembrie 1914 în mod concret aceste trei „stadii". După cum ştim cu toţii, la început dezorientarea a fost destul de mare, ea fiind accentuată de prigoana dezlănţuită de ţarism, de comportarea „europenilor" şi panica provocată de război. Lunile septembrie şi octombrie au constituit perioada în care la Paris şi în Elveţia, unde se aflau cei mai mulţi emigranţi, unde existau cele mai multe legături cu Rusia şi cele mai mari libertăţi, a avut loc, în cadrul unor discuţii, referate şi în paginile ziarelor, o nouă delimitare, largă şi totală, în legătură cu problemele ridicate de război. Se poate spune cu certitudine că n-a rămas o singură nuanţă de vederi în nici un curent (sau fracţiune) a socialismului (şi cvasisocialismului) din Rusia care să nu-şi fi găsit o expresie şi o caracterizare. Toţi simt că e timpul să se tragă concluzii precise şi pozitive, în stare să servească drept bază pentru o activitate practică sistematică, pentru propagandă, agitaţie şi organizare : situaţia s-a precizat, toţi şi-au spus cuvîntul ; să vedem, aşadar, *cine cu cine merge şi încotro ?*

www.dacoromanica.ro

La 23 noiembrie st. n., a doua zi după ce la Petersburg a fost dat publicităţii comunicatul guvernului cu privire la arestarea membrilor Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia [119], la Congresul de la Stockholm al Partidului social-democrat din Suedia s-a petrecut un caz care a pus în mod definitiv şi irevocabil la ordinea zilei tocmai aceste două probleme subliniate de noi [120]. Cititorii vor găsi mai jos descrierea acestui caz, şi anume : traducerea integrală, după textul dării de seamă oficiale a social-democraţilor suedezi, atît a cuvîntărilor rostite de Belenin (reprezentantul C.C.) şi Larin (reprezentantul Comitetului de organizare [121]), cît şi a discuţiilor purtate în problema ridicată de Branting.

Era pentru prima oară după începerea războiului cînd la un congres al socialiştilor dintr-o ţară neutră se întîlneau un reprezentant al partidului nostru, al Comitetului său Central, şi un reprezentant al Comitetului de organizare lichidatorist. Prin ce s-au caracterizat cuvîntările lor ? Belenin s-a situat pe o poziţie netă în problemele nevralgice, spinoase, problemele mari ale mişcării socialiste de astăzi şi, expunînd poziţia ziarului „Soţial-Demokrat", Organul Central al partidului, a declarat categoric război oportunismului, calificînd comportarea conducătorilor social-democraţi germani (şi „a multor altora") drept *o trădare*. Larin n-a luat nici o poziţie, ci a trecut cu totul sub tăcere fondul problemei, mărginindu-se la fraze şablon, plate şi lipsite de conţinut, care stîrnesc oricînd aplauzele oportuniştilor şi social-şoviniştilor din toate ţările. În schimb, Belenin a trecut cu totul sub tăcere atitudinea noastră faţă de celelalte partide sau grupuri social-democrate din Rusia : poziţia noastră, este, precum vedeţi, aceasta, cît despre ceilalţi nu spunem deocamdată nimic, ci aşteptăm să vedem pe *ce* poziţie se vor situa. Larin, dimpotrivă, a agitat steagul „unităţii", a lăsat să-i cadă o lacrimă vorbind despre „tristele rezultate ale sciziunii din Rusia", a zugrăvit cu o paletă bogată şi în culori vii munca „de unificare" a Comitetului de organizare, care a reuşit să-i unească şi pe Plehanov, şi pe caucazieni [122], şi pe bundişti, şi pe polonezi, *şi aşa mai departe*. Despre ce anume a putut să aibă în vedere Larin aici, vom vorbi în alt loc (vezi mai jos

www.dacoromanica.ro

nota : „Ce fel de unitate a proclamat Larin ?“ *). Acum ne interesează problema principială a unității.

Avem în față două lozinci. Prima : război oportuniștilor și social-șoviniștilor, care sînt niște trădători. A doua : unitate în Rusia, în special cu Plehanov (care, în treacăt fie zis, se comportă la noi întocmai ca Südekum ** la germani, Hyndman la englezi etc.). Nu e limpede că Larin, temîndu-se să spună lucrurilor pe nume, s-a pronunțat în fond în favoarea oportuniștilor și social-șoviniștilor ?

Să examinăm însă în linii generale semnificația lozincii „unitate“ în lumina evenimentelor actuale. Unitatea proletariatului este o armă foarte puternică a acestuia în lupta pentru revoluția socialistă. Din acest adevăr indiscutabil rezultă tot atît de indiscutabil că atunci cînd partidului proletar i se alătură un număr considerabil de elemente micburgheze, care pot *să împiedice* lupta pentru revoluția socialistă, unitatea cu aceste elemente este dăunătoare și funestă cauzei proletariatului. Evenimentele din zilele noastre au arătat că, pe de o parte, condițiile obiective ale unui război imperialist (adică corespunzător stadiului celui mai înalt, ultim al capitalismului) s-au creat, iar pe de altă parte că în deceniile de așa-numită epocă pașnică *înăuntrul* partidelor socialiste din toate țările din Europa s-a strîns o *grămadă* de gunoi oportunist, mic-burghez. Problema acestui element oportunist, *străin*, din partidele proletare s-a pus la ordinea zilei de aproape cincisprezece ani, de pe vremea faimoasei „bernsteiniade“ din Germania, iar în multe țări chiar mai înainte, și nu cred să existe marxist de seamă care să nu fi recunoscut în repetate rînduri și cu prilejurile cele mai diferite că oportuniștii sînt un element neproletar, într-adevăr ostil revoluției socialiste. În ultimii ani, acest element social a înregistrat indiscutabil o creștere rapidă : funcționari ai asociațiilor muncitorești legale, parlamentari și alți intelectuali care s-au statornicit comod și în tihnă pe lîngă mișcarea legală de masă, unele pături de muncitori și de mici funcționari mai bine retri-

* Vezi volumul de față, p. 125—127. — *Nota red.*

** Broșurica lui Plehanov „Despre război“ (Paris, 1914), pe care am primit-o în clipa cînd scriam aceste rînduri, confirmă întru totul cele spuse în text. Vom mai reveni asupra ei [128].

www.dacoromanica.ro

buiţi etc. etc. Războiul a arătat în mod concret că în momente de criză (iar epoca imperialismului va fi inevitabil o epocă cu crize de tot felul) o masă considerabilă de oportunişti, sprijinită şi în parte îndrumată direct de burghezie (ceea ce e deosebit de important !), trece de partea acesteia, trădează socialismul, dăunează cauzei muncitoreşti, o duce la pierzanie. În timp de criză, burghezia va ajuta întotdeauna pe oportunişti şi va reprima — trecînd peste orice şi recurgînd la cele mai nelegale şi mai drastice măsuri *militare* — partea revoluţionară a proletariatului. Oportuniştii sînt duşmani burghezi ai revoluţiei proletare, care în timp de pace îşi desfăşoară activitatea lor burgheză pe ascuns, aciuîndu-se înăuntrul partidelor muncitoreşti, iar în epocile de criză devin *deodată* aliaţi făţişi ai *întregii* burghezii unite, de la cea conservatoare pînă la cea mai radicală şi democrată, de la cea liber-cugetătoare pînă la cea religioasă şi clericală. Cine n-a înţeles acest adevăr *după* toate evenimentele pe care le-am trăit se înşală amarnic şi înşală şi pe muncitori. În aceste condiţii, cazurile individuale de dezertare sînt inevitabile, dar nu trebuie să uităm că însemnătatea lor este determinată de existenţa unei *pături* şi a unui *curent* al oportuniştilor mic-burghezi. Social-şoviniştii Hyndman, Vandervelde, Guesde, Plehanov şi Kautsky n-ar prezenta nici o importanţă dacă platitudinile meschine, prin care încearcă să apere patriotismul burghez, n-ar fi repetate de întregi pături sociale de oportunişti, de o sumedenie de ziare burgheze şi politicieni burghezi.

Tipul de partid socialist din epoca Internaţionalei a II-a a fost un partid care a tolerat în rîndurile sale oportunismul, ce se acumula din ce în ce mai mult în deceniile de perioadă „paşnică", dar se menţinea în umbră, se adapta muncitorilor revoluţionari, *împrumutînd* de la ei terminologia marxistă şi eschivîndu-se de la orice delimitare principială clară. Acest tip de partid s-a perimat. Dacă războiul se va termina în 1915, se vor mai găsi oare printre socialiştii cu cap amatori să reînceapă în 1916 reconstituirea partidelor muncitoreşti *împreună* cu oportuniştii, *ştiind din experienţă* că la următoarea criză — de orice natură ar fi ea — ei vor fi *absolut cu toţii* (împreună cu toţi cei dezorientaţi şi lipsiţi de caracter) de partea bur-

www.dacoromanica.ro

gheziei, care va găsi fără îndoială un pretext pentru a interzice să se vorbească de ura de clasă şi de lupta de clasă ?

Partidul din Italia a constituit o excepţie pentru epoca Internaţionalei a II-a : aici, oportuniştii, în frunte cu Bissolati, au fost excluşi din partid. În timpul crizei, rezultatele au fost *cît se poate de bune :* oamenii de diferite orientări n-au înşelat pe muncitori, nu s-au folosit de arta oratoriei pentru a le arunca praf în ochi pe tema „unităţii", ci fiecare şi-a văzut de drum. Oportuniştii (şi transfugii din partidul muncitoresc ca Mussolini) s-au exersat în social-şovinism, proslăvind (asemenea lui Plehanov) „eroica Belgie" şi camuflînd astfel politica nu a unei Italii eroice, ci a Italiei burgheze, care vrea să jefuiască Ucraina şi Galiţia... am vrut să spun Albania, Tunisia etc. etc. Socialiştii au dus *împotriva lor* război războiului, pregătind războiul *civil.* Nu idealizăm cîtuşi de puţin Partidul socialist italian şi nu garantăm că el se va dovedi destul de trainic în cazul intrării Italiei în război. Noi nu vorbim despre viitorul acestui partid ; vorbim acum numai despre prezent. Şi constatăm un *fapt* indiscutabil, anume că muncitorii din majoritatea ţărilor europene s-au lăsat *înşelaţi de unitatea fictivă* a oportuniştilor cu revoluţionarii şi că Italia este o fericită excepţie — o ţară unde în momentul de faţă nu există o astfel de înşelătorie. Ceea ce pentru Internaţionala a II-a a fost o fericită excepţie trebuie să devină şi *va deveni* regulă pentru Internaţionala a III-a. Cît va exista capitalismul, proletariatul se va afla întotdeauna în vecinătatea micii burghezii. Uneori nu este raţional să refuzi încheierea unei alianţe vremelnice cu ea, dar *unitatea* cu ea, unitatea cu oportuniştii o pot susţine *acum* numai duşmanii proletariatului sau rutinarii prostiţi ai unei epoci trecute.

Acum, după 1914, unitatea luptei proletare pentru o revoluţie socialistă reclamă o separare absolută a partidelor muncitoreşti de partidele oportuniştilor. Ce anume înţelegem prin oportunişti, se arată clar în Manifestul C.C. (nr. 33 „Războiul şi social-democraţia din Rusia")*.

* Vezi volumul de faţă, p. 13—22. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Ce se întîmplă în Rusia ? E folositoare sau dăunătoare pentru mişcarea muncitorească din ţara noastră unitatea dintre cei care într-un fel sau altul, mai mult sau mai puţin consecvent, luptă împotriva şovinismului purişkevicist şi cadet, şi cei care, asemenea lui Maslov, Plehanov, Smirnov, ţin isonul acestui şovinism ? Între cei care se împotrivesc războiului şi cei care, asemenea influenţilor autori ai „documentului" (nr. 34) [124], declară că nu se împotrivesc războiului ? Numai unor oameni care nu vor să vadă le-ar fi greu să răspundă la această întrebare.

Ni se va obiecta, poate, că Martov a polemizat în „Golos" cu Plehanov şi că, împreună cu alţi prieteni şi adepţi ai Comitetului de organizare, el a luptat împotriva social-şovinismului. Nu tăgăduim acest lucru, şi în nr. 33 al Organului Central am şi salutat atitudinea lui Martov. Am fi fost foarte bucuroşi dacă Martov n-ar fi fost „determinat să cotească" (vezi nota „Cotitura lui Martov") ; am dori din inimă ca linia categoric antişovină să devină linia Comitetului de organizare. Dar aici nu contează dorinţele noastre *şi nici* dorinţele *altora, oricine ar fi ei.* Care sînt faptele obiective ? În primul rînd, nu ştim de ce Larin, reprezentantul oficial al Comitetului de organizare, nu pomeneşte nimic de ziarul „Golos", dar vorbeşte în schimb de social-şovinistul Plehanov, de Akselrod, care a scris un articol (în „Berner Tagwacht") [125], ca să nu spună nimic precis. Iar Larin, lăsînd deoparte situaţia sa oficială, este apropiat *nu* numai din punct de vedere geografic de nucleul influent al lichidatorilor din Rusia. În al doilea rînd, să luăm presa europeană. Ziarele din Franţa şi Germania nu amintesc nimic de „Golos", dar vorbesc de Rubanovici, Plehanov şi Ciheidze. („Hamburger Echo" — unul din cele mai şovine organe ale presei „social-democrate" şovine din Germania — declară în numărul din 8 decembrie că Ciheidze este un adept al lui Maslov şi Plehanov, fapt la care au făcut aluzie şi unele ziare din Rusia. Se înţelege că toţi prietenii conştienţi ai Südekumilor apreciază în mod deosebit sprijinul ideologic pe care Plehanov îl acordă acestora.) În Rusia milioane de exemplare ale ziarelor burgheze au răspîndit „în popor" ştirea cu privire la Maslov-Plehanov-Smirnov şi nici o ştire despre curentul

www.dacoromanica.ro

„golosist". În al treilea rînd, experienţa presei muncitoreşti legale din 1912—1914 a dovedit cu prisosinţă că sursa unei anumite forţe sociale şi influenţe a curentului lichidatorist nu este clasa muncitoare, ci pătura intelectualilor burghezo-democraţi care a furnizat nucleul principal al publiciştilor legali. Întreaga presă din Rusia, care este la unison cu scrisorile muncitorului din Petersburg (nr. 33, 35 ale ziarului „Soţial-Demokrat") şi cu „documentul" (nr. 34), constituie o dovadă a stării de spirit naţional-şoviniste a acestei pături *ca atare*. Sînt foarte posibile mari regrupări de persoane înăuntrul acestei pături, dar este absolut neverosimil ca ea, luată ca atare, să *nu* fie „patriotică" şi oportunistă.

Iată care sînt faptele obiective. Ţinînd seama de ele şi avînd întipărit în minte faptul că tuturor partidelor burgheze care vor să-şi exercite influenţa asupra muncitorilor le convine de minune să aibă de ochii lumii o aripă de stînga (mai ales dacă ea nu e oficială), trebuie să recunoaştem că ideea unităţii cu Comitetul de organizare e o iluzie dăunătoare cauzei muncitoreşti.

Politica Comitetului de organizare — care la 23/XI face în îndepărtata Suedie declaraţii despre unitatea cu Plehanov şi ţine cuvîntări ce merg la inimă tuturor social-şoviniştilor, iar la Paris şi în Elveţia nici de la 13/IX (ziua apariţiei ziarului „Golos") pînă la 23/XI şi nici de la 23 XI pînă astăzi (23/XII) nu dă nici un semn de viaţă — aduce prea mult a politicianism de cea mai rea speţă. Iar speranţele puse în caracterul partinic oficial al publicaţiei „Otkliki" [126] promise la Zürich sînt spulberate de declaraţia deschisă din „Berner Tagwacht" (din 12/XII) că acest ziar nu va avea un *astfel* de caracter...[127]. (Apropo: redacţia ziarului „Golos" declară în nr. 52 că a merge acum mai departe în ceea ce priveşte sciziunea cu lichidatorii ar fi „naţionalism" de cea mai rea speţă; această frază, lipsită de sens gramatical, nu are decît sensul politic că redacţia ziarului „Golos" preferă unitatea cu social-şoviniştii în locul apropierii de aceia care au o atitudine intransigentă faţă de social-şovinism. Ea a făcut o proastă alegere.)

www.dacoromanica.ro

Pentru a schiţa un tablou complet, mai trebuie să spunem cîteva cuvinte despre ziarul socialiştilor-revoluţionari „Mîsl“ [128] de la Paris, care aduce *şi el* osanale „unităţii“, camuflează (c.f. „Soţial-Demokrat“ nr. 34) social-şovinismul lui Rubanovici, unul din liderii partidului socialist-revoluţionar, apără pe oportuniştii şi ministerialii belgieni şi francezi, trece sub tăcere motivele patriotice ale discursului lui Kerenski, unul din trudovicii ruşi cei mai de stînga, şi publică banalităţi mic-burgheze, cu totul şi cu totul răsuflate, despre revizuirea marxismului în spirit narodnicist şi oportunist. Comportarea ziarului „Mîsl“ constituie o confirmare totală şi categorică a celor spuse despre socialiştii-revoluţionari în rezoluţia Consfătuirii „din vară“ a P.M.S.D.R. din 1913 [129].

Unii socialişti ruşi cred, pe cît se vede, că internaţionalism înseamnă a fi gata să primeşti cu braţele deschise rezoluţia cu privire la justificarea pe scară internaţională a social-naţionalismului din toate ţările, pe care se pregătesc s-o întocmească Plehanov şi Südekum, Kautsky şi Hervé, Guesde şi Hyndman, Vandervelde şi Bissolati etc. Noi ne permitem să credem că internaţionalism înseamnă a promova o politică internaţionalistă fără echivocuri în cadrul propriului tău partid. Împreună cu oportuniştii şi social-şoviniştii nu se poate duce o politică cu adevărat internaţională a proletariatului, nu se poate propaga rezistenţa împotriva războiului şi nu se pot aduna forţele pentru această rezistenţă. A trece sub tăcere sau a ocoli acest adevăr amar, dar necesar unui socialist, e dăunător şi funest pentru mişcarea muncitorească.

„Soţial-Demokrat“ nr. 36
din 9 ianuarie 1915

Se tipăreşte după textul
apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

SÜDEKUMII RUŞI

Cuvîntul „Südekum" a devenit un nume comun, care desemnează tipul oportunistului şi social-şovinistului plin de sine şi lipsit de orice scrupule. Faptul că toată lumea vorbeşte de Südekumi cu dispreţ e un semn bun. Dar ca să nu cazi tu însuţi în şovinism, nu există decît un singur mijloc : să ajuţi, pe măsura puterilor, la demascarea Südekumilor ruşi.

În fruntea acestora s-a situat definitiv Plehanov cu broşurica sa „Despre război". Raţionamentele sale sînt o totală înlocuire a dialecticii cu sofistica. El acuză în mod sofistic oportunismul german ca să camufleze oportunismul francez şi rus. Rezultatul este că el preconizează nu lupta împotriva oportunismului internaţional, ci sprijinirea acestuia. Plehanov deplînge în mod sofistic soarta Belgiei, fără să spună un cuvînt despre Galiţia. Confundă în mod sofistic epoca imperialismului (adică epoca în care, după cum recunosc toţi marxiştii, condiţiile obiective ale prăbuşirii capitalismului s-au maturizat şi cînd există mase de proletariat socialist) cu epoca mişcărilor burghezo-democratice naţionale ; epoca în care distrugerea patriilor burgheze printr-o revoluţie internaţională a proletariatului este la ordinea zilei — cu epoca naşterii şi închegării lor. Acuză în mod sofistic burghezia din Germania că a violat pacea, dar trece sub tăcere pregătirea îndelungată şi perseverentă a unui război împotriva acesteia efectuată de către burghezia din ţările „triplei înţelegeri" [130]. Ocoleşte în mod sofistic rezoluţia de la Basel. Substituie în mod

www.dacoromanica.ro

sofistic social-democratismului național-liberalismul, faptul că se dorește victoria țarismului e motivat prin interesele dezvoltării economice a Rusiei, fără să fie atinsă măcar în treacăt problema naționalităților din Rusia, sau problema frînării dezvoltării ei economice de către țarism, sau cea a creșterii într-un ritm relativ mult mai rapid și mai eficient a forțelor de producție în Germania etc. etc. Pentru a analiza toate sofismele lui Plehanov, ar fi nevoie de o serie de articole, și mai rămîne de văzut dacă multe din inepțiile sale ridicole merită să fie analizate. Să ne oprim doar asupra unui singur așa-zis argument. În 1870, Engels îi scria lui Marx că W. Liebknecht greșește atunci cînd consideră că *unicul* său principiu călăuzitor trebuie să fie antibismarckismul [131]. Dînd peste acest pasaj, Plehanov s-a bucurat : și la noi, spune el, se întîmplă același lucru cu antițarismul ! Încercați însă să înlocuiți sofistica (adică evidențierea asemănării exterioare între diferite cazuri în afara legăturii dintre evenimente) cu dialectica (adică studierea tuturor condițiilor concrete în care s-a desfășurat un eveniment). Unificarea Germaniei a fost necesară, lucru pe care Marx l-a recunoscut atît înainte cît și după 1848. Engels încă în 1859 a chemat fățiș poporul german la un război pentru unificare [132]. Unificarea, care n-a putut fi realizată pe cale revoluționară, a făcut-o Bismarck pe cale contrarevoluționară, în maniera iuncherilor. Antibismarckismul ca principiu *unic* era o absurditate, deoarece desăvîrșirea unificării necesare devenise un fapt. Dar în Rusia ? A avut vreodată temerarul nostru Plehanov curajul să declare dinainte că pentru dezvoltarea Rusiei trebuie cucerite Galiția, Țarigradul, Armenia, Persia etc. ? Are el curajul să declare acum una ca asta ? S-a gîndit el oare că Germania trebuia să treacă de la starea de fărîmițare a germanilor (asupriți și de Franța și de Rusia în primele două treimi ale secolului al XIX-lea) la unificarea lor, pe cînd în Rusia velicorușii au strivit mai mult decît au unificat o serie de alte națiuni ? Fără să se gîndească la toate acestea, Plehanov nu face decît să-și camufleze șovinismul, denaturînd sensul celor afirmate de Engels în 1870, după cum și Südekum denaturează cele afirmate de Engels în 1891, cînd scria că germanii trebuie să lupte pe

www.dacoromanica.ro

viață și pe moarte împotriva armatelor aliate ale Franței și Rusiei.

Folosind un alt limbaj și în alte condiții apără șovinismul revista „Nașa Zarea“ [133] în nr. 7—8—9. D-l Cerevanin prezice și dorește „înfrîngerea Germaniei“, afirmînd că „Europa (!!) s-a ridicat“ împotriva ei. D-l A. Potresov veștejește pe social-democrații germani, care au comis o „gafă“ „mai gravă decît o crimă“ etc. și susține că militarismul german are „păcate speciale, de neiertat“, că „nu visurile panslaviste ale anumitor cercuri din Rusia au constituit o amenințare pentru pacea europeană“ etc.

Oare a prezenta în fel și chip în presa legală vina „de neiertat“ a Germaniei și necesitatea înfrîngerii ei nu înseamnă a ține isonul lui Purișkevici și social-șoviniștilor? Că militarismul din Rusia are de o sută de ori mai multe păcate „de neiertat“, despre asta n-ai cum să vorbești cînd te afli sub teroarea cenzurii țariste. Dar cine nu vrea să fie șovin n-ar fi trebuit ca, într-o asemenea situație, măcar să *nu* vorbească despre înfrîngerea Germaniei și despre păcatele ei de neiertat?

„Nașa Zarea“ nu numai că urmează o linie „de neîmpotrivire războiului“, ci mai mult: ea dă apă la moară șovinismului velicorus, țarist-purișkevicist, propagînd cu argumente „social-democrate“ ideea înfrîngerii Germaniei și scoțînd din cauză pe panslaviști. Or, tocmai publiciștii de la „Nașa Zarea“, și numai ei, au desfășurat în anii 1912—1914 în rîndurile muncitorilor o propagandă intensă în favoarea lichidatorismului.

Să luăm, în sfîrșit, pe Akselrod, pe care Martov, ca și pe publiciștii de la „Nașa Zarea“, îl ia sub aripa sa ocrotitoare și încearcă să-l scoată din cauză atît de mînios și de stîngaci.

Vederile lui Akselrod au fost expuse, cu consimțămîntul său, în numerele 86 și 87 din „Golos“ [134]. Ele sînt vederi social-șovine. Akselrod justifică intrarea socialiștilor francezi și belgieni în guverne burgheze prin următoarele argumente: 1) „Necesitatea istorică, pe care multora le place acum s-o invoce fără rost, nu însemna cîtuși de puțin pentru Marx o atitudine pasivă față de un rău concret — în așteptarea revoluției socialiste“. Ce năzbîtii mai sînt

www.dacoromanica.ro

și astea ? Ce are una cu alta ? Tot ce se întîmplă în istorie se întîmplă în mod necesar. Este un adevăr elementar. Adversarii social-șovinismului nu s-au referit la necesitatea istorică, ci la caracterul *imperialist* al războiului. Akselrod se face că nu pricepe, că nu înțelege constatarea „răului concret" care rezultă de aici : dominația burgheză în toate țările, precum și *oportunitatea* începerii unor acțiuni revoluționare care să ducă la „revoluția socială". „Pasivi" sînt social-șoviniștii care neagă acest lucru. 2) Nu poate fi „ignorată chestiunea cine a fost adevăratul inițiator" al războiului, „punînd astfel toate țările care au fost obiectul unei agresiuni militare în situația de a fi nevoite să-și apere independența". Și pe aceeași pagină el recunoaște că „imperialiștii francezi intenționau, firește, să provoace un război peste vreo doi, trei ani" ! În acest răstimp însă, vedeți dv., proletariatul s-ar fi întărit și șansele de pace ar fi crescut ! ! Noi știm că în acest răstimp s-ar fi întărit oportunismul, atît de drag inimii lui Akselrod, și ar fi crescut șansele ca el să comită o și mai mîrșavă trădare a socialismului. Noi știm că trei tîlhari (burghezia și guvernele Angliei, Rusiei și Franței) s-au înarmat *timp de decenii* cu scopul de a jefui Germania. E lucru de mirare că alți doi tîlhari au atacat înainte ca *cei trei* tîlhari să fi primit noile cuțite pe care și le comandaseră ? Nu e oare sofistic ca, vorbind despre „inițiatori", să cauți să ștergi *„vinovăția" egală* a burgheziei din toate țările, vinovăție recunoscută în mod indiscutabil și unanim la Basel de către socialiști ? 3) „A reproșa socialiștilor belgieni faptul că își apără țara" nu e „marxism, ci cinism". Iată cum califica Marx atitudinea lui Proudhon față de răscoala din Polonia (1863) [135]. Începînd din 1848, Marx a vorbit mereu despre caracterul istoric progresist al răscoalei din Polonia împotriva țarismului. Nimeni n-a îndrăznit să nege aceasta. Condițiile concrete consistau în faptul că în răsăritul Europei problema națională nu fusese rezolvată, cu alte cuvinte ele consistau în caracterul burghezo-democratic, și nu imperialist, al războiului împotriva țarismului. Acesta este un adevăr elementar.

În războiul concret de astăzi, dacă ai o atitudine negativă, sau de batjocură, sau de nepăsare (așa cum au unii

www.dacoromanica.ro

ca Akselrod) față de revoluția socialistă, *nu poți* veni în ajutor „țării" belgiene decît ajutînd țarismul să sugrume Ucraina. Acesta este un fapt. A-l ocoli înseamnă din partea unui socialist rus cinism. A vorbi despre Belgia și a nu sufla nici un cuvînt despre Galiția tot cinism înseamnă.

Ce-ar fi trebuit să facă, așadar, socialiștii belgieni? Dacă n-au putut să săvîrșească o revoluție socială împreună cu francezii etc., ei trebuiau să se supună în acel moment majorității națiunii și să meargă la război. Dar, supunîndu-se voinței clasei proprietarilor de sclavi, ei trebuiau să arunce răspunderea asupra acestora, să nu voteze creditele, să-l trimită pe Vandervelde nu în vizite ministeriale la exploatatori, ci ca organizator (împreună cu social-democrații revoluționari din *toate* țările) al propagandei revoluționare ilegale în favoarea „revoluției socialiste" și a războiului civil; această activitate trebuia dusă și în cadrul armatei (experiența ne-a arătat că e posibilă chiar „fraternizarea" muncitorilor-soldați în tranșeele armatelor beligerante!). A flecări despre dialectică și marxism fără să știi să îmbini supunerea necesară (dacă e momentan necesară) față de majoritate cu activitatea revoluționară în orice condiții înseamnă a-ți bate joc de muncitori și de socialism. „Cetățeni ai Belgiei! O cruntă nenorocire s-a abătut asupra țării noastre; ea a fost provocată de burghezia din *toate* țările, inclusiv de cea din Belgia. Voi nu vreți să răsturnați această burghezie, nu vă încredeți într-un apel adresat socialiștilor din Germania? Noi sîntem în minoritate, mă supun vouă și mă duc la război, dar și acolo voi propaga, voi pregăti un război civil al proletarilor din toate țările, căci altă salvare nu există pentru țăranii și muncitorii din Belgia și din celelalte țări!" Pentru asemenea cuvinte, un deputat din Belgia sau din Franța etc. ar sta la închisoare, și nu într-un fotoliu ministerial; el ar fi însă socialist, și nu trădător; soldații-muncitori francezi și cei germani ar vorbi astăzi despre el în tranșee ca despre un conducător *al lor*, și nu ca despre un trădător al cauzei muncitorești. 4) „Cît timp există patrii, cît timp viața și mișcarea proletariatului vor fi limitate ca și pînă acum la cadrul acestor patrii, și el nu va simți că există în afara lor o altă bază, deosebită, internațională, atîta

www.dacoromanica.ro

timp problema patriotismului şi a autoapărării va rămîne valabilă pentru clasa muncitoare". Patriile burgheze vor continua să existe pînă ce vor fi nimicite de revoluţia internaţională a proletariatului. Terenul pentru această revoluţie există, aşa cum a recunoscut însuşi Kautsky în 1909, cum s-a recunoscut în mod unanim la Basel şi cum o dovedeşte astăzi profunda simpatie a muncitorilor din toate ţările pentru cei ce nu votează creditele, nu se tem de închisoare şi de alte sacrificii pe care le cere, în virtutea „necesităţii istorice", orice revoluţie. Fraza lui Akselrod nu e decît o *eschivare* de la activitatea revoluţionară, o repetare a argumentelor burgheziei şoviniste. 5) Absolut acelaşi sens are şi afirmaţia lui că comportarea germanilor *nu* a fost o trădare, că o asemenea comportare este motivată de „sentimentul viu, de conştiinţa legăturii organice cu bucata de pămînt — patria — pe care trăieşte şi munceşte proletariatul german". În realitate, comportarea germanilor, ca şi a lui Guesde şi a altora, e o indiscutabilă trădare, pe care e nedemn s-o acoperi sau s-o aperi. În realitate, tocmai patriile burgheze distrug, desfigurează, sfarmă, mutilează „legătura vie" a muncitorului german cu pămîntul german, creînd o „legătură" între sclav şi proprietarul de sclavi. În realitate, *numai* distrugerea patriilor burgheze poate da muncitorilor din toate ţările „legătura cu pămîntul", libertatea folosirii limbii materne, o bucată de pîine şi binefacerile culturii. Akselrod e un apologet al burgheziei, şi nimic mai mult. 6) A propovădui muncitorilor „prudenţă în ceea ce priveşte acuzaţiile de oportunism" aduse unor „marxişti încercaţi ca Guesde" etc. înseamnă a propovădui muncitorilor să fie servili faţă de conducătorii lor. Învăţaţi din exemplul întregii vieţi a lui Guesde, vom spune noi muncitorilor, *în afară* de vădita trădare a socialismului săvîrşită de el în 1914. Poate că se vor găsi circumstanţe de ordin personal sau de altă natură care să-i atenueze vina, dar aici nu e vorba cîtuşi de puţin de vinovăţia unor *persoane*, ci de semnificaţia socialistă a *evenimentelor*. 7) Invocarea admisibilităţii „*formale*" a intrării în guvern pe motiv că în rezoluţie ar exista un punct cu privire la „cazuri de o importanţă excepţională" [136] echivalează cu cea mai necinstită chiţibuşărie

www.dacoromanica.ro

avocăţească, deoarece sensul acestui punctuleţ este, evident, *de a contribui* la o revoluţie internaţională a proletariatului, şi nu de a i te *împotrivi*. 8) Declaraţia lui Akselrod : „o înfrîngere a Rusiei care să nu atingă dezvoltarea organică a ţării ar ajuta la lichidarea vechiului regim“ nu e greşită ca atare, luată izolat ; legată însă de justificarea şoviniştilor germani, ea nu este decît o încercare *de a intra în graţiile* Südekumilor. A recunoaşte utilitatea înfrîngerii Rusiei fără a acuza deschis de trădare pe social-democraţii germani şi austrieci înseamnă a-i ajuta *în fapt* să se disculpe, să iasă din încurcătură, să înşele pe muncitori. Akselrod, prin articolul lui, face o îndoită plecăciune : una în faţa social-şoviniştilor germani, alta în faţa celor francezi. Laolaltă, aceste plecăciuni reprezintă un social-şovinism „ruso-bundist“ tipic.

Să aprecieze acum cititorul consecvenţa redacţiei ziarului „Golos“, care publică aceste raţionamente revoltătoare ale lui Akselrod şi face doar o mică rezervă declarînd că nu e de acord cu „unele din tezele“ sale, pentru ca apoi, în editorialul din nr. 96, să propage ideea unei „rupturi totale cu elementele social-patriotismului activ“. Să fie ea atît de naivă sau atît de neatentă încît să nu vadă adevărul ? nu vede că raţionamentele lui Akselrod sînt *de la un capăt la altul* „elemente ale unui social-patriotism activ“ (întrucît activitatea unui publicist este scrisul) ? Iar publiciştii de la „Naşa Zarea“, d-nii Cerevanin, A. Potresov & Co., nu sînt şi ei elemente ale social-patriotismului activ ?

„Soţial-Demokrat“ nr. 37 din 1 februarie 1915

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

CE FEL DE „UNITATE" A PROCLAMAT LARIN LA CONGRESUL DIN SUEDIA ? [137]

În discursul său, reprodus de noi (nr. 36), Larin nu putea să aibă în vedere decît faimosul bloc „de la 3 iulie" [138], adică alianţa încheiată la 3.VII.1914 la Bruxelles între Comitetul de organizare, Troţki, Rosa Luxemburg, Aleksinski, Plehanov, bundişti, caucazieni, lituanieni, „leviţa" [139], opoziţia poloneză etc. De ce s-a limitat Larin numai la o aluzie ? Ciudat lucru... Noi credem că din moment ce Comitetul de organizare există şi există alianţa, e dăunător să se ascundă acest adevăr.

C.C. al partidului nostru şi C.C. al social-democraţilor letoni *nu* au intrat în această alianţă. Comitetul nostru Central a propus 14 condiţii precise pentru realizarea unităţii, condiţii pe care Comitetul de organizare şi „blocul" *nu* le-au acceptat, mărginindu-se la o rezoluţie diplomatică, evazivă, care *în fapt* nu promitea şi nu marca nici o cotitură hotărîtă în politica lichidatoristă de pînă atunci. Iată *esenţa* celor 14 §§ ale noastre : 1) Rezoluţiile din XII. 1908 şi I. 1910 cu privire la lichidatorism [140] se confirmă fără echivoc, şi anume în sensul că se recunoaşte că nu poate fi membru al partidului social-democrat cel ce se declară împotriva activităţii ilegale, împotriva popularizării presei ilegale, pentru un partid legal (sau lupta pentru el), împotriva mitingurilor revoluţionare etc. (cum au făcut „Naşa Zarea" şi „Naşa Raboceaia Gazeta" [141]) ; 2) idem — în ceea ce priveşte atitudinea negativă faţă de lozinca republicii etc. ; 3) idem — împotriva blocului cu „leviţa",

www.dacoromanica.ro

partid *ne*social-democrat ; 4) în fiecare localitate trebuie să existe o organizaţie social-democrată unică şi care să nu fie împărţită pe naţionalităţi ; 5) se respinge „autonomia cultural-naţională“ [142] ; 6) muncitorii sînt chemaţi să înfăptuiască „unitatea de jos“ ; nu poate fi membru de partid decît cine face parte dintr-o organizaţie ilegală ; pentru a vedea de partea cui este majoritatea, se iau din presa legală datele cu privire la subscripţiile grupurilor de muncitori începînd din 1913 ; 7) nu se admit ziare concurente în unul şi acelaşi oraş ; „Naşa Raboceaia Gazeta“ îşi încetează apariţia ; se fondează o revistă de discuţii ; 8) se confirmă rezoluţiile congreselor din 1903 şi 1907 cu privire la caracterul burghez al partidului socialist-revoluţionar [143] ; nu se admit acorduri între o parte a partidului social-democrat şi socialiştii-revoluţionari ; 9) grupurile din străinătate se supun C.C. din Rusia ; 10) cu privire la activitatea în sindicate se confirmă rezoluţia C.C. ales la Londra (I. 1908) ; se recunoaşte necesitatea celulelor ilegale ; 11) nu se admit atacuri împotriva „Consiliului asigurărilor sociale“ [144] şi a altor instituţii de asigurări ; „Strahovanie Rabocih“ [145], fiind un organ concurent, îşi încetează apariţia ; 12) social-democraţii caucazieni confirmă în mod special §§ 5 şi 4 ; 13) fracţiunea lui Ciheidze [146] retrage lozinca „autonomiei cultural-naţionale“ şi recunoaşte condiţiile menţionate mai sus ; 14) în problema „calomniilor“ (Malinovski, K. etc.), Comitetul de organizare şi prietenii lui ori îşi retrag acuzaţiile şi calomniile, ori trimit la viitorul congres al partidului nostru un reprezentant, care să susţină în faţa congresului toate acuzaţiile aduse de ei.

Nu e greu să-ţi dai seama că, fără aceste condiţii, „promisiunile“ verbale de a renunţa la lichidatorism s-ar face încă şi încă o dată (ca şi la plenara din 1910), şi nu s-ar putea schimba absolut nimic ; „unitatea“ ar fi o ficţiune şi ar însemna admiterea „egalităţii în drepturi“ a lichidatorilor.

Puternica criză a socialismului, generată de războiul mondial, a determinat o mare încordare a forţelor tuturor

www.dacoromanica.ro

grupurilor social-democrate şi o tendinţă de a strînge pe toţi cei ce *puteau* adopta o poziţie apropiată în problemele fundamentale ale atitudinii faţă de război. Blocul „de la 3 iulie" cu care s-a lăudat Larin (temîndu-se să-i spună direct pe nume) s-a dovedit de la bun început o ficţiune.

Noi avertizăm din nou împotriva unei „unităţi" fictive atunci cînd în fapt există divergenţe de neîmpăcat.

„Soţial-Demokrat" nr. 37
din 1 februarie 1915

Se tipăreşte după textul
apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

PROIECT DE DECLARAŢIE A C.C. AL P.M.S.D.R. PENTRU CONFERINŢA DE LA LONDRA A SOCIALIŞTILOR DIN ŢĂRILE ANTANTEI [147]

Subsemnaţii reprezentanţi ai organizaţiilor social-democrate din Rusia (Anglia etc.) pornim de la convingerea că actualul război este un război imperialist nu numai din partea Germaniei şi Austro-Ungariei, ci şi din partea Angliei şi Franţei (care acţionează în alianţă cu ţarismul), adică un război al epocii în care dezvoltarea capitalismului a atins ultimul ei stadiu, al epocii în care statele burgheze nu mai pot să se menţină în limitele graniţelor naţionale, un război al cărui scop exclusiv este acela de a cotropi coloniile, de a jefui ţările concurente şi de a slăbi mişcarea proletară incitînd pe proletarii dintr-o ţară împotriva proletarilor din altă ţară.

De aceea datoria imperioasă a socialiştilor din toate ţările beligerante este de a aplica imediat şi hotărît rezoluţia de la Basel, şi anume :

1) să desfiinţeze blocurile naţionale şi să pună capăt Burgfrieden*-ului în toate ţările ;

2) să cheme pe muncitorii din toate ţările beligerante la o energică luptă de clasă, atît economică cît şi politică, împotriva burgheziei din propria lor ţară, burghezie care obţine profituri nemaipomenite de pe urma furniturilor de război şi care se bucură de sprijinul autorităţilor militare în acţiunea de înăbuşire a glasului muncitorilor şi de intensificare a asupririi acestora ;

* — păcii civile. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

3) să condamne categoric votarea creditelor de război ;

4) să iasă din guvernele burgheze ale Belgiei și Franței și să considere că intrarea în guvern și votarea de credite constituie o trădare a cauzei socialismului, echivalentă cu aceea pe care o comit social-democrații germani și austrieci prin întreaga lor comportare ;

5) să întindă mîna imediat elementelor internaționaliste din cadrul social-democrației germane care refuză să voteze credite de război și să formeze împreună cu ele un comitet internațional de agitație pentru încetarea războiului, agitație care să nu fie dusă în spiritul pacifiștilor, al creștinilor și democraților mic-burghezi, ci să fie strîns legată de propagarea și organizarea de acțiuni revoluționare de masă ale proletarilor din fiecare țară împotriva guvernelor și a burgheziei din propria lor țară ;

6) să sprijine toate tentativele de apropiere și de fraternizare în armată și în tranșee a socialiștilor din țările beligerante, în ciuda interdicțiilor autorităților militare din Anglia, Germania etc. ;

7) să facă apel la femeile socialiste din țările beligerante în vederea intensificării acestei agitații ;

8) să ceară întregului proletariat internațional să sprijine lupta împotriva țarismului și pe deputații social-democrați din Rusia, care, desfășurîndu-și activitatea socialistă în spiritul social-democrației revoluționare internaționale, nu numai că au refuzat să voteze creditele, dar nu au dat înapoi nici în fața persecuțiilor care-i amenințau.

Scris înainte de 27 ianuarie (9 februarie) 1915

Se tipărește după manuscris

Publicat pentru prima oară în 1931, în „Culegeri din Lenin", vol. XVII

www.dacoromanica.ro

NOTĂ „DIN PARTEA REDACȚIEI“ LA ARTICOLUL „UCRAINA ȘI RĂZBOIUL“

Din partea redacției

Articolul de mai sus aparține unuia dintre partizanii de seamă ai curentului „Dzvin“ [148], cu care noi am purtat nu de mult o polemică acerbă. Divergențele dintre noi și publiciștii exponenți ai acestui curent n-au fost lichidate. Noi considerăm drept o greșeală concesiile pe care ei le-au făcut naționalismului. Apreciem ideea „autonomiei cultural-naționale“ drept expresia naționalismului burghez. Nu sîntem de părere că cel mai bun mijloc de organizare a proletariatului este fărîmițarea lui pe curii naționale. Nu împărtășim părerile lor în legătură cu deosebirea între noțiunile de „anațional“, național și internațional. Ca adepți ai *internaționalismului* consecvent, noi vrem să sperăm că autorul articolului publicat și prietenii săi vor trage din evenimentele legate de războiul european concluziile necesare.

În tot cazul, relevăm cu satisfacție faptul că în aceste momente grele grupul menționat de militanți ucraineni își dă cît se poate de bine seama de necesitatea unei apropieri de „Soțial-Demokrat“. Este un merit al lor că au reușit să se îndepărteze de faimoasa „Uniune pentru eliberarea Ucrainei“ [149], a cărei activitate nu are nimic comun cu social-democrația.

„Soțial-Demokrat“ nr. 38 din 12 februarie 1915

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

SUB PAVILION STRĂIN [150]

Scris după ianuarie 1915

Publicat pentru prima oară în 1917, în volumul I al „Culegerii" scoase de editura „Priliv", Moscova
Semnat: N. Konstantinov

Se tipărește după textul apărut în „Culegere"

www.dacoromanica.ro

În nr. 1 al revistei „Naşe Delo“ (Petrograd, ianuarie 1915) [151] a apărut un articol programatic deosebit de semnificativ al d-lui A. Potresov : „La hotarul dintre două epoci“. Ca şi în articolul publicat cu puţin timp în urmă de acelaşi autor într-o revistă, găsim expuse aici ideile principale ale unui întreg curent burghez al gîndirii sociale din Rusia — şi anume curentul lichidatorist — cu privire la problemele importante şi actuale ale contemporaneităţii. La drept vorbind, acestea nu sînt nişte articole, ci un manifest reprezentînd o anumită orientare, şi oricine le va citi cu atenţie şi le va aprofunda conţinutul va vedea că numai împrejurări accidentale, adică nelegate de interesul pur publicistic, au împiedicat ca ideile autorului (şi ale prietenilor săi, căci doar el nu e un individ izolat) să fie exprimate în forma mai adecvată a unei declaraţii sau a unui „credo“ (profesiune de credinţă).

Ideea principală a lui A. Potresov este aceea că democraţia contemporană se află la hotarul dintre două epoci, deosebirea radicală dintre epoca veche şi cea nouă fiind trecerea de la limitarea naţională la internaţionalism. Prin democraţie contemporană, A. Potresov înţelege democraţia caracteristică pentru sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, spre deosebire de vechea democraţie burgheză, caracteristică pentru sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi primele două treimi ale secolului al XIX-lea.

La prima vedere s-ar părea că ideea autorului este incontestabil justă, că avem de-a face cu un adversar al orientării

www.dacoromanica.ro

naţional-liberale, orientare astăzi dominantă în democraţia contemporană, că autorul e un „internaţionalist", şi nu un naţional-liberal.

Într-adevăr, a apăra internaţionalismul, a considera mărginirea naţională şi exclusivismul naţional drept trăsături ale unei epoci vechi, trecute, nu înseamnă oare a rupe categoric cu molima naţional-liberalismului, această plagă a democraţiei contemporane sau, mai exact, a reprezentanţilor ei oficiali ?

Deşi la prima vedere lucrurile par, şi e inevitabil să pară, că stau aşa, aici se ascunde o profundă eroare. Autorul îşi transportă încărcătura sub pavilion străin. El a recurs — conştient sau nu, în cazul de faţă n-are importanţă — la o mică stratagemă, arborînd pavilionul „internaţionalismului" cu scopul de a transporta sub acest pavilion, cu mai puţine primejdii, încărcătura de contrabandă a naţional-liberalismului. Căci A. Potresov este cel mai autentic naţional-liberal. Fondul articolului (şi al programului, al platformei, al „credo"-ului său) constă tocmai în folosirea acestei mici şi, dacă doriţi, nevinovate stratageme, cu ajutorul căreia strecoară oportunismul sub pavilionul internaţionalismului. Pentru a elucida fondul acestui articol, este necesar să-l analizăm în amănunţime, deoarece problema prezintă o importanţă deosebită, primordială. Faptul că A. Potresov arborează un pavilion străin prezintă un pericol cu atît mai mare, cu cît el se ascunde nu numai îndărătul principiului „internaţionalismului", ci şi al titulaturii de adept al „metodologiei marxiste". Cu alte cuvinte, A. Potresov vrea să se dea drept un discipol şi un exponent veritabil al marxismului, iar în realitate substituie marxismului naţional-liberalismul. El se apucă să-l „corecteze" pe Kautsky, acuzîndu-l că „face pe avocatul", adică apără liberalismul cînd de culoarea unei naţiuni, cînd de a alteia, cînd de diferite culori naţionale. A. Potresov vrea să dea impresia că opune internaţionalismul şi marxismul naţional-liberalismului (Kautsky a devenit astăzi, incontestabil, un naţional-liberal). În realitate însă, el opune naţional-liberalismului *pestriţ*, un naţional-liberalism *unicolor*. Marxismul însă este ostil — şi, în împrejurările istorice concrete

www.dacoromanica.ro

actuale, ostil în toate privinţele — oricărui naţional-liberalism.

Că într-adevăr aşa stau lucrurile şi de ce stau aşa, vom arăta în cele ce urmează.

I

Cititorul va putea pătrunde mai uşor păţaniile lui A. Potresov, la capătul cărora a ajuns să navigheze sub pavilion naţional-liberal, citind cu atenţie următorul pasaj din articolul său :

...„Ei (Marx şi tovarăşii săi) se grăbeau, cu toată pasiunea ce-i caracteriza, să rezolve problemele, oricît de complexe ar fi fost ele, diagnosticau conflictele, căutau să stabilească *succesul căreia dintre părţi* ar lărgi posibilităţile pe care ei le considerau de dorit, creînd astfel o anumită bază pentru a-şi construi tactica" (p. 73, sublinierile din citate ne aparţin).

„Succesul căreia dintre părţi e mai de dorit" — iată ce trebuie stabilit, şi asta nu din punct de vedere naţional, ci internaţional ; iată fondul metodologiei marxiste ; iată ce nu face Kautsky, transformîndu-se din „judecător" (adică din marxist) în „avocat" (adică în naţional-liberal). Aceasta e ideea lui A. Potresov. Cît despre el, Potresov e ferm convins că nu face nicidecum pe „avocatul" atunci cînd susţine că este de dorit succesul uneia dintre părţi (şi anume al propriei sale părţi), ci se călăuzeşte după considerente cu adevărat internaţionaliste în ceea ce priveşte păcatele „de neiertat" ale celeilalte părţi...

Şi Potresov, şi Maslov, şi Plehanov etc. se călăuzesc după considerente cu adevărat internaţionaliste, ajungînd la aceleaşi concluzii la care a ajuns şi primul dintre ei... Asta-i o naivitate greu de calificat... Dar să nu anticipăm, ci să sfîrşim cu examinarea problemei pur teoretice.

Marx stabilea „succesul căreia dintre părţi e mai de dorit", de pildă, în 1859, în timpul războiului din Italia. A. Potresov se opreşte tocmai la acest exemplu, „care, datorită unor particularităţi, prezintă pentru noi un interes

www.dacoromanica.ro

deosebit". N-avem nimic împotrivă să analizăm şi noi exemplul ales de el.

În 1859 Napoleon al III-lea a declarat război Austriei, chipurile, pentru eliberarea Italiei, în realitate însă pentru a-şi atinge scopurile dinastice.

„În spatele lui Napoleon al III-lea — scrie A. Potresov — se contura figura lui Gorceakov, care cu puţin înainte încheiase un acord secret cu împăratul francezilor". Rezultă de aici un nod de contradicţii: pe de o parte, una dintre cele mai reacţionare monarhii europene care a subjugat Italia, pe de altă parte — reprezentanţii Italiei revoluţionare care duc lupta de eliberare, inclusiv Garibaldi, mînă în mînă cu arhireacţionarul Napoleon al III-lea etc. „Ar fi fost simplu — scrie A. Potresov — să declari pentru a evita o greşeală: «ambii sînt la fel de răi». Dar nici Engels, nici Marx, nici Lassalle nu s-au lăsat ispitiţi de o astfel de soluţie «simplă», ci s-au apucat să pătrundă problema" (A. Potresov vrea să spună: să studieze şi să analizeze) „care rezultat al ciocnirii poate oferi mai multe şanse cauzei scumpe tuturor".

Spre deosebire de Lassalle, Marx şi Engels au considerat că Prusia trebuie să intervină. Printre considerentele care îi călăuzeau a fost — după cum recunoaşte A. Potresov însuşi — şi acela al „unei eventuale mişcări naţionale în Germania în urma ciocnirii cu coaliţia duşmană, mişcare care să se dezvolte trecînd peste numeroşii ei conducători, precum şi problema care putere din concertul european constituie pericolul cel mai mare: monarhia reacţionară de la Dunăre sau alţi exponenţi de vază din acest concert".

Pentru noi n-are importanţă — conchide A. Potresov — cine avea dreptate, Marx sau Lassalle; important e că toţi sînt de acord că trebuie să se stabilească din punct de vedere internaţional succesul căreia dintre părţi e mai de dorit.

Iată exemplul pe care l-a luat autorul nostru, iată şi raţionamentul lui. Dacă Marx a ştiut atunci „să aprecieze conflictele internaţionale" (expresia lui A. Potresov), în ciuda reacţionarismului extremist al guvernelor *ambelor*

www.dacoromanica.ro

părţi beligerante, marxiştii sînt datori şi astăzi să facă o *asemenea* apreciere, conchide Potresov.

Concluzia este naivă şi puerilă sau plată şi sofistică, întrucît se reduce la următoarele : aşa cum Marx a rezolvat în 1859 problema — succesul cărei *burghezii* e mai de dorit —, şi noi, după mai bine de o jumătate de secol, avem de rezolvat o problemă absolut identică.

A. Potresov *n-a remarcat* că la Marx în 1859 (şi într-o serie întreagă de cazuri ulterioare) problema „succesul căreia dintre părţi e mai de dorit" echivala cu problema „succesul căreia dintre *burghezii* e mai de dorit". El *n-a remarcat* că Marx a rezolvat această problemă atunci cînd existau — şi nu numai că existau, dar se şi situau pe primul plan în procesul dezvoltării istorice în principalele state europene — mişcări *burgheze* indiscutabil *progresiste*. Astăzi ar fi ridicol să te gîndeşti la o burghezie progresistă, la o mişcare burgheză progresistă atunci cînd e vorba, bunăoară, de figuri indiscutabil centrale şi importante în „concertul" european, ca Anglia şi Germania. Vechea „democraţie" burgheză din aceste state centrale şi importante a devenit reacţionară. D-l A. Potresov „a uitat" însă acest lucru şi a substituit punctul de vedere al *actualei* democraţii (neburgheze) punctului de vedere al *vechii* aşa-zise democraţii (burgheze). Această trecere la punctul de vedere al unei alte clase, şi încă al unei clase vechi, perimate, este oportunism de cea mai pură speţă. Nici vorbă nu poate fi de justificarea acestei treceri prin analiza conţinutului obiectiv al procesului istoric din vechea epocă şi din cea nouă.

Burghezia — din Germania de pildă, ba chiar şi din Anglia — este cea care încearcă să facă o substituire asemenea aceleia făcute de A. Potresov, anume să substituie epocii imperialiste epoca mişcărilor burgheze progresiste de eliberare, naţionale şi democratice. A. Potresov adoptă o atitudine necritică, tîrîndu-se în coada burgheziei. Şi vina lui e cu atît mai gravă, cu cît el însuşi, în exemplul pe care singur l-a ales, a trebuit să recunoască şi să arate după

www.dacoromanica.ro

ce considerente s-au călăuzit Marx, Engels şi Lassalle într-o epocă de mult apusă *.

În primul rînd, acestea erau considerente cu privire la mişcarea *naţională* (din Germania şi Italia), în sensul ca ea să se dezvolte trecînd peste „reprezentanţii evului mediu"; în al doilea rînd, considerente cu privire la „pericolul cel mai mare": monarhiile reacţionare (austriacă, napoleoniană etc.) în concertul european.

Aceste considerente sînt absolut limpezi şi indiscutabile. Marxiştii n-au tăgăduit niciodată caracterul progresist al mişcărilor burgheze de eliberare naţională, îndreptate împotriva forţelor feudale-absolutiste. A. Potresov nu poate să nu ştie că în statele centrale, adică în principalele şi cele mai importante state aflate în conflict în epoca noastră, n-a existat şi nu putea exista *nimic asemănător*. Pe atunci, atît în Italia cît şi în Germania au avut loc mişcări populare de tipul celor de eliberare naţională, care au durat *decenii* întregi. Pe atunci nu burghezia din Occident sprijinea cu finanţele ei celelalte state mari, ci, dimpotrivă, aceste state mari constituiau *realmente* „pericolul cel mai mare". A. Potresov nu poate să nu ştie — şi de altfel el însuşi recunoaşte în acelaşi articol — că în epoca noastră *nici unul* dintre celelalte state mari nu constituie şi nu poate constitui „pericolul cel mai mare".

Burghezia (de pildă cea germană, şi nu numai ea) încurajează din interes ideologia mişcărilor naţionale, încercînd s-o transplanteze în epoca imperialismului, adică într-o epocă cu totul deosebită. Ca întotdeauna, în coada burgheziei se tîrăsc oportuniştii, *renunţînd la* punctul de vedere al democraţiei *contemporane* şi îmbrăţişînd punctul de vedere al democraţiei *vechi* (burgheze). Iată viciul principal al tuturor articolelor şi al întregii poziţii, al în-

* Între altele, A. Potresov nu vrea să se pronunţe dacă Marx sau Lassalle a avut dreptate în aprecierea condiţiilor războiului din 1859. Noi credem (contrar părerii exprimate de Mehring) că Marx a avut dreptate, în timp ce Lassalle a fost şi atunci, ca şi în cochetările cu Bismarck, un oportunist. Lassalle s-a adaptat victoriei Prusiei şi a lui Bismarck, s-a adaptat lipsei de forţă a mişcărilor naţionale democratice din Italia şi Germania, oscilînd în direcţia politicii muncitoreşti naţional-liberale. Marx însă stimula şi dezvolta o politică de sine stătătoare, consecvent democratică, ostilă laşităţii naţional-liberale (intervenţia Prusiei împotriva lui Napoleon în 1859 ar fi stimulat mişcarea populară din Germania). Lassalle privea mai mult în sus decît în jos, se lua după Bismarck. „Succesul" lui Bismarck nu justifică întru nimic oportunismul lui Lassalle.

www.dacoromanica.ro

tregii linii a lui A. Potresov şi a tovarăşilor săi de idei lichidatori. În epoca *vechii* democraţii (burgheze), Marx şi Engels au trebuit să stabilească succesul cărei burghezii e mai de dorit, îngrijindu-se să transforme o modestă mişcare liberală într-o mişcare democratică vijelioasă. A. Potresov propagă naţional-liberalismul burghez în epoca democraţiei *contemporane* (neburgheze), cînd nici în Anglia, nici în Germania, nici în Franţa nu poate fi vorba nici de mişcări burgheze progresiste, nici de mişcări liberale modeste sau de mişcări democratice vijelioase. Marx şi Engels *au depăşit* epoca *lor*, epoca mişcărilor progresiste burghezo-naţionale, împingînd *aceste* mişcări mai departe, avînd grijă ca ele să se dezvolte „trecînd peste" reprezentanţii evului mediu.

Ca toţi social-şoviniştii, A. Potresov rămîne în urma epocii *lui*, epoca democraţiei contemporane, întorcîndu-se la punctul de vedere al democraţiei vechi (burgheze), punct de vedere de mult perimat, mort şi deci în esenţă fals.

Iată de ce el adresează democraţiei următorul apel, extrem de confuz şi reacţionar.

„...Cată să nu mergi înapoi, ci înainte. Nu spre individualism, ci spre o conştiinţă internaţionalistă integră şi viguroasă. Înainte înseamnă într-un anumit sens şi înapoi : înapoi la Engels, Marx, Lassalle, la metoda lor de apreciere a conflictelor internaţionale ; la ideea lor că şi acţiunile internaţionale ale statelor trebuie folosite în interesul democraţiei".

A. Potresov trage *înapoi* democraţia contemporană, spre lozincile şi ideologia vechii democraţii burgheze, spre dependenţa maselor de burghezie nu „într-un anumit sens", ci în toate sensurile... Metoda lui Marx constă, în primul rînd, în a ţine seama de conţinutul *obiectiv* al procesului istoric într-un anumit moment, în condiţii concrete, în a înţelege, în primul rînd, mişcarea *cărei* clase este resortul principal al unui eventual progres în aceste condiţii concrete. Pe atunci, în 1859, conţinutul obiectiv al procesului istoric din Europa continentală nu era imperialismul, ci mişcările burgheze de eliberare naţională. Resortul principal era mişcarea burgheziei împotriva forţelor feudale-absolutiste. Iar preaînţeleptul A. Potresov, astăzi, după

www.dacoromanica.ro

55 de ani, cînd locul feudalilor reacţionari este luat de alţi reacţionari, magnaţi ai capitalului financiar al burgheziei decrepite, vrea să aprecieze conflictele internaţionale din punctul de vedere al *burgheziei, şi nu al noii clase* *.

Potresov nu s-a gîndit la semnificaţia adevărului exprimat prin aceste cuvinte. Să presupunem că două ţări luptă între ele în epoca mişcărilor de eliberare, a mişcărilor naţionale şi burgheze. Căreia dintre ţări să-i dorim, din punctul de vedere al democraţiei contemporane, succesul? Bineînţeles, aceleia al cărei succes va stimula şi va contribui mai mult la desfăşurarea impetuoasă a mişcării de eliberare a burgheziei, care va submina mai puternic feudalismul. Să presupunem, apoi, că momentul *determinant* al conjuncturii istorice obiective s-a schimbat şi că locul capitalului care luptă pentru eliberarea sa naţională a fost luat de capitalul financiar reacţionar, internaţional, imperialist. Prima dintre ţări stăpîneşte, să zicem, 3/4 din Africa, iar a doua 1/4. Conţinutul obiectiv al războiului dintre ele e reîmpărţirea Africii. Căreia dintre părţi să-i dorim succes? Problema nu mai poate fi pusă ca înainte, deoarece criteriile de apreciere din trecut nu mai sînt valabile; n-avem nici o dezvoltare îndelungată a mişcării burgheze de eliberare, nici un proces îndelungat de prăbuşire a feudalismului. Nu e treaba democraţiei contemporane nici să ajute prima din cele două ţări să-şi consfinţească „dreptul" asupra a 3/4 din Africa şi nici să ajute pe a doua (chiar dacă ea se dezvoltă mai rapid decît prima din punct de vedere economic) să acapareze aceste 3/4.

Democraţia contemporană va rămîne credincioasă sieşi numai dacă nu se va alătura nici uneia dintre burgheziile imperialiste, dacă va declara că „ambele sînt la fel de rele", dacă va dori insuccesul burgheziei imperialiste din fiecare ţară. Orice altă hotărîre nu este în realitate decît naţional-liberală, neavînd nimic comun cu adevăratul internaţionalism.

---

* „În realitate — scrie A. Potresov —, tocmai în această perioadă de stagnare aparentă aveau loc în fiecare ţară procese moleculare uriaşe, iar situaţia internaţională se transforma încetul cu încetul, căci momentul ei *determinant* devenea tot mai evident politica cotropirilor coloniale, politica imperialismului agresiv".

www.dacoromanica.ro

Cititorul nu trebuie să se lase înşelat de terminologia pretenţioasă prin care A. Potresov îşi camuflează trecerea la punctul de vedere al burgheziei. Cînd exclamă: „nu spre individualism, ci spre o conştiinţă internaţionalistă integră şi viguroasă", el intenţionează să opună punctului de vedere al lui Kautsky un punct de vedere propriu. El numeşte concepţia lui Kautsky (şi a celor de teapa lui) „individualism", pentru că acesta nu ţine seama de problema — „succesul căreia dintre părţi e mai de dorit", şi justifică naţional-liberalismul muncitorilor din fiecare ţară luată „individual". Noi însă, A. Potresov, Cerevanin, Maslov, Plehanov şi alţii, apelăm la „o conştiinţă internaţionalistă integră şi viguroasă", deoarece sîntem pentru un naţional-liberalism unicrom, nicidecum din punct de vedere individual-statal (sau individual-naţional), ci din punct de vedere cu adevărat internaţionalist... Raţionamentul ar fi ridicol dacă n-ar fi atît de... ruşinos.

Atît A. Potresov & Co., cît şi Kautsky se tîrăsc în coada burgheziei, trădînd punctul de vedere al clasei pe care se sforţează să dovedească că o reprezintă.

II

A. Potresov şi-a intitulat articolul: „La hotarul dintre două epoci". Indiscutabil că ne aflăm la hotarul dintre două epoci, şi evenimentele istorice de importanţă capitală care se desfăşoară sub ochii noştri nu pot fi înţelese decît analizînd, în primul rînd, condiţiile obiective de trecere de la o epocă la alta. E vorba de epoci istorice mari; în fiecare epocă există şi vor exista mişcări parţiale, cînd progresiste, cînd retrograde, există şi vor exista abateri de la tipul mijlociu şi ritmul mijlociu al mişcărilor. Nu putem şti cît de rapid se vor desfăşura diversele mişcări istorice ale unei epoci şi nici în ce măsură vor reuşi ele. În schimb, putem şti şi ştim *ce clasă* se află în centrul unei anumite epoci, determinînd conţinutul ei principal, direcţia principală în care evoluează, principalele caracteristici ale condiţiilor istorice etc. Numai pe această bază, adică ţinînd seama în primul rînd de trăsăturile esenţiale care deosebesc diferitele „epoci" (iar nu episoadele izolate din

www.dacoromanica.ro

istoria unor ţări), ne putem elabora o tactică justă ; şi numai cunoaşterea trăsăturilor fundamentale ale epocii poate servi drept bază pentru înţelegerea particularităţilor mai de amănunt dintr-o ţară sau alta.

Iată aici principalul sofism al lui A. Potresov şi al lui Kautsky (care a publicat şi el un articol în acelaşi număr al revistei „Naşe Delo") [152] sau eroarea istorică fundamentală pe care o comit ei şi care i-a dus pe amîndoi la concluzii naţional-liberale, şi nu marxiste.

Exemplul citat de A. Potresov şi care pentru el prezenta un „interes deosebit", cel al campaniei din Italia din 1859, precum şi o serie întreagă de exemple istorice *analoge* invocate de Kautsky, se referă *„tocmai nu la* epocile istorice", „la hotarul" cărora ne aflăm. Să denumim epoca în care intrăm (sau în care am intrat, dar care se află încă în stadiul ei iniţial) epoca contemporană (sau a treia). Să denumim epoca din care abia am ieşit epoca de ieri (sau a doua). Epoca din care îşi iau exemplele A. Potresov şi Kautsky va trebui s-o denumim epoca de alaltăieri (sau prima). Sofismul revoltător, minciuna sfruntată cuprinsă în raţionamentele lui A. Potresov şi Kautsky constau tocmai în faptul că ei substituie condiţiilor epocii contemporane (a treia) condiţiile epocii de alaltăieri (prima).

Să ne explicăm.

Împărţirea obişnuită a epocilor istorice, aşa cum e făcută adeseori în literatura marxistă, cum a repetat-o de nenumărate ori Kautsky şi cum a adoptat-o A. Potresov în articolul său, e următoarea : 1) 1789—1871 ; 2) 1871—1914 ; 3) 1914—? Fireşte că aici, ca şi pretutindeni în natură şi în societate, limitele sînt convenţionale şi mobile, relative, şi nu absolute. Noi considerăm doar cu aproximaţie evenimentele istorice deosebit de însemnate şi care atrag atenţia, ca jaloane care marchează mari mişcări istorice. Prima epocă, de la marea revoluţie franceză pînă la războiul franco-prusian, este epoca de avînt a burgheziei, epoca victoriei ei depline. Este linia ascendentă a burgheziei, epoca mişcărilor burghezo-democratice în general, burghezo-naţionale în particular, epoca rapidei desfiinţări a instituţiilor feudale-absolutiste perimate. A doua este epoca dominaţiei depline şi a decăderii burghe-

www.dacoromanica.ro

ziei, epoca de trecere de la burghezia progresistă la capitalul financiar reacţionar şi ultrareacţionar. Este epoca de pregătire şi de acumulare lentă de forţe de către noua clasă, democraţia contemporană. A treia epocă, care abia începe, pune burghezia în „situaţia" în care se aflau feudalii în prima epocă. Este epoca imperialismului şi a zguduirilor imperialiste care rezultă din imperialism.

Kautsky, şi nimeni altul, a fost acela care a descris cît se poate de exact într-o serie întreagă de articole, precum şi în broşura sa „Drumul spre putere" (apărută în 1909) trăsăturile esenţiale ale epocii a treia, care începe ; care a relevat deosebirea fundamentală dintre această epocă şi epoca a doua (cea de ieri) şi care şi-a dat seama de faptul că sarcinile directe, precum şi condiţiile şi formele de luptă ale democraţiei contemporane sînt modificate — modificare rezultată din schimbarea condiţiilor istorice obiective. Astăzi, Kautsky calcă în picioare ceea ce venerase pînă mai ieri, îşi schimbă poziţia în modul cel mai neverosimil, mai indecent şi mai neruşinat. În broşura menţionată, el vorbeşte direct de simptomele războiului care se apropie, ale unui război care în 1914 a devenit realitate. O simplă confruntare a unor pasaje din această broşură cu actualele scrieri ale lui Kautsky demonstrează limpede cum şi-a trădat el propriile convingeri şi declaraţii solemne. În această privinţă, Kautsky nu e un caz unic (şi nu e un caz german), ci este exponentul tipic al unei întregi pături, pătura de sus a democraţiei contemporane, care în momentul crizei a trecut de partea burgheziei.

Toate exemplele luate de A. Potresov şi Kautsky din istorie se referă la prima epocă. Principalul conţinut obiectiv al fenomenelor istorice nu numai în timpul războaielor din 1855, 1859, 1864, 1866, 1870, dar şi în timpul războiului din 1877 (ruso-turc) şi al celui din 1896—1897 (războiul dintre Turcia şi Grecia şi răscoalele armenilor) l-au constituit mişcările burghezo-naţionale sau „spasmele" societăţii burgheze, care se elibera de diferitele forme de feudalism. Pe atunci nici vorbă nu putea fi de o acţiune cu adevărat independentă a democraţiei contemporane dintr-o serie de ţări înaintate, acţiune care să corespundă unei epoci de decădere şi declin a burgheziei. Principala clasă

www.dacoromanica.ro

care a participat atunci la aceste războaie şi care în cursul lor s-a dezvoltat pe linie ascendentă, singura care a fost capabilă să lupte cu o forţă copleşitoare împotriva instituţiilor feudale-absolutiste a fost burghezia. În diferite ţări, această burghezie, reprezentată prin diferite pături de producători de mărfuri *avuţi*, era progresistă într-o măsură diferită, iar uneori (de exemplu o parte din burghezia italiană în 1859) chiar revoluţionară, însă trăsătura generală a epocii a fost tocmai caracterul progresist al burgheziei, *determinat de faptul* că lupta dusă de ea împotriva feudalismului nu-şi atinsese încă scopul, nu era încă terminată. Era cu totul firesc ca elementele democraţiei contemporane — şi Marx ca reprezentant al lor —, călăuzindu-se după principiul indiscutabil al sprijinirii burgheziei progresiste (al unei burghezii capabile de luptă) împotriva feudalismului, să aibă de hotărît pe atunci „succesul căreia dintre părţi", adică al *căreia* dintre burghezii e mai de dorit. Pe atunci, în principalele ţări cuprinse de război, mişcarea populară a fost o mişcare general-democratică, adică burghezo-democratică prin conţinutul ei economic şi de clasă. E cu totul firesc ca să nu se fi putut pune *o altă* problemă decît aceea : succesul *căreia* dintre burghezii, în ce combinaţie, nereuşita căreia dintre forţele reacţionare (feudale-absolutiste care frînează dezvoltarea burgheziei) promite un „cîmp" mai larg democraţiei contemporane.

Totodată, Marx, după cum e nevoit să recunoască însuşi A. Potresov, atunci cînd „a apreciat" conflictele internaţionale provocate de mişcările naţionale şi de eliberare burgheze, s-a călăuzit după următoarele considerente : succesul căreia dintre părţi poate contribui mai mult la „dezvoltarea" (p. 74 din articolul lui A. Potresov) mişcărilor naţionale şi în genere a mişcărilor populare, general-democratice. Aceasta înseamnă că în conflictele militare provocate în interiorul unor naţiuni de înaintarea burgheziei spre putere, Marx, ca şi în 1848, s-a preocupat mai mult ca de orice de extinderea şi înteţirea mişcărilor burghezo-democratice prin participarea unor mase cît mai largi şi mai „plebeene", a micii burghezii în general, a ţărănimii în special, în sfîrşit a claselor neavute. Tocmai aceste considerente ale lui Marx în legătură cu lărgirea

www.dacoromanica.ro

bazei sociale a mişcării, cu dezvoltarea mişcării arată deosebirea radicală dintre tactica consecvent-democratică a lui Marx şi tactica inconsecventă a lui Lassalle, care înclina spre o alianţă cu naţional-liberalii.

Conflictele internaţionale din epoca a treia au rămas, în ceea ce priveşte *forma*, aceleaşi ca şi în prima epocă, însă *conţinutul* lor social şi de clasă s-a schimbat radical. Condiţiile istorice obiective au devenit cu totul altele.

De la lupta dusă de capitalul naţional ascendent, pe cale de eliberare, împotriva feudalismului, s-a trecut la lupta capitalului financiar ultrareacţionar, care s-a perimat şi urmează o linie descendentă, de declin — împotriva forţelor noi. Cadrul burghezo-naţional al statelor, care a constituit în prima epocă un sprijin pentru *dezvoltarea* forţelor productive ale omenirii ce se elibera de feudalism, a devenit acum, în epoca a treia, *o piedică* în dezvoltarea forţelor productive. Dintr-o clasă progresistă, care se dezvolta pe o linie ascendentă, burghezia a devenit o clasă care urmează o linie descendentă, o clasă în decădere, devitalizată, reacţionară. Clasa care se ridică — pe o scară istorică largă — este cu totul alta.

A. Potresov şi Kautsky au părăsit punctul de vedere al acestei clase şi au mers înapoi, repetînd minciuna burgheză că conţinutul obiectiv al procesului istoric l-ar forma *şi astăzi* mişcarea progresistă a burgheziei împotriva feudalismului. În realitate însă, nici vorbă nu poate fi ca democraţia *contemporană* să se tîrască în coada burgheziei *reacţionare*, imperialiste, indiferent de „culoarea" pe care ar avea-o ea.

În prima epocă, sarcina istorică care se punea în mod obiectiv a fost următoarea : cum trebuie „să folosească" burghezia progresistă conflictele internaţionale în lupta ei împotriva *principalilor* reprezentanţi ai feudalismului muribund spre a obţine maximum de avantaje pentru democraţia burgheză pe arena mondială. Pe atunci, în prima epocă, în urmă cu peste o jumătate de secol, era firesc şi inevitabil ca burghezia subjugată de feudalism să dorească insuccesul „propriului ei" asupritor feudal, numărul acestor citadele feudale principale, centrale, cu greutate în Europa fiind destul de mic. Marx „aprecia" în ce ţară, în condiţiile

www.dacoromanica.ro

(situaţia) concrete date, succesul mişcării de eliberare burgheze e *mai important* pentru subminarea citadelei feudale din *întreaga Europă.*

Acum, în epoca a treia, n-a mai rămas nici o citadelă feudală de importanţă europeană. „A folosi" condiţiile existente este, desigur, sarcina democraţiei contemporane, dar ele trebuie folosite *pe scară internaţională* — în ciuda afirmaţiilor lui A. Potresov şi Kautsky — nu împotriva unor anumite capitaluri financiare naţionale, ci împotriva capitalului financiar internaţional. Şi nu clasa care acum 50—100 de ani era în ascensiune este cea chemată să le folosească. Atunci era vorba de o „acţiune internaţională" (expresie a lui A. Potresov) a celei mai progresiste democraţii burgheze ; acum o sarcină similară, maturizată istoriceşte, este pusă de situaţia obiectivă în faţa unei cu totul alte clase.

III

A doua epocă, sau „perioada de patruzeci şi cinci de ani" (1870—1914), după expresia lui A. Potresov, a fost caracterizată de el cu totul incomplet. La fel de incompletă este caracterizarea acestei epoci şi într-o lucrare a lui Troţki scrisă în limba germană, deşi el nu este de acord cu A. Potresov în privinţa concluziilor practice (ceea ce constituie o superioritate a primului faţă de cel de-al doilea), şi e puţin probabil ca autorilor menţionaţi să le fie clar de ce se face o anumită apropiere între ei.

A. Potresov scrie despre epoca pe care noi am denumit-o a doua sau de ieri :

„O activitate şi o luptă limitată la detalii, tendinţa atotcuprinzătoare spre evoluţia treptată, acest specific al epocii, pe care unii l-au ridicat la rangul de principiu, a devenit pentru alţii un factor obişnuit al existenţei lor şi, ca atare, un element integrant în psihologia lor, o nuanţă în ideologia lor" (71). „Talentul ei (al acestei epoci) de a înainta sistematic, consecvent şi prudent avea ca revers, în primul rînd, o pronunţată inadaptabilitate la momentele în care această tendinţă de evoluţie treptată este încălcată, ca şi la tot felul de fenomene catastrofice, iar în al doilea rînd o totală închistare în sfera de acţiune naţională — în mediul naţional" (72)... „Nici revoluţii, nici războaie" (70)... „Democraţia se naţionaliza cu atît mai mult cu

www.dacoromanica.ro

cît perioada «luptei» ei «de poziţii» se prelungea, cu cît întîrzia să dispară acea perioadă din istoria Europei... care n-a cunoscut conflicte internaţionale în inima Europei, şi, prin urmare, n-a cunoscut frămîntări care să treacă dincolo de teritoriile naţionale ale statelor, o perioadă în care nu s-au impus interese de anvergură europeană sau mondială" (75—76).

Principala deficienţă a acestei caracterizări, ca şi a caracterizării făcute aceleiaşi epoci de Troţki, constă în nedorinţa de a vedea şi a recunoaşte profundele contradicţii interne din cadrul democraţiei contemporane, care se dezvoltă pe bazele descrise de noi. Rezultă că democraţia contemporană din epoca dată a rămas un tot întreg, care, în general vorbind, s-a pătruns de spiritul evoluţiei treptate, s-a naţionalizat, nu mai ştie ce-i încălcarea acestei evoluţii treptate şi catastrofa, mucegăieşte şi decade.

În realitate, lucrurile nu puteau sta astfel, deoarece pe lîngă tendinţele menţionate acţionau, incontestabil, şi tendinţe contrarii, se internaţionaliza însăşi „existenţa" maselor muncitoreşti — atracţia spre oraşe şi nivelarea (egalarea) condiţiilor de trai în oraşele mari din lumea întreagă, internaţionalizarea capitalului, amestecul de populaţie orăşenească şi sătească, indigenă şi de alte naţionalităţi în marile fabrici etc. —, contradicţiile dintre clase deveneau tot mai acute, uniunile patronale exercitau o presiune tot mai puternică asupra asociaţiilor muncitoreşti, apăreau forme de luptă mai acute şi mai grele, ca, de pildă, grevele de masă, scumpetea creştea, jugul capitalului financiar devenea din ce în ce mai insuportabil etc. etc.

Că în realitate lucrurile *n-au stat* aşa, s-a ştiut în mod cert. În această epocă, nici una, literalmente nici una dintre marile ţări capitaliste din Europa n-a fost cruţată de lupta dintre două curente contradictorii în cadrul democraţiei contemporane. În fiecare din ţările mari, această luptă lua uneori formele cele mai violente, ajungîndu-se chiar la sciziuni, în ciuda caracterului general „paşnic", „de stagnare", de somnolenţă al epocii. Aceste curente contradictorii au avut repercusiuni asupra tuturor domeniilor vieţii, fără excepţie, şi asupra problemelor democraţiei contemporane: atitudinea faţă de burghezie, alianţele cu liberalii, votarea creditelor, atitudinea faţă de politica colonială, faţă de

www.dacoromanica.ro

reforme, față de caracterul luptei economice, față de neutralitatea sindicatelor etc.

„Tendința atotcuprinzătoare de evoluție treptată" n-a fost de loc o stare de spirit care să fi dominat exclusiv în rîndurile întregii democrații contemporane, cum rezultă după Potresov și Troțki. Nu, ea s-a cristalizat, dînd naștere unei orientări care adeseori a creat în această perioadă în Europa diferite fracțiuni, uneori chiar și diferite partide ale democrației contemporane. Această orientare avea conducători, organe de presă și o politică, o influență proprie — în mod special organizată — asupra maselor populației. Mai mult decît atît. Ea se bizuia într-o măsură din ce în ce mai mare — pînă cînd, în sfîrșit, „s-a sprijinit", dacă se poate spune așa — în mod definitiv pe interesele unei anumite pături sociale *dinăuntrul* democrației contemporane.

„Tendința atotcuprinzătoare de evoluție treptată" a adus, firește, în rîndurile democrației contemporane o serie de tovarăși de drum mic-burghezi; apoi, pentru o anumită pătură formată din parlamentari, ziariști și funcționari ai organizațiilor sindicale, s-au creat condiții mic-burgheze de existență, prin urmare și de „orientare" politică (curente, aspirații); a început să se desprindă, mai mult sau mai puțin net și evident, un soi de birocrație și aristocrație a clasei muncitoare.

Să luăm, de pildă, stăpînirea de colonii, extinderea posesiunilor coloniale, care a fost fără doar și poate una din trăsăturile distinctive pentru epoca descrisă și pentru majoritatea statelor mari. Ce înseamnă ea din punct de vedere economic? O sumă de supraprofituri și privilegii speciale pentru burghezie și apoi, firește, posibilitatea și pentru o infimă minoritate de mic-burghezi de a căpăta firimituri din aceste „bucăți de plăcintă"; tot astfel și pentru slujbașii mai bine situați, funcționari ai mișcării muncitorești etc. Că o minoritate infimă a clasei muncitoare „a profitat" în Anglia, de pildă, beneficiind de unele avantaje mărunte, de pe urma coloniilor și a privilegiilor, e un fapt indiscutabil, recunoscut și arătat încă de Marx și de Engels. Dar ceea ce a fost cîndva un fenomen exclusiv englez a devenit un fenomen general pentru țările capitaliste mari din Europa, pe măsură ce toate aceste țări au început să stăpî-

www.dacoromanica.ro

nească colonii pe scară largă şi în general pe măsură ce perioada imperialistă a capitalismului se dezvolta şi se statornicea.

Într-un cuvînt, „tendinţa atotcuprinzătoare de evoluţie treptată" din epoca a doua (sau cea de ieri) n-a creat numai o anumită „inadaptabilitate la încălcarea evoluţiei treptate", cum crede A. Potresov, sau numai anumite tendinţe „posibiliste" [153], cum consideră Troţki : ea a creat o întreagă *orientare* oportunistă, care se sprijină pe o anumită pătură socială din cadrul democraţiei contemporane, pătură legată prin numeroase fire, prin interese economice, sociale şi politice comune de burghezia din propria ei ţară, — o orientare direct, pe deplin conştient şi sistematic ostilă oricărei idei de „încălcare a evoluţiei treptate".

Sursa unui întreg şir de greşeli tactice şi organizatorice comise de Troţki (ca să nu mai vorbim de A. Potresov) rezidă în teama, sau lipsa de dorinţă, sau incapacitatea lui de a recunoaşte deplina „maturizare" a orientării oportuniste, precum şi a legăturii strînse, indisolubile dintre aceasta şi naţional-liberali (sau social-naţionalismul) de astăzi. Negarea acestei „maturizări" şi legături indisolubile duce în practică cel puţin la o totală dezorientare şi neputinţă în faţa răului social-naţionalist (sau naţional-liberal) care domină.

În general vorbind, şi A. Potresov, şi Martov, şi Akselrod, şi Vl. Kosovski (care a ajuns să apere votul naţional-liberal al democraţilor germani pentru credite de război), şi Troţki tăgăduiesc legătura dintre oportunism şi social-naţionalism.

„Argumentul" lor principal este că împărţirea de ieri a democraţiei „după criteriul oportunismului" nu corespunde pe deplin împărţirii ei de astăzi „după criteriul social-naţionalismului". Argumentul este, după cum vom arăta mai jos, în primul rînd inexact, în fapt, iar în al doilea rînd cu totul unilateral, incomplet şi este principial nefondat din punct de vedere marxist. Unele persoane şi grupuri pot trece dintr-o parte în alta — lucru nu numai posibil, dar chiar inevitabil în timpul oricăror „zguduiri" sociale mari ; ceea ce nu schimbă întru nimic caracterul unui anumit *curent ;* nu schimbă nici legătura ideologică dintre

www.dacoromanica.ro

anumite curente şi nici semnificaţia lor *de clasă*. Toate aceste considerente par atît de cunoscute şi incontestabile, încît într-un fel e penibil să insişti prea mult asupra lor. Şi totuşi publiciştii noştri le-au dat uitării. Semnificaţia fundamentală de clasă sau, dacă vreţi, conţinutul social-economic al oportunismului constă în faptul că anumite elemente ale democraţiei contemporane au trecut (efectiv, cu alte cuvinte, chiar fără să fie conştienţi de asta) de partea burgheziei în ceea ce priveşte o serie întreagă de probleme. Oportunismul e o politică muncitorească liberală. Pe aceia care se tem de „fracţionismul" aparent al acestor expresii îi sfătuim să depună osteneala de a studia aprecierile pe care le fac Marx, Engels şi Kautsky (o „autoritate" care le convine în mod deosebit adversarilor „fracţionismului", nu-i aşa ?) fie şi în legătură cu oportunismul englez. Nu încape îndoială că, procedînd astfel, îşi vor da seama că între oportunism şi politica muncitorească liberală există o identitate totală, esenţială. Semnificaţia fundamentală de clasă a social-naţionalismului din zilele noastre rămîne absolut aceeaşi. *Ideea* fundamentală a oportunismului e alianţa sau apropierea (uneori înţelegerea, blocul etc.) dintre burghezie şi antipodul ei. Ideea fundamentală a social-naţionalismului e absolut identică. Înrudirea, legătura şi chiar identitatea ideologică şi politică a oportunismului cu social-naţionalismul nu poate fi pusă la îndoială. Or, e de la sine înţeles că nu trebuie să pornim de la persoane sau grupuri, ci de la analiza conţinutului *de clasă* al *curentelor* sociale şi de la cercetarea ideologică şi politică a principiilor lor fundamentale.

Abordînd acelaşi subiect dintr-un alt punct de vedere, vom pune întrebarea : *de unde* vine social-naţionalismul ? Cum s-a format şi cum s-a dezvoltat el ? *Ce* a făcut ca el să capete forţă şi importanţă ? Cine n-a dat răspuns la toate aceste întrebări n-a înţeles de loc social-naţionalismul şi, firește, nu e de loc în stare „să se delimiteze din punct de vedere ideologic" de el, chiar dacă face tot felul de jurăminte că e gata „să se delimiteze".

La această întrebare nu se poate da decît un singur răspuns : social-naţionalismul s-a născut din oportunism, care i-a dat şi forţa. Cum a putut să se nască el „dintr-o dată" ?

www.dacoromanica.ro

Tot aşa cum un copil se naşte „dintr-o dată" la nouă luni după concepere sa. Fiecare din numeroasele manifestări ale oportunismului din epoca a doua (sau de ieri), în toate ţările europene, au fost fire de apă care s-au unit astăzi cu toatele „dintr-o dată" într-un rîu mare, deşi puţin adînc — (în paranteză fie zis : tulbure şi murdar) — social-naţionalismul. La nouă luni de la concepere, fătul trebuie să se desprindă de mamă ; la multe decenii de la conceperea oportunismului, fătul său maturizat, social-naţionalismul, va trebui — într-un timp mai mult sau mai puţin scurt (în comparaţie cu aceste decenii) — să se desprindă de democraţia contemporană. Oricît ar vocifera, oricît s-ar mînia şi ar face spume la gură diferiţi oameni de bună-credinţă din cauza gîndurilor şi discuţiilor pe această temă, faptul este inevitabil, căci el rezultă din întreaga dezvoltare socială a democraţiei contemporane şi din condiţiile obiective ale epocii a treia.

Faptul că între împărţirea „după criteriul oportunismului" şi aceea „după criteriul social-naţionalismului" nu există o coincidenţă totală nu dovedeşte oare că între fenomenele date nu există o legătură esenţială ? Nu dovedeşte, în primul rînd, aşa cum nici trecerea unor persoane din rîndurile burgheziei de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea cînd de partea feudalilor, cînd de partea poporului nu dovedeşte că „nu există o legătură" între dezvoltarea burgheziei şi marea revoluţie franceză din 1789. În al doilea rînd, în linii generale — or, aici este vorba tocmai de linii generale —, o astfel de concordanţă *există*. Să luăm nu o ţară, ci o serie de ţări, de exemplu zece ţări europene : Germania, *Anglia, Franţa, Belgia,* Rusia, Italia, Suedia, Elveţia, Olanda şi Bulgaria. Numai cele trei ţări subliniate constituie într-o anumită măsură o excepţie ; în toate celelalte, *curentele* adversarilor hotărîţi ai oportunismului au dat naştere tocmai la *curente* ostile social-naţionalismului. Comparaţi cunoscuta publicaţie „Sozialistische Monatshefte" cu adversarii ei din Germania ; „Naşe Delo" cu adversarii săi din Rusia ; partidul lui Bissolati cu adversarii săi din Italia ; în Elveţia, pe partizanii lui Greulich, pe de o parte, şi partizanii lui Grimm, pe de altă parte ; în Suedia, pe cei ai lui Branting şi pe cei ai lui

www.dacoromanica.ro

Hőglund ; în Olanda, pe cei ai lui Troelstra, pe de o parte, şi Pannekoek — Gorter, pe de altă parte ; în sfîrşit, pe „obşcedelişti" şi „tesneaci" în Bulgaria [154]. Concordanţa în linii generale între vechea şi noua împărţire e un fapt, iar o concordanţă deplină nu există nici între cele mai simple fenomene din natură, aşa cum nu există o concordanţă deplină între Volga de dinainte de confluenţa cu Kama şi Volga de după această confluenţă, sau cum nu există o asemănare deplină între un copil şi părinţii săi. Anglia constituie în aparenţă o excepţie ; în realitate, înainte de război au existat acolo două curente principale, grupate în jurul a două *cotidiane* — ceea ce constituie cel mai sigur criteriu obiectiv al caracterului de masă al curentului. Cele două ziare erau : „The Daily Citizen" [155], ziarul oportuniştilor, şi „The Daily Herald" [156], publicaţia adversarilor oportunismului. Valul naţionalismului a inundat ambele ziare ; dar în opoziţie se aflau mai puţin de 1/10 din partizanii primului şi cam 3/7 din partizanii celuilalt ziar. Obişnuita metodă de comparaţie numai între „Partidul socialist britanic" şi „Partidul laburist independent" e greşită, deoarece nu se ţine seama de blocul *efectiv* al acestuia din urmă cu fabienii [157] şi cu „Partidul laburist" [158]. Prin urmare, din 10 ţări, numai două constituie o excepţie ; dar nici acestea nu sînt întru totul o excepţie, deoarece orientările nu şi-au schimbat locurile între ele, ci numai valul a înecat (din motive atît de clare, încît nu mai trebuie să insistăm asupra lor) pe aproape toţi adversarii oportunismului. Asta dovedeşte cu toată evidenţa puterea valului, dar nu dezminte cîtuşi de puţin faptul că în general în Europa vechea împărţire corespunde celei noi.

Ni se spune : împărţirea „după criteriul oportunismului" s-a învechit ; numai împărţirea în partizani ai internaţionalismului şi partizani ai limitării naţionale are sens. E o părere profund greşită. Noţiunea de „partizan al internaţionalismului" e lipsită de orice conţinut şi de orice sens dacă nu e dezvoltată *concret* şi dacă fiecare pas al acestei dezvoltări concrete nu e decît o enumerare a semnelor de ostilitate faţă de oportunism. În practică, asta e încă şi mai just. A fi partizan al internaţionalismului fără a fi cel mai hotărît şi mai consecvent adversar al oportunismului

www.dacoromanica.ro

e numai o iluzie, şi atît. Poate că unele persoane care au un asemenea mod de a gîndi se cred sincer „internaţionalişti", însă oamenii nu se judecă după ceea ce cred ei înşişi despre sine, ci după conduita lor politică : conduita politică a unor „internaţionalişti" care nu sînt adversari hotărîţi şi consecvenţi ai oportunismului va constitui întotdeauna un ajutor sau un sprijin pentru curentul naţionaliştilor. Pe de altă parte, naţionaliştii îşi zic şi ei „internaţionalişti" (Kautsky, Lensch, Haenisch, Vandervelde, Hyndman şi alţii), şi nu numai că îşi zic aşa, dar recunosc întru totul şi necesitatea unei apropieri, înţelegeri şi uniri internaţionale a celor ce gîndesc la fel cu ei. Oportuniştii *nu sînt împotriva* „internaţionalismului", numai că ei sînt pentru susţinerea şi înţelegerea pe plan internaţional a oportuniştilor.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

www.dacoromanica.ro

CUM PĂZESC POLIŢIA ŞI REACŢIONARII UNITATEA SOCIAL-DEMOCRAŢIEI GERMANE

În nr. din 9 ianuarie al ziarului social-democrat german din Gotha, „Gothaer Volksblatt", a apărut un articol intitulat: „Politica fracţiunii parlamentare social-democrate se bucură de ocrotirea poliţiei".

„Primele două zile de aplicare a cenzurii preventive — scrie ziarul, pus sub această agreabilă tutelă a autorităţilor militare — arată cît se poate de limpede că autorităţile centrale se îngrijesc îndeosebi să închidă gura acelora dintre noi care aduc critici politicii fracţiunii social-democrate, critici ce nu-i sînt pe plac. Scopul urmărit de cenzură este menţinerea «păcii de partid» în partidul social-democrat, sau, cu alte cuvinte, menţinerea unei social-democraţii germane «unite», «solidare» şi puternice. Social-democraţia sub tutela guvernului — iată evenimentul cel mai important din politica internă a vremurilor noastre «măreţe», a epocii de renaştere a neamului german.

Sînt cîteva săptămîni de cînd politicienii din fracţiunea noastră social-democrată desfăşoară o intensă agitaţie în favoarea concepţiilor lor. In cîteva centre importante ale partidului ei au întîmpinat o puternică opoziţie. Propaganda lor n-a creat printre muncitori o stare de spirit favorabilă celor care votează creditele de război, ci, dimpotrivă, una potrivnică lor. Iată de ce autorităţile militare le-au sărit în ajutor, recurgînd fie la restricţiile cenzurii, fie la desfiinţarea libertăţii întrunirilor. La noi, la Gotha, fracţiunea social-democrată este sprijinită de cenzura militară, iar la Hamburg — de interzicerea întrunirilor cunoscută tuturor".

Citînd acest pasaj, ziarul social-democrat din Berna [159] semnalează faptul că o serie întreagă de ziare social-democrate din Germania au fost supuse cenzurii preventive şi adaugă din partea sa:

www.dacoromanica.ro

„Așadar, în curînd nimic nu va mai împiedica presa germană să fie unanimă. Dacă cineva se va încumeta să năruie această unanimitate, dictatura militară va interveni ferm și rapid în urma unui denunț direct sau indirect al «social-democraților» — partizani ai păcii în partid".

Într-adevăr, ziarele social-democrate oportuniste se îndeletnicesc cu denunțuri directe și indirecte împotriva celor radicale !

Prin urmare, faptele dovedesc că noi am avut perfectă dreptate atunci cînd scriam în nr. 36 al ziarului „Soțial-Demokrat" : „oportuniștii sînt dușmani burghezi ai revoluției proletare... în epocile de criză devin *deodată* aliați fățiși ai *întregii* burghezii unite" *. Unitatea, ca lozincă a partidului social-democrat în zilele noastre, înseamnă unitate cu oportuniștii și subordonare față de aceștia (sau față de blocul lor cu burghezia). Această lozincă, care *în realitate* ajută pe polițiști și pe reacționari, este nefastă pentru mișcarea muncitorească.

În legătură cu aceasta trebuie să semnalăm apariția (în limba germană) a admirabilei broșuri a lui Borchardt : „Înainte și după 4 august 1914", avînd ca subtitlu : „Să fi ajuns social-democrația germană la renegarea de sine ?". Da, a ajuns, răspunde autorul, arătînd contradicția flagrantă dintre declarațiile făcute de partid *înainte* de 4 august și politica lui de la „patru august". Nu ne vom da înapoi de la nici un sacrificiu pentru a duce război împotriva războiului — declarau social-democrații din Germania (și din alte țări) înainte de 4 august 1914. Iar la 28 septembrie 1914, Otto Braun, membru al Comitetului Central, vorbește despre un capital de 20 000 000 pentru ziarele legale și despre 11 000 de funcționari. Zeci de mii de conducători, de funcționari ai partidului și de muncitori privilegiați, corupți de legalism, au dezorganizat armata de milioane a proletariatului social-democrat.

Învățămintele care se trag de aici sînt cît se poate de limpezi : ruptură hotărîtă cu șovinismul și cu oportunismul. Iar socialiștii revoluționari, neserioși flecari (I. Gardenin

* Vezi volumul de față, p. 113. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

& Co.), de la neseriosul ziar „Mîsl" de la Paris, renegă marxismul în favoarea ideilor mic-burgheze ! A.b.c-ul economiei politice şi dezvoltarea mondială a capitalismului, care generează numai o singură clasă revoluţionară — proletariatul, a fost dat uitării. Au fost date uitării chartismul [160], iunie 1848 [161], Comuna din Paris, octombrie şi decembrie 1905 [162]. Muncitorii merg spre revoluţia lor mondială printr-o serie de înfrîngeri şi greşeli, insuccese şi slăbiciuni, dar merg spre ea. Trebuie să fii orb ca să nu vezi că principala cauză, izvorul ruşinii şi falimentului din 1914 al Internaţionalei îl constituie influenţa burgheză şi mic-burgheză asupra proletariatului. Iar flecarii Gardenini & Co. vor să tămăduiască socialismul printr-o renunţare totală la unica lui bază social-istorică — lupta de clasă a proletariatului — şi prin diluarea definitivă a marxismului în apşoara filistină, intelectualistă-narodnică. Nu activitatea intensă în direcţia unei complete rupturi a mişcării revoluţionare proletare cu oportunismul, ci unirea acestei mişcări cu oportuniştii de tipul Ropşinilor şi Cernovilor, care pînă mai ieri fuseseră liberali cu bombă, care ieri încă, ca liberali, se ocupau cu renegarea şi care astăzi continuă să se îmbete cu dulcegele fraze burgheze despre principiul „muncii" ! ! Gardeninii nu-s mai presus decît Südekumii, socialiştii-revoluţionari nu-s mai presus decît lichidatorii : nu degeaba şi unii şi alţii s-au îmbrăţişat atît de drăgăstos la revista „Sovremennik" [163], care susţine în mod deosebit programul de fuzionare a social-democraţilor cu socialiştii-revoluţionari.

„Soţial-Demokrat" nr. 39 din 3 martie 1915

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

CONFERINŢA DE LA LONDRA

Reproducem, cu unele prescurtări, scrisoarea reprezentantului P.M.S.D.R. :

„Londra, 14 februarie 1915. Ieri noapte am primit de la secretarul Secţiei britanice a Internaţionalei adresa de răspuns a conferinţei la scrisoarea prin care, fără să insist să fiu invitat le comunicam adresa mea. Am hotărît să particip pentru a încerca să dau citire declaraţiei. Am găsit acolo pe Rubanovici — din partea socialiştilor-revoluţionari (a social-şoviniştilor), pe Cernov şi Bobrov — din partea ziarului «Mîsl» ; din partea Comitetului de organizare — pe Maiski, delegat împreună cu Martov, care n-a venit fiindcă nu i s-a dat viza de intrare. Din partea Angliei au participat 11 delegaţi (Keir-Hardie, care a prezidat conferinţa, MacDonald şi alţii), din partea Franţei — 16 (Sembat, Vaillant şi alţii), din partea Belgiei — 3 (Vandervelde şi încă doi).

Preşedintele a deschis conferinţa, comunicînd că ea are ca scop realizarea unui schimb de păreri, şi nu adoptarea de rezoluţii. Un francez a propus un amendament : de ce să nu fie consfinţită opinia *majorităţii* într-o rezoluţie care a fost adoptată în mod tacit.

Pe ordinea dė zi au figurat următoarele probleme : 1) drepturile naţiunilor — Belgia, Polonia ; 2) coloniile ; 3) garanţiile de pace. A fost aleasă o comisie de validare (Rubanovici şi alţii). S-a hotărît ca un reprezentant din partea fiecărei ţări să facă scurte comunicări cu privire la atitudinea faţă de război. Am luat cuvîntul şi am protestat

www.dacoromanica.ro

împotriva faptului că n-a fost invitat reprezentantul oficial al partidului nostru în Biroul socialist internaţional (tov. Maksimovici, care e de un an şi mai bine membru în Biroul socialist internaţional din partea partidului nostru şi are domiciliu stabil la Londra). Preşedintele m-a întrerupt, arătînd că au fost invitaţi toţi aceia «ale căror nume ne sînt cunoscute». Am protestat din nou împotriva faptului că reprezentanţii oficiali n-au fost înştiinţaţi. M-am referit apoi la Manifestul nostru (vezi «Soţial-Demokrat» nr. 33 : «Războiul şi social-democraţia din Rusia») *, care defineşte atitudinea generală faţă de război şi care *a fost trimis* Biroului socialist internaţional. Înainte de a vorbi despre condiţiile de pace, trebuie să vedem cum vrem să ajungem la ea, iar pentru asta e necesar să se stabilească dacă există o bază social-democrată revoluţionară comună, dacă ne consfătuim ca şovinişti, pacifişti sau ca social-democraţi. Am început să dau citire declaraţiei noastre, dar preşedintele nu m-a lăsat să termin, spunînd că situaţia mea de delegat nu e clarificată încă (!!) şi că ei nu s-au adunat «pentru a critica diferitele partide» (! ! !). Am declarat că îmi voi continua cuvîntarea după raportul comisiei de validare". (Textul declaraţiei, pe care nu ni s-a permis să-l citim, va fi publicat în numărul viitor.)

„Vaillant, Vandervelde, MacDonald şi Rubanovici au făcut declaraţii succinte cu privire la poziţia generală. Apoi, în urma raportului comisiei de validare, s-a propus ca Maiski să hotărască singur dacă poate să reprezinte Comitetul de organizare, iar mie «mi s-a permis» să particip la conferinţă. Am mulţumit conferinţei pentru «amabilitate» şi am vrut să continui declaraţia pentru a stabili dacă pot rămîne. Preşedintele m-a întrerupt, declarînd că nu permite să se pună «condiţii» conferinţei. Am cerut atunci permisiunea de a arăta motivele pentru care *nu* voi participa la conferinţă. S-a respins. Atunci am cerut voie să declar că P.M.S.D.R. nu va participa la conferinţă, iar în ceea ce priveşte motivele las preşedintelui o declaraţie scrisă, după care mi-am strîns hîrtiile şi am părăsit sala...

* Vezi volumul de faţă, p. 13—22. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Președintelui i-a fost transmisă o declarație a președintelui C.C. al Social-democrației letone (Berzin) prin care acesta se alătura întru totul declarației noastre".

Delegaților la conferință li s-a interzis să facă declarații în presă, dar, firește, nu în ceea ce privește plecarea tov. Maksimovici, iar „Labour Leader" [104], organul la care colaborează Keir-Hardie, a semnalat această plecare și, în linii generale, punctul de vedere al lui Maksimovici.

Din lipsă de spațiu sîntem nevoiți să revenim în numărul viitor asupra Conferinței de la Londra și a rezoluțiilor ei. Menționăm doar că rezoluțiile ei nu sînt bune de nimic și nu fac decît să mascheze social-șovinismul.

Reprezentanța rusă se prezintă astfel: C.C. și social-democrații letoni sînt categoric și fără rezerve împotriva social-șovinismului. Comitetul de organizare al lichidatorilor excelează prin absență sau nu face decît să încurce lumea. „Partidul" socialiștilor-revoluționari (Rubanovici) e *pentru* social-șovinism, „Mîsl" (Bobrov și Cernov) este în opoziție, asupra căreia vom face aprecieri atunci cînd vom cunoaște declarația lor.

„Sotial-Demokrat" nr. 39 din 3 martie 1915

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

CONFERINŢA SECŢIILOR DIN STRĂINĂTATE ALE P.M.S.D.R. [165]

Zilele acestea şi-a încheiat lucrările conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R., care a avut loc în Elveţia. În afară de discutarea unor probleme care priveau strict munca din străinătate şi pe care le vom relata măcar succint în numerele viitoare ale Organului Central, conferinţa a elaborat rezoluţii în problema importantă şi actuală a războiului. Publicăm fără întîrziere aceste rezoluţii, în speranţa că vor fi utile tuturor social-democraţilor hotărîţi în mod serios să treacă la o activitate practică şi să se smulgă din actualul haos de idei, care se reduce în fond la recunoaşterea în vorbe a internaţionalismului şi la tendinţa de a accepta în fapt, cu orice preţ, într-un fel sau altul, social-şovinismul. Vom adăuga că în ceea ce priveşte lozinca „Statele Unite ale Europei" discuţia a luat un caracter politic unilateral, şi s-a hotărît ca discutarea acestei probleme să fie amînată pînă cînd se va analiza în presă aspectul ei *economic*.

REZOLUŢIILE CONFERINŢEI

Luînd ca bază Manifestul C.C. publicat în nr. 33 *, conferinţa stabileşte, pentru o mai bună sistematizare a propagandei, următoarele teze :

* Vezi volumul de faţă, p. 13—22. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

CU PRIVIRE LA CARACTERUL RĂZBOIULUI

Războiul actual are un caracter imperialist. El a fost generat de condițiile epocii în care capitalismul a atins cel mai înalt stadiu de dezvoltare ; în care o importanță deosebit de mare are nu numai exportul de mărfuri, ci și exportul de capital ; în care cartelarea producției și internaționalizarea vieții economice au atins proporții considerabile ; în care politica colonială a dus la împărțirea aproape a întregului glob ; — în care forțele de producție ale capitalismului mondial au depășit cadrul limitat al împărțirii în state naționale ; — în care condițiile obiective de înfăptuire a socialismului s-au maturizat pe deplin.

CU PRIVIRE LA LOZINCA „APĂRĂRII PATRIEI"

Esența reală a războiului actual o constituie lupta ce se duce între Anglia, Franța și Germania pentru împărțirea coloniilor și jefuirea țărilor concurente, precum și tendința țarismului și a claselor guvernante din Rusia de a cotropi Persia, Mongolia, Turcia asiatică, Constantinopolul, Galiția etc. Elementul național din războiul austro-sîrb prezintă o importanță cu totul secundară și nu schimbă caracterul general imperialist al războiului.

Întreaga istorie economică și diplomatică a ultimelor decenii arată că ambele grupuri de națiuni beligerante au pregătit în mod sistematic un astfel de război. Pentru stabilirea tacticii socialiștilor, n-are nici o importanță care grup a început primul operațiile militare sau a declarat războiul. Frazeologia despre apărarea patriei, despre respingerea invaziei dușmane, despre un război de apărare etc. este de ambele părți o înșelare a poporului.

Războaiele cu adevărat naționale, de felul celor ce au avut loc în special în perioada 1789—1871, au avut la bază un proces îndelungat al mișcărilor naționale de masă, de luptă împotriva absolutismului și feudalismului, de scuturare a jugului național și de creare de state pe baze naționale, ca premise ale dezvoltării capitaliste.

Ideologia națională creată în această epocă a lăsat urme adînci în rîndurile maselor micii burghezii și ale unei părți

www.dacoromanica.ro

a proletariatului. Sofiştii burgheziei şi trădătorii socialismului, care se tîrăsc în urma lor, se folosesc de acest fapt astăzi, într-o epocă cu totul diferită, epoca imperialismului, pentru a dezbina pe muncitori şi a-i distrage de la sarcinile lor de clasă şi de la lupta revoluţionară împotriva burgheziei.

Cuvintele din „Manifestul Comunist" : „muncitorii nu au patrie" sînt astăzi mai adevărate ca oricînd. Numai lupta internaţională a proletariatului împotriva burgheziei poate să fie o chezăşie a cuceririlor lui şi să deschidă maselor asuprite calea spre un viitor mai bun.

LOZINCILE SOCIAL-DEMOCRAŢIEI REVOLUŢIONARE

„Transformarea actualului război imperialist în război civil este singura lozincă proletară justă, indicată de experienţa Comunei, trasată de rezoluţia de la Basel (1912) şi care decurge din toate condiţiile acestui război imperialist dintre ţările burgheze cu un înalt nivel de dezvoltare"*.

Războiul civil la care cheamă astăzi social-democraţia revoluţionară înseamnă lupta proletariatului cu arma în mînă împotriva burgheziei, pentru exproprierea clasei capitaliştilor în ţările capitaliste înaintate, pentru revoluţie democratică în Rusia (republică democratică, ziua de muncă de 8 ore, confiscarea pămînturilor moşiereşti), — în general pentru republică în statele monarhice înapoiate etc.

Nenorocirile cumplite pe care războiul le aduce maselor generează în mod necesar stări de spirit şi mişcări revoluţionare, la a căror îndrumare şi generalizare trebuie să servească lozinca războiului civil.

În momentul de faţă, organizaţia clasei muncitoare este în mare parte distrusă. Totuşi criza revoluţionară se maturizează. După război, clasele dominante din toate ţările vor depune şi mai multe eforturi pentru a împinge cu multe decenii înapoi mişcarea de eliberare a proletariatului. Atît în cazul cînd dezvoltarea revoluţionară se va produce într-un ritm rapid, cît şi în cazul cînd criza va fi de lungă

* Vezi volumul de faţă, p. 22. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

durată, sarcina social-democrației revoluționare va fi de a nu renunța la munca îndelungată, de zi cu zi, de a nu neglija nici una din metodele luptei de clasă folosite în trecut. Sarcina ei va fi de a îndrepta atît lupta parlamentară, cît și lupta economică împotriva oportunismului, în spiritul luptei revoluționare a maselor.

Ca prime acțiuni pe calea transformării actualului război imperialist în război civil se recomandă : 1) refuzul necondiționat de a vota credite de război și ieșirea din guvernele burgheze ; 2) renunțarea totală la politica de „pace națională" (bloc național, Burgfrieden) ; 3) crearea de organizații ilegale pretutindeni unde guvernul și burghezia, introducînd starea de război, suprimă libertățile constituționale ; 4) sprijinirea fraternizării soldaților națiunilor beligerante în tranșee și în general pe cîmpul de luptă ; 5) sprijinirea tuturor acțiunilor revoluționare de masă ale proletariatului în general.

OPORTUNISMUL ȘI FALIMENTUL INTERNAȚIONALEI A II-A

Falimentul Internaționalei a II-a înseamnă falimentul oportunismului socialist — produs al epocii precedente, „pașnice" de dezvoltare a mișcării muncitorești. În această epocă, clasa muncitoare a învățat să folosească un mijloc de luptă important ca parlamentarismul, precum și toate posibilitățile legale : crearea unor organizații economice și politice de masă, a presei muncitorești de largă răspîndire etc. Pe de altă parte, această epocă a generat tendința de a nega lupta de clasă și de a propaga pacea socială, de a nega revoluția socialistă, de a contesta în principiu necesitatea organizațiilor ilegale, de a accepta patriotismul burghez etc. Anumite pături ale clasei muncitoare (birocrația din mișcarea muncitorească și aristocrația muncitorească, căreia îi revenea o părticică din profiturile obținute de pe urma exploatării coloniilor și a situației privilegiate a „patriei" lor pe piața mondială), precum și tovarășii de drum mic-burghezi din cadrul partidelor socialiste au constituit principala bază socială a acestor tendințe și au devenit promotorii influenței burgheze asupra proletariatului.

www.dacoromanica.ro

Influenţa nefastă a oportunismului s-a făcut simţită deosebit de acut în politica dusă în timpul războiului de majoritatea partidelor social-democrate oficiale ale Internaţionalei a II-a. Votarea creditelor, intrarea în guverne, politica „păcii civile", renunţarea la organizaţiile ilegale atunci cînd legalitatea a fost desfiinţată înseamnă zădărnicirea celor mai importante hotărîri ale Internaţionalei şi o trădare directă a socialismului.

INTERNAŢIONALA A III-A

Criza provocată de război a dezvăluit esenţa reală a oportunismului, arătînd rolul lui de complice făţiş al burgheziei împotriva proletariatului. În realitate, aşa-numitul „centru" social-democrat, în frunte cu Kautsky, a alunecat definitiv pe panta oportunismului, camuflîndu-l cu fraze ipocrite deosebit de dăunătoare şi falsificînd marxismul prin prezentarea imperialismului drept marxism. Experienţa arată că în Germania, bunăoară, numai trecîndu-se hotărît peste voinţa majorităţii din conducerea partidului, s-a creat posibilitatea de a duce lupta pentru apărarea punctului de vedere socialist. A spera că restabilirea unei Internaţionale cu adevărat socialiste ar fi posibilă fără o totală delimitare organizatorică de oportunism e o iluzie dăunătoare.

P.M.S.D.R. trebuie să sprijine toate acţiunile internaţionale şi revoluţionare de masă ale proletariatului, tinzînd spre o apropiere a tuturor elementelor antişovine din Internaţională.

PACIFISMUL ŞI LOZINCA PĂCII

Una din formele de înşelare a clasei muncitoare este pacifismul şi propovăduirea în abstract a păcii. În condiţiile capitalismului, şi mai ales în stadiul lui imperialist, războaiele sînt inevitabile. Pe de altă parte însă, social-democraţii nu pot tăgădui însemnătatea pozitivă a războaielor revoluţionare, adică a războaielor care n-au un caracter imperialist, cum au fost, de pildă, cele purtate între 1789 şi 1871 pentru lichidarea asupririi naţionale şi a statelor feudale fărîmiţate, pentru crearea de state naţionale

www.dacoromanica.ro

capit[illegible] sau a eventualelor războaie de apărare a cuceririlor proletariatului învingător în lupta împotriva burgheziei.

În momentul de față, o propagandă pentru pace care nu este însoțită de un îndemn la acțiuni revoluționare ale maselor nu poate decît să semene iluzii și să pervertească proletariatul, inspirîndu-i încredere în umanitarismul burgheziei și făcînd din el o jucărie în mîna diplomației secrete a țărilor beligerante. Profund greșită este mai ales ideea că instaurarea unei așa-zise păci democratice ar fi posibilă fără o serie de revoluții.

ÎNFRÎNGEREA MONARHIEI ȚARISTE

În nici o țară lupta împotriva propriului guvern care duce un război imperialist nu trebuie să se oprească în fața eventualității înfrîngerii acestei țări ca urmare a agitației revoluționare. Înfrîngerea armatei guvernamentale slăbește guvernul respectiv, contribuie la eliberarea naționalităților subjugate de el și înlesnește războiul civil împotriva claselor guvernante.

Această teză e justă îndeosebi în ceea ce privește Rusia. Victoria Rusiei ar avea ca rezultat întărirea reacțiunii mondiale, precum și a reacțiunii din interiorul țării și o subjugare totală a popoarelor din regiunile deja cotropite. Iată de ce înfrîngerea Rusiei ar fi în orice condiții răul cel mai mic.

ATITUDINEA FAȚĂ DE ALTE PARTIDE ȘI GRUPURI

Provocînd orgia șovină, războiul a arătat că șovinismul a pus stăpînire și pe intelectualii democrați (narodnici), și pe partidul socialiștilor-revoluționari, al cărui curent opoziționist de la ziarul „Mîsl" s-a dovedit cu totul nestatornic, și pe principalul nucleu al lichidatorilor („Naşa Zarea"), sprijinit de Plehanov. De fapt, șovinismul este promovat atît de Comitetul de organizare, începînd cu Larin și Martov, care-l sprijină sub o formă voalată, și sfîrșind cu Akselrod, care susține principial ideile patriotice, cît și de Bundul, unde predomină șovinismul germanofil [166]. Blocul

www.dacoromanica.ro

de la Bruxelles (3 iulie 1914) s-a destrămat definitiv. Elementele care se grupează în jurul ziarului „Naşe Slovo“ [167] şovăie între a simpatiza platonic cu internaţionalismul şi tendinţa de unire cu orice preţ cu „Naşa Zarea“ şi Comitetul de organizare. Tot astfel şovăie şi fracţiunea social-democrată a lui Ciheidze, care, pe de o parte, a exclus pe plehanovistul, adică pe şovinistul Mankov, iar pe de altă parte se străduieşte să camufleze cu orice preţ şovinismul lui Plehanov, şovinismul ziarului „Naşa Zarea“, al lui Akselrod, al Bundului etc.

Sarcina Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia este de a întări necontenit unitatea proletară, unitatea creată în perioada 1912—1914 în special datorită străduinţilor depuse de ziarul „Pravda“ [168], şi de a reface organizaţiile de partid social-democrate ale clasei muncitoare pe baza unei delimitări organizatorice totale de social-şovinişti. Sînt admisibile acorduri temporare numai cu social-democraţii care se pronunţă pentru o ruptură organizatorică totală cu Comitetul de organizare, cu „Naşa Zarea“ şi cu Bundul.

Scris în februarie, nu mai tîrziu de 19 (4 martie) 1915

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

Publicat la 29 martie 1915, în ziarul „Sotial-Demokrat“ nr. 40

www.dacoromanica.ro

CE-A DOVEDIT PROCESUL FRACŢIUNII MUNCITOREŞTI SOCIAL-DEMOCRATE DIN RUSIA?

Procesul pe care ţarismul l-a intentat celor cinci membri ai Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia şi altor şase social-democraţi, arestaţi la 4 noiembrie 1914 la conferinţa ce avea loc în apropiere de Petersburg, a luat sfîrşit [169]. Toţi acuzaţii au fost condamnaţi la deportare. Ziarele legale au publicat în timpul procesului cronici judiciare, din care cenzura a tăiat pasajele ce nu erau pe placul ţarismului şi patrioţilor. Răfuiala cu „duşmanii interni" s-a terminat la repezeală, şi acum iarăşi la suprafaţa vieţii sociale nu se vede şi nu se aude nimic altceva decît urletele sălbatice ale haitei de şovinişti burghezi şi ale celor cîţiva social-şovinişti care le ţin isonul.

Ce-a arătat procesul Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia ?

În primul rînd a ieşit la iveală că acest detaşament înaintat al social-democraţiei revoluţionare din Rusia n-a avut o atitudine destul de fermă la proces. Acuzaţii au urmărit ca procurorul să nu descopere care dintre ei era membru în C.C. din Rusia şi care reprezenta partidul în anumite relaţii cu organizaţiile muncitoreşti. Acest scop a fost atins. Pentru ca el să fie atins şi pe viitor, trebuie ca la procese să se folosească procedeul recomandat de mult şi în mod oficial de partid : refuzul de a da declaraţii. A încerca însă să demonstrezi că eşti solidar cu un social-patriot ca domnul Iordanski, cum a făcut tov. Rosenfeld, sau că eşti în dezacord cu C.C. e un procedeu greşit şi inadmisibil din punctul de vedere al unui social-democrat revoluţionar.

www.dacoromanica.ro

Menţionăm că, potrivit relatării apărute în ziarul „Den" (nr. 40) [170] — o relatare oficială şi completă asupra procesului nu există —, tov. Petrovski a declarat: „În aceeaşi perioadă (în noiembrie) am primit rezoluţia Comitetului Central... şi, în afară de asta, am primit rezoluţii ale muncitorilor în legătură cu atitudinea lor faţă de război, conţinînd şapte puncte, *care coincid cu atitudinea Comitetului Central*".

Această declaraţie face cinste lui Petrovski. Şovinismul era pretutindeni în floare. Nu degeaba în însemnările lui Petrovski există o frază în care se afirmă că *pînă şi* Ciheidze, cu toate tendinţele lui radicale, vorbeşte cu entuziasm despre războiul „eliberator". Deputaţilor Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia, care au combătut şovinismul atunci cînd s-au aflat în libertate, le revenea sarcina ca şi la proces să se desolidarizeze de el.

Ziarul cadet „Reci" [171] „mulţumeşte" în chip slugarnic tribunalului ţarist pentru că „a spulberat legenda" potrivit căreia deputaţii social-democraţi doreau înfrîngerea armatei ţariste. Profitînd de faptul că social-democraţii din Rusia sînt legaţi de mîini şi de picioare, cadeţii se fac a lua în serios pretinsul „conflict" dintre partid şi fracţiune, căutînd să ne convingă că nu de teama condamnării au dat acuzaţii declaraţiile pe care le-au dat. Ce prunci nevinovaţi! Parcă n-ar şti că în prima fază a procesului deputaţii erau ameninţaţi cu tribunalul militar şi pedeapsa cu moartea!

Tovarăşii trebuiau să refuze să dea declaraţii în legătură cu organizaţia ilegală, dar în acelaşi timp, conştienţi de momentul istoric de importanţă mondială, să profite de faptul că şedinţele tribunalului se ţineau cu uşile deschise pentru a expune în mod direct concepţiile social-democrate, ostile nu numai ţarismului în genere, ci şi social-şovinismului de toate nuanţele.

Presa guvernamentală şi cea burgheză poate să se tot năpustească cu furie asupra Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia, socialiştii-revoluţionari, lichidatorii şi social-şoviniştii pot să se tot „agaţe" cu răutăcioasă bucurie (doar tot trebuie să lupte într-un fel împotriva noastră dacă nu-s în stare să ducă o luptă de principii!)

www.dacoromanica.ro

LE SOCIAL-DÉMOCRATE

СОЦІАЛЬДЕМОКРАТЪ

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ОРГАНЪ
РОССІЙСКОЙ СОЦІАЛЬДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТІИ

№ 40. Женева. 29 Марта 1915. Цѣна 10 ст.

ЧТО ДОКАЗАЛ СУДЪ НАДЪ Р С Д Р ФРАКЦІЕЙ?

ДЕКЛАРАЦІЯ ЦЕНТРАЛЬНАГО КОМИТЕТА Р С Д Р П.

ПО ПОВОДУ ЛОНДОНСКОЙ КОНФЕРЕНЦІИ

Prima pagină a ziarului „Soţial-Demokrat" nr. 40 din 29 martie 1915 cu articolele lui V. I. Lenin „Ce-a dovedit procesul Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia" şi „În legătură cu Conferinţa de la Londra".

Micşorat

www.dacoromanica.ro

de manifestările de slăbiciune sau de un pretins „dezacord cu Comitetul Central" ! Partidul proletariatului revoluționar este destul de puternic ca să se critice deschis pe sine, ca să spună pe nume, fără ocol, greșelilor și slăbiciunilor sale. Muncitorii conștienți din Rusia au creat un partid și au dat un detașament înaintat, care în timpul războiului mondial și al prăbușirii mondiale a oportunismului internațional au dovedit mai mult ca oricine că sînt în stare să-și facă datoria, datoria de social-democrați revoluționari internaționaliști. Calea urmată de noi a fost verificată în cursul acestei crize deosebit de acute și s-a dovedit încă o dată a fi singura cale justă : noi vom păși pe această cale mai ferm și mai hotărîți încă, vom forma noi detașamente înaintate și vom face ca acestea să-și îndeplinească misiunea cum se cuvine și pînă la capăt.

În al doilea rînd, procesul a dezvăluit un fapt fără precedent în istoria socialismului internațional, și anume felul în care folosește parlamentul social-democrația *revoluționară*. Exemplul folosirii parlamentului își va croi drum spre mintea și inima maselor proletare mai ușor decît orice discursuri, va combate cu mai multă putere de convingere decît orice alt argument pe oportuniștii legaliști și pe frazeologii anarhiști. Raportul asupra activității legale a lui Muranov și însemnările lui Petrovski vor rămîne pentru multă vreme un model de *astfel* de activitate desfășurată de deputați, pe care a trebuit s-o tăinuim cu băgare de seamă și asupra însemnătății căreia vor reflecta acum din ce în ce mai adînc toți muncitorii conștienți din Rusia. Într-un moment cînd mai toți deputații „socialiști" (fie-mi iertat că profanez acest cuvînt !) din Europa s-au dovedit niște șovini și slugi ale șovinilor, cînd faimosul „europenism", care li se pare atît de ademenitor liberalilor și lichidatorilor noștri, s-a dovedit a fi o obișnuință stupidă cu legalitatea servilă, în Rusia s-a găsit un partid muncitoresc ai cărui deputați nu se distingeau printr-o elocință de suprafață sau prin faptul că „aveau acces" în saloanele burghezilor, ale intelectualilor, și nici prin abilitatea practică a avocatului și a parlamentarului „european", ci prin legăturile lor cu masele muncitorești, prin faptul că desfășurau o activitate plină de abnegație în rîndul acestor mase,

www.dacoromanica.ro

că îndeplineau funcţia modestă, aparent neînsemnată, grea, ingrată, deosebit de periculoasă de propagandist şi organizator ilegal. A ajunge mai sus — la titlul de deputat sau de ministru influent în „societate" —, iată care era *de fapt* sensul parlamentarismului „socialist" (citeşte: slugarnic) „european". A coborî mai jos — a ajuta la luminarea şi unirea celor exploataţi şi asupriţi —, iată lozinca ce se desprinde din exemplul lui Muranov şi Petrovski.

Şi această lozincă va căpăta o însemnătate istorică universală. Acum, cînd legalitatea a fost desfiinţată în toate ţările înaintate dintr-o singură trăsătură de condei — ea ducînd în fapt numai la o strînsă alianţă între oportunişti şi burghezie —, nici un muncitor lucid din nici o ţară din lume nu se va mai mulţumi, ca în trecut, cu legalitatea parlamentară burgheză. Cine mai visează la „unitatea" dintre muncitorii social-democraţi revoluţionari şi legaliştii social-democraţi „europeni" de tipul celor de ieri — *şi de astăzi* — n-a învăţat nimic şi a uitat tot, este în realitate un aliat al burgheziei, un duşman al proletariatului. Cel care n-a înţeles pînă acum de ce şi în ce scop s-a separat Fracţiunea muncitorească social-democrată din Rusia de fracţiunea social-democrată care se împăca cu oportunismul şi legalismul să înveţe acum din relatarea asupra procesului, în care este înfăţişată activitatea lui Muranov şi Petrovski. O activitate asemănătoare au desfăşurat *nu numai* cei doi deputaţi, şi doar nişte oameni prea naivi ar putea visa la îmbinarea acestei activităţi cu „atitudinea prietenoasă, tolerantă" faţă de „Naşa Zarea" sau faţă de „Severnaia Raboceaia Gazeta" [172], de „Sovremennik", de Comitetul de organizare sau de Bund.

Dacă guvernul îşi închipuie că va intimida pe muncitori deportînd în Siberia pe membrii Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia, el se înşală. Muncitorii nu numai că nu se vor speria, ci îşi vor înţelege mai bine sarcinile, sarcinile partidului muncitoresc, spre deosebire de lichidatori şi social-şovinişti. Muncitorii vor învăţa să aleagă în Dumă numai oameni ca cei din Fracţiunea muncitorească social-democrată din Rusia, care să desfăşoare în rîndurile maselor aceeaşi activitate, ba chiar o activitate mai vastă, şi totodată mai *ilegală*. Crede oare guvernul că

www.dacoromanica.ro

va sugruma „parlamentarismul ilegal" în Rusia ? El nu va face decît să consolideze legătura *exclusivă* a proletariatului cu acest parlamentarism.

În al treilea rînd — şi acesta este principalul —, procesul Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia a oferit pentru prima oară posibilitatea difuzării în milioane de exemplare în întreaga ţară a unui material legal, obiectiv, referitor la problema extrem de importantă, esenţială a atitudinii *diferitelor clase* ale societăţii din Rusia faţă de război. Oare nu e timpul să se pună capăt palavragelii intelectualiste, nemaipomenit de plictisitoare despre posibilitatea de a îmbina „apărarea patriei" cu internaţionalismul „principial" (citeşte : în vorbe sau făţarnic ?). N-ar fi timpul să se cerceteze *faptele* care se referă la *clase,* adică la milioanele de oameni reali, şi nu la cîteva zeci de eroi ai frazelor frumoase ?

De la începutul războiului s-a scurs peste o jumătate de an. Presa legală şi cea ilegală de toate orientările şi-a spus cuvîntul, toate grupările de partid din Dumă şi-au precizat poziţiile, ceea ce constituie un criteriu, deşi cu totul incomplet — în orice caz singurul criteriu obiectiv —, în ceea ce priveşte grupările de clasă de la noi. Procesul Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia şi ecourile din presă au făcut un bilanţ al întregului material. Procesul a dovedit că reprezentanţii înaintaţi ai proletariatului din Rusia nu numai că sînt în genere ostili şovinismului, dar că în special împărtăşesc poziţia Organului nostru Central. Deputaţii au fost arestaţi la 4 noiembrie 1914. Prin urmare ei şi-au desfăşurat activitatea timp de peste două luni de zile. Cu cine şi cum anume au dus-o ? Ce curente din rîndurile clasei muncitoare oglindeau şi exprimau ei ? Răspunsul la toate acestea ni-l dă faptul că „tezele" şi ziarul „Soţial-Demokrat" au constituit materialul pentru conferinţă, precum şi faptul că Comitetul din Petersburg al partidului nostru a publicat în repetate rînduri materiale cu un conţinut identic. La conferinţă alte materiale n-au existat. Deputaţii nu intenţionau să raporteze conferinţei despre alte curente din rîndurile clasei muncitoare, pentru că acestea nu existau.

www.dacoromanica.ro

Oare membrii Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia nu exprimau numai opinia unei minorităţi a muncitorilor ? N-avem nici un motiv să facem astfel de presupuneri, deoarece în decurs de doi ani şi jumătate, din primăvara anului 1912 pînă în toamna anului 1914, în jurul „Pravdei" s-au grupat 4/5 din muncitorii conştienţi din Rusia, întru totul solidari din punct de vedere ideologic cu activitatea acestor deputaţi. Acesta e un fapt. Dacă în rîndurile muncitorilor ar fi existat o stare de spirit protestatară puternică împotriva poziţiei C.C., era imposibil ca acest protest să nu-şi găsească expresia în proiectul sau într-unul din proiectele de rezoluţii. Procesul n-a dezvăluit nimic asemănător, deşi „au fost dezvăluite", se poate spune, numeroase fapte din activitatea Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia. Adăugirile făcute de Petrovski nu conţin nici măcar o aluzie la aşa ceva.

Faptele demonstrează că avangarda conştientă a muncitorilor din Rusia s-a unit *în fapt* în jurul C.C. şi al Organului Central încă din primele luni ale războiului. Oricît de neplăcut ar fi acest fapt pentru o „fracţiune" sau alta, el este însă incontestabil. Cuvintele citate în actul de acuzare : „Trebuie să ne îndreptăm armele nu împotriva propriilor noştri fraţi, sclavii salariaţi din celelalte ţări, ci împotriva guvernelor şi partidelor burgheze şi reacţionare din toate ţările" — vor contribui, datorită procesului, şi au şi contribuit la răspîndirea chemării la internaţionalism proletar, la revoluţie proletară în întreaga Rusie. Datorită procesului, lozinca de clasă a avangărzii muncitorilor din Rusia a pătruns acum în masele cele mai largi.

Şovinismul care a cuprins întreaga burghezie şi o parte din mica burghezie, şovăielile celeilalte părţi a micii burghezii şi această chemare a clasei muncitoare — iată tabloul real, obiectiv al grupărilor politice de la noi. „Perspectivele", speranţele şi lozincile noastre trebuie să concorde cu acest tablou real, şi nu cu bunele intenţii ale intelectualilor şi fondatorilor de grupuleţe.

Ziarele pravdiste şi activitatea de „tip muranovist" au dus la unitatea a 4/5 din muncitorii conştienţi din Rusia. Aproape 40 000 de muncitori cumpărau „Pravda" ; numărul celor care o citeau era însă mult mai mare. Chiar dacă

www.dacoromanica.ro

războiul, închisoarea, Siberia, ocna le va rări rîndurile, reducînd numărul lor la o cincime sau o zecime, această pătură *nu va putea* fi nimicită. Ea trăieşte. Ea este pătrunsă de spirit revoluţionar şi de antişovinism. Este *singura* care se află în mijlocul maselor populare şi în adîncurile lor, propagînd internaţionalismul oamenilor muncii, al celor exploataţi şi asupriţi. Este *singura* care a rezistat în mijlocul destrămării generale. Este singura care duce păturile semiproletare *de la* social-şovinismul cadeţilor şi al trudovicilor, *de la* social-şovinismul lui Plehanov şi al revistei „Naşa Zarea" *spre* socialism. Procesul Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia a arătat întregii Rusii că această pătură există, a scos în evidenţă ideile ei, activitatea ei, chemarea ei la „înfrăţirea cu sclavii salariaţi din celelalte ţări".

Cu această pătură trebuie să lucrăm, unitatea ei trebuie apărată împotriva social-şoviniştilor ; este singura cale pe care se poate dezvolta mişcarea muncitorească din Rusia spre revoluţia socială, şi nu spre naţional-liberalismul „european".

„Soţial-Demokrat" nr. 40
din 29 martie 1915

Se tipăreşte după textul
apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

ÎN LEGĂTURĂ CU CONFERINŢA DE LA LONDRA

Declaraţia tov. Maksimovici, reprezentantul Comitetului Central al P.M.S.D.R., publicată de noi, exprimă întru totul punctul de vedere al partidului în ceea ce priveşte această conferinţă. Presa burgheză franceză a dezvăluit de minune însemnătatea conferinţei ca instrument sau mijloc de manevră a burgheziei anglo-franceze. Rolurile au fost împărţite : „Le Temps“ şi „L'Écho de Paris“ [173] au atacat pe socialiştii francezi pentru că ar fi făcut concesii prea mari internaţionalismului. Aceste atacuri n-au fost decît o manevră care urma să pregătească terenul în vederea cunoscutului discurs în spirit patriotard şi anexionist rostit în parlament de premierul Viviani. Pe de altă parte, „Journal des Débats“ [174] a dat cărţile pe faţă, declarînd : esenţialul era ca socialiştii englezi, cu Keir-Hardie în frunte, care pînă acum au fost împotriva războiului şi împotriva recrutării de voluntari, să se pronunţe în favoarea războiului, pînă la înfrîngerea Germaniei. Scopul a fost atins, şi asta e cel mai important. Iată rezultatul politic al atragerii atît a socialiştilor englezi, cît şi a celor francezi de partea burgheziei anglo-franceze. Iar frazele despre internaţionalism, socialism, referendum etc. nu sînt decît *simple* fraze, vorbe goale, lipsite de importanţă !

Fără îndoială că reacţionarii inteligenţi din rîndurile burgheziei franceze au dat în vileag purul adevăr. Burghezia anglo-franceză plus cea rusă duc un război cu scopul de a ruina şi prăda Germania, Austria, Turcia. Ea are nevoie de cineva care să facă recrutări, are nevoie de

www.dacoromanica.ro

consimțămîntul socialiștilor pentru a duce războiul pînă la înfrîngerea Germaniei, iar restul nu e decît o frazeologie goală și nedemnă, o prostituare a măreților cuvinte : socialism, internaționalism etc. A urma în fapt burghezia și a-i ajuta să prade alte țări, iar în vorbe a servi maselor o recunoaștere fățarnică a „socialismului și Internaționalei" — iată principalul păcat al oportunismului, cauza fundamentală a falimentului Internaționalei a II-a.

De aceea, sarcina adversarilor social-șoviniștilor la Conferința de la Londra a fost clară : aceea de a părăsi conferința în numele principiilor net antișovine, *fără a cădea* însă în germanofilie. Căci germanofilii sînt dușmani declarați ai Conferinței de la Londra *din motive șoviniste,* și nu din alte motive ! ! Tovarășul Maksimovici și-a îndeplinit sarcina vorbind fără înconjur despre *trădarea* socialiștilor germani.

Bundiștii și partizanii Comitetului de organizare nu pot să înțeleagă cu nici un chip un lucru atît de simplu și de limpede. Cei dintîi sînt germanofilii de felul lui Kosovski, care *justifică fățiș* faptul că social-democrații germani votează credite de război (vezi „Informaționnîi Listok", organ al Bundului, nr. 7 din ianuarie 1915, p. 7, § V, la început) [175]. Redacția acestei publicații n-a făcut nici o mențiune în sensul că n-ar fi de acord cu Kosovski (declarînd însă în mod special că nu e de acord cu Borisov, apărător al patriotismului rus). În manifestul C.C. al Bundului (ibid., p. 3) nu găsești nici un cuvînt precis împotriva social-șovinismului !

Partizanii Comitetului de organizare sînt pentru împăcarea șovinismului germanofil cu cel francofil. Așa reiese din declarația lui Akselrod („Golos" nr. 86 și 87) și din „Izvestiia" secretariatului din străinătate al Comitetului de organizare [176] nr. 1 (22 februarie 1915). Cînd redacția ziarului „Nașe Slovo" ne-a propus să acționăm împreună împotriva „social-șovinismului oficial", noi i-am răspuns *deschis,* anexînd proiectul nostru de declarație și aducînd ca argument cuvîntul hotărîtor al tov. Maksimovici, după care Comitetul de organizare și Bundul se situează ele însele de partea social-patriotismului oficial [177].

www.dacoromanica.ro

De ce „Naşe Slovo“ se înşală pe sine şi înşală şi pe alţii *trecînd sub tăcere* acest fapt în editorialul din nr. 32? De ce trece sub tăcere faptul că şi în proiectul nostru de declaraţie se vorbea despre *trădarea* comisă de social-democraţii germani? În declaraţia ziarului „Naşe Slovo“, acest foarte important punct „principal“ *a fost omis;* de aceea, nici noi, nici tov. Maksimovici n-am acceptat şi nu puteam accepta această declaraţie. De aceea *nu* s-a ajuns la o unitate de acţiune între noi şi Comitetul de organizare. De ce oare se înşală atunci „Naşe Slovo“ pe sine şi înşală şi pe alţii susţinînd că ar exista o bază pentru unitatea noastră de acţiune? ?

„Social-patriotismul oficial“ este principalul rău de care suferă socialismul contemporan. Pentru combaterea răului (şi nu pentru o împăcare cu el, nu pentru o „amnistie“ reciprocă pe plan internaţional în ceea ce priveşte acest punct) trebuie să fie adunate şi pregătite toate forţele. Kautsky şi alţii au venit cu un program precis de „amnistie“ şi de pace cu social-şovinismul. Noi ne-am străduit să prezentăm un program precis de luptă împotriva acestuia — vezi îndeosebi nr. 33 al ziarului „Soţial-Demokrat“ şi rezoluţiile date publicităţii. Nu ne rămîne decît să ne exprimăm dorinţa ca, de la şovăielile între „simpatia platonică cu internaţionalismul“ şi pacea cu social-şovinismul, „Naşe Slovo“ să treacă la fapte mai precise.

„Soţial-Demokrat“ nr. 40 din 29 martie 1915

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

ILUSTRAREA LOZINCII RĂZBOIULUI CIVIL

Ziarele elveţiene au publicat următoarea informaţie primită de la Berlin, cu data de 8 ianuarie st.n. :

„În ultimul timp, ziarele au publicat în repetate rînduri ştiri despre unele încercări paşnice de apropiere între soldaţii din tranşeele germanilor şi ale francezilor. După cum comunică «Tägliche Rundschau» [178], ordinul de zi pe armată din 29 decembrie interzice fraternizarea şi, în general, orice act de apropiere de inamic în tranşee ; călcarea acestui ordin va fi considerată act de înaltă trădare".

Aşadar, fraternizarea şi încercările de apropiere sînt un fapt real. Autorităţile militare germane s-au alarmat de acest fapt, ceea ce dovedeşte că ele îi acordă o importanţă deosebită. În numărul din 7 ianuarie 1915 al ziarului laburist englez „Labour Leader" se dau *o serie întreagă* de citate din ziarele burgheze engleze, confirmînd cazurile de fraternizare între soldaţii englezi şi germani, care încheiau „armistiţiu de 48 de ore" (de crăciun) şi se întîlneau prieteneşte la jumătatea distanţei dintre tranşee etc. Autorităţile militare engleze *au interzis* fraternizarea printr-un *ordin special*. Iar socialiştii oportunişti şi apărătorii (sau lacheii ?) lor asigurau în presă pe muncitori (cum făcea Kautsky) — cu un aer de totală automulţumire şi ştiind că cenzura militară îi va pune la adăpost de dezminţiri — că înţelegerile dintre socialiştii ţărilor beligerante cu privire la acţiunile împotriva războiului *sînt imposibile* (expresia textuală a lui Kautsky în „Neue Zeit" [179]) ! !

Închipuiţi-vă că Hyndman, Guesde, Vandervelde, Plehanov, Kautsky şi alţii, în loc să ajute — aşa cum fac

www.dacoromanica.ro

astăzi — burghezia, ar alcătui un comitet internațional de agitație în favoarea „fraternizării și a încercărilor de apropiere" între socialiștii țărilor beligerante, atît „în tranșee", ca și în genere în armată. Care ar fi fost rezultatele după cîteva luni dacă acum, la numai 6 luni de la începerea războiului, *în ciuda* tuturor conducătorilor, șefilor și stelelor de mărimea întîi care au trădat socialismul, crește pretutindeni opoziția împotriva acelora care au votat creditele, precum și împotriva ministerialilor, iar comandamentul militar amenință cu pedeapsa cu moartea pentru „fraternizare" ?

„Problema practică care se pune este una singură : victoria sau înfrîngerea propriei țări", scria Kautsky, sluga oportuniștilor, la unison cu Guesde, Plehanov & Co. Da, așa ar fi, cu condiția să dăm uitării socialismul și lupta de clasă. Dar, cum noi nu dăm uitării socialismul, lucrurile nu mai stau așa : problema *practică* se pune la noi altfel. Să-ți pierzi viața în războiul dintre proprietarii de sclavi, rămînînd pînă la sfîrșit un sclav orb și neputincios, sau să ți-o pierzi pentru „fraternizarea" sclavilor în scopul răsturnării sclaviei ?

Iată care este *în realitate* problema „practică".

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

SOFISMELE SOCIAL-ŞOVINIŞTILOR

Revista „Naşe Delo" (1915, nr. 1), editată la Petersburg de lichidatori, a publicat o traducere a broşurii lui Kautsky : „Internaţionalismul şi războiul" [180]. Cu acest prilej, d-l A. Potresov a declarat că nu e de acord cu Kautsky, care, după părerea lui, este cînd „avocat" (adică apărător al social-şovinismului german, care nu recunoaşte justeţea variantei franco-ruse a acestei orientări), cînd „judecător" (adică un marxist care se străduieşte să aplice fără părtinire metoda lui Marx).

În realitate, atît d-l A. Potresov, cît şi Kautsky nu fac decît să trădeze marxismul, apărînd prin sofisme bătătoare la ochi politica muncitorească naţional-liberală. D-l A. Potresov, polemizînd cu Kautsky în chestiuni de amănunt, distrage atenţia cititorilor de la ceea ce este esenţial. După părerea sa, felul în care „democraţia" anglo-franceză (el are în vedere democraţia muncitorească) „a rezolvat" problema atitudinii faţă de război constituie „în general o rezolvare bună" (p. 69) ; „ele (aceste democraţii) au acţionat în mod just", deşi felul în care au rezolvat problema „coincide" — nu atît pentru că acest lucru a fost făcut în mod conştient, cît „datorită unei fericite întîmplări... — cu rezolvarea ei naţională".

Sensul acestor cuvinte e limpede : sub paravanul anglo-francezilor, d-l A. Potresov apără şovinismul rus, căutînd să justifice tactica patriotică a socialiştilor din ţările Triplei Alianţe. D-l A. Potresov nu discută cu Kautsky ca un marxist cu un şovinist, ci ca un şovinist rus cu un şo-

www.dacoromanica.ro

vinist german. Procedeul e penibil de răsuflat şi nu merită să fie relevat decît faptul că d-l A. Potresov ascunde şi încîlceşte sensul simplu şi limpede al celor afirmate de el însuşi.

Esenţial este în ce anume *sînt de acord* d-l A. Potresov şi Kautsky. Ei sînt de acord, de pildă, asupra faptului că „internaţionalismul proletariatului contemporan e compatibil cu apărarea patriei" (K. Kautsky, p. 34, ediţia germană a broşurii). D-l A. Potresov scrie despre situaţia specială în care se află un stat atunci cînd este „expus nimicirii". Kautsky scrie : „Poporul nu se teme de nimic ca de o invazie duşmană... Dacă populaţia va socoti că nu propriul ei guvern a provocat războiul, ci că el a fost provocat de uneltirile mîrşave ale statului vecin — şi care guvern nu va căuta să sugereze cu ajutorul presei etc. masei populaţiei acest fel de a vedea lucrurile ! —, atunci... se va naşte în rîndurile întregii populaţii o năzuinţă unanimă de a apăra hotarele ţării împotriva duşmanului... Mulţimea întărîtată ar omorî chiar ea pe cei ce s-ar ridica împotriva trimiterii armatelor la hotare" (K. Kautsky, p. 33, dintr-un articol din 1911) [181].

Iată o apărare cvasimarxistă a ideii fundamentale a tuturor social-şoviniştilor.

Kautsky încă în 1911 îşi dădea perfect de bine seama că guvernul (şi burghezia) va căuta *să înşele* „poporul, populaţia, mulţimea", aruncînd vina asupra „mîrşavelor uneltiri" ale unei alte ţări. Problema e dacă sprijinirea unei asemenea înşelătorii — fie prin votare de credite, fie prin discursuri, articole etc. — este compatibilă cu internaţionalismul şi socialismul sau dacă ea nu se identifică cumva cu politica muncitorească naţional-liberală. Kautsky procedează ca cel mai neruşinat „avocat", ca cel de pe urmă sofist, substituind acestei probleme problema dacă e raţional ca „unii oameni izolaţi" „să împiedice", împotriva voinţei majorităţii populaţiei înşelate de propriul lor guvern, „trimiterea armatelor". Nu acesta e obiectul discuţiei. Nu acesta e esenţialul. Mic-burghezilor înşelaţi trebuie să li se deschidă ochii, trebuie să li se arate înşelătoria : uneori, mergînd cu ei la război, eşti nevoit să aştepţi ca experienţa războiului să le schimbe felul de a gîndi. Nu despre asta e

www.dacoromanica.ro

vorba, ci dacă socialiştilor le e permis să participe la înşelarea „poporului" de către burghezie. Kautsky şi A. Potresov justifică această înşelare. Căci ei ştiu prea bine că tocmai guvernele şi burghezia tuturor „marilor" puteri, ale Angliei şi ale Franţei, ale Germaniei şi ale Rusiei, poartă aceeaşi vină pentru izbucnirea războiului imperialist din 1914, provocat de „mîrşavele lor uneltiri", fapt ce rezultă limpede din rezoluţia de la Basel din 1912, de pildă.

Fireşte că „poporul", adică masa micilor burghezi şi o parte dintre muncitorii prostiţi, crede în basmul burghez despre „mîrşavele uneltiri" ale inamicului. Sarcina social-democraţiei este să lupte împotriva înşelătoriei, şi nicidecum să o susţină. Social-democraţii din toate ţările au afirmat cu mult înainte de începerea războiului, iar la Basel au şi confirmat, că *fiecare* dintre marile puteri tinde în fapt să-şi consolideze şi să-şi extindă dominaţia asupra coloniilor, să subjuge micile naţiuni etc. Războiul se duce pentru împărţirea coloniilor şi prădarea de teritorii străine ; tîlharii s-au încăierat între ei — iar a invoca motivul că cutare hoţ suferă o înfrîngere în momentul de faţă pentru a prezenta interesele hoţilor drept interesele poporului şi ale patriei este o minciună burgheză sfruntată. Trebuie să spunem „poporului", greu încercat de război, *adevărul,* şi anume că nu se pot evita vitregiile războiului fără a răsturna guvernele şi burghezia din fiecare dintre ţările beligerante. A apăra Belgia *sugrumînd* Galiţia sau Ungaria nu înseamnă „apărarea patriei".

Dar pînă şi Marx, înfierînd războaiele, din 1854—1876 bunăoară, s-a situat pe poziţia uneia dintre puterile beligerante atunci cînd, împotriva voinţei socialiştilor, războiul devenise fapt. Iată principalul conţinut şi principalul „atu" al broşurii lui Kautsky. Pe aceeaşi poziţie se situează şi d-l A. Potresov, pentru care „internaţionalism" înseamnă a stabili *al cui succes* în război e mai de dorit sau mai puţin dăunător nu din punctul de vedere al intereselor proletariatului naţional, ci din punctul de vedere al intereselor *întregului* proletariat *mondial.* Războiul este dezlănţuit de guverne şi de burghezie ; proletariatul trebuie să stabilească victoria *cărui* guvern e mai puţin periculoasă pentru muncitorii din întreaga lume.

www.dacoromanica.ro

Sofistica acestor raţionamente constă în faptul că epocii actuale i se substituie o epocă istorică trecută, de mult apusă. Trăsătura fundamentală a războaielor din trecut, la care se referă Kautsky, a fost următoarea : 1) războaiele din trecut rezolvau problema prefacerilor burghezo-democratice şi a răsturnării absolutismului sau a jugului unei naţiuni străine ; 2) pe atunci, condiţiile obiective ale revoluţiei socialiste încă nu erau maturizate, şi nici un socialist nu putea vorbi, *înaintea unui război,* de folosirea lui „în scopul grăbirii prăbuşirii capitalismului", aşa cum se proclamă în rezoluţia de la Stuttgart (1907) şi în cea de la Basel (1912) ; 3) pe atunci nu existau în statele *nici uneia din cele două* părţi beligerante partide socialiste puternice, de masă, călite într-o serie de bătălii.

Mai pe scurt : e oare de mirare că Marx şi marxiştii se mărgineau la a stabili victoria *cărei* burghezii e mai puţin dăunătoare (sau mai utilă) proletariatului mondial, într-o perioadă cînd nici nu putea fi vorba de o mişcare proletară generală împotriva guvernelor şi burgheziei din toate ţările beligerante ?

E pentru prima oară în istoria mondială cînd socialiştii din toate ţările beligerante se întrunesc cu mult înainte de a fi început războiul şi declară : noi vom folosi războiul „în scopul grăbirii prăbuşirii capitalismului" (1907, rezoluţia de la Stuttgart). Prin urmare, ei recunosc că condiţiile obiective pentru o asemenea „grăbire a prăbuşirii", adică pentru revoluţia socialistă, sînt maturizate. Prin urmare, ei ameninţă guvernele cu revoluţia. Ei au spus asta şi mai limpede la Basel (1912), referindu-se la Comună şi la perioada octombrie-decembrie 1905, adică la războiul civil.

Cînd s-a dezlănţuit războiul, socialiştii care ameninţaseră guvernele cu revoluţia şi chemaseră proletariatul la revoluţie încep să invoce, pentru a justifica sprijinul pe care-l acordă guvernelor şi burgheziei, fapte petrecute în urmă cu o jumătate de secol ! Marxistul Górter are de o mie de ori dreptate să compare, în broşura sa în limba olandeză : „Imperialismul, războiul mondial şi social-democraţia" (p. 84), pe „radicalii" de tipul lui Kautsky cu liberalii din 1848, temerari în vorbe şi trădători în fapte.

www.dacoromanica.ro

În cadrul socialismului european s-a dezvoltat decenii de-a rîndul contradicţia dintre elementele social-democrate revoluţionare şi cele oportuniste. Criza s-a copt. Războiul a spart abcesul. În majoritatea partidelor oficiale au ieşit biruitori adepţii politicii muncitoreşti naţional-liberale, care apărau privilegiile burgheziei „naţionale", dreptul *ei* preferenţial de a stăpîni colonii, de a asupri naţiunile mici etc. Atît Kautsky, cît şi A. Potresov, în loc să demaşte în faţa proletariatului politica muncitorească naţional-liberală, o acoperă, o apără şi o justifică. Iată esenţa sofismelor naţional-şovinismului.

D-l A. Potresov s-a trădat însă fără să vrea recunoscînd „inconsistenţa principială a formulei de la Stuttgart" (p. 79). Prea bine ! Renegaţii declaraţi sînt mai folositori proletariatului decît cei camuflaţi. Continuaţi, d-le A. Potresov, renegaţi într-un mod mai cinstit Stuttgartul şi Baselul !

Diplomatul Kautsky e mai abil decît d-l A. Potresov : el nu renegă Stuttgartul şi Baselul, el nu face decît... „decît" !... să citeze Manifestul de la Basel, *omiţînd* toate indicaţiile cu privire la revoluţie ! ! Probabil că pe amîndoi i-a împiedicat cenzura să dea aceste indicaţii. Şi probabil că ei intenţionează să vorbească despre revoluţie atunci cînd le va permite cenzura...

Să sperăm că A. Potresov, Kautsky sau adepţii lor le vor propune ca în locul rezoluţiei de la Stuttgart şi al celei de la Basel să se adopte o rezoluţie cam de felul acesta : „dacă, în ciuda eforturilor noastre, războiul va izbucni totuşi, va trebui să stabilim, din punctul de vedere al proletariatului mondial ce ar fi mai avantajos : India să fie jefuită de Anglia sau de Germania, negrii din Africa să fie îmbătaţi şi jupuiţi de francezi sau de germani ? Turcia să fie asuprită de austro-germani sau de anglo-franco-ruşi ? Belgia să fie sugrumată de germani sau Galiţia de ruşi ? China să fie împărţită de japonezi sau de americani ?" etc.

„Sotial-Demokrat" nr. 41 din 1 mai 1915

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

PROBLEMA UNIRII INTERNAŢIONALIŞTILOR

Războiul a generat o criză profundă în întreaga mişcare socialistă internaţională. Ca orice criză, actuala criză a socialismului a dezvăluit cu mai multă profunzime şi claritate contradicţiile lui interne, a smuls multe văluri convenţionale şi false, a arătat într-o formă cît se poate de pregnantă şi accentuată ce anume e putred şi perimat în socialism şi care este chezăşia dezvoltării şi înaintării spre victorie.

Nu credem să existe social-democrat în Rusia care să nu simtă că vechile împărţiri şi grupări — n-am spune că s-au învechit, dar — iau alte forme. Pe primul plan se află problema grupării în „internaţionalişti" şi „social-patrioţi", problemă fundamentală pusă de război. Luăm aceşti termeni din editorialul ziarului „Naşe Slovo" nr. 42, fără să ne oprim acum asupra problemei dacă ei n-ar trebui completaţi contrapunînd pe social-democraţii revoluţionari adepţilor politicii muncitoreşti naţional-liberale.

Termenii n-au, fireşte, prea multă importanţă. „Naşe Slovo" a arătat în mod just esenţa grupării fundamentale de astăzi. Internaţionaliştii, scrie ziarul, „sînt solidari în atitudinea lor negativă faţă de social-patriotismul reprezentat de Plehanov"... Şi redacţia cheamă „grupurile astăzi fărîmiţate" „să se înţeleagă şi să se unească cel puţin în vederea unui singur act — acela de a exprima atitudinea social-democraţiei din Rusia faţă de actualul război şi faţă de social-patriotismul rus".

Nelimitîndu-se la publicarea de articole, redacţia ziarului „Naşe Slovo" a adresat nouă şi Comitetului de orga-

www.dacoromanica.ro

nizare o scrisoare în care propunea convocarea unei consfătuiri unde să se dezbată această chestiune și la care să participe și ea. Am răspuns arătînd necesitatea „de a lămuri în prealabil unele probleme, pentru a ști dacă între noi există în fond solidaritate". Am insistat în special asupra a două probleme prealabile : 1) nici o declarație nu va ajuta la demascarea „social-patrioților" (redacția i-a menționat pe Plehanov, Aleksinski și cunoscutul grup al publiciștilor lichidatori din Petersburg, partizani ai revistei X.Y.Z. [182]), „care falsifică voința proletariatului înaintat din Rusia" (expresia aparține redacției ziarului „Naşe Slovo"). E necesară pentru asta o luptă îndelungată. 2) Pe ce temei Comitetul de organizare este inclus printre „internaționaliști" ?

Pe de altă parte, secretariatul din străinătate al Comitetului de organizare ne-a trimis copia răspunsului adresat de el redacției ziarului „Naşe Slovo". Răspunsul se reduce la aceea că selecționarea *„prealabilă"* a unor grupuri și „excluderea altora" este inadmisibilă și că „la consfătuire trebuie să fie invitați reprezentanții din străinătate ai tuturor centrelor și grupurilor de partid care au participat... la Conferința de pe lîngă Biroul socialist internațional de la Bruxelles, care a avut loc înainte de începerea războiului" (scrisoarea din 25 martie 1915).

Prin urmare, Comitetul de organizare respinge în principiu ideea convocării unei consfătuiri a *internaționaliștilor*, dorind o consfătuire la care să participe și social-patrioții (precum se știe, la Bruxelles au fost reprezentate și curentele lui Plehanov și Aleksinski). Exact în același spirit a fost elaborată și rezoluția social-democraților de la Nervi („Naşe Slovo" nr. 53), adoptată în urma raportului lui Ionov (și care exprimă evident vederile acestui reprezentant al celor mai de stînga și mai internaționaliste elemente din Bund) [183].

Această rezoluție, în genere deosebit de caracteristică și de prețioasă, în măsura în care conturează „linia de mijloc", căutată de atîția din străinătate, exprimă simpatie pentru „principiile" redacției ziarului „Naşe Slovo", dar în același timp vorbește și despre un dezacord cu poziția ei, „poziție care constă în delimitarea organizatorică, în unirea exclu-

www.dacoromanica.ro

sivă a socialiştilor-internaţionalişti şi în susţinerea necesităţii unor sciziuni în rîndurile partidelor proletare, socialiste istoriceşte constituite". Adunarea consideră „tratarea" „unilaterală" (a acestor probleme) „de către ziarul «Naşe Slovo»" ca fiind „extrem de dăunătoare pentru lămurirea problemelor legate de reconstituirea Internaţionalei".

Noi am arătat că concepţiile lui Akselrod, reprezentantul oficial al Comitetului de organizare, sînt concepţii social-şovine. „Naşe Slovo" n-a răspuns la aceasta nici în presă, nici în corespondenţa sa. Noi am arătat că Bundul adoptă o poziţie similară, cu o deosebire de nuanţă, şi anume că aici predomină şovinismul germanofil. Rezoluţia de la Nervi a constituit o confirmare concretă extrem de importantă, deşi indirectă, în acest sens : unirea *numai* a internaţionaliştilor e declarată ca dăunătoare şi avînd un caracter scizionist ; problema e pusă pe tapet cu o limpezime vrednică de toată lauda.

Şi mai limpede e răspunsul Comitetului de organizare, care nu se exprimă pe ocolite, ci ia cea mai directă şi mai formală atitudine faţă de problemă : consfătuirea trebuie să aibă loc nu *fără* social-patrioţi, ci *cu ei*.

Trebuie să mulţumim Comitetului de organizare pentru faptul că a confirmat în faţa ziarului „Naşe Slovo" justeţea părerilor noastre despre Comitetul de organizare.

Înseamnă oare că *ideea* ziarului „Naşe Slovo" cu privire la unirea internaţionaliştilor a dat *întru totul* greş ? Nicidecum. Nici un fel de eşecuri la nici un fel de consfătuiri nu pot opri unirea internaţionaliştilor atîta timp cît există solidaritate pe plan ideologic şi dorinţa sinceră de a lupta împotriva social-patriotismului. Redacţia ziarului „Naşe Slovo" dispune de un cotidian care este o armă puternică. Ea poate realiza un lucru mult mai practic şi mai important decît consfătuirile şi declaraţiile, şi anume : să invite *toate* grupurile şi să pornească neîntîrziat ea însăşi 1) să formuleze răspunsuri complete, precise, fără echivoc, pe deplin limpezi la problemele legate de conţinutul internaţionalismului (căci şi Vandervelde, şi Kautsky, şi Plehanov, şi Lensch, şi Haenisch nu-şi zic oare şi ei internaţionalişti ?), de oportunism, de falimentul Internaţionalei a II-a, de sarcinile şi mijloacele de luptă împotriva

www.dacoromanica.ro

social-patriotismului etc. ; 2) să strîngă forțe în vederea unei lupte serioase pentru anumite principii nu numai în străinătate, ci mai ales în Rusia.

Cine va cuteza oare să nege că pentru victoria internaționalismului asupra social-patriotismului nu există și nu poate exista *altă* cale ? N-a dovedit oare istoria de o jumătate de secol a emigrației ruse (și istoria de trei decenii a emigrației *social-democrate*) că toate declarațiile, consfătuirile etc. în străinătate sînt neputincioase, lipsite de seriozitate, fictive *atunci cînd* nu sînt sprijinite de o mișcare de *lungă durată* a cutărei sau cutărei pături sociale din țară ? Nu ne învață oare și actualul război că tot ceea ce nu e maturizat sau ceea ce e putred, convențional sau diplomatic se va preface în praf și pulbere la prima lovitură ?

În cursul celor opt luni de război, *toate* centrele, grupurile, curentele, nuanțele de concepții social-democrate au ținut tot felul de consfătuiri cu cine au putut și cu cine au vrut, au făcut „declarații", adică și-au exprimat părerea în auzul tuturor. Acum sarcina e alta, *mai concretă*. Mai multă circumspecție în ceea ce privește declarațiile și consfătuirile de *paradă*. Mai multă energie în elaborarea de răspunsuri și sfaturi pentru publiciști, propagandiști, agitatori, pentru toți muncitorii care gîndesc ; aceste răspunsuri trebuie să fie atît de precise, încît *să fie imposibil* să nu fie înțelese. Mai multă claritate și precizie în strîngerea de forțe pentru munca îndelungată de transpunere în fapt a acestor sfaturi.

Repetăm : redacția ziarului „Naşe Slovo" dispune de mari posibilități, ea dispune de un cotidian ! — și va avea de dat socoteală dacă nu va îndeplini cel puțin acest „program-minimum".

Și mai avem o observație : acum exact 5 ani, în mai 1910, am semnalat în presa din străinătate un fapt politic extrem de important, un fapt mai „puternic" decît consfătuirile și declarațiile multora dintre centrele social-democrate *foarte* „puternice", și anume : închegarea în Rusia a grupului de publiciști-legaliști ai *faimoasei* reviste X.Y.Z. Ce-au arătat *faptele* din acești 5 ani, destul de bogați în evenimente în istoria mișcării muncitorești din Rusia și din în-

www.dacoromanica.ro

treaga lume ? N-au arătat oare că avem de-a face cu un anumit nucleu *social* destinat să grupeze elementele unui *partid muncitoresc național-liberal* (de tip „european" !) în Rusia ? Ce concluzii se impun pentru toți social-democrații de pe urma faptului că astăzi în Rusia, cu excepția revistei „Voprosî Strahovaniia" [184], nu se manifestă *deschis decît* acest curent, decît „Naşe Delo", „Strahovanie Rabocih", „Severnîi Golos" [185], decît curentul lui Maslov şi Plehanov ?

Încă o dată : mai multă circumspecție în ceea ce privește manifestările de paradă, mai mult curaj în a înfrunta deschis realitățile politice importante.

„Soțial-Demokrat" nr. 41 din 1 mai 1915

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

FILANTROPII BURGHEZI ŞI SOCIAL-DEMOCRAŢIA REVOLUŢIONARĂ

„The Economist“ [186], revista milionarilor englezi, promovează o linie cît se poate de instructivă în privinţa războiului. Reprezentanţii capitalului cel mai avansat din cea mai veche şi cea mai bogată ţară capitalistă deplîng amarnic războiul şi-şi exprimă necontenit dorinţa de pace. Citind revista „The Economist“, social-democraţii care, urmîndu-i pe oportunişti şi pe Kautsky, consideră că programul socialist constă în propagarea păcii se pot convinge cu ochii lor că greşesc. Programul lor nu este socialist, ci pacifist-burghez. Visurile de pace fără propagarea de acţiuni revoluţionare exprimă teama de război şi nu au nimic comun cu socialismul.

Dar nu numai atît. „The Economist“ e pentru pace fiindcă se teme de revoluţie. Aşa, de pildă, în numărul din 13 februarie 1915 citim :

„Filantropii îşi exprimă speranţa că pacea va aduce o limitare a înarmărilor pe scară internaţională... Dar aceia care cunosc forţele ce determină de fapt diplomaţia europeană nu se lasă furaţi de nici o utopie. Perspectiva pe care o deschide războiul e perspectiva unor revoluţii sîngeroase, a unor războaie pe viaţă şi pe moarte între muncă şi capital sau între masele populare şi clasele dominante din Europa continentală“.

Iar în numărul din 27 martie 1915 citim iarăşi despre dorinţa de pace care ar asigura libertatea naţionalităţilor,

www.dacoromanica.ro

promisă de Edward Grey, etc. Dacă această speranţă nu se va realiza, atunci... „războiul va provoca un haos revoluţionar. Nimeni nu poate spune unde va începe acest haos şi care îi va fi sfîrşitul“...

Milionarii-pacifişti din Anglia înţeleg mult mai just politica contemporană decît oportuniştii, decît partizanii lui Kautsky sau alţi socialişti de teapa lor care suspină după pace. În primul rînd, domnii burghezi ştiu că atîta timp cît „diplomaţia este dirijată de fapt de forţele“ trecutului, adică atîta timp cît clasa capitaliştilor nu e expropriată, frazele cu privire la o pace democratică nu sînt decît o utopie naivă şi deşartă. În al doilea rînd, domnii burghezi apreciază lucid perspectiva : „revoluţii sîngeroase“, „haos revoluţionar“. Burghezia îşi înfăţişează întotdeauna revoluţia socialistă ca un „haos revoluţionar“.

În politica reală a ţărilor capitaliste simpatia pentru pace se manifestă în trei feluri :

1) Milionarii conştienţi vor să grăbească încheierea păcii de teama revoluţiilor. Ei declară în mod sincer şi lucid că în condiţiile capitalismului o pace „democratică“ (fără anexiuni, cu limitarea înarmărilor etc.) este o utopie.

Această utopie mic-burgheză e propagată de oportunişti, de partizanii lui Kautsky etc.

2) Masele populare inconştiente (micii burghezi, semiproletarii, o parte din muncitori etc.) prin dorinţa de pace îşi exprimă, într-o formă cît se poate de imprecisă, protestul tot mai puternic împotriva războiului şi o vagă stare de spirit revoluţionară, în creştere.

3) Elementele înaintate şi conştiente din rîndurile proletariatului, social-democraţii revoluţionari, urmăresc cu atenţie starea de spirit a maselor, folosesc năzuinţa lor tot mai puternică de pace nu pentru a sprijini banala utopie a păcii „democratice“ în condiţiile capitalismului, nu pentru a întări speranţele în filantropi, în autorităţi, în burghezie, ci pentru a face ca starea de spirit revoluţionară vagă să devină clară ; — pentru ca în mod sistematic şi perseverent,

www.dacoromanica.ro

bizuindu-se pe experienţa şi pe starea de spirit a maselor şi lămurindu-le prin miile de fapte ale politicii dinainte de război, —

— *să dovedească* necesitatea unor acţiuni revoluţionare de masă împotriva burgheziei şi guvernelor din propriile lor ţări, ca *unicul* drum spre democraţie şi socialism.

„Soţial-Demokrat" nr. 41 din 1 mai 1915

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

FALIMENTUL INTERNAŢIONALISMULUI PLATONIC

După cum am mai arătat (vezi „Soţial-Demokrat" nr. 41), dacă „Naşe Slovo" vrea ca internaţionalismul său să fie luat în serios, trebuie cel puţin să-şi expună cu precizie platforma *. În „Naşe Slovo" nr. 85 (9/V) a apărut, ca un fel de răspuns dat nouă, rezoluţia adoptată de adunarea redacţiei şi a colectivului de colaboratori ai ziarului din Paris, adunare la care „2 membri ai redacţiei, declarîndu-se în linii generale de acord cu conţinutul rezoluţiei, au menţionat că fac opinie separată în chestiunea metodelor organizatorice ale politicii interne de partid din Rusia" [187]. Această rezoluţie este un remarcabil document de dezorientare şi de neputinţă politică.

De cîte ori nu se repetă cuvîntul internaţionalism, de cîte ori nu se proclamă „o delimitare ideologică totală de toate varietăţile naţionalismului socialist", de cîte ori nu sînt citate rezoluţiile de la Stuttgart şi Basel ! Intenţii bune, nimic de zis. Numai că..., numai că miroase a frazeologie, deoarece o delimitare într-adevăr „totală" de „toate" varietăţile social-naţionalismului nu poate şi nu trebuie să fie făcută, după cum pentru a deveni un duşman al capitalismului nu trebuie şi nu poţi să enumeri complet varietatea de forme ale exploatării capitaliste. Se poate însă şi trebuie să se ajungă la o delimitare precisă de principalele varietăţi ale social-naţionalismului, cum ar fi, de pildă : varietatea plehanovistă, potresovistă („Naşe Delo"), bundistă, akselrodistă, kautskistă. Rezoluţia promite multe, dar nu oferă nimic ;

* Vezi volumul de faţă, p. 186—190. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

ea amenință să se delimiteze complet de toate varietățile, dar se teme să numească măcar pe cele mai importante dintre ele.

...În parlamentul englez a spune cuiva pe nume e considerat ca fiind o lipsă de politeță ; acolo se obișnuiește să se vorbească numai cu „nobil lord" sau cu „preaonoratul deputat al cutărei circumscripții". Ce anglomani excelenți, ce diplomați fini și rafinați sînt cei de la „Naşe Slovo" ! Cu cît tact ocolesc ei esența problemei, cu cîtă amabilitate oferă ei cititorilor formule menite să le ascundă gîndurile. Ei proclamă „relații de prietenie" (curat Guizot ! — ar spune unul dintre eroii lui Turgheniev [188]) cu toate organizațiile „în măsura în care acestea aplică... principiile internaționalismului revoluționar"... și mențin „relații de prietenie" tocmai cu aceia care nu aplică aceste principii.

„Delimitarea ideologică" pe care cei de la „Naşe Slovo" o proclamă cu atît mai solemn, cu cît vor și pot s-o realizeze mai puțin, constă în a clarifica chestiunea *care* este izvorul social-naționalismului, *de unde* își trage el forța, *cum* trebuie dusă lupta împotriva lui. Social-naționaliștii nu-și zic și nici nu se consideră social-naționaliști. Ei depun și sînt siliți să depună toate eforturile pentru a se ascunde îndărătul unui nume de împrumut, pentru a arunca praf în ochii maselor muncitoare, pentru a șterge urmele legăturilor lor cu oportunismul, pentru a-și ascunde trădarea, adică trecerea lor efectivă de partea burgheziei, alianța lor cu guvernele și statele-majore. Sprijinindu-se pe această alianță și socotindu-se tari pe poziții, social-naționaliștii vociferează acum mai mult decît oricine pe tema „unității" partidelor social-democrate și acuză de scizionism pe dușmanii oportunismului — vezi ultima circulară oficială a conducerii („Vorstand"-ul) Partidului social-democrat german împotriva revistelor „Lichtstrahlen" [189] și „Die Internationale" [190], reviste *cu adevărat* internaționaliste. Ele n-au avut nevoie să proclame nici „relații de prietenie" cu revoluționarii, nici „delimitarea ideologică totală de toate varietățile social-naționalismului" ; ele au pornit la acțiunea de delimitare fățișă, și au făcut-o în așa fel, încît într-adevăr „*toate* varietățile" de oportuniști au început să urle de furie, ceea ce a dovedit că săgețile și-au atins ținta.

www.dacoromanica.ro

Dar „Naşe Slovo“ ?

El porneşte împotriva social-naţionalismului o revoltă în genunchi, căci „Naşe Slovo“ nu demască pe cei mai periculoşi susţinători ai acestui curent burghez (cum este Kautsky), nu declară război oportunismului, ci, dimpotrivă, trece lucrul acesta sub tăcere, nu întreprinde şi nu indică nici un fel de măsuri concrete pentru eliberarea socialismului din ruşinoasa captivitate a patriotismului. Declarînd că nu e obligatorie unitatea cu cei care au trecut de partea burgheziei, dar nici sciziunea, „Naşe Slovo“ capitulează de fapt în faţa oportuniştilor, făcînd însă, totodată, un gest frumos, care poate fi interpretat ca o ameninţare teribilă la adresa oportuniştilor, dar care poate fi interpretat tot atît de bine şi ca o cochetare cu ei. Cel mai probabil este că oportuniştii cu adevărat abili, care ştiu să aprecieze îmbinarea frazelor de stînga cu moderaţia în practică, ar fi răspuns la rezoluţia ziarului „Naşe Slovo“ (în cazul cînd ar fi fost siliţi s-o facă) cam tot în felul în care au răspuns cei doi membri ai redacţiei : ne declarăm, în genere, de acord cu conţinutul (căci doar nu sîntem social-naţionalişti, ferit-a sfîntul !), cît priveşte însă „metodele organizatorice ale politicii interne de partid“, vom face, cînd va veni timpul, „opinie separată“. Şi lupul sătul, şi oile tefere.

Dar cînd a venit vorba despre Rusia, n-a mai rămas nimic din subtila diplomaţie a ziarului „Naşe Slovo“.

„Unirea într-un partid în condiţiile epocii precedente s-a dovedit imposibilă în Rusia“, se declară în rezoluţie. Citeşte : unificarea partidului muncitoresc cu grupul legaliştilor-lichidatori s-a dovedit imposibilă. Aceasta echivalează cu o recunoaştere indirectă a falimentului blocului de la Bruxelles pentru salvarea lichidatorilor. De ce s-o fi temînd „Naşe Slovo“ să recunoască deschis acest faliment. De ce s-o fi temînd să explice deschis muncitorilor cauzele lui ? Nu cumva pentru că falimentul acestui bloc a dovedit în fapt falsitatea politicii tuturor participanţilor la el? Nu cumva pentru că „Naşe Slovo“ vrea să menţină „relaţii de prietenie“ cu două (numai cu două) „varietăţi“ ale social-naţionalismului, şi anume : cu bundiştii şi cu Comitetul de organizare (Akselrod), ale căror declaraţii în presă le do-

www.dacoromanica.ro

vedesc intenţiile şi speranţele în reînvierea blocului de la Bruxelles ?

„Noile condiţii... surpă terenul de sub picioare vechilor fracţiuni..."

Oare nu cumva se întîmplă invers ? Noile condiţii n-au înlăturat cîtuşi de puţin lichidatorismul, nici măcar nu i-au zdruncinat nucleul de bază („Naşa Zarea"), cu toate şovăielile şi dezertările unor persoane ; dimpotrivă, ele au adîncit şi au agravat divergenţele cu acest nucleu, care, pe lîngă lichidatorist, a mai devenit şi social-naţionalist ? „Naşe Slovo" ocoleşte problema — neplăcută pentru el — a lichidatorismului, spunînd că ceea ce era vechi a fost subminat de ceea ce e nou, şi trece sub tăcere faptul că *sub picioarele vechiului...* lichidatorism se află *noul teren,* social-naţionalist ! Interesantă stratagemă. Nu spunem nimic despre „Naşa Zarea", deoarece ea nu mai există, şi nici despre „Naşe Delo", probabil din cauză că Potresov, Cerevanin, Maslov & Co. pot fi consideraţi nişte naivi în politică.

Redactorii de la „Naşe Slovo" ar vrea însă ca nu numai Potresov & Co., ci şi ei înşişi să fie socotiţi nişte naivi. Ascultaţi :

„Avînd în vedere că grupările fracţioniste şi interfracţioniste create în trecut sînt şi acum, într-un moment de tranziţie, singurele" (notaţi bine !) „puncte ale unei uniri organizate, fie şi imperfecte, a muncitorilor înaintaţi, «Naşe Slovo» consideră că interesele activităţii sale de bază duse în vederea unificării internaţionaliştilor exclud deopotrivă atît subordonarea organizatorică directă sau indirectă a ziarului faţă de una dintre vechile grupări de partid, cît şi gruparea artificială a adepţilor săi într-o fracţiune aparte, opusă politiceşte vechilor grupări".

Cum vine asta ? *Întrucît* noile condiţii subminează vechile grupări, noi le recunoaştem pe acestea din urmă ca fiind *singurele* reale ! *Întrucît* noile condiţii cer crearea unei noi grupări, nu pe baza lichidatorismului, ci pe baza internaţionalismului, respingem unirea internaţionaliştilor ca fiind „artificială" ! O adevărată apoteoză a neputinţei politice.

După 200 de zile de propagare a internaţionalismului, „Naşe Slovo" îşi declară falimentul lui politic total : să nu

www.dacoromanica.ro

ne „subordonăm" vechilor grupări (de ce acest cuvînt teribil ? şi nu „să aderăm", „să susţinem", „să ne solidarizăm" ?), să nu creăm grupări noi. Să trăim ca şi în trecut, în grupări create pe baza lichidatorismului, „să ne subordonăm" acestora, iar „Naşe Slovo" să rămînă un fel de firmă ţipătoare sau o promenadă festivă prin grădinile literaturii internaţionaliste. Cei de la „Naşe Slovo" o să scrie ce-or vrea, iar cititorii o să citească...

Am vorbit timp de 200 de zile despre unirea internaţionaliştilor şi am ajuns la concluzia că nu putem uni pe nimeni, nu ne putem uni nici măcar noi înşine, redactorii şi colaboratorii ziarului „Naşe Slovo", şi declarăm că o astfel de unire este „artificială". Ce triumf pentru Potresov, pentru bundişti, pentru Akselrod ! Şi ce abilă înşelare a muncitorilor : faţada e compusă din frazele internaţionaliste şi de efect ale ziarului „Naşe Slovo", cu adevărat nefracţionist, eliberat de vechile grupări perimate ; reversul — „singurele" puncte de unire sînt vechile grupări...

Falimentul politic şi ideologic pe care îl declară acum „Naşe Slovo" nu e întîmplător ; el este rezultatul inevitabil al eforturilor depuse cu scopul de a ocoli prin vorbe raportul de forţe real. Acest raport se reduce, în mişcarea muncitorească din Rusia, la lupta dusă de curentul lichidatorilor şi al social-patrioţilor („Naşe Delo") împotriva partidului muncitoresc social-democrat marxist, partid restabilit la Conferinţa din ianuarie 1912 [191], consolidat prin alegerile pentru Duma a IV-a de stat în cadrul curiei muncitoreşti [192], consacrat de ziarele pravdiste în perioada 1912—1914, reprezentat de Fracţiunea muncitorească social-democrată din Rusia. Acest partid şi-a *continuat* lupta împotriva curentului burghez al lichidatorismului prin lupta împotriva curentului tot atît de burghez al social-patriotismului. Justeţea liniei urmate de acest partid, de partidul nostru, e confirmată de măreaţa experienţă istorică universală a războiului european şi de minuscula, miniaturala experienţă a noii încercări nefracţioniste de unificare, făcută pentru a o mie şi una oară de ziarul „Naşe Slovo" ; această încercare a suferit un eşec, confirmînd rezoluţia Consfătuirii

www.dacoromanica.ro

de la Berna („Soțial-Demokrat“ nr. 40) cu privire la internaționaliștii „platonici *“.

Adevărații internaționaliști nu vor accepta nici să facă parte (ascunzînd acest lucru muncitorilor) din vechile grupări lichidatoriste, nici să rămînă în afara grupărilor. Ei vor veni la partidul nostru.

„Soțial-Demokrat“ nr. 42 din 21 mai 1915

Se tipărește după textul apărut în ziar

* Vezi volumul de față, p. 165—166. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

DESPRE LUPTA ÎMPOTRIVA SOCIAL-ŞOVINISMULUI

Cel mai nou şi mai interesant material referitor la această problemă actuală îl furnizează Conferinţa socialistă internaţională a femeilor [193], care şi-a încheiat de curînd lucrările la Berna. Publicăm mai jos pentru cititorii noştri o relatare asupra conferinţei, precum şi textele celor două rezoluţii — cea adoptată şi cea respinsă. În articolul de faţă intenţionăm să ne oprim asupra unui singur aspect al problemei.

Reprezentantele organizaţiilor de femei de pe lîngă Comitetul de organizare, olandezele din partidul lui Troelstra, elveţienele din organizaţiile care duc o luptă înverşunată împotriva ziarului „Berner Tagwacht", acuzîndu-l că este prea de stînga, reprezentanta Franţei, care în toate chestiunile mai importante n-a vrut să fie în divergenţă cu partidul oficial, care, după cum se ştie, a adoptat punctul de vedere social-şovinist, englezoaicele, ostile ideii unei delimitări nete între pacifism şi tactica proletară revoluţionară, toate au căzut de acord cu social-democratele germane „de stînga" în ceea ce priveşte adoptarea rezoluţiei. Reprezentantele organizaţiilor de femei de pe lîngă Comitetul Central al partidului nostru au făcut opinie separată, preferînd să rămînă izolate pentru un timp decît să participe la un *astfel* de bloc.

Care a fost fondul divergenţei ? Care este însemnătatea principială şi politică a acestei divergenţe ?

La prima vedere, rezoluţia „de mijloc", care a unit pe oportunişti şi pe o parte dintre cei de stînga, pare plauzibilă şi principial justă. Războiul este caracterizat ca fiind

www.dacoromanica.ro

un război imperialist, este înfierată ideea „apărării patriei", muncitorii sînt chemaţi la demonstraţii de masă etc. etc. S-ar părea că rezoluţia noastră se deosebeşte *doar* prin cîteva *expresii* mai tăioase, ca de pildă „trădare", „oportunism", „ieşire din guvernele burgheze" şi altele.

Fără îndoială că separarea delegatelor organizaţiilor de femei de pe lîngă Comitetul Central al partidului nostru va fi criticată tocmai sub acest aspect.

E suficient însă să nu te limitezi la o recunoaştere „formală" a unui adevăr sau a altuia, ci să priveşti lucrurile cu mai multă atenţie, ca să-ţi dai seama de totala inconsistenţă a unei astfel de critici.

La conferinţă s-au înfruntat două concepţii despre lume, două aprecieri asupra războiului şi sarcinilor Internaţionalei, două tactici ale partidelor proletare. O concepţie : Internaţionala nu a dat faliment, nu există impedimente mari şi reale pentru reîntoarcerea de la şovinism la socialism, oportunismul nu e un puternic „duşman intern", el n-a comis o trădare făţişă şi incontestabilă a socialismului. De aici concluzia : să nu condamnăm pe nimeni, „să amnistiem" pe cei ce încalcă rezoluţiile de la Stuttgart şi Basel, să ne mărginim la a cere o orientare ceva mai de stînga, la a chema masele la demonstraţii.

Cealaltă concepţie referitoare la toate punctele enumerate aici e cu totul opusă primei. Nimic nu este mai dăunător şi mai nefast pentru cauza proletariatului decît continuarea unei politici de *diplomaţie* cu oportuniştii şi cu social-şoviniştii în cadrul partidului. Rezoluţia majorităţii s-a dovedit acceptabilă pentru oportunistele şi adeptele partidelor oficiale de astăzi tocmai datorită faptului că este străbătută de la un capăt la altul de spiritul diplomaţiei. Prin această diplomaţie se aruncă praf în ochii maselor muncitoare, care *acum* sînt conduse de social-patrioţii oficiali. Maselor muncitoare li se sugerează ideea, indiscutabil eronată şi dăunătoare, că actualele partide social-democrate, cu actualele lor conduceri, *sînt în stare* să schimbe orientarea şi să adopte o linie justă în locul celei greşite.

Lucrurile nu stau astfel. Aceasta este una dintre cele mai profunde şi nefaste erori. Partidele social-democrate şi

www.dacoromanica.ro

conducerile lor de astăzi *nu sînt în stare* să schimbe în mod serios orientarea. *În realitate*, totul va rămîne neschimbat, şi dezideratele „de stînga" exprimate în rezoluţia majorităţii vor rămîne deziderate pioase — fapt de care şi-au dat seama, datorită instinctului lor politic sigur, partizanele partidului lui Troelstra sau ale actualei conduceri a partidului francez, votînd pentru această rezoluţie. Chemarea maselor la demonstraţii ar putea să capete în fapt o mare însemnătate practică dacă ar fi sprijinită în modul cel mai activ de actualele conduceri ale partidelor social-democrate.

Ne putem oare aştepta la aşa ceva ? Evident că nu. Se ştie că această chemare va întîmpina o împotrivire îndîrjită (şi, în majoritatea cazurilor, *camuflată)* din partea conducerilor, că ea nu va fi nicidecum sprijinită.

Dacă asta li s-ar fi spus deschis muncitorilor, ei ar fi ştiut care este *adevărul*. Ei ar fi ştiut că, pentru ca dezideratele „de stînga" să fie transpuse *în fapt*, e necesar ca partidele social-democrate să-şi schimbe în mod radical orientarea, că e necesară o luptă dîrză împotriva oportuniştilor şi prietenilor lor „centrişti". Acum însă muncitorii au fost *adormiţi* cu deziderate de stînga, *refuzîndu-se* să se arate deschis şi fără sfială răul fără combaterea căruia aceste deziderate nu se vor putea realiza.

Promotorii politicii şoviniste în actualele partide social-democrate, conducătorii diplomaţi ai acestor partide vor şti să se folosească de slăbiciunea, nehotărîrea, lipsa de precizie din rezoluţia majorităţii. Ca nişte parlamentari abili ce sînt, ei îşi vor împărţi rolurile ; unii vor spune : argumentele „serioase" ale lui Kautsky & Co. n-au fost apreciate, n-au fost analizate, să le discutăm într-un cadru mai larg ; alţi vor spune : oare n-am avut dreptate susţinînd că nu există divergenţe profunde, acum cînd adeptele partidului lui Troelstra şi ale partidului Guesde-Sembat au ajuns la o înţelegere cu reprezentantele stîngii din Germania ?

Conferinţa femeilor nu trebuia să ajute pe Scheidemann, Haase, Kautsky, Vandervelde, Hyndman, Guesde şi Sembat, Plehanov etc. să adoarmă masele muncitoreşti, ci, dimpotrivă, trebuia să le trezească, să declare un război ne-

www.dacoromanica.ro

cruţător oportunismului. Numai atunci rezultatul practic ar fi fost nu speranţa în „îndreptarea" „conducătorilor" menţionaţi, ci strîngerea forţelor în vederea unei lupte importante şi grele.

Să luăm încălcarea de către oportunişti şi „centrişti" a rezoluţiilor de la Stuttgart şi Basel : doar aici e *miezul* problemei ! Să examinăm deschis şi limpede, fără diplomaţie, felul în care au decurs lucrurile.

Prevăzînd războiul, Internaţionala se întruneşte şi hotărăşte în unanimitate ca, în caz de izbucnire a războiului, să acţioneze pentru „*grăbirea prăbuşirii capitalismului*", să lupte în spiritul *Comunei*, în spiritul *lui octombrie şi decembrie 1905* (citătm exact rezoluţia de la Basel ! ! !), să lupte pentru a se considera o „crimă" ca „muncitorii dintr-o ţară" să tragă „în muncitorii din altă ţară".

Linia de activitate în spiritul internaţionalist, proletar, revoluţionar este indicată aici limpede, cum nu s-ar fi putut mai limpede în limitele legalităţii.

Izbucneşte războiul — un război cum se prevăzuse la Basel şi care se desfăşoară în direcţia prevăzută la Basel. Partidele oficiale acţionează într-un spirit diametral opus : nu ca internaţionalişti, ci ca naţionalişti ; nu în spirit proletar, ci în spirit burghez ; nu în spirit revoluţionar, ci într-un spirit arhioportunist. Cînd spunem muncitorilor : s-a comis o *trădare* făţişă a cauzei socialismului, prin aceste cuvinte înlăturăm dintr-o dată toate pretextele şi eschivările, toate sofismele à la Kautsky şi Akselrod, arătăm limpede întreaga adîncime, precum şi proporţiile răului, chemăm făţiş la lupta împotriva lui, iar nu la împăcare cu el.

Dar rezoluţia majorităţii ? Ea nu conţine nici un cuvînt de blam la adresa trădătorilor, nici un singur cuvînt la adresa oportunismului şi nu face decît *să repete* ideile rezoluţiei de la Basel ! ! ! Ca şi cum nimic de seamă nu s-ar fi întîmplat : n-a fost decît o mică eroare accidentală, e suficient *să repetăm* vechea hotărîre, — divergenţa este neprincipială, lipsită de importanţă, *lipim* la loc cioburile, şi asta-i suficient ! ! !

www.dacoromanica.ro

Asta înseamnă însă *a-ţi bate joc* de hotărîrile Internaţionalei, a-ţi bate joc de muncitori. În fond, social-şovinişţii nici nu caută să obţină altceva decît o simplă *repetare* a vechilor hotărîri, şi asta numai ca să nu schimbe nimic în fapt. În fond, nu este altceva decît o ipocrizie camuflată şi o *amnistie* acordată în mod tacit partizanilor social-şovinismului din majoritatea partidelor actuale. Ştim că există o „sumedenie de amatori" care să pornească pe această cale, care să se limiteze doar la cîteva fraze de stînga. Drumurile noastre se despart. Noi am mers şi vom continua să mergem pe *alt* drum, noi vrem ca, în spiritul intransigenţei faţă de oportunism şi social-şovinism, să ajutăm *în fapt* mişcarea muncitorească, să ajutăm la construirea partidului muncitoresc.

O parte a delegaţiei germane se temea, pe cît se pare, că se va adopta o rezoluţie precisă, şi aceasta din considerente care se refereau exclusiv la *ritmul* de dezvoltare a luptei împotriva şovinismului în cadrul unui singur partid, şi anume în cadrul propriului lor partid. Dar aceste considerente erau, evident, greşite şi deplasate, deoarece rezoluţia internaţională în genere nu s-a referit şi nici nu se putea referi nici la problema ritmului, nici la condiţiile concrete de luptă împotriva social-şovinismului în *diferite* ţări ; în această privinţă, autonomia diferitelor partide este indiscutabilă. De la tribuna internaţională trebuia proclamată o ruptură definitivă cu social-şovinismul în ceea ce priveşte întreaga orientare, întregul caracter al muncii social-democrate ; dar, în loc s-o facă, rezoluţia majorităţii a repetat vechea greşeală, greşeala Internaţionalei a II-a, care a mascat în mod diplomatic oportunismul şi nepotrivirea dintre vorbe şi fapte. Repetăm încă odată : noi nu mergem pe *această* cale.

Supliment la ziarul „Soţial-Demokrat" nr. 42 din 1 iunie 1915

Se tipăreşte după textul suplimentului

www.dacoromanica.ro

PROIECT DE REZOLUȚIE A CONFERINȚEI SOCIALISTE INTERNAȚIONALE A FEMEILOR

Rezoluție propusă de delegația C.C.

Actualul război mondial, care a pricinuit, pretutindeni unde a izbucnit, atîtea nenorociri, care a pustiit și a ruinat Belgia și Galiția, care a distrus viețile a mii și mii de muncitori, este un război imperialist provocat de lupta claselor guvernante din diferite țări pentru împărțirea coloniilor, pentru dominație pe piața mondială și interese dinastice. El este continuarea firească a politicii duse de clasa capitaliștilor și de guvernele tuturor țărilor, și de aceea problema cine a atacat primul nu prezintă din punctul de vedere socialist nici o importanță.

Acest război nu numai că nu servește cîtuși de puțin interesele muncitorilor, dar este o armă în mîinile claselor guvernante menită să distrugă solidaritatea internațională a muncitorilor, iar în interiorul fiecărei țări să slăbească lupta de clasă și mișcarea muncitorească. Tot așa cum lozinca „apărării patriei", lozincă lansată de burghezie și sprijinită de oportuniști, nu este decît o momeală cu ajutorul căreia burghezia caută să convingă proletariatul să-și verse sîngele și să-și dea viața pentru interesele ei.

Luînd în considerație toate acestea, Conferința internațională extraordinară a femeilor socialiste, bazîndu-se pe rezoluția de la Stuttgart, care recomandă folosirea crizei economice și politice provocate de război pentru a ridica poporul în scopul de a grăbi prăbușirea orînduirii capitaliste, bazîndu-se pe rezoluția de la Copenhaga, în care se arată că deputații sînt obligați să voteze împotriva creditelor de război. și pe rezoluția de la Basel, în care se

www.dacoromanica.ro

spune că muncitorii consideră o crimă să tragă unul într-altul, — declară că reprezentanţii majorităţii partidelor socialiste din ţările beligerante au acţionat într-un total dezacord cu aceste rezoluţii şi, cedînd presiunii evenimentelor, au trădat socialismul, substituindu-i naţionalismul ; — conferinţa afirmă că proletarii din toate ţările nu au decît un singur duşman, duşmanul lor de clasă — clasa capitaliştilor.

Groaznicele suferinţe pe care le aduce acest război trezesc din ce în ce mai mult dorinţa de pace a tuturor femeilor, şi în primul rînd a femeilor proletare. Declarînd *război oricărui* război *imperialist*, conferinţa consideră, totodată, că, pentru ca această dorinţă de pace să se transforme într-o *forţă politică conştientă, este necesar ca muncitoarele să înţeleagă bine că clasele avute tind numai* spre anexiuni, cotropire şi dominaţie, că în epoca imperialismului războaiele sînt inevitabile şi că imperialismul ameninţă lumea cu o serie de războaie dacă *proletariatul nu va găsi în sine forţe suficiente pentru a pune capăt orînduirii capitaliste, pentru a răsturna definitiv capitalismul.* Dacă muncitoarele vor să scurteze perioada de suferinţe legată de epoca războaielor imperialiste, este necesar ca năzuinţa lor spre pace să se transforme *în revoltă şi în luptă pentru socialism. Muncitoarele îşi vor atinge scopul* în această luptă *numai participînd la mişcarea revoluţionară a maselor, intensificînd lupta pentru socialism.* Astfel, prima lor datorie este de a sprijini organizaţiile sindicale şi socialiste şi de a pune capăt păcii civile, luptînd împotriva creditelor de război, a intrării în guvernele burgheze, sprijinind şi propagînd fraternizarea soldaţilor în tranşee, înfiinţînd, pretutindeni unde guvernul a suspendat libertăţile constituţionale, organizaţii ilegale şi, în sfîrşit, antrenînd masele la manifestaţii şi acţiuni revoluţionare.

Conferinţa internaţională a femeilor socialiste cheamă muncitoarele din toate ţările să pornească imediat această luptă, organizînd-o pe scară internaţională şi legînd strîns activitatea lor cu activitatea acelor socialişti din toate ţările, care, ca şi Liebknecht, combat naţionalismul şi duc o luptă socialistă, revoluţionară.

www.dacoromanica.ro

Totodată, conferința amintește muncitoarelor că în țările cele mai dezvoltate din Europa s-au maturizat condițiile obiective pentru producția socialistă, că întreaga mișcare intră într-o fază nouă, că actualul război mondial pune în fața lor sarcini noi și importante, că mișcarea lor poate deveni precursoare a mișcării generale a maselor, care va putea să dea întregii mișcări socialiste un nou avînt, să apropie ceasul eliberării definitive. Muncitoarele, luînd inițiativa organizării de demonstrații și manifestații revoluționare, păşind umăr la umăr cu proletariatul, vor reuși să deschidă o nouă eră a luptei proletare, în cursul căreia proletariatul va cuceri socialismul în țările mai înaintate și republica democratică în cele mai înapoiate.

Supliment la ziarul „Sotial-Demokrat" nr. 42 din 1 iunie 1915

Se tipărește după textul suplimentului

www.dacoromanica.ro

FALIMENTUL INTERNAȚIONALEI A II-A [194]

Scris în a doua jumătate a lunii mai — prima jumătate a lunii iunie 1915

Publicat în 1915, în revista „Kommunist" nr. 1—2, Geneva
Semnat : N. Lenin

Se tipărește după textul apărut în revistă

www.dacoromanica.ro

Prin falimentul Internaţionalei se înţelege uneori numai latura formală a problemei, şi anume ruperea legăturii internaţionale dintre partidele socialiste din ţările beligerante, imposibilitatea de a convoca o conferinţă internaţională, Biroul socialist internaţional etc. Acest punct de vedere este împărtăşit de unii socialişti din ţările mici, neutre, poate chiar de majoritatea partidelor oficiale din aceste ţări, apoi de oportunişti şi de susţinătorii lor. În presa rusă, această poziţie e apărată, cu o francheţe demnă de toată recunoştinţa, de d-l Vl. Kosovski în nr. 8 al ziarului Bundului „Informaţionnîi Listok", iar redacţia ziarului nu face nici o rezervă în sensul că n-ar fi de acord cu autorul. Să sperăm că apărarea naţionalismului de către d-l Kosovski, cel ce-a ajuns să-i scuze pînă şi pe social-democraţii germani care au votat creditele de război, va da multor muncitori putinţa să se convingă definitiv că Bundul are un caracter burghezo-naţionalist.

Pentru muncitorii conştienţi, socialismul este o convingere profundă, şi nu un mijloc pentru camuflarea tendinţelor împăciuitoriste mic-burgheze şi naţionalist-opoziţioniste. Prin falimentul Internaţionalei, ei înţeleg trădarea revoltătoare de către majoritatea partidelor social-democrate oficiale a propriilor lor convingeri, a celor mai solemne declaraţii făcute în cuvîntările de la Congresele internaţionale de la Stuttgart şi Basel, precum şi în rezoluţiile acestor congrese etc. Această trădare n-o văd numai aceia care *nu vor* s-o vadă, numai aceia cărora nu le con-

www.dacoromanica.ro

vine s-o vadă. Formulînd problema în mod ştiinţific, adică pornind de la raportul dintre clasele societăţii contemporane, trebuie să spunem că majoritatea partidelor social-democrate, în frunte cu cel mai mare şi mai influent partid din Internaţionala a II-a, partidul german, s-au situat de partea propriului stat-major, a propriului guvern, a propriei burghezii, împotriva proletariatului. Este un eveniment istoric de importanţă mondială, care se cere analizat sub toate aspectele. E de mult recunoscut faptul că războaiele, cu toate ororile şi calamităţile pe care le provoacă, aduc şi un folos mai mult sau mai puţin important, dezvăluind şi distrugînd fără cruţare în mare parte ceea ce e putred, ceea ce s-a perimat, ceea ce agonizează în instituţiile societăţii umane. Tot aşa şi războiul european din 1914—1915 începe să aducă omenirii un folos incontestabil, arătînd clasei înaintate din ţările civilizate că în partidele ei s-a copt un dezgustător abces purulent şi că prin aer pluteşte o miasmă insuportabilă de hoit.

I

Şi-au trădat principalele partide socialiste din Europa toate convingerile şi sarcinile lor? Despre aşa ceva nu le place, firește, să vorbească nici trădătorilor înşişi, nici acelora care ştiu precis — sau care bănuiesc vag — că vor trebui să păstreze relaţii de amiciţie şi să se împace cu ei. Dar, oricît de neplăcut ar fi pentru diversele „somităţi" din Internaţionala a II-a sau pentru prietenii lor fracţionişti din rîndurile social-democraţilor din Rusia, trebuie să privim lucrurile drept în faţă, să le spunem pe nume, să arătăm muncitorilor adevărul.

Există date concrete cu privire la felul în care priveau partidele socialiste sarcinile şi tactica lor înainte de actualul război şi în perioada cînd îl prevedeau? Fără doar şi poate că da. Este rezoluţia Congresului socialist internaţional de la Basel din 1912, pe care o reproducem împreună cu rezoluţia Congresului social-democrat german de la Chemnitz [195] din acelaşi an, pentru a aminti „cuvintele uitate" ale socialismului. Făcînd un bilanţ al imensei literaturi de propagandă şi agitaţie — apărută în toate ţările — împo-

www.dacoromanica.ro

triva războiului, această rezoluție constituie cea mai precisă și mai completă, cea mai solemnă și formală expunere a concepțiilor socialiste asupra războiului și a tacticii care trebuie adoptată față de el. Pînă și faptul că nici una din somitățile Internaționalei de ieri și ale social-șovinismului de azi, nici Hyndman, nici Guesde, nici Kautsky și nici Plehanov, n-au curajul să amintească cititorilor lor de această rezoluție, și fie că o trec cu totul sub tăcere, fie că citează (așa cum face Kautsky) pasaje de importanță secundară din ea, ocolind tot ce e esențial, — pînă și acest simplu fapt nu poate fi calificat decît ca trădare. A adopta rezoluțiile cele mai „de stînga", ultrarevoluționare pentru a le ignora apoi cu nerușinare sau pentru a le renega — iată una dintre cele mai concrete manifestări ale falimentului Internaționalei și, totodată, una dintre cele mai concludente dovezi că numai aceia a căror naivitate fără seamăn se învecinează cu dorința perfidă de a eterniza fățărnicia din trecut mai cred astăzi într-o „îndreptare" a socialismului, în „îndreptarea liniei sale" prin rezoluții.

Pînă mai ieri, Hyndman, care se orientase înainte de război spre apărarea imperialismului, era socotit de către toți socialiștii „cu scaun la cap" drept un original smintit, și nimeni nu vorbea despre el decît cu desconsiderare. Acum însă, cei mai de vază lideri social-democrați din toate țările au ajuns și ei pe poziția lui Hyndman, deosebindu-se unii de alții numai prin nuanță și temperament. Noi nu sîntem în stare să apreciem și să caracterizăm printr-o expresie cît de cît parlamentară curajul civic al unor oameni cum sînt publiciștii de la „Naşe Slovo", care despre „domnul" Hyndman scriu pe un ton disprețuitor, iar despre „tovarășul" Kautsky vorbesc — sau tac — respectuos (sau slugarnic ?). Cum se împacă o astfel de atitudine cu respectul față de socialism și în genere față de propriile convingeri ? Dacă sînteți convinși că șovinismul lui Hyndman e fals și nefast, n-ar trebui să vă îndreptați critica și atacurile împotriva unui apărător *mai influent* și mai periculos al unor astfel de concepții cum e Kautsky ?

Guesdistul Charles Dumas a exprimat, poate, mai amănunțit decît oricine concepțiile lui Guesde din ultima vreme

www.dacoromanica.ro

într-o broşurică intitulată „Ce fel de pace vrem noi". Acest „şef de cabinet al lui Jules Guesde", aşa cum semnează pe coperta interioară a broşurii, bineînţeles „citează" declaraţii patriotice din trecut ale socialiştilor (tot aşa cum citează şi social-şovinistul german David în ultima lui broşură despre apărarea patriei) [196], fără a cita însă şi Manifestul de la Basel ! Despre acest manifest, nici Plehanov nu suflă o vorbă, preferînd să debiteze cu o sublimă infatuare banalităţi şoviniste. Kautsky îi seamănă lui Plehanov : citînd Manifestul de la Basel, el *omite* — probabil pretextînd considerentele de cenzură — toate pasajele cu conţinut revoluţionar (adică tot ceea ce este esenţial în el !) ... Interzicînd prin cenzură să se vorbească despre lupta de clasă şi despre revoluţie, poliţia şi autorităţile militare au venit „tocmai la ţanc" în ajutorul trădătorilor socialismului !

Dar poate că Manifestul de la Basel e un apel lipsit de conţinut, care nu cuprinde nimic precis nici din punct de vedere istoric, nici din punct de vedere tactic, care să se refere în mod direct la războiul de astăzi ?

Dimpotrivă. Rezoluţia de la Basel conţine mai puţine fraze de paradă şi este mai plină de conţinut concret decît celelalte rezoluţii. În ea se vorbeşte *tocmai* despre războiul care s-a şi dezlănţuit, tocmai despre conflictele *imperialiste*, care au izbucnit în perioada 1914—1915. Conflictele dintre Austria şi Serbia pentru Balcani, dintre Austria şi Italia pentru Albania etc., dintre Anglia şi Germania pentru pieţe şi colonii în general, dintre Rusia şi Turcia şi alţii pentru Armenia şi Constantinopol — iată despre ce se vorbeşte în rezoluţia de la Basel, prevăzîndu-se izbucnirea războiului actual. Tocmai în legătură cu actualul război dintre „marile puteri ale Europei" rezoluţia de la Basel spune că *„interesele poporului nu pot servi în nici un caz drept pretext pentru a-l justifica"* !

Dacă acum Plehanov şi Kautsky — am luat doi socialişti cu prestigiu, cei mai tipici şi cei mai apropiaţi nouă, dintre care unul scrie în limba rusă, iar celălalt este tradus în limba rusă de lichidatori — se străduiesc să născocească (cu ajutorul lui Akselrod) tot felul de justificări cum că războiul ar fi „în interesul poporului" (în fond justificări

www.dacoromanica.ro

ieftine, culese din presa burgheză bulevardieră), atunci cînd ei, dîndu-şi aere de erudiţie şi utilizînd un număr nesfîrşit de citate falsificate din Marx, invocă drept „exemple" războaiele din 1813 şi 1870 (Plehanov) sau pe cele din 1854—1871, 1876—1877, 1897 (Kautsky), — apoi, cu drept cuvînt, numai oameni care n-au nici urmă de convingeri socialiste şi nici pic de conştiinţă socialistă pot să ia „în serios" acest soi de argumente şi să *nu* le califice drept iezuitism, făţărnicie şi prostituare revoltătoare a socialismului! Conducerea partidului din Germania („Vorstand"-ul) n-are decît să blesteme noua revistă a lui Mehring şi Rosa Luxemburg („International") pentru justeţea cu care l-a apreciat pe Kautsky; Vandervelde, Plehanov, Hyndman & Co. n-au decît să-şi trateze tot astfel adversarii cu concursul poliţiei „triplei înţelegeri", — noi vom răspunde prin simpla retipărire a Manifestului de la Basel, care demască această cotitură a conducătorilor, cotitură ce nu poate fi numită decît trădare.

În rezoluţia de la Basel nu se vorbeşte nici despre un război naţional, nici despre un război popular — războaie de felul acesta au avut loc în Europa şi sînt chiar tipice pentru epoca dintre 1789—1871 —, nici de războiul revoluţionar, la care social-democraţii n-au renunţat vreodată, ci tocmai despre războiul *actual*, care are la bază „imperialismul capitalist" şi „interesele dinastice", „politica de cotropiri" dusă de *ambele* grupuri de ţări beligerante, atît de grupul austro-german cît şi de cel anglo-franco-rus. Plehanov, Kautsky & Co. înşală pur şi simplu pe muncitori, repetînd minciuna interesată a burgheziei din toate ţările care se străduieşte din răsputeri să prezinte acest război imperialist, colonial, tîlhăresc drept un război popular, un război de apărare (indiferent pentru cine), şi căutînd să-l justifice prin exemple de războaie *ne*imperialiste luate din istorie.

Problema caracterului imperialist, prădalnic, antiproletar al războiului actual a depăşit de mult stadiul unei probleme pur teoretice. Nu numai că imperialismul a fost apreciat sub raport teoretic, în toate caracteristicile sale esenţiale, ca o luptă a burgheziei muribunde, decrepite şi putrede pentru împărţirea lumii şi subjugarea naţiunilor

www.dacoromanica.ro

„mici" ; nu numai că aceste concluzii au fost repetate de mii de ori în întreaga şi vasta presă a socialiştilor din *toate* ţările ; nu numai că francezul Delaisi, de pildă, care aparţine unei naţiuni „aliate" nouă, a expus într-o formă populară în broşura „Viitorul război" *(în 1911 !)* caracterul tîlhăresc al războiului actual şi din partea burgheziei franceze. Asta nu e tot. Reprezentanţii partidelor proletare din toate ţările şi-au exprimat la Basel în mod formal şi unanim convingerea fermă că se apropie un război imperialist, trăgînd de aici concluzii de ordin *tactic*. De aceea, printre altele, trebuie respinse din capul locului, ca sofisme, toate afirmaţiile că deosebirea dintre tactica naţională şi cea internaţională n-a fost analizată suficient (cf. ultimul interviu al lui Akselrod în „Naşe Slovo" nr. 87 şi 90 etc. etc.). Avem de-a face cu un sofism, deoarece una e o analiză ştiinţifică, multilaterală a imperialismului — o asemenea analiză se află abia la început şi în fond este nelimitată, aşa cum nelimitată este ştiinţa în genere —, şi altceva sînt bazele tacticii socialiste folosite împotriva capitalismului imperialist, expuse în ziarele social-democrate cu tiraje însumînd milioane de exemplare şi în rezoluţia Internaţionalei. Partidele socialiste nu sînt cluburi de discuţii, ci organizaţii ale proletariatului luptător, şi cînd mai multe batalioane trec de partea inamicului, trebuie să se spună pe nume acestui fapt şi ele să fie înfierate ca trădătoare, fără să ne lăsăm „prinşi" de făţarnica vorbărie că „nu toţi" înţeleg „la fel" imperialismul, că şovinistul Kautsky şi şovinistul Cunow pot scrie tomuri întregi pe această temă, că problema „n-a fost analizată suficient" etc. etc. Capitalismul *niciodată* nu va fi studiat *pînă la capăt* în *toate* manifestările lui de capitalism prădalnic şi pînă la cele mai mici ramificaţii ale dezvoltării sale istorice şi ale particularităţilor sale naţionale ; niciodată savanţii (şi mai ales cei pedanţi) nu vor înceta să discute despre variatele lui aspecte. Ar fi ridicol ca „din aceste motive" să renunţăm la lupta socialistă împotriva capitalismului, să renunţăm la a ne opune celor care au trădat această luptă, — şi ce altceva ne propun Kautsky, Cunow, Akselrod etc. ?

www.dacoromanica.ro

Nimeni n-a încercat măcar să analizeze acum, cînd războiul a devenit o realitate, rezoluția de la Basel și să arate că nu e justă !

II

Poate că socialiștii sinceri, prevăzînd că războiul va crea o situație revoluționară, au fost pentru rezoluția de la Basel, dar evenimentele au dezmințit previziunile lor și revoluția s-a dovedit imposibilă ?

Printr-un astfel de sofism încearcă să-și justifice Cunow (în broșura sa „Falimentul partidului ?" și într-o serie de articole) trecerea în tabăra burgheziei ; aproape la toți ceilalți social-șoviniști, în frunte cu Kautsky, găsim sub formă de aluzii „argumente" de felul acesta. Speranțele într-o revoluție s-au dovedit o iluzie, și nu e treaba unui marxist să susțină iluzii, raționează Cunow ; acest struvist nu spune o vorbă despre „iluzia" tuturor acelora care au semnat Manifestul de la Basel, ci, fiind nobil din fire, încearcă să arunce totul în spinarea celor de extremă stîngă, ca Pannekoek și Radek !

Să examinăm în fond argumentul că autorii Manifestului de la Basel au crezut în mod sincer în izbucnirea revoluției, dar că evenimentele au dezmințit acest lucru. Manifestul de la Basel spune 1) că războiul va crea o criză economică și politică ; 2) că muncitorii vor considera o crimă să participe la război, că vor considera o crimă „să tragă unul într-altul pentru cîștigurile capitaliștilor, pentru ambiții dinastice, pentru aducerea la îndeplinire a tratatelor diplomatice secrete", că războiul va trezi „indignare și revoltă" în rîndurile muncitorilor ; 3) că socialiștii sînt datori să folosească această criză și această stare de spirit a muncitorilor pentru „a ridica poporul și a grăbi prăbușirea capitalismului" ; 4) că absolut nici un „guvern" nu poate începe războiul „fără a-și periclita propria situație" ; 5) că guvernele „se tem de revoluția proletară" ; 6) că guvernele „trebuie să-și amintească" de Comuna din Paris (adică de războiul civil), de revoluția din 1905 din Rusia etc. Toate aceste idei sînt cît se poate de clare ; ele

www.dacoromanica.ro

nu reprezintă *o garanţie* că revoluţia va izbucni, accentul punîndu-se pe caracterizarea precisă a *faptelor* şi *tendinţelor*. Cine afirmă, pornind de la aceste idei şi raţionamente, că aşteptata izbucnire a revoluţiei s-a dovedit o iluzie nu dovedeşte o atitudine marxistă faţă de revoluţie, ci una struvistă, o atitudine poliţistă, de renegare.

Faptul că revoluţia nu e posibilă fără o situaţie revoluţionară şi că nu orice situaţie revoluţionară duce la revoluţie este indiscutabil pentru un marxist. Care sînt, în genere vorbind, simptomele unei situaţii revoluţionare? Credem că nu greşim indicînd trei simptome principale: 1) Neputinţa claselor stăpînitoare de a-şi menţine neschimbată dominaţia; o criză a „vîrfurilor", o criză a politicii clasei guvernante, care provoacă o spărtură pe unde răbufnesc nemulţumirea şi revolta claselor asuprite. De regulă, pentru ca revoluţia să izbucnească, nu e suficient ca „păturile de jos să nu mai vrea" să trăiască ca înainte, ci e necesar ca şi „vîrfurile să nu mai poată" trăi ca înainte. 2) O agravare mai pronunţată decît cea obişnuită a sărăciei şi a mizeriei claselor asuprite. 3) O creştere însemnată, în virtutea cauzelor menţionate, a spiritului combativ al maselor, care în epoca „paşnică" se lasă jefuite în linişte, iar în perioadele furtunoase sînt împinse de întreaga conjunctură a crizei, *cît şi de „vîrfurile" înseşi*, să acţioneze independent pe arena istoriei.

De regulă, fără aceste schimbări obiective, independente de voinţa nu numai a unor anumite grupări şi partide, ci şi de voinţa unor anumite clase, revoluţia nu e posibilă. Totalitatea acestor schimbări obiective constituie ceea ce numim situaţie revoluţionară. O atare situaţie a existat în 1905 în Rusia, precum şi în toate epocile revoluţionare în Occident; dar ea a existat şi în deceniul al 7-lea al secolului trecut în Germania şi în perioada 1859—1861 şi 1879—1880 în Rusia, şi în aceste cazuri nu a avut loc o revoluţie. De ce? Pentru că nu orice situaţie revoluţionară generează o revoluţie, ci numai o situaţie în care schimbările de ordin obiectiv enumerate mai sus se împletesc cu schimbări de ordin subiectiv, şi anume: capacitatea *clasei* revoluţionare de a întreprinde acţiuni revoluţionare de masă îndeajuns de *puternice* pentru a înfrînge (sau a slăbi

www.dacoromanica.ro

considerabil) vechiul guvern, care niciodată, nici chiar în epoci de criză, nu „cade" pînă nu-l răstorni.

Acestea sînt concepțiile marxiste despre revoluție, concepții care au fost dezvoltate în nenumărate rînduri și admise de toți marxiștii ca incontestabile și care, în ceea ce ne privește pe noi, rușii, au fost confirmate deosebit de concret de experiența anului 1905. Întrebarea este: ce anume prevedea în această privință Manifestul de la Basel în 1912 și ce s-a întîmplat în 1914—1915?

Se prevedea o situație revoluționară, caracterizată succint prin expresia „criză economică și politică". A survenit oare o atare situație? Incontestabil că da. Social-șovinistul Lensch (care susține șovinismul mai pe față și cu mai multă francheță decît ipocriții de Cunow, Kautsky, Plehanov & Co.) a afirmat chiar că „trecem printr-un fel de *revoluție*" (în broșura sa „Social-democrația germană și războiul", Berlin, 1915, p. 6). Criza politică este o realitate: nici un guvern n-are siguranța zilei de mîine, nici unul nu e la adăpost de pericolul unui faliment financiar, al pierderii de teritorii, de pericolul de a fi alungat din propria lui țară (cum a fost alungat, de pildă, guvernul din Belgia). Toate guvernele stau pe un vulcan, toate apelează *ele înseși* la spiritul de inițiativă și la eroismul maselor. Întregul regim politic din Europa a fost zdruncinat, și nimeni, probabil, nu va tăgădui că am intrat (și intrăm tot mai mult — astăzi, cînd scriu aceste rînduri Italia a declarat război) în epoca unor zguduiri politice dintre cele mai puternice. Dacă la două luni după izbucnirea războiului, Kautsky scria (în „Neue Zeit" la 2 octombrie 1914) că „niciodată guvernele nu sînt atît de puternice și partidele atît de slabe ca la începutul războiului", asta nu este decît una din mostrele de falsificare a științei istorice de către Kautsky, pentru a fi pe placul Südekumilor și al altor oportuniști. Niciodată guvernele n-au atîta nevoie de o înțelegere între toate partidele claselor dominante și de supunerea „pașnică" a claselor asuprite acestei dominații ca în timpul războiului. Asta în primul rînd; în al doilea rînd, chiar dacă „la începutul războiului", mai ales într-o țară care scontează pe o victorie rapidă, guvernul *pare* atotputernic, nimeni, niciodată și nicăieri în lume n-a legat

www.dacoromanica.ro

apariţia unei situaţii revoluţionare exclusiv de momentul de „început“ al războiului, şi cu atît mai mult n-a identificat „aparenţa“ cu *realitatea*.

Că războiul european va fi mult mai greu decît celelalte războaie, e un lucru pe care toată lumea îl ştia, îl simţea şi îl admitea şi pe care experienţa războiului îl confirmă într-o măsură din ce în ce mai mare. Războiul se extinde. Temeliile politice ale Europei se zdruncină tot mai mult. Mizeria maselor e cumplită, iar eforturile depuse de guverne, de burghezie şi de oportunişti pentru a trece sub tăcere această mizerie sînt cu totul zadarnice. Profiturile obţinute de anumite grupuri de capitalişti de pe urma războiului sînt nemaipomenite, scandaloase. Contradicţiile s-au agravat enorm. Revolta surdă a maselor, năzuinţa vagă a păturilor oprimate şi ignorante spre o pace echitabilă („democratică“), murmurele de nemulţumire care încep să se facă auzite „de jos“ — toate acestea sînt o realitate. Iar cu cît războiul se prelungeşte şi se agravează, cu atît caută mai vîrtos guvernele înseşi — şi trebuie să caute — să dezvolte spiritul combativ al maselor, chemîndu-le la o încordare a forţelor care depăşeşte limitele obişnuite şi la sacrificii. Experienţa războiului, ca şi experienţa oricărei crize din istorie, a oricărei mari calamităţi şi a oricărei cotituri din viaţa unui om, abrutizează şi frînge pe unii, *luminînd şi călind în schimb pe alţii*; istoria întregii lumi arată în genere că numărul şi forţa acestora din urmă s-au dovedit mai mari decît numărul celor dintîi, cu excepţia unor cazuri izolate de decădere şi pieire a unui stat sau altul.

Încheierea păcii nu numai că nu va putea pune capăt „dintr-o dată“ tuturor acestor calamităţi şi acestei agravări a contradicţiilor, ci, dimpotrivă, va face ca în multe privinţe aceste calamităţi să fie mult mai resimţite de masele cele mai înapoiate ale populaţiei, şi să devină absolut evidente pentru ele.

Într-un cuvînt, în majoritatea ţărilor înaintate şi a marilor state din Europa există o situaţie revoluţionară. Prevederile Manifestului de la Basel s-au confirmat *pe deplin* în această privinţă. A tăgădui direct sau indirect acest adevăr sau a-l trece sub tăcere, aşa cum fac Cunow, Ple-

www.dacoromanica.ro

hanov, Kautsky & Co., înseamnă a comite cea mai mare mistificare, înseamnă a înșela clasa muncitoare și a aduce servicii burgheziei. Noi am prezentat în ziarul „Soțial-Demokrat" (nr. 34, 40 și 41) date care atestă că oamenii *care se tem* de revoluție, popii filistini creștini, marile state-majore și ziarele milionarilor sînt nevoiți să constate simptomele unei situații revoluționare în Europa *.

Această situație se va mai menține și se va mai agrava încă multă vreme ? Va duce ea la revoluție ? E un lucru pe care nu-l știm, și nimeni nu-l poate ști. Ni-l va arăta numai *experiența* dezvoltării stării de spirit revoluționare și a trecerii clasei înaintate, a proletariatului, la acțiuni revoluționare. Aici nu poate fi vorba în genere de „iluzii" sau de faptul că aceste iluzii au fost dezmințite, deoarece nici un socialist n-a garantat nicăieri și nicicînd că tocmai actualul război (și nu altul), că tocmai situația revoluționară de astăzi (și nu de mîine) va genera revoluția. Aici este vorba de o îndatorire incontestabilă și dintre cele mai importante, pe care o au toți socialiștii : aceea de a dezvălui maselor existența unei situații revoluționare, de a explica extinderea și profunzimea ei, de a trezi conștiința și hotărîrea revoluționară a proletariatului, de a-l ajuta să treacă la acțiuni revoluționare și să creeze organizații care să activeze în această direcție, organizații corespunzătoare situației revoluționare.

Este o îndatorire a partidelor socialiste pe care nici un socialist cu influență și cu răspundere nu s-a încumetat vreodată s-o pună la îndoială, iar Manifestul de la Basel, fără a nutri și fără a răspîndi nici urmă de „iluzii", vorbește tocmai despre această îndatorire : să ridicăm, „să trezim" poporul (iar nu să-l adormim cu șovinism, cum fac Plehanov, Akselrod și Kautsky), „să folosim" criza pentru *„a grăbi"* prăbușirea capitalismului, să ne călăuzim după *exemplul* Comunei și al lui octombrie-decembrie 1905. Neîndeplinirea acestei îndatoriri de către partidele de astăzi înseamnă trădare, înseamnă moartea lor politică, renunțarea la rolul ce le revine, trecerea lor de partea burgheziei.

* Vezi volumul de față, p. 93—94, 179—180, 191—193. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

III

Cum *a fost posibil* ca cei mai de vază reprezentanţi şi conducători ai Internaţionalei a II-a să trădeze socialismul ? E o chestiune de care ne vom ocupa în mod amănunţit mai jos, după ce vom fi examinat încercările de a justifica „teoreticeşte" această trădare. Vom încerca să caracterizăm principalele teorii ale social-şovinismului, ai cărui reprezentanţi pot fi socotiţi Plehanov (care repetă, de preferinţă, argumentele şoviniştilor anglo-francezi, ale lui Hyndman şi ale noilor partizani ai acestuia) şi Kautsky (care aduce argumente mult mai „subtile", în aparenţă incomparabil mai consistente din punct de vedere teoretic).

Teoria „instigatorului" este cea mai primitivă dintre toate. Am fost atacaţi, ne apărăm ; trebuie să dăm riposta acelora care violează pacea europeană : interesele proletariatului o cer. Iată laitmotivul declaraţiilor tuturor guvernelor şi al declamaţiilor întregii prese burgheze şi galbene din lume. Plehanov împodobeşte pînă şi aceste nemaipomenite banalităţi cu referiri iezuite la „dialectică", referiri care nu lipsesc niciodată la el : pentru a putea ţine seama de situaţia concretă, trebuie, vedeţi dv., să-l aflăm întîi pe instigator şi să ne răfuim cu el, lăsînd la o parte toate celelalte chestiuni pînă la crearea unei noi situaţii (vezi broşura lui Plehanov „Despre război", Paris, 1914, şi repetarea raţionamentelor din această broşură de către Akselrod în „Golos" nr. 86 şi 87). Plehanov a bătut recordul în nobila operă de înlocuire a dialecticii prin sofistică. Sofistul desprinde doar unul din „argumente" ; de altfel, încă Hegel arăta pe bună dreptate că se pot găsi „argumente" pentru absolut tot ce există pe lume. Dialectica cere ca fiecare fenomen social să fie cercetat sub toate aspectele în dezvoltarea lui şi ca tot ceea ce este exterior, aparent, să fie redus la forţele motrice fundamentale, la dezvoltarea forţelor de producţie şi la lupta de clasă. Plehanov extrage un citat din presa social-democrată germană : chiar germanii au recunoscut, spune el, înainte de război că instigatorii sînt Austria şi Germania. — şi cu

www.dacoromanica.ro

asta basta. El nu vorbește nimic despre faptul că socialiștii ruși au demascat în repetate rînduri planurile țarismului de cucerire a Galiției, Armeniei etc. El nu încearcă să se atingă de istoria economică și diplomatică cel puțin din ultimele trei decenii ; or, această istorie dovedește în mod incontestabil că axa principală a politicii *ambelor* grupuri de puteri beligerante de astăzi n-a fost alta decît acaparare de colonii, jefuirea de teritorii străine, înlăturarea și ruinarea concurentului cu mai multe șanse *.

Teza fundamentală a dialecticii cu privire la războaie, teză denaturată într-un mod atît de nerușinat de Plehanov pentru a fi pe placul burgheziei, constă în aceea că *„războiul este o continuare a politicii anterioare cu alte mijloace"* (și anume cu mijloace violente). Această formulare apar-

* Extrem de instructivă este cartea „Războiul oțelului și al aurului" (Londra, 1914 ; cartea este datată : martie 1914 !) a pacifistului englez Brailsford, care nu se dă în lături nici măcar să facă pe socialistul. Autorul știe perfect de bine că problemele naționale sînt în genere depășite, că ele sînt deja rezolvate (35), că nu despre asta e vorba acum, că „problema tipică a diplomației contemporane" (36) este calea ferată Bagdad, furnizarea șinelor pentru ea, minele din Maroc etc. Autorul consideră pe bună dreptate că lupta patrioților francezi și a imperialiștilor englezi împotriva încercărilor lui Caillaux (în 1911 și 1913) de a încheia un acord cu Germania în ceea ce privește împărțirea sferelor de influență în colonii, precum și admiterea titlurilor germane la bursa din Paris, constituie unul din „cele mai instructive incidente din istoria contemporană a diplomației europene". Burghezia *engleză* și cea *franceză au zădărnicit* acest acord (38—40). Scopul imperialismului este exportul de capital în țările mai slabe (74). Profitul obținut de pe urma capitalului exportat a fost în Anglia de 90 000 000—100 000 000 l.st. în 1899 (Giffen), de 140 000 000 în 1909 (Paish), iar Lloyd George — adăugăm noi — într-un recent discurs îl evalua la 200 000 000 l. st., adică aproape 2 miliarde de ruble. — Manopere murdare, coruperea aristocrației turcești, slujbușoare pentru odrasle în India sau Egipt — iată adevărata esență a lucrurilor (85—87). O minoritate infimă trage foloase de pe urma înarmărilor și a războaielor, dar această minoritate este susținută de societate și de magnați ai finanței, pe cînd partizanii păcii sînt susținuți de o populație fărîmițată (93). Pacifistul care vorbește astăzi de pace și de dezarmare se dovedește mîine a fi membru al unui partid care depinde întru totul de furnizorii materialelor de război (161). Dacă tripla înțelegere se va dovedi mai tare, ea va acapara Marocul și va împărți Persia, — tripla alianță va acapara Tripolitania, își va întări pozițiile în Bosnia, își va supune Turcia (167). În martie 1906, Londra și Parisul au vărsat Rusiei miliarde, ajutînd țarismul să înăbușe mișcarea de eliberare (225—228). Anglia ajută Rusia să sugrume Persia (229). Rusia a fost aceea care a aținat războiul balcanic (230). — Toate acestea nu-s lucruri noi, nu-i așa ? Nu sînt oare toate acestea cunoscute tuturora și n-au fost ele repetate de mii de ori în ziarele social-democrate din lumea întreagă ? În ajunul războiului, burghezul englez vede asta cît se poate de limpede. Dar ce absurditate nemaipomenită, ce prefăcătorie crasă, ce minciună dulceagă reprezintă, față de aceste fapte simple și cunoscute tuturor, teoriile lui Plehanov și Potresov despre vinovăția Germaniei sau ale lui Kautsky despre „perspectivele" unei dezarmări și ale unei păci durabile în condițiile capitalismului !

www.dacoromanica.ro

ţine lui Clausewitz *, unul dintre marii specialişti în istorie militară, ale cărui idei au fost fructificate de Hegel. Tocmai acesta a fost întotdeauna punctul de vedere al lui Marx şi Engels, care priveau *fiecare* război ca o *continuare* a politicii respectivelor state interesate — şi a *diferitelor clase* din interiorul acestor state — în epoca respectivă.

Şovinismul rudimentar al lui Plehanov se situează pe o poziţie teoretică absolut identică cu cea a şovinismului mai subtil, împăciuitorist şi dulceag al lui Kautsky atunci cînd acesta din urmă consacră trecerea socialiştilor din toate ţările de partea „propriilor" capitalişti prin următorul raţionament:

Toţi au dreptul şi datoria de a-şi apăra patria; a recunoaşte acest drept socialiştilor tuturor naţiunilor, inclusiv socialiştilor aparţinînd naţiunii care luptă împotriva naţiunii mele — iată adevăratul internaţionalism... (vezi „Neue Zeit" din 2 octombrie 1914 şi alte lucrări ale aceluiaşi autor).

Acest inegalabil raţionament constituie o batjocură atît de cruntă la adresa socialismului, încît cel mai bun răspuns la el ar fi să se bată o medalie avînd gravate chipurile lui Wilhelm al II-lea şi Nicolaie al II-lea pe o faţă şi ale lui Plehanov şi Kautsky pe cealaltă. Adevăratul internaţionalism constă în a justifica faptul că muncitorii francezi trag în cei germani, şi muncitori germani în cei francezi în numele „apărării patriei"!

Examinînd însă mai atent premisele teoretice ale raţionamentelor lui Kautsky, vom constata concepţia pe care Clausewitz a ridiculizat-o cu 80 de ani în urmă: o dată cu începerea războiului încetează între popoare şi clase să existe relaţii politice, istoriceşte formate, şi se creează o situaţie cu totul diferită! Există „pur şi simplu" o parte care atacă şi una care se apără, — „pur şi simplu" respingerea „duşmanilor patriei"! Asuprirea de către naţiunile dominante, imperialiste, a unei serii de naţiuni care repre-

* *Karl von Clausewitz*: „Vom Kriege", Werke, I Bd., S. 28. Cf. vol. III, p. 139—140: „Toată lumea ştie că războaiele sînt provocate doar de relaţiile politice dintre guverne şi dintre popoare; dar, de obicei, lumea îşi închipuie că, o dată cu începerea războiului, aceste relaţii încetează de a mai exista, creîndu-se o situaţie cu totul diferită, subordonată legilor ei speciale. Împotrivă, noi susţinem că războiul nu este altceva decît continuarea relaţiilor politice prin folosirea altor mijloace".

www.dacoromanica.ro

zintă mai mult de jumătate din populația globului, concurența dintre burghezia din aceste țări pentru împărțirea prăzii, tendința capitalului de a scinda și de a înăbuși mișcarea muncitorească — toate au dispărut subit din cîmpul vizual al lui Plehanov și Kautsky, deși înainte de război ei înșiși au descris vreme de zeci de ani această „politică".

Falsele referiri la Marx și Engels constituie argumentul „atu" al celor doi lideri ai social-șovinismului : Plehanov își amintește de războiul național al Prusiei din 1813 și de cel al Germaniei din 1870 ; Kautsky demonstrează cu un aer de mare erudiție că Marx punea problema — succesul cărei tabere (adică al cărei burghezii) e mai de dorit în războaiele din 1854—1855, 1859, 1870—1871, iar marxiștii au pus aceeași problemă și în războaiele din 1876—1877 și 1897. E procedeul sofiștilor din toate timpurile, acela de a lua exemple care se referă evident la cazuri neasemănătoare din punct de vedere principial. Războaiele din trecut menționate mai sus au fost „o continuare a politicii" de îndelungate mișcări naționale ale burgheziei, de mișcări îndreptate împotriva jugului străin, impus de o altă națiune, precum și împotriva absolutismului (turc și rus). Pe atunci se punea o singură problemă : succesul cărei burghezii e de preferat ; marxiștii au putut *chema anticipat* popoarele la războaie de acest fel *ațîțînd* ura națională, cum a făcut Marx în 1848 și mai tîrziu, cînd a chemat la război împotriva Rusiei, cum a ațîțat în 1859 Engels ura națională a germanilor împotriva asupritorilor lor — Napoleon al III-lea și țarismul rus *.

A compara „continuarea politicii" de luptă împotriva feudalismului și absolutismului — politica burgheziei care

* În treacăt fie zis, într-un articol publicat în „Jizn", d-l Gardenin denumește „șovinism revoluționar", dar totuși șovinism, faptul că Marx era în 1848 pentru un război revoluționar împotriva unor popoare ale Europei care de fapt erau contrarevoluționare, și anume : „împotriva popoarelor slave și împotriva rușilor în special". Reprosul adus lui Marx dovedește încă o dată oportunismul (ori — sau, mai bine zis, *și* — totala lui lipsă de seriozitate) a acestui social-revoluționar „de stînga". Noi, marxiștii, am fost dintotdeauna și sîntem pentru un război *revoluționar* împotriva popoarelor *contrarevoluționare*. Astfel, de pildă, dacă în 1920 socialismul *va învinge* în America sau în Europa, iar Japonia împreună cu China, să zicem, vor trimite *atunci* împotriva noastră — la început fie și în mod diplomatic — pe Bismarckii lor, noi vom fi *pentru* un război ofensiv, revoluționar împotriva acestora. Vă miră asta d-le Gardenin ? Sînteți revoluționar ca și Ropșin !

www.dacoromanica.ro

se eliberează — cu „continuarea politicii" unei burghezii decrepite, *adică* imperialiste, a unei burghezii care a jefuit întreaga lume, a unei burghezii reacţionare, care în alianţă cu feudalii asupreşte proletariatul, înseamnă a compara metri cu kilograme. E ca şi cum ai compara pe „reprezentanţii burgheziei" de felul lui Robespierre, Garibaldi, Jeleabov cu „reprezentanţii burgheziei" de felul lui Millerand, Salandra, Gucikov. Nu poţi fi marxist dacă nu nutreşti cel mai profund respect pentru marii revoluţionari burghezi, care au avut dreptul istoric universal de a vorbi în numele „patriilor" burgheze, care în lupta împotriva feudalismului au ridicat la o viaţă civilizată zeci de milioane de oameni aparţinînd unor noi naţiuni. Şi nu poţi fi marxist dacă nu nutreşti un sentiment de dispreţ faţă de sofistica lui Plehanov şi Kautsky, care vorbesc despre „apărarea patriei" atunci cînd e vorba de sugrumarea Belgiei de către imperialiştii germani sau de tranzacţia dintre imperialiştii din Anglia, Franţa, Rusia şi Italia în vederea jefuirii Austriei şi Turciei.

Încă o teorie „marxistă" a social-şovinismului: socialismul se bazează pe dezvoltarea rapidă a capitalismului; or, victoria ţării mele, grăbind dezvoltarea ei capitalistă, va grăbi deci şi venirea socialismului; înfrîngerea ţării mele va întîrzia dezvoltarea ei economică, deci şi venirea socialismului. Asemenea teorii struviste [197] sînt dezvoltate la noi de Plehanov, la germani de Lensch şi alţii. Kautsky combate această teorie simplistă, îl combate pe Lensch, care o susţine deschis, îl combate pe Cunow, care o susţine camuflat, dar o face numai pentru a ajunge la o împăcare între social-şoviniştii din toate ţările pe baza unei teorii şoviniste mai subtile, mai iezuite.

Nu este cazul să insistăm prea mult asupra acestei teorii simpliste. „Notele critice" ale lui Struve au apărut în 1894, şi în 20 de ani social-democraţii ruşi s-au familiarizat îndeajuns cu această „manieră" a burghezilor ruşi instruiţi de a-şi promova concepţiile şi dezideratele sub masca unui „marxism" *purificat* de revoluţionarism. Struvismul nu e numai o tendinţă rusă, ci, după cum au dovedit-o deosebit de concret ultimele evenimente, o tendinţă internaţională a teoreticienilor burghezi de a nimici marxismul „cu duhul

www.dacoromanica.ro

blîndeții", de a-l înăbuși prin îmbrățișări, prin recunoașterea, chipurile, a „tuturor" laturilor și a elementelor marxismului „cu adevărat științifice", *în afară* de latura lui „agitatorică", „demagogică", „blanquisto-utopistă". Cu alte cuvinte: să iei din marxism tot ce e acceptabil pentru burghezia liberală, inclusiv lupta pentru reforme, lupta de clasă (fără dictatura proletariatului), recunoașterea „în genere" a „idealurilor socialiste" și a necesității înlocuirii capitalismului printr-o „nouă orînduire", lăsînd deoparte „numai" spiritul viu al marxismului, „numai" revoluționarismul lui.

Marxismul este teoria mișcării de eliberare a proletariatului. De aici reiese că muncitorii conștienți trebuie sa acorde o deosebită atenție procesului de substituire a marxismului prin struvism. Forțele motrice ale acestui proces sînt numeroase și variate. Vom menționa doar principalele trei. 1) Dezvoltarea științei ne oferă din ce în ce mai mult material care dovedește justețea concepțiilor lui Marx. Cei care luptă împotriva lui Marx sînt nevoiți să ducă lupta în mod ipocrit, fără a combate făți bazele marxismului, ci, chipurile, recunoscîndu-l, golindu-l de conținut prin sofisme, transformîndu-l într-o „icoană" sfîntă, inofensivă pentru burghezie. 2) Dezvoltarea oportunismului în rîndurile partidelor social-democrate ajută la această „transformare" a marxismului, care e adaptat în vederea justificării concesiilor de tot soiul făcute oportunismului. 3) Perioada imperialismului este perioada împărțirii lumii între națiunile „mari", privilegiate, care asupresc toate celelalte națiuni. Fără îndoială că firimituri din prada obținută prin aceste privilegii și prin asuprire ajung și în mîinile unor pături ale micii burghezii și ale aristocrației, precum și ale birocrației clasei muncitoare. Aceste pături, care nu reprezintă decît o minoritate infimă a proletariatului și a maselor muncitoare, tind spre „struvism", care le oferă o justificare a „alianței" lor cu „propria" burghezie națională împotriva maselor asuprite ale *tuturor* națiunilor. Despre asta vom mai vorbi mai jos, cînd vom analiza cauzele falimentului Internaționalei.

www.dacoromanica.ro

IV

Teoria cea mai subtilă a social-şovinismului, falsificată în chipul cel mai abil pentru a i se da o aparenţă ştiinţifică şi internaţionalistă, e teoria „ultraimperialismului", enunţată de Kautsky. Iată cea mai clară, mai precisă şi mai nouă expunere a ei, făcută chiar de autor :

„Slăbirea mişcării protecţioniste în Anglia, reducerea taxelor vamale în America, tendinţa spre dezarmare, scăderea rapidă în ultimii ani antebelici a exportului de capital din Franţa şi Germania şi, în sfîrşit, îngemănarea din ce în ce mai mare pe plan internaţional a diferitelor clici ale capitalului financiar — toate acestea m-au făcut să reflectez dacă actualei politici imperialiste n-ar putea să-i ia locul o politică nouă, ultraimperialistă, care va înlocui lupta dintre capitalurile financiare naţionale printr-o exploatare în comun a lumii de către capitalul financiar unificat pe plan internaţional. O atare fază nouă a capitalismului e, în orice caz, de conceput. Dar pentru a aprecia dacă această fază este realizabilă nu există încă suficiente premise" („Neue Zeit" nr. 5, 30.IV.1915, p. 144).

„...Desfăşurarea şi deznodămîntul actualului război ar putea să constituie factorul hotărîtor în această privinţă. El poate strivi cu totul germenii slabi ai ultraimperialismului, aţîţînd la maximum ura între naţiuni şi între capitaliştii financiari, intensificînd înarmările şi năzuinţa de a se lua la întrecere în acest domeniu, făcînd inevitabilă izbucnirea unui al doilea război mondial. Atunci previziunea pe care am formulat-o în broşura «Drumul spre putere» se va împlini în proporţii înspăimîntătoare, contradicţiile dintre clase se vor agrava şi mai mult şi, totodată, se va intensifica şi procesul morţii morale (textual : „sfîrşitul dominaţiei, Abwirtschaftung", prăbuşirea) a capitalismului"... (Trebuie să relevăm că prin această expresie preţioasă Kautsky înţelege pur şi simplu „ostilitatea" faţă de capitalism „a păturilor intermediare dintre proletariat şi capitalul financiar", şi anume : „intelectualii, micii burghezi, chiar şi micii capitalişti")... „Dar războiul poate avea şi un alt deznodămînt. El poate să ducă la întărirea germenilor slabi ai ultraimperialismului. Învăţămintele războiului" (nota bene !) „pot accelera această dezvoltare, pe care în timp de pace am fi aşteptat-o vreme îndelungată. Dacă se va ajunge la o înţelegere între naţiuni, la dezarmare, la o pace durabilă, vor dispărea cauzele profunde care înainte de război duceau într-o măsură din ce în ce mai mare la moartea morală a capitalismului". Se înţelege că noua fază va aduce „noi calamităţi" pentru proletariat, „poate chiar şi mai mari" ; cu toate acestea, „ultraimperialismul" „ar putea aduce" „pentru un timp" „o eră de noi speranţe şi aşteptări în cadrul capitalismului" (p. 145).

Cum se deduce din această „teorie" justificarea social-şovinismului ?

www.dacoromanica.ro

Într-un mod destul de straniu — pentru un „teoretician" —, și anume :

Social-democrații de stînga din Germania afirmă că imperialismul și războaiele generate de el nu sînt o întîmplare, ci un produs necesar al capitalismului, care a dus la dominația capitalului financiar. De aceea, dat fiind că epoca dezvoltării relativ pașnice s-a încheiat, trecerea maselor la lupta revoluționară este necesară. Social-democrații „de dreapta" declară brutal : de vreme ce imperialismul e „necesar", trebuie să devenim și noi imperialiști. Kautsky, asumîndu-și rolul „centrului", îi împacă :

„Elementele de extremă stîngă" — scrie el în broșura „Statul național, statul imperialist și confederația" (Nürnberg, 1915) — vor „să opună" inevitabilului imperialism socialismul, adică „nu numai propaganda în favoarea socialismului, pe care de o jumătate de secol o opunem tuturor formelor de dominație a capitalismului, ci înfăptuirea imediată a socialismului. Toate astea par foarte radicale, dar nu fac decît *să împingă* în lagărul imperialismului *pe oricine nu crede* în înfăptuirea practică imediată a socialismului" (p. 17, subliniat de noi).

Vorbind despre înfăptuirea imediată a socialismului, Kautsky „făptuiește" o denaturare, folosindu-se de faptul că în Germania, mai ales dată fiind existența cenzurii militare, nu se poate vorbi de acțiuni revoluționare. El știe prea bine că cei de stînga cer partidului să propage și să pregătească *imediat* acțiuni revoluționare, și nicidecum să treacă „la înfăptuirea practică imediată a socialismului".

Cei de stînga deduc din necesitatea imperialismului necesitatea acțiunilor revoluționare. „Teoria ultraimperialismului" servește lui Kautsky *pentru a justifica pe oportuniști,* pentru a prezenta lucrurile astfel ca și cînd aceștia n-ar fi trecut de partea burgheziei, ci pur și simplu „nu cred" în înfăptuirea imediată a socialismului, considerînd că „poate" va urma o nouă „eră" de dezarmare și pace durabilă. „Teoria" se reduce numai și *numai* la faptul că, prin *speranța* într-o *nouă* eră pașnică a capitalismului, Kautsky justifică pactizarea oportuniștilor și a partidelor social-democrate oficiale cu burghezia, precum și renunțarea lor, în ciuda declarațiilor solemne cuprinse în rezo-

www.dacoromanica.ro

luţia de la Basel, la tactica revoluţionară (adică proletară) în *epoca furtunoasă de astăzi !*

Luaţi aminte, Kautsky nu numai că nu spune : faza cea nouă rezultă şi trebuie să ia naştere din cutare împrejurări sau condiţii, ci, dimpotrivă, declară făţiş : nu pot rezolva încă nici măcar problema dacă această nouă fază este „*realizabilă*". Şi, într-adevăr, analizaţi „tendinţele" spre o eră nouă pe care le indică el. E surprinzător că autorul include printre faptele economice „tendinţa spre dezarmare" ! Asta înseamnă a fugi de faptele incontestabile, care nu se împacă de loc cu teoria tocirii contradicţiilor, în umbra nevinovatelor discuţii şi visări mic-burgheze. „Ultraimperialismul" lui Kautsky — în treacăt fie zis, cuvîntul nu exprimă nicidecum ceea ce vrea să spună autorul — înseamnă o *tocire* fără precedent a contradicţiilor capitalismului. Ni se vorbeşte de „slăbirea protecţionismului în Anglia şi America". De unde rezultă aici o cît de mică tendinţă spre o eră nouă ? Protecţionismul din America dus la extrem a slăbit, dar el rămîne, după cum rămîn şi privilegiile, şi tarifele preferenţiale de care se bucură Anglia în coloniile ei. Să ne amintim pe ce se bazează trecerea de la epoca precedentă, „paşnică", a capitalismului la epoca contemporană, imperialistă : pe faptul că libera concurenţă a cedat locul uniunilor monopoliste ale capitaliştilor şi că întregul glob e împărţit. E clar că ambele aceste fapte (şi factori) sînt într-adevăr de o importanţă mondială : comerţul liber şi concurenţa paşnică au fost posibile şi necesare atît timp cît capitalul putea să-şi mărească nestingherit numărul coloniilor şi să acapareze în Africa etc. teritorii neocupate, iar concentrarea capitalului era încă slabă şi nu existau întreprinderi monopoliste, adică întreprinderi atît de mari încît să domine o *întreagă* ramură a industriei. Apariţia şi dezvoltarea acestor întreprinderi monopoliste (fireşte că acest proces nu s-a oprit nici în Anglia, nici în America — şi nici chiar Kautsky n-ar cuteza să tăgăduiască faptul că războiul l-a accelerat şi l-a intensificat) fac *imposibilă* libera concurenţă din trecut, îi smulg terenul de sub picioare, iar împărţirea globului pămîntesc *impune* trecerea de la expansiunea paşnică la lupta armată pentru *reîmpărţirea* coloniilor şi a sferelor de in-

www.dacoromanica.ro

fluență. E ridicol să crezi că *slăbirea* protecționismului în două țări ar putea schimba cu ceva situația.

Apoi, chestiunea reducerii exportului de capital în *două* țări în decurs de cîțiva ani. După statistica lui Harms datînd din 1912, de pildă, aceste două țări, Franța și Germania, aveau fiecare în străinătate capitaluri în valoare de aproximativ 35 de miliarde de mărci (circa 17 miliarde de ruble), iar Anglia singură avea de două ori pe atîta *. Creșterea exportului de capital n-a fost și nu putea să fie niciodată uniformă în condițiile capitalismului. Kautsky nu poate să spună nici un cuvînt în sensul că acumularea de capital ar fi slăbit sau că capacitatea de desfacere a pieței interne s-ar fi schimbat simțitor, datorită, de pildă, unei îmbunătățiri substanțiale a situației maselor. În aceste condiții, din reducerea exportului de capital în decurs de cîțiva ani în două țări, nu se poate deduce cîtuși de puțin apropierea unei ere noi.

„Îngemănarea din ce în ce mai mare pe plan internațional a grupurilor capitalului financiar". Aceasta e singura tendință cu adevărat generală și incontestabilă, care nu se manifestă numai în decurs de cîțiva ani, tendință proprie nu numai pentru două țări, ci pentru întreaga lume, pentru întregul capitalism. De unde urmează însă că din această tendință trebuie să rezulte năzuința spre dezarmare, și nu spre înarmare, ca pînă acum? Să luăm oricare dintre firmele mondiale „de tunuri" (și în general firmele care fabrică armament), de pildă firma „Armstrong". Recent, în revista engleză „The Economist" (din 1 mai 1915) se afirma că *profiturile* acestei firme au crescut de la 606 000 de l.st. (circa 6 000 000 de ruble), cît însumau în 1905/6, la 856 000 în 1913 și la 940 000 *(9 000 000 de ruble)* în 1914. Aici, îngemănarea capitalului financiar e destul de mare și crește necontenit; capitaliștii germani „participă" la afacerile firmei engleze; firmele engleze construiesc submarine pentru Austria etc. Capitalul îngemănat pe scară

* Vezi *Bernhard Harms*. „Probleme der Weltwirtschaft" („Probleme de economie mondială". — *Nota trad.*) Iena, 1912. *George Paish*. „Great Britains Capital Investments in Colonies etc." („Plasamentele de capital ale Marii Britanii în colonii etc.". — *Nota trad.*), în „Journal of the Royal Statist. Soc.", vol. LXXIV, 1910/11, p. 167. Într-un discurs ținut la începutul anului 1915, Lloyd George evalua capitalurile engleze din străinătate la cifra de 4 miliarde l. st., adică la aproape 80 de miliarde de mărci.

www.dacoromanica.ro

internațională face afaceri strălucite de pe urma înarmărilor și a războaielor. A deduce din unirea și îngemănarea diferitelor capitaluri naționale într-un tot unic internațional existența unei tendințe economice de dezarmare înseamnă a substitui ascuțirii contradicțiilor de clasă pioase deziderate mic-burgheze cu privire la tocirea acestor contradicții.

V

Kautsky vorbește despre „învățămintele" războiului într-un spirit absolut filistin, prezentîndu-le drept un fel de oroare morală față de calamitățile războiului. Iată, de pildă, următorul raționament al său din broșura „Statul național" etc. :

„Faptul că există pături imperios interesate să se ajungă la pace și dezarmare mondială este indubitabil și nu mai trebuie să fie demonstrat. Micii burghezi și țăranii cu gospodărie mică, chiar mulți dintre capitaliști și intelectuali nu sînt legați de imperialism prin interese care să fie mai puternice decît daunele pe care le aduc acestor pături războiul și înarmările" (p. 21).

Sînt cuvinte scrise în februarie 1915 ! Faptele ne arată că toate clasele avute, inclusiv micii burghezi și „intelectualii", au trecut în masă de partea imperialiștilor, iar Kautsky, întocmai ca omul din cutie, caută cu un aer de mare autosatisfacție să expedieze faptele prin cuvinte dulcegi. El judecă interesele micii burghezii nu prin prisma *comportării* ei, ci prin prisma *vorbelor* unor mici burghezi, deși vorbele sînt dezmințite la fiecare pas de faptele lor. E ca și cum ne-am apuca să judecăm „interesele" burgheziei în genere, luînd în seamă nu faptele ei, ci vorbele mieroase ale popilor burghezi, care jură pe toți sfinții că actuala orînduire e pătrunsă de idealurile creștinismului. Kautsky aplică în așa fel marxismul, încît îl golește de orice conținut, lăsînd doar cuvîntul „interes", căruia îi dă o semnificație supranaturală, spiritualistă, deoarece nu vorbește de o economie reală, ci de deziderate pioase cu privire la binele general.

www.dacoromanica.ro

Marxismul judecă „interesele" prin prisma contradicțiilor de clasă și a luptei de clasă, care se manifestă în milioane de fapte din viața de toate zilele. Mica burghezie visează și sporovăiește despre o tocire a contradicțiilor, invocînd „argumente" cum că ascuțirea lor ar avea „urmări dăunătoare". Imperialism înseamnă subordonarea tuturor păturilor claselor avute capitalului financiar și împărțirea lumii între 5—6 „mari" puteri, dintre care majoritatea participă astăzi la război. Împărțirea lumii între marile puteri înseamnă că toate păturile avute din aceste țări *sînt interesate* în stăpînirea de colonii, de sfere de influență, în asuprirea națiunilor străine, în ocuparea de posturi mai mult sau mai puțin rentabile și în obținerea de privilegii legate de apartenența la o „mare" putere și la o națiune asupritoare *.

Nu se poate trăi ca altădată în condițiile relativ pașnice, calme și civilizate ale unui capitalism care evoluează lin și se extinde treptat asupra unor noi țări, deoarece acum am intrat într-o altă epocă. Capitalul financiar *elimină* și va elimina țara respectivă din rîndul marilor puteri, îi va lua coloniile și sferele de influență (așa cum amenință să o facă Germania, care a pornit războiul împotriva Angliei), va răpi micii burghezii privilegiile de care se bucură în virtutea faptului că aparține unei „națiuni dominante", precum și veniturile ei accesorii. Este un fapt dovedit de războiul însuși. Aici *a dus* în realitate procesul de agravare a contradicțiilor, proces recunoscut de mult de toată lumea, inclusiv de Kautsky în broșura „Drumul spre putere".

Și iată că, atunci cînd lupta armată pentru privilegiile de națiune dominantă a devenit realitate, Kautsky începe

* E. Schultze afirmă că în 1915 suma totală a hîrtiilor de valoare din lumea întreagă, incluzînd și împrumuturile de stat și cele comunale, și ipotecile, și acțiunile societăților comerciale și industriale etc., era evaluată la 732 de miliarde de franci. Din această sumă reveneau Angliei 130 de miliarde de franci, Statelor Unite ale Americii — 115 miliarde, Franței — 100 de miliarde și Germaniei — 75 de miliarde, prin urmare acestor patru mari puteri le reveneau 420 de miliarde de franci, adică mai mult de jumătate din suma totală. De aici ne putem da seama cît de mari sînt avantajele și privilegiile națiunilor dominante înaintate, care au întrecut popoarele pe care le asupresc și le jefuiesc (*Dr. Ernst Schultze*. „Das französische Kapital in Russland", în „Finanz Archiv". Berlin, 1915, Jahrg. 32, S. 127). „Apărarea patriei" națiunilor dominante înseamnă apărarea dreptului asupra prăzii dobîndite prin jefuirea altor națiuni. În Rusia, după cum se știe, imperialismul capitalist este mai slab, în schimb însă imperialismul militar-feudal este mai puternic.

www.dacoromanica.ro

să convingă pe capitaliști și mica burghezie că războiul este o oroare, iar dezarmarea — un lucru bun, absolut în același spirit și cu absolut aceleași rezultate ca un popă creștin care încearcă, din amvon, să convingă pe capitaliști că iubirea de oameni e o poruncă a domnului, un imperativ al spiritului, o lege morală a civilizației. Ceea ce Kautsky numește tendințe economice spre „ultraimperialism" nu sînt în realitate altceva decît tocmai *încercările* mic-burgheze *de a-i convinge* pe financiari să nu facă rău.

Exportul de capital? *Dar* capitalul este exportat în țările independente, de pildă în Statele Unite ale Americii, mai mult decît în colonii. Acapararea de noi colonii? *Dar* ele sînt acaparate toate, și aproape toate tind spre eliberare: „India se prea poate să înceteze de a mai fi o posesiune engleză, dar ea nu va mai fi niciodată stăpînită ca imperiu integral de o altă putere străină" (broșura citată, p. 49). „Orice tendință din partea vreunui stat capitalist industrial de a-și dobîndi un imperiu colonial care să-l poată face independent de țările străine în ceea ce privește procurarea de materii prime ar trebui să unească împotriva lui toate celelalte state capitaliste, să-l încurce în nesfîrșite războaie istovitoare, fără să-i dea putință să se apropie de țelul urmărit. Această politică ar constitui cea mai sigură cale spre falimentul întregii vieți economice de stat" (p. 72—73).

Nu avem oare de-a face aici cu o încercare filistină de a convinge pe financiari să renunțe la imperialism? A speria pe capitaliști cu falimentul e ca și cînd ai sfătui pe speculanții de bursă să nu mai joace la bursă deoarece „mulți își pierd așa întreaga lor avere". Capitalul n-are decît *de cîștigat* de pe urma falimentului capitalistului concurent și al națiunii concurente, deoarece astfel se concentrează și mai mult; de aceea, cu cît mai aprigă și „mai strînsă" este concurența economică, adică împingerea spre faliment prin procedee de ordin economic, cu atît mai puternică este și tendința capitaliștilor de a adăuga la aceasta și împingerea rivalului spre faliment prin metode *militare*. Cu cît rămîn mai puține țări în care se poate exporta capital în condiții tot atît de avantajoase ca și în colonii sau în statele dependente, cum e, de pildă,

www.dacoromanica.ro

Turcia — deoarece în *aceste* cazuri financiarul are un profit de trei ori mai mare decît dacă ar exporta capital într-o țară liberă, independentă și civilizată, ca, de pildă, Statele Unite ale Americii —, cu atît lupta pentru subordonarea și împărțirea Turciei, Chinei etc. devine *mai înverșunată*. Iată ce susține teoria economică despre epoca capitalului financiar și a imperialismului. Iată ce ne arată faptele. Kautsky transformă însă totul într-o banală „morală" mic-burgheză : nu face, spune el, să ne agităm atîta — și cu atît mai puțin să luptăm — pentru împărțirea Turciei sau pentru acapararea Indiei, căci „oricum asta nu va dura mult timp", și în genere ar fi mai bine ca dezvoltarea capitalismului să se desfășoare în mod pașnic... Se înțelege că ar fi și mai bine ca dezvoltarea capitalismului și lărgirea pieței să se facă prin mărirea salariilor : e un lucru cu totul „de conceput", și înduplecarea financiarilor în acest sens constituie cel mai adecvat subiect pentru o predică popească... Bunul Kautsky aproape că i-a convins și i-a înduplecat pe financiarii germani că nu face să lupte împotriva Angliei pentru colonii, întrucît aceste colonii, oricum, se vor elibera curînd de tot !...

Din 1872 pînă în 1912 exportul și importul Angliei din Egipt au crescut într-o măsură mai mică decît au crescut exportul și importul total al Angliei. Morala „marxistului" Kautsky : „n-avem motive să credem că, dacă Egiptul n-ar fi fost supus unei ocupații militare, nivelul comerțului cu el ar fi crescut mai puțin sub simpla influență a factorilor economici" (72). „Tendințele expansioniste ale capitalului" „se realizează *cel mai bine* nu prin metodele violente ale imperialismului, ci printr-o *democrație pașnică*" (70).

O admirabilă analiză, serioasă, științifică și „marxistă" ! Kautsky „a îndreptat" de minune istoria cea irațională, „a dovedit" că englezii nu trebuiau să ia nicidecum Egiptul de la francezi, și că pentru financiarii germani n-avea nici un rost să pornească războiul și să organizeze, pe lîngă celelalte măsuri, campania din Turcia, pentru a izgoni pe englezi din Egipt ! Toate astea nu-s decît o neînțelegere și nimic mai mult, iar englezii n-au ajuns încă să prițeapă că „cel mai bun lucru" ar fi să renunțe la violența față de Egipt și să

www.dacoromanica.ro

treacă (în interesul lărgirii exportului de capital, *după Kautsky!)* la „democraţie paşnică"...

„Cînd liber-schimbiştii burghezi considerau că liber-schimbismul înlătură complet contradicţiile economice generate de capitalism, totul nu era firește decît o iluzie. Ele nu pot fi înlăturate nici de liber-schimbism, nici de democraţie. Noi sîntem însă interesaţi din toate punctele de vedere ca aceste contradicţii să fie înlăturate printr-o luptă care să se desfăşoare sub astfel de forme, încît masele muncitoare să aibă cît mai puţin de îndurat şi să aducă cît mai puţine jertfe" (73)...

Dă, doamne ! Doamne, miluieşte ! Ce e filistinul ? — se întreabă Lassalle —, şi răspunde prin cunoscuta maximă a poetului : „filistinul e un maţ gol, plin de frică şi de nădejdea că dumnezeu se va îndura !" [198].

Kautsky, ajuns să prostitueze din cale-afară marxismul, s-a transformat el însuşi într-un veritabil popă. Popa *caută să-i convingă* pe capitalişti să treacă la o democraţie paşnică, numind asta dialectică : dacă la început a fost liber-schimbismul, iar apoi monopolurile şi imperialismul, de ce n-ar veni şi „ultraimperialismul", şi apoi iar liber-schimbismul ? Popa *consolează* masele asuprite înfăţişîndu-le binefacerile „ultraimperialismului", deşi nici măcar nu poate spune dacă el e „realizabil" ! Feuerbach a arătat pe bună dreptate celor care apărau religia invocînd argumentul că ea consolează pe om, cît de reacţionare sînt consolările : cine consolează pe sclav, în loc să-l ridice la răscoală împotriva sclaviei, ajută pe stăpînii de sclavi.

Toate clasele asupritoare, fără excepţie, au nevoie, pentru a-şi apăra dominaţia, de două funcţiuni sociale : de funcţiunea de călău şi de cea de popă. Călăul trebuie să înăbuşe protestul şi revolta celor asupriţi. Popa are datoria să-i consoleze, să le zugrăvească perspectivele (ceea ce e foarte comod să faci atunci cînd nu garantezi că ele sînt „realizabile"...) unei uşurări a suferinţelor şi jertfelor în condiţiile menţinerii dominaţiei de clasă şi de a-i împăca astfel cu această dominaţie, de a-i determina să renunţe la acţiunile revoluţionare, de a le anihila starea de spirit revoluţionară, de a le zdruncina fermitatea revoluţionară. Kautsky a făcut din marxism o teorie contrarevoluţionară stupidă şi respingătoare, un clericalism odios.

www.dacoromanica.ro

În 1909, în broșura „Drumul spre putere", el recunoaște că are loc o agravare a contradicțiilor capitalismului, că se apropie o epocă de războaie și de revoluții, o nouă „perioadă revoluționară". Toate acestea n-au fost dezmințite de nimeni și sînt incontestabile. O revoluție nu poate fi „prematură" — afirmă el — și declară că refuzul de a sconta pe o victorie posibilă a insurecției este „o trădare directă a cauzei noastre", deși înainte de luptă trebuie să se țină seama și de eventualitatea unei înfrîngeri.

Războiul s-a declanșat. Contradicțiile s-au agravat *și mai mult*. Suferințele maselor au luat proporții uriașe. Războiul se prelungește și se extinde într-una. Kautsky scrie broșuri după broșuri, se supune docil ordinelor cenzorului, ocolește datele cu privire la jefuirea diferitelor teritorii și la ororile războiului, cu privire la scandaloasele profituri ale furnizorilor armatei, la scumpete, la „sclavia militară" a muncitorilor mobilizați, dar în schimb nu încetează să consolezé proletariatul venind cu exemple de războaie de pe vremea cînd burghezia era progresistă și revoluționară, cînd „însuși Marx" dorea victoria uneia sau alteia din burghezii, îl consolează cu șiruri și coloane de cifre care demonstrează că existența capitalismului este „posibilă" fără colonii și fără jaf, fără războaie și înarmări și că „democrația pașnică" este de preferat. Neîndrăznind să nege că suferințele maselor au sporit și că s-a creat în fapt, sub ochii noștri, o situație revoluționară (nu putem vorbi de una ca asta ! e interzis de cenzură...), Kautsky se tîrăște slugarnic la picioarele burgheziei și ale oportuniștilor, zugrăvind „perspectiva" (de care *nu garantează* că e „realizabilă") unor forme de luptă în noua fază, care vor cere „mai puține jertfe și suferințe"... Fr. Mehring și Rosa Luxemburg au perfectă dreptate numindu-l pentru acest motiv pe Kautsky prostituată (Mädchen für alle).

*

* *

În august 1905 a existat în Rusia o situație revoluționară. Pentru „a consola" masele care se agitau, țarul a promis Duma lui Bulîghin [199]. Dacă renunțarea financiarilor la înarmări și încheierea unui acord între ei, care să

www.dacoromanica.ro

prevadă „o pace de lungă durată" poate fi numită „ultraimperialism", atunci regimul legislativ-consultativ al lui Bulîghin poate fi numit „ultraabsolutism". Să admitem pentru moment că mîine o sută dintre cei mai mari financiari ai lumii, care participă la sute de întreprinderi colosale care „se îngemănează", *promit* popoarelor că după război ei se vor pronunţa pentru dezarmare (să admitem pentru moment, spre a vedea ce concluzii politice se desprind din stupida teorie a lui Kautsky). Chiar şi în acest caz, a sfătui proletariatul să renunţe la acţiunile revoluţionare — fără de care orice promisiuni, orice perspective frumoase nu sînt decît un miraj — înseamnă a trăda făţiş proletariatul.

Războiul nu numai că a adus clasei capitaliştilor profituri uriaşe şi i-a deschis perspective admirabile de noi jafuri (Turcia, China etc.), de noi comenzi de miliarde, de noi împrumuturi cu dobînzi sporite ; mai mult decît atît : scindînd şi corupînd proletariatul, el a adus clasei capitaliştilor avantaje politice şi mai mari. Kautsky contribuie la coruperea proletariatului, consfinţind, *în numele unităţii* cu oportuniştii aparţinînd „propriei" sale naţiuni, cu Südekumii, această *scindare* pe plan internaţional a proletarilor care luptă ! Şi se găsesc oameni care nu pricep că lozinca unităţii vechilor partide înseamnă „unitatea" proletariatului naţional cu burghezia naţională şi *scindarea* proletariatului aparţinînd diferitelor naţiuni...

VI

Rîndurile de mai sus erau scrise cînd a apărut numărul din 28 mai al ziarului „Neue Zeit" (nr. 9) cu concluziile lui Kautsky asupra „falimentului social-democraţiei" (§ 7 din obiecţiile aduse de el lui Cunow). El a rezumat şi a redus toate vechile sale sofisme plus unul nou, în apărarea social-şovinismului, la următoarele :

„E un neadevăr că războiul e pur imperialist, că la izbucnirea lui a existat alternativa : imperialism sau socialism, că partidele socialiste şi masele proletare din Germania, din Franţa, iar în multe privinţe şi cele din Anglia, la simpla chemare a unui mănunchi de parlamentari, s-au aruncat fără a sta pe gînduri în braţele imperialismului, trădînd socialismul şi provocînd un faliment fără precedent în istorie".

www.dacoromanica.ro

Iată un nou sofism și o nouă înșelare a muncitorilor : războiul, vedeți dv., nu e „pur" imperialist !

În problema caracterului și a semnificației războiului contemporan, Kautsky șovăie din cale afară, iar declarațiile precise și formale ale Congreselor de la Basel și Chemnitz sînt ocolite mereu de acest conducător de partid cu prudența cu care hoțul ocolește locul ultimei sale spargeri. În broșura despre „Statul național etc.", scrisă în februarie 1915, Kautsky a afirmat că, „în ultima analiză", războiul „este totuși un război imperialist" (p. 64). De data asta însă, el mai face o mică rezervă : nu e *pur* imperialist, — dar cum e atunci ?

Rezultă că războiul mai e și național ! Kautsky a ajuns să susțină această îngrozitoare inepție prin următorul simulacru de dialectică „plehanovistă" :

„Actualul război nu e numai un produs al imperialismului, ci și al revoluției ruse". El, Kautsky, prevăzuse încă din 1904 că revoluția rusă va face să renască panslavismul într-o formă nouă, că „în mod inevitabil Rusia democratică va suscita puternic dorința slavilor din Austria și din Turcia de a obține independența națională... Atunci va deveni acută și problema polonează... Austria se va destrăma, deoarece, o dată cu prăbușirea țarismului, va cădea și cercul de fier care leagă astăzi elementele ce tind să se îndepărteze unul de altul" (citatul din urmă este luat acum însuși de Kautsky din articolul său din anul 1904)... „Revoluția rusă... a dat un nou și puternic imbold năzuințelor naționale ale Orientului, adăugînd la problemele europene și pe cele asiatice. *Toate aceste probleme* se fac simțite din plin în cursul *actualului* război și capătă o însemnătate hotărîtoare pentru starea de spirit a maselor *populare*, inclusiv *a celor proletare*, în timp ce la clasele dominante predomină tendințe imperialiste" p. 273 ; subliniat de noi).

Încă o mostră de prostituare a marxismului ! *Întrucît* „Rusia democratică" ar stimula năzuința națiunilor din răsăritul Europei spre libertate (fapt, de altfel, incontestabil), războiul actual, care nu eliberează nici o națiune, ci — indiferent de deznodămînt — înrobește multe națiuni, nu este un război „pur" imperialist. *Întrucît* „prăbușirea țarismului" ar însemna destrămarea Austriei din cauza structurii ei naționale nedemocratice, țarismul contrarevoluționar, vremelnic consolidat, jefuind Austria și întețind *și mai mult* asuprirea națiunilor din Austria, a imprimat

www.dacoromanica.ro

„actualului război" nu un caracter pur imperialist, ci într-o anumită măsură un caracter național. *Întrucît* „clasele dominante" amăgesc pe micii burghezi obtuzi și pe țăranii abrutizați cu povești despre scopurile naționale ale războiului imperialist, un om de știință, o somitate a „marxismului", un reprezentant al Internaționalei a II-a are tot dreptul să împace masele cu această înșelăciune recurgînd la „formula" : clasele dominante au tendințe imperialiste, iar „poporul" și masele proletare năzuințe „naționale".

Dialectica e transformată în cea mai murdară și mai odioasă sofistică !

În războiul actual, elementul național este reprezentat *numai* de Serbia, care duce război împotriva Austriei (ceea ce s-a relevat de altfel în rezoluția Consfătuirii de la Berna a partidului nostru) *. Numai în Serbia și numai printre sîrbi există o mișcare de eliberare națională, care durează de multă vreme și care cuprinde „mase populare" de multe milioane ; războiul Serbiei împotriva Austriei este o „continuare" a acestei mișcări. Dacă el ar fi fost un război izolat, adică n-ar fi fost legat de războiul general european, de scopurile egoiste și prădalnice ale Angliei, Rusiei etc., toți socialiștii ar fi avut *datoria* să dorească succesul *burgheziei* sîrbe : iată singura concluzie justă și absolut necesară ce poate fi trasă din momentul național al războiului actual. Dar tocmai această concluzie n-o trage sofistul Kautsky, aflat astăzi în slujba burghezilor, clericalilor și generalilor austrieci !

Mai departe. Dialectica lui Marx, care este ultimul cuvînt al metodei științifice evoluționiste, interzice tocmai examinarea izolată, adică unilaterală și diformă a problemei. Războiul dintre Austria și Serbia, ca moment național, nu prezintă și nici nu poate prezenta *nici o* importanță în războiul european. Dacă va învinge Germania, ea va sugruma Belgia, încă o parte din Polonia, poate o parte din Franța etc. Dacă va învinge Rusia, ea va sugruma Galiția, încă o parte din Polonia, Armenia etc. Dacă se va ajunge la „remiză", vechea asuprire națională se va menține. Pentru Serbia, adică pentru aproximativ 1% din parti-

* Vezi volumul de față, p. 161. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

cipanții la războiul actual, războiul este „continuarea politicii" mișcării burgheze de eliberare. Pentru ceilalți 99% războiul este continuarea politicii burgheziei imperialiste, o burghezie decrepită, capabilă să corupă, iar nu să elibereze națiunile. Tripla înțelegere, „eliberînd" Serbia, *vinde* libertatea sîrbilor imperialismului italian pentru că acesta dă o mînă de ajutor la jefuirea Austriei.

Kautsky denaturează cu neruşinare fapte arhicunoscute numai şi numai pentru a justifica pe oportuniști. Fenomene „pure" *nu există* şi nu pot exista nici în natură, nici în societate — aşa ne învață dialectica lui Marx, care ne arată că însăşi noțiunea de puritate implică o oarecare îngustime, unilateralitate a cunoaşterii omeneşti care nu cuprinde obiectul în totalitatea, în complexitatea lui. Nu poate exista pe lume capitalism „pur"; întotdeauna există şi un *amestec* fie de feudalism, fie de mic-burghezism, fie de altceva. De aceea, a spune că războiul nu este „pur" imperialist atunci cînd este vorba de o înşelare revoltătoare a „maselor populare" de către imperialiști, care în mod vădit îşi ascund adevăratele scopuri de jaf printr-o frazeologie „națională", înseamnă a fi un pedant obtuz din cale-afară sau un chițibuşar şi un impostor. Esența problemei constă tocmai în faptul că, susținînd că „pentru masele populare, inclusiv cele proletare, o însemnătate hotărîtoare au avut" problemele naționale, *iar* pentru clasele dominante „tendințele imperialiste" (p. 273), şi, „întărindu-şi" spusele prin invocarea pseudodialectică a „realității infinit de variate" (p. 274), Kautsky *sprijină* înşelarea poporului de către imperialiști. Că realitatea este infinit de variată, e neîndoielnic; e un adevăr sfînt! Dar tot atît de neîndoielnic este şi faptul că din această infinită varietate se desprind două curente principale, esențiale: conținutul obiectiv al războiului este „continuarea politicii" imperialismului, adică a jefuirii națiunilor străine de către burghezia decrepită a „marilor puteri" (şi de guvernele acestora), pe cînd ideologia „subiectivă" predominantă nu este altceva decît o frazeologie „națională" răspîndită pentru a prosti masele.

Vechiul sofism al lui Kautsky, pe care el îl repetă într-una, că „cei de stînga" au prezentat situația ca şi cum

www.dacoromanica.ro

„la izbucnirea războiului" ar fi existat alternativa : imperialism sau socialism, l-am analizat deja. Este o neruşinată denaturare, întrucît Kautsky ştie prea bine că alternativa celor de stînga era *alta*, şi anume : ralierea partidului la jaful şi înşelătoria imperialistă, sau propagarea acţiunilor revoluţionare şi pregătirea lor. Kautsky ştie tot atît de bine că *numai* cenzura îl ajută ca basmul absurd pe care-l răspîndeşte din slugărnicie faţă de alde Südekum să nu fie demascat de „cei de stînga" din Germania.

Cît priveşte raportul dintre „masele proletare" şi „mănunchiul de parlamentari", aici Kautsky vine cu o obiecţie dintre cele mai banale :

„Să-i lăsăm pe germani pentru a nu da impresia că vrem să ne apărăm pe noi ; cine ar putea însă să afirme cu toată seriozitatea că oameni ca Vaillant şi Guesde, Hyndman şi Plehanov au devenit peste noapte imperialişti şi au trădat socialismul ? Să lăsăm pe parlamentari şi «instanţele»..." (Kautsky face aici aluzie, evident, la revista „Die Internationale" a Rosei Luxemburg şi a lui Fr. Mehring, în care politica instanţelor, adică a vîrfurilor oficiale ale Partidului social-democrat german, a C.C. — „Vorstand"-ul lui, a fracţiunii lui parlamentare etc., este tratată cu un dispreţ binemeritat) — „...Cine se va încumeta însă să afirme că pentru cei 4 000 000 de proletari germani conştienţi e suficient un ordin din partea unui mănunchi de parlamentari pentru ca în numai 24 de ore să facă stînga împrejur, situîndu-se pe poziţii direct opuse scopurilor lor anterioare ? Dacă asta ar fi adevărat, ar dovedi, desigur, un faliment înspăimîntător, şi nu numai al partidului nostru, ci şi al *masei* (subliniat de Kautsky). Dacă masa ar fi o turmă de oi, lipsită de caracter, am putea să ne lăsăm înmormîntaţi de pe acum" (p. 274).

Marea somitate politică şi ştiinţifică care se numeşte Karl Kautsky s-a şi înmormîntat singur prin comportarea lui şi prin jalnicele subterfugii pe care le ticluieşte. Cine nu înţelege sau, cel puţin, nu simte acest lucru este pierdut pentru socialism, şi tocmai de aceea singurul ton just este acela pe care l-au adoptat în revista „Die Internationale" Mehring, Rosa Luxemburg şi partizanii lor, tratînd pe Kautsky & Co. ca pe nişte indivizi demni de dispreţ.

Gîndiţi-vă numai : să se pronunţe, în ceea ce priveşte atitudinea lor faţă de război, într-un mod destul de liber (adică fără să fie înşfăcaţi imediat şi băgaţi la închisoare, fără să fie ameninţaţi direct cu împuşcarea), — asta n-o

www.dacoromanica.ro

puteau face *decît* „un mănunchi de parlamentari" (ei au votat liber, exercitîndu-şi un drept al lor, tot aşa ar fi putut prea bine să voteze contra — pentru una ca asta nici în Rusia nu te bruschează, nu te loveşte şi nici nu te arestează nimeni), de funcţionari, de ziarişti etc. Acum Kautsky, cu multă candoare, pune pe seama *maselor* trădarea şi lipsa de caracter a acestei *pături* sociale, despre a cărei *legătură* cu tactica şi ideologia oportunismului a scris el însuşi de atîtea zeci de ori timp de ani îndelungaţi ! Prima şi cea mai însemnată regulă a cercetării ştiinţifice în general şi a dialecticii lui Marx în special cere ca un publicist să analizeze *legătura* care există între lupta actuală dintre diferitele *orientări* din cadrul socialismului — pe de o parte, cei care vorbesc şi vociferează despre trădare, pe care această trădare îi alarmează, iar pe de altă parte, cei care n-o văd, — şi lupta de pînă astăzi, care s-a desfăşurat *decenii întregi*. Kautsky nu suflă nici un cuvînt despre toate astea ; lui nici nu-i dă prin cap să pună problema orientărilor şi a *curentelor*. Pînă acum au existat curente : de acum ele nu mai există ! Acum nu există decît nişte nume sonore de „somităţi", în faţa cărora cei cu suflet de slugă se pleacă întotdeauna. E, de altfel, foarte comod să se refere unul la celălalt şi să-şi acopere prieteneşte „păcatele", căci doar : o mînă spală pe alta. Dar ce fel de oportunism este acesta ? — a exclamat L. Martov în referatul său de la Berna (vezi „Soţial-Demokrat" nr. 36) —, de vreme ce aici e vorba de... Guesde, Plehanov, Kautsky ! Să fim mai prudenţi atunci cînd e vorba să acuzăm de oportunism pe oameni ca Guesde — a scris şi Akselrod („Golos" nr. 86 şi 87). Nu mă voi autoapăra — le ţine isonul Kautsky la Berlin, — dar... Vaillant, Guesde, Hyndman şi Plehanov ! Cucul laudă pe cocoş, iar cocoşul laudă pe cuc.

În zelul lui slugarnic, Kautsky a ajuns să-i pupe mîna pînă şi lui Hyndman, prezentîndu-l ca pe un om care a trecut abia ieri de partea imperialismului. Asta în timp ce în acelaşi „Neue Zeit" şi în zeci de alte ziare social-democrate din întreaga lume se scrie *de atîţia ani* despre imperialismul lui Hyndman ! Dacă Kautsky ar fi analizat

www.dacoromanica.ro

în mod onest biografia politică a *persoanelor* menţionate de el, ar fi putut să-şi amintească dacă nu cumva ea cuprinde elemente şi fapte care au pregătit trecerea la imperialism nu „peste noapte", ci de-a lungul unui întreg deceniu ; dacă nu cumva s-a întîmplat ca Vaillant să fie prizonierul jaurèsiştilor [200], iar Plehanov al menşevicilor şi lichidatorilor, dacă nu cumva *orientarea* lui Guesde [201] se stingea în văzul tuturor în revista guesdistă „Le Socialisme" [202], acest tip de revistă ştearsă, scrisă fără talent, incapabilă să se situeze pe o poziţie independentă într-o problemă importantă ; dacă Kautsky (vom adăuga pentru cei care-l socotesc — pe bună dreptate — şi pe el alături de Hyndman şi de Plehanov), la începutul luptei împotriva bernsteiniadei, nu s-a arătat cumva lipsit de caracter în problema millerandismului etc. ?

Dar noi nu observăm la el nici un interes pentru cercetarea ştiinţifică a biografiilor acestor conducători. Kautsky nu face nici o încercare să vadă dacă ei se apără astăzi cu argumente *proprii* sau nu fac decît să repete argumentele furnizate de oportunişti şi de burghezi ? Acţiunile acestor conducători au căpătat o mare însemnătate politică pentru că ei sînt oameni influenţi, sau pentru că s-au alăturat unui curent străin, într-adevăr „influent" şi susţinut de organizaţia militară, şi anume curentului burghez ? Kautsky nici nu încearcă să cerceteze problema ; el are o singură grijă : să arunce praf în ochii maselor, să le intimideze cu nume sonore de somităţi, să le împiedice să pună limpede problema controversată şi s-o supună unei analize multilaterale *.

„...Din ordinul unui mănunchi de parlamentari o masă de 4 000 000 de oameni a făcut stînga împrejur..."

* Referirea lui Kautsky la Vaillant şi Guesde, Hyndman şi Plehanov este semnificativă şi din alt punct de vedere. Imperialiştii făţişi, de felul lui Lensch şi Haenisch (ca să nu mai vorbim de oportunişti), se referă tocmai la Hyndman şi Plehanov pentru a-şi justifica *propria* lor politică. Şi ei *sînt îndreptăţiţi* să se refere la ei şi spun *adevărul* în sensul că este vorba într-adevăr de una şi aceeaşi politică. Kautsky însă vorbeşte cu dispreţ despre Lensch şi Haenisch, aceşti radicali care au trecut de partea imperialismului. El mulţumeşte domnului că nu seamănă cu aceşti zbiri, că nu e de acord cu ei, că a rămas revoluţionar — fără glumă ! *În realitate* însă, Kautsky se situează pe aceleaşi poziţii. Şovinist ipocrit, cu frazele sale dulcege, el e infinit mai dezgustător decît nişte şovinişti reduşi ca alde David, Heine, Lensch şi Haenisch.

www.dacoromanica.ro

Fiecare cuvînt de aici este o minciună. Germanii nu aveau în organizația de partid 4 000 000, ci 1 000 000 de membri, iar voința unică a acestei organizații a maselor (ca a oricărei organizații) era exprimată *numai* de centrul ei politic unic, de un „mănunchi" de oameni care au trădat socialismul. Acest mănunchi de oameni a fost consultat, a fost chemat să voteze, a avut posibilitatea să scrie articole etc. Masele însă n-au fost consultate. Ele nu numai că n-au fost lăsate să voteze, dar au mai fost și dezbinate și mînate *„din ordin"*, și nu din ordinul unui mănunchi de parlamentari, ci din ordinul autorităților militare. Organizația militară era prezentă ; *în cadrul ei* n-a existat trădare din partea conducătorilor, ea a chemat „masa" în mod *individual,* dînd ultimatumuri : ori intri în armată (cum te sfătuiesc conducătorii tăi), ori vei fi împușcat. Masa nu putea să acționeze organizat, deoarece organizația ei, care fusese creată mai de mult și pe care o reprezenta un „mănunchi" de alde Legien, Kautsky și Scheidemann, trădase masa, iar pentru crearea unei *noi* organizații era nevoie de timp, era nevoie de hotărîrea de a lichida vechea organizație putredă, care își trăise traiul.

Kautsky încearcă să-și combată adversarii, pe cei de stînga, atribuindu-le un lucru cu totul absurd, și anume că ei ar fi pus problema că „drept răspuns" la război, „masele" trebuiau să facă „în 24 de ore" revoluție, să introducă „socialismul" împotriva imperialismului, căci altfel „masele" ar fi dat dovadă de „lipsă de caracter și de trădare". Asta este pur și simplu o stupiditate cu ajutorul căreia cei ce întocmeau foiletoane burgheze și politiste de duzină „combăteau" pînă acum pe revoluționari și de care se servește acum Kautsky. Adversarii de stînga ai lui Kautsky știu perfect de bine că revoluția nu „se face", că revoluțiile *sînt generate* (independent de voința partidelor și claselor) de cotiturile istoriei și de crizele care se maturizează în mod obiectiv, că masele lipsite de o organizație sînt lipsite și de o voință unică, că lupta împotriva puternicei organizații militare teroriste din statele centralizate este grea și îndelungată. Trădate de conducătorii lor într-un moment critic, masele *n-au putut* face nimic, pe cînd acest „mănunchi" de conducători *ar fi putut prea bine* și

www.dacoromanica.ro

ar fi trebuit chiar să voteze împotriva creditelor de război, să combată „pacea civilă" şi justificarea războiului, să se pronunţe pentru înfrîngerea *propriilor* guverne, să creeze un aparat internaţional de propagandă în favoarea fraternizării în tranşee, să organizeze editarea unor publicaţii ilegale * care să propage necesitatea trecerii la acţiuni revoluţionare etc.

Kautsky ştie perfect de bine că „stînga" din Germania are în vedere tocmai astfel de acţiuni sau, mai precis, acţiuni *analoge*, despre care nu poate vorbi făţiş şi *direct* în condiţiile cenzurii militare. Dorinţa de a apăra cu orice preţ pe oportunişti îl face pe Kautsky să comită o nemaipomenită ticăloşie: ascunzîndu-se îndărătul cenzorilor militari, el atribuie stîngii absurdităţi evidente, fiind sigur că cenzorii îl vor feri de demascare.

VII

O problemă importantă de ordin ştiinţific şi politic pe care Kautsky a tot ocolit-o în mod conştient, folosind tot felul de tertipuri, ca să facă pe plac oportuniştilor, este următoarea: cum de *s-a putut* ca reprezentanţii cei mai de vază ai Internaţionalei a II-a să trădeze socialismul?

Problema trebuie pusă, fireşte, nu referindu-ne la biografiile diferitelor somităţi. Viitorii lor biografi vor avea de cercetat şi această latură a problemei, dar ceea ce interesează în momentul de faţă mişcarea socialistă e cu totul altceva, şi anume studierea originii istorice, a condiţiilor, importanţei şi forţei *curentului* social-şovinist. 1) Cum a apărut social-şovinismul? 2) de unde-şi trage forţa? 3) cum să luptăm împotriva lui? Numai acest fel de a pune problema poate fi considerat serios; a o deplasa pe

* În treacăt fie zis, nu era de loc nevoie ca în urma interdicţiei de a se scrie despre ura de clasă şi despre lupta de clasă, să se treacă la desfiinţarea *tuturor* ziarelor social-democrate. A accepta condiţia de a nu scrie despre asta, aşa cum a procedat „Vorwärts", este laşitate şi ticăloşie. Procedînd aşa, „Vorwärts" şi-a semnat actul de moarte *politică*, aşa cum a declarat, pe drept cuvînt, L. Martov. Ziarele legale ar fi putut fi menţinute, declarîndu-se că nu sînt ziare de partid şi *nici social-democrate*, ci pur şi simplu ziare care deservesc nevoile tehnice ale unei părţi a muncitorimii, deci că *nu sînt ziare politice*. Publicaţii social-democrate ilegale în care să se facă *aprecieri* asupra războiului, şi publicaţii muncitoreşti legale în care *să nu se facă asemenea aprecieri*, să nu se spună neadevăruri, dar să se treacă sub tăcere adevărul, — de ce n-ar fi fost cu putinţă acest lucru?

www.dacoromanica.ro

plan „personal" nu înseamnă în practică decît a te eschiva, a recurge la subterfugiile sofisticii.

Pentru a răspunde la prima întrebare, trebuie să vedem, în primul rînd, dacă nu cumva există *o legătură* între conținutul ideologic și politic al social-șovinismului și curente mai vechi din cadrul socialismului. În al doilea rînd, trebuie să vedem cum se raportează, sub aspectul împărțirilor politice reale, împărțirea de astăzi a socialiștilor în adversari și apărători ai social-șovinismului la vechile împărțiri care au precedat-o istoricește.

Prin social-șovinism înțelegem recunoașterea ideii de apărare a patriei în actualul război imperialist, justificarea alianței, în acest război, între socialiștii și burghezia și guvernul din propria țară, renunțarea la propagarea și sprijinirea acțiunilor revoluționare ale proletariatului împotriva „propriei" burghezii etc. E absolut evident că conținutul ideologic și politic esențial al social-șovinismului coincide întru totul cu bazele oportunismului. E vorba de *unul și același* curent. În condițiile războiului din 1914—1915, oportunismul generează social-șovinism. Esențialul în oportunism este ideea colaborării dintre clase. Războiul duce această idee pînă la capăt, adăugînd, totodată, factorilor și stimulentelor ei obișnuite o serie de factori excepționali, silind prin amenințări și violență masa mic-burgheză și fărîmițată să colaboreze cu burghezia ; acest fapt lărgește, fierește, cercul partizanilor oportunismului, explicînd întru totul trecerea multora dintre radicalii de ieri în această tabără.

Oportunism înseamnă sacrificarea intereselor vitale ale masei în favoarea intereselor de moment ale unei infime minorități a muncitorilor, sau alianța unei părți a muncitorilor cu burghezia împotriva masei proletariatului. Războiul face ca această alianță să devină deosebit de vădită și să aibă un caracter coercitiv. Oportunismul a fost generat în decurs de decenii de particularitățile unei epoci de dezvoltare a capitalismului în care existența relativ pașnică și civilizată a unei pături de muncitori privilegiați i-a „îmburghezit", oferindu-le fărîmituri din profiturile capitalului național și îndepărtîndu-i de sărăcia, suferințele și starea de spirit revoluționară a masei, condamnată la ruină

www.dacoromanica.ro

şi mizerie. Războiul imperialist este continuarea directă şi desăvîrşirea acestei stări de lucruri, deoarece el este un război pentru dobîndirea de *privilegii* de către naţiunile dominante, pentru reîmpărţirea coloniilor între acestea, pentru dominaţia lor asupra altor naţiuni. A-şi apăra şi consolida situaţia privilegiată de „pătură superioară" a micii burghezii sau de aristocraţie (şi birocraţie) a clasei muncitoare — iată urmarea firească a speranţelor mic-burgheze oportuniste şi a tacticii corespunzătoare în perioada războiului, iată baza economică a social-imperialismului din zilele noastre*. Şi, bineînţeles, puterea obişnuinţei, rutina unei evoluţii relativ „paşnice", prejudecăţile naţionale, teama de cotituri radicale şi neîncrederea în ele, — toate acestea au avut rolul unor împrejurări suplimentare care au făcut să crească şi oportunismul şi împăcarea ipocrită şi laşă cu el, chipurile numai pentru un timp, numai din anumite motive şi cauze speciale. Războiul a modificat formele oportunismului care s-a dezvoltat timp de decenii, l-a ridicat pe o treaptă superioară, i-a mărit numărul şi varietatea de nuanţe, a sporit rîndurile partizanilor lui, le-a îmbogăţit argumentele cu o sumedenie de noi

* Cîteva exemple pentru a ilustra cît de mult apreciază imperialiştii şi burghezii importanţa privilegiilor „de naţiune dominantă" în acţiunea de dezbinare a muncitorilor şi de distragere a lor de la socialism. În lucrarea „Marea Romă şi Marea Britanie" (Oxford, 1912), imperialistul englez Lucas, recunoscînd că în Imperiul britanic actual pieile roşii n-au drepturi depline (p. 96—97), observă: „În imperiul nostru, cînd muncitorii albi lucrează alături de pielle roşii, ei nu lucrează ca tovarăşi; muncitorul alb este mai curînd un supraveghetor al pieilor roşii" (98). — În broşura „Social-democraţia de după război" (1915), Erwin Belger, fost secretar al Ligii pangermane contra social-democraţiei, laudă purtarea social-democraţilor, declarînd că ei trebuie să devină „un partid pur muncitoresc" (43), „un partid muncitoresc german", „naţional" (45), fără idei „revoluţionare", „internaţionaliste, utopice" (44). — În lucrarea sa cu privire la investiţiile de capital în străinătate (1907) [203], imperialistul german Sartorius von Waltershausen condamnă pe social-democraţii germani, care nu se gîndesc la „binele naţiunii" (438) — acapararea de colonii —, şi laudă pe muncitorii englezi pentru „realismul" lor, de pildă pentru lupta dusă de ei împotriva imigrării. — În cartea sa despre bazele politicii mondiale [204], diplomatul german Ruedorffer subliniază faptul îndeobşte cunoscut că internaţionalizarea capitalului nu înlătură cîtuşi de puţin lupta aprigă dintre capitalurile naţionale pentru putere, pentru influenţă, pentru „majoritatea acţiunilor" (161), şi relevă faptul că această luptă aprigă antrenează şi pe muncitori (175). Cartea poartă data octombrie 1913, şi autorul vorbeşte fără ocol de „interesele capitalului" (157), declarîndu-le drept cauza războaielor actuale; el arată că „tendinţa naţională" devine „miezul" socialismului (176), că guvernele n-au a se teme de manifestaţiile internaţionaliste ale social-democraţilor (177), care devin în fapt din ce în ce mai naţionale (103, 110, 176). Socialismul internaţional va învinge dacă va smulge pe muncitori de sub influenţa sentimentului naţional, căci numai cu violenţa nu faci nimic, dar el va fi înfrînt dacă sentimentul naţional îl va cuprinde (173—174).

www.dacoromanica.ro

sofisme, a făcut să se verse, ca să zicem așa, în torentul mare al oportunismului o mulțime de pîrîiașe și șuvoaie noi, dar torentul cel mare n-a dispărut. Dimpotrivă.

Social-șovinismul este un oportunism copt atît de tare, încît nu mai e posibil ca acest abces burghez *să continue* să existe în rîndurile partidelor socialiste.

Cei ce nu vor să vadă legătura strînsă, indisolubilă dintre social-șovinism și oportunism se agață numai de întîmplări și „cazuri" izolate, ca de pildă : cutare oportunist ar fi devenit internaționalist, iar cutare radical ar fi ajuns șovinist. Acesta nu poate fi însă un argument serios în chestiunea dezvoltării *curentelor*. În primul rînd, baza economică a șovinismului și a oportunismului din mișcarea muncitorească este identică : alianța dintre păturile de sus puțin numeroase, ale proletariatului și micii burghezii, care beneficiază de fărîmiturile provenite din privilegiile capitalului național „propriu", alianță îndreptată împotriva masei proletare, împotriva maselor muncitoare și tuturor celor asupriți. În al doilea rînd, conținutul ideologic și politic al ambelor curente este și el identic. În al treilea rînd, vechea împărțire a socialiștilor într-un curent oportunist și într-unul revoluționar — împărțire caracteristică pentru epoca Internaționalei a II-a (1889—1914) — *corespunde* în mare noii împărțiri în șoviniști și internaționaliști.

Pentru a ne putea convinge de justețea acestei din urmă teze, trebuie să ne amintim regula că în științele sociale (ca în orice știință) este vorba de fenomene *de masă*, iar nu de cazuri izolate. Să luăm 10 țări din Europa : Germania, Anglia, Rusia, Italia, Olanda, Suedia, Bulgaria, Elveția, Franța și Belgia. În primele 8 țări, noua împărțire a socialiștilor (după criteriul internaționalismului) corespunde celei vechi (după criteriul oportunismului) : în Germania, publicația „Sozialistische Monatshefte", citadelă a oportunismului, a devenit citadela șovinismului. Ideile internaționalismului sînt susținute de cei de extrema stîngă. În Anglia, în Partidul socialist britanic, circa $^3/_7$ din membri sînt internaționaliști (după ultimele calcule, 66 de voturi pentru rezoluția întocmită în

www.dacoromanica.ro

spirit internaţionalist, 84 contra), iar în *blocul* oportuniştilor (Partidul laburist + Fabienii + Partidul laburist independent) *mai puţin* de 1/7 sînt internaţionalişti *. În Rusia, ziarul lichidatorist „Naşa Zarea", nucleul de bază al oportuniştilor, a devenit nucleul de bază al şoviniştilor. Plehanov şi Aleksinski mai mult fac zarvă, dar noi ştim, fie şi numai din experienţa celor cinci ani — 1910—1914 —, că ei sînt incapabili să desfăşoare o propagandă sistematică în rîndul maselor din Rusia. Nucleul de bază al internaţionaliştilor de la noi îl constituie „pravdismul" şi Fracţiunea muncitorească social-democrată din Rusia, reprezentanţi ai muncitorilor înaintaţi care au refacut partidul în ianuarie 1912.

În Italia, partidul lui Bissolati & Co., partid pur oportunist, a devenit şovinist. Internaţionalismul este reprezentat de partidul *muncitoresc*, care are de partea sa *masele* muncitoare. Oportuniştii, parlamentarii şi micii burghezi se află pe poziţiile şovinismului. În Italia, alegerea s-a putut face liber în mai multe luni de zile, şi ea n-a fost făcută la întîmplare, ci potrivit deosebirii dintre situaţia de clasă a proletariatului, reprezentant al masei, şi situaţia de clasă a păturilor mic-burgheze.

În Olanda, partidul oportunist al lui Troelstra se împacă cu şovinismul în general (faptul că în Olanda atît mica cît şi marea burghezie urăsc cu înverşunare Germania, care ar fi în stare să le „înghită", nu trebuie să ne inducă în eroare). Partidul marxist, în frunte cu Gorter şi Pannekoek, a dat internaţionalişti convinşi, înflăcăraţi, sinceri şi consecvenţi. În Suedia, liderul oportunist Branting este indignat că socialiştii germani sînt acuzaţi de trădare, iar Höglund, conducătorul celor de stînga, declară că printre partizanii săi există oameni care privesc lucrurile tocmai în felul acesta (vezi „Soţial-Demokrat" nr. 36). În Bulgaria, „tesneacii", adversari ai oportunismului, acuză în organul lor de presă („Novo Vreme" [205]) pe social-de-

* Comparaţia se face, de regulă, *numai* între „Partidul laburist independent" şi „Partidul socialist britanic", ceea ce este greşit. Aici trebuie să se ia în considerare nu formele organizatorice, ci esenţa lucrurilor. Luaţi publicaţiile cotidiene. Ele au fost *două:* unul („Daily Herald") al Partidului socialist britanic şi celălalt („Daily Citizen") al blocului oportunist. Cotidianele exprimă munca efectivă de propagandă, de agitaţie şi de organizare.

www.dacoromanica.ro

mocrații germani că „au comis o mîrșăvie". În Elveția, partizanii oportunistului Greulich sînt gata să justifice pe social-democrații germani (vezi organul lor de presă, „Volksrecht" din Zürich), în timp ce partizanii lui R. Grimm, care este mult mai radical, au făcut din ziarul din Berna („Berner Tagwacht") un organ de presă al stîngii germane. Excepție fac doar două țări din 10 — Franța și Belgia, dar și aici constatăm nu propriu-zis o inexistență a internaționaliștilor, ci o totală slăbiciune și stare de deprimare în rîndurile lor (care are, în parte, cauze lesne de înțeles); să nu uităm că însuși Vaillant a recunoscut în „L'Humanité" că a primit de la cititorii săi scrisori în spirit internaționalist, dintre care el n-a publicat *nici una* integral!

Luînd curentele și orientările în ansamblu, trebuie să admitem că tocmai aripa oportunistă din cadrul socialismului european este cea care a trădat socialismul și a luat calea șovinismului. De unde își trage șovinismul forța, aparenta atotputernicie în cadrul partidelor oficiale? Kautsky, care se pricepe de minune să pună probleme de istorie, mai cu seamă dacă e vorba de Roma antică sau de subiecte asemănătoare nu prea apropiate de viața reală, — acum, cînd problema îl privește personal și îndeaproape, se preface, cu ipocrizie, a nu înțelege despre ce e vorba. Problema este cît se poate de limpede. *Alianța* cu burghezia, cu guvernele și cu statele-majore este ceea ce dă oportuniștilor și șovinișilor o mare forță. La noi, în Rusia, lucrul acesta este dat adeseori uitării și se judecă așa: oportuniștii reprezintă *o parte* a partidelor socialiste, în aceste partide au existat și vor exista întotdeauna două aripi extreme, totul se reduce la a evita „extremele" etc. etc., după cum scrie în toate canoanele filistine.

În realitate, apartenența formală a oportuniștilor la partidele muncitorești nu exclude nicidecum faptul ca ei să fie în mod obiectiv detașamentul politic al burgheziei, promotorii influenței ei, agenții ei în mișcarea muncitorească. Cînd Südekum, acest oportunist de faimă herostratică, a demonstrat în mod concret acest adevăr social, de clasă, mulți naivi au încremenit. Socialiștii francezi și Plehanov au început să-l arate pe Südekum cu degetul, deși,

www.dacoromanica.ro

dacă Vandervelde, Sembat şi Plehanov s-ar fi privit în oglindă, ar fi văzut — cu înfăţişare naţională puţin diferită — *un Südekum*. Membrii C.C. al partidului german („Vorstand") care îl laudă pe Kaustky şi pe care acesta îi laudă la rîndul său, s-au grăbit în mod prudent, modest şi politicos să declare (fără a-i spune lui Südekum pe nume) că ei „nu sînt de acord" cu linia acestuia.

E ridicol, deoarece de fapt în politica de fiecare zi a Partidului social-democrat german, în clipa hotărîtoare, Südekum singur s-a dovedit a fi mai tare decît sute de Haase şi Kautsky (după cum revista „Naşa Zarea" singură e mai puternică decît toate curentele blocului de la Bruxelles care se tem s-o rupă cu ea).

De ce? Tocmai pentru că în spatele lui Südekum se află burghezia, guvernul şi marele stat-major al unei mari puteri. Ei sprijină politica lui Südekum prin toate mijloacele, inclusiv închisoarea şi exterminarea, pentru a zădărnici politica adversarilor acestuia. Cuvintele lui Südekum se fac auzite datorită presei burgheze, care le răspîndeşte în publicaţii ce apar în milioane de exemplare (ca, de altfel, şi cuvintele lui Vandervelde, Sembat şi Plehanov), în timp ce spusele adversarilor săi *nu se pot* face auzite în presa legală pentru că există pe lume cenzură militară!

Toată lumea e de acord că oportunismul nu este un accident, o eroare, o scăpare, o trădare a unor anumite persoane, ci un produs social al unei întregi epoci istorice. Dar nu toţi caută să aprofundeze semnificaţia acestui adevăr. Oportunismul a fost crescut de legalism. Partidele muncitoreşti din perioada 1889—1914 au trebuit să folosească legalitatea burgheză. Cînd a izbucnit criza, trebuia să se treacă la activitatea ilegală (iar trecerea nu se poate face decît cu multă energie şi hotărîre, îmbinate cu o serie întreagă de stratageme). Pentru a împiedica această trecere e de ajuns *un singur* Südekum, deoarece cu el este întreaga „lume veche", ca să folosim limbajul istoric-filozofic, deoarece el, Südekum, a denunţat şi va denunţa întotdeauna burgheziei toate planurile militare ale duşmanului ei de clasă, ca să vorbim în limbaj practic politic.

Este o realitate că întregul Partid social-democrat german (acelaşi lucru se poate spune şi despre francezi *etc.)* nu

www.dacoromanica.ro

face *decît* ceea ce îi e pe plac lui Südekum sau ceea ce el poate tolera. Nimic altceva *nu poate* fi făcut în mod legal. Toate acțiunile *oneste*, cu adevărat socialiste din partidul social-democrat german sînt întreprinse *împotriva* voinței organelor lui centrale, *trecîndu-se* peste Comitetul lui Central și Organul lui Central, *încălcîndu-se* disciplina organizatorică, sînt întreprinse în mod *fracționist*, în numele noilor centre anonime ale noului partid, ca de pildă apelul anonim al „stîngii" germane publicat în „Berner Tagwacht" din 31 mai a.c. [206] În realitate, crește, se întărește și se organizează un partid *nou*, cu adevărat muncitoresc, un partid cu adevărat social-democrat revoluționar, și nu vechiul partid putred, național-liberal al lui Legien-Südekum-Kautsky-Haase-Scheidemann & Co. *

De aceea este atît de profund adevărul pe care oportunistul Monitor l-a lăsat să-i scape în revista conservatoare „Preussische Jahrbücher" [207] atunci cînd a declarat că ar fi dăunător pentru oportuniști *(citește : pentru burghezie)* ca actuala social-democrație *să devină mai de dreapta*, căci atunci muncitorii ar părăsi-o. Oportuniștii (și burghezii) au nevoie tocmai de un partid ca cel actual, care *unește* aripa dreaptă cu aripa stîngă și care este reprezentat oficial de Kautsky, cel ce știe să împace orice pe lume cu fraze frumos lustruite și „întru totul marxiste". În vorbe, socialism și revoluționarism — pentru popor, pentru mase, pentru muncitori ; în fapte — südekumism, adică unire cu burghezia în momentul izbucnirii oricărei crize mari. Spunem : *oricărei* crize, deoarece nu numai în timpul războiului, ci și cu prilejul oricărei greve politice puternice, atît Germania „feudală" cît și Anglia și Franța „libere și parlamentare" vor introduce *de îndată*, sub o formă sau

* Deosebit de caracteristice sînt faptele petrecute înainte de votul istoric de la 4 august. Partidul oficial a aruncat peste acest vot vălul ipocriziei cazone : dacă majoritatea a hotărît, toți au votat *pentru*. Stroebel însă, în revista „Die Internationale", a demascat ipocrizia, scoțînd la iveală adevărul. În fracțiunea social-democrată existau *două* grupuri care au venit cu cîte un *ultimatum* gata pregătit, adică cu o hotărîre fracționistă, scizionistă. Unul din ele, cel al oportuniștilor, numărînd circa 30 de oameni, a hotărît să voteze *în orice caz pentru* ; celălalt grup, de stînga, numărînd circa 15 oameni, a hotărît — mai puțin ferm — să voteze contra. Atunci cînd „centrul" sau „mlaștina", neavînd o poziție fermă, a votat alături de oportuniști, cei de stînga s-au văzut definitiv zdrobiți și... s-au supus ! „Unitatea" social-democrației germane nu este decît o totală ipocrizie, sub care se ascunde de fapt supunerea necondiționată în fața ultimatumurilor oportuniștilor.

www.dacoromanica.ro

alta, starea excepţională. Nici un om întreg şi sănătos la minte nu poate pune la îndoială acest lucru.

De aici rezultă răspunsul la întrebarea pusă mai sus: cum să ducem lupta împotriva social-şovinismului? Social-şovinismul este un oportunism care s-a maturizat atît de mult, care în decursul îndelungatei perioade a capitalismului relativ „paşnic" s-a întărit şi a devenit atît de neruşinat, fizionomia lui ideologică şi politică precizîndu-se atît de bine, şi care s-a apropiat atît de mult de burghezie şi de guverne, încît este *imposibil* să accepţi existenţa *unui astfel de curent în cadrul* partidelor muncitoreşti social-democrate. Dacă atunci cînd umbli pe trotuarele asfaltate ale unui orăşel de provincie te mai poţi mulţumi cu o pereche de încălţăminte cu talpa subţire şi proastă, cînd pleci la munte trebuie să ai o încălţăminte cu talpă solidă şi cu ţinte. Socialismul din Europa a trecut de stadiul relativ paşnic şi îngrădit de limitele îngust naţionale. O dată cu războiul din 1914—1915, el a intrat în perioada acţiunilor revoluţionare şi există incontestabil toate condiţiile pentru o ruptură definitivă cu oportunismul, pentru izgonirea lui din partidele muncitoreşti.

E de la sine înţeles că din această definire a sarcinilor pe care le pune în faţa socialismului noua epocă a dezvoltării sale pe plan mondial nu rezultă încă în mod direct care anume va fi ritmul şi care vor fi formele în care se va desfăşura în diferitele ţări procesul de separare a partidelor muncitoreşti social-democrate revoluţionare de cele mic-burgheze, oportuniste. De aici rezultă însă necesitatea de a ne da seama limpede că separarea este inevitabilă, precum şi de a îndruma, acţionînd în virtutea acestui fapt, întreaga politică a partidelor muncitoreşti în această direcţie. Războiul din 1914—1915 reprezintă o cotitură istorică atît de mare, încît atitudinea faţă de oportunism *nu poate* să rămînă aceeaşi ca în trecut. Nu poţi să treci cu buretele peste ceea ce a fost, tot aşa cum nu poţi să ştergi nici din conştiinţa muncitorilor, nici din experienţa burgheziei şi, în genere, din experienţa politică acumulată în epoca noastră faptul că, în momentul cînd a izbucnit criza, oportuniştii au fost nucleul elementelor din cadrul partidelor muncitoreşti care au trecut de partea burgheziei. Opor-

www.dacoromanica.ro

tunismul — considerat pe plan european — se afla înainte de război, ca să zicem așa, în epoca adolescenței. În timpul războiului el s-a maturizat pe deplin, astfel încît nu mai poate fi socotit iarăși tînăr și „inocent". S-a maturizat o întreagă pătură socială formată din parlamentari, din ziariști, din birocrați ai mișcării muncitorești, din funcționari privilegiați și din anumite categorii ale proletariatului, pătură care *s-a contopit* cu burghezia ei națională și pe care burghezia a știut s-o aprecieze cum nu se poate mai bine și să și-o „adapteze". Roata istoriei nu poate fi nici întoarsă, nici oprită în loc: se poate și trebuie să pășim înainte fără teamă, de la organizațiile pregătitoare, legale ale clasei muncitoare, organizații prizoniere oportunismului, spre organizații revoluționare ale proletariatului, care se ridică la „lupta pentru putere", la lupta pentru doborîrea burgheziei, organizații care știu să *nu* se limiteze la legalitate, capabile să se asigure împotriva trădării oportuniste.

De aici se vede, între altele, cît de greșit privesc lucrurile cei care se zăpăcesc pe ei înșiși și zăpăcesc și pe muncitori cu întrebarea: ce să facem cu conducătorii de frunte, cu autoritățile Internaționalei a II-a — Guesde, Plehanov, Kautsky etc.? În realitate, aici nu e nici o problemă: dacă aceste persoane nu vor înțelege noile sarcini, ele vor trebui să se dea la o parte sau să rămînă prizonieri ai oportuniștilor, așa cum sînt și în momentul de față. Dacă ele se vor elibera din „prizonierat", e puțin probabil să existe alte impedimente *de ordin politic* pentru revenirea lor în tabăra revoluționarilor. În orice caz e absurd ca problemei luptei dintre diferite curente și a succesiunii diferitelor epoci în mișcarea muncitorească să i se substituie problema rolului unor persoane izolate.

VIII

Organizațiile de masă legale ale clasei muncitoare constituie trăsătura caracteristică, poate, cea mai de seamă a partidelor socialiste din epoca Internaționalei a II-a. Partidul german era acela care dispunea de cele mai puternice organizații; or, tocmai aici războiul din 1914—1915 a

www.dacoromanica.ro

provocat o mare cotitură, a pus problema în modul cel mai acut. Evident că trecerea la acţiuni revoluţionare ar fi însemnat dizolvarea organizaţiilor legale de către poliţie, şi vechiul partid, de la Legien pînă la Kautsky inclusiv, a sacrificat scopurile revoluţionare ale proletariatului în favoarea menţinerii actualelor organizaţii legale. Aceasta e realitatea, oricît ar nega-o ei. Ei au vîndut dreptul proletariatului la revoluţie pe blidul de linte al menţinerii organizaţiilor permise de actuala lege poliţienească.

Să luăm broşura lui Karl Legien, unul dintre liderii sindicatelor social-democrate din Germania: „De ce funcţionarii sindicatelor trebuie să participe mai activ la viaţa internă de partid?" (Berlin, 1915). Este un referat pe care autorul l-a prezentat la 27 ianuarie 1915, la o adunare a funcţionarilor din mişcarea sindicală. Legien a citat în referatul său şi a retipărit în broşură un document extrem de interesant, pe care în alte condiţii cenzura militară nu l-ar fi lăsat în nici un caz să treacă. Acest document — denumit „material pentru referenţii din districtul Nieder-Barnim" (suburbie a Berlinului) — este o expunere a concepţiilor social-democraţilor germani de stînga, un protest al lor împotriva partidului. Social-democraţii revoluţionari — se spune în document — n-au prevăzut şi nu puteau să prevadă un factor, şi anume:

„Că întreaga forţă organizată a Partidului social-democrat german şi a sindicatelor s-a situat de partea guvernului, care duce războiul, că întreagă această forţă a fost folosită în scopul înăbuşirii energiei revoluţionare a maselor" (p. 34 din broşura lui Legien).

Este un adevăr incontestabil. Adevărată este şi următoarea afirmaţie din document:

„Votul de la 4 august al fracţiunii social-democrate a însemnat că o altă concepţie, chiar dacă ar avea rădăcini adînci în mase, ar putea să-şi croiască drum nu sub conducerea acestui partid încercat, ci numai împotriva voinţei instanţelor de partid, numai cu condiţia să înfrîngă rezistenţa partidului şi a sindicatelor" (ibid.).

Este un adevăr incontestabil.

„Dacă la 4 august fracţiunea social-democrată şi-ar fi făcut datoria, atunci forma exterioară a organizaţiei ar fi fost, poate, distrusă,

www.dacoromanica.ro

dar ar fi dăinuit spiritul, acel spirit care a însufleţit partidul în perioada legii excepţionale şi care l-a ajutat să biruie toate dificultăţile" (ibid.).

Legien menţionează în broşură că toată compania de „lideri" pe care o adunase ca să-i asculte referatul şi cărora li se zice conducători, funcţionari ai sindicatelor, ascultîndu-l, *au rîs cu hohote*. Li se pare ridicolă ideea că într-un moment de criză este posibil şi chiar trebuie să fie create organizaţii revoluţionare ilegale (ca în perioada legii excepţionale). Iar Legien, cîine credincios al burgheziei, se bătea cu pumnii în piept şi exclama :

„Este o idee pur anarhică : să arunci în aer organizaţiile pentru a face ca masele să rezolve problema. După mine, nu încape nici o îndoială că este o idee anarhică".

„Foarte just !" — strigau în cor (ibid., p. 37) lacheii burgheziei care-şi zic conducători ai organizaţiilor social-democrate ale clasei muncitoare.

Tabloul e instructiv. Oamenii sînt atît de corupţi şi de abrutizaţi de legalitatea burgheză, încît nu-s în stare măcar *să înţeleagă* ideea necesităţii unor *alte* organizaţii, *ilegale*, care să preia conducerea luptei revoluţionare. Ei au ajuns pînă într-acolo încît îşi închipuie că sindicatele legale, care fiinţează cu autorizaţia poliţiei, sînt o limită peste care nu se poate trece, — ca şi cum în genere ar fi de conceput *menţinerea* acestor sindicate în epoca de criză ca organizaţii *conducătoare !* Iată dialectica vie a oportunismului : simpla dezvoltare a sindicatelor legale, simpla deprindere a unor filistini obtuzi, dar conştiincioşi, de a ţine registrele la zi şi atît au făcut ca într-un moment de criză aceşti mic-burghezi conştiincioşi să devină nişte trădători, *sugrumători* ai energiei revoluţionare a maselor. Şi nu este întîmplător. Trecerea la o organizaţie revoluţionară este necesară ; o reclamă situaţia istorică nouă, o reclamă epoca acţiunilor revoluţionare ale proletariatului, dar această trecere este cu putinţă numai *peste capul* vechilor conducători, care sugrumă energia revoluţionară, *peste capul* vechiului partid, prin *distrugerea* lui.

www.dacoromanica.ro

Iar filistinii contrarevoluționari urlă, fireşte : „anarhism !“ — tot aşa cum urlă despre „anarhism“ E. David, făcînd praf şi pe Karl Liebknecht. Se vede treaba că în Germania n-au mai rămas alţi socialişti cinstiţi în afară de conducătorii pe care oportuniştii îi ocărăsc pentru anarhism...

Să luăm armata modernă. Iată un bun model de organizare. Şi această organizare este bună numai fiindcă este *mlădioasă*, fiindcă poate să imprime milioanelor de oameni *o singură voinţă*. Astăzi, aceste milioane de oameni stau la casele lor, în toate colţurile ţării. Mîine vine un ordin de mobilizare, şi ei se adună la punctele fixate. Astăzi, ei stau în tranşee, adeseori chiar luni întregi. Mîine, într-o altă formaţie, pornesc la asalt. Astăzi fac minuni ferindu-se de gloanţe şi şrapnele. Mîine fac minuni în lupta deschisă. Astăzi, detaşamentele lor de avangardă minează cîmpul ; mîine se deplasează ei înşişi la zeci de kilometri, după indicaţiile date de sus de aviatori. Iată ce înseamnă organizare : milioane de oameni, însufleţiţi de o singură voinţă, să-şi schimbe în vederea unui scop anumit formele de relaţii dintre ei şi formele de acţiune, să-şi schimbe locul şi metodele de activitate, să-şi schimbe uneltele şi armele în funcţie de schimbarea condiţiilor şi cerinţelor luptei.

Acelaşi lucru este valabil şi pentru lupta clasei muncitoare împotriva burgheziei. Astăzi nu există o situaţie revoluţionară, nu există condiţii care să determine frămîntări în rîndurile maselor, care să le stimuleze combativitatea lor ; astăzi ţi se dă în mînă buletinul de vot — ia-l, învaţă să organizezi lucrurile în aşa fel încît să loveşti cu el în duşmani, şi nu să cocoţi în parlament, la locşoare rentabile, oameni care se ţin de fotoliu de frica închisorii. Mîine ţi se retrage dreptul de vot, ţi se dă în mînă o armă şi un minunat tun cu tragere rapidă, construit după ultimul cuvînt al tehnicii, — pune mîna pe aceste instrumente ale morţii şi ale distrugerii, nu-ţi pleca urechea la lamentările sentimentale ale celor ce se tem de război ; pe lume mai sînt multe lucruri ce *trebuie* nimicite prin foc şi sabie pentru a elibera clasa muncitoare, şi, dacă creşte ura şi desperarea maselor, dacă există o situaţie revoluţionară, pregăteşte-te să creezi noi organizaţii şi *să întrebuinţezi*

www.dacoromanica.ro

instrumentele atît de eficiente ale morții și distrugerii *împotriva guvernului* propriei tale țări și a burgheziei tale *proprii*.

Firește că nu-i ușor. Asta presupune acțiuni pregătitoare dificile și cere jertfe grele. Este o formă *nouă* de organizare și de luptă, pe care de asemenea *trebuie să învățăm* să o cunoaștem, iar știința nu ți-o însușești fără greșeli și înfrîngeri. Între această formă a luptei de clasă și participarea la alegeri există un raport similar cu raportul dintre asalt și manevre, dintre marș și statul în tranșee. În istorie, această formă de luptă este pusă *foarte rar* la ordinea zilei ; în schimb, însemnătatea și urmările ei se fac simțite timp de decenii. O *zi* din acestea, cînd se poate și cînd trebuie să se aplice în luptă *astfel* de metode, echivalează cu *20 de ani* din alte epoci istorice.

...Comparați raționamentele lui K. Legien cu cele ale lui K. Kautsky :

„Atîta timp cît partidul avea un mic număr de membri — scrie el —, orice protest împotriva războiului era important sub aspectul propagandistic ca un act de curaj... comportarea din ultima vreme a tovarășilor ruși și sîrbi s-a bucurat de aprobarea generală. Cu cît partidul devine mai puternic, cu atît în motivele care determină hotărîrile lui considerentele de ordin propagandistic se împletesc mai strîns cu considerentele privind urmările practice și devine mai greu să se țină seama în aceeași măsură de ambele motive ; or, nici unele, nici celelalte nu pot fi desconsiderate. De aceea, cu cît devenim mai puternici, cu atît mai lesne se nasc divergențe între noi atunci cînd se ivește o situație nouă, complexă" („Internaționalismul și războiul", p. 30).

Aceste raționamente ale lui Kautsky se deosebesc de ale lui Legien doar prin lașitate și ipocrizie. În fond, Kautsky nu face decît să susțină și să justifice renunțarea mișelească a Legienilor la activitatea revoluționară, dar o face într-ascuns, fără să se pronunțe în mod categoric, căutînd să scape prin aluzii sau printr-o reverență făcută lui Legien și comportării revoluționare a rușilor. Noi, rușii, n-am fost deprinși cu o astfel de atitudine față de revoluționari decît din partea liberalilor : liberalii sînt oricînd gata să recunoască „curajul" revoluționarilor, fără să renunțe însă pentru nimic în lume la tactica lor arhioportunistă. Revoluționarii care se respectă nu vor primi „recunoștința" lui

www.dacoromanica.ro

Kautsky, ci vor respinge cu indignare acest mod de a pune problema. Dacă nu exista o situaţie revoluţionară, dacă nu se impunea propaganda pentru acţiuni revoluţionare, atunci comportarea ruşilor şi a sîrbilor *n-ar fi fost justă*, atunci tactica lor ar fi fost greşită. Să aibă deci cavalerii de felul lui Legien şi Kautsky măcar curajul propriei lor opinii şi s-o spună deschis.

Dar, dacă tactica socialiştilor ruşi şi sîrbi merită „aprobarea", atunci nu e permis şi ar fi o adevărată crimă să justifici tactica *opusă* a partidelor „puternice", ca de pildă cel german, francez etc. Prin expresia intenţionat nebuloasă: „urmări practice", Kautsky *a ascuns* adevărul simplu că partidele mari şi puternice *s-au speriat* că guvernul le va dizolva organizaţiile, le va confisca fondurile, le va aresta conducătorii. Prin urmare, Kautsky justifică trădarea socialismului, argumentînd că tactica revoluţionară este legată de anumite „urmări practice" neplăcute. Nu-i asta o prostituare a marxismului?

Se spune că, la o întrunire muncitorească din Berlin, unul dintre deputaţii social-democraţi care la 4 august au votat pentru aprobarea creditelor de război a declarat: altfel am fi fost arestaţi. Muncitorii i-au strigat însă: „Ei şi ce ar fi fost rău în asta?"

Dacă nu exista alt *semnal* pentru a transmite maselor muncitoare din Germania *şi Franţa* starea de spirit revoluţionară şi ideea necesităţii de a pregăti acţiuni revoluţionare, arestarea unui deputat pentru o cuvîntare curajoasă era utilă, ea constituind o chemare la *unire* în munca revoluţionară a proletarilor din diferite ţări. O atare unire *nu e uşor de realizat:* cu atît mai imperios se impunea ca tocmai deputaţii, care se află sus şi care au perspectiva întregii politici, *să ia iniţiativa.*

Nu numai în timp de război, ci ori de cîte ori se agravează situaţia politică, ca să nu mai vorbim de acţiunile revoluţionare ale maselor, guvernul — fie el guvernul *celei mai libere* dintre ţările burgheze — va ameninţa organizaţiile legale cu dizolvarea, cu acapararea fondurilor băneşti, cu arestarea conducătorilor şi cu alte „urmări practice" de acest gen. Ce-i de făcut? Să justificăm pentru aceste motive acţiunile oportuniştilor, aşa cum face Kautsky? Dar

www.dacoromanica.ro

asta ar însemna să consfințim transformarea partidelor social-democrate în partide muncitorești național-liberale.

Un socialist nu poate să tragă de aici decît o singură concluzie: legalismul pur, legalismul exclusiv al partidelor „europene" s-a perimat, transformîndu-se, datorită dezvoltării capitalismului din stadiul preimperialist, în bază a politicii muncitorești burgheze. El trebuie completat prin crearea unei baze ilegale, a unei organizații ilegale, a unei activități social-democrate ilegale, fără a ceda nici una din pozițiile legale. *Cum* anume trebuie să procedăm ne-o va arăta experiența, să existe numai dorința de a porni pe această cale, să existe conștiința necesității ei. Social-democrații revoluționari din Rusia au arătat în perioada 1912—1914 că problema poate fi rezolvată. Muranov, deputat al muncitorimii, care la proces s-a ținut mai bine decît ceilalți și a fost deportat de guvernul țarist în Siberia, a arătat în mod concret că în afară de parlamentarismul *ministeriabil* (de la Henderson, Sembat, Vandervelde și pînă la Südekum și Scheidemann, care sînt și ei întru totul „ministeriabili", numai că nu sînt lăsați decît în anticameră!) există și un parlamentarism *ilegal și revoluționar*. Alde Kosovski și Potresov n-au decît să admire parlamentarismul „european" al lacheilor sau să se împace cu el, — noi vom repeta mereu muncitorilor că un *astfel* de legalism, o *astfel* de social-democrație ca cea a domnilor Legien, Kautsky și Scheidemann nu merită decît dispreț.

IX

Să facem bilanțul.

Falimentul Internaționalei a II-a și-a găsit cea mai pregnantă expresie în trădarea fățișă de către majoritatea partidelor social-democrate oficiale din Europa a propriilor lor convingeri și a propriilor declarații solemne de la Stuttgart și Basel. Acest faliment, care marchează victoria deplină a oportunismului și transformarea partidelor social-democrate în partide muncitorești național-liberale, este rezultatul unei întregi epoci a Internaționalei a II-a, epoca de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului

www.dacoromanica.ro

al XX-lea. Condiţiile obiective din această epocă — epocă de tranziţie de la desăvîrşirea revoluţiilor burgheze şi naţionale din Europa occidentală la începutul revoluţiilor socialiste — au generat şi au alimentat oportunismul. În această perioadă, în unele ţări din Europa se produce o sciziune în mişcarea muncitorească şi socialistă, sciziune care, în general, se înscrie tocmai pe linia oportunismului (Anglia, Italia, Olanda, Bulgaria şi Rusia), iar în alte ţări se desfăşoară o luptă îndelungată şi înverşunată între diferite curente, pe aceeaşi linie (Germania, Franţa, Belgia, Suedia şi Elveţia). Criza provocată de acest mare război a smuls toate măştile, a dat deoparte tot ceea ce era convenţional, a făcut să spargă abcesul care copsese de mult şi a dezvăluit adevăratul rol al oportunismului, acela de aliat al burgheziei. Totala separare organizatorică a acestui element de partidele muncitoreşti a devenit o necesitate. Epoca imperialistă nu se împacă cu coexistenţa în cadrul aceluiaşi partid a fruntaşilor proletariatului revoluţionar şi a unei aristocraţii semi-mic-burgheze a clasei muncitoare, aristocraţie care beneficiază de fărîmituri din privilegiile determinate de situaţia „de naţiune dominantă" a naţiunii „proprii". Vechea teorie, după care oportunismul este o „nuanţă legitimă" a unui partid unic, străin de orice „extremism", a devenit acum cea mai cumplită înşelare a muncitorilor şi cea mai mare piedică în calea mişcării muncitoreşti. Oportunismul făţiş, care dezgustă din capul locului masa muncitorească, nu este atît de dăunător şi periculos ca această teorie a liniei de mijloc, care încearcă să justifice printr-un limbaj marxist practica oportunismului şi să dovedească printr-o serie întreagă de sofisme inoportunitatea acţiunilor revoluţionare etc. Kautsky, exponentul cel mai de seamă al acestei teorii şi, în acelaşi timp, unul dintre conducătorii de vază, cu autoritate ai Internaţionalei a II-a, s-a dovedit un ipocrit şi un mare virtuos în prostituarea marxismului. În partidul german, care numără un milion de membri, nu există un singur social-democrat cinstit, conştient şi revoluţionar care să nu întoarcă spatele cu indignare acestei „somităţi", apărată cu atîta patos de alde Südekum şi Scheidemann.

www.dacoromanica.ro

Masele proletare, de care, probabil, cam 9/10 din vechea pătură conducătoare s-au îndepărtat și au trecut de partea burgheziei, s-au văzut fărîmițate și neputincioase în fața dezmățului șovinismului, în fața prigoanei dezlănțuite după introducerea stării excepționale și a cenzurii militare. Dar situația revoluționară obiectivă creată de război, situație care se extinde și se adîncește tot mai mult, generează inevitabil o stare de spirit revoluționară, călește și educă pe cei mai buni și mai conștienți proletari. O transformare rapidă în starea de spirit a maselor, asemenea aceleia care s-a produs în Rusia la începutul anului 1905, în urma „gaponiadei“ [208], cînd din rîndurile păturilor înapoiate ale proletariatului a luat naștere în cîteva luni, iar uneori în cîteva săptămîni, o armată de milioane de oameni care a urmat avangarda revoluționară o proletariatului, o astfel de transformare e nu numai posibilă, ci din ce în ce mai probabilă. Nu se poate ști dacă o mișcare revoluționară puternică se va dezvolta curînd după *acest* război, în cursul lui etc., dar în orice caz *numai* o activitate dusă în această direcție merită să fie numită activitate socialistă. Lozinca care o sintetizează și o orientează și care contribuie la unirea celor ce vor să sprijine lupta revoluționară a proletariatului împotriva guvernului și a burgheziei din propria sa țară — este lozinca războiului civil.

În Rusia, separarea totală a elementelor proletare social-democrate revoluționare de elementele mic-burgheze oportuniste a fost pregătită de întreaga desfășurare a istoriei mișcării muncitorești. Cel mai prost serviciu i-l fac cei ce ignorează această istorie și, lansîndu-se în declamații împotriva „fracționismului“, nu pot să înțeleagă adevăratul proces de formare a partidului proletar în Rusia, partid făurit în lupta îndelungată împotriva diverselor forme de oportunism. Dintre toate „marile“ puteri care participă la actualul război, Rusia este singura țară care a trecut în ultima vreme printr-o revoluție; conținutul burghez al acestei revoluții nu putea să nu provoace, dat fiind rolul hotărîtor al proletariatului, o scindare a mișcării muncitorești în curentele burghez și proletar. În tot cursul acestei

www.dacoromanica.ro

perioade de circa 20 de ani (1894—1914), de cînd social-democraţia din Rusia există ca organizaţie legată de mişcarea muncitorească de masă (şi nu numai ca un curent ideologic, cum a fost în anii 1883—1894), lupta dintre curentele revoluţionare proletare şi curentele oportuniste mic-burgheze s-a desfăşurat fără încetare. „Economismul" din perioada 1894—1902 a fost, incontestabil, un curent din ultima categorie [209]. O serie întreagă de argumente şi de trăsături ale ideologiei lui — denaturarea „struvistă" a marxismului, referirea la „mase" pentru a justifica oportunismul etc. — îl fac să se asemene în mare măsură cu actualul marxism vulgarizat al lui Kautsky, Cunow, Plehanov etc. Am îndeplini o sarcină cît se poate de nobilă dacă am reaminti generaţiei de astăzi a social-democraţiei de vechile publicaţii „Raboceaia Mîsl" şi „Rabocee Delo" [210], pentru a face astfel o paralelă cu ceea ce a devenit astăzi Kautsky.

„Menşevismul" din perioada următoare (1903—1908) a fost succesorul direct al „economismului" nu numai sub raport ideologic, ci şi organizatoric. În timpul revoluţiei ruse, el a folosit o tactică care reprezenta în mod obiectiv dependenţa proletariatului de burghezia liberală şi exprima tendinţe oportuniste mic-burgheze. Cînd, în perioada care a urmat (1908—1914), torentul principal al menşevismului a dat naştere lichidatorismului, semnificaţia de clasă amintită a menşevismului a devenit atît de evidentă, încît cei mai buni reprezentanţi ai acestui curent au protestat tot timpul împotriva politicii promovate de grupul „Naşa Zarea". Iar acest grup — singurul care în ultimii 5—6 ani a desfăşurat în rîndurile maselor o activitate sistematică *împotriva* partidului marxist revoluţionar al clasei muncitoare — a devenit în cursul războiului din 1914—1915 *social-şovinist !* Şi toate astea s-au întîmplat într-o ţară în care absolutismul se menţine, în care revoluţia burgheză e încă departe de a fi desăvîrşită, în care 43% din populaţie asupreşte majoritatea, formată din naţiuni „alogene". Tipul „european" de dezvoltare — în care anumite pături ale micii burghezii, mai cu seamă intelectualitatea şi aristocraţia muncitorească, această infimă minoritate a proleta-

www.dacoromanica.ro

riatului, pot „trage foloase“ de pe urma privilegiilor izvorîte din situația „de națiune dominantă“ a „propriei“ națiuni — nu putea să nu influențeze și asupra dezvoltării din Rusia.

Clasa muncitoare și Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia au fost pregătite pentru o tactică „internaționalistă“, o tactică cu adevărat consecventă și revoluționară prin întreaga lor istorie.

P.S. Articolul de față era cules cînd a apărut în ziare „manifestul“ lui Kautsky și Haase, scris în colaborare cu Bernstein ; văzînd că masele se orientează spre stînga, ei sînt acum gata „să se împace“ cu cei de stînga, bineînțeles cu prețul menținerii „păcii“ cu alde Südekum [211]. Într-adevăr, Mädchen für alle !

---

www.dacoromanica.ro

PACIFISMUL ENGLEZ ŞI AVERSIUNEA ENGLEZILOR FAŢĂ DE TEORIE

În Anglia, libertatea politică a fost pînă acum incomparabil mai mare decît în celelalte ţări europene. Aici, burghezia s-a obişnuit şi ştie mai mult decît oricare alta să guverneze. Relaţiile dintre clase sînt mai dezvoltate şi, în multe privinţe, mai clare decît în celelalte state. Inexistenţa serviciului militar obligatoriu face ca poporul să fie mai liber în adoptarea unei atitudini faţă de război, *în sensul* că oricine poate refuza să intre în armată, şi de aceea guvernul (care în Anglia este un consiliu de administraţie, de cea mai pură speţă, al afacerilor burgheziei) e nevoit să depună toate sforţările spre a stîrni entuziasmul „popular" pentru război; acest scop ar fi fost cu totul imposibil de atins fără o schimbare radicală a legilor, dacă masele proletare n-ar fi fost complet dezorganizate şi demoralizate în urma trecerii la politica liberală, adică burgheză, a unei minorităţi formate din muncitorii cei mai bine situaţi, calificaţi şi uniţi în sindicate. Trade-unionurile engleze cuprind circa 1/5 din muncitorii salariaţi. Liderii lor sînt în cea mai mare parte liberali, şi Marx i-a calificat de mult drept agenţi ai burgheziei.

Toate aceste particularităţi ale Angliei ne ajută, pe de o parte, să înţelegem mai lesne esenţa social-şovinismului contemporan — care este *aceeaşi* atît în statele absolutiste cît şi în cele democratice, atît în cele militariste cît şi în cele în care nu există serviciu militar obligatoriu —, iar pe de altă parte să apreciem, pe bază de fapte, semnificaţia atitudinii împăciuitoriste faţă de social-şovinism, atitu-

www.dacoromanica.ro

dine care își găsește expresia, de pildă, în preamărirea lozincii păcii etc.

„Societatea fabiană" reprezintă, fără îndoială, expresia cea mai desăvîrșită a oportunismului și a politicii muncitorești liberale. Cititorul poate să consulte corespondența lui Marx și Engels cu Sorge (există o traducere în limba rusă, apărută în două ediții) [212]. El va găsi acolo o strălucită caracterizare a acestei societăți făcută de Engels, care tratează pe domnii Sidney Webb & Co. ca pe o șleahtă de aventurieri burghezi ce vor să corupă pe muncitori și să exercite o influență contrarevoluționară asupra lor. Putem garanta că nici unul dintre liderii cu răspundere și cu influență în Internaționala a II-a n-a încercat niciodată nu să dezmintă această apreciere a lui Engels, dar nici măcar să-i pună la îndoială justețea.

Să confruntăm acum *faptele,* făcînd pentru o clipă abstracție de *teorie.* Vă veți convinge că *atitudinea* fabienilor în timpul războiului (vezi, de pildă, săptămînalul lor „The new Statesman" [213]) este *absolut identică* cu aceea a Partidului social-democrat german, inclusiv a lui Kautsky. Aceeași străduință de a apăra, direct și indirect, social-șovinismul, de a îmbina această apărare cu tendința permanentă de a opera cu tot felul de fraze dulcegi — în spirit umanitar și aproape de stînga — despre pace, dezarmare etc. etc.

Faptul e evident, și concluzia care rezultă din el, oricît de neplăcută ar fi pentru anumite persoane, este în mod inevitabil și indiscutabil următoarea: conducătorii Partidului social-democrat german de astăzi, inclusiv Kautsky, sînt în fond agenți ai burgheziei, ca și fabienii, pe care Engels îi califica de mult ca atare. Faptul că fabienii nu recunosc marxismul iar Kautsky & Co. îl „recunosc" nu schimbă absolut nimic în politica reală, dovedind doar că la unii publiciști, politicieni etc. marxismul s-a transformat în struvism. Ipocrizia lor *nu* este un defect personal, ei pot fi în unele cazuri chiar cei mai virtuoși tați de familie: ea este rezultatul situației lor sociale obiectiv false, deoarece ei reprezintă, chipurile, proletariatul revoluționar, fiind în realitate niște agenți care promovează ideile burgheze și șovine în rîndurile proletariatului.

www.dacoromanica.ro

Fabienii sînt mai sinceri şi mai cinstiţi decît Kautsky & Co., căci ei n-au făgăduit să lupte pentru revoluţie, dar politiceşte ei sînt *una şi aceeaşi* plămadă.

Libertatea politică „străveche" din Anglia şi gradul de dezvoltare la care a ajuns viaţa ei politică în general şi burghezia ei în special au făcut ca aici diferitele *nuanţe* ale opiniilor burgheze să-şi găsească în mod rapid, uşor şi liber o expresie nouă în organizaţii politice noi. Una dintre aceste organizaţii este „Uniunea controlului democratic" (Union of Democratic Control). Funcţia de secretar şi de casier al acestei organizaţii este deţinută de E. D. Morel, astăzi colaborator permanent al ziarului „Labour Leader", organul central al „Partidului laburist independent". Acest om a candidat mai mulţi ani din partea Partidului liberal în districtul Birkenhead. Atunci cînd, puţin timp după izbucnirea războiului, Morel s-a pronunţat *împotriva* războiului, comitetul Asociaţiei liberale din Birkenhead l-a anunţat la 2 octombrie 1914 printr-o scrisoare că liberalii nu vor mai accepta pe viitor candidatura lui ; cu alte cuvinte, el a fost pur şi simplu exclus din partid. Morel a răspuns la 14 octombrie printr-o scrisoare, pe care apoi a publicat-o în broşură, sub titlul „The outbreak of the war" („Cum a izbucnit războiul"). În această broşură, ca şi într-o serie de alte articole, Morel demască guvernul *propriei sale* ţări, dovedind că a invoca faptul că încălcarea neutralităţii Belgiei ar fi cauza războiului, că războiul ar avea drept scop distrugerea imperialismului *prusac* etc. etc. este o minciună. Morel susţine programul „Uniunii controlului democratic", care preconizează pacea, dezarmarea, dreptul pentru toate regiunile de a-şi hotărî soarta prin plebiscit, precum şi controlul democratic asupra politicii externe.

Din toate acestea se vede că Morel, ca personalitate, merită, fără îndoială, toată recunoştinţa pentru simpatia sa sinceră faţă de democratism, pentru cotitura pe care a făcut-o de la burghezia şovină la cea pacifistă. Cînd Morel dovedeşte prin fapte că guvernul ţării *sale* înşela poporul declarînd că nu există tratate secrete, deşi ele existau în realitate ; — că încă în 1887 burghezia engleză îşi dădea perfect de bine seama de inevitabilitatea încălcării neutralităţii Belgiei în cazul unui război franco-german şi res-

www.dacoromanica.ro

pingea în mod categoric ideea unei intervenţii (pe atunci Germania nu era încă un concurent periculos!); — că înainte de război militariştii francezi, cum ar fi colonelul Boucher, recunoşteau făţiş într-o serie de lucrări planurile lor cu privire la un război *de ofensivă* al Franţei şi Rusiei împotriva Germaniei; — că *în 1911* colonelul Repington, care în Anglia este considerat o autoritate în problemele militare, a recunoscut în presă că creşterea înarmărilor în Rusia după 1905 constituie o ameninţare la adresa Germaniei; — cînd Morel dovedeşte toate acestea, nu putem să nu recunoaştem că avem de-a face cu un burghez deosebit de cinstit şi de curajos, care nu se teme s-o rupă cu partidul său.

Dar oricine va admite fără ezitare că el este totuşi un burghez, ale cărui fraze pe tema păcii şi dezarmării rămîn vorbe goale, deoarece fără acţiunile revoluţionare ale proletariatului nu se poate ajunge nici la o pace democratică, nici la dezarmare. Morel s-a delimitat acum de liberali în problema actualului război, rămînînd totuşi un liberal în toate celelalte probleme economice şi politice. De ce atunci cînd în Germania Kautsky camuflează prin exhibiţii marxiste *aceleaşi fraze burgheze* cu privire la pace şi la dezarmare, lumea nu consideră asta o ipocrizie, ci un merit al lui? În Germania, numai relaţiile politice nedezvoltate şi lipsa de libertate politică împiedică constituirea, tot atît de rapidă şi de uşoară ca în Anglia, a unei ligi burgheze a păcii şi dezarmării care să adopte programul lui Kautsky.

Să recunoaştem deci adevărul că Kautsky se situează pe poziţiile unui burghez pacifist, şi nu pe ale unui social-democrat revoluţionar.

Evenimentele pe care le trăim sînt destul de importante pentru ca, „fără a ţine seama de persoane", să avem curajul să recunoaştem adevărul.

Avînd aversiune faţă de teoriile abstracte, mîndri de practicismul lor, englezii pun adeseori problemele politice într-un mod *mai direct*, ajutînd astfel pe socialiştii din alte ţări să descopere conţinutul real ce se ascunde *îndărătul* oricărei vorbării (inclusiv al celei „marxiste"). În această privinţă este cît se poate de instructivă broşura „Socialismul

www.dacoromanica.ro

şi războiul" *, apărută înainte de război în editura ziarului şovinist „Clarion". Ea cuprinde „manifestul" împotriva războiului lansat de socialistul american Upton Sinclair şi răspunsul dat acestuia de şovinistul Robert Blatchfort, care se situează de mult pe poziţiile imperialiste ale lui Hyndman.

Sinclair este socialist prin sentiment, fără a avea nici o pregătire teoretică. El pune problema „pe şleau", revoltat de apropierea războiului, căutînd salvarea în socialism.

„Ni se spune — scrie Sinclair — că mişcarea socialistă este încă slabă, că trebuie să aşteptăm o evoluţie. Evoluţia însă are loc în inimile oamenilor ; instrumentele evoluţiei sîntem noi, şi, dacă nu vom lupta, nu se va produce nici un fel de evoluţie. Ni se spune că mişcarea noastră" (împotriva războiului) „va fi înăbuşită ; eu însă îmi exprim profunda convingere că înăbuşirea oricărei revolte care are ca scop să împiedice războiul, din motive supreme de umanitate, ar constitui cea mai mare victorie repurtată vreodată de socialism, — că ea ar zgudui conştiinţa civilizaţiei şi ar ridica muncitorii din întreaga lume cum nimic nu i-a ridicat în cursul istoriei. Să nu ne temem prea mult pentru mişcarea noastră, să nu dăm prea multă însemnătate elementului numeric şi semnelor exterioare de forţă. O mie de oameni hotărîţi şi însufleţiţi de credinţă înflăcărată sînt mai puternici decît un milion de oameni care au devenit precauţi şi onorabili (respectabili). Şi nu există pericol mai mare pentru mişcarea socialistă decît acela de a deveni o instituţie statornicită".

După cum vedeţi, este un avertisment naiv, lipsit de profunzime teoretică, dar întru totul just, împotriva vulgarizării socialismului şi o chemare la luptă revoluţionară.

Ce-i răspunde Blatchford lui Sinclair ?

Că interesele capitaliştilor şi militariştilor provoacă războiul, toate astea-s adevărate, spune el. Şi eu năzuiesc, ca orice socialist, spre pace şi spre înfrîngerea capitalismului de către socialism. Dar prin „fraze retorice şi bine aduse din condei", Sinclair nu mă va convinge şi nu va înlătura faptele. „Faptele, amice Sinclair, sînt îndărătnice, iar pericolul german e un fapt". Nici noi, nici socialiştii germani nu sîntem în stare să împiedicăm războiul. Sinclair supraapreciază forţele noastre. Noi nu sîntem uniţi, nu dis-

* „Socialism and war". „The Clarion Press", 44. Warship Treet, London E.C.

www.dacoromanica.ro

punem nici de fonduri, nici de arme, „nici de disciplină". Nu ne rămîne altceva de făcut decît *să ajutăm* guvernul britanic să-şi mărească flota, deoarece o altă chezăşie a păcii nu există şi nu poate exista.

Şoviniştii din Europa continentală nu s-au exprimat niciodată mai sincer nici înainte de război, nici după izbucnirea lui. În Germania, în locul sinceritătii stăpînesc ipocrizia lui Kautsky şi jocul de-a sofismele ; acelaşi lucru se poate spune şi despre Plehanov. Iată de ce este instructiv să aruncăm o privire asupra relaţiilor care există într-o ţară mai dezvoltată. Aici nu duci pe nimeni cu sofistica şi cu un marxism caricaturizat. Problemele se pun mai net şi mai sincer. Să învăţăm de la englezii „înaintaţi".

Sinclair e naiv cu acest apel al său, în fond cît se poate de just ; el este naiv pentru că ignorează dezvoltarea de o jumătate de veac a socialismului de masă, lupta dintre curente din cadrul lui, ignorează condiţiile care determină creşterea acţiunilor revoluţionare atunci cînd există în mod obiectiv o situaţie revoluţionară şi o organizaţie revoluţionară. Aici nu poate fi vorba de o substituire de „sentimente". Nu poţi ocoli prin retorică lupta aprigă şi necruţătoare dintre cele două curente puternice din cadrul socialismului : curentul oportunist şi cel revoluţionar.

Blatchford spune lucrurilor pe nume şi dă în vileag argumentul camuflat al kautskiştilor & Co., care se tem să spună adevărul. Sîntem încă slabi — asta e, afirmă Blatchford. Dar, prin francheţea lui, el îşi dezvăluie din capul locului oportunismul şi şovinismul. Se vede dintr-o dată că el e în solda burghezei şi a oportuniştilor. Recunoscînd *„slăbiciunea"* socialismului, el *însuşi îl slăbeşte* prin propagarea unei politici antisocialiste, burgheze.

Asemenea lui Sinclair, dar în sens contrar, nu ca luptător, ci ca un laş, nu ca un „viteaz fără pereche", ci ca un trădător, el ignorează şi condiţiile în care ia naştere o situaţie revoluţionară.

Dar prin concluziile sale practice, prin politica sa (renunţarea la acţiunile revoluţionare, la propagarea şi pregătirea lor), şovinistul vulgar Blatchford nu se deosebeşte *cu nimic* de Plehanov şi de Kautsky.

www.dacoromanica.ro

Frazele marxiste au devenit în zilele noastre un paravan menit să camufleze renunţarea totală la marxism ; ca să fii marxist trebuie să demaşti „ipocrizia marxistă" a liderilor Internaţionalei a II-a, trebuie să priveşti fără teamă lupta ce se duce între cele două curente din cadrul socialismului, să aprofundezi temeinic problemele legate de această luptă. Iată concluzia care rezultă din relaţiile de clasă din Anglia, relaţii ce ne arată *fără* fraze marxiste esenţa *marxistă* a lucrurilor.

Scris în iunie 1915

Se tipăreşte după manuscris

Publicat pentru prima oară la 27 iulie 1924, în ziarul „Pravda" nr. 169

www.dacoromanica.ro

CUM SE ÎMBINĂ SERVILISMUL FAŢĂ DE REACŢIUNE CU JOCUL DE-A DEMOCRAŢIA ?

Culegerea cadetă : „Ce aşteaptă Rusia de la război" (Petrograd, 1915) este o publicaţie cît se poate de utilă pentru iniţierea politică a intelectualităţii liberale. Se ştie bine cît de şovini au devenit cadeţii şi liberalii de la noi ; în numărul de faţă al revistei noastre [214], consacrăm acestei probleme un articol special. Dar culegerea menţionată mai sus, în care au intrat lucrări ale diverşilor cadeţi pe diverse teme legate de război, arată deosebit de limpede nu numai rolul partidului cadet, ci şi rolul intelectualităţii liberale în general în politica imperialistă contemporană.

Funcţia specifică a acestei intelectualităţi şi a acestui partid este de a camufla reacţiunea şi imperialismul prin tot felul de fraze democratice, prin jurăminte, sofisme şi tertipuri. Principalul articol din culegere, intitulat „Cuceririle teritoriale ale Rusiei", este scris de liderul cadeţilor, d-l Miliukov. Aici nu putea să lipsească expunerea *substratului* actualului război dus de Rusia : tendinţa de a acapara Galiţia, de a smulge Austriei şi Germaniei o parte din Polonia, iar Turciei Constantinopolul, strîmtorile şi Armenia. Pentru a-l camufla sub un văl democratic, autorul începe să vorbească de „slavism", de interesele „naţionalităţilor mici", de faptul că Germania „ameninţă pacea în Europa". D-lui Miliukov îi scapă adevărul, ca din întîmplare, cu totul în treacăt, într-o singură frază :

„Realipirea Galiţiei răsăritene este urmărită de mult de unul din partidele politice din Rusia care şi-a găsit sprijin

www.dacoromanica.ro

la un partid politic din Galiţia, aşa-numiţii «moscovofili»" (49). Întocmai ! „Unul din partidele din Rusia" este partidul cel mai reacţionar, partidul lui Purişkevici & Co., partidul iobăgiştilor, în frunte cu ţarismul. Acest „partid" — ţarismul, alde Purişkevici etc. — ţese de multă vreme tot soiul de intrigi atît în Galiţia, cît şi în Armenia etc., fără a economisi milioanele atunci cînd e vorba să corupă pe „moscovofili", fără a se da în lături de la nici o crimă în vederea înaltului scop al „realipirii". Războiul este „continuarea politicii" anterioare a *acestui* partid. Războiul a fost folositor pentru că a dat deoparte tot ce era convenţional, a smuls toate măştile, a făcut ca poporul să afle tot adevărul, şi anume că menţinerea monarhiei ţariste înseamnă necesitatea de a sacrifica milioane de vieţi (şi miliarde din banii poporului) pentru înrobirea altor popoare. În realitate, partidul cadet a sprijinit tocmai această politică, punîndu-se tocmai în slujba ei.

E un adevăr nu tocmai plăcut pentru un intelectual liberal, care se consideră umanist, iubitor de libertate, democrat şi care este profund indignat de acuzaţia „calomnioasă" că ar fi slugă a Purişkevicilor. Războiul a arătat însă că această „calomnie" este purul adevăr.

Răsfoiţi celelalte articole din culegere :

...„Viitorul nostru va putea fi luminos şi fericit numai atunci cînd politica internaţională va avea la bază principiile echităţii. Încrederea în viaţă, în valoarea ei va însemna, totodată, şi triumful păcii" (215)... „Femeia rusă, şi împreună cu ea toată omenirea care cugetă"..., speră că „la încheierea păcii toate statele beligerante... vor semna pe loc şi un tratat potrivit căruia pe viitor toate neînţelegerile de ordin internaţional"... (iată cuvîntul potrivit ! toate astea nu erau decît nişte „neînţelegeri" între state, atît şi nimic mai mult !) ...„vor trebui rezolvate pe cale de arbitraj" (216)...

„Femeia rusă — care reprezintă poporul — va duce în mijlocul lui ideile dragostei creştineşti şi ale frăţiei între popoare" (216)... (aici cenzura a mai tăiat un rînd şi jumătate, care trebuia să fi fost „umanitare" din cale-afară, ceva în genul libertăţii, egalităţii, fraternităţii...) ...„Cine ştie că autorul acestor rînduri poate fi mai puţin bănuit decît oricine de naţionalism n-are nevoie să fie convins că ideile expuse aici ar avea cea mai mică contigenţă cu vreun exclusivism naţional" (83) ...„Abia acum ne-am dat seama, am simţit în mod

www.dacoromanica.ro

real că, în condițiile actualului război, ne pot amenința nu numai pierderea coloniilor, oricît ar fi ele de prețioase, sau un eșec în ceea ce privește eliberarea altor popoare, ci destrămarea statului însuși..." (147).

Citiți și încercați să vă dați seama *cum se face asta!* Învățați din felul în care își duce politica, adică cum duce după sine *masele* un partid care se pretinde democrat!

Pentru a sluji clasa Purișkevicilor, trebuie ca în momentele hotărîtoare ale istoriei (în momentele cînd scopurile urmărite de această clasă se realizează cu forța armelor) s-o ajuți sau *„să nu te împotrivești războiului"*. Iar în același timp trebuie *să consolezi* „poporul", „masele", „democrația" cu vorbe mari: pace, echitate, eliberare națională, rezolvare a conflictelor internaționale pe cale de arbitraj, frăție între popoare, libertate, reforme, democrație, sufragiu universal etc. Și mai trebuie neapărat să te bați cu pumnul în piept și să juri pe toți sfinții că „noi" „mai puțin decît oricine putem fi bănuiți de naționalism", că ideile „noastre" n-ar avea „nici cea mai mică contigență cu vreun exclusivism național", că noi nu facem altceva decît să luptăm împotriva „destrămării statului"!

Iată cum „se face asta"!

Iată felul în care își duc politica intelectualii liberali...

În fond, la fel, doar că într-un alt mediu și într-o formă nițel schimbată se comportă și adepții politicii muncitorești liberale, începînd cu „Nașa Zarea", care învață poporul și proletariatul „să nu se împotrivească războiului", continuînd cu „Nașe Delo", care se solidarizează cu concepțiile d-lor Potresov & Co. (nr. 2, p. 19) și Plehanov (nr. 2, p. 103) și care reeditează fără nici o rezervă ideile similare ale lui Akselrod (nr. 2, p. 107—110), continuînd apoi cu Semkovski, care luptă în „Nașe Slovo" și în „Izvestiia Comitetului de organizare" împotriva „destrămării", și terminînd cu fracțiunea lui Ciheidze, cu Comitetul de organizare și Bundul, care sînt cu trup și suflet împotriva „sciziunii" (cu grupul de la „Nașe Delo"). Toți aceștia sînt pentru frăție între muncitori, pentru pace, pentru internaționalism, pentru orice; ei subscriu la tot ce vreți, se dezic de

www.dacoromanica.ro

milioane de ori de „naţionalism“, — cu o „mică“ condiţie însă : să nu fie încălcată „unitatea“ cu unica grupare politică rusă reală (din toată această companie), care în coloanele revistei şi ale ziarului ei a inoculat şi continuă să inoculeze muncitorilor oportunism, naţionalism, neîmpotrivire la război.

Iată cum „se face asta“.

Scris în iunie 1915 *Se tipăreşte după manuscris*

Publicat pentru prima oară în 1925, într-un număr special al revistei „Sputnik Kommunista“, intitulat „Na Leninskom Puti“

Semnat : N. Lenin

www.dacoromanica.ro

PRINCIPALA LUCRARE A OPORTUNISMULUI GERMAN ÎN PROBLEMA RĂZBOIULUI

Cartea lui Eduard David: „Social-democrația în războiul mondial" (Berlin, ed. „Vorwärts", 1915) cuprinde o bună sistematizare a faptelor și a argumentelor legate de tactica adoptată de Partidul social-democrat german oficial în actualul război. Pentru cei ce-au urmărit literatura oportunistă și literatura social-democrată germană în genere, lucrarea nu aduce nimic nou. Cu toate acestea, ea este cît se poate de utilă nu numai sub aspect informativ. Celui care vrea să cerceteze în mod serios falimentul social-democrației germane, faliment de semnificație istorică mondială, celui care vrea să înțeleagă cu adevărat cum și de ce un partid de frunte al social-democrației a devenit „peste noapte" (vorba vine, peste noapte) un partid de lachei ai burgheziei germane și ai iuncherilor, celui care vrea să pătrundă atent sensul sofismelor folosite în mod curent pentru justificarea și camuflarea acestui faliment, — plicticoasa lucrare a lui E. David nu i se va părea plictisitoare. În fond, David are o anumită unitate de concepții și convingeri de adept al politicii muncitorești liberale, ceea ce lipsește complet ipocritului Kautsky, care se orientează „după cum bate vîntul".

David este un oportunist pînă în măduva oaselor, un vechi colaborator al revistei „Sozialistische Monatshefte" — un fel de „Naše Delo" german —, autorul unei voluminoase cărți cu privire la problema agrară, în care nu găsești un dram de socialism și de marxism [215]. Din faptul că un asemenea individ, care și-a consacrat întreaga viață coruperii

www.dacoromanica.ro

burgheze a mişcării muncitoreşti, a putut să ajungă printre numeroşii — şi nu mai puţini oportunişti — *lideri* ai partidului, deputat şi chiar membru al conducerii („Vorstand"-ului) fracţiunii parlamentare social-democrate germane îţi poţi da bine seama cît de vechi, cît de adînc şi de puternic este procesul de putrefacţie în cadrul social-democraţiei germane.

Lucrarea lui David nu are nici o valoare ştiinţifică, căci autorul nu poate sau nu vrea nici măcar să pună problema : cum au pregătit, au creat şi au dezvoltat principalele clase ale societăţii contemporane timp de decenii, printr-o *anumită* politică, pornind de la *anumite* interese de clasă, atitudinea lor actuală faţă de război. Lui David îi e cu totul străină pînă şi ideea că fără o astfel de cercetare nu poate fi vorba de o atitudine marxistă faţă de război şi că numai ea poate servi drept bază pentru studierea *ideologiei* diverselor clase în ceea ce priveşte atitudinea lor faţă de război. David este un *avocat* al politicii muncitoreşti liberale, un avocat care-şi aranjează întreaga expunere şi toate argumentele în aşa fel încît printr-un număr cît mai mare de exemple impozante cu privire la „tactica socialiştilor din statele occidentale" (cum e intitulat cap. VII al cărţii sale) etc. etc. să influenţeze auditoriul *muncitoresc*, să-i ascundă punctele slabe ale poziţiei sale, să facă tactica liberală acceptabilă pentru muncitori, precum şi să înăbuşe instinctele revoluţionare ale proletariatului.

De aceea, întregul interes ideologic pe care îl prezintă lucrarea lui David se rezumă la aceea că ne dă putinţa să analizăm cum *trebuie* să vorbească burghezia cu muncitorii *pentru a-i putea influenţa*. Din acest punct de vedere (singurul just), poziţia ideologică a lui E. David poate fi rezumată în esenţă la următoarea teză : „semnificaţia votului nostru" (pentru creditele de război) = *„nu am votat pentru război, ci împotriva înfrîngerii"* (p. 3, subtitlul şi numeroase pasaje din carte). Iată laitmotivul întregii cărţi a lui David. La această teză „sînt ajustate" atît exemplele referitoare, de pildă, la atitudinea lui Marx, Engels şi Lassalle faţă de războaiele naţionale ale Germaniei (cap. II), cît şi datele cu privire la „politica de cotropire practicată

www.dacoromanica.ro

pe scară mare de puterile triplei înţelegeri" (cap. IV), precum şi istoria diplomatică a războiului (cap. V), prin care se urmăreşte să se scoată Germania basma curată pe baza schimbului oficial de telegrame din ajunul războiului, ridicol prin lipsa lui de importanţă, ca şi prin lipsa lui de seriozitate etc. Într-un capitol special (VI), intitulat „Proporţiile pericolului", autorul face unele consideraţii şi prezintă cîteva date cu privire la superioritatea de forţe de care dispune Tripla Înţelegere, la caracterul reacţionar al ţarismului şi altele. David este, firește, întru totul pentru *pace*. Autorul îşi încheie prefaţa cărţii, datată 1 mai 1915, cu lozinca : „Pace pe pămînt !". David este, firește, internaţionalist : social-democraţia germană, vedeţi dumneavoastră, „n-a trădat spiritul Internaţionalei" (8), ea, „a dus lupta împotriva urii veninoase semănate între popoare" (8) şi, începînd din prima zi a războiului, a declarat nu o dată că în principiu este gata să lupte pentru pace atunci cînd securitatea propriei sale ţări va fi asigurată" (8).

Cartea lui David arată cît se poate de evident că burghezii liberali (şi agenţii lor din mişcarea muncitorească, oportuniştii) sînt gata să-şi exercite influenţa asupra muncitorilor şi a maselor în general, să declare oricînd că sînt internaţionalişti, că adoptă lozinca păcii, că renunţă la scopurile de cotropire ale războiului, că condamnă şovinismul etc. etc. Tot ce vreţi — *în afară* de acţiuni revoluţionare împotriva propriului guvern ; tot ce vreţi — numai „să fie împotriva înfrîngerii". Şi într-adevăr, această ideologie, ca să folosim limbajul matematicienilor, este tocmai ceea ce e *necesar şi suficient* pentru prostirea muncitorilor : mai puţin decît atît nu le poţi oferi, căci nu poţi duce după tine masele fără a le promite o pace echitabilă, fără a le înspăimînta cu pericolul unei invazii, fără a jura că rămîi credincios internaţionalismului ; mai mult *nu trebuie* să le oferi, deoarece ceea ce este mai mult — adică acapararea de colonii, anexarea de teritorii străine, jefuirea ţărilor învinse, încheierea de tratate comerciale avantajoase etc. — va realiza *nu* burghezia liberală în mod direct, ci clica militaristă-imperialistă, clica guvernantă militară *după* război.

Rolurile sînt judicios repartizate : guvernul şi clica militară, sprijinindu-se pe miliardari, pe întreaga burghezie

www.dacoromanica.ro

„afaceristă", duc războiul, iar liberalii consolează şi prostesc masele cu ideologia naţional-defensistă a războiului, cu promisiuni de pace democratică etc. Ideologia burghezilor liberali, umanitarişti şi pacifişti este tocmai ideologia lui E. David, ca şi a oportuniştilor ruşi din Comitetul de organizare, care luptă împotriva defetismului, împotriva destrămării Rusiei, pentru lozinca păcii etc.

O altă tactică, principială, neliberală nu există decît acolo unde începe renunţarea categorică la *toate* formele de justificare a participării la război, decît acolo unde se duce *în fapt*, în timpul războiului şi folosind dificultăţile create de război, o politică de propagare şi de pregătire a unor acţiuni revoluţionare împotriva propriului guvern. David *se apropie* de această limită, adevărata limită între politica burgheză şi cea proletară, dar se apropie numai pentru a muşamaliza un subiect neplăcut. El aminteşte în repetate rînduri de Manifestul de la Basel, ocolind însă cu grijă toate pasajele cu conţinut revoluţionar ; el aminteşte cum Vaillant chema la Basel „la o grevă împotriva războiului şi la revoluţie socială" (p. 119), dar o face numai pentru a se *apăra* pe sine însuşi prin exemplul şovinistului Vaillant, iar nu pentru a cita şi a analiza indicaţiile cu conţinut revoluţionar ale rezoluţiei adoptate la Congresul de la Basel.

David citează o parte substanţială din manifestul Comitetului nostru Central, inclusiv lozinca lui principală, transformarea războiului imperialist în război civil, dar o face numai pentru a declara că această tactică „rusească" este o „nebunie" şi o „denaturare grosolană a hotărîrilor Internaţionalei" (169, 172). Asta-i, vedeţi dumneavoastră, hervéism (p. 176) : cartea lui Hervé „cuprinde întreaga teorie a lui Lenin, Luxemburg, Radek, Pannekoek etc.". Nu cumva, stimabile David, „hervéismul" este prezent şi în pasajele cu conţinut revoluţionar ale rezoluţiei de la Basel şi ale „Manifestului Comunist" ? A-şi aminti de acesta e tot atît de neplăcut pentru David pe cît de neplăcută este pentru Semkovski denumirea revistei noastre, care aminteşte şi ea de „Manifestul Comunist". Că „muncitorii nu au patrie", această teză din „Manifestul Comunist" este, după convingerea lui David, „de mult dezminţită" (p. 176 şi altele). În ceea ce priveşte problema na-

www.dacoromanica.ro

ţională, David ne serveşte într-un capitol întreg, capitolul final, cel mai banal galimatias burghez despre „legea biologică a diferenţierii" (!!) etc.

Internaţional nu înseamnă antinaţional, noi ne pronunţăm pentru dreptul naţiunilor la autoafirmare, împotriva violenţei faţă de naţiunile slabe, ne încredinţează David, fără să priceapă (sau, mai bine zis, prefăcîndu-se că nu pricepe) faptul că tocmai a justifica participarea la războiul imperialist, că tocmai a lansa în acest război lozinca „împotriva înfrîngerii" înseamnă a fi un militant nu numai antisocialist, ci şi antinaţional. Pentru că actualul război imperealist este un război pe care naţiunile dominante (= care asupresc o serie întreagă de alte naţiuni) îl duc *în scopul* asupririi unor noi naţiuni. Nu poţi fi „naţional" într-un război imperialist altfel decît fiind un militant socialist, adică altfel decît recunoscînd dreptul naţiunilor asuprite la eliberare, la despărţirea de marile puteri, care le asupresc. În epoca imperialismului, pentru *majoritatea* naţiunilor din lume nu poate exista altă *salvare* decît acţiunea revoluţionară a proletariatului naţiunilor dominante, acţiune care să depăşească cadrul naţional, să sfarme acest cadru şi să ducă la răsturnarea burgheziei internaţionale. Atîta timp cît ea nu va fi răsturnată, vor continua să existe naţiuni dominante, *adică* vor continua să fie asuprite $^{9}/_{10}$ dintre naţiunile din întreaga lume ; iar această răsturnare va accelera în proporţii uriaşe sfărîmarea tuturor *barierelor* naţionale, fără a micşora, ci, dimpotrivă, sporind de milioane de ori „diferenţierea" omenirii în ceea ce priveşte bogăţia şi varietatea vieţii spirituale şi a curentelor, a tendinţelor şi a nuanţelor ideologice.

Scris în iunie—iulie 1915 *Se tipăreşte după manuscris*

Publicat pentru prima oară la 27 iulie 1924, în ziarul „Pravda" nr. 169

www.dacoromanica.ro

PROIECTUL DE REZOLUŢIE AL SOCIAL-DEMOCRAŢILOR DE STÎNGA PENTRU PRIMA CONFERINŢĂ SOCIALISTĂ INTERNAŢIONALĂ [216]

Războiul actual a fost generat de imperialism. Capitalismul a atins acest stadiu, cel mai înalt stadiu al său. Forţele de producţie ale societăţii şi proporţiile capitalului au depăşit cadrul îngust al diferitelor state naţionale. De aici — tendinţa marilor puteri de a înrobi alte naţiuni, de a acapara colonii ca surse de materii prime şi pieţe pentru exportul de capital. Întreaga lume se contopeşte într-un singur organism economic, întreaga lume este împărţită între cîteva mari puteri. Condiţiile obiective ale socialismului sînt întru totul maturizate, iar războiul actual este un război al capitaliştilor pentru privilegii şi monopoluri, care să întîrzie prăbuşirea capitalismului.

Urmărind eliberarea muncii de sub jugul capitalului şi susţinînd frăţia muncitorilor din întreaga lume, socialiştii luptă împotriva oricărei asupriri şi inegalităţi în drepturi a naţiunilor. În epoca cînd burghezia era progresistă, cînd istoria pusese la ordinea zilei doborîrea feudalismului, a absolutismului, a jugului străin, socialiştii, care au fost şi sînt întotdeauna democraţii cei mai hotărîţi şi mai consecvenţi, admiteau în acest sens şi numai în acest sens „apărarea patriei". Şi în prezent, dacă în răsăritul Europei sau în colonii ar izbucni un război al naţiunilor asuprite împotriva marilor puteri, asupritorii lor, simpatia socialiştilor ar fi întru totul de partea celor asupriţi.

www.dacoromanica.ro

Dar actualul război a fost generat de cu totul altă epocă istorică, cînd burghezia, din progresistă, a devenit reacționară. El este în ce privește ambele grupuri de puteri beligerante un război al puterilor sclavagiste în vederea menținerii și consolidării robiei : pentru reîmpărțirea coloniilor, pentru „dreptul" de a asupri alte națiuni, pentru privilegiile și monopolurile capitalului din metropole, pentru perpetuarea robiei salariate prin dezbinarea muncitorilor din diferitele țări și prin reprimarea muncitorilor de către reacțiune. De aceea, tot ce se spune de ambele grupuri de state beligerante despre „apărarea patriei" înseamnă o înșelare a poporului de către burghezie. Nici victoria vreunuia din aceste grupuri, nici revenirea la statu quo nu pot să ocrotească libertatea majorității națiunilor lumii împotriva asupririi imperialiste a unui grup de mari puteri sau să asigure clasei muncitoare fie chiar și actualele ei modeste cuceriri în ceea ce privește nivelul de civilizație. Epoca capitalismului relativ pașnic a apus pentru totdeauna. Imperialismul aduce clasei muncitoare o nemaipomenită înăsprire a luptei de clasă, a mizeriei, a șomajului, a scumpetei, a jugului trusturilor, a militarismului, și reacțiunea politică, care ridică capul în toate țările, chiar și în cele mai libere.

Sensul real al lozincii „apărărea patriei" în actualul război este apărarea „dreptului" „propriei" burghezii naționale de a asupri alte națiuni, este o politică muncitorească național-liberală, este alianța unei infime părți a muncitorilor privilegiați cu burghezia națională împotriva masei de proletari și exploatați. Socialiștii care duc o astfel de politică sînt de fapt șovinești, social-șovinești. Politica de votare a creditelor de război, de intrare în guverne, de Burgfrieden * etc. înseamnă o trădare a socialismului. Oportunismul, care s-a dezvoltat în condițiile epocii „pașnice" de altădată, a ajuns acum la o ruptură totală cu socialismul, devenind un dușman fățiș al mișcării de eliberare a proletariatului. Clasa muncitoare nu-și poate atinge țelurile de

* — pace civilă. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

importanţă istorică universală fără să ducă lupta cea mai hotărîtă împotriva oportunismului şi social-şovinismului făţiş (majoritatea partidelor social-democrate din Franţa, Germania şi Austria, Hyndman, fabienii şi trade-unioniştii în Anglia, Rubanovici, Plehanov şi „Naşa Zarea" în Rusia etc.), cît şi împotriva aşa-numitului „centru", care a cedat şoviniştilor poziţiile marxiste.

Manifestul de la Basel din 1912, adoptat în unanimitate de socialiştii din întreaga lume, avînd în vedere eventualitatea unui război ca acela care se duce astăzi între marile puteri, a subliniat insistent caracterul lui imperialist, reacţionar, declarînd că ar fi o crimă ca muncitorii dintr-o ţară să tragă în muncitorii dintr-o altă ţară, şi a vestit apropierea *revoluţiei proletare* în legătură cu el. Într-adevăr. războiul creează o situaţie revoluţionară, generează o stare de spirit revoluţionară şi frămîntări în mase, face ca pretutindeni cea mai bună parte a proletariatului să devină conştientă de caracterul nefast al oportunismului şi înteţeşte lupta împotriva acestuia. Dorinţa crescîndă de pace a maselor muncitoare exprimă dezamăgirea lor, înseamnă falimentul minciunii burgheze despre apărarea patriei, înseamnă un început de luminare a conştiinţei revoluţionare a maselor. Folosind această stare de spirit pentru agitaţia lor revoluţionară, fără a se lăsa distraşi de considerentul înfrîngerii „propriei" patrii, socialiştii nu vor înşela poporul cu speranţa că e posibilă o pace grabnică, trainică, democratică, care să excludă asuprirea naţiunilor, că e posibilă dezarmarea etc. fără răsturnarea pe cale revoluţionară a guvernelor actuale. Numai revoluţia socială a proletariatului deschide calea spre pace şi spre libertatea naţiunilor.

Războiul imperialist deschide era revoluţiei sociale. Toate condiţiile obiective ale epocii actuale pun la ordinea zilei lupta revoluţionară de masă a proletariatului. Datoria socialiştilor este ca, fără să renunţe la nici un mijloc de luptă legală a clasei muncitoare, să le subordoneze pe toate acestei sarcini imperioase şi fundamentale, să dezvolte conştiinţa revoluţionară a muncitorilor, să-i unească în lupta revo-

www.dacoromanica.ro

luționară internațională, să sprijine și să împingă înainte orice acțiune revoluționară, să lupte pentru transformarea războiului imperialist dintre popoare într-un război civil al claselor asuprite împotriva asupritorilor lor, într-un război pentru exproprierea clasei capitaliste, pentru cucerirea puterii politice de către proletariat, pentru înfăptuirea socialismului.

Scris înainte de 13 (26) iulie 1915 *Se tipărește după manuscris*

Publicat pentru prima oară în 1930, în „Culegeri din Lenin", vol. XIV

www.dacoromanica.ro

DESPRE ÎNFRÎNGEREA PROPRIULUI GUVERN ÎN RĂZBOIUL IMPERIALIST

Într-un război reacţionar, clasa revoluţionară trebuie să dorească înfrîngerea guvernului din propria sa ţară.

Este o axiomă pe care n-o pot contesta decît partizanii conştienţi ai social-şoviniştilor sau slugile lor neputincioase. Printre primii se numără, de pildă, Semkovski din Comitetul de organizare (nr. 2 din publicaţia acestuia „Izvestiia"). Printre ceilalţi se află Troţki şi Bukvoed, iar în Germania Kautsky. Dorinţa ca Rusia să fie înfrîntă — scrie Troţki — este „o concesie de nimic provocată şi întru nimic justificată făcută metodologiei politice a social-patriotismului, care substituie luptei revoluţionare împotriva războiului şi condiţiilor care au generat-o o orientare cu totul arbitrară în actualele condiţii pe linia acceptării răului celui mai mic" („Naşe Slovo" nr. 105).

Iată un exemplu de fraze bombastice prin care Troţki justifică întotdeauna oportunismul. „Lupta revoluţionară împotriva războiului", *dacă* prin ea nu se înţeleg acţiuni revoluţionare împotriva *guvernului* din *propria ţară* şi în timp de război, nu este decît o enunţare lipsită de conţinut, lucru la care se pricep atît de bine eroii Internaţionalei a II-a. E destul să reflectezi puţin, pentru a înţelege aceasta. Or, acţiuni revoluţionare împotriva guvernului din propria ţară în timp de război înseamnă, firește, nu numai să-i doreşti, ci să contribui efectiv la această înfrîngere. (Pentru un „cititor perspicace" : asta nu înseamnă că trebuie „aruncate în aer podurile", că trebuie organizate acţiuni, fără sorţi de izbîndă, de nesupunere la ordinele

www.dacoromanica.ro

militare şi că, în general, trebuie să ajuţi guvernul să înfrîngă pe revoluţionari.)

Încercînd să scape prin vorbărie, Troţki s-a rătăcit ziua-n amiaza mare. Lui i se pare că a dori înfrîngerea Rusiei *înseamnă* a dori victoria Germaniei (Bukvoed şi Semkovski exprimă mai direct această „idee", mai bine spus această lipsă de idei, comună lor şi lui Troţki). Şi aici vede Troţki „metodologia social-patriotismului" ! Pentru a veni în ajutorul celor ce nu-s în stare să gîndească, rezoluţia de la Berna („Soţial-Demokrat" nr. 40) a lămurit problema : proletariatul din *fiecare* ţară imperialistă trebuie să dorească astăzi înfrîngerea propriului guvern *. Bukvoed şi Troţki au preferat să ocolească acest adevăr, în timp ce pe Semkovski (un oportunist care aduce cele mai multe foloase clasei muncitoare repetînd deschis şi cu multă naivitate înţelepciunea burgheză), pe Semkovski, „drăguţul de el, l-a luat gura pe dinainte" : asta-i o absurditate, căci de învins nu poate învinge decît ori Germania, ori Rusia („Izvestiia" nr. 2).

Să luăm exemplul Comunei. Germania a învins Franţa, iar Bismarck şi Thiers au învins pe muncitori ! ! Dacă Bukvoed şi Troţki şi-ar fi analizat poziţiile, şi-ar fi dat seama că *ei* se situează pe punctul de vedere al războiului *guvernelor şi al burgheziei*, adică se ploconesc în faţa „metodologiei politice a social-patriotismului", ca să folosim limbajul preţios al lui Troţki.

Revoluţie în timp de război înseamnă război civil, iar *transformarea* războiului dintre guverne în război civil, pe de o parte, este înlesnită de eşecurile militare ale guvernelor (de „înfrîngerea" lor), iar pe de altă parte, în practică, este *imposibil* să năzuieşti spre această transformare fără a contribui implicit la înfrîngere.

Şoviniştii (precum şi Comitetul de organizare şi fracţiunea lui Ciheidze) resping „lozinca" înfrîngerii, deoarece *numai această* lozincă înseamnă o chemare consecventă la acţiuni revoluţionare în timp de război împotriva propriului guvern. Iar fără asemenea acţiuni, milioanele de fraze

* Vezi volumul de faţă, p. 287. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

arhirevoluționare despre război împotriva „războiului și condițiilor etc." nu fac două parale.

Cel care ar vrea să combată cu toată seriozitatea „lozinca" înfrîngerii propriului guvern în războiul imperialist ar trebui să dovedească : sau 1) că războiul din 1914—1915 nu are un caracter reacționar, sau 2) că o revoluție legată de el este imposibilă, sau 3) că o concordanță între mișcările revoluționare și sprijinirea lor reciprocă în *toate* țările beligerante nu este cu putință. Această din urmă considerație este deosebit de importantă pentru Rusia, deoarece fiind una din țările cele mai înapoiate, o revoluție socialistă directă nu e cu putință aici. Iată de ce social-democrații ruși au fost primii care au formulat „teoretic și practic" „lozinca" înfrîngerii. Și guvernul țarist a avut perfectă dreptate să considere că agitația Fracțiunii muncitorești social-democrate din Rusia este *singurul* exemplu din Internațională nu numai de opoziție parlamentară, ci și de agitație cu adevărat revoluționară în mase împotriva guvernului din propria țară, că această agitație slăbea „puterea militară" a Rusiei și contribuia la înfrîngerea ei. Iată realitatea. Și n-ar fi inteligent să ne ascundem de ea.

Adversarii lozincii înfrîngerii se tem de ei înșiși, nevrînd să privească în față un fapt cît se poate de evident, și anume legătura indisolubilă dintre agitația revoluționară împotriva guvernului și contribuția la înfrîngerea lui.

E oare cu putință o concordanță și un sprijin reciproc între mișcarea revoluționară, cu conținut burghezo-democratic, din Rusia și mișcarea socialistă din Occident ? E un lucru pe care în ultimii 10 ani nu l-a pus la îndoială nici un socialist ce s-a pronunțat în mod public, iar mișcarea din rîndurile proletariatului din Austria de după 17 octombrie 1905 [217] a dovedit *în practică* această posibilitate.

Întrebați pe orice social-democrat care-și zice internaționalist dacă aprobă încheierea unui acord între social-democrații din diversele țări beligerante în vederea unor acțiuni revoluționare comune împotriva tuturor guvernelor beligerante. Mulți vor răspunde că un astfel de acord nu e posibil, așa cum a răspuns Kautsky („Neue Zeit" din 2 octombrie 1914), *dovedindu-și întru totul* orientarea so-

www.dacoromanica.ro

cial-şovinistă. Fiindcă, pe de o parte, este vorba de un neadevăr flagrant, revoltător, în totală contradicţie cu fapte arhicunoscute şi cu Manifestul de la Basel. Iar pe de altă parte, dacă lucrul acesta ar fi adevărat, *oportuniştii ar avea dreptate în mai multe privinţe !*

Mulţi vor răspunde că aprobă lucrul acesta. Atunci vom spune : dacă această aprobare nu este ipocrită, e ridicol să consideri că în timp de război, ca şi pentru război, este nevoie de un acord încheiat „după tipic" : alegerea unor reprezentanţi, întîlnirea, semnarea unui acord, fixarea unei zile şi ore precise pentru asta ! Numai alde Semkovski sînt în stare să gîndească aşa. Un acord cu privire la acţiunile revoluţionare, fie şi în cadrul *unei singure* ţări, ca să nu mai vorbim de o serie de ţări, nu poate fi realizat *decît* prin forţa *exemplului* unor acţiuni revoluţionare serioase, decît *pornind* la înfăptuirea şi *extinderea* lor. Or, fără să doreşti înfrîngerea şi fără să contribui la ea nici nu poţi porni la asemenea acţiuni. Transformarea războiului imperialist în război civil nu poate fi „făcută", după cum nici revoluţia nu poate fi „făcută" ; această transformare este *determinată* de o serie întreagă de fenomene, de aspecte, particularităţi, însuşiri şi urmări ale războiului imperialist. Şi o atare dezvoltare *nu e cu putinţă* fără o serie de eşecuri şi înfrîngeri militare ale guvernelor cărora propriile *lor* clase asuprite le dau lovituri.

A renunţa la lozinca înfrîngerii înseamnă a transforma revoluţionarismul propriu în frazeologie sau în ipocrizie.

Dar prin ce ni se propune să înlocuim „lozinca" înfrîngerii ? Prin lozinca „nici victorie, nici înfrîngere" (Semkovski în „Izvestiia" nr. 2 şi *întregul* Comitet de organizare în nr. 1). Or, asta nu-i decît o parafrazare a lozincii *„apărarea patriei" !* Asta înseamnă să deplasezi problema pe planul războiului guvernelor (care, potrivit conţinutului lozincii, trebuie *să rămînă* la vechea situaţie, „să-şi menţină poziţiile"), iar nu pe planul *luptei* claselor asuprite împotriva guvernului propriei lor ţări ! Înseamnă să justifici şovinismul *tuturor* naţiunilor imperialiste, ale căror burghezii sînt gata oricînd să spună — *şi spun poporului* — că ele luptă „doar" „împotriva înfrîngerii". „Semnificaţia votului nostru de la 4 august a fost : nu am votat pentru război,

www.dacoromanica.ro

ci *împotriva înfrîngerii*", scrie în cartea sa liderul oportunist E. David. Membrii Comitetului de organizare, precum şi Bukvoed şi Troţki se situează *întru totul* pe poziţia lui David, susţinînd loznica : nici victorie, nici înfrîngere !

Dacă o aprofundezi bine, această lozincă înseamnă „pace civilă", renunţare la lupta de clasă a clasei asuprite din toate ţările beligerante, căci lupta de clasă nu e posibilă fără a lovi în „propria" burghezie şi în „propriul" guvern, iar a lovi în propriul guvern în timp de război *înseamnă* un act de înaltă trădare (spre ştiinţa lui Bukvoed !), *înseamnă* a contribui la înfrîngerea propriei ţări. Cine recunoaşte lozinca „nici victorie, nici înfrîngere" nu se poate pronunţa decît în mod ipocrit pentru lupta de clasă, pentru „ruperea păcii civile", renunţă *de fapt* la politica proletară, independentă, impunînd proletariatului din toate ţările beligerante o sarcină *întru totul burgheză :* aceea de a feri de înfrîngeri guvernele imperialiste respective. Singura politică de rupere cu adevărat, şi nu în vorbe, a „păcii civile", de recunoaştere a luptei de clasă este politica *folosirii* de către proletariat a *dificultăţilor* guvernului şi burgheziei din propria sa ţară *în vederea răsturnării lor.* E un ţel care nu poate fi atins, spre care *nu se poate năzui* fără a dori înfrîngerea guvernului din propria ta ţară.

Cînd social-democraţii italieni au pus înainte de război problema grevei de masă, burghezia le-a dat un răspuns incontestabil just din punctul *ei* de vedere : vom considera asta un act de înaltă trădare şi veţi fi trataţi ca trădători. Este un lucru adevărat, după cum adevărat este şi faptul că fraternizarea în tranşee constituie înaltă trădare. Cine scrie împotriva „înaltei trădări", ca Bukvoed, împotriva „destrămării Rusiei", ca Semkovski, se situează pe poziţii burgheze, iar nu pe poziţii proletare. Proletarul *nu poate* nici să dea o lovitură de clasă propriului guvern, nici să întindă (în practică) o mînă fratelui său, proletarul dintr-o ţară „străină" care se află în război cu „noi", *fără a comite* un act de „înaltă trădare", *fără a contribui* la înfrîngere, fără a ajuta la *destrămarea* „propriei" sale „mari" puteri imperialiste.

www.dacoromanica.ro

Cine susţine lozinca „nici victorie, nici înfrîngere" este un şovinist conştient sau inconştient sau, în cel mai bun caz, un mic-burghez împăciuitorist, în orice caz însă un *duşman* al politicii proletare, un partizan al actualelor guverne, al actualelor clase dominante.

Să privim problema şi sub un alt aspect. Războiul nu poate să nu provoace în mase sentimente dintre cele mai violente, care tulbură obişnuita dispoziţie psihică de somnolenţă. Şi o tactică revoluţionară *nu e posibilă* dacă ea nu corespunde acestor sentimente noi, violente.

Care sînt principalele surse ale acestor sentimente violente ? 1) Groaza şi desperarea. De aici — întărirea religiei. Bisericile încep iarăşi să fie pline — reacţionarii jubilează. „Unde este suferinţă, acolo e şi religie", spune arhireacţionarul Barrès. Şi are dreptate. 2) Ura împotriva „duşmanului" — sentiment aţîţat în mod expres de burghezie (şi nu numai de popi) şi care din punct de vedere economic şi politic convine *numai ei*. 3) Ura împotriva *propriului* guvern şi împotriva *propriei* burghezii — sentiment de care sînt cuprinşi toţi muncitorii conştienţi, care, pe de o parte, înţeleg că războiul este „continuarea politicii" imperialismului şi răspund prin „continuarea" urii împotriva duşmanului lor de clasă, iar pe de altă parte îşi dau seama că fără o revoluţie împotriva *propriului* guvern lozinca „război războiului" nu este decît o frază banală. Nu poţi aţîţa ura împotriva propriului guvern şi a propriei burghezii fără a le dori înfrîngerea, şi nu poţi să fii un duşman neipocrit al „păcii civile (= de clasă)" dacă nu aţîţi ura împotriva propriului guvern şi a propriei burghezii ! !

Adepţii lozincii „nici victorie, nici înfrîngere", dat fiind că „nu cred" în posibilitatea acţiunilor revoluţionare pe plan internaţional ale clasei muncitoare împotriva propriilor guverne şi dat fiind că *nu vor* să ajute la desfăşurarea unor astfel de acţiuni — acţiuni care constituie o sarcină, fără îndoială, grea, dar singura demnă de un proletar, singura socialistă —, sînt de fapt de partea burgheziei şi a oportuniştilor. Tocmai proletariatul celei mai înapoiate

www.dacoromanica.ro

mari puteri beligerante este acela care a trebuit, mai ales în faţa ruşinoasei trădări comise de social-democraţii germani şi francezi, să impună prin partidul său o tactică revoluţionară care este absolut imposibil de realizat fără „a contribui la înfrîngerea" guvernului din propria ţară, dar care este singura tactică ce duce la revoluţie în Europa, la o pace trainică pe baza socialismului, la izbăvirea omenirii de ororile, nenorocirile, sălbăticia şi bestialitatea ce domnesc astăzi.

„Soţial-Demokrat" nr. 43 din 26 iulie 1915

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

SITUAŢIA DIN CADRUL SOCIAL-DEMOCRAŢIEI DIN RUSIA

Numărul 2 al ziarului „Izvestiia" al Comitetului de organizare şi numărul 2 al revistei „Naşe Delo" prezintă această situaţie într-un mod cît se poate de sentenţios şi concret. Ambele publicaţii, fiecare în felul ei — potrivit deosebirii existente în ceea ce priveşte locul lor de apariţie şi rolul lor politic —, păşesc ferm pe calea consolidării social-şovinismului.

„Naşe Delo" nu numai că nu ne informează dacă în cadrul redacţiei există anumite divergenţe sau nuanţe, nu numai că nu ia nici o atitudine împotriva „potresovismului", ci, dimpotrivă, într-o declaraţie specială „din partea redacţiei" (p. 19), se solidarizează cu el, declarînd că „internaţionalismul" cere tocmai „o orientare în situaţia internaţională" în sensul de a se stabili succesul *căreia* dintre burghezii în actualul război ar fi de dorit pentru proletariat. Asta înseamnă că, în fond, *întreaga* redacţie este social-şovină. Dar, în afară de asta, fiind în divergenţă cu Kautsky numai în ceea ce priveşte nuanţele social-şovinismului, ea laudă broşura lui, broşură consacrată în întregime justificării social-şovinismului pe plan internaţional, considerînd-o „strălucită", „completă" şi „de mare valoare teoretică". Cine nu vrea să închidă ochii nu poate să nu vadă că în acest fel redacţia revistei „Naşe Delo", în primul rînd, consfinţeşte şovinismul rus, iar în al doilea rînd se arată dispusă să accepte o „amnistiere" a social-şovinismului internaţional şi împăcarea cu el.

www.dacoromanica.ro

La rubrica „Din Rusia şi din străinătate" sînt expuse concepţiile lui Plehanov şi Akselrod, între care redacţia nu face (pe drept cuvînt) nici o deosebire. Într-o notă specială tot *din partea redacţiei* (p. 103) se declară că concepţiile lui Plehanov „coincid în multe privinţe cu concepţiile" revistei „Naşe Delo".

Tabloul este cît se poate de edificator. „Curentul" legaliştilor, care şi-a găsit un exponent în revista „Naşe Delo" şi care, datorită miilor de legături cu burghezia liberală, a fost în Rusia în perioada 1910—1915 singurul curent real din întregul „bloc de la Bruxelles", şi-a consolidat şi şi-a desăvîrşit pînă la capăt evoluţia spre oportunism, îmbinînd în mod fericit lichidatorismul cu social-şovinismul. Programul real al grupului care în ianuarie 1912 a fost exclus din partidul nostru s-a mai îmbogăţit cu un punct extrem de important: introducerea în rîndurile clasei muncitoare a unor idei care se rezumă la necesitatea de a păzi şi a consolida, chiar cu preţul războiului, avantajele şi privilegiile de naţiune dominantă ale moşierilor şi burgheziei velicoruse.

A ascunde această realitate politică îndărătul unor fraze „de stînga" şi al unei ideologii pretins social-democrate — iată adevăratul sens politic al activităţii legale a fracţiunii lui Ciheidze şi al celei ilegale — a Comitetului de organizare. Pe plan ideologic, lozinca: „nici victorie, nici înfrîngere", iar în practică luptă împotriva „sciziunii", în spiritul căreia sînt scrise absolut *toate* articolele din nr. 2 al ziarului „Izvestiia", în special cele ale lui Martov, Ionov şi Maşinadze — iată programul practic şi întru totul just (din punctul de vedere al oportuniştilor) al „păcii" cu „Naşe Delo" şi cu Plehanov. Citiţi în nr. 143 al ziarului „Reci" (din 27 mai 1915) scrisoarea d-lui Aleksinski, „fost revoluţionar", din care rezultă că „sarcina democraţiei" este „apărarea ţării", şi veţi vedea că acest zelos scutier al actualului şovinist Plehanov se împacă foarte bine cu lozinca „nici victorie, nici înfrîngere", lozinca *comună* a lui Plehanov, a revistei „Naşe Delo", a lui Akselrod şi Kosovski, a lui Martov şi Semkovski, între care vor rămîne, desigur

www.dacoromanica.ro

(o, desigur !), „nuanțe legitime" și „divergențe în probleme de amănunt". Toată această companie este satisfăcută din punct de vedere ideologic, situîndu-se în fond pe poziția comună „nici victorie, nici înfrîngere" (remarcăm în paranteză : *a cui ?* e limpede : *a actualelor guverne*, a actualelor clase dominante !). Din punct de vedere practic și politic, pe ei îi satisface lozinca „unității". Asta înseamnă *unitate cu „Naše Delo"*, adică, de fapt, împăcare deplină cu faptul că „Naše Delo" va duce în Rusia, ca și înainte, cu ajutorul fracțiunii lui Ciheidze, o adevărată politică și o adevărată muncă („adevărată" în sens burghez) în rîndurile maselor, iar în străinătate și în ilegalitate Comitetul de organizare & Co. își vor permite să facă mici rezerve „de stînga", să rostească fraze cvasirevoluționare etc. etc. Să nu ne facem iluzii : blocul de la Bruxelles, care s-a destrămat imediat, dovedind că nu conținea nimic altceva decît ipocrizie, este, tocmai în virtutea acestui fapt, cît se poate de potrivit pentru a masca o situație șubredă din punct de vedere politic. În iulie 1914, el a servit, prin rezoluții aproape de stînga, care nu obligă la nimic, la a acoperi publicațiile „Naša Zarea" și „Severnaia Raboceaia Gazeta". Pînă în iulie 1915 n-a avut încă loc o „întrevedere între prieteni" și nu există un „protocol", dar există deja un acord principial între principalii „actori" prin care aceștia se angajează să acopere cu diverse fraze tot aproape de stînga, social-șovinismul revistei „Naše Delo", al lui Plehanov și Akselrod. A trecut un an — un an măreț și greu în istoria Europei. S-a văzut că abcesul politicii muncitorești național-liberale *a sugrumat* majoritatea partidelor social-democrate din Europa, că el a copt și în cadrul lichidatorismului și că „prietenii", asemenea muzicanților din „Cvartetul" lui Krîlov, și-au schimbat doar locurile și au început să cînte iarăși în cor cu voce falsă : unitate, unitate... (cu „Naše Delo") !

Exemplul ziarului „Naše Slovo" din Paris este cît se poate de instructiv pentru partizanii sinceri ai „unității". Nr. 2 al ziarului „Izvestiia" al Comitetului de organizare

www.dacoromanica.ro

a dat lovitura de grație ziarului „Naşe Slovo", şi în momentul de față moartea lui (politică sau „fizică", asta n-are importanță) este doar o chestiune de timp. Nr. 2 al ziarului „Izvestiia" al Comitetului de organizare „a ucis" pe „Naşe Slovo" prin simpla declarație că Martov (care, la un moment dat, a apărut în postura de membru al secretariatului Comitetului de organizare ; pe cît se vede, el va fi fost cooptat „în unanimitate" de Semkovski şi Akselrod, probabil pentru că consimțise să nu mai repete frazele nechibzuite despre „moartea" ziarului „Vorwärts") — Martov şi „mai bine de jumătate din colaboratorii ziarului «Naşe Slovo», care sub raport organizatoric țin de Comitetul de organizare", *îşi recunosc greşeala*, şi anume că numai din „*naivitate*" (Martov în rolul de ingénu * — nu e rău) au considerat „Naşe Slovo" drept un „organ comun al internaționaliştilor ruşi", pe cînd în realitate el s-a dovedit atît „scizionist" cît şi „fracționist" (Semkovski adaugă : şi „anarho-sindicalist") şi „caută să se justifice în fața ziarului «Soțial-Demokrat» al lui Lenin".

În public şi-au spus cuvîntul cele trei părți de la „Naşe Slovo", care timp de 7 sau 8 luni au încercat fără succes să se unească : 1) doi membri de stînga ai redacției („Naşe Slovo" nr. 107), care sînt în mod sincer de partea internaționalismului şi se simt atraşi spre ziarul „Soțial-Demokrat" (vezi rezoluția din „Naşe Slovo" nr. 122 prin care sînt salutați de secția din Paris a partidului nostru) ; 2) Martov şi membrii Comitetului de organizare („o bună jumătate") ; 3) Troțki, care, ca întotdeauna, în principiu nu este de acord în nici o problemă cu social-şoviniştii, dar *în practică este în toate* de acord cu ei (datorită, printre altele, „bunelor oficii" — pare-se că aşa se spune în limbajul diplomatic — ale fracțiunii lui Ciheidze).

În fața adepților sinceri ai unității se pune problema : de ce a dat faliment şi s-a scindat „Naşe Slovo" ? Sciziunile sînt explicate, de obicei, prin „starea de spirit scizionistă" provenită din ura față de oameni a răilor de

* — prostănac naiv. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

„leniniști" (articolele lui Semovski din nr. 2 al ziarului „Izvestiia", ale lui Akselrod din „Naşe Slovo" etc. etc.). Dar aceşti răi *nu puteau* provoca o sciziune şi nici pleca de la „Naşe Slovo" pentru simplul motiv că ei nu colaborau de fel acolo.

Cum se explică dar acest lucru? Printr-o întîmplare? Sau prin faptul că unitatea muncitorilor social-democraţi cu promotorii influenţei burgheze (de fapt: agenţi ai burgheziei liberale şi şovine) de la revista „Naşe Delo" este imposibilă şi dăunătoare?

Adepţii „unităţii" ar face bine să cugete la asta.

Din cadrul social-democraţiei europene s-au pronunţat acum pentru „unitate", oarecum în alte condiţii şi într-o altă formă, Kautsky şi Haase, laolaltă cu Bernstein. Dîndu-şi seama că masele se radicalizează, aceşti oameni cu „autoritate" propun pace social-democraţilor de stînga cu condiţia tacită de a menţine pacea cu alde Südekum. Renunţarea în vorbe la „politica de la 4 august", încercarea de a petici cu fraze despre „pace" (lozinca păcii e cît se poate de potrivită pentru una ca asta) — fraze care nu obligă la nimic (şi care în unele privinţe nu sînt chiar în dezavantajul lui Hindenburg şi Joffre) —, sciziunea dintre politica naţional-liberală şi cea muncitorească social-democrată, condamnarea platonică a anexiunilor etc. Cam acesta este programul lui Kautsky şi Bernstein, program pe care sînt gata să-l accepte şi social-şoviniştii francezi, după cum rezultă din unele accente ce răzbat în „L'Humanité". Englezii din „Partidul laburist independent" vor fi, desigur, cu trup şi suflet pentru această amnistiere a social-şovinismului, amnistiere camuflată printr-o serie de plecăciuni faţă de cei de stînga. Bineînţeles că numai dumnezeu le-a poruncit membrilor Comitetului de organizare şi lui Troţki să se agaţe acum de pulpanele lui Kautsky şi Bernstein.

Noi considerăm această cotitură spre stînga a liderului oportuniştilor şi a liderului şoviniştilor ipocriţi din tabăra „radicalilor" drept o comedie prin care se urmăreşte *salvarea,* cu o plecăciune în faţa celor de stînga, *a tot ceea*

www.dacoromanica.ro

ce este putred în cadrul social-democraţiei, întărirea în fapt, cu preţul unor mici concesii verbale făcute „celor de stînga", a politicii muncitoreşti naţional-liberale.

Situaţia obiectivă din Europa este de aşa natură încît în mase cresc dezamăgirea, nemulţumirea, protestul, indignarea şi starea de spirit revoluţionară care, pe o anumită treaptă a dezvoltării sale, poate să se transforme extrem de rapid în acţiune. Acum problema se pune de fapt numai şi numai astfel : a contribui la creşterea şi extinderea acţiunilor revoluţionare împotriva burgheziei şi guvernului din *propria* ţară sau a frîna, a înăbuşi şi a potoli starea de spirit revoluţionară. Spre a atinge cel de-al doilea scop, burghezii liberali şi oportuniştii vor recurge (şi, din punctul de vedere al intereselor *lor*, *trebuie* să recurgă) la orice fel de fraze de stînga, la nenumărate promisiuni de dezarmare, de pace, de renunţare la anexiuni, de tot felul de reforme şi la tot ce vreţi, numai să poată împiedica ruptura între mase şi liderii lor oportunişti, precum şi trecerea la acţiuni revoluţionare din ce în ce mai importante.

Nu daţi crezare nici unui fel de programe sunătoare — spunem noi maselor —, bizuiţi-vă pe propriile voastre acţiuni, revoluţionare, de masă împotriva propriului vostru guvern şi propriei voastre burghezii, străduiţi-vă să daţi amploare acestui gen de acţiuni ; numai războiul civil pentru socialism ne poate salva de barbarie, numai prin el se poate asigura progresul în Europa.

P. S. Articolul de faţă era cules cînd am primit culegerea d-lui Plehanov, a „fostului revoluţionar" G. Aleksinski & Co. : „Războiul". Iată o colecţie de sofisme şi de minciuni ale social-şoviniştilor, care prezintă războiul purtat de ţarism — unul dintre cele mai reacţionare războaie, război de cotropire — drept un război „drept", „de apărare" etc. ! Supunem acest ruşinos buchet de slugărnicie faţă de ţarism atenţiei tuturor celor ce vor într-adevăr să înţeleagă cauzele falimentului Internaţionalei a II-a. În treacăt fie zis, nu e lipsit de interes să menţionăm că aceşti social-şovinişti făţişi sînt *foarte* mulţumiţi de Ciheidze şi de întreaga lui fracţiune. De această frac-

www.dacoromanica.ro

țiune sînt mulțumiți și Comitetul de organizare, și Troțki, și Plehanov cu Aleksinski & Co., lucru firesc, deoarece ea și-a dovedit de-a lungul anilor priceperea de a-i camufla pe oportuniști și de a le face diferite servicii.

D-nii Plehanov și Aleksinski lansează minciuni neruşinate în legătură cu Fracțiunea muncitorească social-democrată din Rusia, care e deportată în Siberia. Dar se pare că nu e departe ziua cînd mincinoșii vor putea fi dați în vileag pe bază de documente.

„Sotial-Demokrat" nr. 43
din 26 iulie 1915

Se tipărește după textul
apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

CU PRIVIRE LA APRECIEREA LOZINCII „PACE"

În numărul său din 27/VI.1915, ziarul „Arbeiter-Zeitung" din Viena, organul central al social-democraţilor austrieci, reproduce o instructivă declaraţie apărută în ziarul guvernamental din Germania („Norddeutsche Allgemeine Zeitung").

E vorba de articolul lui Quarck, unul dintre cei mai de vază (şi mai ticăloşi) oportunişti din Partidul „social-democrat" german, care spunea printre altele : „Noi, social-democraţii germani şi tovarăşii noştri austrieci nu contenim să declarăm că sîntem dispuşi să stabilim legături (cu social-democraţii englezi şi francezi) în vederea începerii unor tratative de pace. *Guvernul imperial german ştie acest lucru şi nu ne pune nici o piedică*".

Un ziar naţional-liberal din Germania („Nationalliberale Korrespondenz") a scris că aceste cuvinte pot fi interpretate în două feluri. Pe de o parte : că guvernul nu pune piedici în calea „acţiunilor politice internaţionale" ale social-democraţilor în măsura în care ele nu depăşesc cadrul legalităţii şi „nu prezintă o primejdie pentru stat". Lucru foarte de înţeles din punctul de vedere al „libertăţii politice".

Pe de altă parte : că guvernul Germaniei „cel puţin în mod tacit aprobă propaganda internaţională social-democrată în favoarea păcii şi că o consideră chiar un mijloc adecvat pentru crearea unei baze iniţiale de discutare a posibilităţii de încheiere a păcii".

Posibilitatea celei de-a doua interpretări, ziarul naţional-liberal o consideră, bineînţeles, exclusă şi lui i se alătură

www.dacoromanica.ro

în mod oficial ziarul guvernamental, care adaugă că „guvernul n-are nimic comun cu propaganda internaţională în favoarea păcii şi că el nu înţelege să apeleze în acest scop nici la social-democraţi, nici la oricare alţi intermediari".

O comedie instructivă, nu-i aşa ? Cine o să creadă că guvernul Germaniei, care a interzis ziarului „Vorwärts" să scrie despre lupta de clasă, că guvernul care a introdus măsuri cu caracter militar împotriva adunărilor populare şi a supus proletariatul unei adevărate „robii militare", că acest guvern, *din liberalism*, „nu pune nici o piedică" unor domni ca Quarck şi Südekum ? că el nu are legături permanente cu aceşti domni ?

Nu este oare de o mie de ori mai verosimil că, *fără să vrea*, Quarck a spus adevărul (respectiv că social-democraţii germani au început propaganda în favoarea păcii în urma unei înţelegeri directe sau indirecte cu guvernul) şi că spusele lui au fost dezminţite „în mod oficial" tocmai pentru a ascunde adevărul ?

Aceasta este o lecţie pentru amatorii de vorbe goale, care, aidoma lui Troţki (vezi nr. 105 al ziarului „Naşe Slovo"), susţin împotriva noastră lozinca păcii, invocînd, între altele, faptul că „toţi cei de stînga" s-ar fi unit „în mod eficient" tocmai sub această lozincă ! ! Guvernul iuncherilor a dovedit acum justeţea rezoluţiei noastre de la Berna (nr. 40 al ziarului „Soţial-Demokrat"), în care se spune că, dacă propaganda în favoarea păcii „nu este însoţită şi de chemarea la acţiuni revoluţionare ale maselor", ea nu poate decît „să semene iluzii", „făcînd din proletariat *o jucărie în mîna diplomaţiei secrete a ţărilor beligerante*" *.

Acest lucru se confirmă întocmai !

Istoria diplomaţiei va dovedi peste cîţiva ani că înţelegeri directe sau indirecte între oportunişti şi guverne cu privire la pălăvrăgeala în favoarea păcii *au existat nu numai* în Germania ! Diplomaţia caută să ascundă asemenea lucruri, dar nu poţi ascunde sula în sac !

Atunci cînd cei de stînga au început să se unească sub lozinca păcii, acest lucru putea fi încurajat, *în măsura* în

* Vezi volumul de faţă, p. 165. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

care exprima *un prim pas* de protest împotriva şoviniştilor, — după cum în perioada gaponiadei, muncitorul rus înapoiat îşi exprima protestul său timid împotriva ţarului. Dar, întrucît cei de stînga se limitează şi acum la această *lozincă* (lozincile trebuie lăsate în seama politicienilor *conştienţi)*, ei sînt nişte elemente de stînga cît se poate de slabe, iar în rezoluţiile lor *nu se vede nici urmă de „eficienţă"*, ei sînt o jucărie în mîinile celor de teapa lui Südekum, Quarck, Sembat, Hyndman, Joffre şi Hindenburg.

Cine nu înţelege acest lucru nici chiar acum, cînd lozinca păcii („neînsoţită de chemarea la acţiuni revoluţionare ale maselor") este prostituată de Conferinţa de la Viena [218], de Bernstein + Kautsky & Co. şi de alde Scheidemann („Vorstand"-ul german = C.C.), acela este pur şi simplu un participant inconştient la înşelarea social-şovinistă a poporului.

Scris în iulie-august 1915 *Se tipăreşte după manuscris*

Publicat pentru prima oară în 1924, în revista „Proletarskaia Revoliuţiia" nr. 5

www.dacoromanica.ro

PROBLEMA PĂCII

Problema păcii, ca program de actualitate al socialiştilor, şi, în legătură cu ea, problema condiţiilor de pace interesează pe toată lumea. Trebuie să exprimăm mulţumirile noastre ziarului „Berner Tagwacht" pentru că încearcă să pună această problemă nu din punctul de vedere obişnuit, mic-burghez naţional, ci dintr-un punct de vedere internaţional, cu adevărat proletar. Foarte just a remarcat redacţia în nr. 73 („Friedenssehnsucht" *) că social-democraţii germani care doresc pacea trebuie să rupă (sich lossagen) cu politica guvernului iuncherilor. Minunat a fost articolul tov. A. P. (nr. 73 şi 75) împotriva „ifoselor palavragiilor neputincioşi" (Wichtigtuerei machtloser Schönredner), care încearcă zadarnic să rezolve problema păcii de pe poziţii mic-burgheze.

Să vedem cum trebuie să pună socialiştii această problemă.

Lozinca păcii poate fi pusă fie în legătură cu anumite condiţii de pace, fie fără nici un fel de condiţii, ca o luptă nu pentru o anumită pace, ci pentru pace în general (Frieden ohne weiters). Este limpede că în cazul din urmă avem de-a face cu o lozincă nu numai nesocialistă, dar în general lipsită de orice conţinut, o lozincă lipsită de sens. Pentru pace în general este, bineînţeles, toată lumea, inclusiv Kitchener, Joffre, Hindenburg şi Nicolaie Sîngerosul, căci *fiecare* dintre ei doreşte să se termine războiul. De relevat este însă că fiecare dintre ei pune condiţii de

* — „Dorinţa de pace". — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

pace imperialiste (adică condiţii de jaf, care implică asuprirea altor popoare), condiţii de pace în favoarea „propriei" naţiuni. Lozincile trebuie lansate pentru ca prin propagandă şi agitaţie să se explice maselor diferenţa ireductibilă dintre socialism şi capitalism (imperialism), şi nu pentru *a împăca* două clase duşmane şi două politici duşmane cu ajutorul unui cuvinţel care „uneşte" lucruri cu totul diferite.

Mai departe. Este oare posibilă unirea socialiştilor din diferite ţări pe baza unor anumite *condiţii* de pace ? Dacă da, atunci printre aceste condiţii trebuie să figureze neapărat recunoaşterea dreptului la autodeterminare pentru toate naţiunile şi renunţarea la orice „anexiuni", adică la încălcarea acestui drept. A recunoaşte însă acest drept numai pentru *unele* naţiuni înseamnă a apăra *privilegiile* unor anumite naţiuni, adică a fi naţionalist şi imperialist, iar nu socialist. Dacă însă acest drept este recunoscut *tuturor* naţiunilor, el nu poate fi limitat, de pildă, numai la Belgia, ci trebuie extins asupra *tuturor* popoarelor asuprite, atît a celor din Europa (irlandezii din Anglia, italienii din Nisa, danezii etc. din Germania, 57% din populaţia Rusiei etc.), *cît şi din afara Europei*, adică asupra tuturor coloniilor. Invocarea lor de către tov. A. P. este foarte oportună. Anglia, Franţa şi Germania au laolaltă o populaţie de circa 150 000 000 de locuitori, iar în colonii ele asupresc o populaţie de peste 400 000 000 de locuitori ! Esenţa războiului imperialist, adică a războiului dus în interesul capitaliştilor, constă nu numai în faptul că el este dus în scopul asupririi unor noi naţiuni, în scopul împărţirii coloniilor, ci şi în faptul că el este dus mai ales de naţiuni înaintate care *asupresc* o serie de popoare străine, care asupresc *cea mai mare parte* a populaţiei globului pămîntesc.

Social-democraţii germani care justifică ocuparea Belgiei sau se împacă cu ea nu sînt în realitate social-democraţi, ci imperialişti şi naţionalişti, întrucît apără „dreptul" burgheziei germane (şi în parte şi al muncitorilor germani) de a-i asupri pe belgieni, pe alsacieni, pe danezi, pe polonezi, pe negrii din Africa etc. Aceştia nu sînt socialişti, ci *slugi* ale burgheziei germane, care o ajută să jefuiască alte

www.dacoromanica.ro

naţiuni. Dar şi socialiştii belgieni care formulează *numai* o singură revendicare — să fie eliberată Belgia şi să i se plătească despăgubiri — susţin de fapt revendicarea burgheziei belgiene, care vrea să continue să jefuiască populaţia de 15 000 000 de locuitori din Congo şi să primească concesiuni şi privilegii în alte ţări. Burghezii belgieni au investit în străinătate circa 3 miliarde de franci ; apărarea prin tot felul de înşelăciuni şi tertipuri a profiturilor pe care le aduc aceste miliarde — iată care este *în realitate* „interesul naţional" al „eroicei Belgii". Acest lucru este valabil — şi încă într-o măsură mult mai mare — şi pentru Rusia, Anglia, Franţa şi Japonia.

Prin urmare, dacă revendicarea libertăţii naţiunilor nu este o frază mincinoasă prin care se maschează imperialismul şi naţionalismul *unor anumite* ţări, ea trebuie extinsă la *toate* popoarele şi la *toate* coloniile. Or, această revendicare este vădit inconsistentă *fără* o serie de revoluţii care să se desfăşoare în *toate* ţările înaintate. Mai mult. Ea nu poate fi realizată fără o revoluţie *socialistă* victorioasă.

Înseamnă oare că socialiştii pot avea o atitudine de nepăsare faţă de revendicarea păcii de către mase din ce în ce mai largi ? Nicidecum. Una sînt lozincile avangărzii conştiente a muncitorilor, şi alta revendicările spontane ale maselor. Năzuinţa spre pace este unul dintre cele mai importante *simptome* ale *dezamăgirii* care începe să se manifeste, dezamăgire provocată de minciuna burgheză cu privire la scopul „eliberator" al războiului, la „apărarea patriei" şi de celelalte minciuni prin care clasa capitalistă înşală poporul. Socialiştii trebuie să acorde acestui simptom cea mai mare atenţie. Toate eforturile trebuie să fie îndreptate în direcţia *folosirii* stării de spirit a maselor în favoarea păcii. Dar *cum* s-o folosim ? A admite şi a repeta *lozinca* păcii ar însemna să încurajăm „ifosele neputincioşilor (iar de cele mai multe ori şi mai rău : ale *ipocriţilor)* palavragii". Aceasta ar însemna *înşelarea* poporului prin iluzia că guvernele actuale, clasele guvernante actuale *ar fi în stare*, fără a fi „instruite" (sau, mai bine zis, înlăturate) printr-o serie de revoluţii, să încheie o pace în mă-

www.dacoromanica.ro

sură să satisfacă cît de cît democraţia şi clasa muncitoare. Nu există nimic mai dăunător decît această înşelare. Nu există nimic care să arunce într-o măsură mai mare praf în ochii muncitorilor, să le inspire mai mult ideea înşelătoare că contradicţia dintre capitalism şi socialism *nu este profundă,* nu există nimic care *să prezinte în culori mai frumoase* robia capitalistă. Nu, noi trebuie să folosim starea de spirit a maselor în favoarea păcii pentru a le lămuri că binefacerile pe care aşteaptă să le aducă pacea nu sînt cu putinţă fără o serie de revoluţii.

Idealul nostru este tocmai curmarea războaielor, pacea între popoare, încetarea jafurilor şi a violenţei, dar numai sofiştii burghezi pot să încînte masele cu acest ideal, rupîndu-l de propagarea imediată şi directă a acţiunilor revoluţionare. Teren pentru această propagandă există ; dar, pentru a o duce, trebuie să rupem definitiv cu aliaţii burgheziei, oportuniştii, care împiedică atît direct (mergînd chiar pînă la denunţuri), cît şi indirect activitatea revoluţionară.

Lozinca autodeterminării naţiunilor de asemenea trebuie să fie pusă *în legătură* cu epoca imperialistă a capitalismului. Noi nu sîntem pentru statu quo, pentru utopia micburgheză a *neparticipării* la marile războaie. Noi sîntem pentru lupta revoluţionară împotriva imperialismului, adică împotriva capitalismului *. Imperialismul constă tocmai în tendinţa naţiunilor care asupresc alte naţiuni de a extinde şi a consolida această asuprire, de a reîmpărţi coloniile. De aceea, în epoca noastră, *esenţa* problemei autodeterminării naţiunilor constă tocmai în atitudinea socialiştilor care aparţin naţiunilor *asupritoare.* Socialistul care aparţine unei naţiuni asupritoare (Anglia, Franţa, Germania, Japonia, Rusia, Statele Unite etc.) şi care nu recunoaşte şi nu susţine dreptul naţiunilor asuprite la autodeterminare (adică la libertatea de despărţire) în realitate nu este un socialist, ci un şovinist.

Numai acest punct de vedere duce la o luptă lipsită de ipocrizie, la o luptă consecventă împotriva imperialismului

* În manuscris urmează această frază, care a fost ştearsă : „Dar o propagandă în această direcţie, o propagandă cu adevărat socialistă nu poate fi dusă dacă problema autodeterminării naţiunilor nu este abordată de pe poziţiile *socialismului*". — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

şi face ca (în epoca noastră) problema naţională să fie privită prin prisma proletară, şi nu printr-o prismă mic-burgheză. Numai acest punct de vedere duce la o aplicare consecventă a principiului luptei împotriva oricărei asupriri a naţiunilor, la înlăturarea neîncrederii dintre proletarii care aparţin naţiunilor asupritoare şi cei ai naţiunilor asuprite, duce la lupta solidară, internaţională pentru revoluţia socialistă (adică pentru singurul regim care poate să realizeze deplina egalitate în drepturi a naţiunilor), iar nu pentru utopia mic-burgheză a libertăţii tuturor statelor mici în general în condiţiile capitalismului.

Tocmai acesta este punctul de vedere pe care se situează partidul nostru, adică social-democraţii din Rusia care aderă la C.C. Tocmai pe acest punct de vedere se situa Marx, care învăţa proletariatul că „nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare". Marx cerea despărţirea Irlandei de Anglia tocmai din acest punct de vedere, din punctul de vedere al intereselor mişcării de eliberare a muncitorilor *englezi* (nu numai irlandezi).

Dacă socialiştii din Anglia nu recunosc şi nu susţin dreptul Irlandei la despărţire, francezii — al Nisei italiene, germanii — al Alsaciei şi Lorenei, al Schleswigului danez şi al Poloniei, ruşii — al Poloniei, Finlandei, Ucrainei etc., polonezii — al Ucrainei, dacă toţi socialiştii „marilor" puteri, adică ai puterilor autoare ale unor mari jafuri, nu susţin acelaşi drept cînd e vorba de colonii, ei o fac tocmai pentru că, şi numai pentru că, în realitate ei sînt imperialişti, iar nu socialişti. Şi e ridicol să ne facem iluzia că oamenii care *nu* susţin „dreptul la autodeterminare" al naţiunilor asuprite pentru că aparţin ei înşişi naţiunilor asupritoare ar fi în stare să ducă o politică socialistă.

În loc să dea mînă liberă palavragiilor ipocriţi de a înşela poporul prin fraze şi promisiuni în legătură cu posibilitatea unei păci democratice, socialiştii trebuie să explice maselor că o pace cît de cît democratică nu este posibilă fără o serie de revoluţii şi fără o luptă revoluţionară dusă în fiecare ţară împotriva *propriului* guvern. În loc să permită politicienilor burghezi să înşele popoarele prin fraze despre libertatea naţiunilor, socialiştii trebuie să explice ma-

www.dacoromanica.ro

selor care aparţin naţiunilor *asupritoare* că ele nu au nici o perspectivă de a se elibera dacă vor ajuta la asuprirea altor naţiuni, dacă nu vor recunoaşte şi nu vor susţine dreptul acestor naţiuni la autodeterminare, adică la libertatea de despărţire. Aceasta este politica socialistă, şi nu imperialistă, care trebuie să fie dusă în toate ţările în problema păcii şi în problema naţională. E drept că această politică, de cele mai multe ori, contravine legilor cu privire la înalta trădare, — dar acestor legi le contravine şi rezoluţia de la Basel, care a fost trădată într-un mod atît de ruşinos aproape de toţi socialiştii naţiunilor asupritoare.

Trebuie să alegem : pentru socialism sau pentru supunerea în faţa legilor domnilor Joffre şi Hindenburg, pentru luptă revoluţionară sau pentru slugărnicie faţă de imperialism. Aici linie de mijloc nu există. Şi cel mai mare rău îl fac proletariatului născocitorii fătarnici (sau obtuzi) ai politicii „liniei de mijloc".

Scris în iulie-august 1915
Semnat : L e n i n

Se tipăreşte după manuscris

Publicat pentru prima oară în 1924, în revista „Proletarskaia Revoliuţiia" nr. 5

www.dacoromanica.ro

SOCIALISMUL ŞI RĂZBOIUL

(ATITUDINEA P.M.S.D.R. FAŢĂ DE RĂZBOI) [119]

Scris în iulie—august 1915

Publicat în august 1915, la Geneva, în broşură, sub îngrijirea redacţiei ziarului „Sotial-Demokrat"

Se tipăreşte după textul broşurii

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ
LA PRIMA EDIŢIE (APĂRUTĂ ÎN STRĂINĂTATE)

Războiul durează de un an. Partidul nostru şi-a precizat atitudinea faţă de război chiar de la începutul lui în manifestul C.C. întocmit în septembrie 1914 şi publicat (după ce în prealabil a fost trimis membrilor C.C. şi reprezentanţilor cu munci de răspundere ai partidului nostru din Rusia şi s-a primit asentimentul lor) la 1 noiembrie 1914, în nr. 33 al Organului Central al partidului nostru, ziarul „Soţial-Demokrat" *. Apoi, în nr. 40 (din 29 martie 1915) au fost publicate rezoluţiile Conferinţei de la Berna **, în care principiile şi tactica noastră sînt expuse cu mai multă precizie.

În momentul de faţă, în Rusia creşte în mod vădit starea de spirit revoluţionară a maselor. În celelalte ţări se observă pretutindeni simptomele aceluiaşi fenomen, cu toate că majoritatea partidelor social-democrate oficiale, care au trecut de partea guvernelor şi a burgheziei din propria lor ţară, înăbuşă tendinţele revoluţionare ale proletariatului. Datorită acestei stări de lucruri, publicarea unei broşuri în care să se facă bilanţul tacticii social-democrate faţă de război devine imperios necesară. Reproducem în întregime sus-menţionatele documente de partid, în completarea cărora dăm scurte explicaţii, căutînd să ţinem seama de toate argumentele principale care au fost aduse, în literatură şi în adunările de partid, în favoarea tacticii burgheze sau a celei proletare.

* Vezi volumul de faţă, p. 13—22. — *Nota red.*
** Vezi volumul de faţă, p. 160—166. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ LA EDIŢIA A DOUA

Broşura de faţă a fost scrisă în vara anului 1915, chiar în ajunul Conferinţei de la Zimmerwald. Ea a apărut şi în limbile germană şi franceză şi a fost reprodusă în întregime în limba norvegiană în organul de presă al tineretului social-democrat norvegian. Ediţia germană a broşurii a fost introdusă în mod ilegal în Germania — la Berlin, Leipzig, Bremen şi în alte oraşe, unde a fost difuzată ilegal de adepţii stîngii zimmerwaldiene şi de grupul lui Karl Liebknecht. Ediţia franceză a fost tipărită ilegal la Paris şi a fost difuzată acolo de zimmerwaldienii francezi. Din ediţia rusă a pătruns în ţară un număr foarte redus de exemplare, şi la Moscova muncitorii au copiat-o de mînă.

Retipărim acum în întregime această broşură, socotind-o drept un document. Cititorul nu trebuie să uite nici un moment că ea a fost scrisă în august 1915. Acest lucru trebuie avut în vedere în special atunci cînd este vorba de pasajele referitoare la Rusia: pe atunci Rusia era încă Rusia ţaristă, Rusia Romanovilor...

Publicată în broşura editată în 1918

Se tipăreşte după textul broşurii

www.dacoromanica.ro

CAPITOLUL I

PRINCIPIILE SOCIALISMULUI ŞI RĂZBOIUL DIN 1914—1915

ATITUDINEA SOCIALIŞTILOR FAŢĂ DE RĂZBOAIE

Socialiştii întotdeauna au condamnat războaiele dintre popoare ca fiind un lucru barbar şi inuman. Atitudinea noastră faţă de război este însă principial diferită de cea a pacifiştilor burghezi (partizani şi propovăduitori ai păcii) şi de cea a anarhiştilor. De primii ne deosebim prin faptul că sîntem conştienţi de legătura inevitabilă care există între războaie şi lupta de clasă din interiorul ţării, sîntem conştienţi de imposibilitatea de a se pune capăt războaielor atîta timp cît nu au fost desfiinţate clasele şi nu a fost instaurat socialismul, precum şi prin faptul că războaiele civile, adică războaiele claselor asuprite împotriva celor asupritoare, ale sclavilor împotriva stăpînilor de sclavi, ale ţăranilor iobagi împotriva moşierilor, ale muncitorilor salariaţi împotriva burgheziei le considerăm pe deplin legitime, progresiste şi necesare. Şi de pacifişti şi de anarhişti, noi, marxiştii, ne deosebim prin faptul că socotim necesar ca fiecare război în parte să fie studiat sub aspect istoric (din punctul de vedere al materialismului dialectic al lui Marx). În decursul istoriei au existat numeroase războaie care, cu toate grozăviile, atrocităţile, nenorocirile şi suferinţele ce sînt în mod inevitabil legate de orice război, au fost războaie progresiste, adică au fost prielnice dezvoltării omenirii, contribuind la distrugerea unor instituţii deosebit de nefaste şi de reacţionare (de pildă absolutismul sau iobăgia), a celor mai barbare orînduiri despotice din Europa (despotismul turcesc şi cel rusesc). De aceea trebuie să analizăm particularităţile istorice ale războiului actual.

www.dacoromanica.ro

TIPURI ISTORICE DE RĂZBOAIE DIN EPOCA MODERNĂ

Marea revoluţie franceză a deschis o epocă nouă în istoria omenirii. Unul dintre tipurile de războaie care au avut loc de atunci şi pînă la Comuna din Paris, din 1789 şi pînă în 1871, au fost războaiele cu caracter burghezo-progresist, de eliberare naţională. Cu alte cuvinte, conţinutul principal şi semnificaţia istorică a acestor războaie au fost răsturnarea absolutismului şi feudalismului, subminarea lor, răsturnarea jugului străin. De aceea erau războaie progresiste, şi, atunci cînd se duceau *asemenea* războaie, toţi democraţii cinstiţi, revoluţionari, precum şi toţi socialiştii doreau ca învingătoare să fie acea ţară (adică acea burghezie) care contribuia la doborîrea sau la subminarea celor mai primejdioşi piloni ai feudalismului, absolutismului şi asupririi unor popoare străine. În războaiele revoluţionare purtate de Franţa, de pildă, a existat elementul de jaf şi de acaparare a unor teritorii străine de către francezi; dar asta nu schimbă cu nimic semnificaţia istorică esenţială a acestor războaie, care distrugeau şi zdruncinau temeliile feudalismului şi absolutismului din Europa veche, feudală. În războiul franco-prusian, Germania a jefuit Franţa; dar asta nu schimbă semnificaţia istorică esenţială a acestui război, care a făcut ca zeci de milioane de germani să scape de fărîmiţarea feudală şi de asuprirea celor doi despoţi, ţarul rus şi Napoleon al III-lea.

DEOSEBIREA DINTRE RĂZBOIUL DE AGRESIUNE ŞI RĂZBOIUL DE APĂRARE

Epoca 1789—1871 a lăsat urme adînci şi amintiri revoluţionare. Înainte de răsturnarea feudalismului, absolutismului şi a jugului străin, nici vorbă nu putea fi de dezvoltarea luptei proletare pentru socialism. Socialiştii, atunci cînd, referindu-se la războaiele din *această* epocă, vorbeau despre caracterul legitim al războiului „de apărare", aveau totdeauna în vedere tocmai acest scop, adică revoluţia împotriva feudalismului şi iobăgiei. Prin război „de apărare", socialiştii înţelegeau întotdeauna un război *„drept"* în acest sens (aşa s-a şi exprimat o dată W. Liebknecht) [220]. Numai în acest sens admiteau şi admit acum socialiştii

www.dacoromanica.ro

caracterul legitim, progresist şi drept al „apărării patriei". sau al războiului „de apărare". De exemplu, dacă Marocul ar declara mîine război Franţei, India — Angliei, Persia sau China — Rusiei etc., acestea ar fi războaie „drepte", „de apărare", *indiferent* cine ar ataca primul, şi orice socialist ar dori ca statele asuprite, dependente, lipsite de drepturi depline, să învingă „marile" puteri asupritoare, sclavagiste, prădalnice.

Închipuiţi-vă însă că un proprietar de sclavi care are 100 de sclavi porneşte războiul împotriva altui proprietar de sclavi, care are 200 de sclavi, pentru o reîmpărţire mai „dreaptă" a sclavilor. E limpede că aplicarea noţiunii de război „de apărare" sau de „apărare a patriei" la un asemenea caz ar constitui un fals istoric şi în fapt ar fi pur şi simplu o înşelare a omului simplu, a omului de pe stradă, a omului neştiutor de către abilii stăpîni de sclavi. Tocmai astfel, recurgînd la ideologia „naţională" şi la noţiunea de apărare a patriei, burghezia imperialistă de astăzi înşală popoarele în războiul actual, dus între proprietarii de sclavi în vederea consolidării şi înăspririi sclaviei.

RĂZBOIUL ACTUAL ESTE UN RĂZBOI IMPERIALIST

Aproape toată lumea recunoaşte că actualul război este un război imperialist, dar cei mai mulţi denaturează această noţiune, o aplică numai uneia dintre părţi sau insinuează totuşi că acest război ar avea un caracter burghezo-progresist, de eliberare naţională. Imperialismul este stadiul cel mai înalt de dezvoltare a capitalismului, stadiu atins abia în secolul al XX-lea. Cadrul vechilor state naţionale, fără a căror formare capitalismul n-ar fi putut să răstoarne feudalismul, a devenit prea neîncăpător pentru capitalism. În condiţiile capitalismului, concentrarea a luat o asemenea amploare, încît ramuri industriale întregi sînt acaparate de sindicate, trusturi, uniuni ale capitaliştilor miliardari, şi aceşti „magnaţi ai capitalului" îşi împart aproape întregul glob pămîntesc fie sub formă de colonii, fie cuprinzînd ţări străine în reţeaua cu mii de fire a exploatării financiare. Comerţului liber şi concurenţei i-au luat locul tendinţele monopoliste, tendinţele de acaparare de teritorii pentru plasarea de capital, pentru exportul de materii

www.dacoromanica.ro

prime etc. Dintr-un eliberator al naţiunilor, cum a fost capitalismul în lupta împotriva feudalismului, capitalismul imperialist a devenit cel mai mare asupritor al naţiunilor. Din progresist, capitalismul a devenit reacţionar ; el a dezvoltat în aşa măsură forţele de producţie, încît omenirea trebuie fie să treacă la socialism, fie să suporte ani de zile sau chiar decenii lupta armată dintre „marile" puteri pentru menţinerea artificială a capitalismului cu ajutorul coloniilor, monopolurilor, privilegiilor şi al diferitelor forme de asuprire naţională.

RĂZBOIUL DINTRE MARII PROPRIETARI DE SCLAVI PENTRU MENŢINEREA ŞI CONSOLIDAREA SCLAVIEI

Pentru a lămuri care este semnificaţia imperialismului, vom prezenta date precise cu privire la împărţirea lumii între aşa-numitele „mari" puteri (adică acelea care în jaful cel mare se bucură de succes) :

Împărţirea lumii de către „marile" puteri sclavagiste :

„Mari" puteri	Colonii 1876		Colonii 1914		Metropole 1914		Total	
	km²	locuitori	km²	locuitori	km²	locuitori	km²	locuitori
	milioane		milioane		milioane		milioane	
Anglia	22,5	251,9	33,5	393,5	0,3	46,5	33,8	440,0
Rusia	17,0	15,9	17,4	33,2	5,4	136,2	22,8	169,4
Franţa	0,9	6,0	10,6	55,5	0,5	39,6	11,1	95,1
Germania	—	—	2,9	12,3	0,5	64,9	3,4	77,2
Japonia	—	—	0,3	19,2	0,4	53,0	0,7	72,2
Statele Unite ale Americii de Nord	—	—	0,3	9,7	9,4	97,0	9,7	106,7
Cele şase „mari" puteri	40,4	273,8	65,0	523,4	16,5	437,2	81,5	960.6
Colonii care *nu* aparţin marilor puteri (ci Belgiei, Olandei şi altor state) ..			9,9	45,3			9,5	45,3
Cele trei ţări „semicolonii" (Turcia, China şi Persia)							14,5	361,2
						Total.....	105,9	1 367,1
Celelalte state şi ţări							28,0	289,9
Întregul glob pămîntesc (fără regiunea polară)							133,9	1 657,0

www.dacoromanica.ro

De aici se vede că popoarele care în majoritatea lor în perioada 1789—1871 se aflau în fruntea altor popoare în lupta pentru libertate, acum, după 1876, în condiţiile capitalismului foarte dezvoltat şi „răscopt", au devenit asupritoare şi înrobitoare ale majorităţii popoarelor şi naţiunilor de pe întregul glob pămîntesc. Din 1876 şi pînă în 1914, cele şase „mari" puteri au acaparat 25 000 000 km², adică un teritoriu de două ori şi jumătate mai mare decît întreaga Europă ! Şase ţări înrobesc în colonii o populaţie *de peste o jumătate de miliard* (523 000 000) de oameni. La 4 locuitori ai „marilor" puteri revin cîte 5 locuitori din coloniile „lor". Şi toată lumea ştie că coloniile au fost cucerite prin foc şi sabie, că populaţia din colonii este supusă unui tratament barbar, că pentru a o exploata capitaliştii recurg la tot felul de procedee (exportul de capital, concesiunile etc., înşelare la vînzarea mărfurilor, subordonarea faţă de autorităţile naţiunii „dominante" etc. etc.). Burghezia anglo-franceză înşală poporul atunci cînd spune că duce războiul pentru libertatea popoarelor şi a Belgiei : în realitate, ea duce război pentru a-şi menţine numeroasele colonii acaparate. Imperialiştii germani ar părăsi imediat Belgia etc. dacă englezii şi francezii ar consimţi să împartă „omeneşte" cu ei coloniile. Specificul situaţiei constă în faptul că în acest război soarta coloniilor se hotărăşte printr-un război dus pe continent. Din punctul de vedere al dreptăţii burgheze şi al libertăţii naţionale (sau al dreptului naţiunilor la existenţă), Germania ar avea indiscutabil dreptate împotriva Angliei şi Franţei, deoarece ea a fost „nedreptăţită" la împărţirea coloniilor, duşmanii ei asupresc incomparabil mai multe naţiuni decît ea, iar în Austria, aliata ei, slavii asupriţi se bucură, desigur, de mai multă libertate decît în Rusia ţaristă, această adevărată „închisoare a popoarelor". Dar nici Germania nu duce războiul pentru eliberarea naţiunilor, ci pentru asuprirea lor. Nu e treaba socialiştilor să dea ajutor unui tîlhar mai tînăr şi mai puternic (Germania) ca să jefuiască nişte tîlhari mai bătrîni şi mai ghiftuiţi. Socialiştii trebuie să folosească lupta dintre aceşti tîlhari pentru a-i doborî pe toţi. În acest scop, ei trebuie în primul rînd să spună poporului

www.dacoromanica.ro

adevărul, şi anume că sub trei aspecte războiul actual este un război dus de puterile sclavagiste în vederea consolidării sclaviei. În primul rînd, este un război dus pentru consolidarea sclaviei în care sînt ţinute coloniile printr-o împărţire mai „dreaptă" şi prin exploatarea mai „solidară" a lor pe viitor ; în al doilea rînd, pentru consolidarea asupririi altor naţiuni chiar în cadrul „marilor" puteri, deoarece *şi* Austria *şi* Rusia (Rusia într-o măsură mult mai mare şi mult mai prost decît Austria) se menţin numai prin această asuprire, pe care o intensifică prin război ; în al treilea rînd, pentru consolidarea şi prelungirea robiei salariate, deoarece proletariatul este dezbinat şi oprimat, în timp ce capitaliştii au numai de cîştigat, îmbogăţindu-se de pe urma războiului, aţîţînd prejudecăţile naţionale şi înteţind reacţiunea, care a ridicat capul în toate ţările, pînă şi în cele mai libere şi mai republicane.

„RĂZBOIUL ESTE CONTINUAREA POLITICII PRIN ALTE MIJLOACE (ŞI ANUME : PRIN MIJLOACE VIOLENTE)"

Această vestită maximă aparţine lui Clausewitz, unul dintre cei mai profunzi autori de scrieri militare [221]. Marxiştii au considerat întotdeauna, şi pe bună dreptate, această teză drept baza teoretică a modului în care trebuie înţeleasă semnificaţia oricărui război. Tocmai din acest punct de vedere au privit întotdeauna Marx şi Engels diferitele războaie.

Aplicaţi acest punct de vedere la războiul actual. Veţi vedea că de-a lungul deceniilor, de aproape o jumătate de veac, guvernele şi clasele dominante şi din Anglia, şi din Franţa, şi din Germania, şi din Italia, şi din Austria, şi din Rusia au dus o politică de jefuire a coloniilor, de asuprire a unor naţiuni străine şi de înăbuşire a mişcării muncitoreşti. Tocmai această politică, şi numai această politică, este continuată de actualul război. În special politica dusă şi de Austria şi de Rusia, atît în timp de pace cît şi în timp de război, e o politică de înrobire a naţiunilor, şi nu de eliberare a lor. Dimpotrivă, în China, Persia, India şi în alte ţări dependente observăm, în ultimele decenii, o poli-

www.dacoromanica.ro

tică de trezire la viaţa naţională a zeci şi sute de milioane de oameni, de eliberare a lor de sub jugul „marilor" puteri reacţionare. Războiul dus pe această bază istorică poate fi şi în prezent un război burghezo-progresist, de eliberare naţională.

E suficient să privim actualul război ca o continuare a politicii „marilor" puteri şi a claselor dominante din aceste ţări, pentru a ne da imediat seama cît de flagrant antiistorică, falsă şi făţarnică este părerea că ideea „apărării patriei" în acest război ar putea fi justificată.

EXEMPLUL BELGIEI

Social-şoviniştilor din ţările triplei (astăzi cvadruplei) înţelegeri [222] (în Rusia, lui Plehanov & Co.) le place foarte mult să invoce exemplul Belgiei. Dar acest exemplu pledează împotriva lor. Imperialiştii germani au violat cu neruşinare neutralitatea Belgiei, aşa cum au făcut totdeauna şi pretutindeni statele beligerante, călcînd, la nevoie, în picioare *toate* tratatele şi obligaţiile. Să presupunem că toate statele interesate în respectarea tratatelor internaţionale ar declara război Germaniei, cerîndu-i să părăsească Belgia şi să-i plătească despăgubiri. În acest caz, simpatia socialiştilor ar fi, desigur, de partea duşmanilor Germaniei. Adevărul este însă că războiul este dus de „tripla (şi cvadrupla) înţelegere" *nu* pentru Belgia : acest lucru îl ştie prea bine toată lumea, şi numai ipocriţii caută să-l ascundă. Anglia jefuieşte coloniile Germaniei şi cotropeşte Turcia, Rusia cotropeşte Galiţia şi Turcia, Franţa vrea Alsacia şi Lorena, ba chiar şi ţărmul stîng al Rinului ; cu Italia s-a încheiat un tratat cu privire la împărţirea prăzii (a Albaniei şi a Asiei Mici) ; cu Bulgaria şi cu Romînia se duc negocieri tot în legătură cu împărţirea prăzii. În condiţiile războiului actual, dus de guvernele actuale, *nu poţi* ajuta *altfel* Belgia decît ajutînd la sugrumarea Austriei sau a Turciei etc. ! Ce legătură au însă toate acestea cu „apărarea patriei" ? ? Dar tocmai asta e particularitatea războiului imperialist, a războiului dintre guverne burgheze reacţionare, istoriceşte perimate, pentru asuprirea altor naţiuni. Cine

www.dacoromanica.ro

încearcă să justifice participarea la războiul actual, acela contribuie la permanentizarea asupririi imperialiste a naţiunilor. Cine preconizează ca actualele greutăţi prin care trec guvernele să fie folosite în vederea luptei pentru revoluţia socială, acela apără adevărata libertate a tuturor naţiunilor, libertate care nu poate fi înfăptuită decît în condiţiile socialismului.

PENTRU CE LUPTĂ RUSIA ?

În Rusia, imperialismul capitalist de tipul cel mai nou s-a manifestat pe deplin în politica dusă de ţarism faţă de Persia, Manciuria şi Mongolia ; în general însă, în Rusia precumpăneşte imperialismul militar şi feudal. Nicăieri în lume nu există o asemenea asuprire a majorităţii populaţiei ţării cum există în Rusia : velicoruşii reprezintă numai 43% din întreaga populaţie, adică mai puţin de jumătate, iar toţi ceilalţi, consideraţi alogeni, sînt lipsiţi de drepturi. Din cei 170 000 000 de locuitori ai Rusiei, *circa 100 000 000* sînt asupriţi şi lipsiţi de drepturi. Ţarismul duce războiul în vederea cuceririi Galiţiei şi sugrumării definitive a libertăţii ucrainenilor, în vederea cuceririi Armeniei, Constantinopolului etc. Ţarismul consideră războiul un mijloc de a abate atenţia de la creşterea nemulţumirilor în interiorul ţării şi de a înăbuşi mişcarea revoluţionară în creştere. Astăzi, în Rusia, la fiecare doi velicoruşi revin doi pînă la trei „alogeni", care sînt lipsiţi de drepturi : prin război ţarismul urmăreşte să sporească numărul naţiunilor asuprite de Rusia, să consolideze asuprirea lor şi să zădărnicească astfel lupta dusă pentru libertatea velicoruşilor înşişi. Posibilitatea de a asupri şi a jefui alte popoare duce la statornicirea stagnării economice, deoarece, în loc ca sursa de venituri s-o constituie dezvoltarea forţelor de producţie, o constituie adeseori exploatarea semifeudală a „alogenilor". Aşadar, în ce priveşte Rusia, războiul are un caracter net reacţionar şi este îndreptat împotriva eliberării.

www.dacoromanica.ro

CE ESTE SOCIAL-ŞOVINISMUL ?

Social-şovinism înseamnă susţinerea ideii de „apărare a patriei" în războiul actual. Din această idee rezultă, apoi, renunţarea la lupta de clasă în timpul războiului, votarea creditelor de război etc. În realitate, social-şoviniştii duc o politică antiproletară, burgheză, deoarece ei nu susţin „apărarea patriei" în sensul luptei împotriva jugului străin, ci „dreptul" unora sau altora dintre „marile" puteri de a jefui colonii şi de a asupri alte popoare. Social-şoviniştii înşeală şi ei poporul repetînd minciuna burgheză că războiul ar fi dus pentru apărarea libertăţii şi a existenţei naţiunilor, trecînd astfel de partea burgheziei şi mergînd împotriva proletariatului. Social-şovinişti sînt şi cei care justifică şi caută să prezinte într-o lumină favorabilă guvernele şi burghezia *unuia* dintre grupurile de puteri beligerante, cît şi cei care, asemenea lui Kautsky, recunosc că socialiştii din *toate* ţările beligerante au deopotrivă dreptul „de a-şi apăra patria". Fiind de fapt o pavăză a privilegiilor, avantajelor, jafurilor şi silniciilor „propriei" (sau, în general, ale oricărei) burghezii imperialiste, social-şovinismul înseamnă trădare deplină a tuturor convingerilor socialiste şi a hotărîrii Congresului socialist internaţional de la Basel.

MANIFESTUL DE LA BASEL

Manifestul cu privire la război, adoptat în unanimitate la Basel în 1912, are în vedere tocmai războiul între Anglia şi Germania, precum şi între aliaţii lor actuali, război care a şi izbucnit în 1914. În manifest se spune răspicat că nici un fel de interes al poporului nu poate să justifice un asemenea război dus „de dragul profiturilor capitaliştilor şi în avantajul dinastiilor" şi avînd la bază politica imperialistă, de jaf a marilor puteri. În manifest se spune răspicat că războiul este periculos „pentru guverne" (pentru toate, fără excepţie), se relevă teama acestora de „revoluţia proletară" şi se invocă, cît se poate de precis, exemplul Comunei din 1871 şi al perioadei octombrie-decembrie 1905, *adică exemplul revoluţiei şi al războiului civil.*

www.dacoromanica.ro

Aşadar, Manifestul de la Basel tocmai pentru războiul actual stabileşte tactica luptei revoluţionare a muncitorilor pe scară internaţională împotriva guvernelor din propria lor ţară, tactica revoluţiei proletare. Manifestul de la Basel reproduce cuvintele rezoluţiei de la Stuttgart care spune că, în cazul cînd va izbucni războiul, socialiştii trebuie să folosească „criza economică şi politică" creată de el pentru „a grăbi căderea capitalismului", adică să folosească greutăţile întîmpinate de guverne şi starea de revoltă a maselor, pe care le generează războiul, în vederea revoluţiei socialiste.

Politica social-şoviniştilor, faptul că ei justifică războiul ca fiind un război burghez de eliberare, că admit ideea „apărării patriei", a votării creditelor, a participării la guvern etc. etc. înseamnă o trădare făţişă a socialismului, trădare care, după cum vom vedea mai jos, nu se poate explica altfel decît prin victoria oportunismului şi a politicii naţional-liberale în cadrul majorităţii partidelor muncitoreşti din Europa.

FALSE REFERIRI LA MARX ŞI ENGELS

Social-şoviniştii ruşi (cu Plehanov în frunte) se referă la tactica lui Marx din timpul războiului din 1870 ; — cei germani (de felul lui Lensch, David & Co.) la afirmaţiile făcute de Engels în 1891 că, în cazul unui război cu Rusia şi Franţa, socialiştii germani sînt datori să-şi apere patria ; — în sfîrşit, social-şoviniştii de felul lui Kautsky, în dorinţa lor de a concilia şi a legitima şovinismul internaţional, se referă la faptul că Marx şi Engels, deşi condamnau războaiele, s-au situat întotdeauna, din 1854—1855 pînă în 1870—1871 şi 1876—1877, de partea unuia sau altuia dintre statele beligerante, din moment ce războiul totuşi izbucnea.

Toate aceste referiri constituie o revoltătoare denaturare a concepţiilor lui Marx şi Engels în favoarea burgheziei şi a oportuniştilor, întocmai aşa cum scrierile anarhiştilor Guillaume & Co. denaturează concepţiile lui Marx şi Engels pentru a justifica anarhismul. În ce priveşte Ger-

www.dacoromanica.ro

mania, războiul din 1870—1871 a fost un război progresist din punct de vedere istoric pînă în momentul cînd Napoleon al III-lea a fost învins, deoarece acesta, împreună cu ţarul, asuprise ani de-a rîndul Germania, contribuind la menţinerea fărîmiţării ei feudale. Dar, de îndată ce războiul s-a transformat într-o cotropire a Franţei (anexarea Alsaciei şi Lorenei), Marx şi Engels i-au condamnat cu hotărîre pe germani. Ba chiar şi la începutul acestui război Marx şi Engels au aprobat refuzul lui Bebel şi Liebknecht de a vota creditele şi i-au sfătuit pe social-democraţi să nu se contopească cu burghezia, ci să apere interesele independente de clasă ale proletariatului. A aplica aprecierea făcută acestui război, burghezo-progresist şi cu caracter de eliberare naţională, la războiul imperialist de astăzi înseamnă a-ţi bate joc de adevăr. Acelaşi lucru se referă, şi în măsură şi mai mare, la războiul din 1854—1855 şi la toate războaiele din secolul al XIX-lea, cînd nu existau *nici* imperialismul de astăzi, *nici* condiţii obiective coapte pentru socialism, *nici* partide socialiste de masă în *toate* ţările beligerante, adică nu existau tocmai condiţiile din care Manifestul de la Basel a dedus tactica „revoluţiei proletare" *în legătură* cu un război între marile puteri.

Cine invocă astăzi atitudinea lui Marx faţă de războaiele din epoca în care burghezia era *progresistă* şi dă uitării cuvintele sale : „muncitorii nu au patrie" — cuvinte care se referă *tocmai* la epoca în care burghezia, care şi-a trăit traiul, este reacţionară, la epoca revoluţiei socialiste —, acela îl denaturează cu neruşinare pe Marx, substituind punctului de vedere socialist un punct de vedere burghez.

FALIMENTUL INTERNAŢIONALEI A II-A

Socialiştii din întreaga lume au declarat în mod solemn în 1912 la Basel că ei consideră războiul european care se apropia drept un act „criminal" şi profund reacţionar din partea *tuturor* guvernelor, un act de natură să grăbească prăbuşirea capitalismului, dînd în mod inevitabil naştere unei revoluţii împotriva acestuia. A venit războiul,

www.dacoromanica.ro

a venit criza. În loc să adopte o tactică revoluţionară, majoritatea partidelor social-democrate au adoptat o tactică reacţionară, trecînd de partea guvernelor şi a burgheziei din propria lor ţară. Această trădare a socialismului marchează falimentul Internaţionalei a II-a (1889—1914), şi noi trebuie să vedem ce a provocat acest faliment, ce a generat social-şovinismul, de unde îşi trage el forţa.

SOCIAL-ŞOVINISMUL ESTE OPORTUNISM DUS LA DESĂVÎRŞIRE

În tot cursul epocii Internaţionalei a II-a, în toate partidele social-democrate s-a dus o luptă între aripa revoluţionară şi cea oportunistă. Într-o serie de ţări s-a produs o sciziune pe această linie (Anglia, Italia, Olanda şi Bulgaria). Nici un marxist nu se îndoia că oportunismul este expresia politicii burgheze în mişcarea muncitorească, că este expresia intereselor micii burghezii şi ale alianţei dintre o infimă parte de muncitori îmburgheziţi şi „*propria*“ lor burghezie împotriva intereselor masei proletarilor, ale masei celor asupriţi.

Condiţiile obiective existente la sfîrşitul secolului al XIX-lea au făcut ca oportunismul să se întărească foarte mult, transformînd folosirea legalităţii burgheze în prosternare în faţa acesteia, creînd o pătură restrînsă de birocraţi şi aristocraţi în cadrul clasei muncitoare şi atrăgînd în rîndurile partidelor social-democrate un mare număr de „tovarăşi de drum“ mic-burghezi.

Războiul a grăbit acest proces, transformînd oportunismul în social-şovinism şi alianţa ocultă dintre oportunişti şi burghezie într-o alianţă făţişă. Totodată, autorităţile militare au introdus pretutindeni starea de asediu şi au pus botniţă masei muncitoreşti ; aproape toţi vechii conducători ai acesteia au trecut de partea burgheziei.

Baza economică a oportunismului şi social-şovinismului este aceeaşi : interesele unei pături infime de muncitori privilegiaţi şi ale micii burghezii, care-şi apără situaţia lor privilegiată, „dreptul“ lor de a căpăta fărîmituri din profiturile realizate de „propria“ lor burghezie naţională de

www.dacoromanica.ro

pe urma jefuirii altor naţiuni, de pe urma avantajelor care rezultă din situaţia ei de naţiune dominantă etc.

Conţinutul ideologic şi politic al oportunismului şi social-şovinismului este acelaşi : colaborarea între clase în loc de luptă între ele, renunţarea la mijloacele revoluţionare de luptă, ajutorarea „propriului" guvern în situaţia grea în care se află în loc de folosirea acestor greutăţi în vederea revoluţiei. Dacă luăm ţările europene în ansamblul lor, dacă ne îndreptăm atenţia nu spre anumite persoane (nici chiar spre persoane cu cel mai mare prestigiu), vedem că tocmai *curentul* oportunist a devenit principalul sprijin al social-şovinismului şi că în rîndurile revoluţionarilor se ridică aproape pretutindeni un protest mai mult sau mai puţin consecvent împotriva lui. Şi dacă privim, de pildă, modul în care s-au grupat curentele la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart din 1907, vedem că marxismul internaţional era împotriva imperialismului, în timp ce oportunismul internaţional încă de pe atunci era de partea lui.

UNITATEA CU OPORTUNIŞTII ÎNSEAMNĂ ALIANŢA MUNCITORILOR CU „PROPRIA" LOR BURGHEZIE NAŢIONALĂ ŞI SCINDAREA CLASEI MUNCITOARE REVOLUŢIONARE INTERNAŢIONALE

În trecut, în epoca dinainte de război, se considera adeseori că oportunismul, deşi este o „deviere", un „extremism", este totuşi o parte componentă legitimă a partidului social-democrat. Războiul a dovedit că în viitor acest lucru nu va mai fi cu putinţă. Oportunismul „s-a maturizat", şi-a îndeplinit pînă la capăt rolul de emisar al burgheziei în mişcarea muncitorească. Unitatea cu oportuniştii a devenit o pură ipocrizie, şi un exemplu în această privinţă ni-l oferă Partidul social-democrat german. În toate cazurile mai importante (de pildă cu prilejul votului de la 4 august), oportuniştii vin cu un ultimatum, a cărui acceptare o obţin datorită numeroaselor lor legături cu burghezia, datorită majorităţii de care dispun în conducerea sindicatelor etc. Astăzi, *unitatea* cu oportuniştii înseamnă *de fapt* subordonarea clasei muncitoare faţă de „propria" sa

www.dacoromanica.ro

burghezie naţională, alianţa cu ea în vederea asupririi altor naţiuni şi în vederea luptei pentru privilegiile de naţiune dominantă, înseamnă *scindarea* proletariatului revoluţionar din toate ţările.

Oricît de grea ar fi în unele cazuri lupta împotriva oportuniştilor care domină în numeroase organizaţii, oricît de multe particularităţi ar avea în unele ţări procesul de curăţire de oportunişti a rîndurilor partidelor muncitoreşti, acest proces este inevitabil şi rodnic. Socialismul reformist moare ; socialismul care renaşte „va fi un socialism revoluţionar, intransigent, insurecţional", după expresia justă a socialistului francez Paul Golay [223].

„KAUTSKISMUL"

Kautsky, cea mai mare somitate a Internaţionalei a II-a, oferă un exemplu cît se poate de tipic şi de grăitor al felului în care recunoaşterea în vorbă a marxismului a dus în fapt la transformarea lui în „struvism" sau în „brentanism" [224]. Acelaşi lucru se vede şi din exemplul lui Plehanov. Prin sofisme vădite, marxismul este golit de conţinutul său viu, revoluţionar ; se recunoaşte *totul* din marxism, *în afară* de mijloacele revoluţionare de luptă, de propagarea şi de pregătirea acestora, de educarea maselor tocmai în această direcţie. Kautsky „împacă" în mod neprincipial ideea fundamentală a social-şovinismului — admiterea apărării patriei în războiul actual —, făcînd de ochii lumii o concesie diplomatică celor de stînga sub forma abţinerii de la votarea creditelor, sub forma adoptării în vorbe a unei atitudini opoziţioniste etc. Kautsky, care în 1909 a scris o carte întreagă despre apropierea unei epoci a revoluţiilor şi despre legătura dintre război şi revoluţie, Kautsky, care în 1912 a semnat Manifestul de la Basel cu privire la folosirea în scopuri revoluţionare a războiului care se apropia, astăzi nu ştie cum să mai justifice şi să prezinte în culori mai frumoase social-şovinismul şi, la fel ca Plehanov, se alătură burgheziei pentru a-şi bate joc de orice planuri de revoluţie, de orice pas în direcţia unei lupte revoluţionare făţişe.

www.dacoromanica.ro

Clasa muncitoare nu poate să-şi ducă la îndeplinire rolul său revoluţionar mondial dacă nu duce un război necruţător împotriva acestei atitudini de renegare, împotriva acestei lipse de caracter, împotriva acestui servilism în faţa oportunismului şi împotriva acestei nemaipomenite vulgarizări teoretice a marxismului. Kautskismul nu este ceva întîmplător, ci produsul social al contradicţiilor Internaţionalei a II-a, o îmbinare a fidelităţii faţă de marxism în vorbă cu subordonarea faţă de oportunism în fapt.

Forma în care se manifestă această falsitate fundamentală a „kautskismului" diferă de la ţară la ţară. În Olanda — Roland-Holst, care respinge ideea apărării patriei, susţine unitatea cu partidul oportuniştilor. În Rusia — Troţki, care respinge şi el această idee, susţine, de asemenea, unitatea cu grupul oportunist şi şovin de la „Naşa Zarea". În Romînia — Racovschi, care declară război oportunismului, socotindu-l vinovat de falimentul Internaţionalei, e gata, totodată, să admită că ideea apărării patriei este legitimă. Toate acestea sînt manifestări ale răului pe care marxiştii olandezi (Gorter, Pannekoek) l-au denumit „radicalism pasiv" şi care se reduce la înlocuirea marxismului revoluţionar prin eclectism în teorie şi la servilism sau neputinţă în faţa oportunismului în practică.

LOZINCA MARXIŞTILOR ESTE LOZINCA SOCIAL-DEMOCRAŢIEI REVOLUŢIONARE

Războiul a provocat, desigur, o criză extrem de acută şi a agravat la maximum mizeria maselor. Caracterul reacţionar al acestui război, minciuna sfruntată a burgheziei din *toate* ţările, care-şi camuflează scopurile sale de jaf îndărătul „ideologiei naţionale", în condiţiile unei situaţii obiectiv-revoluţionare, toate acestea creează în mod inevitabil o stare de spirit revoluţionară în mase. Datoria noastră este să le ajutăm să înţeleagă, să adîncească şi să exprime într-o formă precisă această stare de spirit. Această sarcină îşi găseşte expresia justă numai în lozinca transformării războiului imperialist în război civil, şi *orice* luptă de clasă consecventă în cursul războiului, orice tac-

www.dacoromanica.ro

tică a „acțiunii de masă“ aplicată cu seriozitate duc în mod inevitabil la acest lucru. Nu putem ști dacă o mișcare revoluționară puternică va izbucni ca urmare a primului sau a celui de-al doilea război imperialist între marile puteri, în cursul războiului sau după el, dar în orice caz datoria noastră indiscutabilă este de a activa sistematic și neîncetat în această direcție.

Manifestul de la Basel se referă direct la exemplul Comunei din Paris, adică la exemplul transformării războiului dintre guverne în război civil. Acum o jumătate de veac, proletariatul era prea slab, condițiile obiective ale socialismului nu erau încă coapte, nu erau posibile o coordonare și o conlucrare între mișcările revoluționare din toate țările beligerante, iar faptul că o parte a muncitorilor parizieni s-au lăsat antrenați de „ideologia națională“ (tradiția anului 1792) a fost o slăbiciune mic-burgheză a acestora, slăbiciune pe care Marx a relevat-o la timpul său, și una din cauzele care au dus la căderea Comunei. La o jumătate de secol după Comună, condițiile care au dus la slăbirea revoluției de atunci au dispărut, și în prezent unui socialist nu-i este permis să se împace cu renunțarea la o activitate în spiritul comunarzilor din Paris.

EXEMPLUL FRATERNIZĂRII ÎN TRANȘEE

Ziarele burgheze din toate țările beligerante au citat cazuri de fraternizare între ostașii națiunilor beligerante pînă și în tranșee. Iar faptul că autoritățile militare (din Germania și din Anglia) au luat măsuri draconice împotriva acestei fraternizări dovedește că guvernele și burghezia îi acordă o mare importanță. Dacă în condițiile în care oportunismul domină în mod absolut în conducerea partidelor social-democrate din Europa occidentală și social-șovinismul este sprijinit de întreaga presă social-democrată și de toate somitățile Internaționalei a II-a au fost cu putință cazuri de fraternizare, aceasta arată cît de posibil ar fi să se scurteze actualul război criminal, reacționar și sclavagist și să se organizeze o mișcare revoluționară

www.dacoromanica.ro

pe plan internaţional, în cazul cînd fie chiar şi numai socialiştii de stînga din toate ţările beligerante ar duce o acţiune sistematică în această direcţie.

INSEMNĂTATEA ORGANIZAŢIILOR ILEGALE

Cei mai de vază anarhişti din întreaga lume s-au compromis nu mai puţin decît oportuniştii prin social-şovinismul (în spiritul lui Plehanov şi Kautsky) de care au dat dovadă în actualul război. Unul dintre rezultatele pozitive ale acestui război va fi, desigur, nimicirea şi a oportunismului, şi a anarhismului.

Fără a renunţa în nici un caz şi în nici o împrejurare la folosirea oricărei posibilităţi legale cît de mici de organizare a maselor şi de propagare a socialismului, partidele social-democrate trebuie să rupă cu prosternarea în faţa legalităţii. „Trageţi voi primii, domnilor burghezi", spunea Engels, făcînd aluzie la războiul civil şi la necesitatea ca noi să încălcăm legalitatea *după* ce o va fi încălcat burghezia. Criza a arătat că burghezia o încalcă în toate ţările, pînă şi în cele mai libere, şi că masele nu pot fi duse la revoluţie fără a se crea organizaţii ilegale în vederea propagării, discutării, aprecierii şi pregătirii mijloacelor revoluţionare de luptă. În Germania, de pildă, orice *acţiune cinstită* întreprinsă de socialişti este îndreptată împotriva oportunismului mîrşav şi a „kautskismului" ipocrit şi este întreprinsă în mod ilegal. În Anglia sînt trimişi la ocnă cei ce îndeamnă în presă la nesupunere la încorporare.

A considera că negarea metodelor ilegale de propagandă şi ridiculizarea lor în presa legală sînt compatibile cu apartenenţa la partidul social-democrat înseamnă a trăda socialismul.

DESPRE ÎNFRÎNGEREA „PROPRIULUI" GUVERN ÎN RĂZBOIUL IMPERIALIST

Cei care susţin ideea victoriei guvernului din propria lor ţară în războiul actual, precum şi cei care susţin lozinca „nici victorie, nici înfrîngere" se situează deopotrivă pe

www.dacoromanica.ro

poziţiile social-şovinismului. Într-un război reacţionar nu se poate ca clasa revoluţionară să nu dorească înfrîngerea guvernului din propria sa ţară, nu se poate să nu vadă legătura dintre insuccesele înregistrate de acesta pe tărîm militar şi posibilitatea de a-l răsturna mai uşor. Numai un burghez care crede că războiul început de guverne trebuie neapărat să se termine ca război între guverne, şi care doreşte acest lucru, găseşte „ridicolă" sau „absurdă" ideea că socialiştii din *toate* ţările beligerante trebuie să-şi manifeste dorinţa ca *toate* guvernele „proprii" să fie înfrînte. Dimpotrivă, această manifestare ar corespunde năzuinţei pe care orice muncitor conştient o poartă ascunsă în sufletul lui şi ar fi pe linia activităţii noastre, îndreptată spre transformarea războiului imperialist în război civil.

Fără îndoială că agitaţia susţinută dusă împotriva războiului de către o parte a socialiştilor englezi, germani şi ruşi „a slăbit puterea militară" a guvernelor respective, dar această agitaţie constituia un merit al socialiştilor. Socialiştii trebuie să explice maselor că, în afară de răsturnarea pe cale revoluţionară a „propriilor" guverne, pentru ele nu există altă salvare şi că în vederea atingerii acestui scop trebuie folosite dificultăţile întîmpinate de guverne în războiul actual.

DESPRE PACIFISM ŞI LOZINCA PĂCII

Adeseori starea de spirit a maselor în favoarea păcii exprimă un început de protest, de revoltă şi de înţelegere a faptului că războiul are un caracter reacţionar. Este de datoria tuturor social-democraţilor să folosească această stare de spirit. Ei trebuie să participe în modul cel mai activ la orice mişcare şi orice demonstraţii care vor porni de la această bază, dar nu vor înşela poporul prin admiterea ideii că, şi dacă nu există o mişcare revoluţionară, este cu putinţă pacea fără anexiuni, fără asuprirea naţiunilor, fără jaf, pacea care să nu poarte germenul unor noi războaie între guvernele de astăzi şi între clasele dominante de astăzi. O asemenea înşelare a poporului ar face numai jocul diplomaţiei secrete a guvernelor beligerante şi

www.dacoromanica.ro

ar corespunde planurilor lor contrarevoluţionare. Cine doreşte o pace trainică şi democratică trebuie să se pronunţe pentru războiul civil împotriva guvernelor şi burgheziei.

DESPRE DREPTUL NAŢIUNILOR LA AUTODETERMINARE

În războiul actual, modul cel mai răspîndit de înşelare a poporului de către burghezie este camuflarea scopurilor ei de jaf prin ideologia „eliberării naţionale". Englezii făgăduiesc libertatea Belgiei, germanii — libertatea Poloniei etc. În realitate, după cum am văzut, acesta este un război dus de asupritorii majorităţii naţiunilor din întreaga lume pentru consolidarea şi extinderea acestei asupriri.

Socialiştii nu-şi pot atinge ţelul lor măreţ fără a lupta împotriva oricărei asupriri a naţiunilor. De aceea ei trebuie să ceară neapărat ca partidele social-democrate din ţările *asupritoare* (îndeosebi din aşa-numitele „mari" puteri) să recunoască şi să susţină dreptul naţiunilor *asuprite* la autodeterminare, şi anume în sensul politic al cuvîntului, adică dreptul la despărţirea politică. Socialistul care aparţine unei naţiuni dominante sau unei naţiuni posesoare de colonii şi care nu susţine acest drept este un şovinist.

Susţinerea acestui drept nu numai că nu încurajează formarea de state mici, ci, dimpotrivă, duce la formarea mai liberă, mai îndrăzneaţă, şi de aceea pe scară mai largă şi mai generală de state mari şi uniuni de state, mai avantajoase pentru mase şi corespunzînd într-o măsură mai mare dezvoltării economice.

Socialiştii care aparţin naţiunilor *asuprite* trebuie, la rîndul lor, să lupte neapărat pentru o unitate deplină (inclusiv organizatorică) între *muncitorii* naţiunilor asuprite şi cei ai naţiunilor asupritoare. Ideea despărţirii pur juridice a unei naţiuni de alta (aşa-numita „autonomie cultural-naţională" a lui Bauer şi Renner) este o idee reacţionară.

Imperialismul este epoca asupririi, care merge progresiv, a naţiunilor din întreaga lume de către un pumn de „mari" puteri, şi de aceea nu se poate duce lupta împotriva imperialismului pentru revoluţia socialistă internaţională fără

www.dacoromanica.ro

recunoaşterea dreptului naţiunilor la autodeterminare. „Nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare“ (Marx şi Engels). Nu poate fi socialist proletariatul care se împacă cu o cît de mică violenţă din partea „propriei“ sale naţiuni împotriva altor naţiuni.

CAPITOLUL AL II-LEA
CLASELE ŞI PARTIDELE DIN RUSIA
BURGHEZIA ŞI RĂZBOIUL

Într-o singură privinţă guvernul rus n-a rămas mai prejos de confraţii săi din Europa : ca şi aceştia, el s-a priceput la înşelarea în stil mare a „propriului“ său popor. Şi în Rusia a fost pus în mişcare un aparat uriaş şi monstruos de răspîndire de minciuni şi mistificări pentru a infecta masele cu şovinism, pentru a le face să creadă că guvernul ţarist duce un război „drept“, că el apără în mod dezinteresat pe „fraţii slavi“ etc.

Clasa moşierilor şi vîrfurile burgheziei comerciale şi industriale au sprijinit cu înflăcărare politica belicoasă a guvernului ţarist. Ele se aşteaptă, cu drept cuvînt, la imense avantaje materiale şi la privilegii de pe urma împărţirii moştenirii turceşti şi a celei austriece. O serie întreagă de congrese ale acestora savurează de pe acum profiturile care s-ar scurge în buzunarele lor în cazul cînd armata ţaristă ar cîştiga victoria. În plus, reacţionarii îşi dau perfect de bine seama că, dacă mai există ceva ce ar putea să amîne prăbuşirea monarhiei Romanovilor şi să întîrzie izbucnirea unei noi revoluţii în Rusia, aceasta ar putea fi numai o victorie a ţarului în războiul din afară.

Păturile largi ale burgheziei „mijlocii“ de la oraşe, ale intelectualităţii burgheze, ale liberilor profesionişti etc. au fost şi ele — cel puţin la începutul războiului — contaminate de şovinism. Cadeţii — partidul burgheziei liberale din Rusia — au sprijinit întru totul şi fără nici o rezervă guvernul ţarist. În domeniul politicii externe, cadeţii susţin de mult politica guvernului. Panslavismul, la ajutorul căruia diplomaţia ţaristă a recurs de atîtea ori pentru a înscena mistificări politice în stil mare, a devenit ideologia

www.dacoromanica.ro

oficială a cadeţilor. Liberalismul rus a degenerat în *naţional*-liberalism. El se ia la întrecere în ceea ce priveşte „patriotismul" cu bandele pogromiste, votează întotdeauna cu plăcere pentru militarism, marinism etc. În tabăra liberalismului rus se observă aproape acelaşi fenomen ca cel petrecut în anii 1870—1880 în Germania, cînd liberalismul „progresist" s-a descompus şi din rîndurile lui a luat naştere partidul naţional-liberal. Burghezia liberală rusă a păşit definitiv pe calea contrarevoluţiei. Punctul de vedere pe care s-a situat P.M.S.D.R. în această problemă a fost întru totul confirmat. Viaţa a spulberat părerea oportuniştilor de la noi că liberalismul rus ar continua să fie o forţă motrice a revoluţiei din Rusia.

Clica de la conducere a reuşit, cu ajutorul presei burgheze, al clerului etc., să creeze şi în rîndurile ţărănimii o stare de spirit şovină. Dar pe măsură ce se vor întoarce ostaşii de pe cîmpul măcelului, starea de spirit de la sate se va schimba fără îndoială, şi nu în avantajul monarhiei ţariste. Partidele burghezo-democratice care au unele legături cu ţărănimea n-au putut rezista valului de şovinism. În Duma de stat, partidul trudovicilor a refuzat să voteze creditele de război. Dar prin gura liderului său Kerenski, el a făcut o declaraţie „patriotică", care este cît se poate de convenabilă pentru monarhie. Întreaga presă legală a „narodnicilor" i-a urmat în general pe liberali. Pînă şi aripa stîngă a democraţiei burgheze — aşa-zisul partid socialist-revoluţionar, afiliat la Biroul socialist internaţional, — s-a lăsat şi el dus de acest curent. D-l Rubanovici, reprezentantul acestui partid în B.S.I., se manifestă ca un social-şovinist făţiş. La Conferinţa de la Londra a socialiştilor din ţările „înţelegerii", jumătate din delegaţii acestui partid au votat rezoluţia şovină (cealaltă jumătate s-a abţinut). În presa ilegală a socialiştilor-revoluţionari (ziarul „Novosti" [225] etc.) precumpănesc şoviniştii. Revoluţionarii „din mediul burghez", adică revoluţionarii burghezi, care nu sînt legaţi de clasa muncitoare, au suferit un eşec cumplit în acest război. Trista soartă pe care au avut-o Kropotkin, Burţev şi Rubanovici este cît se poate de semnificativă.

www.dacoromanica.ro

CLASA MUNCITOARE ŞI RĂZBOIUL

Singura clasă din Rusia căreia nu i s-a putut inocula microbul şovinismului este proletariatul. Numai păturile cele mai înapoiate ale muncitorimii s-au dedat, la începutul războiului, la unele excese izolate. În privinţa participării muncitorilor la excesele care au avut loc la Moscova împotriva germanilor au fost multe exagerări. În general, clasa muncitoare din Rusia s-a dovedit a fi imună la şovinism.

Aceasta se explică prin situaţia revoluţionară din ţară şi prin condiţiile generale de trai ale proletariatului din Rusia.

Anii 1912—1914 au marcat începutul unui nou avînt revoluţionar măreţ în Rusia. Am fost din nou martorii unei mari mişcări greviste cum n-a mai fost vreodată. În 1913 greva revoluţionară de masă a cuprins, după calculele cele mai sumare, 1 500 000 de oameni, iar în 1914 a depăşit cifra de 2 000 000, apropiindu-se de nivelul anului 1905. în ajunul războiului, la Petersburg s-a ajuns la primele lupte de baricadă.

Partidul muncitoresc social-democrat ilegal din Rusia şi-a făcut datoria faţă de Internaţională. În mîinile lui, steagul internaţionalismului n-a tremurat. Partidul nostru a rupt de mult din punct de vedere organizatoric cu grupurile şi elementele oportuniste. Partidul nostru nu şi-a atîrnat de picioare ghiuleaua oportunismului şi a „legalismului cu orice preţ". Şi această împrejurare l-a ajutat să-şi îndeplinească datoria revoluţionară — aşa cum i-a ajutat pe tovarăşii italieni ruptura cu partidul oportunist al lui Bissolati.

Situaţia generală din ţara noastră nu este favorabilă înfloririi oportunismului „socialist" în rîndurile clasei muncitoare. În Rusia vedem o serie întreagă de nuanţe ale oportunismului şi reformismului răspîndite în rîndurile intelectualilor, ale micii burghezii etc. Dar în păturile muncitoreşti active politiceşte, acestea sînt în infimă minoritate. La noi, pătura muncitorilor şi funcţionarilor privilegiaţi este foarte slabă. La noi nu s-a putut crea fetişismul legalităţii. Lichidatorii (partidul oportuniştilor, condus de

www.dacoromanica.ro

Akselrod, Potresov, Cerevanin, Maslov etc.) înainte de război nu s-au bucurat de vreun sprijin serios în masele muncitoare. *Toţi* cei şase deputaţi-muncitori aleşi în Duma a IV-a de stat au fost adversari ai lichidatorismului. Tirajul la care a ajuns presa muncitorească legală şi colectele de bani care s-au făcut pentru ea la Petrograd şi Moscova au dovedit fără putinţă de tăgadă că 4/5 din muncitorii conştienţi se pronunţă împotriva oportunismului şi lichidatorismului.

De la începutul războiului, guvernul ţarist a arestat şi a deportat mii şi mii de muncitori înaintaţi, membri ai Partidului nostru muncitoresc social-democrat ilegal din Rusia. Acest fapt, precum şi introducerea stării de asediu în ţară, suspendarea ziarelor noastre etc. au constituit o frînă pentru mişcare. Dar activitatea revoluţionară ilegală a partidului nostru continuă totuşi. Comitetul din Petrograd al partidului nostru scoate ziarul ilegal „Proletarski Golos“ [226].

Articolele din ziarul „Soţial-Demokrat“, Organul Central al partidului, care apare în străinătate, se retipăresc la Petrograd şi se trimit în provincie. Apar manifeste ilegale care se difuzează şi în cazărmi. Afară din oraş, în diverse locuri ferite, au loc adunări ilegale ale muncitorilor. Nu de mult au început la Petrograd mari greve ale muncitorilor metalurgişti. În legătură cu aceste greve, Comitetul nostru din Petrograd a lansat mai multe apeluri către muncitori.

FRACŢIUNEA MUNCITOREASCĂ SOCIAL-DEMOCRATĂ DIN RUSIA ŞI RĂZBOIUL

În 1913, în rîndurile deputaţilor din Duma de stat s-a produs o sciziune. De o parte erau cei 7 partizani ai oportunismului, sub conducerea lui Ciheidze, care fuseseră aleşi în 7 gubernii neproletare, numărînd în total 214 000 de muncitori. De partea cealaltă erau 6 deputaţi, *toţi* din partea curiei muncitoreşti, aleşi în cele mai importante centre industriale din Rusia, numărînd 1 008 000 de muncitori.

Principalul obiect al divergenţei a fost : tactica marxismului revoluţionar, *sau* tactica reformismului oportunist ? În practică, divergenţa s-a făcut simţită mai ales în domeniul

www.dacoromanica.ro

activităţii *extra*parlamentare în mase. Această activitate trebuia să fie dusă în Rusia ilegal dacă aceia care o duceau voiau să se menţină pe terenul revoluţionar. Fracţiunea lui Ciheidze a rămas o aliată credincioasă a lichidatorilor, care se pronunţau împotriva activităţii ilegale, şi i-a susţinut în toate convorbirile avute cu muncitorii, la toate adunările. Rezultatul a fost sciziunea. Cei 6 deputaţi au format Fracţiunea muncitorească social-democrată din Rusia. Activitatea pe care a desfăşurat-o timp de un an a dovedit fără putinţă de tăgadă că ea se bucură de sprijinul majorităţii covîrşitoare a muncitorilor ruşi.

La începutul războiului, divergenţa s-a făcut simţită în modul cel mai pregnant. Fracţiunea lui Ciheidze se limita la activitatea parlamentară. Ea nu a votat pentru credite, căci altfel ar fi stîrnit în rîndurile muncitorilor o furtună de indignare împotriva sa. (Am văzut că în Rusia nici chiar trudovicii mic-burghezi nu au votat creditele.) Dar nici n-a protestat împotriva social-şovinismului.

Altfel a procedat Fracţiunea muncitorească social-democrată din Rusia, care exprima linia politică a partidului nostru. Ea a făcut ca protestul împotriva războiului să pătrundă în adîncurile clasei muncitoare, a desfăşurat propaganda împotriva imperialismului în masele largi ale proletarilor ruşi.

Şi acţiunea ei a trezit un ecou plin de simpatie în rîndurile muncitorilor, fapt care a speriat guvernul şi l-a determinat să-i aresteze pe tovarăşii noştri deputaţi şi să-i condamne la deportare pe viaţă în Siberia, violînd astfel în mod flagrant propriile sale legi. Chiar în primul comunicat oficial cu privire la arestarea tovarăşilor noştri, guvernul ţarist scria :

„Pe o poziţie cu totul deosebită s-au situat în această privinţă unii membri ai asociaţiilor social-democrate care prin activitatea lor urmăreau zdruncinarea forţei militare a Rusiei, făcînd agitaţie împotriva războiului prin manifeste subversive şi propagandă orală".

Atunci cînd Vandervelde a lansat cunoscutul apel de a se pune „temporar" capăt luptei împotriva ţarismului — în prezent din declaraţiile prinţului Kudaşev, ambasadorul ţarului în Belgia, s-a aflat că Vandervelde n-a întocmit

www.dacoromanica.ro

singur acest apel, ci în colaborare cu sus-numitul ambasador al ţarului —, *numai* partidul nostru, prin Comitetul său Central, a dat un răspuns negativ. Centrul de conducere al lichidatorilor a fost de acord cu Vandervelde, declarînd oficial în presă că, „prin activitatea pe care o desfăşoară, el *nu se opune războiului*".

Învinuirea adusă în primul rînd de guvernul ţarist tovarăşilor noştri deputaţi este aceea că au propagat în rîndurile muncitorilor acest răspuns negativ dat lui Vandervelde.

La proces, procurorul ţarist, d-l Nenarokomov, a dat drept pildă tovarăşilor noştri pe socialiştii germani şi francezi. „Social-democraţii germani — a spus el — au votat creditele de război şi s-au dovedit a fi prietenii guvernului. Aşa au procedat social-democraţii germani, dar nu aşa au procedat cavalerii tristei figuri ai social-democraţiei ruse... Socialiştii din Belgia şi Franţa au dat cu toţii uitării discordiile dintre ei şi celelalte clase, au dat uitării neînţelegerile de partid şi s-au încolonat fără şovăire sub drapel". Or, membrii Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia, supunîndu-se directivelor C.C. al partidului, n-au procedat, vedeţi dv., aşa...

Procesul a prezentat tabloul impresionant al amplei agitaţii ilegale împotriva războiului desfăşurate de partidul nostru în masele proletariatului. Se înţelege că tribunalul ţarist n-a reuşit nici pe departe „să descopere" întreaga activitate desfăşurată în acest domeniu de tovarăşii noştri. Dar şi ceea ce a fost scos la iveală a arătat cît de multe s-au făcut în scurtul răstimp de cîteva luni de zile.

La proces au fost date citirii manifestele ilegale lansate de grupurile şi comitetele noastre împotriva războiului şi pentru o tactică internaţionalistă. Muncitorii conştienţi din întreaga ţară erau legaţi prin fire nevăzute de membrii Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia, şi în limita posibilităţilor aceasta se străduia să-i ajute să aprecieze războiul din punct de vedere marxist.

Tovarăşul Muranov, deputat al muncitorilor din gubernia Harkov, a spus la proces :

www.dacoromanica.ro

„Întrucît am înţeles că poporul nu m-a trimis în Duma de stat pentru a toci fotoliul de deputat, mă deplasam pe teren pentru a cunoaşte starea de spirit a clasei muncitoare". Tot el a declarat la proces că şi-a asumat funcţia de agitator ilegal al partidului nostru, că a organizat comitete muncitoreşti la uzina „Verhneisetski" şi în alte părţi din Ural. La proces a reieşit că, după izbucnirea războiului, membrii Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia au cutreierat în scopuri de propagandă aproape întreaga ţară, că Muranov, Petrovski, Badaev şi ceilalţi au organizat numeroase întruniri muncitoreşti în cadrul cărora au fost adoptate rezoluţii împotriva războiului etc.

Guvernul ţarist îi ameninţa pe acuzaţi cu condamnarea la moarte. Din această cauză, nu toţi au avut la proces o comportare atît de curajoasă ca tovarăşul Muranov. Ei au căutat să le facă mai grea sarcina procurorilor ţarişti de a obţine condamnarea lor. De acest lucru se folosesc astăzi în mod nedemn social-şoviniştii ruşi pentru a estompa fondul chestiunii : de ce fel de parlamentarism are nevoie clasa muncitoare ?

Parlamentarismul este admis de Südekum şi Heine, de Sembat şi Vaillant, de Bissolati şi Mussolini, de Ciheidze şi Plehanov. Parlamentarismul este admis şi de tovarăşii noştri din Fracţiunea muncitorească social-democrată din Rusia, este admis şi de tovarăşii bulgari şi italieni care au rupt cu şovinismul. Există parlamentarism şi parlamentarism. Unii folosesc arena parlamentară pentru a intra în graţiile guvernelor lor, sau, în cel mai bun caz, pentru a se spăla pe mîini, cum a făcut fracţiunea lui Ciheidze. Alţii folosesc arena parlamentară pentru a rămîne revoluţionari pînă la capăt, pentru a-şi face datoria de socialişti şi internaţionalişti chiar şi în împrejurările cele mai grele. Celor dintîi, activitatea lor parlamentară le aduce fotolii ministeriale ; celorlalţi, activitatea lor parlamentară le aduce închisoare, deportare şi ocnă. Primii slujesc burghezia, ceilalţi — proletariatul. Primii sînt social-imperialişti, ceilalţi — marxişti revoluţionari.

www.dacoromanica.ro

CAPITOLUL AL III-LEA
REFACEREA INTERNAȚIONALEI

Cum trebuie refăcută Internaționala? Dar mai întîi cîteva cuvinte despre cum *nu trebuie* refăcută Internaționala.

METODA SOCIAL-ȘOVINIȘTILOR ȘI A „CENTRULUI"

O, social-șoviniștii din toate țările sînt mari „internaționaliști"! Chiar de la începutul războiului, grija pentru Internațională îi copleșește. Pe de o parte, ei susțin că ceea ce se vorbește despre *un faliment* al Internaționalei sînt „exagerări". În realitate nu s-a întîmplat nimic deosebit. Ascultați ce spune Kautsky: Internaționala este pur și simplu „un instrument pentru timp de pace"; este firesc deci ca în timp de război acest instrument să nu fie tocmai la înălțime. Pe de altă parte, social-șoviniștii din toate țările au găsit un mijloc foarte simplu — și ceea ce-i mai important: internațional — pentru a ieși din situația creată. Acest mijloc nu e complicat: trebuie să așteptăm numai să se termine războiul; pînă la terminarea războiului, socialiștii din fiecare țară trebuie să apere propria lor „patrie" și să susțină „propriile" lor guverne, iar după terminarea războiului „să se amnistieze" reciproc, să recunoască că *toți* au avut dreptate, că în timp de pace trăim ca frații, iar în timp de război — pe baza precisă a cutăror și cutăror rezoluții — îi îndemnăm pe muncitorii germani să tragă în frații lor francezi, și invers.

Acest punct de vedere îl împărtășesc deopotrivă și Kautsky, și Plehanov, și Victor Adler, și Heine. Victor Adler scrie că, „după ce vor trece vremurile astea grele, prima noastră datorie va fi să nu ne aducem unii altora învinuiri pentru orice nimic" [227]. Kautsky susține că, „nici de o parte, nici de cealaltă, pînă acum nici un socialist serios n-a spus nimic de natură să provoace îngrijorare" pentru soarta Internaționalei. Plehanov spune că „e neplăcut să strîngi mîini (ale social-democraților germani) care miros a sînge, sîngele celor uciși fără să fi avut vreo vină". În același timp însă propune o „amnistie": „În

www.dacoromanica.ro

această chestiune — scrie el — se cuvine ca *inima* să se supună *raţiunii*. În folosul măreţei sale cauze, Internaţionala va trebui să ia în consideraţie chiar şi regretele tardive". În revista „Sozialistische Monatshefte", Heine numeşte comportarea lui Vandervelde o comportare „bărbătească şi mîndră" şi o dă ca exemplu celor de stînga din Germania [228].

Într-un cuvînt, cînd se va termina războiul, instituiţi o comisie compusă din Kautsky şi Plehanov, Vandervelde şi Adler, şi într-o clipă va fi întocmită o rezoluţie „unanimă" în spiritul unei amnistii reciproce. Diferendul va fi cocoloşit *cu succes*. În loc să fie ajutaţi să înţeleagă cele întîmplate, muncitorii vor fi înşelaţi printr-o „unitate" pe hîrtie, de ochii lumii. Unirii social-şoviniştilor şi făţarnicilor din toate ţările i se va spune refacerea Internaţionalei.

Nu trebuie să ne ascundem după deget: pericolul unei asemenea „refaceri" este foarte mare. Social-şoviniştii din toate ţările sînt deopotrivă interesaţi într-o refacere de acest fel. Toţi deopotrivă vor ca masele muncitoreşti din propria lor ţară să nu se lămurească asupra chestiunii: socialism *sau* naţionalism. Toţi deopotrivă au interesul să-şi acopere reciproc păcatele. Toţi deopotrivă se găsesc în imposibilitatea de a propune altceva în afară de ceea ce propune virtuosul ipocriziei „internaţionale", Kautsky.

Or, unii îşi dau prea puţin seama de acest pericol. În cursul unui an de război s-au făcut o serie de încercări de a restabili legăturile internaţionale. Nu ne referim la conferinţele de la Londra şi Viena, unde s-au adunat şovinişti declaraţi cu scopul de a ajuta statelor-majore şi burgheziei din propriile lor „patrii". Ne referim la conferinţele de la Lugano, de la Copenhaga [229], la Conferinţa internaţională a femeilor şi la Conferinţa internaţională a tineretului [230]. Aceste conferinţe au fost animate de cele mai bune intenţii. Dar ele n-au văzut nicidecum pericolul pe care l-am arătat. Ele n-au trasat internaţionaliştilor o linie de luptă, n-au arătat proletariatului ce pericol prezintă pentru el metoda social-şovinistă de „refacere" a Internaţionalei. În cel mai bun caz, ele s-au limitat să repete vechile rezoluţii şi nu au arătat muncitorilor că, dacă nu

www.dacoromanica.ro

vor lupta împotriva social-şoviniştilor, cauza socialismului n-are sorţi de izbîndă. Ele au însemnat, în cel mai bun caz, *un pas pe loc.*

SITUAŢIA DIN RÎNDURILE OPOZIŢIEI

Nu încape îndoială că situaţia din rîndurile opoziţiei social-democrate germane prezintă cel mai mare interes pentru toţi internaţionaliştii. Social-democraţia germană oficială, care a fost partidul cel mai puternic şi partidul conducător în cadrul Internaţionalei a II-a, a dat cea mai dureroasă lovitură organizaţiei internaţionale a muncitorilor. Totodată însă, în cadrul social-democraţiei germane s-a format cea mai puternică opoziţie. Dintre marile partide din Europa, el a fost primul în care a răsunat protestul viguros al tovarăşilor rămaşi credincioşi faţă de steagul socialismului. Am citit cu multă bucurie revistele „Lichtstrahlen" şi „Die Internationale". Cu şi mai multă bucurie am aflat că în Germania sînt difuzate manifeste revoluţionare ilegale, ca, de pildă, manifestul : „Duşmanul principal se află în propria noastră ţară". Asta dovedeşte că în rîndurile muncitorilor germani spiritul socialismului este viu, că mai există în Germania oameni în stare să apere marxismul revoluţionar.

În cadrul social-democraţiei germane se conturează în modul cel mai pregnant sciziunea din rîndurile socialismului contemporan. Aici apar cît se poate de limpede cele trei curente : oportuniştii-şovinişti, care nicăieri n-au ajuns la un asemenea grad de decădere şi renegare ca în Germania ; „centrul" kautskist, care a dovedit că nu e în stare să îndeplinească alt rol decît pe acela de slugă a oportuniştilor ; şi stînga, singurii social-democraţi din Germania.

Firește, pe noi, cel mai mult ne interesează situaţia din rîndurile stîngii germane. În cei de stînga, noi vedem pe tovarăşii noştri, vedem speranţa tuturor elementelor internaţionaliste.

Cum se prezintă această situaţie ?

www.dacoromanica.ro

Revista „Die Internationale" a avut perfectă dreptate cînd a spus că în stînga germană totul se află încă într-un proces de dospire, că vor mai avea loc regrupări importante, că în cadrul ei există elemente mai hotărîte şi mai puţin hotărîte.

Noi, internaţionaliştii ruşi, nu avem, fireşte, cîtuşi de puţin pretenţia de a ne amesteca în treburile interne ale tovarăşilor noştri de stînga din Germania. Noi înţelegem că numai ei singuri sînt în măsură să-şi aleagă metodele de luptă împotriva oportuniştilor, ţinînd seama de condiţiile de timp şi de loc. Noi considerăm numai că avem dreptul şi datoria să ne spunem deschis părerea despre starea de lucruri de la ei.

Convingerea noastră este că autorul articolului de fond din revista „Die Internationale" a avut perfectă dreptate cînd a afirmat că „centrul" kautskist pricinuieşte mai mult rău marxismului decît social-şovinismul făţiş. Cine cocoloşeşte astăzi divergenţele şi, sub eticheta marxismului, propagă astăzi în rîndurile muncitorilor ceea ce propagă kautskismul, acela-i adoarme pe muncitori, acela este mai periculos decît alde Südekum şi Heine, care pun problema categoric şi-i determină pe muncitori să caute să înţeleagă cum stau lucrurile.

Fronda împotriva „instanţelor" pe care şi-o permit în ultima vreme Kautsky şi Haase nu trebuie să inducă pe nimeni în eroare. Divergenţele dintre ei şi alde Scheidemann nu sînt divergenţe de ordin principial. Unii consideră că Hindenburg şi Mackensen au *şi* învins şi că îţi poţi permite luxul să protestezi împotriva anexiunilor. Ceilalţi consideră că Hindenburg şi Mackensen n-au învins *încă* şi că de aceea trebuie „să rezistăm pînă la capăt".

Kautskismul duce împotriva „instanţelor" numai o luptă de ochii lumii, — tocmai pentru ca după război să poată estompa în faţa muncitorilor divergenţa principială şi să cocoloşească totul printr-o a o mie şi una rezoluţie emfatică, întocmită într-un vag spirit „de stînga", lucru la care se pricep atît de bine diplomaţii Internaţionalei a II-a.

Se înţelege de la sine că, în lupta sa grea împotriva „instanţelor", opoziţia germană trebuie să folosească şi

www.dacoromanica.ro

această frondă neprincipială a kautskismului. Dar piatra de încercare a oricărui internaţionalist trebuie să rămînă atitudinea negativă faţă de neokautskism. Adevărat internaţionalist este numai acela care luptă împotriva kautskismului, care înţelege că „centrul", *chiar şi după* aparenta cotitură a conducătorilor lui, rămîne din punct de vedere principial *aliatul şoviniştilor şi oportuniştilor.*

O imensă importanţă are atitudinea noastră faţă de elementele şovăielnice din Internaţională în general. Asemenea elemente — în cea mai mare parte socialişti de nuanţă *pacifistă* — există şi în ţările neutre, şi în unele ţări beligerante (în Anglia, de pildă, Partidul laburist independent). Aceste elemente pot să ne fie tovarăşi de drum. Trebuie să ne apropiem de ele ca să luptăm împotriva social-şoviniştilor. Dar nu trebuie să uităm că ele nu sînt *decît* tovarăşi de drum, că în ceea ce este mai important şi esenţial, atunci cînd va fi vorba de refacerea Internaţionalei, aceste elemente nu vor fi cu noi, ci împotriva noastră, vor fi de partea lui Kautsky, Scheidemann, Vandervelde şi Sembat. La conferinţele internaţionale nu trebuie să ne limităm programul la ceea ce este acceptabil pentru aceste elemente. Altminteri am deveni noi înşine prizonierii pacifiştilor şovăielnici. Aşa s-a întîmplat, de pildă, la Conferinţa internaţională a femeilor de la Berna. Delegaţia germană, care a adoptat punctul de vedere al tov. Clara Zetkin, a jucat de fapt acolo rolul de „centru". Conferinţa femeilor a spus numai ceea ce era acceptabil pentru delegatele din partidul oportunist olandez al lui Troelstra şi pentru delegatele din I.L.P. (Partidul laburist independent), care — să nu uităm acest lucru — la Conferinţa de la Londra a şoviniştilor din ţările „înţelegerii" a votat pentru rezoluţia lui Vandervelde. Avem toată consideraţia faţă de I.L.P. pentru lupta curajoasă dusă împotriva guvernului englez în timpul războiului. Noi ştim însă că acest partid nu s-a situat şi nu se situează pe poziţii marxiste. Or, noi considerăm că în momentul de faţă principala sarcină a opoziţiei social-democrate este de a ridica steagul marxismului revoluţionar, de a spune muncitorilor ferm şi precis cum privim noi războaiele imperialiste, de a lansa lozinca

www.dacoromanica.ro

acţiunilor revoluţionare de masă, adică a transformării epocii războaielor imperialiste în începutul epocii războaielor civile.

În ciuda tuturor greutăţilor, elemente social-democrate revoluţionare există în multe ţări. Şi în Germania, şi în Rusia, şi în Scandinavia (un curent influent, al cărui reprezentant este tov. Höglund), şi în Balcani (partidul „tesneacilor" din Bulgaria), şi în Italia, şi în Anglia (o parte din Partidul socialist britanic), şi în Franţa (chiar Vaillant a recunoscut în „L'Humanité" că a primit scrisori de protest din partea unor internaţionalişti, dar n-a publicat în întregime nici una din ele), şi în Olanda (tribuniştii [231]) etc. există asemenea elemente. Să unim aceste elemente marxiste — oricît de puţine ar fi ele la început —, să reamintim în numele lor cuvintele, astăzi uitate, ale adevăratului socialism, să chemăm muncitorii din toate ţările să rupă cu şoviniştii şi să se înroleze sub vechiul steag al marxismului — aceasta este sarcina vremurilor noastre.

Conferinţele cu aşa-zise programe „de acţiune" nu făceau pînă acum decît să proclame, într-un mod mai mult sau mai puţin consecvent, un simplu program pacifist. Marxismul nu este pacifism. Trebuie, desigur, să luptăm pentru încetarea cît mai grabnică a războiului. Dar revendicarea „păcii" capătă un sens proletar numai atunci cînd este însoţită de chemarea la luptă *revoluţionară*. Fără o serie de revoluţii, aşa-numita pace democratică rămîne o utopie mic-burgheză. Un adevărat program de acţiune nu ar putea fi decît un program *marxist*, care să dea maselor o explicaţie completă şi clară a celor întîmplate, să le lămurească ce este imperialismul şi cum trebuie dusă lupta împotriva lui, să declare deschis că oportunismul a fost acela care a dus la falimentul Internaţionalei a II-a şi să cheme deschis la construirea unei Internaţionale marxiste fără oportunişti şi *împotriva* lor. Numai un asemenea program, care să arate că avem încredere în noi înşine, că credem în marxism, că declarăm oportuniştilor război pe viaţă şi pe moarte, ar putea să ne asigure mai curînd sau mai tîrziu simpatia maselor cu adevărat proletare.

www.dacoromanica.ro

PARTIDUL MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA ŞI INTERNAŢIONALA A III-A

P.M.S.D.R. s-a despărţit de mult de oportuniştii din rîndurile sale. Acum oportuniştii ruşi au devenit şi şovinişti. Asta nu face decît să ne confirme părerea că în interesul socialismului ruptura cu ei este necesară. Sîntem încredinţaţi că divergenţele care există astăzi între social-democraţi şi social-şovinişti nu sînt de loc mai mici decît acelea care au existat între socialişti şi anarhişti atunci cînd social-democraţii s-au despărţit de aceştia din urmă. Oportunistul Monitor a spus, pe bună dreptate, în „Preussische Jahrbücher" că oportuniştilor şi burgheziei le convine actuala unitate, deoarece ea îi sileşte pe cei de stînga să se supună şoviniştilor şi-i împiedică pe muncitori să se lămurească asupra divergenţelor existente şi să-şi creeze un partid cu adevărat muncitoresc, cu adevărat socialist. Sîntem ferm convinşi că în situaţia de astăzi ruptura cu oportuniştii şi şoviniştii este prima datorie a revoluţionarilor — tot aşa cum ruptura cu galbenii, cu antisemiţii, cu sindicatele muncitoreşti liberale etc. a fost necesară în vederea luminării cît mai grabnice a muncitorilor înapoiaţi şi a atragerii lor în rîndurile partidului social-democrat.

După părerea noastră, Internaţionala a III-a ar trebui creată pe o astfel de bază revoluţionară. Pentru partidul nostru nu se mai pune problema dacă ruptura cu social-şoviniştii este sau nu necesară. Pentru el, această problemă a fost rezolvată o dată pentru totdeauna. Pentru el nu se pune decît problema realizării cît mai grabnice a acestei rupturi pe scară internaţională.

Este cît se poate de limpede că, pentru crearea unei organizaţii marxiste *internaţionale*, trebuie ca în *mai multe* ţări să existe hotărîrea de a se crea partide marxiste de sine stătătoare. Germania, fiind ţara cu cea mai veche şi mai puternică mişcare muncitorească, are o importanţă hotărîtoare. Viitorul apropiat va arăta dacă sînt sau nu coapte condiţiile pentru crearea unei Internaţionale noi, marxiste. În caz afirmativ, partidul nostru va intra bucuros

www.dacoromanica.ro

într-o asemenea Internaţională a III-a, purificată de oportunism şi şovinism. În caz negativ, va fi un indiciu că pentru o astfel de purificare mai e nevoie de o evoluţie mai mult sau mai puţin îndelungată. În acest caz, partidul nostru va forma o opoziţie extremă în cadrul vechii Internaţionale, pînă cînd în mai multe ţări se va crea baza unei asociaţii internaţionale a muncitorilor care să se situeze pe poziţiile marxismului revoluţionar.

Noi nu ştim şi nu putem şti cum vor evolua lucrurile pe arena internaţională în anii care urmează. Dar ceea ce ştim sigur şi sîntem ferm convinşi este că partidul *nostru* va lucra neobosit, în direcţia arătată, în ţara *noastră*, în rîndurile proletariatului *nostru* şi prin întreaga sa activitate de zi cu zi va crea secţia din Rusia a unei Internaţionale *marxiste*.

Şi la noi, în Rusia, sînt destui social-şovinişti făţişi şi destule grupuri „de centru". Aceşti oameni vor lupta împotriva creării unei Internaţionale marxiste. Ştim că Plehanov se situează pe aceeaşi poziţie principială cu Südekum şi îi întinde încă de pe acum mîna. Ştim că aşa-numitul „Comitet de organizare", condus de Akselrod, propovăduieşte kautskismul adaptat la condiţiile din Rusia. Pretinzînd că propovăduiesc unitatea clasei muncitoare, oamenii aceştia propovăduiesc de fapt unitatea cu oportuniştii şi, prin aceştia, cu burghezia. Dar tot ceea ce ştim despre actuala mişcare muncitorească din Rusia ne îndreptăţeşte convingerea nestrămutată că proletariatul conştient din Rusia va rămîne şi de acum înainte *alături de partidul nostru*.

CAPITOLUL AL IV-LEA
ISTORIA SCIZIUNII ŞI ACTUALA SITUAŢIE A SOCIAL-DEMOCRAŢIEI DIN RUSIA

Tactica P.M.S.D.R. cu privire la război, pe care am expus-o mai sus, este rezultatul inevitabil al dezvoltării de 30 de ani a social-democraţiei din Rusia. Nu putem înţelege just această tactică şi nici actuala situaţie a social-democraţiei din ţara noastră dacă nu aprofundăm istoria parti-

www.dacoromanica.ro

dului nostru. Iată de ce trebuie să reamintim şi cu acest prilej cititorului principalele fapte din istoria partidului nostru.

Social-democraţia a apărut ca curent ideologic în 1883, cînd, în străinătate, grupul „Eliberarea muncii" a făcut pentru prima dată o expunere sistematică a concepţiilor social-democrate aplicate la Rusia [232]. Pînă la începutul ultimului deceniu al secolului trecut, social-democraţia a rămas un curent ideologic fără legătură cu mişcarea muncitorească de masă din Rusia. La începutul ultimului deceniu al secolului trecut, avîntul social, frămîntările din rîndurile muncitorilor şi mişcarea grevistă au transformat social-democraţia într-o forţă politică activă, indisolubil legată de lupta (atît economică, cît şi politică) a clasei muncitoare. Şi chiar din acest moment începe scindarea social-democraţiei în „economişti" şi „iskrişti".

„ECONOMIŞTII" ŞI VECHEA „ISKRĂ" (1894—1903)

„Economismul" a fost un curent oportunist în cadrul social-democraţiei ruse. Esenţa lui politica se reducea la programul : „pentru muncitori — lupta economică, pentru liberali — cea politică". Principalul lui sprijin teoretic a fost aşa-numitul „marxism legal", sau „struvism", care „admitea" un „marxism" cu desăvîrşire lipsit de orice spirit revoluţionar şi adaptat la nevoile burgheziei liberale. Invocînd înapoierea maselor muncitoreşti din Rusia şi dorind „să meargă cu masele", „economiştii" limitau sarcinile şi amploarea mişcării muncitoreşti la lupta economică şi la sprijinirea politică a liberalismului, fără să-şi pună sarcini politice de sine stătătoare şi nici un fel de sarcini revoluţionare.

Lupta dusă de vechea „Iskră" (1900—1903) împotriva „economismului", în numele principiilor social-democraţiei revoluţionare, a fost încununată de succes. Toată floarea proletariatului conştient a trecut de partea „Iskrei". Cu cîţiva ani înainte de revoluţie, social-democraţia a prezentat un program cît se poate de consecvent şi de intransigent. Şi lupta dintre clase, acţiunea desfăşurată de mase în timpul revoluţiei din 1905 au confirmat acest program.

www.dacoromanica.ro

„Economiştii" se adaptau la starea de înapoiere a maselor. „Iskra" pregătea o avangardă a muncitorilor capabila să ducă masele înainte. *Toate* argumentele pe care le invocă astăzi social-şoviniştii (necesitatea de a ţine seama de mase, caracterul progresist al imperialismului, „iluziile" revoluţionarilor etc.) au fost invocate şi de „economişti". Rusia social-democrată a făcut cunoştinţă încă de acum 20 de ani cu transformarea oportunistă a marxismului în „struvism".

MENŞEVISMUL ŞI BOLŞEVISMUL (1903—1908)

Epoca revoluţiei burghezo-democratice a generat o nouă luptă de curente în rîndurile social-democraţiei, luptă care a fost continuarea directă a celei precedente. „Economismul" s-a transformat în „menşevism". Susţinînd tactica revoluţionară, vechea „Iskră" a creat „bolşevismul".

În anii furtunoşi 1905—1907, menşevismul a fost un curent oportunist care era susţinut de burghezii liberali şi care promova tendinţele liberale-burgheze în rîndurile mişcării muncitoreşti. Adaptarea luptei clasei muncitoare la liberalism — aceasta a fost esenţa menşevismului. Bolşevismul, dimpotrivă, punea ca sarcină muncitorilor social-democraţi să ridice la lupta revoluţionară ţărănimea democratică, în pofida nestatorniciei şi trădărilor liberalismului. Şi masele muncitoreşti, după cum au recunoscut în repetate rînduri menşevicii înşişi, au mers alături de bolşevici în toate acţiunile mai importante din timpul revoluţiei.

În Rusia, revoluţia din 1905 a verificat, a consolidat, a adîncit şi a călit tactica social-democrată intransigent-revoluţionară. În repetate rînduri, acţiunea deschisă a claselor şi a partidelor a dat la iveală legătura dintre oportunismul social-democrat („menşevism") şi liberalism.

MARXISMUL ŞI LICHIDATORISMUL (1908—1914)

Epoca contrarevoluţionară a pus din nou la ordinea zilei, într-o formă cu totul nouă, problema dacă social-democraţia trebuie să adopte o tactică oportunistă sau una

www.dacoromanica.ro

revoluţionară. Din matca principală a menşevismului, cu toate protestele multora dintre cei mai buni reprezentanţi ai lui, a luat naştere curentul lichidatorist, renunţarea la lupta pentru o nouă revoluţie în Rusia, renunţarea la organizaţia ilegală şi la munca ilegală, a luat naştere o atitudine de ironie plină de dispreţ faţă de „mişcarea ilegală", faţă de lozinca republicii etc. Grupul publiciştilor legali de la revista „Naşa Zarea" (d-nii Potresov, Cerevanin etc.) s-a închegat într-un nucleu independent de vechiul partid social-democrat, nucleu pe care l-a susţinut, l-a cultivat şi căruia, recurgînd la mii de mijloace, i-a făcut reclamă burghezia liberală din Rusia, care voia să-i determine pe muncitori să renunţe la lupta revoluţionară.

Acest grup de oportunişti a fost exclus din partid de Conferinţa din ianuarie 1912 a P.M.S.D.R., care a refăcut partidul, în ciuda împotrivirii turbate a unei serii întregi de grupuri şi grupuleţe din străinătate. Timp de mai bine de doi ani (începutul anului 1912 — jumătatea anului 1914) s-a dat o luptă îndîrjită între cele două partide social-democrate : între C.C., ales în ianuarie 1912, şi „Comitetul de organizare", care nu recunoştea Conferinţa din ianuarie şi voia să refacă partidul într-alt fel, păstrînd unitatea cu grupul de la „Naşa Zarea" ; s-a dat o luptă îndîrjită între cele două cotidiane muncitoreşti („Pravda" şi „Luci"[233] şi succesorii lor), precum şi între cele două fracţiuni social-democrate din Duma a IV-a de stat („Fracţiunea muncitorească social-democrată din Rusia" — fracţiunea pravdiştilor, sau marxiştilor — şi „fracţiunea social-democrată" a lichidatorilor, în frunte cu Ciheidze).

Apărînd fidelitatea faţă de principiile revoluţionare ale partidului, sprijinind avîntul în creştere al mişcării muncitoreşti (îndeosebi după primăvara anului 1912), îmbinînd organizarea legală cu cea ilegală, presa şi agitaţia, „pravdiştii" au unit în jurul lor majoritatea covîrşitoare a clasei muncitoare conştiente, în timp ce lichidatorii — acţionînd ca forţă politică exclusiv prin intermediul grupului de la „Naşa Zarea" — se bazau pe sprijinul multilateral al elementelor liberale-burgheze.

Subscripţiile băneşti făcute deschis de grupuri de muncitori pentru ziarele ambelor partide, subscripţii care în acea

www.dacoromanica.ro

epocă constituiau o formă adaptată la condiţiile din Rusia (şi singura formă legală posibilă şi care putea fi controlată de toată lumea) *a cotizaţiilor de membru* ale social-democraţilor, au arătat în mod concret izvorul proletar al forţei şi influenţei „pravdiştilor“ (marxiştilor) şi izvorul burghezo-liberal al forţei şi influenţei lichidatorilor (şi a „Comitetului de organizare“ al acestora). Iată datele sumare cu privire la aceste subscripţii, date care au fost publicate amănunţit în cartea „Marxism şi lichidatorism“ [234] şi mai puţin amănunţit în ziarul social-democrat german „Leipziger Volkszeitung“ [235] din 21 iulie 1914.

Numărul şi suma subscripţiilor pentru ziarele din Petersburg, marxiste (pravdiste) şi pentru cele lichidatoriste, în perioada 1 ianuarie — 13 mai 1914 :

	Pravdişti		Lichidatori	
	Numărul subscripţiilor	Suma în ruble	Numărul subscripţiilor	Suma în ruble
Din partea grupurilor de muncitori	2 873	18 934	671	5 296
Din partea altor grupuri	713	2 650	453	6 760

Aşadar, în 1914, partidul nostru a unit în jurul tacticii social-democrate revoluţionare 4/5 din numărul muncitorilor conştienţi din Rusia. Numărul subscripţiilor făcute în tot cursul anului 1913 de grupurile de muncitori pentru pravdişti şi pentru lichidatori este respectiv de 2 181 şi 661. De la 1 ianuarie 1913 şi pînă la 13 mai 1914 avem un total de 5 054 de subscripţii făcute de grupurile de muncitori pentru „pravdişti“ (adică pentru partidul nostru) şi de 1 332, adică 20,8%, pentru lichidatori.

MARXISMUL ŞI SOCIAL-ŞOVINISMUL (1914—1915)

Marele război european din 1914—1915 a dat tuturor social-democraţilor din Europa şi din Rusia posibilitatea de a-şi verifica tactica într-un moment de criză de proporţii mondiale. În ceea ce priveşte ţarismul, caracterul reacţionar, sclavagist, de jaf al războiului apare incomparabil mai pregnant decît în ceea ce priveşte celelalte guverne.

www.dacoromanica.ro

Cu toate acestea, grupul principal al lichidatorilor (singurul care, în afară de grupul nostru, exercită o serioasă influenţă în Rusia, datorită legăturilor sale cu liberalii) a cotit spre social-şovinism ! Bucurîndu-se un timp destul de îndelungat de monopolul legalităţii, acest grup de la „Naşa Zarea" a început să propage în mase ideea „neîmpotrivirii la război", ideea că este de dorit să învingă tripla (astăzi cvadrupla) înţelegere şi învinuieşte imperialismul german de „păcate strigătoare la cer" etc. Plehanov, care, începînd din 1903, şi-a dovedit în repetate rînduri totala sa lipsă de caracter în materie de politică, trecînd de repetate ori la oportunişti, s-a situat şi mai categoric pe aceeaşi poziţie, atrăgîndu-şi laudele întregii prese burgheze din Rusia. Plehanov a decăzut atît de mult, încît a ajuns să declare că, în ceea ce priveşte ţarismul, războiul este drept şi a publicat în ziarele guvernamentale din Italia un interviu prin care căuta să atragă această ţară în război ! !

Justeţea aprecierii noastre asupra lichidatorismului şi a excluderii grupului principal al lichidatorilor din partidul nostru a fost, aşadar, pe deplin confirmată. Programul real al lichidatorilor şi semnificaţia reală a curentului lor constă astăzi nu numai în oportunism în general, ci şi în faptul că ei apără privilegiile şi avantajele de naţiune dominantă ale moşierimii şi burgheziei velicoruse. El reprezintă un curent politic *naţional-liberal* în mişcarea muncitorească. El reprezintă alianţa unei părţi a mic-burghezilor radicali şi a unei părţi infime de muncitori privilegiaţi cu „propria" lor burghezie naţională, împotriva masei proletariatului.

SITUAŢIA ACTUALĂ DIN PARTIDUL SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA

După cum am mai spus, nici lichidatorii, nici o serie întreagă de grupuri din străinătate (grupul lui Plehanov, al lui Aleksinski, al lui Troţki etc.), nici aşa-numiţii social-democraţi „naţionali" (adică nevelicoruşi) nu au recunoscut Conferinţa noastră din ianuarie 1912. În noianul de injurii cu care am fost împroşcaţi, cel mai des revine acuzaţia de „uzurpatorism" şi „scizionism". Noi am răspuns prezentînd cifre exacte şi susceptibile de o verificare obiectivă, care

www.dacoromanica.ro

dovedesc că partidul nostru unește în jurul său 4/5 din totalul muncitorilor conștienți din Rusia. Asta nu e puțin, dacă ținem seama de toate greutățile pe care le întîmpină activitatea ilegală în epoca de contrarevoluție.

Dacă în Rusia este posibilă „unitatea" pe baza tacticii social-democrate fără a exclude grupul de la „Nașa Zarea", de ce atunci numeroșii noștri adversari n-au înfăptuit-o *nici măcar între ei?* Din ianuarie 1912 au trecut nu mai puțin de trei ani și jumătate, și în tot acest timp adversarii noștri, oricît de mult au dorit acest lucru, n-au fost în stare să creeze un partid social-democrat împotriva noastră. Faptul acesta constituie cel mai bun argument în apărarea partidului nostru.

Întreaga istorie a grupurilor social-democrate care luptă împotriva partidului nostru este istoria destrămării și descompunerii lor. În martie 1912, ele „s-au unit" toate, fără nici o excepție, injuriile împotriva noastră constituind platforma acestei uniri. Dar încă din august 1912, cînd a fost creat împotriva noastră așa-numitul „Bloc din august", în rîndurile lor a și început destrămarea [236]. O parte din grupuri se desprind de ele. Ele nu sînt în stare să creeze un partid și un C.C. Ele nu creează decît un Comitet de organizare „pentru restabilirea unității". În realitate însă, acest Comitet de organizare s-a dovedit a fi un paravan neputincios al grupului lichidatorist din Rusia. În întreaga perioadă a uriașului avînt al mișcării muncitorești din Rusia și a grevelor de masă din 1912—1914, singurul grup din întregul „Bloc din august" care a activat în mase rămîne grupul de la „Nașa Zarea", a cărui forță rezidă în legăturile lui cu liberalii. La începutul anului 1914 ies în mod formal din „Blocul din august" social-democrații letoni (social-democrații polonezi n-au făcut parte din el), iar Trotki, unul dintre liderii blocului, l-a părăsit în mod neformal, creîndu-și din nou un grup aparte. În iulie 1914, la Conferința de la Bruxelles, cu participarea Comitetului Executiv al Biroului socialist internațional, a lui Kautsky și a lui Vandervelde, s-a creat împotriva noastră așa-numitul „Bloc de la Bruxelles", în care letonii n-au intrat și pe care l-au părăsit foarte curînd social-democrații polonezi — opoziția. După izbucnirea războiului,

www.dacoromanica.ro

acest bloc se destramă. „Naşa Zarea", Plehanov, Aleksinski şi An, liderul social-democraţilor caucazieni, devin social-şovinişti făţişi, propovăduind ideea că înfrîngerea Germaniei este de dorit. Comitetul de organizare şi Bundul susţin pe social-şovinişti şi principiile social-şovinismului. Fracţiunea lui Ciheidze, deşi a votat împotriva creditelor de război (în Rusia, pînă şi democraţii burghezi, trudovicii, au votat împotriva lor), rămîne un aliat credincios al grupului de la „Naşa Zarea". Social-şoviniştii noştri inveteraţi, Plehanov, Aleksinski & Co., sînt pe deplin mulţumiţi de fracţiunea lui Ciheidze. La Paris ia fiinţă ziarul „Naşe Slovo" (înainte „Golos"), la care participă, în primul rînd, Martov şi Troţki, care vor să îmbine apărarea platonică a internaţionalismului cu cerinţa categorică a unităţii cu „Naşa Zarea", cu Comitetul de organizare sau cu fracţiunea lui Ciheidze. După apariţia celui de-al 250-lea număr al său, acest ziar se vede nevoit să recunoască el însuşi destrămarea sa : o parte a redacţiei înclină spre partidul nostru, Martov rămîne credincios Comitetului de organizare, care învinuieşte în mod public ziarul „Naşe Slovo" de „anarhism" (după cum oportuniştii din Germania, David & Co., „Internationale Korrespondenz" [237], Leigen & Co., îl acuză pe tov. Liebknecht de anarhism), Troţki declară că rupe cu Comitetul de organizare, dar vrea să meargă cu fracţiunea lui Ciheidze. Iată programul şi tactica fracţiunii lui Ciheidze, expuse de unul dintre liderii ei. În nr. 5 din 1915 al revistei „Sovremennîi Mir" [238], revistă a cărei orientare este în spiritul vederilor lui Plehanov şi Aleksinski, Cihenkeli scrie :

„A spune că social-democraţia germană ar fi putut împiedica intrarea în război a ţării sale şi nu a făcut acest lucru înseamnă sau a dori în taină ca ea să găsească pe baricade nu numai propria sa pieire, ci şi pieirea patriei sale, sau a privi printru-un telescop anarhist lucrurile din preajma ta" ★

★ „Sovremennii Mir" nr. 5 din 1915, p. 148. Troţki a declarat recent că socoteşte de datoria sa să ridice prestigiul fracţiunii lui Ciheidze în Internaţională. Fără îndoială că Cihenkeli, la rîndul său, se va strădui cu tot atîta energie să ridice prestigiul lui Troţki în Internaţională...

www.dacoromanica.ro

Aceste cîteva rînduri exprimă întreaga esenţă a social-şovinismului : şi justificarea principială a ideii de „apărare a patriei“ în războiul actual, şi ironizarea — cu permisiunea cenzorilor militari — a propagării şi pregătirii revoluţiei. Ceea ce importă aici este nu dacă social-democraţia germană a fost sau nu în stare să împiedice războiul şi nici dacă în general revoluţionarii pot să garanteze succesul revoluţiei. Ceea ce importă este dacă trebuie să ne comportăm ca nişte socialişti sau „să ne dăm“ cu adevărat „sufletul“ în îmbrăţişarea burgheziei imperialiste.

SARCINILE PARTIDULUI NOSTRU

În Rusia, social-democraţia a apărut înainte de revoluţia burghezo-democratică (1905) din ţara noastră şi s-a întărit în timpul revoluţiei şi al contrarevoluţiei. Starea de înapoiere a Rusiei explică nemaipomenita abundenţă de curente şi nuanţe ale oportunismului mic-burghez de la noi, iar influenţa de care se bucură marxismul în Europa şi trăinicia pe care partidele social-democrate legale au avut-o pînă la război au făcut ca liberalii model de la noi să devină aproape nişte admiratori ai teoriei şi social-democraţiei „chibzuite“, „europene“ (nerevoluţionare), „legale“, „marxiste“. Clasa muncitoare din Rusia n-a putut să-şi făurească partidul său propriu altfel decît printr-o luptă hotărîtă, dusă timp de treizeci de ani, împotriva tuturor varietăţilor de oportunism. Experienţa războiului mondial, care a dus la ruşinosul faliment al oportunismului european şi a consfinţit alianţa dintre naţional-liberalii de la noi şi lichidatorismul social-şovin, ne întăreşte şi mai mult convingerea că partidul nostru trebuie să urmeze şi de acum înainte aceeaşi cale consecvent revoluţionară.

www.dacoromanica.ro

ÎN JURUL LOZINCII STATELOR UNITE ALE EUROPEI

În nr. 40 al ziarului „Soţial-Demokrat" am anunţat că conferinţa secţiilor din străinătate ale partidului nostru a hotărît ca problema lozincii „Statelor Unite ale Europei" să fie amînată pînă cînd va avea loc discutarea în presă a laturii *economice* a acestei chestiuni *.

La conferinţa noastră, discuţiile care s-au purtat în jurul acestei probleme au avut un caracter politic unilateral. În parte, acest lucru se datoreşte, poate, faptului că în manifestul Comitetului Central această lozincă este net formulată ca o lozincă politică („lozinca *politică* imediată..." — se spune acolo), şi nu numai că preconizează crearea Statelor Unite republicane ale Europei, ci subliniază, totodată, în mod special că, „fără răsturnarea pe cale revoluţionară a monarhiilor germană, austriacă şi rusă", această lozincă este lipsită de sens şi falsă.

Este cît se poate de greşit ca, *în cadrul* aprecierii politice a lozincii respective, să se ridice obiecţii împotriva acestui mod de a pune problema, susţinînd, de plidă, că ar eclipsa sau ar slăbi etc. lozinca revoluţiei socialiste. Schimbările politice cu un caracter într-adevăr democratic, şi cu atît mai mult revoluţiile politice, nu pot în nici un caz, niciodată şi în nici o împrejurare nici să eclipseze, nici să slăbească lozinca revoluţiei socialiste. Dimpotrivă, întotdeauna ele apropie revoluţia socialistă, îi lărgesc baza, atrag în lupta socialistă noi pături ale micii burghezii şi ale maselor semiproletare. Pe de altă parte, revoluţiile politice

* Vezi volumul de faţă, p. 160. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

sînt inevitabile în cursul revoluţiei socialiste, care nu poate fi privită ca un act unic, ci trebuie considerată ca o epocă de furtunoase zguduiri politice şi economice, de luptă de clasă extrem de ascuţită, de război civil, de revoluţii şi contrarevoluţii.

Dar, dacă lozinca Statelor Unite republicane ale Europei, pusă în legătură cu răsturnarea pe cale revoluţionară a acestor trei monarhii, cele mai reacţionare din Europa, în frunte cu cea rusă, este cu desăvîrşire invulnerabilă ca lozincă politică, rămîne încă problema extrem de importantă a conţinutului şi semnificaţiei economice ale acestei lozinci. Din punctul de vedere al condiţiilor economice ale imperialismului, adică al exportului de capital şi al împărţirii lumii între puterile coloniale „înaintate" şi „civilizate", în regimul capitalist lozinca Statelor Unite ale Europei este sau irealizabilă sau reacţionară.

Capitalul a devenit internaţional şi monopolist. Lumea este împărţită între un mănunchi de mari puteri, adică între puterile care-şi datoresc prosperitatea marelui jaf şi asupririi naţiunilor. Cele patru mari puteri din Europa: Anglia, Franţa, Rusia şi Germania, cu o populaţie de 250 000 000—300 000 000 de locuitori şi cu o suprafaţă de circa 7 000 000 km², deţin colonii cu o populaţie *de aproape o jumătate de miliard* (494 500 000) de locuitori şi cu o suprafaţă de 64 600 000 km², ceea ce reprezintă aproape jumătate din suprafaţa globului pămîntesc (133 000 000 km² fără regiunea polară). Să adăugăm la aceasta cele trei state asiatice — China, Turcia, Persia, îmbucătăţite acum de tîlharii care duc războiul „de eliberare", şi anume: Japonia, Rusia, Anglia şi Franţa. Aceşti trei state asiatice, pe care le putem numi semicolonii (în realitate, în prezent, ele sînt colonii în proporţie de $^{9}/_{10}$), au o populaţie de 360 000 000 de locuitori şi o suprafaţă de 14 500 000 km² (adică aproape o dată şi jumătate mai mare decît suprafaţa întregii Europe).

Apoi, Anglia, Franţa şi Germania au făcut în străinătate investiţii de cel puţin 70 de miliarde de ruble. Venitul „legitim" de la această sumă frumuşică — venit de peste 3 miliarde de ruble anual — este obţinut cu ajutorul co-

www.dacoromanica.ro

mitetelor naţionale ale milionarilor, numite guverne, care dispun de armată şi flotă de război şi care „plasează" în colonii şi semicolonii pe fecioraşii şi frăţiorii „domnului miliard", în calitate de viceregi, consuli, ambasadori, înalţi funcţionari de tot felul, popi şi alte lipitori.

Astfel este organizată, în epoca celei mai înalte dezvoltări a capitalismului, jefuirea unui număr de aproape un miliard de locuitori ai globului pămîntesc de către o mînă de mari puteri. În condiţiile capitalismului, o altfel de organizare nu este posibilă. Să se renunţe la colonii, la „sferele de influenţă", la exportul de capital ? A-ţi închipui că acest lucru este posibil înseamnă a te coborî la nivelul unui popă, care le ţine bogaţilor în fiecare duminică cîte o predică despre măreţia creştinismului, îndemnîndu-i să dăruiască săracilor... dacă nu cîteva miliarde, măcar cîteva sute de ruble pe an.

Crearea Statelor Unite ale Europei în condiţiile capitalismului ar echivala cu o înţelegere cu privire la împărţirea coloniilor. Dar în condiţiile capitalismului nu e cu putinţă altă bază, alt principiu de împărţire decît forţa. Miliardarul nu poate să împartă cu cineva „venitul naţional" al unei ţări capitaliste decît „în raport cu capitalul" (ba chiar cu un adaos, astfel încît marele capital să capete mai mult decît i se cuvine). Capitalism înseamnă proprietate privată asupra mijloacelor de producţie şi anarhie în producţie. A propovădui o împărţire „dreaptă" a venitului pe o asemenea bază înseamnă proudhonism, înseamnă mărginire micburgheză, filistină. Împărţirea nu se poate face altfel decît „după forţă". Iar forţa se schimbă o dată cu mersul dezvoltării economice. După 1871, Germania s-a întărit de 3—4 ori mai repede decît Anglia şi Franţa, iar Japonia de vreo 10 ori mai repede decît Rusia. Nu există şi nu poate exista alt mijloc de verificare a adevăratei forţe a unui stat capitalist decît războiul. Războiul nu este în contradicţie cu bazele proprietăţii private ; el este rezultatul direct şi inevitabil al dezvoltării acestor baze. În condiţiile capitalismului nu este posibilă o creştere egală a dezvoltării economice a diferitelor economii şi a diferitelor state. În condiţiile capitalismului nu sînt posibile alte mij-

www.dacoromanica.ro

loace pentru a restabili, din timp în timp, echilibrul zdruncinat decît crizele în domeniul industriei şi războaiele în domeniul politicii.

Desigur, înţelegeri *vremelnice* între capitalişti şi între state sînt posibile. În acest sens este posibilă şi realizarea Statelor Unite ale Europei ca o înţelegere între capitaliştii din *Europa*... în ce scop ? Exclusiv în scopul de a sugruma împreună socialismul din Europa, de a păzi împreună coloniile acaparate *împotriva* Japoniei şi Americii, care se simt extrem de nedreptăţite de actuala împărţire a coloniilor şi care în ultimii 50 de ani s-au întărit într-un ritm incomparabil mai rapid decît Europa înapoiată şi monarhică, ce a început să putrezească de bătrîneţe. În comparaţie cu Statele Unite ale Americii, Europa în ansamblul ei înseamnă stagnare economică. Crearea Statelor Unite ale Europei pe actuala bază economică, adică în condiţiile capitalismului, ar însemna organizarea reacţiunii în vederea împiedicării dezvoltării mai rapide a Americii. Au apus pentru totdeauna vremurile cînd cauza democraţiei şi cauza socialismului erau legate numai de Europa.

Statele Unite ale lumii (şi nu ale Europei) constituie forma de stat a unirii şi libertăţii naţiunilor, pe care noi o legăm de socialism, — pînă în momentul cînd victoria deplină a comunismului va duce la dispariţia definitivă a oricărui stat, inclusiv a statului democratic. Ca lozincă de sine stătătoare, e îndoielnic că lozinca Statelor Unite ale lumii ar fi justă, în primul rînd, pentru că ea coincide cu socialismul, iar în al doilea rînd pentru că ar putea da naştere unei interpretări greşite în sensul imposibilităţii victoriei socialismului într-o singură ţară şi în ceea ce priveşte atitudinea unei asemenea ţări faţă de celelalte.

Inegalitatea dezvoltării economice şi politice este o lege absolută a capitalismului. Rezultă deci că victoria socialismului este posibilă la început într-un mic număr de ţări capitaliste sau chiar într-o singură ţară capitalistă. După ce i-ar expropria pe capitalişti şi ar organiza în ţara sa producţia socialistă, proletariatul învingător din această ţară s-ar ridica *împotriva* restului lumii, lumea capitalistă, atrăgînd de partea sa clasele asuprite din celelalte ţări, provocînd în aceste ţări răscoale împotriva capitaliştilor

www.dacoromanica.ro

şi acţionînd, la nevoie, chiar şi cu forţa armată împotriva claselor exploatatoare şi statelor lor. Forma politică a societăţii în care proletariatul va învinge, răsturnînd burghezia, va fi o republică democratică, care va concentra tot mai mult forţele proletariatului naţiunii respective sau ale naţiunilor respective în lupta împotriva statelor care nu vor fi trecut încă la socialism. Desfiinţarea claselor nu este cu putinţă fără dictatura clasei asuprite, clasa proletariatului. În socialism, unirea liberă a naţiunilor nu este cu putinţă fără lupta mai mult sau mai puţin îndelungată şi îndîrjită a republicilor socialiste împotriva statelor înapoiate.

Iată considerentele pentru care, în urma unor repetate discuţii în această problemă, atît la conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R., cît şi după conferinţă, redacţia Organului Central a ajuns la concluzia că lozinca Statelor Unite ale Europei este greşită.

„Sotial-Demokrat" nr. 44
din 23 august 1915

Se tipăreşte după textul
apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

NOTA REDACŢIEI ZIARULUI „SOŢIAL-DEMOKRAT" LA MANIFESTUL C.C. AL P.M.S.D.R. CU PRIVIRE LA RĂZBOI

ÎN JURUL LOZINCII STATELOR UNITE ALE EUROPEI [239]

Lozinca Statelor Unite ale Europei aşa cum este formulată în manifestul C.C. — însoţită de chemarea la răsturnarea monarhiilor din Rusia, Austria şi Germania — se deosebeşte de interpretarea în spirit pacifist pe care i-o dă Kautsky şi alţii.

În nr. 44 al ziarului „Soţial-Demokrat", Organul Central al partidului nostru, a apărut un articol redacţional în care s-a arătat că lozinca „Statelor Unite ale Europei" este greşită din punct de vedere economic *. Ea este sau o lozincă irealizabilă în condiţiile capitalismului, întrucît presupune introducerea în economia mondială a unei planificări în împărţirea coloniilor, a sferelor de influenţă etc. între diferite ţări. Sau este o lozincă reacţionară, care înseamnă o alianţă provizorie între marile puteri din Europa în vederea asupririi mai intense a coloniilor şi a jefuirii Japoniei şi Americii, care se dezvoltă mai repede.

Scris în august 1915

Publicat în august 1915, în broşura „Socialismul şi războiul", editată la Geneva de redacţia ziarului „Soţial-Demokrat"

Se tipăreşte după textul broşurii

---

* Vezi volumul de faţă, p. 355—359. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

MATERIALE PREGĂTITOARE

www.dacoromanica.ro

PLANUL ARTICOLULUI

Etwa* 100 p. à** 600

*Trei Quellen****:
Economia politică engleză.
Filozofia clasică germană.
Lupta politică din Franța.

Karl Marx

Etwa:

1. Biografia.
2. Filozofia. Materialismul dialectic.
   Concepția materialistă a istoriei.
3. Teoria economică a capitalismului.
4. Lupta de clasă, în special lupta de clasă a proletariatului.
5. Socialismul.

Teoria valorii.
Mehrwert****.
Producția de mărfuri vs. capitalismul.
Dezvoltarea marii producții și mașinile.
Tendința istorică a modului de producție capitalist.

1. Biografia
4. Teoria economică.
6. Socialismul.
3. Concepția materialistă a istoriei.
2. Doctrina filozofică

Mensch cf. *Philosophie* in Register...
Methodologie. Naturphilosophie in Register...*****
5. Activitatea politică în legătură cu lupta clasei muncitoare

* — aproximativ. — *Nota trad.*
** — a cîte. — *Nota trad.*
*** — izvoare. — *Nota trad.*
**** — plusvaloarea. — *Nota trad.*
***** — Omul. cf. *Filozofia* la Indice... Metodologia. Filozofia naturii la Indice. ...[sic]. *Nota trad.*

„KARL MARX"

Politica :

Caracterul multilateral al luptei de clasă în concepția marxistă.

Epoca de pregătire.
Epoca bătăliilor hotărîtoare.

Participarea tot mai activă a clasei muncitoare la viața politică.

Toate formele de luptă, lupta de clasă și transformarea ei din luptă economică „pașnică" în război civil...

Problema națională („Manifestul Comunist", „Corespondența")...

Lupta de clasă
rev. din sec. al XVIII-lea și rev. din sec. al XIX-lea.
Istoricii din perioada Restaurației.
Experiența anilor 1830, 1840 (cartismul)
1848, 1871...

Atitudinea față de revoluția violentă.

Materialismul filozofic.
Sec. XVIII materialism vs. marxism.
Metoda dialectică.
Științele naturii la sfîrșitul sec. al XIX-lea
Materialismul vs humeism și kantianism...
(Marx despre Huxley)...
Științele naturale în sec. al XX-lea.
Atitudinea față de religie.

www.dacoromanica.ro

Situația clasei muncitoare în condițiile modului de producție capitalist.
Partic. proletarului vs Omul muncii în general. Definiția *proletariatului*
,, ,, vs mica burghezie și țărănimea. (Register).
Importanța mișcării muncitorești (cauzele dezvoltării ei).
Misiunea mișcării muncitorești
Formele ei (vs sectarismul și îmburghezirea)

Sindicatele (rezoluția din 1866)...[241]
Teoria pedagogică...
Situația femeii și *familia...*
Marile orașe...

Proletariatul și țărănimea...
Bauer* (în *Register*).

Capitalismul și **agricultura**
Ackerbau** (Register)
Renta în muncă. etc.
Renta în bani.
Renta capitalistă.

Legea populației.

law of diminishing returns***...

* — țăran. — *Nota trad.*
** — Agricultura. — *Nota trad.*
*** — Legea fertilității descrescinde... — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Biografia și caracterizarea personală... ||| 60 000 de semne.

Expunerea doctrinei sale în ansamblu, și *în special* a laturii ei economice + 15 000 de semne bibliografia (exact 15 000)[242]

(Marxismul ca teorie științifică.)

Mai bine, poate, pe probleme separate

Mehrwert
exploatarea
concentrarea
salariul

S-ar putea să mă refer în liniile cele mai generale și la geneza marxismului.

Trebuie analizate neapărat și obiecțiile (revizionismul)...
evoluția ulterioară (Hilferding).

? K. Schmidt ?

Scris în martie-iulie 1914

Publicat pentru prima dată în 1959, în ziarul „Voprosi Istorii K.P.S.S." nr. 4

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

LOZINCA TRANSFORMĂRII RĂZBOIULUI IMPERIALIST ÎN RĂZBOI CIVIL [243]

※ Lozinca transformării actualului război imperialist în război civil este singura lozincă proletară justă. Este o transformare care decurge în mod necesar din condiţiile obiective ale situaţiei catastrofale de astăzi provocate de război. Partidele muncitoreşti pot să-şi îndeplinească angajamentele luate la Basel numai printr-o muncă de propagandă şi agitaţie desfăşurată în *a c e a s t ă* direcţie.

Numai o asemenea tactică va fi o tactică cu adevărat revoluţionară a clasei muncitoare şi va corespunde condiţiilor din noua epocă istorică. ※

Scris nu mai devreme de septembrie 1914

Se tipăreşte pentru prima oară, după manuscris

www.dacoromanica.ro

PLANUL BROŞURII „RĂZBOIUL EUROPEAN ŞI SOCIALISMUL EUROPEAN“ [244]

Războiul european şi socialismul european

1. Caracterul războiului: imperialismul (factor principal).
   Imperialismul, *ultimul* stadiu de dezvoltare a capitalismului.
2. Războaiele naţionale de la începutul epocii burgheze vs → războaiele imperialiste de la sfîrşitul ei.
   - Războiul *naţional*: unitatea teritorială — bază a dezvoltării capitalismului, lichidarea rămăşiţelor precapitaliste.
   - Războiul *imperialist*: corabia capitaliştilor purtată de valuri e neîncăpătoare pentru toţi; fiecare caută să-i înlăture pe ceilalţi, şi toţi să amîne sfîrşitul capitalismului.
3. Îndelunga pregătire diplomatică (30—40 de ani) a războiului: „caracterul firesc“ şi „iminent“ al războiului (şi „s-au dezvăţat“: Adler la ultima şedinţă a Biroului internaţional[245]).
4. Caracterul secundar al războiului naţional (Serbia) în actuala conflagraţie.
5. Folosirea tradiţiilor războiului naţional de către burghezie: „*La patrie*“, *Luzzatti*.

www.dacoromanica.ro

6. „Patrie". Citatul din „Manifestul Comunist". Analiza citatului.
7. (α) Muncitorii nu au patrie.
   (β) *La început* în limitele naţiunii ⟶ cf. războaiele din 1790—1814, 1859, 1870.

războiul de astăzi dintre India sau China şi Japonia ((eventuell*))

   (γ) şi asta *nu* în accepţia burgheză a cuvîntului.
   (δ) Eliberarea nu este posibilă fără eforturile unite ale proletarilor.
   (ε) Desfiinţarea barierelor naţionale.
8. Atitudinea faţă de acest adevăr: apărarea naţionalismului de către oportunişti (Jaurès în „L'Armée nouvelle")...[246]
   (H. Wendel în „*Neue Zeit*", 1914, **N 19**, (S. *8 4 3*; *îl sprijină* pe Jaurès)[247].
9. Şovăielile din Internaţională: război defensiv şi război ofensiv sau „punctul de vedere al intereselor proletariatului"?
10. Citate din vechile declaraţii ale lui Bebel etc. şi trecerea sub tăcere a rezoluţiei din 1912.
11. Manifestul de la Basel (α) citate din rezoluţia de la Stuttgart
    (β) primejdia războiului civil (1871 şi 1905)
    (γ) „crimă"
12. „Calamităţile invaziei" = sofism (Kautsky)...
    „Tolstoismul" = idem.
    „Problema practică: victoria sau înfrîngerea *propriei* ţări" = sofism[248].

* — eventual. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Totul se reduce la problema celor două tabere. Da, dar care sînt ele? E vorba de naţiuni sau de clase?
Ce pierd muncitorii o dată cu patria? „Ceea ce e etern" în noţiunea de patrie.
Patrie ca stat burghez şi graniţele lui, — patrie ca limbă, teritoriu etc.

13. Comportarea concretă a socialiştilor în legătură cu războiul actual:
Înainte de război: H. Wendel în „Neue Zeit". 1914 **N 18.**[249]
idem „*Vorwärts*"
„Leipziger Volkszeitung" despre războiul împotriva „ţarismului"
idem „*Vorwärts*"[250].

14. După izbucnirea războiului: socialiştii sîrbi. [invazie? / supunere?] p. 10 din extrase.

15. Social-democraţii ruşi (părăsirea sălii de şedinţe / nu este un mijloc de influenţare cf. Fischer[251])

Ad. 15.

„Voluntariatul" ruşilor la Paris??
(1) Declaraţia socialiştilor ruşi.
(2) „ lui Leder & Co.[252]
„Golos" No. 9[253].
Poziţia lui Plehanov
„Sovremennoe Slovo" *extrase*[254]
„*Golos*" *No. 3* (15.IX).[255]
Smirnov (E) şi P. Maslov[256].

16. Socialiştii francezi şi belgieni.
Burghezia sugrumă? De aceea... să ajungi ministru burghez??
Vandervelde. Guesde. (Somităţi?)
Votarea creditelor?
Ce-i de făcut? Să propagăm şi să pregătim războiul civil. Să devenim nu miniştri, ci propagandişti ilegali!!

www.dacoromanica.ro

Şovinismul lui Vaillant & Co. în „L'Humanité"[257].
Compère-Morel despre 1792[258] şi...
...rușii în Polonia.
Odiosul G. Hervé şi anarho-sindicaliştii[259].
„Democraţie" — dar alianţă cu ţarul??

17. Socialiştii englezi
Hyndman şi atitudinea presei social-democrate germane faţă de el pînă la război[260].
Keir-Hardie şi MacDonald.
Lupta împotriva şovinismului din *propria* ţară
Militarismul prusian, dar Egiptul? dar încătuşarea femeilor?
Participarea la recrutare.

18. Social-democraţii germani. Principalul. Hegemonia în Internaţională. „Cui i se cere mult"...
Discursul lui Haase... Justificarea războiului[261].
Votarea creditelor = trădare!
„Ţarismul". Sofism şi minciună!!
Minciuna burgheză!!
Bernstein în „Vorwärts" despre Engels (1859)...[262]
Engels 1890[263] (contra *Mehring*)[264]
„Hamburger Echo" *vs* „Vorwärts"[265].

19. Şovinism bestial vs şovinism plicticos şi ipocrit.

20. R. Fischer şi răspunsul ce i s-a dat[266]. (Apărarea încălcării neutralităţii Belgiei.) „Sozialistische Monatshefte": justificarea morală a încălcării neutralităţii Belgiei[267].

21. Două curente în cadrul socialismului german K. Liebknecht („Golos" nr. 12[268] şi ziarele engleze).

www.dacoromanica.ro

„Bremer Bürger Zeitung“[269] — Mehring — Halle[270]

(proteste timide)...

22. Falimentul Internaţionalei — „Bremer Bürger Zeitung“[271] / Mehring / ziarele elveţiene — *Despre falimentul Internaţionalei*

„Volksrecht“[272]

Polemica dintre francezi şi germani

„Internaţionala refăcută şi eliberată de dezertori“.

Manifestul francezilor şi belgienilor (din Biroul internaţional?)[273]

„La francezi, punctul de vedere al guvernului“ (dar la germani??)

„Internaţionala eliberată de dezertori“. („Golos“ No. 12)[274]

23. *Sulimenirea* falimentului Internaţionalei.

Vandervelde şi Kautsky „Cucul şi cocoşul“.

„Ambii au dreptate“

„Kleinmütige Freunde“??*

N. B.

Voiajul lui Südekum[275]. Interesele burgheziei franceze şi germane.

24. Cauzele falimentului Internaţionalei: oportunism.

Stuttgart 1907.

Consfătuirea social-democraţilor de stînga din 1910 de la Copenhaga[276].

25. Ideile oportuniştilor şi comportarea actuală — din rezoluţia daneză cu privire la oportunism[277].

26. Internaţionala a rămas întreagă?

Nu!!! Sîrbii

Keir-Hardie

Răspuns lui Fischer

Elementele Internaţionalei a III-a

* — „prieteni laşi“ ? ? — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Somităţile: Kautsky, *Guesde*, Vandervelde??
(atitudinea faţă de somităţi)...

27. Oportunismul vs „centrul" în Internaţională
„Sozialistische Monatshefte".
Majoritatea ziarelor social-democrate.
Metodele lui „Vorwärts" Kautsky.
Făţărnicie sau sulimenire.

28. Pace împotriva războiului, sau război civil împotriva războiului naţional?
(Pacea preconizată de oportunişti, care s-au aliat cu burghezia).
„Pace onestă" — lozinca radicalilor mic-burghezi şi a micii burghezii (cf. Trevelyan & Co. în Anglia[278]).
cf. „*Frankfurter Zeitung*", extrase[279].

29. Transformarea războiului naţional în război civil
1871
1905
Caracterul istoric al acestei transformări.
„*Weg zur Macht*" şi „*tendinţele răsturnării*".

Una este ritmul rapid al acestei transformări, şi altceva orientarea spre ea.

30. Organizaţia legală şi organizaţia ilegală.
Riga şi C. P. în Rusia (părerea ziarului „*Russkoe Znamea*")[280]
Contra K. Kautsky & Co. cu privire la „patriotismul" muncitorilor din Rusia.

Comparaţie cu armata.
„Golos" nr. 18, col. 1 şi nr. 18, col. 4[281].

30 bis „Vorwärts" şi *lupta de clasă*.
(„W. C. Modell 70")[282]
să nu renunţăm la organizaţia legală, dar nu trebuie să ne limităm la ea

www.dacoromanica.ro

31. „Volkskrieg"* Da! Dar de aici se pot trage alte concluzii

→ miliţia nu este numai pentru apărare.

→ Trăiască războiul şi cei 42 de cm.!![283]

32. Frank şi „Opfertod"** ...„din punctul de vedere al social-democraţiei"...

32 bis. Războiul a dezvăluit toate slăbiciunile atît ale guvernelor cît şi ale partidelor socialiste.

33. Ororile războiului şi urmările lui. Mişcarea revoluţionară şi falimentul meschinei diplomaţii a „centrului".

33 bis. Scopurile reacţionare ale războiului „*Kreuz Zeitung*"[284] şi „*Novoe Vremea*"[285]. „Pesimismul" lui MacDonald?[286] *Intensificarea* naţionalismului. Ultimul război?

E. Smirnov în „Russkie Vedomosti" nr. 202[287]. Naţionalismul în *Rusia*. P.S.D. şi s.-r. „Voluntariatul": vezi § 15.

34. Orientarea activităţii: votarea creditelor = trîmbiţaşul războiului.

(1) A nu vota creditele. Votarea lor înseamnă trădare.
(2) Împotriva şoviniştilor din *propria* ţară.
(3) A nu te limita la organizaţia legală.

* — „Războiul popular". — *Nota trad.*
** — „jertfirea vieţii". — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

(4) A nu uita Manifestul de la Basel, în care se vorbește despre amenințarea cu războiul civil.

35. Poate că pînă la revoluția socialistă robia se va menține încă o jumătate de secol, dar ce urme va lăsa epoca *noastră*, care va fi aportul nostru? Dispreț față de oportuniști și trădători, sau *pregătirea* războiului civil??

Martov în „Golos" nr. 21
nu trebuie lansată încă lozinca Comunei: izolare de masele largi populare!!?[288]

Scrie în septembrie-octombrie 1914

Publicat pentru prima oară în 1930, în „Culegeri din Lenin", vol. XIV

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

PROIECTUL PUNCTULUI TREI AL REZOLUŢIEI „O.C. ŞI CREAREA UNUI NOU ZIAR", ADOPTATĂ DE CĂTRE CONFERINŢA SECŢIILOR DIN STRĂINĂTATE ALE P.M.S.D.R. [289]

3. Fiind întru totul de acord cu ideea apariţiei mai frecvente a O.C. şi a creării unui cotidian popular sub redacţia O.C., conferinţa consideră că se poate trece la editarea lui după ce va fi realizată sarcina fundamentală — buna organizare a O.C.

Conferinţa cheamă pe toţi tovarăşii din străinătate să pornească imediat o activitate susţinută în această direcţie şi mai ales să sprijine mai sistematic O.C. cu material publicistic legat de organizarea unor consfătuiri ale colaboratorilor etc.

Scris între 14 şi 19 februarie (27 februarie şi 4 martie) 1915

Publicat în 1915, în foaia volantă hectografiată „Conferinţa organizaţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R."

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

ÎNTÎI MAI ŞI RĂZBOIUL [290]

INTRODUCERE

1. Anul acesta, demonstraţia mişcării proletare internaţionale are loc într-o vreme cînd Europa e bîntuită de cel mai mare război din cîte au fost vreodată.
2. Poate că în 1915 nu se poate face nimic pentru „trecerea în revistă a forţelor",
pentru verificarea „succeselor şi a înfrîngerilor",
pentru a opune lumii burgheze lumea proletară —
întrucît, în aparenţă = *totul* s-a prăbuşit.
3. Dar nu-i aşa. Războiul = cea mai mare criză. *Orice* criză înseamnă (în condiţiile unei încetiniri şi ale unui regres *vremelnic)* (α) accelerarea dezvoltării
(γ) (β) agravarea contradicţiilor
(β) (γ) scoaterea lor la iveală
(δ) falimentul a tot ce e **putred** etc.

Iată din ce punct de vedere trebuie examinată criza (în ziua de întîi mai): dacă nu cumva conţine elementele progresiste, folositoare ale *oricărei* crize.

FALIMENTUL PATRIILOR BURGHEZE NAŢIONALE

4. „Apărarea patriilor" şi adevăratul caracter al războiului. Ce este esenţial? Naţionalism versus imperialism.

www.dacoromanica.ro

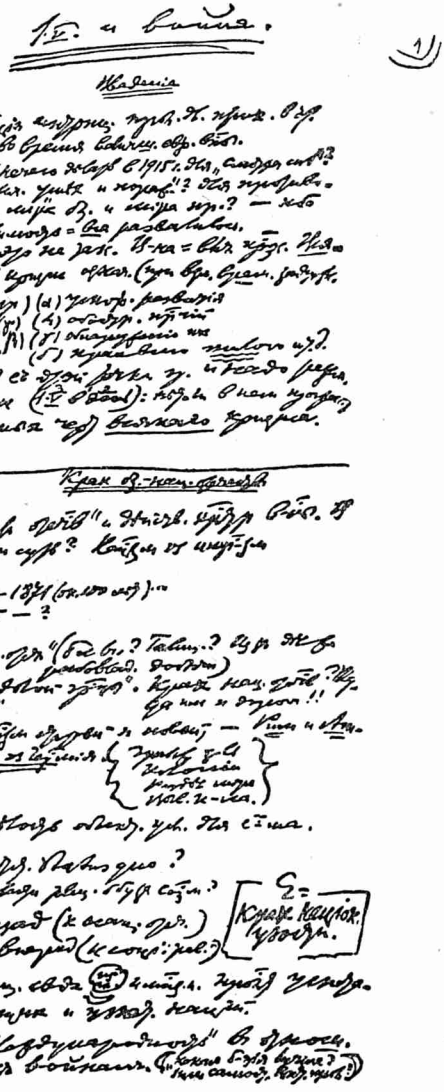

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Întîi mai și războiul". — 1915.

Micșorat
www.dacoromanica.ro

5. 1789—1871 (aproape 100 de ani)...
și 1905 —?

6. „Apărarea patriilor" (Belgia? Galiția? Pentru împărțirea prăzii între stăpînii de sclavi)
vs „jos granițele". Falimentul patriilor naționale?
Să le fie de bine!!

7. Imperialismul vechi și nou — *Roma* și *Anglia* *vs* *Germania*. { Jefuirea de teritorii / Coloniile / Împărțirea lumii / Exportul de capital }

8. Condițiile obiective pentru socialism s-au maturizat.

9. Cum trebuie apărat statu quo?
Cum trebuie dusă lupta revoluționară pentru socialism?

10. Libertate națională *vs* imperialism. Proletariatul națiunilor asupritoare și al celor asuprite.

11. „Internaționalismul" față de războaie. („Care burghezie e mai bună"? sau acțiunea independentă a proletariatului?))

12. Înapoi (spre patria națională) sau înainte (spre revoluția socialistă) | $\sum =$ falimentul îngustimii naționale |

FALIMENTUL PARTIDELOR
SOCIAL-DEMOCRATE OFICIALE

13. Toți simt (chiar dacă n-o recunosc) cotitura care s-a produs în istoria mișcării muncitorești. Criza și falimentul Internaționalei. Despre ce e vorba? Internaționala a fost unită sau au existat două tendințe?

www.dacoromanica.ro

14. Scurtă privire asupra atitudinii față de război în cadrul mișcării muncitorești din principalele țări:
Germania: 4 august vs Borchardt și „*Die Internationale*“[291]
Anglia:
Franța: (Guesde + Sembat versus Merrheim)
Rusia.

Italia
Elveția
Suedia
} De fapt, pretutindeni există două partide

15. În ce constă esențialul? Compară mișcarea muncitorească engleză cu cea germană =
Tendințele și influența *burgheză* în mișcarea muncitorească.

16. Lupta dusă timp de 15 ani împotriva oportunismului și dezvoltarea lui în Europa occidentală. Falimentul oportunismului este util mișcării muncitorești.
((Guesde — Hyndman — Kautsky — Plehanov)).

17. Criza marxismului oficial (1895—1915).
Nu reînvierea unui cadavru, ci dezvoltarea marxismului revoluționar împotriva „pseudo-marxismului“ oportunist.

18. Marxism versus struvism...
Dialectica versus eclectica...

19. Un drapel zdrențuit? Stuttgart 1907
(pierderea iluziilor) Chemnitz 1910*
Basel 1912

20. „Toate posibilitățile“, *în afară de* acțiunea revoluționară.

21. Anarhism = oportunism (mic-burghez).
„*La Bataille Syndicaliste*“[292]
Cornelissen
Grave
Kropotkine

* Este vorba, probabil, de Congresul socialist internațional de la Copenhaga. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

22. Abdankung der deutschen Sozialdemokratie*.

S-au năruit sau, mai precis, au pierit organizaţiile **neadecvate** — curăţirea terenului pentru altele mai bune.

„Răscoacere" (nu faptul că proletariatul nu s-a copt îndeajuns): compară 1907.

FALIMENTUL ILUZIILOR MIC-BURGHEZE CU PRIVIRE LA CAPITALISM

23. Războiul este prezentat, pe de o parte, ca o cauză naţională unică, iar pe de altă parte ca un lucru anormal, o încălcare a capitalismului „paşnic" etc. Ambele iluzii sînt tot atît de dăunătoare. Şi pe ambele le distruge războiul.

24. „Burgfrieden"**, „blocul naţional", „l'union sacrée"*** în timpul războiului??

25. Războiul este „îngrozitor"? Da. Dar este un lucru grozav de *r e n t a b i l.*

160 de miliarde > 60 de miliarde de ruble.

Mehrwert = **10—20** *de miliarde* de ruble.

26. „Adaptarea" industriei la condiţiile de război. (Ruinarea. Concentrarea rapidă.)

27. Războiul şi bazele capitalismului.

„Democratismul paşnic", „cultura", „ordinea de drept" etc. versus ororile războiului??

Inexact.

P r o p r i e t a t e a p r i v a t ă ş i s c h i m b u l.

Chezăşia ruinării unora, chezăşia şi baza violenţei.

28. Colonii şi concesiuni.

„Un concesionar cinstit"?

Un colonizator „uman"?

---

* — Renegarea la care a ajuns social-democraţia germană. — *Nota trad.*

** — „Pace civilă". — *Nota trad.*

*** — „uniunea sacră". — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

29. Războiul = un lucru grozav de rentabil
= produsul direct şi inevitabil al capitalismului.
30. Iluziile dăunătoare nu fac decît să împiedice lupta împotriva capitalismului.

SPULBERAREA VISURILOR PACIFISMULUI

31. Capitalism *f ă r ă* imperialism?
(Să privim înapoi?)
32. Teoretic (abstract) e posibil şi fără colonii etc.
33. Ca şi cu ziua de muncă de 4 ore, minimum 3 000 de muncitori...

a d **33**. „Capitalismul *se poate* dezvolta *fără* imperialism, fără războaie, fără colonii, în condiţiile unei depline libertăţi a comerţului".

Da?

Capitalismul *poate* să dea zeci de miliarde nu pentru război, ci pentru ajutorarea pauperilor şi muncitorilor, eternizînd astfel dominaţia clasei capitaliştilor!

Din punct de vedere teoretic, tezele sînt identice. „Presiunea exercitată prin constrîngere de către clasa muncitoare şi măsurile umanitare ale burgheziei". Esenţial este faptul că aceste lucruri nu pot fi impuse prin presiune *în general*, ci e nevoie de o *p r e s i u n e* bazată pe forţa unei adevărate revoluţii. Iar revoluţia şi contrarevoluţia vor ascuţi lupta, făcînd-o mai concretă.

Problema se reduce la lupta pentru reforme. Această luptă este legitimă şi, în anumite limite, necesară, viz.*: 1) lipsa unei situaţii revoluţionare; —2) caracterul parţial al îmbunătăţirilor, să nu se ascută lupta dintre clase pînă la revoluţie. —

34. Din ce pricină? din pricina ororilor războiului? (dar oribilele profituri?)
Din cauza presiunii exercitate de proletariat?
(dar trădarea comisă de oportunism?)

*— videlicet — şi anume. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

35. Pace fără anexiuni, dezarmare etc. etc. „Lichidarea diplomației secrete"?

Sensul obiectiv: *consolările popilor* ((Feuerbach: religia consolează. E util?)). „Utopia or hell"?* N.B. [Recenzia din „Volksrecht" cu privire la **Forel**]

36. Lupta pentru reforme?
Da. — Limitele ei.
Particularul.
Epoca reformelor, *lipsa* unei **situații revoluționare**.
Aici e miezul problemei.

ROADELE FALIMENTULUI ILUZIILOR

37. Situații revoluționare
(α) păturile de jos nu vor, iar cele de sus nu pot
(β) agravarea dezastrelor
(γ) un spirit de inițiativă extraordinar.

38. Încetineala și caracterul întortocheat al avîntului. Compară 1900 versus 1905.

39. Jaful capitaliștilor și înșelăciunea guvernelor? „Kriegsklaverei"**

40. Războiul și minunile tehnicii?

41. Războiul și regruparea.
(muncitorii versus țărani)

42. Trei psihologii
(α) desperare și religie
(β) ură față de dușman
(γ) ură față de capitalism nu numai în general, dar față de *propriul* guvern și față de *propria* burghezie.

43. „Gaponiada".

* — „Utopie sau infern" ? — *Nota trad.*
** — „Robie de război". — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

44. Scrisoare: „Mundspitzen"
("Kamarades")
45. Orice criză pe unii îi doboară, pe alții îi *c ă l e ș t e*.
46. Îi călește — **pentru** revoluția socialistă
$\sum\sum =$
Falimentul a ceea ce e dăunător, putred în mișcarea muncitorească = înlăturarea obstacolelor din calea luptelor revoluționare.

Profiturile capitaliștilor

Printre altele. Împrumut de 10 miliarde în Germania. El va da o dobîndă de 5%. Guvernul a aranjat în așa fel, încît casele *de economii* (pentru a subscrie la acest împrumut) vor primi bani de la casele *de împrumut* (Darlehenskassen), plătindu-le $5^1/_4$%. Or, caselor de împrumut le dă bani guvernul!! Înșelăciune.
„*D a s V o l k s r e c h t*" (Zürich), den 27. IV. 1915[293].

Absurditatea utopiilor „pioase": fără diplomație secretă,
— să dezvăluim scopurile războiului — pace fără anexiuni etc. etc. Absurditate sentimentală și reacționară.

Vechile națiuni (respective* statele burgheze) *versus* „jos granițele"!

Experiența Rusiei: 1900 *versus* 1905
jos absolutismul (1900) și „poporul"...
lozincile revoluționare și avîntul mișcării revoluționare...

Scris la sfîrșitul lunii aprilie 1915

Publicat pentru prima oară în 1929, în revista „Proletarskaia Revoliutsia" nr. 1

Se tipărește după manuscris

---

* — respectiv. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

PLANUL ARTICOLULUI DESPRE ÎNFRÎNGEREA PROPRIEI ŢĂRI ÎN RĂZBOIUL IMPERIALIST

Notă:

Despre înfrîngerea propriei ţări în războiul imperialist

1. Akselrod în prima manieră (pentru înfrîngere, dar nu a bazelor).
2. Akselrod în a doua manieră (împotrivă).
3. Burghezia şi revoluţiile ei

{ 1870 opoziţia republicană
1905 Rusia }

4. Înfrîngerea oricărei ţări şi a tuturor guvernelor — o absurditate, sau trecere la război civil.
5. În urma unui acord între toate ţările? Să se aştepte?
6. Rusia: revoluţia burgheză
   problema naţională.
7. Înfrîngerea Rusiei + şovinism german şi austriac.
8. „Nici victorie, nici înfrîngere"? = Statu quo...
9.* „H o c h l a n d" despre s.-d.[294]
10.* „Duşmanul principal se află în propria ţară"
11. Portiţa de ieşire pentru şovinism = renunţarea la „înfrîngere"...

* Punctele notate cu asterisc au fost adăugate ulterior pe marginea de sus şi laterală a manuscrisului. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

12.* Înfrîngerea și nenorocirile poporului... (sofism)...

13.* „Renunțarea“ la colonii (și la națiunile asuprite) este un lucru bun pentru revoluție. (Război imperialist = pentru reîmpărțirea coloniilor și pentru privilegii de națiune dominantă.)

14.* „Apărarea privilegiilor de națiune dominantă“?

15.* Cele trei direcții în care este îndreptată ura.

Scris înainte de 8 (21) iulie 1915

Publicat pentru prima oară în 1934, în „Culegeri din Lenin“, vol. XXIX.

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

VARIANTA PROIECTULUI DE REZOLUȚIE AL SOCIAL-DEMOCRAȚILOR DE STÎNGA PENTRU PRIMA CONFERINȚĂ SOCIALISTĂ INTERNAȚIONALĂ

Proiect

Războiul actual a fost generat de imperialism, stadiul cel mai înalt al capitalismului, cînd dezvoltarea forțelor de producție și creșterea capitalului au depășit cadrul îngust al diferitelor state naționale și fac ca „marile" puteri să urmărească înrobirea altor națiuni și acapararea de colonii ca surse de materii prime și piețe pentru exportul de capital.

Condițiile obiective ale socialismului sînt întru totul maturizate, iar marile puteri luptă în războiul actual pentru a întîrzia în mod artificial pieirea capitalismului, menținînd și făcînd să crească dependența coloniilor, acaparînd privilegii pe piața mondială, scindînd și reprimînd mișcarea muncitorească revoluționară internațională.

Social-democrații recunosc întru totul necesitatea libertății pentru toate națiunile. În epoca în care lupta se ducea împotriva feudalismului, a absolutismului și a jugului străin, ei admiteau apărarea patriei, — și în momentul de față ei consideră legitim războiul dus de națiunile subjugate (îndeosebi de colonii) împotriva asupritorilor lor, împotriva „marilor" puteri.

Dar războiul actual dintre marile puteri este un război al puterilor sclavagiste pentru înăsprirea și consolidarea robiei, pentru reîmpărțirea coloniilor, pentru „dreptul" de a asupri alte națiuni, pentru privilegiile capitalului din metropole, pentru reprimarea mișcării muncitorești de către reacțiune. De aceea, frazeologia pe tema „apărării patriei",

www.dacoromanica.ro

pe care o debitează ambele grupuri de state beligerante, este o înşelare a poporului de către burghezie. Nici victoria vreunuia din guvernele actuale, nici statu quo ante bellum * nu pot apăra libertatea naţiunilor împotriva marilor puteri imperialiste sau să asigure o viaţă acceptabilă clasei muncitoare, asupra căreia chiar şi în ţările cele mai libere apasă tot mai mult scumpetea, trusturile, militarismul şi reacţiunea politică legată de acesta.

Sensul real al lozincii „apărarea patriei" în actualul război este apărarea avantajelor şi privilegiilor de naţiune dominantă, apărarea „dreptului" burgheziei respective de a asupri alte naţiuni, este o politică muncitorească naţional-liberală, este alianţa unei părţi neînsemnate a muncitorilor cu burghezia naţională împotriva maselor de proletari şi exploataţi. Socialiştii care duc o astfel de politică sînt de fapt şovinişti, social-şovinişti Politica de votare a creditelor de război, de intrare în guverne, de Burgfrieden etc. este politica oportunismului, este o trădare a socialismului. Clasa muncitoare nu poate atinge ţelul măreţ al emancipării muncii fără să ducă o luptă hotărîtă împotriva oportunismului şi social-şovinismului.

Manifestul de la Basel din 1912, adoptat în unanimitate, avînd în vedere eventualitatea unui război ca acela care se duce astăzi între marile puteri, a subliniat insistent caracterul lui imperialist, reacţionar şi a vestit apropierea *revoluţiei proletare* în legătură cu el. Într-adevăr, războiul a creat o situaţie revoluţionară, a generat o stare de spirit şi frămîntări revoluţionare. Sarcina social-democraţilor este de a sprijini şi dezvolta această stare de spirit revoluţionară, de a contribui la luminarea conştiinţei revoluţionare a maselor şi de a le elibera conştiinţa de minciuna şovinismului burghez şi socialist, de a sprijini prin toate mijloacele lupta revoluţionară de masă împotriva imperialismului şi pentru socialism, de a urmări transformarea războiului imperialist într-un război civil pentru socialism.

* — situaţia existentă înainte de război. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Social-democrații trebuie să folosească în scopul intensificării agitației revoluționare dorința de pace crescîndă a maselor, dorință care exprimă dezamăgirea lor și un început de luminare a conștiinței lor revoluționare. Dar, în același timp, nu e permis ca social-democrații să înșele poporul cu speranța că e posibilă o pace grabnică, trainică, democratică, care să excludă asuprirea națiunilor, fără răsturnarea pe cale revoluționară a guvernelor actuale.

Scris înainte de 13 (26) iulie 1915

Publicat pentru prima oară în 1937, în „Culegeri din Lenin", vol. XXX

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

LISTA LUCRĂRILOR LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

ADNOTĂRI

INDICI

DATE DIN
VIAŢA ŞI ACTIVITATEA LUI
V. I. LENIN

www.dacoromanica.ro

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN CARE N-AU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT

(Iulie 1914 — august 1915)

1914

OBSERVAŢII PE MARGINEA RĂSPUNSULUI FRACŢIUNII BOLŞEVICE DIN DUMĂ LA TELEGRAMA LUI E. VANDERVELDE

Răspunsul Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia la telegrama lui E. Vandervelde, prin care acesta îi îndemna pe muncitorii ruşi să sprijine războiul, a fost elaborat de fracţiunea bolşevică din Dumă la adunarea din 30 septembrie — 1 octombrie (13—14 octombrie) 1914 şi trimis lui Lenin în străinătate. În scrisoarea către A. G. Şleapnikov din 4 (17) octombrie 1914, V. I. Lenin scria: „Am citit răspunsul adresat lui Vandervelde şi îţi expun părerile mele în legătură cu acest răspuns" (Opere, vol. 35, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1958, p. 140).

TELEGRAMĂ ADRESATĂ SECŢIEI DIN LAUSANNE A P.M.S.D.R.

În amintirile sale, F. Ilin scrie că drept răspuns la telegrama secţiei din Lausanne adresată lui V. I. Lenin prin care i se aducea acestuia la cunoştinţă că G. V. Plehanov urmează să-şi ţină referatul la 11 octombrie 1914, Lenin a trimis acestei secţii o telegramă în care comunica data sosirii sale la Lausanne (vezi „Zapiski Instituta Lenina", vol. I, 1931, p. 123).

SCRISOARE CĂTRE A. K. VORONSKI (VALENTIN)

A. K. Voronski confirmă primirea acestei scrisori în scrisoarea sa către I. F. Armand din 18 (31) octombrie 1914. În scrisoarea sa, Lenin îl ruga pe A. K. Voronski să-l întrebe pe M. F. Vladimirski dacă ştie ceva despre soarta unor manuscrise şi scrisori.

TELEGRAMĂ CĂTRE K. H. BRANTING

În scrisoarea adresată lui A. G. Şleapnikov la 12 (25) noiembrie 1914, V. I. Lenin scria: „Aseară am aflat, din ziare, că în împrejurimile Petrogradului au fost arestate 11 persoane (printre care

www.dacoromanica.ro

5 membri ai Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia), iar astăzi am trimis o telegramă lui Branting ca d-ta să clarifici (le cas échéant *, prin intermediul finlandezilor) dacă au fost ridicaţi, arestaţi 5 membri ai Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia" (Opere, vol. 36, Bucureşti, Editura politică, 1958, p. 307).

SCRISORI CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV

Despre aceste scrisori, V. I. Lenin aminteşte în scrisoarea adresată lui A. G. Şleapnikov la sfîrşitul lunii decembrie 1914 : „Scrisorile trimise de mine se pierd, probabil, sau întîrzie : ţi-am scris în repetate rînduri pe adresa lui Kobezky" (Opere, vol. 36, Bucureşti, Editura politică, 1958, p. 312). Lenin aminteşte despre una din aceste scrisori într-o scrisoare adresată lui A. M. Kollontai : „Spune-i lui Aleksandr să facă cunoştinţă cu Kobezky... şi să ia de la el scrisoarea pe care i-am trimis-o lui" (Opere, vol. 35, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1958, p. 152).

SCRISORI CĂTRE M. M. LITVINOV

În anii primului război mondial, V. I. Lenin a purtat o vastă corespondenţă cu M. M. Litvinov, care se afla la Londra. „Eu port corespondenţă cu un tovarăş de la Londra (Mr. Litvinoff)" — spunea Lenin în noiembrie 1914, într-o scrisoare adresată lui A. M. Kollontai (Opere, vol. 36, Bucureşti, Editura politică, 1958, p. 309).

SCRISOARE ÎN PROBLEMA ATITUDINII FAŢĂ DE LOZINCA „PACE"

În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. se păstrează ultima pagină (a 21-a) a manuscrisului acestei scrisori semnate de Lenin. Documentul reprezintă, probabil, răspunsul lui Lenin la o anchetă făcută de Partidul laburist independent din Anglia şi pe care el a primit-o în decembrie 1914 prin intermediul lui A. M. Kollontai.

1914 — 1915

SCRISOARE CĂTRE G. L. SAFAROV

Această scrisoare a constituit răspunsul lui V. I. Lenin la o scrisoare a lui G. L. Safarov scrisă la sfîrşitul anului 1914 sau începutul anului 1915 ; în scrisoare, Lenin anunţa convocarea conferinţei socialiştilor din ţările neutre (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

* — dacă va fi cazul. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

SCRISORI CĂTRE S. G. BUACIDZE

În timpul războiului, în 1914—1915, V. I. Lenin a primit mai multe scrisori de la S. G. Buacidze din Sofia, în care acesta îl informa asupra mişcării revoluţionare şi activităţii social-democraţiei în Balcani. Scrisorile lui Buacidze către Lenin s-au păstrat şi confirmă că Lenin a purtat corespondenţă cu acesta (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISORI CĂTRE G. I. BELENKI

Primirea acestor scrisori ale lui V. I. Lenin este confirmată de G. I. Belenki în scrisorile pe care le-a trimis lui Lenin la sfîrşitul anului 1914 şi începutul anului 1915. (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISORI CĂTRE S. I. GOPNER

Faptul că V. I. Lenin a purtat corespondenţă cu S. I. Gopner la sfîrşitul anului 1914 şi începutul anului 1915 este confirmat în scrisorile lui S. I. Gopner către N. K. Krupskaia. Aceste scrisori se păstrează în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.

SCRISORI CĂTRE L. N. STAL

Faptul că V. I. Lenin a purtat corespondenţă cu L. N. Stal la sfîrşitul anului 1914 şi începutul anului 1915 este confirmat în scrisorile pe care Stal le-a trimis lui Lenin. Aceste scrisori se păstrează în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.

1915

SCRISOARE CĂTRE N. I. BUHARIN

Într-o scrisoare adresată lui. V. I. Lenin la începutul anului 1915, N. I. Buharin îl anunţa că a primit scrisoarea lui în problema lozincii „înfrîngerii" (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE SAZONOV (MARTÎN)

Într-o scrisoare adresată lui V. I. Lenin şi datată 12 (25) şi 13 (26) februarie 1915, A. G. Şleapnikov îl anunţa că i-a transmis lui Sazonov (Martîn) scrisoarea lui (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

www.dacoromanica.ro

SCRISOARE CĂTRE N. I. BUHARIN

N. I. Buharin confirmă primirea acestei scrisori într-o scrisoare către V. I. Lenin scrisă în februarie 1915 (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.)

SCRISOARE CĂTRE N. I. BUHARIN

Într-o scrisoare adresată lui V. I. Lenin şi datată 17 februarie „Am primit scrisoarea dv. recomandată din 23 iunie 1915" (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE M. N. POKROVSKI

Despre această scrisoare, M. N. Pokrovski aminteşte într-o scrisoare de răspuns adresată lui V. I. Lenin şi datată 14 (27) mai 1915 (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE I. BOGROVSKI

Într-o scrisoare adresată lui V. I. Lenin, I. Bogrovski îi comunica: „Am primit scrisoarea dv. recomandată din 23 iunie 1915" (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISORI CĂTRE M. K. ZAKS-GLADNEV

Într-o scrisoare adresată lui V. I. Lenin şi datată 16 (29) iunie 1915, M. K. Zaks-Gladnev îi comunica: „...am primit de la dv. cîteva cărţi poştale..." (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

TELEGRAMĂ CĂTRE V. A. KARPINSKI

Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski la 8 (21) iulie 1915, V. I. Lenin scria: „Ţi-am trimis azi o telegramă în care te-am rugat să înlocuieşti în numărul curent al O.C. articolul meu «Despre situaţia din cadrul social-democraţiei» cu articolul (lui Grigori) despre pacifism" („Culegeri din Lenin", vol. XI, p. 156).

SCRISORI CĂTRE D. WYNKOOP

Lenin aminteşte despre aceste scrisori într-o scrisoare adresată lui K. B. Radek în iulie 1915, în legătură cu pregătirile în vederea

www.dacoromanica.ro

Conferinței de la Zimmerwald : „Scrisoarea mea către Wynkoop citește-o și trimite-o. Sper că pe cea precedentă ai și trimis-o !" (Opere, vol. 36, București, Editura politică, 1958, p. 331).

SCRISOARE CĂTRE K. B. RADEK

Într-o scrisoare adresată lui K. B. Radek în iulie 1915, Lenin scria : „În timp ce d-ta mi-ai scris mie, ți-am scris și eu d-tale (o carte poștală), trimițîndu-ți totodată și Culegerea" (Opere, vol. 36, București, Editura politică, 1958, p. 328).

SCRISOARE CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Despre această scrisoare se amintește în scrisoarea lui V. I. Lenin adresată lui S. N. Ravici din 2 (15) sau 3 (16) august 1915 : „Îi scriu lui Grigori că public o broșură..." („Culegeri din Lenin", vol. XI, p. 162).

www.dacoromanica.ro

LISTA PUBLICAȚIILOR LA A CĂROR REDACTARE A PARTICIPAT V. I. LENIN

ZIARUL „SOȚIAL-DEMOKRAT"

Nr. 33 — 1 noiembrie 1914.
Nr. 34 — 5 decembrie 1914.
Nr. 35 — 12 decembrie 1914.
Nr. 36 — 9 ianuarie 1915.
Nr. 37 — 1 februarie 1915.
Nr. 38 — 12 februarie 1915.
Nr. 39 — 3 martie 1915.
Nr. 40 — 29 martie 1915.
Nr. 41 — 1 mai 1915.
Nr. 42 — 21 mai 1915.
Supliment la Nr. 42 — 1 iunie 1915.
Nr. 43 — 26 iulie 1915.
Nr. 44 — 23 august 1915.

REVISTA „KOMMUNIST"

Nr. 1—2 — septembrie 1915.

www.dacoromanica.ro

LISTA DE LUCRĂRI CARE S-AR PUTEA SĂ FIE ALE LUI V. I. LENIN

NOTĂ „DIN PARTEA REDACŢIEI"

Nota „Din partea redacţiei" a fost publicată fără semnătură în nr. 38 al ziarului „Soţial-Demokrat" din 12 februarie 1915. Ea a constituit răspunsul la o scrisoare adresată de M. I. Larin redacţiei ziarului „Soţial-Demokrat" în care acesta făcea observaţii pe marginea articolului lui V. I. Lenin „Şi acum? (Sarcinile partidelor muncitoreşti în legătură cu oportunismul şi social-şovinismul)", articol care conţine o critică a poziţiei oportuniste a lui Larin şi a Comitetului de organizare menşevic. Aceasta ne dă temei să presupunem că nota a fost scrisă de V. I. Lenin.

REZOLUŢIA CLUBULUI DE LA PARIS AL SOCIALIŞTILOR INTERNAŢIONALIŞTI

Într-o scrisoare adresată lui V. I. Lenin la 9 (22) aprilie 1915, G. I. Belenki îl ruga să scrie o declaraţie pentru clubul socialiştilor străini. Într-o scrisoare adresată lui G. E. Zinoviev la sfîrşitul lunii iunie 1915, Lenin îl anunţă că i-a trimis rezoluţia clubului socialiştilor străini pentru a lua cunoştinţă de ea; într-o altă scrisoare, din iulie 1915, Lenin îl roagă să-i restituie rezoluţia clubului socialiştilor străini (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.). Aceasta ne dă temei să presupunem că rezoluţia a fost scrisă de V. I. Lenin.

„GRUPUL LUI AKSELROD ÎN ALIANŢĂ CU SOCIAL-ŞOVINIŞTII"

Această notă a apărut în nr. 43 al ziarului „Soţial-Demokrat" din 26 iulie 1915. În notă era criticat internaţionalismul făţarnic al lui P. B. Akselrod, era citată o scrisoare din Rusia apărută în ziarul

www.dacoromanica.ro

„Arbeiter Zeitung" din Viena, în care se arăta că grupul lui Akselrod face concesii social-şovinismului. S-a păstrat o tăietură din ziarul „Arbeiter Zeitung" cu însemnările lui V. I. Lenin. Într-o scrisoare adresată lui G. E. Zinoviev în vara anului 1915, Lenin scria : „În Wiener Arb. Ztg. există o perlă : o scrisoare din Rusia în care se arată că Akselrod face concesii oportunismului" (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.). Aceasta ne dă temei să presupunem că nota a fost scrisă de V. I. Lenin.

www.dacoromanica.ro

ADNOTĂRI

1 Acest document, care a intrat în istorie sub denumirea de „Teze despre război", a fost primul care a definit poziția partidului bolșevic și a social-democrației revoluționare internaționale față de războiul mondial imperialist. V. I. Lenin a conceput aceste teze chiar în primele zile ale războiului și le-a scris la începutul lunii septembrie 1914.

La 6 septembrie (st. n.) 1914, a doua zi după sosirea sa de la Poronino (Austro-Ungaria) la Berna (Elveția), V. I. Lenin a prezentat în adunarea grupului din Berna al bolșevicilor emigranți un referat cu privire la atitudinea față de război, în care a expus și a explicat principiile formulate în „Tezele despre război". La adunare au participat I. F. Armand, N. K. Krupskaia, F. N. Samoilov, deputat în Duma a IV-a de stat, V. M. Kasparov, G. L. Șklovski și alții. Tezele elaborate de Lenin au fost discutate în amănunțime și adoptate ca rezoluție a consfătuirii. Tezele, semnate „Un grup de social-democrați, membri ai P.M.S.D.R.", au fost trimise celorlalte secții din străinătate ale bolșevicilor. Ca măsură conspirativă, pe copia scrisă de N. K. Krupskaia, V. I. Lenin a notat: „Copie de pe un apel publicat în Danemarca". Pe un alt exemplar există însemnarea: „Copie de pe un apel publicat în Rusia". Tezele au fost trimise în Rusia cu F. N. Samoilov pentru a fi discutate de partea din Rusia a C.C., de fracțiunea bolșevică din Duma a IV-a de stat și de organizațiile de partid. În Rusia, ele au cunoscut o largă răspîndire, fiind discutate la Petrograd, Moscova, Ivanovo-Voznesensk, Nijni-Novgorod, Vologda, Krasnoiarsk, Kiev, Ekaterinoslav, Harkov, Baku, Tiflis și în alte orașe.

Prin intermediul social-democraților elvețieni, tezele au fost transmise și Conferinței comune a socialiștilor italieni și elvețieni care a avut loc la Lugano (Elveția) la 27 septembrie 1914; unele dintre ele au fost incluse în rezoluția conferinței.

Pentru o mai largă răspîndire a tezelor s-a preconizat publicarea lor sub formă de foaie volantă ca rezoluție a Consfătuirii de la Berna a bolșevicilor. Cu acest prilej, V. I. Lenin a scris o introducere la teze. Curînd însă s-a hotărît ca în locul tezelor

www.dacoromanica.ro

să se publice, tot în numele unui grup de membri ai P.M.S.D.R., un manifest intitulat „Războiul şi social-democraţia din Rusia". Manifestul a fost scris de Lenin pe baza tezelor sale. „Noi am hotărît — îi scria V. I. Lenin lui V. A. Karpinski — ca, în locul unor teze greu vizibile, să scoatem manifestul aci *alăturat*" (Opere, vol. 35, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1958, p. 131). În josul unei copii de pe manifest care se păstrează în Arhiva centrală de partid de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. figurează însemnarea: „P.S. Acest apel a fost publicat de un grup de membri ai P.M.S.D.R. din Scandinavia care recunosc conducerea C.C., au luat ca punct de plecare tezele Consfătuirii din Danemarca a social-democraţilor ruşi şi au avut posibilitatea să se convingă prin relaţii cu social-democraţi influenţi din Rusia că ele exprimă într-adevăr punctul de vedere al partidului".

În octombrie 1914, cînd manifestul fusese deja cules în foaie volantă, V. I. Lenin a primit din Rusia ştirea că partea din Rusia a C.C., fracţiunea bolşevică din Dumă şi organizaţiile de partid au aprobat tezele despre război. S-a hotărît să se publice un manifest din partea C.C. al P.M.S.D.R. Deoarece tot atunci s-a ivit posibilitatea editării din nou a ziarului „Soţial-Demokrat", Organul Central al P.M.S.D.R., s-a hotărît ca manifestul să nu apară în foaie volantă, ci să fie publicat în primul număr al ziarului „Soţial-Demokrat". Înştiinţîndu-l pe V. A. Karpinski de această hotărîre, Lenin i-a scris la 17 octombrie 1914 la Geneva, unde urma să fie editat ziarul „Soţial-Demokrat": „Pe luni îţi vom trimite mici modificări la manifest şi *o altă* semnătură (căci acum, după ce am luat legătură cu Rusia, apărem în mod *oficial*)" (Opere, vol. 35, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1958, p. 134—135). Manifestul intitulat „Războiul şi social-democraţia din Rusia" şi semnat „Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia" a fost publicat ca editorial în Organul Central al P.M.S.D.R. — ziarul „Soţial-Demokrat" nr. 33 din 1 noiembrie 1914 (vezi volumul de faţă, p. 1). — *1.*

2 La 4 august 1914, fracţiunea social-democrată din Reichstag a votat laolaltă cu reprezentanţii burghezi acordarea unui împrumut de război de 5 miliarde guvernului kaiserului, sancţionînd astfel politica imperialistă a lui Wilhelm al II-lea. După cum a reieşit mai tîrziu, în cursul discutării acestei probleme de către fracţiunea social-democrată înainte de şedinţa Reichstagului, social-democraţii de stînga s-au pronunţat împotriva acordării de credite de război guvernului, dar apoi s-au supus hotărîrii majorităţii oportuniste a fracţiunii social-democrate şi au votat pentru acordarea acestor credite. În numele întregii fracţiuni social-democrate, H. Haase a dat citire unei declaraţii în care se spunea: „Ne aflăm în faţa unui fapt împlinit, războiul. Ne ameninţă grozăviile invaziilor duşmane. Noi nu trebuie să votăm acum pentru sau împotriva războiului, ci să rezolvăm problema alocării fondurilor necesare apărării ţării". Declaraţia se încheia cu an-

www.dacoromanica.ro

gajamentul social-democraţilor „de a vota pentru creditele solicitate". — 2.

3 Încă înainte de începerea războiului, liderii oportunişti ai socialiştilor belgieni s-au situat pe o poziţie social-şovină. La 2 august 1914, după ce a discutat problema pericolului de război, şedinţa Consiliului general al Partidului muncitoresc din Belgia a adoptat hotărîrea de a se renunţa la manifestaţiile de stradă, inclusiv la manifestaţia stabilită pentru ziua de 3 august, şi i-a însărcinat pe deputaţii socialişti în parlament să voteze în şedinţa Camerei pentru credite de război. A doua zi, conducerea Partidului muncitoresc din Belgia a adresat poporului un apel şovin care chema la sprijinirea războiului. Socialiştii au votat în unanimitate în Camera deputaţilor pentru credite de război. E. Vandervelde, liderul socialiştilor belgieni şi preşedintele Biroului socialist internaţional al Internaţionalei a II-a, a intrat în guvernul belgian ca ministru al justiţiei.

Liderii Partidului socialist francez au promovat aceeaşi linie. La 2 august 1914, la o adunare de partid care a avut loc la Paris, E. Vaillant, unul dintre conducătorii socialiştilor care mai înainte ceruse să se răspundă prin grevă generală la războiul dezlănţuit de burghezie, a rostit un discurs şovin furibund, declarînd că, dacă războiul va fi declanşat, „socialiştii îşi vor face datoria faţă de patrie, faţă de republică şi faţă de revoluţie". La 4 august, socialiştii au votat în unanimitate în parlament pentru credite de război, pentru declararea stării excepţionale şi introducerea cenzurii militare, adică pentru interzicerea grevelor, a întrunirilor etc. La sfîrşitul lunii august, socialiştii J. Guesde, M. Sembat şi ceva mai tîrziu A. Thomas au intrat în guvernul imperialist francez (în Ministerul „Apărării Naţionale"). În cadrul ministerelor şi al organelor municipale, socialiştii şi liderii sindicatelor au sprijinit activ burghezia în ducerea războiului. — 2.

4 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 4, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a II-a, p. 485. — 2.

5 *„Sozialistische Monatshefte"* — revistă, principalul organ de presă al oportuniştilor germani şi una dintre publicaţiile revizionismului internaţional. A apărut la Berlin din 1897 pînă în 1933. În timpul primului război mondial s-a situat pe o poziţie social-şovină. — 2.

6 *Cadeţii* — membrii Partidului constituţional-democrat, principalul partid al burgheziei monarhiste-liberale din Rusia. Partidul cadet a fost creat în octombrie 1905 ; din rîndurile lui făceau parte reprezentanţi ai burgheziei, moşieri care activau în zemstve şi intelectuali burghezi. Militanţii mai de seamă din rîndurile cadeţilor au fost : P. N. Miliukov, S. A. Muromţev, V. A. Maklakov, A. I. Şingarev, P. B. Struve, F. I. Rodicev etc.

www.dacoromanica.ro

Cadeții au jucat un rol de seamă în pregătirea Rusiei în vederea războiului. Sprijinind necondiționat planurile de cotropire ale guvernului țarist, cadeții au căutat să se îmbogățească de pe urma comenzilor și aprovizionărilor de război, să consolideze pozițiile burgheziei și să înăbușe mișcarea revoluționară din țară. O dată cu începerea războiului imperialist mondial (1914—1918), cadeții au lansat lozinca: „Război pînă la victoria finală!" În 1915, cînd trupele guvernului țarist sufereau înfrîngeri pe front și cînd în țară se agravase criza revoluționară, reprezentanții cadeți în Duma de stat, în frunte cu P. N. Miliukov, au organizat împreună cu alți reprezentanți ai burgheziei și ai moșierilor blocul „progresist", care avea ca scop să împiedice revoluția, să mențină monarhia și să ducă războiul „pînă la victoria finală". Cadeții au contribuit activ la crearea comitetelor pentru industria de război. — *6.*

7 Este vorba de *Partidul socialiștilor-revoluționari*, *Partidul socialiștilor-populiști* și *de Grupul trudovic.*

Socialiștii-revoluționari (eserii) — partid mic-burghez din Rusia, a luat ființă pe la sfîrșitul anului 1901 — începutul anului 1902 prin contopirea mai multor cercuri și grupuri narodnice („Uniunea socialiștilor-revoluționari", Partidul socialiștilor-revoluționari etc.). Concepțiile lor reprezentau un amestec eclectic de idei narodnice și revizioniste. Socialiștii-revoluționari, după cum spunea Lenin, încercau să cîrpească „găurile narodnicismului cu peticile «criticii» oportuniste — astăzi la modă — a marxismului" (Opere complete, vol. 11, București, Editura politică, 1962, ed. a doua, p. 283).

„Socialiștii-populiști" (enesii) — membrii Partidului socialist-populist al muncii, care s-a desprins în 1906 din aripa de dreapta a Partidului socialiștilor-revoluționari (al eserilor) și care avea o orientare mic-burgheză. Ei erau pentru un bloc cu cadeții. Lenin îi denumea „social-cadeți", „oportuniști mic-burghezi", „menșevici ai eserilor" care oscilează între cadeți și eseri, subliniind că acest partid „se deosebește prea puțin de cadeți, deoarece șterge din program atît republica, cît și trecerea întregului pămînt în mîinile țărănimii" (Opere complete, vol. 14, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 24). În fruntea acestui partid se aflau A. V. Peșehonov, N. F. Annenski, V. A. Meakotin și alții.

Grupul trudovic (trudovicii) — grup de democrați mic-burghezi în Dumele de stat din Rusia, format din țărani și intelectuali de orientare narodnică. Fracțiunea trudovicilor s-a constituit în aprilie 1906, fiind formată din deputații țăranilor în Duma I de stat. În cadrul Dumei de stat, trudovicii au oscilat între cadeți și social-democrați.

In anii războiului imperialist mondial, majoritatea socialiștilor-revoluționari, socialiștilor-populiști și trudovicilor s-au situat pe pozițiile social-șovinismului. — *6.*

www.dacoromanica.ro

8 Despre lozinca „Statelor Unite ale Europei", vezi articolele lui V. I. Lenin „Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.", „In jurul lozincii Statelor Unite ale Europei" și „Nota redacției ziarului «Soțial-Demokrat» la manifestul C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la război" (vezi volumul de față, p. 160—166, 355—359 și 360). — *6*.

9 *„Avanti !"* — cotidian, organul central al Partidului socialist italian, înființat în decembrie 1896, la Roma. În anii războiului imperialist mondial, ziarul s-a situat pe poziții internaționaliste inconsecvente, fără să rupă legăturile cu reformiștii ; în 1926 a fost interzis de guvernul fascist al lui Mussolini, dar a continuat să apară (neregulat) în străinătate. Din 1943 apare din nou în Italia. În prezent, „Avanti !" este organul central al Partidului socialist italian. — *9*.

10 *„Volksrecht"* — cotidian, organul Partidului social-democrat elvețian, editat la Zürich din 1898 pînă în prezent. În anii războiului imperialist mondial, ziarul a publicat unele articole ale social-democraților de stînga. În paginile lui au apărut și articolele lui Lenin : „Douăsprezece teze scurte despre apărarea de către H. Greulich a apărării patriei", „Despre sarcinile P.M.S.D.R. în revoluția rusă", „Manoperele șoviniștilor republicani" și altele. — *9*.

11 *„Bremer Bürger-Zeitung"* — cotidian social-democrat, a apărut din 1890 pînă în 1919 ; a fost sub influența social-democraților de stînga din Bremen pînă în 1916, apoi a trecut în mîinile social-șoviniștilor. — *9*.

12 *„Vorwärts"* — cotidian, organul central al Partidului social-democrat din Germania. Potrivit unei hotărîri a Congresului de la Halle al partidului, a început să fie editat la Berlin, din 1891, sub denumirea de „Vorwärts. Berliner Volksblatt", ca succesor al ziarului „Berliner Volksblatt", care apărea din 1884. În coloanele acestui ziar, F. Engels a combătut diverse manifestări ale oportunismului. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui Engels, redacția ziarului a fost acaparată de aripa dreaptă a partidului, care a publicat sistematic articole scrise de oportuniști. În timpul războiului imperialist mondial, „Vorwärts" s-a situat pe pozițiile social-șovinismului ; după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a dus o campanie antisovietică. A apărut la Berlin pînă în 1933. — *9*.

13 *Wiener „Arbeiter-Zeitung"* — cotidian, organul central al social-democrației austriece. A fost fondat de V. Adler în 1889, la Viena. În anii războiului imperialist mondial (1914—1918) s-a situat pe poziții social-șoviniste. Lenin l-a denumit ziarul „trădătorilor din Viena ai socialismului" (Opere, vol. 29,

www.dacoromanica.ro

București, Editura politică, 1959, p. 381). În 1934, ziarul a fost suspendat. Şi-a reluat apariţia în 1945 ca organ central al Partidului socialist din Austria. — *9*.

14 „*Hamburger Echo*" — cotidian, organul organizaţiei din Hamburg a Partidului social-democrat german ; a fost fondat în 1875, sub denumirea de „Hamburg-Altonaer Volksblatt", iar din 1887 pînă în prezent apare sub denumirea de „Hamburger Echo". În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste. În martie 1933 a fost suspendat de guvernul nazist. Şi-a reluat apariţia în aprilie 1946. — *9*.

15 „*L'Humanité*" — cotidian fondat în 1904 de J. Jaurès, organ al Partidului socialist francez. În timpul războiului imperialist mondial, ziarul a fost acaparat de aripa de extremă dreaptă a Partidului socialist francez şi s-a situat pe poziţii social-şoviniste. În 1918, la conducerea ziarului, ca director politic, a venit Marcel Cachin, militant de seamă al mişcării muncitoreşti franceze şi internaţionale. În anii 1918—1920, ziarul s-a ridicat împotriva politicii imperialiste a guvernului francez, care şi-a trimis forţele armate împotriva Republicii sovietice. Începînd din decembrie 1920, după scindarea Partidului socialist francez şi întemeierea Partidului Comunist Francez, ziarul a devenit Organul Central al acestui partid. — *9*.

16 Lenin se referă la apelul adresat poporului german de către delegaţiile franceză şi belgiană din Biroul socialist internaţional. Apelul a fost publicat în „L'Humanité" nr. 3 794 din 6 septembrie 1914. În acest apel, socialiştii belgieni şi francezi acuzau guvernul german că urmăreşte scopuri de cotropire, iar pe soldaţii germani de atrocităţi săvîrşite pe teritoriul ocupat. Conducerea Partidului social-democrat german a publicat la 10 septembrie, în nr. 247 al ziarului „Vorwärts", un protest împotriva acestui apel. Cu acest prilej a avut loc o polemică în presă între socialşoviniştii francezi şi cei germani, ambele părţi căutînd să justifice participarea la război a guvernului propriei ţări şi să arunce vina asupra guvernelor celorlaltor ţări. — *9*.

17 Este vorba de rezoluţia adoptată la Consfătuirea bolşevicilor de la Berna (vezi volumul de faţă, p. 1—7). — *10*.

18 Chiar din momentul creării Partidului socialist italian (1892), în cadrul lui s-a dat o ascuţită luptă ideologică între două curente — curentul oportunist şi curentul revoluţionar, care aveau divergenţe în problemele politicii şi tacticii partidului. În 1912, sub presiunea elementelor de stînga, la Congresul de la Reggio-Emilia, reformiştii cei mai înveteraţi, partizani ai războiului şi ai colaborării cu guvernul şi burghezia (Bonomi, Bissolati), au fost excluşi din partid. De la începutul războiului imperialist mondial şi pînă la intrarea Italiei în război, Partidul

www.dacoromanica.ro

socialist italian s-a pronunţat împotriva războiului, a lansat lozinca : „Împotriva războiului, pentru neutralitate !". În decembrie 1914 a fost exclus din partid un grup de renegaţi (Mussolini şi alţii) care susţineau politica imperialistă a burgheziei şi se pronunţau în favoarea războiului. Socialiştii italieni au organizat la Lugano (1914) o conferinţă comună cu socialiştii elveţieni, au participat activ la conferinţele socialiste internaţionale de la Zimmerwald (1915) şi Kienthal (1916). În general însă, Partidul socialist italian s-a situat pe poziţii centriste. În mai 1915, o dată cu intrarea Italiei în război de partea Antantei, Partidul socialist italian a renunţat la lupta împotriva războiului imperialist şi a lansat lozinca : „Nici să nu participăm la război, nici să nu-l sabotăm", care echivala de fapt cu sprijinirea războiului. — *11.*

19 *„Die Neue Zeit"* — revistă teoretică a Partidului social-democrat din Germania, a apărut la Stuttgart din 1883 pînă în 1923. Pînă în octombrie 1917 a apărut sub îngrijirea lui K. Kautsky, iar după aceea sub îngrijirea lui H. Cunow. În „Die Neue Zeit" au fost publicate pentru prima oară unele lucrări ale lui K. Marx şi F. Engels. Engels ajuta în permanenţă cu sfaturile sale redacţia revistei şi o critica adeseori pentru abaterile ei de la marxism. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui F. Engels, revista a început să publice sistematic articole scrise de revizionişti, printre care şi seria de articole ale lui E. Bernstein „Problemele socialismului", care a marcat dezlănţuirea unei ofensive împotriva marxismului. În timpul războiului imperialist mondial, revista s-a situat pe poziţii centriste, sprijinind de fapt pe social-şovinişti. — *11.*

20 Manifestul *„Războiul şi social-democraţia din Rusia"* a fost primul document oficial al C.C. al P.M.S.D.R. care exprima poziţia partidului bolşevic faţă de războiul imperialist mondial ce începuse. Manifestul a fost publicat la 1 noiembrie 1914 ca editorial în nr. 33 al ziarului „Soţial-Demokrat", Organul Central al P.M.S.D.R., care apărea într-un tiraj de 1 500 de exemplare. El a cunoscut o largă răspîndire în Rusia şi în străinătate. Nr. 33 al ziarului „Soţial-Demokrat", trimis secţiilor bolşevice din străinătate şi din Rusia, a constituit un ajutor substanţial pentru organizaţiile locale ale partidului şi le-a servit drept călăuză în acţiune. Tov. Kondratiev, muncitor bolşevic din Petersburg care a organizat în anii războiului activitatea ilegală într-unul din raioanele capitalei, scria mai tîrziu, în amintirile sale, despre „grandioasa impresie" pe care a produs-o asupra organizaţiilor bolşevice din Petersburg nr. 33 al ziarului „Soţial-Demokrat". Această ştire, scria tov. Kondratiev, primită la Petersburg la începutul lunii noiembrie, „ne-a dat un nou şi puternic impuls, ne-a încurajat şi ne-a înaripat, ne-a înflăcărat inimile de dorinţa nepotolită de a merge înainte, de a nu da înapoi cu nici un preţ. Mi-amintesc că am citit acest număr pînă ce literele au ajuns să

www.dacoromanica.ro

nu se mai distingă din cauza petelor de grăsime şi a vechimii ziarului" („Krasnaia Letopis" nr. 5 din 1922, p. 236). Ca document oficial care exprima poziţia P.M.S.D.R. faţă de război, manifestul C.C. al P.M.S.D.R. a fost trimis Biroului socialist internaţional (organul executiv al Internaţionalei a II-a) şi unor ziare socialiste din Anglia, Germania, Franţa, Suedia, Elveţia. La 13 noiembrie 1914, manifestul a fost publicat într-o formă prescurtată în nr. 265 al ziarului socialist „La Sentinelle", care apărea în Elveţia (la Chaux-de-Fonds) şi care se situa pe poziţii internaţionaliste. După indicaţia lui V. I. Lenin, manifestul C.C. al P.M.S.D.R. a fost trimis conferinţei socialiştilor din ţările neutre.

În Rusia, textul integral al manifestului a fost publicat în nr. 1 al ziarului bolşevic „Proletarski Golos", editat de Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R. în februarie 1915. Cele mai importante teze şi lozinci ale partidului enunţate în manifest s-au reflectat în manifestele bolşevice publicate în multe centre industriale mari din Rusia. — *13.*

21 De la începutul războiului, A. E. Badaev, M. K. Muranov, G. I. Petrovski, F. N. Samoilov şi N. R. Şagov, deputaţi bolşevici în Duma a IV-a de stat, s-au ridicat energic în apărarea intereselor clasei muncitoare. Promovînd linia partidului, ei au refuzat să voteze pentru acordarea de credite de război ţarismului, au demascat caracterul imperialist, antipopular al războiului, au explicat muncitorilor adevărul despre război, i-au îndemnat la luptă împotriva ţarismului, burgheziei şi moşierilor. Pentru activitatea revoluţionară desfăşurată în timpul războiului, deputaţii bolşevici au fost deferiţi justiţiei şi deportaţi în Siberia. În legătură cu aceasta, vezi articolul lui V. I. Lenin „Ce-a dovedit procesul Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia ?" (vezi volumul de faţă, p. 167—175). — *19.*

22 La scurt timp după începerea războiului, Comitetul din Petersburg al bolşevicilor a publicat un manifest în care îi chema pe muncitori şi soldaţi să se organizeze în vederea luptei împotriva războiului şi autocraţiei, sub lozincile : „Jos monarhia absolutistă !", „Trăiască socialismul !", „Trăiască republica democratică !". În august, Comitetul din Petersburg a publicat încă un manifest ilegal împotriva războiului, în care făcea apel la organizare şi la procurarea de arme. — *19.*

23 *Congresul socialist internaţional de la Stuttgart* (Congresul al VII-lea al Internaţionalei a II-a) a avut loc între 18 şi 24 august 1907. La congres au participat 886 de delegaţi — reprezentanţi ai partidelor socialiste şi ai sindicatelor. P.M.S.D.R. a fost reprezentat de 37 de delegaţi. Din delegaţia bolşevicilor au făcut parte : V. I. Lenin, A. A. Bogdanov, I. P. Goldenberg (Meşkovski), B. A. Knuneanţ, M. M. Litvinov, A. V. Lunacearski, N. A. Semaşko, M. Thakaia şi alţii.

www.dacoromanica.ro

Congresul a examinat următoarele probleme : 1) Militarismul şi conflictele internaţionale ; 2) Relaţiile dintre partidele politice şi sindicate ; 3) Problema colonială ; 4) Imigrarea şi emigrarea muncitorilor şi 5) Drepturile electorale ale femeilor.

În timpul congresului, V. I. Lenin a depus o activitate intensă pentru strînsa unire a forţelor de stînga în cadrul social-democraţiei internaţionale, luptînd cu hotărîre împotriva oportuniştilor şi revizioniştilor. Consfătuirile organizate de V. I. Lenin cu reprezentanţii elementelor de stînga (C. Zetkin, R. Luxemburg, L. Tyszka, G. Ledebour şi alţii) au constituit primul pas spre unirea strînsă a marxiştilor revoluţionari din mişcarea socialistă internaţională în epoca imperialismului.

Activitatea de bază a congresului a fost concentrată în comisii, care au întocmit proiectele de rezoluţii pentru şedinţele plenare. V. I. Lenin a participat la lucrările comisiei care s-a ocupat de problema esenţială, „Militarismul şi conflictele internaţionale". În cadrul discuţiilor la proiectul de rezoluţie prezentat de A. Bebel, V. I. Lenin a reuşit prin amendamentele sale, sprijinite de reprezentanţii social-democraţiei poloneze, să transforme radical acest proiect în spiritul marxismului revoluţionar. Principalul amendament, care aducea o transformare principială a proiectului de rezoluţie, era următorul : „În cazul cînd războiul va izbucni totuşi, ei (clasa muncitoare din diferite ţări şi reprezentanţii săi din parlamente. — *Nota red.)* trebuie... să se străduiască pe toate căile să folosească criza economică şi politică creată de război pentru a trezi masele populare şi a grăbi prăbuşirea dominaţiei capitaliste de clasă" („Proletarii" nr. 17 din 20 octombrie 1907, p. 6).

„Îmi amintesc foarte bine — scria ulterior V. I. Lenin — că redactarea definitivă a acestui amendament a fost precedată de lungi discuţii pe care noi le-am dus direct cu Bebel. În prima redactare se vorbea mult mai deschis de agitaţia revoluţionară şi de acţiunile revoluţionare. Am arătat-o lui Bebel ; el a răspuns : nu pot accepta, deoarece în acest caz parchetul va dizolva organizaţiile noastre de partid ; or, noi nu putem pune în joc soarta lor atîta timp cît nu există încă nimic serios. După o consfătuire cu specialiştii jurişti şi după mai multe modificări ale textului cu scopul de a exprima aceeaşi idee într-o formă legală, a fost găsită formula definitivă, cu a cărei adoptare Bebel s-a declarat de acord" (Opere, vol. 36, Bucureşti, Editura politică, 1958, p. 490).

Adoptarea rezoluţiei „Militarismul şi conflictele internaţionale" a constituit o mare victorie a aripii revoluţionare din mişcarea muncitorească internaţională asupra aripii oportuniste (vezi articolele lui V. I. Lenin „Congresul socialist internaţional de la Stuttgart", Opere complete, vol. 16, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 69—76, 81—91). — *19*.

24 *Congresul socialist internaţional de la Copenhaga* (Congresul al VIII-lea al Internaţionalei a II-a) a avut loc între 28 august

www.dacoromanica.ro

şi 3 septembrie 1910. La lucrările lui au participat 896 de delegaţi. P.M.S.D.R. a fost reprezentat la acest congres prin V. I. Lenin, G. V. Plehanov, A. M. Kollontai, A. V. Lunacearski etc. Pentru discutarea în prealabil şi elaborarea rezoluţiilor cu privire la diferite probleme au fost constituite 5 comisii: comisia pentru problemele cooperaţiei; comisia pentru sindicate, pentru solidaritatea internaţională şi unitatea mişcării sindicale din Austria; comisia pentru lupta împotriva războiului; comisia pentru legislaţia muncii şi pentru problema şomajului; comisia pentru elaborarea diferitelor rezoluţii, printre care cele cu privire la unitatea socialistă, la pedeapsa cu moartea, la situaţia din Finlanda, Argentina, Persia etc. Lenin a făcut parte din una din principalele comisii ale congresului, cea pentru problemele cooperaţiei.

În vederea stabilirii unei legături mai strînse între marxiştii revoluţionari pe arena internaţională, Lenin a organizat în zilele congresului o consfătuire cu social-democraţii de stînga prezenţi la congres.

În rezoluţia cu privire la lupta împotriva războiului — „Tribunalele de arbitraj şi dezarmarea" —, congresul a aprobat rezoluţia adoptată la Congresul de la Stuttgart (1907) — „Militarismul şi conflictele internaţionale" —, care cuprindea amendamentele propuse de V. I. Lenin şi R. Luxemburg, prin care se cerea socialiştilor din toate ţările ca, folosind criza economică şi politică provocată de război, să caute să răstoarne burghezia. Rezoluţia adoptată de Congresul de la Copenhaga obliga, de asemenea, partidele socialiste şi pe reprezentanţii lor parlamentari să ceară guvernelor respective să treacă la reducerea armamentelor şi la rezolvarea conflictelor dintre state pe cale de arbitraj şi făcea apel la muncitorii din toate ţările să treacă la organizarea de proteste împotriva primejdiei războiului. — *19*.

25 *Congresul de la Basel* — Congresul socialist internaţional extraordinar care a avut loc la Basel (Elveţia) în zilele de 24 şi 25 noiembrie 1912. Congresul a fost convocat pentru a hotărî în problema luptei împotriva pericolului iminent al războiului imperialist mondial, pericol care devenise şi mai acut după începerea primului război balcanic. La congres au luat parte 555 de delegaţi. C.C. al P.M.S.D.R. a trimis 6 delegaţi. În ziua deschiderii congresului a avut loc o mare demonstraţie antirăzboinică şi un miting internaţional de protest împotriva războiului.

În ziua de 25 noiembrie, congresul a adoptat în unanimitate manifestul cu privire la război. Manifestul avertiza poporul de pericolul iminent al unui război mondial. „În orice moment — se spunea în manifest —, marile popoare din Europa pot fi asmuţite unul împotriva celuilalt, şi o astfel de crimă împotriva umanităţii şi a raţiunii nu poate fi întru nimic justificată ca exprimînd un interes al poporului... Ar fi o nebunie dacă guvernele nu ar pricepe că numai gîndul la monstruozitatea unui război mondial ar putea să provoace mînia şi revolta clasei muncitoare.

www.dacoromanica.ro

Proletarii consideră o crimă să se împuște între ei de dragul profiturilor capitaliștilor, de dragul ambiției dinastiilor, de dragul respectării tratatelor diplomatice secrete" (vezi „Ausserordentlicher Internationaler Sozialistenkongress zu Basel am 24 und 25. November 1912". Berlin, 1912, S. 23, 26).

Manifestul demasca scopurile prădalnice ale războiului pe care îl pregăteau imperialiștii și chema pe muncitorii din toate țările să ducă o luptă hotărîtă pentru pace, împotriva pericolului de război, „să opună imperialismului capitalist forța solidarității internaționale a proletariatului". În cazul izbucnirii unui război imperialist, manifestul recomanda socialiștilor să folosească criza economică și politică provocată de război în vederea luptei pentru revoluția socialistă.

La congres, liderii Internaționalei a II-a (Kautsky, Vandervelde și alții) au votat pentru adoptarea manifestului împotriva războiului. În 1914 însă, o dată cu începerea războiului imperialist mondial, ei au dat uitării Manifestul de la Basel, precum și celelalte hotărîri ale congreselor socialiste internaționale cu privire la lupta împotriva războiului și s-au situat de partea guvernelor lor imperialiste. — *19*.

26 Prezentarea de către G. V. Plehanov a referatului „Atitudinea socialiștilor față de război" la 28 septembrie (11 octombrie) 1914 la Lausanne a fost organizată de grupul menșevic local.

La discuții pe marginea referatului prezentat de G. V. Plehanov a luat cuvîntul numai V. I. Lenin. Informări cu privire la ședință, la referatul lui Plehanov și la cuvîntarea lui Lenin după însemnările luate de corespondentul acestui ziar au fost publicate în ziarul menșevic „Golos" nr. 31, 32 și 33 din 18, 20 și 21 octombrie 1914, sub semnătura „I. K."

S-au păstrat însemnările luate de V. I. Lenin în timpul prezentării referatului și cuvîntul de încheiere, precum și punctajul schițat de Lenin pentru cuvîntarea pe marginea referatului lui Plehanov (vezi „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 124—131). — *23*.

27 *„Rezoluția de la Lugano"* — rezoluție adoptată de Conferința comună a socialiștilor italieni și elvețieni care a avut loc la 27 septembrie 1914 la Lugano (Elveția). La lucrările conferinței au participat din partea Italiei — D. Serrati, C. Lazzari, O. Morgari, F. Turati, D. Modigliani, A. Balabanova etc.; din partea Elveției — R. Grimm, P. Pflüger etc. Aceasta a fost prima conferință a socialiștilor din timpul războiului care a încercat să reînnoade legăturile internaționale.

Pentru ca delegații să cunoască poziția bolșevicilor față de războiul imperialist, conferinței i-au fost transmise prin social-democrații elvețieni tezele lui V. I. Lenin despre război. Conferința a inclus unele principii cuprinse în acest material în rezoluția ei.

Conferința a relevat că războiul mondial, fiind „o urmare a politicii imperialiste a marilor puteri", constituie „o luptă capitalistă pentru cucerirea de noi piețe în țări străine..., o tenta-

www.dacoromanica.ro

tivă criminală de a distruge mişcarea proletariatului şi a social-democraţiei". Rezoluţia menţiona, de asemenea, că „unele fracţiuni ale clasei muncitoare se află sub influenţa curentelor şoviniste" şi că socialiştii au datoria să apere principiul unităţii proletariatului internaţional. Conferinţa n-a sprijinit însă lozincile bolşevice cu privire la transformarea războiului imperialist în razboi civil, la înfrîngerea „propriului" guvern în război, nu s-a pronunţat pentru o ruptură totală cu social-şoviniştii. Conferinţa s-a limitat să ceară socialiştilor să lupte prin toate mijloacele împotriva extinderii războiului în alte ţări şi a propus socialiştilor din ţările neutre să se adreseze guvernelor lor „în vederea începerii unor tratative diplomatice între guvernele ţărilor beligerante pentru a se obţine în scurt timp încetarea acestui măcel inuman". Conferinţa a însărcinat conducerea Partidului social-democrat din Elveţia să organizeze împreună cu membrii conducerii Partidului socialist italian convocarea unui congres al socialiştilor din ţările neutre pentru examinarea situaţiei internaţionale. — *23.*

28 Este vorba de articolul lui K. Kautsky „Die Sozialdemokratie im Kriege", publicat în revista „Die Neue Zeit", nr. 1 din 2 octombrie 1914. — *23.*

29 *Partidul social-democrat din Serbia* a fost creat în 1903. De la întemeierea sa, aripa lui revoluţionară, în frunte cu R. Dragovici şi D. Ţuţovici, s-a pronunţat împotriva oportuniştilor. Partidul social-democrat din Serbia a luptat împotriva burgheziei din propria ţară şi a planurilor de cotropire ale imperialismului internaţional în Balcani. El a fost iniţiatorul convocării unei conferinţe a partidelor social-democrate din ţările balcanice care a avut loc în 1909. Cînd a început războiul mondial imperialist, social-democraţii sîrbi s-au situat pe o poziţie internaţionalistă ; deputaţii lor în scupşcină (parlament) au votat împotriva creditelor de război.

Din iniţiativa Partidului social-democrat din Serbia, în aprilie 1919 a fost convocat la Belgrad Congresul de unificare a partidelor social-democrate din Iugoslavia. La congres a avut loc fuziunea acestor partide (în afară de social-democraţii din Slovenia) în Partidul socialist muncitoresc unit din Iugoslavia (al comuniştilor). Congresul a adoptat hotărîrea ca noul partid să se afilieze la Internaţionala a III-a, Comunistă. — *24.*

30 Referatul pe tema „Proletariatul şi războiul" a fost prezentat de V. I. Lenin la Lausanne la 1 (14) octombrie 1914, la două zile după ce G. V. Plehanov a ţinut în acelaşi oraş un referat în care apăra poziţia social-şovinistă a liderilor partidelor social-democrate ale ţărilor beligerante din cadrul coaliţiei anglo-franceze. Textul referatului prezentat de Lenin nu s-a păstrat, de aceea, în acest volum, ca şi în ediţiile anterioare, referatul se publică după însemnările luate de corespondentul ziarului „Golos". În corespondenţa privitoare la acest referat, publicată în ziarul

www.dacoromanica.ro

„Golos", nr. 37 şi 38 din 25 şi 27 octombrie 1914 sub semnătura „I. K.", se arăta că „Lenin a ţinut referatul în prezenţa unei numeroase asistenţe".

A doua zi, la 2 (15) octombrie, V. I. Lenin a prezentat la Geneva referatul „Războiul european şi socialismul". Nici textul acestui referat nu ni s-a păstrat. În referat au fost folosite, după cît se pare, materiale strînse de V. I. Lenin pentru broşura „Războiul european şi socialismul european", pe care o pregătea (vezi volumul de faţă, p. 367—374). — *26.*

31 V. I. Lenin citează din articolul lui F. Engels „Socialismul în Germania", apărut în „Die Neue" Jg. X, Bd. I, 1891, H. 19. — *29.*

32 La 27 septembrie 1914, ziarul „Vorwärts", organul central al social-democraţiei germane, a publicat articolul „Germania şi străinătatea", în care era expusă într-o formă timidă ideea că muncitorii germani şi francezi au fost atraşi în război împotriva voinţei lor. Din această cauză, generalul von Kessel, comandantul districtului Brandenburg, a interzis apariţia ziarului „Vorwärts". Redacţia ziarului (H. Haase şi R. Fischer) a cerut ridicarea interdicţiei. Kessel a consimţit cu condiţia ca „Vorwärts" „să nu mai abordeze tema urii de clasă şi a luptei dintre clase". Redacţia a acceptat această condiţie. La 1 octombrie, „Vorwärts" a reapărut, pe prima pagină fiind publicată dispoziţia generalului Kessel cu privire la ridicarea interdicţiei. — *30.*

33 Articolul „*Situaţia din Internaţionala socialistă şi sarcinile ei*" a apărut în nr. 33 al ziarului „Soţial-Demokrat" din 1 noiembrie 1914.

„*Soţial-Demokrat*" — ziar ilegal, Organul Central al P.M.S.D.R.; a apărut din februarie 1908 pînă în ianuarie 1917. După încercări nereuşite de a scoate nr. 1 al ziarului în Rusia, editarea lui a fost strămutată în străinătate; nr. 2—32 (februarie 1909—decembrie 1913) au apărut la Paris, iar nr. 33—58 (noiembrie 1914—ianuarie 1917) la Geneva. În total au apărut 58 de numere, dintre care 5 cu suplimente. Din decembrie 1911, ziarul „Soţial-Demokrat" a fost redactat de V. I. Lenin. În ziar au fost publicate peste 80 de articole şi note ale lui Lenin.

În anii grei ai reacţiunii şi în perioada noului avînt al mişcării revoluţionare, ziarul „Soţial-Demokrat" a avut o importanţă deosebită în lupta bolşevicilor împotriva lichidatorilor, troţkiştilor, otzoviştilor, pentru menţinerea partidului marxist ilegal, pentru întărirea unităţii şi a legăturii sale cu masele.

După nr. 32, care a apărut la 15 (28) decembrie 1913, ziarul „Soţial-Demokrat" şi-a întrerupt temporar apariţia, editarea lui fiind reluată în anii războiului imperialist mondial. Îndată după sosirea sa în Elveţia, în septembrie 1914, V. I. Lenin a desfăşurat o intensă activitate pentru a se relua editarea Organului Central al partidului — ziarul „Soţial-Demokrat". La 1 noiembrie 1914 a apărut numărul următor al ziarului, al 33-lea. Cu toate difi-

www.dacoromanica.ro

cultăţile din timpul războiului, ziarul „Soţial-Demokrat" a apărut regulat. Lenin a condus întreaga muncă legată de editarea ziarului, a stabilit conţinutul fiecărui număr, a redactat diferite materiale şi s-a ocupat de prezentarea şi de tipărirea ziarului.

În anii războiului imperialist mondial, ziarul „Soţial-Demokrat" a jucat un rol deosebit în lupta împotriva oportunismului internaţional, a naţionalismului şi şovinismului, în propagarea lozincilor bolşevice, în trezirea la luptă a clasei muncitoare şi a maselor împotriva războiului imperialist şi a aţîţătorilor lui, împotriva absolutismului şi capitalismului. În ziarul „Soţial-Demokrat" au fost oglindite toate problemele de seamă ale mişcării muncitoreşti revoluţionare, au fost dezvăluite scopurile imperialiste ale războiului, a fost demascată frazeologia făţarnică şi acţiunile oportuniste ale social-şoviniştilor şi centriştilor, arătîndu-se că lupta revoluţionară a proletariatului este singura cale justă în condiţiile războiului imperialist. În paginile ziarului a fost publicat articolul lui Lenin „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei", în care el a formulat pentru prima oară concluzia cu privire la posibilitatea victoriei socialismului la început într-o singură ţară. Difuzarea ziarului „Soţial-Demokrat" în Rusia şi reproducerea principalelor articole apărute în el de către ziarele bolşevice locale au contribuit la luminarea politică şi la educarea proletariatului din Rusia în spiritul internaţionalismului, la pregătirea maselor pentru revoluţie.

Ziarul „Soţial-Demokrat" a jucat un mare rol în sudarea elementelor internaţionaliste din cadrul social-democraţiei internaţionale. Învingînd toate obstacolele determinate de starea de război, ziarul „Soţial-Demokrat" a pătruns în multe ţări. Mărturie a modului cum era difuzat şi a influenţei pe care o exercita ziarul „Soţial-Demokrat" stau sumele adunate şi serbările jubiliare organizate cu prilejul apariţiei celui de-al 50-lea număr, precum şi mesajele de salut trimise din Paris, Londra, Lyon, Zürich, Geneva, Lausanne, Berna, Chaux-de-Fonds, Copenhaga, Chicago, Toulouse, Genua, New York, Cristiania (Oslo), Stockholm, Glasgow etc. pe adresa redacţiei.

Apreciind în mod pozitiv serviciile aduse de ziarul „Soţial-Demokrat" în perioada războiului imperialist mondial, V. I. Lenin scria ulterior că „orice muncitor conştient care vrea *să înţeleagă* dezvoltarea ideilor revoluţiei socialiste internaţionale şi a primei sale victorii de la 25 octombrie 1917 trebuie neapărat să cunoască" articolele apărute în el (Opere, vol. 27, Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 205). — *35.*

34 *Partidul socialist britanic* a luat fiinţă în 1911, la Manchester, în urma fuzionării partidului social-democrat cu alte grupuri socialiste. Partidul socialist britanic a desfăşurat agitaţie în spiritul ideilor marxismului şi a fost un partid „care nu e oportunist, ci e *într-adevăr* independent faţă de liberali" (V. I. Lenin. Opere complete, vol. 23, Bucureşti, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 365). Dar faptul că avea puţini membri şi că

www.dacoromanica.ro

legătura sa cu masele era slabă îi imprima un caracter oarecum sectar.

În perioada războiului imperialist mondial s-a desfăşurat în rîndurile acestui partid o luptă înverşunată între curentul internaţionalist (W. Gallacher, A. Inkpin, J. MacLean, F. Rotstein şi alţii) şi curentul social-şovinist, în frunte cu Hyndman. În cadrul curentului internaţionalist existau unele elemente inconsecvente, care într-o serie de probleme s-au situat pe poziţii centriste. În februarie 1916, un grup de activişti ai P.S.B. au întemeiat ziarul „The Call", care a jucat un rol important în opera de unire a internaţionaliştilor. În aprilie 1916, Conferinţa anuală de la Salford a P.S.B. a condamnat poziţia social-şovină a lui Hyndman şi a adepţilor săi ; ca urmare, aceştia s-au retras din partid.

Partidul socialist britanic a salutat Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie. Membrii săi au jucat un rol important în mişcarea oamenilor muncii din Anglia pentru apărarea Rusiei Sovietice împotriva intervenţiei străine. În 1919, majoritatea organizaţiilor locale ale partidului (98 contra 4) s-au pronunţat pentru aderarea la Internaţionala Comunistă.

Împreună cu Grupul comunist al unităţii, Partidul socialist britanic a avut rolul principal în constituirea Partidului Comunist al Marii Britanii. La primul Congres de unificare, care a avut loc în 1920, majoritatea covîrşitoare a organizaţiilor locale ale P.S.B. au intrat în partidul comunist. — *36.*

35 *Partidul laburist independent din Anglia* (Independent Labour Party) — organizaţie reformistă, întemeiată de conducătorii „noilor trade-unionuri" în 1893, în condiţiile înviorării luptei greviste şi intensificării mişcării pentru independenţa clasei muncitoare din Anglia faţă de partidele burgheze. Din Partidul laburist independent făceau parte membrii „noilor trade-unionuri" şi ai unei serii de sindicate vechi, reprezentanţi ai intelectualilor şi ai micii burghezii care erau sub influenţa fabienilor. În fruntea acestui partid se afla Keir-Hardie.

Încă de la înfiinţare, Partidul laburist independent s-a situat pe poziţii burghezo-reformiste, acordînd atenţie, în primul rînd, formei de luptă parlamentare şi tranzacţiilor parlamentare cu partidul liberal. Caracterizînd Partidul laburist independent, Lenin a scris că acesta este „în realitate un partid oportunist, dependent totdeauna de burghezie" (Opere, vol. 29, Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 479).

La începutul războiului imperialist mondial, Partidul laburist independent a publicat un manifest împotriva războiului, dar curînd după aceea s-a situat pe poziţiile social-şovinismului. — *36.*

36 La începutul războiului, o parte dintre membrii Comitetului organizaţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. aflat la Paris şi o parte dintre membrii secţiei din Paris a bolşevicilor, N. I. Sa-

www.dacoromanica.ro

pojkov (Kuzneţov), A. V. Britman (Antonov) şi alţii, au adoptat împreună cu menşevicii şi socialiştii-revoluţionari, o declaraţie în numele „republicanilor ruşi", pe care au publicat-o în presa franceză, după care au plecat pe front. În ziarul „L'Humanité" a fost publicată şi declaraţia voluntarilor social-democraţi polonezi. — *37*.

37 *Secţia* sau grupul de sprijinire a P.M.S.D.R. *de la Paris* s-a constituit la 5 (18) noiembrie 1908. Ea s-a desprins din grupul comun cu menşevicii din Paris, reunindu-i pe bolşevici ; ulterior, în grup au intrat şi menşevicii-partiiţi şi vperediştii.

În anii războiului imperialist mondial, în secţia de la Paris au intrat N. A. Semaşko, M. F. Vladimirski, I. F. Armand, S. I. Gopner, L. N. Stal, V. K. Taratuta, A. S. Şapovalov etc. Secţia de la Paris s-a situat pe poziţii internaţionaliste şi, sub conducerea lui V. I. Lenin, a luptat activ împotriva războiului imperialist şi a oportuniştilor. — *37*.

38 Este vorba de protestul lui F. Mehring, care i-a demascat pe social-şovinişti. Aceştia au invocat articolul lui F. Engels „Socialismul în Germania" pentru a-şi justifica politica trădătoare. Protestul a fost publicat în „Bremer Bürger-Zeitung", nr. 214 din 14 septembrie 1914. — *38*.

39 „*Golos*" — cotidian menşevic ; a apărut la Paris din septembrie 1914 pînă în ianuarie 1915. L. Troţki a avut un rol conducător în cadrul redacţiei ziarului. Primele cinci numere au apărut sub denumirea „Naş Golos". Ziarul s-a situat pe o poziţie centristă. În primele zile ale războiului mondial imperialist, „Golos" a publicat articolele lui L. Martov împotriva social-şoviniştilor. Aprecierea pozitivă făcută de V. I. Lenin asupra activităţii ziarului se referă la această perioadă. După cotitura lui Martov spre dreapta, ziarul i-a susţinut tot mai mult pe social-şovinişti, preferînd „unitatea cu social-şoviniştii în locul apropierii de cei care au o atitudine intransigentă faţă de social-şovinism" (vezi volumul de faţă, p. 116). Din ianuarie 1915, în locul ziarului „Golos" a apărut ziarul „Naşe Slovo". — *40*.

40 V. I. Lenin a scris articolul *„Karl Marx (Scurtă schiţă biografică şi expunere a marxismului)"* pentru Enciclopedia „Granat", cel mai popular dicţionar enciclopedic din Rusia în acea perioadă. În prefaţa la acest articol, care a apărut în broşură separată în 1918, Lenin arată că, după cît îşi aminteşte, l-a scris în 1913. De fapt, el a început să lucreze la articol din primăvara anului 1914, la Poronino ; fiind însă extrem de ocupat cu conducerea treburilor partidului şi a ziarului „Pravda", Lenin a fost nevoit să-l întrerupă. În scrisoarea adresată redacţiei publicaţiilor „Granat" la 8 (21) iulie 1914, el scria : „Spre marele meu regret, o serie de împrejurări cu totul excepţionale şi neprevăzute... m-au silit să întrerup chiar de la început articolul despre Marx pe care începusem să-l scriu şi, după o serie de încercări

www.dacoromanica.ro

zadarnice de a-mi găsi timp pentru a-l continua, a trebuit să ajung la concluzia că nu pot termina lucrarea pînă în toamnă. Vă rog foarte mult să mă iertaţi şi sper că redacţia publicaţiilor dv. atît de utile va reuşi să găsească un alt marxist de la care să primească articolul la termen" (Opere, vol. 35, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1958, p. 128). Secretarul de redacţie al publicaţiilor „Granat" i-a răspuns la 12 (25) iulie lui V. I. Lenin : „Scrisoarea dv., care echivalează aproape cu renunţarea la a scrie articolul despre Marx şi marxism, ne-a pus în mare încurcătură... Trecînd în revistă nu numai numele ruseşti, dar şi cele străine, nu găsim un autor. Vă rugăm foarte, foarte mult să scrieţi totuşi acest articol. Sperăm că înţelegerea marii importanţe pe care ar avea-o în prezent pentru publicul democrat, cititor al dicţionarului articolul dv., considerent care probabil a determinat iniţial acordul dv., va fi şi în prezent hotărîtoare şi vă veţi respecta promisiunea făcută. Sîntem gata să vă facem următoarele înlesniri, prelungind, totodată, considerabil termenul predării manuscrisului, şi anume pînă la 15 august, acceptînd, totodată, ca problema valorii de schimb să fie tratată separat, bineînţeles dacă dv. consideraţi că este cazul să se procedeze astfel, întrucît în ceea ce ne priveşte noi n-avem nimic împotrivă ca materialul în această problemă să fie predat ceva mai tîrziu. Am mai putea aştepta şi cu bibliografia încă o săptămînă. Am vrea să vă rugăm încă o dată cît se poate de insistent să nu renunţaţi la scrierea articolului, deoarece dv., ca şi noi, consideraţi acest articol preţios şi necesar" (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

V. I. Lenin a fost de acord să continue să lucreze articolul, dar curînd a început războiul şi el a fost arestat de autorităţile austriece. Abia în septembrie, sosind la Berna, el s-a apucat din nou de lucru la articol şi l-a terminat în prima jumătate a lunii noiembrie. În scrisoarea adresată redacţiei publicaţiilor „Granat" la 4 (17) noiembrie, el scria : „Astăzi v-am expediat recomandat, în banderolă, articolul despre Marx şi marxism pentru dicţionar. Nu sînt în măsură să apreciez în ce fel am reuşit să mă achit de sarcina dificilă de a înghesui expunerea în cadrul a circa 75 000 de semne. Menţionez că am fost nevoit să comprim bibliografia (mi s-a cerut ultimativ să mă limitez la 15 000 de semne) şi a trebuit să aleg *esenţialul* din diversele curente (dînd preferinţă, fireşte, curentelor care vin *în sprijinul* lui Marx)" (Opere, vol. 35, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1958, p. 148).

Articolul „Karl Marx" a fost publicat într-o formă incompletă în 1915, în volumul 28 al Dicţionarului enciclopedic (ediţia a VII-a), sub semnătura V. Ilin. Din cauza cenzurii, redacţia dicţionarului n-a publicat două capitole ale articolului : „Socialismul" şi „Tactica luptei de clasă a proletariatului", şi a făcut o serie de modificări în text. La sfîrşitul articolului a fost publicată, sub formă de anexă, „Bibliografia marxismului".

În 1918, articolul a fost publicat de editura „Priboi" în broşură separată după textul apărut în Dicţionarul enciclopedic, dar fără

www.dacoromanica.ro

anexa „Bibliografia marxismului". Lenin a scris la această ediție prefața care se publică în acest volum.

Textul integral al articolului după manuscris a fost publicat pentru prima oară în 1925, în culegerea V. I. Lenin. „Marx-Engels-marxism", publicată de Institutul Lenin de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. În prezentul volum, la capitolul „Materiale pregătitoare", este publicat, de asemenea, și planul articolului „Karl Marx" (vezi p. 362—365). — *43.*

41 K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, București, E.S.P.L.P. 1955, ed. a II-a, p. 495. — *45.*

42 F. Engels. „Ludwig Feuerbach și sfîrșitul filozofiei clasice germane", București, Editura politică, 1959, ed. a IV-a, p. 15. — *46.*

43 Este vorba de bibliografia întocmită de V. I. Lenin la articolul „Karl Marx" (vezi volumul de față, p. 81—92). — *47.*

44 Este vorba de articolul lui K. Marx „Justificarea corespondentului din valea Moselei" (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 1, București, Editura politică, 1960, ed. a II-a, p. 191—222). — *47.*

45 K. Marx. „Contribuții la critica filozofiei hegeliene a dreptului. Introducere" (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 1, București, Editura politică, 1960, ed. a II-a, p. 420). — *47.*

46 Este vorba de revoluția burgheză din februarie 1848 din Franța. — *48.*

47 Este vorba de revoluția burgheză din Germania și Austria, care a început în martie 1848. — *48.*

48 Este vorba de demonstrația populară de la Paris organizată de partidul micii burghezii („Muntele") în semn de protest împotriva încălcării de către președinte și majoritatea Adunării legislative a rînduielilor constituționale statornicite de revoluția din 1848. Demonstrația a fost înăbușită de guvern. — *48.*

49 V. I. Lenin se referă la publicarea corespondenței dintre K. Marx și F. Engels, apărută în Germania în septembrie 1913, în patru volume, sub titlul „Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx 1844 bis 1883", herausgegeben von A. Bebel und Ed. Bernstein. Vier Bände, Stuttgart, 1913 („Corespondența dintre Friedrich Engels și Karl Marx 1844—1883", editată de A. Bebel și E. Bernstein. Patru volume, Stuttgart, 1913).

Corespondența dintre K. Marx și F. Engels, care cuprinde peste 1 500 de scrisori, reprezintă o deosebit de importantă parte componentă a moștenirii lor teoretice. Paralel cu prețioase informații biografice, corespondența conține o serie de materiale importante care reflectă activitatea organizatorică și teoretică a

www.dacoromanica.ro

întemeietorilor comunismului ştiinţific. Lenin a studiat temeinic corespondenţa dintre Marx şi Engels. La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. se păstrează un voluminos caiet de conspecte al lui Lenin (76 de pagini), care cuprinde : conspectul ediţiei în patru volume a „Corespondenţei", extrase din cele mai importante scrisori cu caracter teoretic ale lui Marx şi Engels şi un mic indice tematic la conspect. S-au păstrat, de asemenea, toate cele patru volume ale „Corespondenţei" cu însemnările, în text şi marginale, făcute de Lenin cu creioane de diferite culori.

Timp de mulţi ani, conspectul „Corespondenţei" i-a servit lui Lenin drept sursă bibliografică, pe care a folosit-o la elaborarea unei serii de lucrări : „Despre dreptul naţiunilor la autodeterminare", „Karl Marx", „Imperialismul — stadiul cel mai înalt al capitalismului", „Imperialismul şi scindarea socialismului", „Statul şi revoluţia", „«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului" etc.

În 1959, manuscrisul lui Lenin conţinînd materialele „Corespondenţei" a fost publicat de Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. într-un volum separat sub titlul „Conspectul «Corespondenţei dintre Karl Marx şi F. Engels. 1844—1883»". — *49*.

50 Lenin se referă la pamfletul lui K. Marx „Domnul Vogt", care a constituit un răspuns la cartea calomnioasă a lui K. Vogt, agent bonapartist, intitulată „Procesul intentat de mine lui «Allgemeine Zeitung»" (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 14, Bucureşti, Editura politică, 1963, p. 421—738). — *49*.

51 Este vorba de „Manifestul constitutiv al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor" (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 16, Bucureşti, Editura politică, 1963, p. 3—14). — *49*.

52 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 2, Bucureşti, Editura politică, 1962, ed. a II-a, p. 140. — *51*.

53 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. I, Bucureşti, Editura politică, 1960, ed. a IV-a, p. 54. — *51*.

54 F. Engels. „Anti-Dühring", Bucureşti, E.S.P.L.P. 1955, ed. a III-a, p. 53, 70, 45, 32. — *52*.

55 F. Engels. „Ludwig Feuerbach şi sfîrşitul filozofiei clasice germane", Bucureşti, Editura politică, 1959, ed. a IV-a, p. 16—18 şi 20. — *52*.

56 Marx-Engels. Briefwechsel, III. Band, Dietz Verlag, Berlin 1950, p. 439—440. — *52*.

www.dacoromanica.ro

57 F. Engels. „Anti-Dühring", Bucureşti, E.S.P.L.P. 1955, ed. a III-a, p. 15, 30—31. — *54.*

58 F. Engels. „Ludwig Feuerbach şi sfîrşitul filozofiei clasice germane", Bucureşti, Editura politică, 1959, ed. a IV-a, p. 37, 10, 37. — *54.*

59 F. Engels. „Anti-Dühring", Bucureşti, E.S.P.L.P. 1955, ed. a III-a, p. 33, 34. — *54.*

60 Marx-Engels. Briefwechsel, IV. Band. Dietz Verlag, Berlin 1950, p. 7—8. — *55.*

61 F. Engels. „Ludwig Feuerbach şi sfîrşitul filozofiei clasice germane", Bucureşti, Editura politică, 1959, ed. a IV-a, p. 24. — *55.*

62 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. I, Bucureşti, Editura politică, 1960, ed. a IV-a, p. 387—388. — *55.*

63 K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 13, Bucureşti, Editura politică, 1962, p. 8—9. — *56.*

64 Marx-Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin 1953, p. 211—212. — *56.*

65 K. Marx şi F. Engels. „Manifestul Partidului Comunist", Bucureşti, Editura politică, 1962, ed. a VIII-a, p. 30—33, 42, 43. — *59.*

66 K. Marx. „Capitalul", vol. I, Bucureşti, Editura politică, 1960, ed. a IV-a, p. 45. — *60.*

67 K. Marx. „Capitalul", vol. I, Bucureşti, Editura politică, 1960, ed. a IV-a, p. 111. — *61.*

68 K. Marx. „Contribuţii la critica economiei politice" (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 13, Bucureşti, Editura politică, 1962, p. 18). — *61.*

69 K. Marx. „Capitalul", vol. I, Bucureşti, Editura politică, 1960, ed. a IV-a, p. 198—199. — *62.*

70 K. Marx. „Capitalul", vol. I, Bucureşti, Editura politică, 1960, ed. a IV-a, p. 196. — *62.*

71 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. I, Bucureşti, Editura politică, 1960, ed. a IV-a, p. 756—757. — *66.*

72 Vezi K. Marx şi F. Engels. Scrisori despre „Capitalul", Bucureşti, E.S.P.L.P. 1955, p. 99—104, 105—106. — *69.*

www.dacoromanica.ro

73 K. Marx. „Capitalul", vol. III, partea a II-a, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1955, p. 752. — *69.*

74 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. I, Bucureşti, Editura politică, 1960, ed. a IV-a, p. 742. — *70.*

75 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. I, Bucureşti, Editura politică, 1960, ed. a IV-a, p. 644. — *70.*

76 K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 7, Bucureşti, Editura politică, 1960, p. 87. — *70.*

77 K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 8, Bucureşti, Editura politică, 1960, p. 211. — *70.*

78 K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 7, Bucureşti, Editura politică, 1960, p. 87. — *70.*

79 K. Marx. „Capitalul", vol. III, partea a II-a, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1955, p. 759, 760. — *71.*

80 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. I, Bucureşti, Editura politică, 1960, ed. a IV-a, p. 514—515. — *71.*

81 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. I, Bucureşti, Editura politică, 1960, ed. a IV-a, p. 500—501, 495. — *73.*

82 K. Marx şi F. Engels. „Manifestul Partidului Comunist", Bucureşti, Editura politică, 1962, ed. a VIII-a, p. 52. — *73.*

83 F. Engels. „Originea familiei, a proprietăţii private şi a statului", Bucureşti, Editura politică, 1961, ed. a V-a, p. 173—174. — *74.*

84 Vezi F. Engels. „Anti-Dühring", Bucureşti, E.S.P.L.P. 1955, ed. a III-a, p. 310—311. — *74.*

85 F. Engels. „Originea familiei, a proprietăţii private şi a statului", Bucureşti, Editura politică, 1961, ed. a V-a, p. 175—176. — *74.*

86 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1955, ed. a II-a, p. 473. — *75.*

87 Marx-Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin 1953, p. 169—170. — *76.*

88 K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 4, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a II-a, p. 177. — *77.*

89 Marx-Engels. Briefwechsel, I. Band, Dietz Verlag, Berlin 1949, p. 173. — *77.*

www.dacoromanica.ro

90 Marx-Engels. Briefwechsel, II. Band, Dietz Verlag, Berlin 1949, p. 319, 421. — *77.*

91 Marx-Engels. Briefwechsel, III. Band, Dietz Verlag, Berlin 1950, p. 162, 165, 382. — *77.*

92 Marx-Engels. Briefwechsel, IV. Band, Dietz Verlag, Berlin 1950, p. 291, 609. — *77.*

93 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 4, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a II-a, p. 499. — *77.*

94 Este vorba de răscoala cu caracter democratic şi de eliberare naţională din Republica Cracovia, care începînd din 1815 se afla sub controlul Austriei, Prusiei şi Rusiei. În timpul răscoalei, insurgenţii au creat un guvern naţional, care a publicat un manifest prevăzînd desfiinţarea servituţilor feudale şi făgăduind trecerea fără răscumpărare a pămîntului în proprietatea ţăranilor. În alte apeluri, guvernul declara că se vor crea ateliere naţionale, că în cadrul acestora se vor majora salariile şi că se va institui egalitatea cetăţenilor. În scurt timp însă, răscoala a fost înăbuşită.

„Identificînd cauza naţională cu cauza democraţiei şi a eliberării clasei oprimate — spunea K. Marx —, revoluţia de la Cracovia a dat un exemplu glorios întregii Europe" (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 4, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a II-a, p. 530). — *78.*

95 Vezi „Burghezia şi contrarevoluţia" (K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 6, Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 119—120). — *78.*

96 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1955, ed. a II-a, p. 495. — *78.*

97 Marx-Engels. Briefwechsel, III. Band, Dietz Verlag, Berlin 1950, p. 261, 269. — *79.*

98 Marx-Engels. Briefwechsel, III. Band, Dietz Verlag, Berlin 1950, p. 172—173, 175, 188, 225—226, 255, 261, 267—269, 521, 545, 552. — *79.*

99 K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 17, Bucureşti, Editura politică, 1963, p. 284—292. — *79.*

100 K. Marx şi F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1955, ed. a II-a, p. 506. — *79.*

101 *Legea excepţională împotriva socialiştilor* a fost introdusă în Germania în 1878, de guvernul Bismarck, în vederea luptei împotriva muncitorilor şi a mişcării socialiste. Prin această lege se

www.dacoromanica.ro

interziceau toate organizaţiile partidului social-democrat, organizaţiile muncitoreşti de masă, presa muncitorească şi erau confiscate publicaţiile socialiste ; social-democraţii erau supuşi persecuţiilor şi expulzării. Sub presiunea mişcării muncitoreşti, care căpătase o mare amploare şi devenea din ce în ce mai puternică, în 1890 legea excepţională împotriva socialiştilor a fost abrogată. — *80.*

102 Marx-Engels. Briefwechsel, IV. Band, Dietz Verlag, Berlin 1950, p. 552—553, 560—561, 581, 590—591, 592—593. — *80.*

103 Marx-Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin 1953, p. 391. — *93.*

104 Este vorba de tovarăşii de idei şi de adepţii revizionistului E. Bernstein, social-democratul german care a stat în fruntea curentului oportunist apărut în Germania la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi intitulat, după numele acestuia, bernsteinism. Bernstein a fost exponentul făţiş al revizionismului în social-democraţia germană, curent care s-a manifestat deosebit de puternic după moartea lui F. Engels. La sfîrşitul secolului al XIX-lea, Bernstein a trecut la revizuirea principalelor teze ale învăţăturii marxiste, lansînd lozinca „libertăţii de critică", prin care el înţelegea libertatea de a revizui marxismul. El nega învăţătura lui Marx cu privire la pauperizarea clasei muncitoare, la intensificarea contradicţiilor de clasă şi agravarea lor, la crize, la falimentul inevitabil al capitalismului, la revoluţia socialistă şi dictatura proletariatului. El opunea programului marxist de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare, pentru socialism pe acela al social-reformismului, exprimat în formula : „mişcarea este totul, scopul final nu este nimic". La congresele Partidului social-democrat din Germania, K. Kautsky a criticat bernsteinismul, dar n-a pus categoric problema incompatibilităţii revizuirii marxismului cu rămînerea în rîndurile social-democraţiei. Criticii bernsteinismului îi sînt consacrate lucrările lui V. I. Lenin : „Protestul social-democraţilor din Rusia" (Opere complete, vol. 4, Bucureşti, Editura politică, 1961, ed. a doua, p. 157—170) ; „Programul nostru" (op. cit., p. 176—180) ; „Ce-i de făcut ?" (Opere complete, vol. 6, Bucureşti, Editura politică, 1961, ed. a doua, p. 1—190) ; „Marxism şi revizionism" (Opere complete, vol. 17, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 15—26) ; „Divergenţele din rîndurile mişcării muncitoreşti europene" (Opere complete, vol. 20, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 66—73). — *94.*

105 Este vorba de apelul „Din partea scriitorilor, pictorilor şi artiştilor", scris în spiritul patriotismului burghez şi al justificării războiului dus de Rusia ţaristă împotriva Germaniei. Apelul a fost semnat de academicieni de vază, de cunoscuţii pictori A. Vasneţov, V. Vasneţov, K. Korovin, de sculptorul S. Merkurov, de F. Şaliapin şi de alţi actori de seamă de la teatrele din

www.dacoromanica.ro

Moscova, de scriitorii M. Gorki, A. Serafimovici, Skitaleț și alții, de redactorii de reviste P. Struve, N. Mihailov, D. Tihomirov și alții.

Apelul a fost publicat la 28 septembrie (11 octombrie) 1914, în nr. 223 al ziarului „Russkoe Slovo". — *95.*

106 Este vorba de „Introducerea" lui F. Engels la lucrarea lui K. Marx „Luptele de clasă în Franța. 1848—1850". În cursul prezentării „Introducerii" și publicării unor extrase din ea în ziarul „Vorwärts", organul central al Partidului social-democrat din Germania, la 30 martie 1895 au fost omise cele mai importante teze cu privire la lupta revoluționară a proletariatului, ceea ce a stîrnit un vehement protest din partea lui Engels. În scrisoarea adresată lui K. Kautsky la 1 aprilie 1895, acesta scria : „Spre marea mea surprindere, găsesc astăzi în «Vorwärts» un extras din «Introducere» publicat *fără știrea mea* și trunchiat în așa hal, încît apar în el ca un supus prea plecat al legalității cu orice preț" (K. Marx—F. Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin 1953, p. 586 ; vezi tot acolo scrisoarea către P. Lafargue, p. 586—587).

Engels a obținut ca „Introducerea" să fie publicată integral. În 1895, ea a fost publicată în revista „Die Neue Zeit", dar, la insistența conducerii Partidului social-democrat din Germania, cu mari prescurtări. Ulterior, liderii oportuniști ai social-democrației germane, căutînd să-și justifice tactica reformistă, au început să interpreteze documentul denaturat de ei ca o renunțare a lui Engels la revoluție, la insurecția armată și la lupta pe baricade. Textul original al „Introducerii" a fost publicat pentru prima oară în U.R.S.S. (vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ed. a II-a, p. 104—126). — *98.*

107 V. I. Lenin se referă la scrisoarea lui F. Engels către A. Bebel din 24—26 octombrie 1891. — *99.*

108 Este vorba de articolul lui F. Mehring „Erinnerungen aus dem Kriegsjahre 1870", care a apărut în nr. 1 al revistei „Die Neue Zeit" din 2 octombrie 1914. — *99.*

109 *Millerandism* — curent oportunist ; își trage denumirea de la socialistul francez A. E. Millerand, care în 1899 a intrat în guvernul burghez reacționar al Franței și a sprijinit politica acestuia.

Problema millerandismului a fost discutată în 1900, la Congresul de la Paris al Internaționalei a II-a. Congresul a adoptat rezoluția împăciuitoristă prezentată de K. Kautsky, care condamna intrarea socialiștilor în guvernul burghez, dar admitea posibilitatea aceasta în cazuri „excepționale". Această rezervă a fost folosită de socialiștii francezi pentru justificarea intrării lor în guvernul burgheziei imperialiste în perioada războiului imperialist mondial. — *101.*

www.dacoromanica.ro

110 *„Iskra" (veche)* — primul ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie, a fost înființat de V. I. Lenin în 1900 și a jucat un rol hotărîtor în crearea partidului revoluționar marxist al clasei muncitoare din Rusia. Primul număr al „Iskrei" leniniste, datat decembrie 1900, a apărut la Leipzig ; numerele următoare au apărut la München ; începînd din iulie 1902, ziarul a fost tipărit la Londra, iar din primăvara anului 1903 la Geneva. Din inițiativa lui Lenin și cu participarea lui directă, redacția „Iskrei" a elaborat un proiect de program al partidului (care a fost publicat în nr. 21 al „Iskrei") și a făcut pregătirile necesare în vederea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., la care au fost puse bazele partidului marxist-revoluționar din Rusia.

Curînd după Congresul al II-lea al partidului, menșevicii, cu sprijinul lui Plehanov, au pus stăpînire pe „Iskra". Începînd cu nr. 52, ea a încetat să mai fie organul de luptă al marxismului revoluționar. — *101.*

111 *Munte* și *Gironda* — denumirea celor două grupări politice ale burgheziei din perioada revoluției burgheze franceze de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Munte sau iacobini erau numiți reprezentanții cei mai hotărîți ai clasei revoluționare din acea vreme — burghezia —, care susțineau necesitatea lichidării absolutismului și a feudalismului. Spre deosebire de iacobini, girondinii oscilau între revoluție și contrarevoluție și urmau calea compromisurilor cu monarhia.

„Gironda socialistă" este termenul folosit de V. I. Lenin pentru a desemna curentul oportunist din rîndurile social-democrației ; iacobini proletari, „Munte" sînt termeni folosiți de el pentru a desemna pe social-democrații revoluționari. După scindarea P.M.S.D.R. în bolșevici și menșevici, Lenin a subliniat adeseori că menșevicii reprezintă curentul girondin în mișcarea muncitorească. — *101.*

112 Este vorba de personajele din nuvela lui N. V. Gogol „Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici". — *102.*

113 Articolul lui A. Panneckoek „Der Zusammenbruch der Internationale" a fost publicat la 20, 21 și 22 octombrie 1914 în nr. 245, 246 și 247 ale ziarului socialist elvețian „Berner Tagwacht". — *102.*

114 *Biroul socialist internațional (B.S.I.)* — organ executiv și informativ permanent al Internaționalei a II-a ; hotărîrea de a se crea un Birou socialist internațional a fost adoptată la Congresul de la Paris al Internaționalei a II-a (1900). Sediul Biroului socialist internațional era la Bruxelles. În componența B.S.I. intrau cîte 2 delegați din fiecare partid național. B.S.I. trebuia să se întrunească de patru ori pe an, iar în intervalele dintre ședințe a fost însărcinat cu conducerea lucrărilor Biroului Comitetul executiv al Partidului muncitoresc belgian. Președinte al B.S.I. a fost Vandervelde, iar secretar C. Huysmans. Începînd

www.dacoromanica.ro

din 1905, reprezentantul P.M.S.D.R. în B.S.I. a fost V. I. Lenin. În 1912, Conferința a VI-a generală (de la Praga) a P.M.S.D.R. a reales pe V. I. Lenin ca reprezentant al P.M.S.D.R. în B.S.I. În iunie 1914, la propunerea lui V. I. Lenin, a fost numit reprezentat al C.C. al P.M.S.D.R. în B.S.I. M. M. Litvinov.

Ultima ședință a B.S.I., despre care scrie Lenin, s-a ținut la Bruxelles, la 29 iulie 1914, în legătură cu declarația de război adresată de Austro-Ungaria Serbiei. O dată cu începerea războiului imperialist mondial, B.S.I. s-a transformat într-o unealtă docilă a social-șoviniștilor. — *103*.

115 *Consiliul nobilimii unite* — organizație contrarevoluționară a moșierilor iobăgiști ; s-a constituit în mai 1906, la primul Congres al împuterniciților asociațiilor guberniale ale nobilimii, și a ființat pînă în octombrie 1917. Scopul principal al acestei organizații era apărarea regimului absolutist, a marii proprietăți moșierești și a privilegiilor nobilimii. În fruntea Consiliului nobilimii unite se aflau contele A. A. Bobrinski, prințul N. F. Kasatkin-Rostovski, contele D. A. Olsufiev, V. M. Purișkevici și alții. Lenin a denumit Consiliul nobilimii unite „consiliul iobăgiștilor uniți". Consiliul nobilimii unite s-a transformat de fapt într-un organ semiguvernamental, care dicta guvernului măsurile legislative menite să apere interesele iobăgiștilor. Un mare număr de membri ai acestui consiliu au intrat în Consiliul de stat și în instituțiile centrale ale organizațiilor ultrareacționare. — *106*.

116 V. I. Lenin citează acest pasaj din romanul „Prologul" de N. G. Cernîșevski. — *106*.

117 F. Engels. „Internationales aus dem Volksstaat (1871—1875)", Dietz Verlag, Berlin 1957, p. 46. — *107*.

118 K. Marx—F. Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin 1953, p. 195. — *108*.

119 Deputații bolșevici în Duma a IV-a de stat au fost arestați în noaptea de 6 (19) noiembrie 1914. Pretextul arestării a fost participarea lor la conferința convocată de ei în satul Ozerki, din apropierea Petrogradului.

Conferința de la Ozerki a avut loc între 2 și 4 (15—17) noiembrie 1914. În afară de deputații bolșevici în Duma a IV-a de stat, la conferință au participat reprezentanții organizațiilor bolșevice din Petrograd, Ivanovo-Voznesensk, Harkov și Riga.

La 4 (17) noiembrie, tocmai cînd conferința își încheia lucrările, poliția, fiind informată de un provocator despre locul unde se ține adunarea, a năvălit la Ozerki. Bolșevicilor G. I. Petrovski, A. E. Badaev și altora, deputați în Duma a IV-a de stat, li s-au confiscat în timpul percheziției tezele scrise de Lenin cu privire la război și nr. 33 al ziarului „Social-Demokrat", în care era publicat manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul și social-democrația din Rusia". Toți participanții la conferință au fost

www.dacoromanica.ro

arestaţi, în afară de deputaţii bolşevici, care au scăpat în virtutea imunităţii lor parlamentare. Dar două zile mai tîrziu au fost şi ei arestaţi, trimişi apoi în judecată şi deportaţi pe viaţă în Siberia răsăriteană. Lenin a consacrat un articol special, intitulat „Ce a dovedit procesul intentat Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia", concluziilor procesului intentat deputaţilor bolşevici. Acest articol a fost publicat în nr. 40 al ziarului „Soţial-Demokrat" din 29 martie 1915 (vezi volumul de faţă, p. 167—175). — *111.*

120 Congresul Partidului social-democrat suedez menţionat de V. I. Lenin a avut loc la Stockholm la 23 noiembrie 1914. Principala problemă discutată la congres a fost atitudinea faţă de război. La congres, din partea C.C. al P.M.S.D.R. a rostit un mesaj de salut A. G. Şleapnikov. El a dat citire unei declaraţii c .e chema la luptă împotriva războiului imperialist şi condamna trădarea liderilor social-democraţiei germane şi ai partidelor socialiste din alte ţări care au păşit pe calea social-şovinismului. Cu acest prilej, K. H. Branting, conducătorul aripii de dreapta a social-democraţiei suedeze, a propus să fie exprimat regretul în legătură cu punctul din declaraţie în care era condamnată atitudinea social-democraţiei germane, declarînd că congresul social-democraţilor suedezi „nu este în măsură să condamne alte partide". Împotriva propunerii lui K. H. Branting s-a ridicat Z. Höglund, conducătorul social-democraţilor de stînga suedezi, care a arătat că mulţi social-democraţi suedezi împărtăşesc părerea exprimată în declaraţia C.C. al P.M.S.D.R. Congresul a adoptat însă cu majoritate de voturi propunerea lui Branting. Din partea Comitetului de organizare menşevic la congres a luat cuvîntul I. Larin. O relatare cu privire la lucrările congresului a apărut în nr. 36 al ziarului „Soţial-Demokrat" din 9 ianuarie 1915. — *111.*

121 *Comitetul de organizare (C.O.)* — centrul conducător al menşevicilor ; a fost creat în 1912, la Conferinţa din august a lichidatorilor. În anii războiului imperialist mondial, C.O. s-a situat pe poziţiile social-şovinismului, a justificat războiul dus de ţarism, propovăduind ideile naţionalismului şi şovinismului. C.O. a editat revista „Naşa Zarea", iar după desfiinţarea ei — „Naşe Delo", apoi „Delo" şi ziarele „Rabocee Utro", iar apoi „Utro". C.O. a funcţionat pînă la alegerea C.C. al partidului menşevic, în august 1917. În afară de C.O., care a activat în Rusia, a existat Secretariatul din străinătate al C.O., format din cinci secretari (P. B. Akselrod, I. S. Astrov-Poves, I. O. Martov, A. S. Martînov, S. I. Semkovski), care s-a situat pe o poziţie apropiată de centrism şi, la adăpostul unor fraze internaţionaliste, i-a sprijinit în fapt pe social-şoviniştii ruşi. Secretariatul din străinătate al C.O. a editat organul său, ziarul „Izvestiia Zagranicinovo Sekretariata Organizationnogo Komiteta Rossiiskoi

www.dacoromanica.ro

Soţial-Demokraticeskoi Rabocei Partii", care a apărut din februarie 1915 pînă în martie 1917. — *111.*

122 Este vorba de menşevicii lichidatori din Caucaz, de Bund („Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia şi Rusia") şi de reprezentanţii Social-democraţiei din Regatul Poloniei şi din Lituania (S.D.R.P. şi L.), care-i susţineau pe lichidatori. — *111.*

123 Broşura lui G. V. Plehanov „Despre război. Răspuns tovarăşului Z. P.", apărută la sfîrşitul lunii decembrie 1914, a fost criticată de V. I. Lenin în articolul „Südekumii ruşi" (vezi volumul de faţă, p. 118—124), precum şi în alte lucrări. — *112.*

124 Lenin se referă la răspunsul dat de lichidatorii din Petersburg (P. P. Maslov, A. N. Potresov, N. Cerevanin (F. A. Lipkin) şi alţii) publicat în nr. 34 al ziarului „Soţial-Demokrat" la telegrama lui E. Vandervelde, care chema pe social-democraţii ruşi să nu se opună războiului. În răspunsul lor, lichidatorii justificau intrarea socialiştilor belgieni, francezi şi englezi în guvernele burgheze, aprobau fără rezerve poziţia pe care se situaseră social-şoviniştii şi declarau că, în activitatea pe care o desfăşoară în Rusia, ei nu se vor opune războiului. — *115.*

125 *„Berner Tagwacht"* — ziar, organ al Partidului social-democrat elveţian. Apare din 1893 la Berna. Între anii 1909 şi 1919, redactor al ziarului a fost R. Grimm. La începutul războiului imperialist mondial, ziarul a publicat articole scrise de K. Liebknecht, F. Mehring şi de alţi social-democraţi de stînga. Din 1917, ziarul a susţinut făţiş pe social-şovinişti. În momentul de faţă, poziţia ziarului în problemele fundamentale ale politicii interne şi externe coincide cu cea a ziarelor burgheze. — *115.*

126 Comitetul de organizare al menşevicilor a anunţat apariţia organului său „Otkliki", dar n-a reuşit să-l editeze. — *116.*

127 Este vorba de nota „Von der russischen Sozialdemokratie im Auslande", publicată în ziarul „Berner Tagwacht" nr. 291 din 12 decembrie 1914. — *116.*

128 *„Mîsl"* — cotidian al Partidului socialiştilor-revoluţionari; a apărut la Paris din noiembrie 1914 pînă în martie 1915 sub îngrijirea redacţională a lui M. Natanson şi V. Cernov. A fost suspendat din ordinul guvernului francez. — *117.*

129 Lenin se referă la rezoluţia „Cu privire la narodnici", adoptată la Consfătuirea C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activişti de partid care a avut loc între 23 septembrie şi 1 octombrie (6—14 octombrie) 1913 în satul Poronino (lîngă Cracovia) şi care, din motive conspirative, a fost denumită „din vară" sau „din august" (vezi

www.dacoromanica.ro

Opere complete, vol. 24, Bucureşti, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 66—67). — *117.*

130 *Tripla Înţelegere* (sau Antanta) — bloc imperialist format definitiv în 1907 de Anglia, Franţa şi Rusia ţaristă, în opoziţie cu Tripla Alianţă imperialistă a Germaniei, Austro-Ungariei şi Italiei. Crearea Antantei a fost precedată de încheierea alianţei franco-ruse în anii 1891—1893 şi a acordului anglo-francez din 1904. Constituirea Antantei a fost desăvîrşită prin semnarea acordului anglo-rus din 1907. În timpul războiului imperialist mondial, blocului alcătuit de Anglia, Franţa şi Rusia i s-au alăturat S.U.A., Japonia, Italia şi o serie de alte state. — *118.*

131 Marx-Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin 1953, p. 278—281. — *119.*

132 Lenin se referă la lucrarea lui F. Engels „Padul şi Rinul" (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 13, Bucureşti, Editura politică, 1962, p. 245—296). — *119.*

133 *„Naşa Zarea"* — revistă legală lunară a menşevicilor-lichidatori; a apărut la Petersburg începînd din ianuarie 1910 şi pînă în septembrie 1914. A fost condusă de A. N. Potresov şi a avut drept colaboratori pe F. I. Dan, S. O. Ţederbaum şi alţii. În jurul revistei „Naşa Zarea" s-a închegat centrul lichidatorilor din Rusia. În rezoluţia celei de-a VI-a Conferinţe generale (de la Praga) a P.M.S.D.R. din 1912 se menţiona că „o parte dintre social-democraţi, care s-au grupat în jurul revistelor «Naşa Zarea» şi «Delo Jizni», au luat faţiş apărarea curentului care fusese declarat de întregul partid ca fiind un produs al influenţei burgheze asupra proletariatului" (Opere complete, vol. 21, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 159). — *120.*

134 V. I. Lenin se referă la interviul acordat de P. B. Akselrod la 2 decembrie 1914, la Zürich, lui R. Grigoriev, colaborator al ziarului „Golos". Interviul a apărut în nr. 86 şi 87 ale ziarului din 22 şi 23 decembrie 1914. — *120.*

135 K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 16, Bucureşti, Editura politică, 1963, p. 34. — *121.*

136 Este vorba de rezoluţia „Cucerirea puterii şi alianţa cu partidele burgheze", adoptată la Congresul de la Paris al Internaţionalei a II-a (1900), cînd s-a discutat problema millerandismului. În rezoluţia prezentată de Kautsky se arăta că „intrarea individuală a unui socialist în rîndurile guvernului burghez nu poate fi privită ca un început normal de cucerire a puterii politice, ci ca un mijloc de constrîngere temporară şi extraordinară în lupta cu împrejurările grele". Ulterior, oportuniştii au invocat

www.dacoromanica.ro

de multe ori acest punct din rezoluție pentru a justifica colaborarea lor cu burghezia. — *123*.

137 Articolul *„Ce fel de «unitate» a proclamat Larin la congresul din Suedia?"* a fost scris de V. I. Lenin pe marginea cuvîntarii rostite de menșevicul I. Larin (M. A. Lurie) la 23 noiembrie 1914, la Congresul Partidului social-democrat suedez care s-a ținut la Stockholm.

Cele 14 puncte ale condițiilor unității în cadrul P.M.S.D.R. citate de V. I. Lenin sînt luate din „Raportul C.C. al P.M.S.D.R. și instrucțiunile pentru delegația C.C. la Conferința de la Bruxelles", scris de el (vezi Opere complete, vol. 25, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 391—439). — *125*.

138 *Blocul „din 3 iulie"*, sau *Blocul de la Bruxelles* — bloc alcătuit împotriva bolșevicilor la consfătuirea neoficială a lichidatorilor, troțkiștilor, vperediștilor, plehanoviștilor, bundiștilor, reprezentanților organizației regionale din Transcaucazia, care a avut loc după Consfătuirea de „unificare" de la Bruxelles, deschisă la 3 (16) iulie 1914.

Consfătuirea de „unificare" de la Bruxelles a fost convocată de Comitetul executiv al Biroului socialist internațional, potrivit hotărîrii sesiunii B.S.I. din decembrie 1913, și a avut loc între 16 și 18 iulie 1914. La consfătuire au fost reprezentați: C.C. al P.M.S.D.R. (bolșevicii); Comitetul de organizare (menșevicii); grupul lui Plehanov „Edinstvo"; grupul „Vpered"; Bundul; social-democrații din ținutul Letoniei; social-democrații din Lituania; social-democrații polonezi; opoziția social-democrată polonează P.P.S. („leviția"). Din partea Comitetului executiv al B.S.I. au participat E. Vandervelde, C. Huysmans, K. Kautsky, A. Nemeț și alții. Cu mult înainte de consfătuire, conducătorii B.S.I. s-au înțeles în secret cu lichidatorii să acționeze în comun împotriva bolșevicilor.

Lenin, bolșevicii au înțeles ce scopuri urmăreau în realitate organizatorii consfătuirii, dar au considerat oportună participarea la ea, deoarece muncitorii din Rusia nu ar fi înțeles cauzele neparticipării lor. C.C. al P.M.S.D.R. a trimis la consfătuire o delegație formată din I. F. Armand (Petrova), M. F. Vladimirski (Kamski), I. F. Popov (Pavlov). Lenin a pregătit minuțios delegația C.C. trimisă la consfătuire: a scris pentru ea un referat și instrucțiuni amănunțite, i-a asigurat materialele necesare — documente și date care demascau oportunismul menșevicilor-lichidatori și al aliaților lor. Aflîndu-se la Poronino, Lenin a condus zi de zi, prin indicații practice și sfaturi, delegația C.C., care ținea cu el o foarte strînsă legătură.

Referatul C.C. al P.M.S.D.R. a fost prezentat la consfătuire de I. F. Armand. Conducătorii B.S.I. nu i-au dat posibilitatea să citească textul integral al referatului, și de aceea Armand a fost nevoită să-l expună numai în parte și să facă o caracterizare a condițiilor unității formulate de bolșevici. Menșevicii și liderii

www.dacoromanica.ro

Internaţionalei a II-a şi-au manifestat indignarea la auzul acestor condiţii şi au proferat ameninţări la adresa bolşevicilor. În numele B.S.I., K. Kautsky a propus o rezoluţie cu privire la unificarea P.M.S.D.R. în care se pretindea că în cadrul social-democraţiei ruse nu există divergenţe esenţiale care să împiedice unitatea. Kautsky a fost sprijinit de reprezentanţii C.O. şi de Plehanov, care au atacat cu înverşunare delegaţia C.C. şi pe Lenin. Pe o poziţie greşită la consfătuire s-a situat şi R. Luxemburg, care a susţinut, alături de Plehanov, Vandervelde, Kautsky şi alţii, unirea bolşevicilor cu menşevicii. Deoarece adoptarea rezoluţiei depăşea împuternicirile consfătuirii, care, potrivit înţelegerii, trebuia să se limiteze la un schimb de păreri, bolşevicii şi social-democraţii letoni au refuzat să participe la votarea rezoluţiei. Aceasta a fost însă adoptată cu majoritate de voturi.

Bolşevicii, conduşi de Lenin, au refuzat să se supună hotărîrilor Consfătuirii de la Bruxelles şi au demascat în faţa proletariatului internaţional adevăratele scopuri ale „unificatorilor". Încercarea liderilor oportunişti ai Internaţionalei a II-a de a lichida partidul bolşevic s-a soldat cu un eşec.

Blocul de la „Bruxelles" a fost o camuflare făţarnică a poziţiei putrede din punct de vedere politic a tuturor participanţilor lui şi la scurt timp după aceea s-a destrămat. — *125.*

139 „*Leviţa*" — aripa stîngă a Partidului socialist polonez (Polska Partia Socialistyczna) — partid socialist reformist, care, după sciziunea din 1906, s-a separat într-o fracţiune independentă. Fără să respingă categoric naţionalismul, „leviţa" a refuzat totuşi să admită o serie de revendicări naţionaliste ale P.P.S., precum şi metodele lui teroriste de luptă. În problemele de tactică, „leviţa" era aproape de menşevicii-lichidatori ruşi şi s-a şi aliat cu ei în lupta împotriva bolşevismului. La Consfătuirea de la Bruxelles, reprezentantul „leviţei" a făcut bloc cu menşevicii, împotriva bolşevicilor.

Sub influenţa partidului bolşevic, precum şi a S.D.R.P. şi L. (Social-democraţia din Regatul Poloniei şi din Lituania), „leviţa" a evoluat treptat spre poziţii consecvent revoluţionare. În anii războiului imperialist mondial, o mare parte din „leviţa"-P.P.S. s-a situat pe poziţii internaţionaliste. În decembrie 1918 a fuzionat cu S.D.R.P. şi L., formînd Partidul Muncitoresc Comunist din Polonia (aceasta a fost pînă în 1925 denumirea Partidului Comunist din Polonia). — *125.*

140 Este vorba de rezoluţia cu privire la rapoarte adoptată de Conferinţa a V-a (generală) a P.M.S.D.R., care a avut loc între 21 şi 27 decembrie 1908 (3—9 ianuarie 1909) la Paris, şi rezoluţia „Starea de lucruri din partid", adoptată la plenara C.C. al P.M.S.D.R. care s-a ţinut la Paris între 2 şi 23 ianuarie (15 ianuarie—5 februarie) 1910 (vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor P.C.U.S. şi ale plenarelor C.C.",

www.dacoromanica.ro

Bucureşti, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, p. 199—208, 238—240). — *125.*

141 *„Naşa Raboceaia Gazeta"* — cotidian al menşevicilor-lichidatori. A apărut legal la Petersburg din mai pînă în iulie 1914. — *125.*

142 *„Autonomia cultural-naţională"* — program burghez-naţionalist antimarxist de rezolvare a problemei naţionale; a fost elaborat de social-democraţii austrieci O. Bauer şi K. Renner şi adoptat de Partidul social-democrat austriac şi de alte partide ale Internaţionalei a II-a. Pronunţîndu-se împotriva „dreptului naţiunilor la autodeterminare", principalul punct din programul bolşevic de rezolvare a problemei naţionale, menşevicii-lichidatori şi bundiştii din Rusia au formulat revendicarea „autonomiei cultural-naţionale". Lenin a supus unei critici nimicitoare revendicarea „autonomiei cultural-naţionale" în lucrările „Note critice în problema naţională", „Despre dreptul naţiunilor la autodeterminare" (vezi Opere complete, vol. 24, Bucureşti, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 125—162 şi vol. 25, p. 277—345) şi în alte lucrări. — *126.*

143 Este vorba de hotărîrea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. „Despre socialiştii-revoluţionari" (1903) şi de hotărîrea Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. „Despre atitudinea faţă de partidele neproletare" (1907) (vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor P.C.U.S. şi ale plenarelor C.C., partea I, Bucureşti, Editura pentru literatură politică, 1954, p. 50—51 şi 167—168). — *126.*

144 *Consiliul asigurărilor sociale* a fost ales de muncitorii din Petersburg la 2 (15) martie 1914. La alegerile pentru consiliu, menşevicii-lichidatori au suferit o înfrîngere totală — 3/4 din alegătorii participanţi la adunare s-au pronunţat pentru candidatul recomandat de bolşevici şi au respins pe cel propus de blocul lichidatorilor şi socialiştilor-revoluţionari. În consiliul asigurărilor au intrat muncitorii de pe lista propusă de bolşevici. Ca membri ai consiliului au fost aleşi: G. M. Şkapin (Uzina „Putilov"), S. D. Ciudin (uzina metalurgică), G. I. Osipov (uzina de obuze), N. I. Ilin (Fabrica de stearină de pe Neva), S. I. Iankin (fabrica de cuie); locţiitori — N. M. Şvernik (Fabrica „Erikson"), A. S. Kuklin (Fabrica nouă „Lessner"), F. A. Amosov (Fabrica de stearină de pe Neva), V. M. Ţaplin (Şantierul naval de pe Neva), P. I. Sudakov (uzina metalurgică) etc. Menşevicii-lichidatori i-au chemat pe muncitori să refuze să se supună hotărîrilor consiliului asigurărilor. — *126.*

145 *„Strahovanie Rabocih"* — revistă a menşevicilor-lichidatori; a apărut la Petersburg în anii 1912—1918. — *126.*

146 *Fracţiunea Ciheidze* — fracţiunea menşevică din Duma a IV-a de stat, condusă de N. S. Ciheidze. În anii războiului imperialist

www.dacoromanica.ro

mondial, fracţiunea menşevică din Dumă, situată pe poziţii centriste, susţinea de fapt politica social-şoviniştilor ruşi. Linia oportunistă a fracţiunii lui Ciheidze a fost criticată de V. I. Lenin în articolele „Fracţiunea Ciheidze şi rolul ei", „Au oare Comitetul de organizare şi fracţiunea Ciheidze o linie proprie ?" (vezi Opere, vol. 23, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1957, p. 166—170, şi vol. 22, Bucureşti, Editura P.M.R., 1952, p. 126—131), precum şi în alte lucrări. — *126.*

147 *„Proiect de declaraţie a C.C. al P.M.S.D.R. pentru Conferinţa de la Londra a socialiştilor din ţările Antantei"* a fost scris de V. I. Lenin după ce a primit de la M. M. Litvinov ştirea în legătură cu convocarea conferinţei. El i l-a trimis acestuia la Londra pentru a-l citi la conferinţă. Într-o scrisoare către A. G. Şleapnikov, N. K. Krupskaia îl anunţă că a fost convocată Conferinţa de la Londra şi îi trimite o copie a proiectului de declaraţie, înştiinţîndu-l că proiectul a fost trimis lui Litvinov.

Conferinţa socialiştilor din ţările „Triplei Înţelegeri" a fost convocată la Londra la 14 februarie 1915. Au participat la ea reprezentanţi ai social-şoviniştilor şi grupurilor pacifiste din Anglia, Franţa, Belgia şi Rusia : ai Partidului laburist independent (J. Keir-Hardie, R. MacDonald etc.), Partidului socialist britanic, Partidului laburist, Societăţii fabienilor, Partidului socialist francez (M. Sembat, E. Vaillant, J. Longuet, A. Thomas, A. Compère-Morel), Confederaţiei generale a muncii (L. Jouhaux), Partidului socialist belgian (E. Vandervelde şi alţii), socialiştilor-revoluţionari (V. M. Cernov, Bobrov (M. A. Natanson), I. A. Rubanovici). C.O. menşevic a fost reprezentat la conferinţă de V. Maiski.

Pe ordinea de zi a conferinţei au figurat problemele : 1) Drepturile naţiunilor ; 2) Coloniile ; 3) Garanţiile păcii viitoare.

Bolşevicii n-au fost invitaţi, însă, din însărcinarea lui V. I. Lenin, M. M. Litvinov a participat la această conferinţă pentru a da citire declaraţiei C.C. al P.M.S.D.R. La baza declaraţiei a stat proiectul scris de V. I. Lenin. Declaraţia cerea ca socialiştii să iasă din guvernele burgheze, să rupă definitiv cu imperialiştii, să renunţe la colaborarea cu aceştia, să lupte hotărît împotriva guvernelor imperialiste şi să înfiereze votul în favoarea creditelor de război. În timpul citirii declaraţiei, Litvinov a fost întrerupt şi i s-a luat cuvîntul ; el a predat atunci prezidiului textul declaraţiei şi a părăsit conferinţa. Această declaraţie a fost publicată în nr. 40 al ziarului „Soţial-Demokrat", Organul Central al P.M.S.D.R., din 29 martie 1915. Vezi articolele lui V. I. Lenin „Conferinţa de la Londra" şi „În legătură cu Conferinţa de la Londra" (vezi volumul de faţă, p. 157—159, 176—178). — *128.*

148 *„Dzvin"* — revistă lunară, legală, naţionalistă, de orientare menşevică ; începînd din ianuarie 1913 pînă la jumătatea anului 1914,

www.dacoromanica.ro

a apărut la Kiev în limba ucraineană. În total au fost tipărite 18 numere. La revistă au colaborat : V. Vinnicenko, L. Iurkevici (Rîbalka), S. Petliura, G. Aleksinski, P. Akselrod, L. Troţki etc. La începutul războiului imperialist mondial, revista şi-a încetat apariţia.

Articolul „Ucraina şi războiul" a fost scris de V. Levinski. — *130.*

149 *„Uniunea pentru eliberarea Ucrainei"* („Spilka vizvolennia Ucraini") — organizaţie burgheză naţionalistă, creată de un grup de naţionalişti burghezi ucraineni în 1914, la începutul războiului imperialist mondial. Scontînd pe înfrîngerea în război a Rusiei ţariste, „Spilka" şi-a propus să lupte pentru despărţirea Ucrainei de Rusia şi pentru crearea unei monarhii burghezo-moşiereşti ucrainene sub protectorat german. — *130.*

150 Articolul *„Sub pavilion străin"* a fost scris de V. I. Lenin pentru o culegere marxistă legală care urma să apară în Rusia în 1915. Culegerea a fost oprită de cenzura ţaristă şi a apărut abia după revoluţia din februarie, în forma în care s-a păstrat după prelucrarea efectuată la cenzură.

În martie 1917, a apărut la Moscova, în editura „Priliv", o primă fasciculă a culegerii, cuprinzînd articolele : V. I. Lenin „Sub pavilion strain" (semnat N. Konstantinov) ; I. M. Sverdlov „Scindarea social-democraţiei germane" (semnat A. Mihailovici) ; V. P. Noghin „Războiul şi situaţia economică a clasei muncitoare" (semnat M. Fabricinîi) ; M. S. Olminski „Planurile liberalilor ruşi" etc. — *131.*

151 *„Naşe Delo"* — publicaţie lunară a menşevicilor-lichidatori ; a început să apară în ianuarie 1915, în locul revistei „Naşa Zarea", care a fost interzisă. „Naşe Delo" a fost principalul organ al social-şoviniştilor din Rusia. Colaboratori ai acestei publicaţii au fost A. N. Potresov, N. Cerevanin, P. P. Maslov, E. Maevski şi alţii. Au apărut în total 6 numere. — *133.*

152 Este vorba de lucrarea lui K. Kautsky „Internaţionalismul şi războiul", publicată în 1915, în nr. 1 şi 2 ale revistei „Naşe Delo". — *142.*

153 *Posibiliştii* — curent mic-burghez, reformist în mişcarea socialistă franceză. Posibiliştii propuneau ca lupta dusă de muncitori să fie limitată la cadrul a „ceea ce este posibil" (possible), de unde li se trage şi denumirea. — *149.*

154 *Obşcedeliştii* (cunoscuţi, de asemenea, sub denumirea de socialiştii „largi") — curent oportunist în Partidul social-democrat bulgar, care, începînd din 1900, a tipărit revista „Obşcio Delo". După scindarea partidului social-democrat, care a avut loc la Congresul al X-lea, în oraşul Ruse, în 1903, obşcedeliştii au format Parti-

www.dacoromanica.ro

dul social-democrat bulgar reformist (al socialiştilor „largi"). În perioada războiului imperialist mondial (1914—1918), obşcedeliştii s-au situat pe poziţii şoviniste.

În 1942, aripa de stînga a Partidului social-democrat bulgar a aderat la Frontul patriotic, creat sub conducerea partidului comunist. Curăţindu-şi rîndurile de elementele străine, ea s-a unificat în august 1948 cu partidul comunist pe baza principiilor ideologice şi organizatorice ale marxism-leninismului ; Partidul Comunist din Bulgaria a luat denumirea de Partidul Muncitoresc Bulgar (al comuniştilor).

„Tesneacii" — curent revoluţionar în Partidul social-democrat bulgar care s-a transformat în 1903 în Partidul muncitoresc social-democrat bulgar independent. Întemeietorul şi conducătorul „tesneacilor" a fost D. Blagoev, iar apoi în fruntea acestora s-au situat discipolii lui Blagoev — G. Dimitrov, V. Kolarov şi alţii. În anii 1914—1918, „tesneacii" au luat atitudine împotriva războiului imperialist. În 1919 s-au afiliat la Internaţionala Comunistă şi au format Partidul Comunist din Bulgaria. — *152.*

155 *„The Daily Citizen"* — cotidian, organul blocului oportunist al Partidului laburist, al fabienilor şi al Partidului laburist independent din Anglia ; a apărut la Londra şi Manchester din 1912 pînă în 1915. — *152.*

156 *„The Daily Herald"* — organul Partidului socialist britanic ; a apărut la Londra din aprilie 1912. Începînd din 1922 a devenit organul Partidului laburist. — *152.*

157 *Fabienii* — membrii Societăţii fabiene, organizaţie reformistă engleză întemeiată în 1884 şi denumită astfel după numele conducătorului de oşti roman din secolul al III-lea î.e.n. Fabius Maximus, supranumit „Cunctator" („Temporizatorul"), cunoscut prin tactica lui de expectativă, prin eschivarea de la lupte decisive în războiul cu Hanibal. Societatea fabiană era formată în special din reprezentanţi ai intelectualităţii burgheze — oameni de ştiinţă, scriitori, oameni politici (ca, de pildă, S. şi B. Webb, Bernard Shaw, R. MacDonald şi alţii) ; ei negau necesitatea luptei de clasă a proletariatului şi a revoluţiei socialiste şi afirmau că trecerea de la capitalism la socialism ar fi posibilă pe calea unor reforme mărunte, pe calea transformării treptate a societăţii. V. I. Lenin a caracterizat orientarea fabienilor ca „un curent al *oportunismului extrem*" (Opere complete, vol. 16, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 344). În 1900, Societatea fabiană a intrat în Partidul laburist. „Socialismul fabian" este unul dintre izvoarele ideologiei laburiştilor.

În anii războiului imperialist mondial (1914—1918), fabienii s-au situat pe poziţiile social-şovinismului. V. I. Lenin i-a caracte-

www.dacoromanica.ro

rizat pe fabieni în articolul „Pacifismul englez şi aversiunea englezilor faţă de teorie“ (vezi volumul de faţă, p. 266—272). — *152.*

158 *Partidul laburist* (Labour Party) a fost întemeiat în 1900 ca uniune a sindicatelor — trade-unionurilor —, organizaţiilor şi grupurilor socialiste, în scopul asigurării alegerii unei reprezentanţe muncitoreşti în parlament („Comitetul reprezentanţei muncitoreşti“). În 1906, Comitetul şi-a schimbat denumirea în Partid laburist. Membrii trade-unionurilor devin în mod automat membri ai acestui partid, cu condiţia de a plăti cotizaţia de partid. În fruntea Partidului laburist se află Comitetul executiv, care, împreună cu Consiliul general al trade-unionurilor şi cu Comitetul executiv al Partidului cooperatist, formează aşa-numitul Consiliu naţional al muncii. De Partidul laburist sînt strîns legate Partidul cooperatist, care face parte din el cu dreptul de membru colectiv, şi Partidul laburist independent. Partidul laburist, care a avut iniţial componenţa unui partid muncitoresc (în care au intrat ulterior un număr însemnat de elemente mic-burgheze), este, prin ideologia şi tactica sa, o organizaţie oportunistă. Din momentul creării partidului, liderii săi au promovat o politică de colaborare de clasă cu burghezia. „Partidul laburist este pe de-a-ntregul un partid burghez, căci, deşi este alcătuit din muncitori, el este condus de reacţionari — cei mai înverşunaţi reacţionari, care acţionează în totul în spiritul burgheziei...“ (V. I. Lenin, Opere, vol. 31, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1956, p. 240). În timpul războiului imperialist mondial (1914—1918), liderii Partidului laburist s-au situat pe o poziţie social-şovinistă.

Laburiştii au format în repetate rînduri guvernul (în 1924, 1929, 1945 şi 1950) şi, atunci cînd s-au aflat la putere, au promovat în mod invariabil politica imperialismului englez. Nemulţumirea oamenilor muncii englezi faţă de politica reacţionară a conducerii Partidului laburist a dus la formarea unui curent de stînga în partid, îndreptat împotriva politicii oficiale a conducerii lui. — *152.*

159 Este vorba de ziarul „Berner Tagwacht“. În nr. 9 al acestui ziar din 13 ianuarie 1915, la rubrica „Parteinachrichten“, a fost publicat un extras din „Gothaer Volksblatt“, citat aici de V. I. Lenin. — *154.*

160 *Cartism* (de la cuvîntul englez charter—cartă) — mişcare revoluţionară de masă a muncitorilor englezi din deceniile al 4-lea şi al 5-lea ale secolului al XIX-lea. Centrul organizatoric al acestei mişcări a fost „Asociaţia muncitorilor din Londra“. Conducerea asociaţiei a întocmit o petiţie (Carta poporului) adresată parlamentului, care a fost publicată în mai 1838. Această Cartă a poporului prezenta un program format din şase puncte: vot universal pentru bărbaţii care au împlinit 21 de ani, vot secret, circumscripţii electorale egale, desfiinţarea censului de avere pentru cei ce candidează la alegerile de deputaţi în parlament,

www.dacoromanica.ro

remunerarea deputaţilor, realegeri anuale pentru parlament. Mişcarea a început prin mitinguri şi demonstraţii, grandioase şi s-a desfăşurat sub lozinca luptei pentru aplicarea prevederilor din Carta poporului. În iulie 1840 a luat fiinţă „Asociaţia naţională cartistă", primul partid muncitoresc de masă din istoria mişcării muncitoreşti. La 2 mai 1842 a fost depusă în parlament o a doua petiţie a cartiştilor, care conţinea şi o serie de revendicări cu caracter social (reducerea zilei de muncă, majorarea salariilor ş.a.). Petiţia a fost respinsă de parlament. Drept răspuns, cartiştii au organizat o grevă generală. În 1848, cartiştii se pregăteau să organizeze un cortegiu de masă spre parlament pentru a prezenta o a treia petiţie, dar guvernul a concentrat trupe şi a împiedicat formarea cortegiului. După mai multe luni, petiţia a fost examinată şi respinsă. După 1848, mişcarea cartistă a început să decadă.

Principala cauză a insuccesele mişcării cartiste a fost lipsa unui program şi a unei tactici precise, precum şi a unei conduceri proletare consecvent revoluţionare. Totuşi, cartiştii au exercitat o mare influenţă atît asupra istoriei politice a Angliei, cît şi asupra evoluţiei mişcării muncitoreşti internaţionale. V. I. Lenin a caracterizat cartismul ca „cea dintîi mişcare revoluţionară proletară, mişcare largă, cu adevărat de masă, închegată din punct de vedere politic" (Opere, vol. 29, Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 293). — *156*.

161 Este vorba de insurecţia proletariatului din Paris care a avut loc între 23 şi 26 iunie 1848. La insurecţie au participat 40 000—45 000 de oameni. În cursul luptelor au fost ridicate peste 600 de baricade. Lozinca cea mai răspîndită a insurgenţilor era: „Trăiască republica democratică şi socială!" Insurecţia a fost reprimată cu cruzime. Insurecţia din iunie a fost punctul culminant al dezvoltării revoluţiei din 1848—1849 în Europa. Lenin a numit-o cel dintîi mare război civil între proletariat şi burghezie (vezi Opere, vol. 29, Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 293). — *156*.

162 Este vorba de *greva generală din octombrie* şi de *insurecţia armată din decembrie 1905* de la Moscova în timpul primei revoluţii ruse.

La greva generală din octombrie au participat peste 2 000 000 de oameni. Ea s-a desfăşurat sub lozinca răsturnării absolutismului, a boicotării active a Dumei lui Bulîghin, a convocării unei adunări constituante şi instaurării republicii democrate. Greva politică generală a demonstrat forţa şi vigoarea clasei muncitoare, a contribuit la dezvoltarea luptei revoluţionare la sate, în armată şi în flotă şi a adus proletariatul în pragul insurecţiei armate. Despre greva din octombrie, vezi articolul lui V. I. Lenin „Greva politică generală din Rusia" (Opere

www.dacoromanica.ro

complete, vol. 12, Bucureşti, Editura politică, 1962, ed. a doua, p. 1—4).

Exprimînd voinţa muncitorilor, Conferinţa orăşenească a bolşevicilor de la Moscova care a avut loc la 5 (18) decembrie 1905 a hotărît să proclame greva generală şi să declanşeze lupta armată. La chemarea Sovietului din Moscova, în ziua de 7 (20) decembrie a început greva politică generală. La 10 (23) decembrie greva s-a transformat în insurecţie armată. Presnea, Zamoskvorecie, raionul Rogojsko-Simonovski şi raionul atelierelor liniei ferate Kazan au devenit centre ale insurecţiei. Lupta a durat nouă zile. Muncitorii din Moscova au luptat cu abnegaţie, dar nu aveau încă experienţa luptei armate, nu aveau arme suficiente, iar legătura cu armata era slab organizată. În cursul luptei s-a aplicat tactica apărării, şi nu a ofensivei. Conducerea insurecţiei a rămas în ansamblu în urma mişcării maselor, care creştea spontan. La începutul insurecţiei au fost arestaţi conducătorii Comitetului bolşevicilor din Moscova. Menşevicii şi socialiştii-revoluţionari sabotau desfăşurarea acţiunilor de luptă cerînd încetarea luptei armate. Guvernul ţarist a adus la Moscova trupe din Petersburg, Tver şi din vestul ţării. La 17 (30) decembrie a început asaltul Presnei, care a fost înecată în sînge. Comitetul de partid din Moscova şi Sovietul din Moscova au hotărît să declare încetarea rezistenţei armate pe data de 19 decembrie 1905 (1 ianuarie 1906), pentru a păstra astfel forţele revoluţionare şi a se pregăti în vederea luptei viitoare.

Urmînd exemplul Moscovei, în decembrie 1905 şi în ianuarie 1906 au izbucnit insurecţii într-o serie de alte localităţi : Nijni-Novgorod, Rostov pe Don, Novorossiisk, Bazinul Donеţului, Ekaterinoslav, Perm (Motoviliha), Ufa, Krasnoiarsk, Cita. Importante acţiuni armate au avut loc în Transcaucazia, Polonia, Ţinutul baltic, Finlanda. Dar toate aceste insurecţii răzleţe au fost crunt înăbuşite de guvernul ţarist.

Insurecţia armată din decembrie a reprezentat punctul culminant al primei revoluţii ruse. Dînd o înaltă apreciere insurecţiei din decembrie, Lenin scria : poporul „a primit botezul focului. S-a călit în focul insurecţiei. A pregătit cohortele de luptători care au învins în 1917“ (Opere, vol. 31, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1956, p. 519—520). Cu privire la insurecţia armată din decembrie, vezi articolul lui V. I. Lenin „Învăţămintele insurecţiei din Moscova“ (Opere complete, vol. 13, Bucureşti, Editura politică, 1962, ed. a doua, p. 365—373). — *156.*

163 „*Sovremennik*“ — revistă literară şi politică ; a apărut la Petersburg în anii 1911—1915. În jurul revistei erau grupaţi menşevici-lichidatori, socialişti-revoluţionari, „socialişti-populişti“ şi liberali de stînga. La începutul existenţei revistei, un rol de seamă a jucat A. V. Amfiteatrov ; în 1913—1915 ea a fost condusă de N. Suhanov (N. N. Ghimmer). Pe lista colaboratorilor revistei figurau : F. I. Dan, E. D. Kuskova, L. Martov, G. V. Plehanov, S. N. Prokopovici, V. M. Cernov şi alţii. Revista nu avea nici

www.dacoromanica.ro

un fel de legături cu masele muncitorești. În 1914, Lenin a caracterizat orientarea revistei „Sovremennik" drept „un amestec de narodnicism și marxism" (Opere complete, vol. 25, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 161). În anii războiului imperialist mondial, revista s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. — *156.*

164 *„Labour Leader"* — săptămînal ; apare din 1891 ; din 1893 a fost organul de presă al Partidului laburist independent din Anglia. Din 1922 ziarul a apărut sub denumirea de „New Leader" ; din 1946 apare sub denumirea de „Socialist Leader". — *159.*

165 *Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.* a avut loc la Berna între 14 și 19 februarie (27 februarie — 4 martie) 1915. Ea a fost convocată din inițiativa lui Lenin și a avut importanța unei conferințe generale de partid, deoarece în timpul războiului nu era posibilă convocarea congresului partidului sau a conferinței generale a P.M.S.D.R.

La conferință au participat reprezentanți ai C.C. al P.M.S.D.R., ai Organului Central al P.M.S.D.R., ziarul „Soțial-Demokrat", ai organizației social-democrate a femeilor, ai secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — ai grupurilor din Paris, Zürich, Berna, Lausanne, Geneva, Londra și grupului de la Baugy. La conferință au participat : V. I. Lenin, N. K. Krupskaia, I. F. Armand, V. M. Kasparov, G. L. Șklovski, F. Ilin, N. V. Krîlenko, I. Koronblium, M. M. Haritonov, G. I. Belenki, G. E. Zinoviev, N. I. Buharin și alții. Ca invitați la conferință au participat toți membrii secției de la Berna, unii membri ai secției din Lausanne și ai grupului de la Baugy. V. I. Lenin a fost delegat din partea C.C. și O.C. ale P.M.S.D.R. El a condus toate lucrările conferinței.

Ordinea de zi a conferinței a fost următoarea : 1. Dări de seamă ale secțiilor ; 2. Războiul și sarcinile partidului (atitudinea față de alte grupări politice) ; 3. Sarcinile organizațiilor din străinătate (atitudinea față de acțiunile comune și față de măsurile luate de diferite grupuri) ; 4. O.C. și noul ziar ; 5. Atitudinea față de problemele „coloniilor" (problemele „coloniilor" de emigranți) ; 6. Alegerea Comitetului organizațiilor din străinătate ; 7. Diverse. Punctul principal de pe ordinea de zi a conferinței a fost problema războiului și sarcinile partidului. Referatul în această problemă a fost prezentat de Lenin.

V. I. Lenin a dezvoltat în referatul său tezele din manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul și social-democrația din Rusia". După cum au arătat rezoluțiile secției din Montpellier, și îndeosebi ale grupului de la Baugy, adoptate înainte de conferință, unii membri ai secțiilor bolșevice nu au înțeles modul în care aborda Lenin problema războiului civil ; ei au obiectat împotriva lozincii înfrîngerii „propriului" guvern, au lansat lozinca păcii, n-au înțeles necesitatea și importanța luptei împotriva centrismului. În cursul dezbaterilor din cadrul conferinței, aceste

www.dacoromanica.ro

probleme au fost lămurite, iar tezele lui Lenin au fost unanim sprijinite. Numai Buharin a susţinut tezele greşite ale rezoluţiei grupului de la Baugy, a obiectat împotriva lozincilor partidului şi ale social-democraţiei internaţionale formulate de Lenin. În tezele sale, caracterizate ulterior de V. I. Lenin drept „culmea absurdităţii : o ruşine, semianarhism" (Opere, vol. 35, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1958, p. 191), Buharin s-a ridicat împotriva revendicării dreptului naţiunilor la autodeterminare şi în general împotriva revendicărilor din programul-minimum, declarînd că ele „contravin" revoluţiei socialiste. Nimeni n-a sprijinit însă la conferinţă tezele lui Buharin.

Problema lozincii „Statelor Unite ale Europei" a dat naştere unor vii discuţii. După cum scrie Lenin în cuvîntarea sa pe marginea rezoluţiilor conferinţei, această discuţie a căpătat un caracter politic unilateral şi s-a hotărît ca discutarea acestei probleme să fie amînată pînă cînd se va analiza în presă latura economică a problemei. În presă însă, lozinca „Statelor Unite ale Europei" n-a fost pe larg dezbătută. Problema a fost epuizată prin publicarea în nr. 40 al ziarului „Soţial-Demokrat" a articolului lui V. I. Lenin „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei", în care V. I. Lenin a explicat caracterul nejust al acestei lozinci (vezi volumul de faţă, p. 355—359).

În rezoluţiile adoptate pe marginea referatului prezentat de V. I. Lenin, Conferinţa de la Berna a stabilit sarcinile şi tactica partidului bolşevic în condiţiile războiului imperialist.

Conferinţa a adoptat, de asemenea, rezoluţiile : „Sarcinile organizaţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.", „Atitudinea faţă de problemele «coloniale»" şi „Cu privire la colectele în folosul Organului Central". În legătură cu încercarea grupului de la Baugy de a organiza un ziar propriu, separat de O.C. al P.M.S.D.R., la conferinţă a fost pusă problema „O.C. şi crearea unui ziar nou". În rezoluţia cu privire la această problemă, conferinţa a declarat că este întru totul solidară cu orientarea ideologică a O.C. şi cu poziţia acestuia faţă de război şi a recunoscut că este necesar ca O.C. să apară mai des ; la punctul 3, scris de Lenin (vezi volumul de faţă, p. 375, se spunea că conferinţa îi cheamă pe membrii secţiilor din străinătate să sprijine sistematic O.C. În completare la această rezoluţie cu caracter confidenţial, conferinţa a arătat că este bine ca grupul de la Baugy să nu editeze un ziar propriu şi a făcut apel la unirea tuturor forţelor partidului în jurul instituţiilor de partid indicate în rezoluţiile conferinţei. Conferinţa a ales noul Comitet al organizaţiilor din străinătate ale partidului.

V. I. Lenin a dat o înaltă apreciere importanţei Conferinţei de la Berna şi a depus mari eforturi pentru răspîndirea mai largă a hotărîrilor acesteia, care, după cum arăta el, expuneau precis principiile şi tactica partidului. Toate rezoluţiile importante ale conferinţei, împreună cu introducerea, scrisă de Lenin, au fost publicate în ziarul „Soţial-Demokrat" şi ca anexă în broşura lui V. I. Lenin „Socialismul şi războiul", publicată în

www.dacoromanica.ro

limbile rusă şi germană. Rezoluţiile Conferinţei de la Berna au fost de asemenea publicate sub formă de foaie volantă în limba franceză. Aceasta a fost difuzată delegaţilor la Conferinţa socialistă de la Zimmerwald şi trimisă elementelor de stînga din rîndul social-democraţiei internaţionale. Vezi rezoluţiile conferinţei în „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor P.C.U.S. şi ale plenarelor C.C.", partea I, Bucureşti, Editura pentru literatură politică, 1954, p. 335—342. — *160.*

166 Poziţia oficială a Bundului în problema războiului a fost formulată în manifestul C.C. al Bundului adoptat în noiembrie 1914 şi publicat în „Foaia informativă" nr. 7 (ianuarie 1915). C.C. al Bundului chema la luptă pentru pace „prin exercitarea în mod organizat a unei presiuni asupra guvernelor tuturor ţărilor beligerante". Vorbind despre şovinismul germanofil, Lenin face evident aluzie la referatul prezentat de V. Kosovski (M. I. Levinson), unul dintre liderii Bundului, la Berna la 10 octombrie, şi la articolul acestuia „Legenda eliberatoare" din nr. 7 al „Foii informative". — *165.*

167 „*Naşe Slovo*" — ziar menşevic ; a apărut la Paris din ianuarie 1915 pînă în septembrie 1916, în locul ziarului „Golos" ; la acest ziar, Troţki a colaborat în mod susţinut. — *166.*

168 „*Pravda*" — cotidian bolşevic legal ; primul număr a apărut la Petersburg în ziua de 22 aprilie (5 mai) 1912.

Hotărîrea cu privire la necesitatea editării unui cotidian muncitoresc de masă a fost adoptată în cursul lucrărilor Conferinţei a VI-a generale (de la Praga) a P.M.S.D.R.

„Pravda" a luat fiinţă în condiţiile noului avînt revoluţionar, cînd în întreaga ţară s-a ridicat un val de greve politice de masă, prilejuite de masacrul de la Lena. Ziarul era editat din fondurile strînse de muncitori ; el era difuzat într-un număr de circa 40 000 de exemplare, dar tirajul anumitor numere a atins cifra de 60 000 de exemplare. Lenin a caracterizat organizarea unui cotidian muncitoresc drept o măreaţă operă istorică săvîrşită de muncitorii din Petersburg.

Din punct de vedere ideologic, „Pravda" era condusă de Lenin ; el scria aproape zilnic articole pentru ziar, dădea directive redacţiei. Lenin lupta ca ziarul să fie scris într-un spirit combativ, revoluţionar. Membri ai redacţiei ziarului „Pravda" şi colaboratori activi în diferite perioade au fost : N. N. Baturin, Demian Bednîi, A. I. Ulianova-Elizarova, K. S. Eremeev, M. I. Kalinin, N. K. Krupskaia, S. V. Malîşev, L. R. şi V. R. Menjinski, V. M. Molotov, V. I. Nevski, M. S. Olminski, N. I. Podvoiski, N. G. Poletaev, M. A. Saveliev, K. N. Samoilova, N. A. Skrîpnik, I. M. Sverdlov, I. V. Stalin, P. I. Stucika ş.a. La ziar colaborau activ deputaţii bolşevici din Duma a IV-a de stat. A. M. Gorki a publicat numeroase lucrări în ziarul „Pravda".

www.dacoromanica.ro

„Pravda" înfăptuia legătura de zi cu zi între partid şi masele largi populare. În jurul ziarului s-a format o numeroasă armată de corespondenţi muncitori. În fiecare număr al ziarului apăreau zeci de corespondenţe ale muncitorilor. În doi ani şi ceva s-au publicat peste 17 000 de corespondenţe trimise de muncitori. Ziarul înfăţişa lipsa de drepturi a oamenilor muncii, aducea exemple edificatoare în privinţa mizeriei în care trăiau muncitorii, descria desfăşurarea grevelor, promova politica partidului de conducere a mişcării revoluţionare în continuă dezvoltare ; el educa masele în spiritul solidarităţii proletare, în spiritul internaţionalismului proletar. Ziarul acorda o importanţă deosebită descrierii situaţiei ţaranimii în Rusia ţaristă. El avea o „rubrică ţărănească". În paginile ziarului „Pravda", Lenin lupta cu consecvenţă pentru hegemonia proletariatului în revoluţia ce se apropia, pentru alianţa dintre clasa muncitoare şi ţărănime, demasca tendinţele contrarevoluţionare ale burgheziei liberale.

O mare parte din munca organizatorică a partidului era concentrată la redacţia ziarului „Pravda". Aici se organizau întîlniri cu reprezentanţii celulelor de partid locale, se primeau informaţii despre munca de partid din fabrici şi uzine, de aici se transmiteau directivele de partid ale Comitetului Central şi ale Comitetului de partid din Petersburg.

„Pravda" era supusă în permanenţă represiunilor poliţieneşti. Ziarul a fost suspendat de guvernul ţarist de 8 ori, dar a continuat să apară sub alte denumiri : „Raboceaia Pravda", „Severnaia Pravda", „Pravda Truda", „Za Pravdu", „Proletarskaia Pravda", „Puti Pravdî", „Rabocii", „Trudovaia Pravda". În aceste condiţii grele, bolşevicii au izbutit să publice în doi ani şi ceva 636 de numere ale ziarului „Pravda". La 8 (21) iulie 1914 ziarul a fost suspendat.

Ziarul „Pravda" şi-a reluat apariţia abia după revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917. Începînd de la 5 (18) martie 1917, el a început să apară ca organ al Comitetului Central şi al Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. În perioada iulie-octombrie 1917, ziarul „Pravda" a avut de suferit represiuni din partea guvernului provizoriu contrarevoluţionar, fiind nevoit să-şi schimbe în repetate rînduri denumirea : „Listok «Pravdî»", „Proletarii", „Rabocii", „Rabocii Puti". După victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, începînd din 27 octombrie (9 noiembrie) 1917 ziarul a început să apară iarăşi sub vechea denumire : „Pravda".

Ziarul „Pravda" are o însemnătate excepţională în istoria partidului bolşevic şi a revoluţiei. Ziarul a fost un propagandist, agitator şi organizator colectiv în lupta pentru aplicarea politicii partidului. El s-a situat în centrul luptei pentru partinitate, a combatut cu hotărîre pe menşevicii-lichidatori, pe otzovişti şi pe troţkişti, a demascat rolul lor trădător. „Pravda" a luptat împotriva oportunismului şi a centrismului internaţional. Ziarul îi educa pe muncitori în spiritul marxismului revoluţionar. El a contribuit la creşterea considerabilă a partidului, la unirea rîndurilor sale, la

www.dacoromanica.ro

întărirea legăturii sale cu masele. Datorită activităţii ziarului „Pravda", s-a pus temelia de granit a partidului bolşevic de masă. Generaţia de muncitori înaintaţi educată de „Pravda" a jucat un rol remarcabil în Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie şi în construirea socialismului.

„Pravda" ocupă un loc deosebit de important în istoria presei bolşevice. Ziarul „Pravda" a fost primul ziar muncitoresc legal de masă şi a marcat o etapă nouă în dezvoltarea presei clasei muncitoare din Rusia şi a proletariatului internaţional. Începînd din 1914, ziua apariţiei primului număr din „Pravda" a devenit sărbătoarea presei muncitoreşti.

Lenin a caracterizat activitatea ziarului „Pravda" în articolele „Bilanţul unei activităţi de o jumătate de an", „Muncitorii şi «Pravda»", „Clasa muncitoare şi presa muncitorească", „Raportul C.C. al P.M.S.D.R. şi instrucţiunile date delegaţiei C.C. la Consfătuirea de la Bruxelles", „Cu privire la rezultatele obţinute de ziua presei muncitoreşti", „La a zecea aniversare a «Pravdei»" etc. (vezi Opere complete, vol. 21, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 442—458 ; vol. 22, Bucureşti, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 76—78 ; Opere, vol. 20, Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 365—373 ; p. 499—542 ; 555—563 ; Opere, vol. 33, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1957, p. 340—343). — *166.*

169 Procesul intentat deputaţilor bolşevici în Duma a IV-a de stat (A. E. Badaev, M. K. Muranov, G. I. Petrovski, F. N. Samoilov, N. R. Şagov) şi altor social-democraţi care au participat la Conferinţa de partid ilegală de la Ozerki a avut loc la 10 (23) februarie 1915. Procesul a fost judecat de un complet special al Curţii de apel din Petrograd. Acuzaţia a fost formulată în baza articolului 102 (participarea la o organizaţie care îşi propune drept scop răsturnarea orînduirii de stat existente). Principalul cap de acuzare împotriva deputaţilor bolşevici au fost tezele lui Lenin „Sarcinile social-democraţiei revoluţionare în războiul european", care le-au fost confiscate în momentul percheziţiei şi manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul şi social-democraţia din Rusia", publicat în ziarul „Soţial-Demokrat" (vezi volumul de faţă, p. 1—7, 13—22).

Toţi cei cinci deputaţi bolşevici au fost condamnaţi la deportare pe viaţă în ţinutul Turuhan (Siberia de răsărit). În nr. 40—43 al ziarului „Den" din 11—14 februarie 1915 a fost publicată sub titlul „Procesul deputaţilor" o relatare în legătură cu procesul fracţiunii social-democrate în Dumă. — *167.*

170 „*Den*" — cotidian liberal burghez. A început să apară în 1912 la Petersburg. La acest ziar colaborau menşevicii-lichidatori, în mîinile cărora a trecut cu totul după revoluţia din februarie 1917. La 26 octombrie (8 noiembrie) 1917, ziarul a fost interzis de Comitetul militar-revoluţionar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. — *168.*

www.dacoromanica.ro

171 „*Reci*" — cotidian, organul central al partidului cadet ; a apărut la Petersburg de la 23 februarie (8 martie) 1906, în redactarea efectivă a lui P. N. Miliukov şi I. V. Ghessen şi cu colaborarea activă a lui M. M. Vinaver, P. D. Dolgorukov ş.a. Ziarul a fost interzis la 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 de Comitetul militar-revoluţionar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. Pînă în august 1918 a continuat să apară sub diferite denumiri : „Naşa Reci", „Svobodnaia Reci", „Vek", „Novaia Reci", „Naş Vek". — *168*.

172 „*Severnaia Raboceaia Gazeta*" — cotidian legal al menşevicilor-lichidatori ; a apărut la Petersburg de la 30 ianuarie (12 februarie) pînă la 1 (14) mai 1914. V. I. Lenin a numit ironic această publicaţie „Severnaia Likvidatorskaia Gazeta". — *172*.

173 „*Le Temps*" — cotidian ; a apărut la Paris din 1861 pînă în 1942. El exprima interesele cercurilor cîrmuitoare din Franţa şi de fapt era organul oficial al Ministerului Afacerilor Externe.

„*L'Écho de Paris*" — ziar burghez, ultrareacţionar ; a apărut la Paris din 1884 pînă la 1938. — *176*.

174 „*Journal des Débats Politiques et Littéraires*" — revistă săptămînală burgheză ; a apărut la Paris din 1894 pînă în 1934. Lenin se referă la articolul „Conferinţa de la Londra a socialiştilor", publicat în nr. 15 din 19 februarie 1915 al revistei. — *176*.

175 „*Informaţionnîi Listok Zagranicinoi Organizaţii Bunda*" — a apărut la Geneva din iunie 1911 pînă în iunie 1916. În total au apărut 11 numere. O continuare a publicaţiei „Informaţionnîi Listok" a fost „Biulleten Zagranicinogo Komiteta Bunda". — *177*.

176 „*Izvestiia Zagranicinogo Sekretariata Organizaţionnogo Komiteta Rossiiskoi Soţial-Demokraticeskoi Rabocei Partii*" — ziar menşevic ; a apărut la Geneva din februarie 1915 pînă în martie 1917. În total au apărut 10 numere. — *177*.

177 Cu puţin timp înaintea Conferinţei de la Londra a socialiştilor din ţările Antantei, care a avut loc la 14 februarie 1915, redacţia ziarului „Naşe slovo" a trimis o scrisoare lui P. B. Akselrod (C.O.) şi lui V. I. Lenin (C.C. al P.M.S.D.R.) în care propunea ca la apropiata conferinţă elementele internaţionaliste din P.M.S.D.R. să acţioneze în comun.

În scrisoarea de răspuns adresată redacţiei ziarului „Naşe Slovo" la 9 februarie 1915, Lenin a comunicat că C.C. al P.M.S.D.R. acceptă propunerea cu privire la discutarea planului de acţiuni comune şi a expus proiectul de declaraţie care urma să fie prezentat la Conferinţa de la Londra pe baza căruia considera că este posibilă o înţelegere. În scrisoarea sa, Lenin arăta că Comitetul de organizare menşevic şi Bundul s-au situat pe poziţii social-şoviniste (vezi Opere, vol. 21, Bucureşti, Editura

www.dacoromanica.ro

politică, 1959, p. 111—114). Redacţia ziarului „Naşe Slovo" n-a fost de acord cu proiectul de declaraţie prezentat de bolşevici şi a elaborat o declaraţie proprie în apărarea poziţiei C.O. şi a Bundului. Declaraţia ziarului „Naşe Slovo" a fost publicată în nr. 26 al ziarului din 27 februarie 1915. — *177.*

178 „*Tägliche Rundschau*" — cotidian burghez de orientare naţionalistă ; a apărut la Berlin începînd din octombrie 1880. În 1922 a fost vîndut ziarului „Deutsche Allgemeine Zeitung". Din decembrie 1924 pînă în 1928 a reapărut sub titlul „Neue Tägliche Rundschau" ; în 1933 şi-a încetat apariţia. — *179.*

179 Este vorba de articolul lui K. Kautsky „Die Sozialdemokratie im Kriege", apărut în nr. 1 al revistei „Die Neue Zeit" din 2 octombrie 1914. — *179.*

180 Lucrarea lui K. Kautsky „Die Internationalität und der Krieg" a fost publicată în nr. 8 al ziarului „Die Neue Zeit" din 27 noiembrie 1914. În 1915, redacţia ziarului „Vorwärts" a publicat-o sub formă de broşură separată. În limba rusă această lucrare a apărut în nr. 1 şi 2 ale revistei „Naşe Delo". În acelaşi număr a apărut şi articolul lui A. N. Potresov „La hotarul dintre două epoci", criticat aici de V. I. Lenin. — *181.*

181 Este vorba de articolul lui K. Kautsky „Krieg und Frieden", apărut în nr. 30 al revistei „Die Neue Zeit" din 28 aprilie 1911. — *182.*

182 V. I. Lenin se referă la „Naşa Zarea", revista menşevicilor-lichidatori. — *187.*

183 Bundistul Ionov (F. M. Koighen) şi-a ţinut referatul pe tema „Metodele organizatorice de reconstituire a Internaţionalei" la Nervi (Elveţia) la sfîrşitul lunii martie 1915. — *187.*

184 „*Voprosî Strahovania*" — revistă legală bolşevică ; a apărut, cu unele întreruperi, din octombrie 1913 pînă în martie 1918 la Petersburg. A dus lupta nu numai pentru înfăptuirea asigurărilor sociale muncitoreşti, dar şi pentru „lozincile neciuntite" ale bolşevicilor : ziua de lucru de 8 ore, confiscarea pămînturilor moşiereşti şi republica democratică. La revistă au colaborat bolşevicii N. A. Skrîpnik, P. I. Stucika, N. M. Şvernik, A. N. Vinokurov şi alţii. — *190.*

185 „*Severnîi Golos*" — săptămînal menşevic ; a apărut la Petrograd din ianuarie pînă în martie 1915. — *190.*

www.dacoromanica.ro

186 „*The Economist*" — revistă săptămînală engleză cu caracter politic şi economic, organ de presă al marii burghezii industriale; apare la Londra din 1843. — *191.*

187 În nr. 85 al ziarului „Naşe Slovo" a fost publicată rezoluţia Consfătuirii redacţiei şi a colectivului colaboratorilor din Paris al acestui ziar, în care s-a formulat punctul de vedere al redacţiei în legătură cu sarcinile ei, precum şi cu atitudinea ei politică. Doi membri ai redacţiei, V. A. Antonov-Ovseenko şi D. Z. Manuilski, au făcut la această consfătuire opinie separată. — *194.*

188 Este vorba de guvernatorul oraşului S. — personaj din romanul lui I. S. Turgheniev „Deşţelenire". — *195.*

189 „*Lichtstrahlen*" — revistă lunară, organul grupului social-democraţilor de stînga din Germania („Socialiştii internaţionalişti din Germania"), editată sub îngrijirea redacţională a lui J. Brochardt. Din 1913 pînă în 1921 revista a apărut neregulat la Berlin. La revistă au colaborat A. Panneckoek, A. Balabanova etc. — *195.*

190 „*Die Internationale*" — revistă consacrată „problemelor de practică şi teorie a marxismului", înfiinţată de R. Luxemburg şi F. Mehring. Primul număr al acestei reviste a apărut în aprilie 1915. Revista a publicat următoarele articole: R. Luxemburg. „Refacerea Internaţionalei", F. Mehring. „Dascălii noştri şi politica instanţelor de partid", C. Zetkin „Pentru pace" etc. Revista a apărut la Düsseldorf într-un tiraj de 9 000 de exemplare. Matriţele revistei au fost expediate lui R. Grimm la Berna, în vederea tipăririi tirajului pentru Elveţia şi alte ţări. Editarea revistei a fost reluată în 1918, după revoluţia din noiembrie din Germania. Revista a continuat să apară ilegal şi în perioada dictaturii fasciste, pînă în 1939. — *195.*

191 Este vorba de Conferinţa a VI-a generală (de la Praga) a P.M.S.D.R., care a avut loc la Praga în zilele de 5—17 (18—30) ianuarie 1912. Conferinţa de la Praga a jucat de fapt rolul unui congres. Conferinţa a fost condusă de V. I. Lenin. El a prezentat rapoartele cu privire la momentul actual şi sarcinile partidului, cu privire la activitatea Biroului socialist internaţional şi a luat cuvîntul în legătură cu o serie de alte probleme. Lenin a întocmit proiecte de rezoluţii în toate problemele importante de pe ordinea de zi a conferinţei.

O mare importanţă principială şi practică au avut rezoluţiile adoptate la congres: „Cu privire la lichidatorism şi la grupul lichidatorilor" şi „Cu privire la organizaţia de partid din străinătate". Conferinţa a declarat că, prin comportarea lor, lichidatorii s-au pus definitiv în afara partidului şi i-a exclus din P.M.S.D.R. Conferinţa a condamnat activitatea grupurilor antipartinice din străinătate: menşevicii-golosişti, vperedişţii şi

www.dacoromanica.ro

troţkiştii. Ea a declarat că este absolut necesar ca în străinătate să existe o singură organizaţie de partid, care să-şi desfăşoare, sub controlul şi sub conducerea C.C., activitatea de sprijinire a partidului, şi a arătat că grupurile din strainatate „care nu se supun centrului de activitate social-democrată din Rusia, adică Comitetului Central, şi care provoacă dezorganizare stabilind relaţii separate cu Rusia, peste capul C.C., nu se pot folosi de numele P.M.S.D.R.". Conferinţa a adoptat rezoluţia „Cu privire la caracterul şi formele organizatorice ale muncii de partid" şi a aprobat proiectul Statutului de organizare a partidului propus de Lenin ; a aprobat ca Organ Central al partidului ziarul „Soţial-Demokrat", a ales Comitetul Central al partidului şi a creat Biroul din Rusia al C.C.

Conferinţa de la Praga a P.M.S.D.R. a avut un rol excepţional în construirea partidului bolşevic, partid de tip nou, în consolidarea unităţii sale. Ea a făcut bilanţul unei întregi perioade istorice a luptei bolşevicilor împotriva menşevicilor şi, izgonind din partid pe menşevicii-lichidatori, a consfinţit victoria bolşevicilor ; conferinţa a stabilit linia politică şi tactica partidului în condiţiile noului avînt revoluţionar.

Conferinţa de la Praga a avut o mare însemnătate internaţională. Ea a dat elementelor revoluţionare din partidele Internaţionalei a II-a un exemplu de lupta hotărîtă împotriva oportunismului, mergînd pînă la ruptura organizatorică totală cu oportuniştii. Amănunte despre Conferinţa de la Praga, vezi în Opere complete, vol. 21, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 127—164. — *198*.

192 Cu prilejul alegerilor pentru Duma a IV-a de stat, care au avut loc în toamna anului 1912, au fost aleşi şase bolşevici. Aceştia reprezentau principalele gubernii industriale în care era concentrat 4/5 din proletariatul Rusiei. Apărînd în Dumă punctul de vedere al partidului, deputaţii bolşevici, a căror activitate era îndrumata de Lenin, au expus cu curaj revendicările clasei muncitoare. Ei s-au ridicat împotriva pregătirii războiului imperialist, au vorbit despre starea de mizerie a muncitorilor şi ţăranilor, despre asuprirea naţională. Demascînd politica antipopulară a ţarismului, deputaţii bolşevici au folosit pe larg ca formă de propagandă interpelarea guvernului în Dumă în chestiunile cele mai vitale. Ei au făcut în Duma a IV-a următoarele interpelări : în legătură cu evenimentele de la Lena, cu prigonirea sindicatelor muncitorilor, cu interzicerea întrunirilor şi alegerilor în organele de asigurări, în legătură cu explozia de la Uzina „Ohta" şi cu torturarea deţinuţilor politici din închisori, în legătură cu represiunile împotriva greviştilor, în legătură cu lockout-urile de la fabricile de textile etc. Cînd a început războiul imperialist mondial, deputaţii bolşevici din Dumă au refuzat să voteze pentru credite de război şi au desfăşurat muncă revoluţionară în mase. — *198*.

www.dacoromanica.ro

193 *Conferința socialistă internațională a femeilor* a avut loc la Berna între 26 și 28 martie 1915. Ea a fost convocată din inițiativa organizației din străinătate a revistei „Rabotnița", cu participarea nemijlocită a Clarei Zetkin, care era pe atunci președintă a Biroului internațional al femeilor socialiste. I. F. Armand, N. K. Krupskaia ș.a. s-au ocupat, sub conducerea lui V. I. Lenin, de întreaga muncă de pregătire a convocării conferinței. „Ilici a depus toate eforturile și toată pasiunea sa pentru a strînge forțele în vederea luptei pe frontul internațional — a scris mai tîrziu N. K. Krupskaia. — «Nu e nici o nenorocire că sîntem atît de puțini — a spus el odată —, alături de noi vor fi milioane». El a elaborat și rezoluția noastră pentru conferința femeilor care urma să se țină la Berna și a urmărit lucrările ei" (N. K. Krupskaia. „Amintiri despre Lenin", București, Editura politică, 1960, p. 252). Autoritățile au pus tot felul de piedici delegatelor la conferința din Elveția, au refuzat să le elibereze pașapoarte, iar conducătorii oportuniști ai partidelor socialiste le-au amenințat pe delegate cu excluderea din partid. La conferință au participat 29 de delegate din partea organizațiilor de femei din Anglia, Germania, Olanda, Franța, Polonia, Rusia, Elveția. Delegația rusă era formată din 7 persoane : 4 din partea C.C. al P.M.S.D.R. (Armand, Krupskaia etc.) și 3 din partea C.O.

Majoritatea delegatelor la conferință se aflau sub influența centriștilor și, de aceea, în loc să dezbată sarcinile comune care stăteau în fața socialiștilor în legătură cu războiul, s-au limitat la discutarea raportului prezentat de C. Zetkin „Cu privire la acțiunile internaționale ale femeilor socialiste în favoarea păcii". Rezoluția în această problemă a fost elaborată de C. Zetkin cu participarea delegatelor din Anglia și Olanda și a avut un caracter centrist. Reprezentantele C.C. al P.M.S.D.R. la conferință au propus un proiect de rezoluție scris de Lenin, care indica femeilor socialiste calea luptei revoluționare împotriva războiului și oportunismului mondial. La conferință, I. F. Armand s-a ridicat în apărarea acestui proiect. Conferința a adoptat rezoluția întocmită de C. Zetkin.

V. I. Lenin a apreciat conferința ca o încercare de a restabili legăturile internaționale și a căutat s-o folosească în scopul unirii elementelor internaționaliste pe poziții revoluționare. Dar, după cum a arătat el mai tîrziu, această conferință, precum și alte conferințe internaționale ale internaționaliștilor care s-au ținut în acea perioadă, deși erau animate de intenții bune, „n-au trasat internaționaliștilor o linie de luptă", „s-au limitat să repete vechile rezoluții" și „au însemnat, în cel mai bun caz, *un pas pe loc*" (vezi volumul de față, p. 340—341).

Materialele Conferinței socialiste internaționale a femeilor au fost publicate în suplimentul nr. 42 al ziarului „Soțial-Demokrat" din 1 iunie 1915. — 200.

www.dacoromanica.ro

194 Articolul „*Falimentul Internaţionalei a II-a*" a fost publicat în nr. 1—2 al revistei „Kommunist", care a apărut în septembrie 1915.

Revista „*Kommunist*" a fost fondată de Lenin şi editată de redacţia ziarului „Soţial-Demokrat", împreună cu G. L. Peatakov şi E. B. Boş, care o finanţau. Din redacţia revistei a făcut parte şi N. I. Buharin. Ea nu a apărut decît într-un singur număr (dublu). În afară de articolul „Falimentul Internaţionalei a II-a", în această revistă au fost publicate alte două articole ale lui Lenin: „Glasul unui socialist francez cinstit" şi „Imperialismul şi socialismul în Italia".

Planul editării revistei a fost elaborat de Lenin încă din primăvara anului 1915. Sub conducerea sa, a avut loc o consfătuire de organizare a redacţiei revistei. Lenin intenţiona să facă din „Kommunist" un organ al social-democraţilor de stînga. Curînd însă s-au ivit divergenţe serioase între redacţia ziarului „Soţial-Demokrat" şi Buharin-Peatakov şi Boş, divergenţe care s-au ascuţit după apariţia nr. 1—2 al revistei. Grupul lui Buharin-Peatakov şi Boş s-a situat pe poziţii nejuste într-o serie de probleme principiale ale programului şi tacticii partidului, cum ar fi: dreptul naţiunilor la autodeterminare, rolul revendicărilor democratice şi al programului-minimum în general etc., încercînd să folosească revista în scopurile lor fracţioniste. În cadrul redacţiei, Lenin a dus lupta împotriva grupului Buharin-Peatakov şi Boş, demascînd concepţiile lor antibolşevice şi acţiunile lor fracţioniste şi criticînd cu asprime atitudinea împăciuitoristă a lui Zinoviev şi Sleapnikov faţă de acest grup.

Ţinînd seama de comportarea antipartinică a acestui grup, redacţia ziarului „Soţial-Demokrat" a declarat, potrivit propunerii lui Lenin, că consideră imposibilă editarea în continuare a revistei „Kommunist". Luînd cunoştinţă de divergenţele de păreri din sînul redacţiei „Kommunist", Biroul C.C. din Rusia s-a declarat întru totul solidar cu redacţia O.C. „Soţial-Demokrat", exprimîndu-şi dezideratul ca „toate publicaţiile C.C. să fie redactate avînd o orientare consecventă în deplin acord cu linia C.C., adoptată la începutul războiului". Din octombrie 1916 redacţia ziarului „Soţial-Demokrat" a început să editeze „Sbornik «Soţial-Demokrata»". — *209.*

195 Este vorba de rezoluţia adoptată la 20 septembrie 1912 de Congresul de la Chemnitz al social-democraţilor germani în problema imperialismului şi a atitudinii socialiştilor faţă de război. Rezoluţia condamna politica imperialistă şi sublinia importanţa luptei pentru pace: „Parteitagul declară că este ferm hotărît să facă totul pentru a instaura înţelegerea reciprocă între naţiuni şi a apăra pacea. El cere ca prin acorduri internaţionale să se pună capăt întrecerii nebuneşti în domeniul înarmărilor, care ameninţă pacea şi care duce cu paşi repezi omenirea spre o catastrofă înfrozitoare... Parteitagul aşteaptă ca membrii de partid să depună neobosit toate eforturile... pentru a lupta cu energie

www.dacoromanica.ro

sporită împotriva imperialismului, pînă va fi doborît" („Handbuch der sozial-demokratischen Parteitage von 1910 bis 1913", München, 1917, S. 243—244). — *212.*

196 Este vorba de broşura lui E. David „Die Sozialdemokratie und Vaterlandsverteidigung", Berlin, 1915. — *214.*

197 *Teoria struvismului*, struvismul — o denaturare burghezo-liberală a marxismului, căreia i se spunea astfel după numele reprezentantului principal al „marxismului legal" din Rusia, P. B. Struve. „Marxismul legal" a luat naştere ca curent social-politic în rîndul intelectualităţii burgheze din Rusia în ultimul deceniu al secolului trecut. „Marxiştii legali", în frunte cu Struve, au încercat sa folosească marxismul în interesul burgheziei. Lenin a arătat că struvismul ia din marxism tot ceea ce-i convine burgheziei liberale, suprimînd suflul viu al marxismului — spiritul său revoluţionar, teoria pieirii inevitabile a capitalismului, teoria revoluţiei proletare şi a dictaturii proletariatului. Struve ridica în slăvi sistemul capitalist, lansa îndemnul „să învăţăm de la capitalism". În lucrarea „Conţinutul economic al narodnicismului şi critica sa în cartea d-lui Struve", Lenin a supus unei critici vehemente „marxismul legal", pe care l-a calificat drept o reflectare a marxismului în literatura burgheză şi i-a demascat pe „marxiştii legali" ca pe nişte ideologi ai burgheziei liberale. Ulterior, caracterizarea făcută de Lenin „marxiştilor legali" s-a adeverit întru totul : mulţi dintre ei au devenit cadeţi notorii, iar apoi albgardişti înverşunaţi.

Lupta hotărîtă dusă de Lenin împotriva „marxismului legal" din Rusia a fost în acelaşi timp şi o luptă împotriva revizionismului internaţional, constituind un exemplu de intransigenţă ideologică faţă de orice denaturare a teoriei marxiste. — *226.*

198 Această expresie aparţine marelui poet german J. W. Goethe. — 236.

199 Este vorba de manifestul ţarului — legea cu privire la crearea Dumei de stat şi regulamentul alegerilor pentru Dumă publicate la 6 (19) august 1905. Duma a primit denumirea de Duma bulîghinistă, după numele ministrului de interne A. G. Bulîghin, care fusese însărcinat de ţar să întocmească proiectul de lege. Numai moşierii, capitaliştii şi un mic număr de ţărani înstăriţi aveau drept de vot în alegerile pentru această Dumă. Majoritatea populaţiei — muncitorii, ţăranii săraci, muncitorii agricoli, intelectualitatea democratică — era lipsită de drepturi electorale ; la alegeri nu puteau participa femeile, militarii, studenţii, persoanele care nu împliniseră vîrsta de 20 de ani, precum şi o serie de naţionalităţi asuprite din Rusia ţaristă. Duma de stat nu avea dreptul să adopte nici o lege ; ea putea numai să discute unele probleme, ca organ consultativ pe lîngă ţar. Caracterizînd Duma lui Bulîghin, Lenin scria că ea este „cea mai neruşinată

www.dacoromanica.ro

batjocură de «reprezentanţă populară»" (Opere complete, vol. 11, Bucureşti, Editura politică, 1962, ed. a doua, p. 179).

Bolşevicii chemau pe muncitori şi ţărani la boicotarea activă a Dumei lui Bulîghin, punînd în centrul campaniei de agitaţie lozincile : insurecţie armată, armată revoluţionară, guvern revoluţionar provizoriu. Campania de boicotare a Dumei lui Bulîghin a fost folosită de bolşevici pentru mobilizarea tuturor forţelor revoluţionare, pentru organizarea unor greve politice de masă şi pregătirea insurecţiei armate.

Alegerile pentru Duma lui Bulîghin n-au mai avut loc ; guvernul n-a reuşit să convoace această Dumă. Ea a fost măturată de avîntul crescînd al revoluţiei şi de greva politică generală din octombrie 1905.

În legătură cu Duma lui Bulîghin, vezi articolele lui Lenin : „Tocmeala în jurul constituţiei", „Boicotarea Dumei lui Bulîghin şi insurecţia", „«Unitatea dintre ţar şi popor şi dintre popor şi ţar»", „În coada burgheziei monarhiste sau în fruntea proletariatului revoluţionar şi a ţărănimii revoluţionare ?" etc. (Opere complete, vol. 10, Bucureşti, Editura politică, 1962, ed. a doua, p. 67—71 ; vol. 11, p. 162—170 ; 176—185 ; 193—205). — *237.*

200 *Jaurèsiştii* — adepţii socialistului francez J. Jaurès, care au procedat la revizuirea principiilor fundamentale ale marxismului şi au făcut propagandă în favoarea colaborării de clasă a proletariatului cu burghezia. În 1902, jaurèsiştii au format Partidul socialist francez, care s-a situat pe poziţii reformiste. În 1905, acest partid a fuzionat cu Partidul socialist din Franţa, de sub conducerea lui J. Guesde, formînd Partidul socialist francez.

În timpul războiului imperialist mondial (1914—1918), jaurèsiştii, care formau majoritatea în conducerea Partidului socialist francez, au susţinut făţiş războiul imperialist şi s-au situat pe poziţiile social-şovinismului. — *244.*

201 *Curentul guesdist* — guesdiştii, orientarea guesdistă — curent marxist revoluţionar în mişcarea socialistă franceză de la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, avînd în frunte pe J. Guesde. În 1901, adepţii luptei de clasă revoluţionare, în frunte cu J. Guesde, au întemeiat Partidul socialist din Franţa. În 1905, guesdiştii au fuzionat cu Partidul socialist francez, partid reformist. În Partidul socialist francez, guesdiştii s-au situat pe poziţii centriste. În timpul războiului imperialist mondial au trecut pe poziţiile social-şovinismului. J. Guesde şi M. Sembat au intrat în guvernul imperialist al Franţei. — *244.*

202 „*Le Socialisme*" — revistă ; a apărut la Paris din 1907 pînă în iunie 1914. A fost redactată şi editată de socialistul francez J. Guesde. — *244.*

www.dacoromanica.ro

203 Este vorba de cartea lui A. Sartorius von Waltershausen. „Das Volkswirtschaftliche System der Kapitalanlage im Auslande". Berlin, 1907. — *248.*

204 Este vorba de cartea lui Ruedorffer (Riezler, K.) „Grundzüge der Weltpolitik in der Gegenwart". Cartea a apărut la Berlin în 1913. — *248.*

205 „*Novo Vreme*" — revistă, organul teoretic și științific al aripii revoluționare a social-democrației bulgare („tesniacii"); a fost fondată în 1897, la Plovdiv, de D. Blagoev; ulterior, revista a fost editată la Sofia. Din 1903 a devenit organul Partidului muncitoresc social-democrat bulgar („tesniacii"); a apărut pînă în februarie 1916. Și-a reluat apariția în 1919. Revista a apărut sub îngrijirea redacțională a lui D. Blagoev, avînd drept colaboratori pe G. Gheorghiev, G. Kirkov, H. Kabakciev, V. Kolarov, T. Petrov și alții. În 1923 a fost interzisă de guvernul reacționar bulgar. Din 1947, „Novo Vreme" apare lunar și este organul teoretic al C.C. al Partidului Comunist Bulgar. — *250.*

206 Este vorba de manifestul publicat de K. Liebknecht „Der Hauptfeind steht im eigenem Land!" Manifestul a apărut sub titlul „Ein kräftiger Mahnruf" în nr. 123 al ziarului „Berner Tagwacht" din 31 mai 1915. — *253.*

207 „*Preussische Jahrbücher*" — revistă lunară germană de politică, istorie și literatură; avea o nuanță conservatoare. A apărut la Berlin din 1858 pînă în 1935. — *253.*

208 „*Gaponiada*" — după numele preotului Gapon. În ajunul primei revoluții ruse, din însărcinarea ohranei, Gapon a creat o organizație de tip zubatovist, „Asociația muncitorilor ruși din fabrici și uzine", în scopul sustragerii muncitorilor de la lupta revoluționară. La 9 (22) ianuarie 1905 Gapon a inițiat o acțiune provocatoare, îndemnîndu-i pe muncitori să manifesteze în fața Palatului de iarnă pentru a înmîna țarului o petiție. Trupele au tras în manifestanți din porunca țarului. O dată cu aceasta s-a spulberat și credința naivă pe care o aveau în țar muncitorii înapoiați. Evenimentele de la 9 ianuarie, care au marcat începutul primei revoluții ruse, au constituit un imbold pentru deșteptarea politică a maselor proletare din Rusia; întreaga țară a fost cuprinsă de un val de greve de protest. — *263.*

209 „*Economism*" — curent oportunist în social-democrația rusă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, o varietate a oportunismului internațional. „Economiștii" limitau sarcinile clasei muncitoare la lupta economică pentru majorarea salariilor, îmbunătățirea condițiilor de muncă etc., susținînd că de lupta politică trebuie să se ocupe burghezia liberală. Ei contestau

www.dacoromanica.ro

rolul conducător al partidului clasei muncitoare. Ploconindu-se în fața caracterului spontan al mișcării muncitorești, „economiștii" subapreciau importanța teoriei revoluționare, negau necesitatea introducerii din afară a conștiinței socialiste în mișcarea muncitorească de către partidul marxist și netezeau astfel calea ideologiei burgheze. Ei apărau răzlețirea și metodele primitive de muncă din mișcarea social-democrată, ridicîndu-se împotriva necesității de a se crea un partid centralizat al clasei muncitoare.

Lenin a făcut o critică amplă a concepțiilor „economiștilor" în următoarele lucrări ale sale : „Protestul social-democraților din Rusia", „O orientare retrogradă în social-democrația rusă", „În legătură cu «Profession de foi»", „De vorbă cu apărătorii economismului" (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1961, ed. a doua, p. 157—170, 235—267, 304—314 ; vol. 5, p. 360—367). Zdrobirea ideologică definitivă a „economismului" a fost săvîrșită de Lenin în cartea sa „Ce-i de făcut ?" (vezi Opere complete, vol. 6, București, Editura politică, 1961, ed. a doua, p. 1—190). Un rol important împotriva concepțiilor „economismului" l-a jucat „Iskra" leninistă. — *264.*

210 „*Raboceaia Mîsl*" — ziar, editat de grupul „economiștilor" din Rusia ; a apărut din octombrie 1897 pînă în decembrie 1902, sub îngrijirea redacțională a lui K. M. Tahtarev ș.a.

„*Rabocee Delo*" — revistă, organul de presă al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate". A apărut la Geneva din aprilie 1899 pînă în februarie 1902, sub îngrijirea redacțională a lui B. N. Kricevski, P. F. Teplov (Sibireak), V. P. Ivanșin, iar mai tîrziu și a lui A. S. Martînov. Au apărut 12 numere, dintre care 3 duble. Redacția acestei reviste constituia centrul din străinătate al „economiștilor". „Rabocee Delo" sprijinea lozinca bernsteiniană a „libertății de critică", îndreptată împotriva marxismului, se situa pe poziții oportuniste în problemele tactice și organizatorice ale social-democrației ruse. — *264.*

211 V. I. Lenin se referă la articolul-manifest „Împotriva anexiunilor", apărut sub semnătura lui E. Bernstein, H. Haase și K. Kautsky. În limba rusă manifestul a fost publicat în nr. 123 al ziarului „Naşe Slovo" din 25 iunie 1915. V. I. Lenin a criticat acest manifest în articolele și scrisorile sale (vezi Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 166). — *265.*

212 Lenin se referă la următoarele publicații : 1) „Scrisori adresate lui F. A. Sorge și altora de către J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx și alții". Cu o prefață de N. Lenin, Petersburg, ediția P. G. Dauge, 1907 ; 2) „Scrisori adresate lui F. Sorge și altora de către K. Marx, F. Engels și alții". Sub redacția și cu o prefață a lui P. Akselrod, Petersburg, Biblioteca „Obșcestvennaia Polza", 1908. — *267.*

www.dacoromanica.ro

213 „*The New Statesman*" — revistă săptămînală a Societăţii fabiene ; a fost înfiinţată la Londra în 1913. Din 1931 revista apare sub denumirea de „The New Statesman and Nation". În prezent, ea exprimă concepţiile aripii stîngi a partidului laburist. — *267.*

214 Este vorba, probabil, de revista „Kommunist", care era pregătită atunci pentru tipar. — *273.*

215 Este vorba de cartea lui E. David „Der Sozialism und Landwirtschaft", apărută la Berlin în 1903. V. I. Lenin a calificat această carte „principala lucrare a revizionismului în problema agrară", criticînd-o aspru în operele sale consacrate acestei probleme. — *277.*

216 Acest document a fost scris cu prilejul pregătirii primei Conferinţe socialiste internaţionale, convocată din iniţiativa socialiştilor italieni şi elveţieni. Pregătirile pentru convocarea conferinţei au început în vara anului 1915. Munca de organizare a conferinţei a fost condusă de R. Grimm, care se situa pe poziţii centriste. La 11 iulie 1915, R. Grimm a convocat la Berna o consfătuire preliminară (Vorkonferenz), la care, în afară de el însuşi, care a participat în calitate de reprezentant al redacţiei ziarului „Berner Tagwacht", au asistat reprezentanţi ai Partidului socialist italian, ai social-democraţiei din Regatul Poloniei şi Lituania, ai Comitetului de organizare şi ai C.C. al P.M.S.D.R. La această consfătuire a reieşit că, erijîndu-se în internaţionalist, R. Grimm urmărea să asigure o majoritate centristă şi să dea conferinţei o orientare centristă.

Consfătuirea preliminară n-a rezolvat nici măcar problema reprezentării la conferinţă, limitîndu-se să adopte hotărîrea de a se ţine o a doua consfătuire, care urma să fie convocată la 7 august. După puţin timp, R. Grimm a amînat consfătuirea pentru data de 20 august. În cele din urmă, ea n-a mai fost convocată.

Lenin a prevăzut că majoritatea la conferinţă va fi deţinută de kautskişti şi de internaţionaliştii inconsecvenţi care „vor să întoarcă lucrurile în aşa fel... încît în momentul de faţă să fie lansat numai... un program de epuizare, un program de renunţare la luptă, un program de îndepărtare a muncitorilor *de* revoluţie, un program de *liniştire* a muncitorilor cu frazeologie *de stînga*" (Opere, vol. 36, Bucureşti, Editura politică, 1958, p. 329). El considera însă că este necesar ca partidul bolşevic să participe la conferinţă şi a trasat sarcina de a-i uni dinainte pe socialiştii de stînga din diferite ţări pentru ca ei să prezinte la conferinţă un proiect de rezoluţie (sau de declaraţie) comun, în care să-şi expună clar, precis şi complet principiile. „După părerea noastră, cei de stînga trebuie să vină cu o declaraţie *ideologică* comună care (1) să condamne neapărat pe social-şovinişti şi pe oportunişti ; (2) să prezinte un program de acţiuni revoluţionare (nu

www.dacoromanica.ro

are prea mare importanţă dacă spui : război civil sau acţiuni revoluţionare de masă) ; (3) să se declare împotriva lozincii «apărării patriei»" etc. (Opere, vol. 35, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1958, p. 168—169).

Lenin a desfăşurat o vastă muncă de pregătire a conferinţei, a purtat o bogată corespondenţă cu socialiştii de stînga în problema elaborării unei declaraţii comune, le-a explicat poziţia partidului bolşevic. În iulie el a scris proiectul de rezoluţie al socialiştilor de stînga pentru Conferinţa socialistă internaţională care urma să fie publicat şi l-a trimis socialiştilor de stînga din diferite ţări, cu rugămintea de a face observaţii şi de a elabora proiecte. Ulterior, în urma corespondenţei şi consfătuirilor cu socialiştii de stînga, a fost elaborat un alt proiect de rezoluţie al socialiştilor de stînga pe care aceştia l-au prezentat la Conferinţa de la Zimmerwald (5—8 septembrie 1915).

În acest volum, la capitolul „Materiale pregătitoare" este publicată una din variantele proiectului de rezoluţie al socialiştilor de stînga (vezi volumul de faţă, p. 387—389). — *282.*

217 Este vorba de manifestul ţarului publicat la 17 (30) octombrie 1905, care promitea „libertăţi cetăţeneşti" şi convocarea unei „Dume legislative". Manifestul reprezenta o concesie smulsă de revoluţie ţarismului, dar o concesie care nu decidea cîtuşi de puţin soarta revoluţiei, cum susţineau liberalii şi menşevicii. Bolşevicii au dezvăluit întreaga falsitate a manifestului ţarului, chemînd la continuarea luptei şi la răsturnarea absolutismului.

Prima revoluţie rusă a exercitat o mare influenţă revoluţionară asupra mişcării muncitoreşti din alte ţări, mai ales din Austro-Ungaria. Ştirea că ţarul Rusiei a fost constrîns să facă concesii şi să lanseze un manifest promiţînd „libertăţi" a avut, după cum arăta Lenin, „un rol hotărîtor în victoria definitivă a sufragiului universal în Austria" (Opere, vol. 23, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1957, p. 251). La Viena şi în alte oraşe industriale din Austro-Ungaria au avut loc puternice demonstraţii. La Praga s-au ridicat baricade. Ca urmare a acestor evenimente, în Austria a fost introdus votul universal. — *288.*

218 Este vorba de Conferinţa socialiştilor din Germania şi Austro-Ungaria care a avut loc în aprilie 1915 la Viena. Conferinţa a aprobat poziţia social-şovină a conducerii partidelor socialiste german şi austriac, care justificau războiul, şi a declarat în rezoluţiile sale că ea n-ar contraveni solidarităţii proletare şi unirii internaţionale a muncitorilor în lupta pentru pace. — *302.*

219 Broşura *„Socialismul şi războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. faţă de război)"* a fost concepută de V. I. Lenin cu prilejul pregătirii primei Conferinţe socialiste internaţionale. La elaborarea broşurii a participat G. E. Zinoviev, dar în linii mari broşura a fost scrisă de V. I. Lenin, care a făcut şi redactarea întregii broşuri.

www.dacoromanica.ro

Lenin a denumit lucrarea „Socialismul şi războiul" „comentarii la rezoluţiile partidului nostru, adică o explicare populară a lor". Considerînd drept o sarcină deosebit de importantă folosirea primei Conferinţe socialiste internaţionale convocată la Zimmerwald în scopul unirii elementelor de stînga ale social-democraţiei internaţionale pe poziţii revoluţionare, Lenin a depus toate eforturile ca broşura să fie publicată în momentul convocării conferinţei.

Lucrarea „Socialismul şi războiul" a apărut în ajunul Conferinţei de la Zimmerwald sub forma unei mici broşuri în limbile rusă şi germană şi a fost difuzată participanţilor la conferinţă. La sfîrşitul broşurii au fost publicate sub formă de anexă : manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul şi social-democraţia din Rusia", articolul lui V. I. Lenin „Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R." împreună cu rezoluţiile conferinţei tipărite în „Soţial-Demokrat", şi rezoluţia în problema naţională adoptată la Consfătuirea de la Poronino a C.C. al P.M.S.D.R. din octombrie 1913 cu unii activişti de partid. După Conferinţa de la Zimmerwald, broşura a fost editată în Franţa în limba franceză. Ea a apărut integral în limba norvegiană în ziarul social-democraţilor de stînga norvegieni. Tot atunci V. I. Lenin a făcut repetate încercări de a publica această broşură în America, în limba engleză. Dar acest lucru n-a putut fi realizat.

V. I. Lenin acorda o mare însemnătate răspîndirii cît mai largi a lucrării „Socialismul şi războiul". După revoluţia din februarie 1917 din Rusia, el a cerut insistent să se reediteze la Petrograd — „de pildă sub titlul «Din istoria ultimilor ani ai ţarismului»" — ziarul „Soţial-Demokrat", broşura „Socialismul şi războiul", revista „Kommunist" şi „Culegerea «Soţial-Demokrat»".

Lucrarea „Socialismul şi războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. faţă de război)" a apărut în broşură la Petrograd în 1918, editată de Sovietul din Petrograd al deputaţilor muncitorilor şi soldaţilor roşii. Ea a cunoscut o largă răspîndire. Broşura a cunoscut diverse ediţii în numeroase limbi. — *309*.

220 V. I. Lenin se referă la cuvîntarea lui W. Liebknecht la Congresul de la Erfurt al social-democraţiei germane care a avut loc în 1891. — *314*.

221 Este vorba de opinia lui K. Clausewitz, expusă în lucrarea sa „Vom Kriege" (vezi K. Clausewitz „Despre război", vol. I, ed. a V-a rusă, 1941, p. 43). — *318*.

222 *Cvadrupla înţelegere* — alianţa imperialistă dintre Anglia, Franţa, Rusia şi Italia. Aceasta din urmă a ieşit în 1915 din Tripla Alianţă şi s-a alăturat Triplei Înţelegeri (Antanta). — *319*.

www.dacoromanica.ro

223 Socialistul francez P. Golay a ţinut la Lausanne, la 11 martie 1915, o conferinţă pe tema „Le socialisme qui meurt et le socialisme qui doit renaître". În acelaşi an a publicat textul Conferinţei de la Lausanne sub formă de broşură ; amănunte despre această broşură vezi în articolul lui V. I. Lenin „Glasul unui socialist francez cinstit" (Opere, vol. 21, Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 343—351). — *326.*

224 *Brentanism* — doctrină burgheză reformistă a economistului german Lujo Brentano, o varietate a falsificării burgheze a marxismului. Brentano a propagat „pacea socială" în societatea capitalistă, posibilitatea de a învinge fără luptă de clasă contradicţiile sociale ale capitalismului, susţinînd că prin organizarea de sindicate reformiste şi printr-o legislaţie muncitorească ar putea fi rezolvată problema muncitorească, s-ar putea împăca interesele muncitorilor cu cele ale capitaliştilor. Camuflîndu-se sub o frazeologie marxistă, Brentano şi adepţii săi au încercat să subordoneze mişcarea muncitorească intereselor burgheziei. — *326.*

225 *„Novosti"* — cotidian al partidului socialiştilor-revoluţionari ; a apărut la Paris din august 1914 pînă în mai 1915. — *333.*

226 *„Proletarskii Golos"* — ziar ilegal, organ al Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. A apărut din februarie 1915 pînă în decembrie 1916. S-au tipărit în total 4 numere. Ultimul număr a fost confiscat de poliţie, reuşind să fie salvate doar puţine exemplare. În primul număr al ziarului a fost publicat manifestul Comitetului Central al P.M.S.D.R. „Războiul şi social-democraţia din Rusia". — *335.*

227 Lenin citează articolul lui V. Adler „Hoffnungsschimmer", apărut în nr. 45 al ziarului „Arbeiter-Zeitung" din 14 februarie 1915. — *339.*

228 V. I. Lenin se referă la articolul lui W. Heine „Die deutsche Sozial-demokratie im deutschen Volk", apărut în nr. 13 al revistei „Sozialistische Monatshefte" din 8 iulie 1915. — *340.*

229 *Conferinţa de la Copenhaga* — conferinţa socialiştilor din ţările neutre, care a avut loc la Copenhaga între 17 şi 18 ianuarie 1915. Au participat la ea reprezentanţi ai partidelor socialiste din Suedia, Danemarca, Norvegia şi Olanda. Conferinţa a adoptat o rezoluţie prin care făcea apel la deputaţii social-democraţi din parlamentele ţărilor neutre să determine guvernele acestor ţări să-şi asume sarcina de a media între ţările beligerante şi de a accelera restabilirea păcii. — *340.*

230 *Conferinţa internaţională socialistă a tineretului* a avut loc între 4 şi 6 aprilie 1915 la Berna. La conferinţă au participat repre-

www.dacoromanica.ro

zentanți ai organizațiilor de tineret din 10 țări — Bulgaria, Danemarca, Elveția, Germania, Italia, Olanda, Norvegia, Polonia, Rusia, Suedia. Punctul principal de pe ordinea de zi a conferinței a fost „Războiul și sarcinile organizațiilor tineretului socialist". Organizarea și pregătirea conferinței s-a desfășurat sub influența centristului R. Grimm, fapt care a influențat rezultatele lucrărilor ei. Trasînd sarcina folosirii conferinței în scopul unirii tinerelor elemente internaționaliste, C.C. al P.M.S.D.R. și-a trimis reprezentanții săi (I. F. Armand și G. I. Safarov). Delegația C.C. al P.M.S.D.R. a supus spre examinare conferinței un proiect de rezoluție care cuprindea principalele teze ale partidului bolșevic în problema războiului. Acest proiect a fost alcătuit pe baza proiectului scris de V. I. Lenin în vederea Conferinței socialiste internaționale a femeilor (vezi volumul de față, p. 205—207). Conferința a adoptat însă o rezoluție întocmită în spirit centrist.

În scrisoarea adresată lui A M. Kollontai în legătură cu această conferință, N. K. Krupskaia îi scria : „Au fost acolo foarte multe elemente de stînga (olandezi, norvegieni, germani, bulgari, polonezi), dar nu s-a realizat nici o apropiere. Acestea au fost incitate sistematic împotriva rușilor, iar cînd delegația rusă a C.C. a insistat asupra necesității discutării în comun a rezoluției, rușii au fost lipsiți de votul ce li se acordase , abia după plecarea lor, cei de stînga au protestat ; atunci rușii s-au întors, dar rezoluția n-a fost totuși discutată, ci Grimm a scris rezoluția împreună cu Balabanova" (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

Conferința a ales Biroul internațional al tineretului socialist, a adoptat hotărîri cu privire la editarea unui organ internațional al tineretului socialist — revista : „Internaționala Tineretului" și cu privire la instituirea unei zile internaționale a tineretului, care să fie sărbătorită în fiecare an. — *340*.

231 *Tribuniștii* — membri ai Partidului social-democrat din Olanda, al cărui organ de presă era ziarul „De Tribune". Liderii tribuniștilor au fost D. Wynkoop, H. Górter, A. Panneckoek, H. Roland-Holst. Tribuniștii nu alcătuiau un partid revoluționar consecvent, ci reprezentau aripa stîngă a mișcării muncitorești din Olanda ; în anii războiului imperialist mondial s-au situat în general pe poziții internaționaliste. În 1918 tribuniștii au întemeiat Partidul Comunist din Olanda. — *344*.

232 *Grupul „Eliberarea muncii"* — primul grup marxist rus fondat în 1883 la Geneva de G. V. Plehanov. În afară de Plehanov, din grup au făcut parte P. B. Akselrod, L. G. Deutsch, V. I. Zasulici și V. N. Ignatov. Grupul „Eliberarea muncii" a desfășurat o activitate intensă pentru propagarea marxismului în Rusia și a dat o lovitură serioasă narodnicismului, care era obstacolul ideologic principal în calea răspîndirii marxismului și a dezvoltării mișcării social-democrate în Rusia. Cele două proiecte de program ale

www.dacoromanica.ro

social-democraţilor ruşi (1883 şi 1885), întocmite de G. V. Plehanov şi publicate de grupul „Eliberarea muncii", au avut o mare însemnătate pentru pregătirea şi crearea Partidului social-democrat în Rusia.

V. I. Lenin a arătat că grupul „Eliberarea muncii" „a fondat doar din punct de vedere teoretic social-democraţia şi a făcut primul pas în întîmpinarea mişcării muncitoreşti" (Opere, vol. 20, Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 275). — *347.*

233 „*Luci*" — cotidian legal al menşevicilor-lichidatori, care a apărut la Petersburg de la 16 (29) septembrie 1912 pînă la 5 (18) iulie 1913. Au apărut în total 237 de numere. Fondurile necesare pentru editarea lui proveneau din donaţii făcute de liberali. Conducerea ideologică a ziarului se afla în mîinile unui grup format din P. B. Akselrod, F. I. Dan, L. Martov şi A. S. Martînov. În coloanele lui, lichidatorii combăteau tactica revoluţionară a bolşevicilor, propagau lozinca oportunistă a creării unui aşa-zis „partid legal", se pronunţau împotriva grevelor revoluţionare de masă ale muncitorilor şi încercau să revizuiască principalele puncte din programul partidului. Lenin spunea că „«Luci» este înrobit de politica liberală" şi califica acest ziar drept organ al renegării. — *349.*

234 „*Marxism şi lichidatorism. Culegere de articole cu privire la principalele probleme ale mişcării muncitoreşti contemporane. Partea a II-a*" a apărut în iulie 1914, în editura de partid „Priboi". În culegere au fost publicate o serie de articole ale lui Lenin îndreptate împotriva lichidatorilor. Lenin se referă la articolele sale : „Clasa muncitoare şi presa muncitorească" şi „Cum au răspuns muncitorii la constituirea Fracţiunii muncitoreşti social-democrate în Duma de stat" (vezi Opere complete, vol. 25, Bucureşti, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 243—252 şi 440—449). — *350.*

235 „*Leipziger Volkszeitung*" — cotidian social-democrat german. A apărut din 1894 pînă în 1933 ; timp de mai mulţi ani a fost redactat de F. Mehring şi R. Luxemburg, fiind organul de presă al aripii stîngi a social-democraţiei germane. Din 1917 pînă în 1922 a fost organul de presă al „independenţilor" germani, iar după aceea al social-democraţilor de dreapta. — *350.*

236 „*Blocul din august*" — blocul antipartinic al lichidatorilor, al troţkiştilor şi al altor oportunişti, îndreptat împotriva bolşevicilor. Organizator al blocului era Troţki. Blocul a fost creat la Conferinţa din august a reprezentanţilor grupurilor şi curentelor antipartinice care a avut loc la Viena în august 1912. La lucrările conferinţei au participat reprezentanţi ai Bundului, ai Comitetului regional Caucaz, ai Social-democraţiei din Ţinutul leton şi ai grupurilor lichidatoriste, troţkiste şi otzoviste din străinătate, ai redacţiei ziarului „Golos Soţial-Demokrata", ai redacţiei ziarului „Pravda" de la Viena al lui Troţki şi ai redacţiei grupului „Vpe-

www.dacoromanica.ro

red". Din Rusia au trimis delegaţi „grupurile de iniţiativă" ale lichidatorilor din Petersburg şi Moscova, organizaţia din Krasnoiarsk, „Organizaţia social-democrată din armată de la Sevastopol" şi redacţiile publicaţiilor lichidatoriste „Naşa Zarea" şi „Nevskii Golos" ; la conferinţă a participat, de asemenea, un reprezentant al Comitetului din străinătate al organizaţiei „Spilka". Marea majoritate a delegaţilor era formată din persoane care locuiau în străinătate, erau rupte de clasa muncitoare din Rusia şi nu aveau legături directe cu activitatea organizaţiilor locale de partid. Conferinţa a adoptat hotărîri antipartinice, lichidatoriste în toate problemele tacticii social-democrate şi s-a pronunţat împotriva existenţei partidului ilegal.

Încercarea lichidatorilor de a crea în Rusia un partid propriu, centrist n-a fost sprijinită de muncitori. Lichidatorii n-au izbutit să aleagă un Comitet Central şi s-au limitat să constituie un Comitet de organizare. Creat din elemente eterogene, blocul antibolşevic, a cărui înjghebare constituia sarcina principală a conferinţei, a început să se destrame încă înainte ca ea să-şi fi încheiat lucrările. Reprezentantul grupului „Vpered" a părăsit conferinţa fără să mai aştepte sfîrşitul ei ; curînd după aceea au plecat social-democraţii letoni, iar apoi şi ceilalţi participanţi. Sub loviturile bolşevicilor, Blocul din august s-a destrămat după un an, un an şi jumătate. În ceea ce priveşte destrămarea Blocului din august, vezi articolele lui V. I. Lenin „Destrămarea Blocului «din august»", „Demascarea ficţiunii «Blocului din august»" şi „Cum este disimulată încălcarea unităţii de cei ce vorbesc întruna despre unitate" (Opere, vol. 25, Bucureşti, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 1—4, 29—32, 195—220). — *352.*

237 „*Internazionale Korrespondenz*" — revistă săptămînală a socialşoviniştilor germani ; a apărut la Berlin de la sfîrşitul lunii septembrie 1914 pînă la 1 octombrie 1918. — *353.*

238 „*Sovremennîi Mir*" — revistă lunară literară, ştiinţifică şi politică ; a apărut la Petersburg din octombrie 1906 pînă în 1918. Menşevicii, inclusiv G. V. Plehanov, au colaborat în mod sistematic la această revistă. Bolşevicii au colaborat la ea în perioada blocului cu plehanoviştii, precum şi la începutul anului 1914. În perioada războiului imperialist mondial, revista a devenit unul din organele de presă ale social-şoviniştilor. — *353.*

239 Această notă la manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul şi social-democraţia din Rusia" a fost scrisă de V. I. Lenin cu prilejul pregătirii pentru tipar a broşurii „Socialismul şi războiul", care urma să cuprindă în anexe un manifest, rezoluţiile Conferinţei de la Berna a secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. şi rezoluţia Consfătuirii de la Poronino a C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activişti de partid (1913) în problema naţională. În scrisoarea adresată lui V. A. Karpinski, aflat la Geneva, unde se tipărea broşura, V. I. Lenin scria în legătură cu această notă : „Alătu-

www.dacoromanica.ro

rata notă la manifest trebuie să intre în broşură... [La alineatul din Manifestul C.C. („Soţial-Demokrat" nr. 33) în care se vorbeşte de Statele Unite ale Europei]" (Opere, vol. 36, Bucureşti, Editura politică, 1958, p. 337). Conform indicaţiei lui V. I. Lenin, nota la manifestul C.C. al P.M.S.D.R. a fost publicată. — *360.*

240 Probabil că V. I. Lenin se referă la „Indicele de nume şi indicele de materii" („Namen- und Sachregister") apărut în „Corespondenţa dintre Marx şi Engels" (vezi Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx 1844 bis 1883. Herausgegeben von A. Bebel und Ed. Bernstein. Bd. 4, Stuttgart, Dietz, 1913, S. 507—536). — *362.*

241 Este vorba de rezoluţia cu privire la sindicate adoptată la Congresul de la Geneva al Internaţionalei I, care a avut loc în septembrie 1866 (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 16, Bucureşti, Editura politică, 1963, p. 208—210). — *364.*

242 Potrivit propunerii făcute de redacţia Dicţionarului enciclopedic „Granat", V. I. Lenin trebuia să predea un articol de 60 000 de semne şi un indice bibliografic de 15 000 de semne. — *365.*

243 Documentul de faţă a fost scris pe o pagină separată şi poartă un semn de întrebare. Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. nu dispune de date precise la ce articol anume se referă această intercalare. Probabil că documentul amintit reprezintă una dintre variantele ce urmau să fie intercalate în manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul şi social-democraţia din Rusia" sau într-una din rezoluţiile bolşevicilor cu privire la război. — *366.*

244 V. I. Lenin a început să lucreze la broşura *„Războiul european şi socialismul european"* la scurt timp după sosirea sa la Berna. El a strîns mult material, dar n-a reuşit să scrie broşura. El a folosit parţial materialele pregătitoare la referate, articolele publicate în ziarul „Soţial-Demokrat" şi în broşura „Socialismul şi războiul". În volumul de faţă se publică planul cel mai complet al broşurii „Războiul european şi socialismul european". Toate materialele pregătitoare pentru această broşură sînt publicate în „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 14—123. — *367.*

245 Este vorba de cuvîntarea lui V. Adler, rostită la 29 iulie 1914 în şedinţa Biroului socialist internaţional de la Bruxelles. V. I. Lenin vorbeşte despre această cuvîntare a lui Adler în articolul „Şovinism mort şi socialism viu" (vezi volumul de faţă, p. 103). — *367.*

246 Este vorba de cartea lui J. Jaurès „L'Organisation socialiste de la France. L'Armée nouvelle", apărută la Paris, în 1911. — *368.*

www.dacoromanica.ro

247 V. I. Lenin se referă la articolul lui H. Wendel „Jaurès", apărut în nr. 19 al revistei „Die Neue Zeit" din 21 august 1914. — *368.*

248 V. I. Lenin citează un pasaj din articolul lui K. Kautsky „Die Sozialdemokratie im Krieg", apărut în nr. 1 al revistei „Die Neue Zeit" din 2 octombrie 1914. V. I. Lenin a criticat acest articol al lui Kautsky în „Șovinism mort și socialism viu" (vezi volumul de față, p. 97—104). — *368.*

249 Este vorba de articolul lui H. Wendel „Europa in Feuersgefahr", apărut în nr. 18 al revistei „Die Neue Zeit" din 31 iulie 1914. Extrasele făcute de V. I. Lenin din acest articol însoțite de observațiile lui vezi în „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 47—49. — *369.*

250 Este vorba de articolul „Ultimatum", apărut în nr. 200 al ziarului „Vorwärts" din 25 iulie 1914, de nota „Verdechtige Tiranentöter !", apărută în suplimentul numărului 174 al ziarului „Leipziger Volkszeitung" din 31 iulie 1914 și de articolul „Der Kampf gegen den Zarismus", apărut în nr. 209 al ziarului „Vorwärts" din 3 august 1914. — *369*

251 Este vorba de articolul lui R. Fischer „Vandalen", apărut în nr. 206 al ziarului „Volksrecht" din 5 septembrie 1914. Extrasele făcute de V. I. Lenin din acest articol au apărut în „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 61. — *369.*

252 Vezi adnotarea 36. — *369.*

253 În nr. 9 al ziarului „Golos" din 22 septembrie 1914 a apărut textul declarației social-șoviniste a socialiștilor polonezi semnată de Leder, Kon, Zenenbaum etc. — *369.*

254 „*Sovremennoe Slovo*" — cotidian ; a fost editat de cadeți la Petersburg din 1907 pînă în 1918. Aici este vorba de extrasele făcute de V. I. Lenin din nota „G. V. Plehanov despre război", apărută în nr. 2 374 al ziarului „Sovremennoe Slovo" din 23 august (5 septembrie) 1914 (vezi „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 114). — *369.*

255 V. I. Lenin se referă la rubrica „Revista presei" din nr. 3 al ziarului „Golos" din 15 septembrie 1914, care cuprindea un extras din articolul lui Guesquier „Notre devoir", scris în spirit social-șovinist și publicat în „L'Humanité" nr. 3 802 din 14 septembrie 1914. În articol era justificată politica social-șoviniștă a conducerii Partidului socialist francez în războiul imperialist, renunțarea ei la lupta de clasă și se declara că la sfîrșitul războiului socialiștii francezi își vor îndeplini datoria socialistă. Redacția ziarului „Golos" a publicat, o dată cu acest extras, o notă din

www.dacoromanica.ro

partea redacției care confirma că ziarul „Vorwärts" și G. V. Plehanov se situează pe poziții identice. — *369*.

256 V. I. Lenin se referă la articolul lui E. Smirnov (Gurevici) „Războiul și democrația europeană", apărut în ziarul „Russkie Vedomosti" nr. 202 din 3 (16) septembrie 1914, și la scrisoarea lui P. Maslov către redacția aceluiași ziar, apărută în nr. 207 din 10 (23) septembrie 1914, sub titlul „Războiul și tratatele comerciale". — *369*.

257 Este vorba de articolul lui E. Vaillant „Formalistes doctrinaires", scris pe marginea unor scrisori primite de la diverși socialiști care criticau atitudinea sa social-șovinistă. Articolul a apărut ca editorial în ziarul „L'Humanité" nr. 3 827 din 9 octombrie 1914. Extrasele făcute de V. I. Lenin din acest ziar, vezi în „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 97. — *370*.

258 Este vorba de articolul lui Compère-Morel „Les commissaires à la nation", apărut în nr. 3 788 al ziarului „L'Humanité" din 31 august 1914. Extrasele făcute de V. I. Lenin din acest articol, vezi în „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 67. — *370*.

259 Este vorba de articolele lui G. Hervé în care acesta apăra și justifica alianța Franței republicane cu Rusia țaristă, susținînd că în război Franța nu se poate lipsi de alianța cu țarul și că, cu ajutorul Angliei democrate și al Italiei democrate, țarismul ar putea deveni mai bun. — *370*.

260 H. M. Hyndman s-a situat încă înainte de război pe o poziție de apărare fățișă a imperialismului, fapt pentru care a fost aspru criticat de către social-democrația germană și de organul ei de presă, revista „Die Neue Zeit". — *370*.

261 Este vorba de declarația social-șovinistă a fracțiunii social-democrate, expusă de socialistul H. Haase în Reichstagul german, la 4 august 1914, cu prilejul votării creditelor de război. — *370*.

262 Este vorba de articolul lui E. Bernstein „Abrechnung mit Russland", apărut în nr. 232 al ziarului „Vorwärts" din 26 august 1914. În acest articol, citînd în mod arbitrar fragmente din lucrarea lui F. Engels „Savoia, Nisa și Rinul", unde era vorba despre pericolul pe care-l prezintă pentru Germania alianța franco-rusă, Bernstein încerca, referindu-se la Engels, să justifice politica oportunistă a conducerii social-democrației germane în războiul imperialist. Extrase făcute de V. I. Lenin din broșura lui F. Engels „Savoia, Nisa și Rinul", vezi în „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 41—43. — *370*.

263 Este vorba de articolul lui F. Engels „Der Sozialismus in Deutschland", apărut în nr. 19 al revistei „Die Neue Zeit", volumul 1, 1891—1892, pe care social-șoviniștii germani au în-

www.dacoromanica.ro

cercat să-l folosească în sprijinul atitudinii lor oportuniste în războiul imperialist. — *370.*

264 Este vorba de protestul lui F. Mehring care a demascat încercările social-şoviniştilor germani de a justifica, printr-o referire la Engels, politica lor oportunistă în perioada războiului imperialist. Amănunte în legătură cu acest fapt, vezi în adnotarea 38. — *370.*

265 În nr. 211 al ziarului „Hamburger Echo" din 10 septembrie 1914 a apărut articolul „Eine notwendige Erklärung", în care articolul lui F. Engels „Socialismul în Germania" era denaturat în scopul de a justifica poziţia social-şovinistă a conducerii social-democraţiei germane. Extrasele făcute de V. I. Lenin din acest ziar, vezi în „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 67.

În ziarul „Vorwärts" nr. 249 din 12 septembrie 1914 a apărut articolul „Die Auffassung der italienischen Sozialisten". — *370*

266 Este vorba de articolul „Vandalen" al social-şovinistului german R. Fischer, apărut în nr. 206 al ziarului „Volksrecht" din 5 septembrie 1914, şi răspunsul la el, intitulat „Scrisoare către un socialist german". Scrisoarea urma, probabil, să fie publicată în „Berner Tagwacht". Există extrase din scrisoare făcute de V. I. Lenin cu însemnări marginale. „((p. 1—7)) (dactilografiate pentru redacţia ziarului „Berner Tagwacht")" (vezi „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 61—63). Dar ea n-a apărut în acest ziar. Extrase din „Scrisoarea către un socialist german" au fost publicate în articolul de fond „Die Sozialdemokratie und der Krieg", apărut în nr. 213 şi 214 ale ziarului „Grütlianer" din 13 şi 14 septembrie 1914. — *370.*

267 V. I. Lenin citează aceste cuvinte din articolul lui I. Bloch „Der Krieg und Sozialdemokratie", apărut în nr. 16 al revistei „Sozialistische Monatshefte". — *370.*

268 În nr. 12 al ziarului „Golos" din 25 septembrie 1914 a apărut în nota „Revista presei" un rezumat al scrisorii lui K. Liebknecht, publicată în ziarul „Bremer Bürger-Zeitung" şi care trata problema privitoare la votarea creditelor de război de către fracţiunea social-democrată din Reichstag. — *370.*

269 Este vorba de protestul social-democraţilor de stînga apărut în „Bremer Bürger-Zeitung" nr. 214 din 14 septembrie 1914 şi despre articolul „Parteipflichten", apărut în ziarul social-democrat „Volksblatt" nr. 220 din 19 septembrie 1914, în care se protesta împotriva politicii social-şoviniste a conducerii social-democraţiei germane, se declara că nu toţi social-democraţii împărtăşesc părerea conducerii şi se sublinia năzuinţa spre solidaritatea internaţională. — *371.*

www.dacoromanica.ro

270 Este vorba de poziția pe care s-a situat ziarul social-democrat german „Volksblatt", care apărea la Halle. Ziarul a criticat poziția social-șovinistă pe care s-a postat conducerea Partidului social-democrat din Germania, chemînd la solidaritate internațională. — *371.*

271 Este vorba de articolul „Die Zertrümmerte Internationale", apărut în nr. 211 al ziarului „Bremer Bürger-Zeitung" din 10 septembrie 1914. Extrasele făcute de V. I. Lenin din acest ziar, vezi în „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 83. — *371.*

272 V. I. Lenin se referă la articolul „Zwei Internationalen", apărut în nr. 211 al ziarului „Volksrecht" din 11 septembrie 1914. Extrasele făcute de V. I. Lenin din acest articol, vezi în „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 58. — *371.*

273 Este vorba de apelul delegațiilor franceză și belgiană din Biroul socialist internațional adresat poporului german. În legătură cu aceasta, vezi adnotarea 16. — *371.*

274 Este vorba de scrisoarea lui L. Martov către G. Hervé, publicată în ziarul „Golos" nr. 12 din 25 septembrie 1914. — *371.*

275 Este vorba de călătoria în Italia a lui A. Südekum, social-șovinist înveterat, unul dintre liderii Partidului social-democrat german. El a întreprins această călătorie din însărcinarea conducerii Partidului social-democrat german. Stenograma convorbirii lui Südekum cu socialiștii italieni a fost publicată în „Avanti !", iar apoi reprodusă de diferite ziare socialiste. În limba rusă, ea a apărut în revista menșevică „Nașa Zarea" nr. 7—8—9 din 1914. — *371.*

276 Este vorba de consfătuirea social-democraților de stînga, organizată din inițiativa lui V. I. Lenin în timpul lucrărilor Congresului de la Copenhaga. În planul broșurii „Războiul european și socialismul european", Lenin îi enumeră pe participanții la consfătuire : din partea Franței au participat J. Guesde și Ch. Rappoport ; din partea Belgiei — L. De-Brouckère ; din partea Germaniei — R. Luxemburg și E. Wurm ; din partea Poloniei — I. Marchlewski (Karski) ; din partea Spaniei — P. Iglesias ; din partea Austriei — A. Braun ; din partea Rusiei — V. I. Lenin, G. V. Plehanov etc. (vezi „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 22). — *371.*

277 V. I. Lenin numește *„Rezoluție daneză"* rezoluția „Sarcinile social-democrației revoluționare în războiul european", adoptată pe marginea raportului prezentat de Lenin la Consfătuirea bolșevicilor de la Berna. Pe unul din exemplarele acestui document a fost scris în scopuri conspirative : „Copie de pe un apel publicat în Danemarca". Amănunte în legătură cu aceasta, vezi în adnotarea 1. — *371.*

www.dacoromanica.ro

278 Secretarul parlamentar al Ministerului Instrucţiunii Publice din Anglia, C. F. Trevelyan, în scrisoarea deschisă adresată alegătorilor săi, a declarat că, în războiul imperialist, interesele naţiunii sale sînt mai presus de orice şi că aceste interese echivalează cu pacea. — *372.*

279 În numărul 254 al ziarului „Frankfurter Zeitung" din 13 septembrie 1914 a apărut articolul lui F. Oppenheimer „Neue Rom und neue Karfageno". Extrasele făcute de V. I. Lenin din acest articol, vezi în „Culegeri din Lenin", vol. XIV, p. 85. — *372.*

280 *„Russkoe Znamea"* — ziar ultrareacţionar, organ al „Uniunii poporului rus" ; a apărut la Petersburg din 1905 pînă în 1917. Lenin se referă la articolul de fond apărut în „Russkoe Znamea" nr. 105 din 30 august 1914, în care se vorbeşte despre proclamaţiile Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. — *372.*

281 V. I. Lenin se referă la articolul lui K. Kautsky „Perspectivele păcii", din care au fost publicate extrase în nr. 18 şi 19 ale ziarului „Golos" din 2 şi 3 octombrie 1914. — *372.*

282 Este vorba de nota „W. C. Modell 70", apărută în „Vorwärts" nr. 227 din 21 august 1914. — *372.*

283 Este vorba, probabil, de tunurile de 42 de centimetri, fabricate în Germania de Uzinele „Krupp" şi folosite pentru prima oară în războiul din 1914—1918. — *373.*

284 *„Kreuz-Zeitung"* — denumirea curentă a cotidianului german ultrareacţionar „Neue Preussische Zeitung", care avea desenată pe titlu efigia unei cruci. Ziarul era organul de presă al conservatorilor germani şi a apărut la Berlin din 1848 pînă în 1939. Din 1911 ziarul a purtat numele de „Neue Preussische (Kreuz) Zeitung", iar din 1932 — „Kreuz-Zeitung". — *373.*

285 *„Novoe Vremea"* — cotidian ; a apărut din 1868 pînă în 1917 la Petersburg ; a aparţinut, pe rînd, mai multor editori şi şi-a schimbat de repetate ori orientarea politică. La început era un ziar liberal moderat, iar apoi, din 1876, cînd a început să fie editat de A. S. Suvorin, a devenit un organ al cercurilor reacţionare ale nobilimii şi ale funcţionărimii birocratice, propagînd şovinismul de naţiune dominantă şi antisemitismul ; pentru servilismul său faţă de cîrmuire a fost poreclit : „Cu ce vă putem servi ?" Din 1905 a devenit un organ de presă al ultrareacţionarilor. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917, acest ziar s-a situat pe poziţiile contrarevoluţionare şi a dus o campanie furibundă împotriva bolşevicilor. La 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 a fost interzis de Comitetul militar-revoluţionar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. „Novoe Vremea" a fost calificat de V. I. Lenin ca tipul de ziar venal. „«Novovre-

www.dacoromanica.ro

menismul» — a scris Lenin — a devenit o expresie sinonimă cu : renunţarea la convingeri, renegarea, servilismul" (Opere complete, vol. 22, Bucureşti, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 50). — *373.*

286 V. I. Lenin se referă la „Revista presei", apărută în nr. 14 al ziarului „Golos" din 27 septembrie 1914, în care a fost lămurită poziţia socialiştilor englezi şi citate extrase din articolele lui Keir Hardie şi MacDonald. În notă se afirma că la MacDonald „se poate remarca un mare pesimism în aprecierea tuturor urmărilor războiului actual". — *373.*

287 „*Russkie Vedomosti*" — ziar ; a apărut la Moscova începînd din 1863 ; exprima concepţiile intelectualităţii liberale moderate. În ultimele două decenii ale secolului trecut, la acest ziar au colaborat o seamă de scriitori din tabăra democrată (V. G. Korolenko, M. E. Saltîkov-Şcedrin, G. I. Uspenski şi alţii) ; ziarul a publicat, totodată, şi lucrări ale narodnicilor liberali. Începînd din 1905, ziarul a devenit organul aripii de dreapta a partidului cadet. Lenin a arătat că ziarul „Russkie Vedomosti" îmbina într-un mod sui-generis „cadetismul *de dreapta* cu o oarecare doză de narodnicism" (Opere complete, vol. 23, Bucureşti, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 205). În 1918 ziarul „Russkie Vedomosti" a fost interzis o dată cu celelalte ziare contrarevoluţionare. — *373.*

288 Este vorba de articolul de fond „Voi să tăceţi, eunucilor !", apărut în ziarul „Golos" nr. 21 din 6 octombrie 1914, în care se spunea că social-democraţia germană s-ar compromite dacă, în condiţiile Germaniei, silită de trupele ruse să se retragă, „ar lansa chemarea Comunei revoluţionare", că aceasta ar izola-o de masele largi. — *374.*

289 Problema „O.C. şi crearea unui ziar nou" a fost ridicată la Conferinţă secţiilor din străinătate al P.M.S.D.R. de la Berna cu prilejul încercării unor organizaţii din străinătate ale P.M.S.D.R. (grupul de la Baugy, secţia din Paris) de a organiza, separat de Organul Central, editarea unor ziare locale. V. I. Lenin a aflat întîmplător dintr-o scrisoare a lui I. F. Armand de încercarea grupului de la Baugy (N. I. Buharin, E. F. Rozmirovici, N. V. Krîlenko) de a scoate un ziar. În condiţiile războiului, din cauza mijloacelor materiale extrem de reduse şi a forţelor literare insuficiente, a necesităţii ca bolşevicii să comunice tot mai mult între ei şi a necesităţii discutării în comun de către ei a celor mai importante probleme, Lenin considera inoportună editarea unor ziare locale şi a propus ca punctul 3 din proiectul de rezoluţie în această problemă pus în discuţia conferinţei să fie modificat. Conferinţa a acceptat propunerea, adoptînd punctul 3 al rezoluţiei în redactarea lui Lenin (vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor P.C.U.S. şi ale plenarelor

www.dacoromanica.ro

C.C.", partea I, Bucureşti, Editura pentru literatură politică, 1954, p. 341). — *375.*

290 Documentul de faţă, care reprezintă în sine planul unui referat sau al unui articol, a fost scris la 1 mai 1915. Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. nu dispune de informaţii amănunţite cu privire la acest document. — *376.*

291 Este vorba de grupul *I.S.D.* — *„Internationale Sozialisten Deutschlands"* — un grup de social-democraţi germani de stînga strîns în anii războiului imperialist mondial în jurul revistei „Lichtstrahlen", care a apărut la Berlin din 1913 pînă în 1921. „Socialiştii internaţionalişti din Germania" laolaltă cu grupul „International" au alcătuit opoziţia de stînga din Partidul social-democrat german. I.S.D. s-a pronunţat făţiş împotriva războiului şi a oportunismului. În problema delimitării de social-şovinişti şi centrişti, ei s-au situat pe poziţii mult mai consecvente. La Conferinţa de la Zimmerwald, J. Borchard, reprezentant al grupului I.S.D., a semnat proiectul de rezoluţie al stîngii zimmerwaldiene. Curînd după terminarea conferinţei, Biroul stîngii zimmerwaldiene a primit înştiinţarea că grupul „Socialiştilor internaţionalişti din Germania" au aderat la conferinţă. Totuşi, grupul nu a avut legături largi cu masele, astfel că în scurtă vreme s-a destrămat. — *380.*

292 *„La Bataille Syndicaliste"* — cotidian anarho-sindicalist; a apărut la Paris din aprilie 1911 pînă în octombrie 1915. Printre conducătorii cotidianului se numărau Jouhaux, Grave, Cornelissen şi alţi reprezentanţi ai anarho-sindicalismului. În timpul războiului imperialist mondial, ziarul s-a situat pe poziţiile şovinismului extrem. În locul ziarului „La Bataille Syndicaliste" a apărut ulterior „La Bataille". — *380.*

293 Este vorba de nota intitulată „Die Anleihenspirale", apărută în nr. 97 al ziarului „Volksrecht" din 27 aprilie 1915. În această notă au fost demascate maşinaţiile financiare întreprinse de K. Helfferich, ministru de finanţe în guvernul german, în vederea asigurării unui al doilea împrumut de război de 10 miliarde. — *384.*

294 *„Hochland"* — organ al clericilor germani; apare la München începînd din 1903. Aici este vorba, probabil, de articolul lui T. Brauer „Războiul şi socialismul", apărut în nr. 8 al revistei „Hochland" din mai 1915. Vezi în Opere, vol. 39, Bucureşti, Editura politică, 1962, p. 291—293, extrase din acest articol cu observaţii şi însemnări făcute de V. I. Lenin. — *385.*

www.dacoromanica.ro

INDICE DE LUCRĂRI ŞI IZVOARE CITATE SAU MENŢIONATE DE V. I. LENIN[1]

A.P. — *vezi* Pannekoek, A.

Akselrod, P. B. şi Semkovski, S. I. Către Biroul socialist internaţional. — „Izvestiia Zagranicinogo Sekretariata Organizaţionnogo Komiteta Rossiiskoi Soţial-Demokraticeskoi Rabocei Partii", [Geneva], 1915, nr. 1, 22 februarie, p. 1. — *177, 286, 289, 290, 329—330, 385.*

**[Aleksinski, G. A.] Cu cine este majoritatea?* — În : Războiul. Culegere de articole scrise de I. Akselrod şi alţii [Paris, „Ideal", 1915], p. 97—106. — *298.*

— *Explicaţiile d-lui Aleksinski* (Scrisoare către redacţie). — „Reci", Petrograd, 1915, nr. 143 (3 166), 27 mai (9 iunie), p. 3. — *294.*

Apelul socialiştilor belgieni şi francezi — *vezi* Un manifeste des partis socialistes belge et français à l'Internationale.

Bezrabotnîi, I şi alţii. Cu privire la problema organizatorică. [Opinie separată prezentată de doi membri ai redacţiei şi de doi colaboratori ai ziarului „Naşe Slovo" la adunarea redacţiei şi a colectivului de colaboratori din Paris]. — „Naşe Slovo", Paris, 1915, nr. 107, 6 iunie, p. 1—2. — *296, 353.*

Bukvoed — *vezi* Reazanov, D. B.

„Buletinul oficial", Petersburg, 1905, nr. 169, 6 (19) august, p. 1. — *237.*

[1] În indicele de faţă n-au fost incluse lucrările menţionate de V. I. Lenin în „Bibliografia" la articolul „Karl Marx" (vezi volumul de faţa, p. 81—92).

* Cu asterisc sînt notate cărţile, ziarele, articolele şi documentele pe care se află însemnări ale lui V. I. Lenin şi care se păstrează în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.

www.dacoromanica.ro

Ce aşteaptă Rusia de la război. Culegere de articole scrise de Tugan-Baranovski, M. I. şi alţii. În anexe 4 hărţi geografice. Ed. a 2-a. Petrograd, „Prometeu", [1915]. 227 p. — *273—275.*

Cehov, A. P. Omul în cutie. — *232.*

**Cerevanin, N. Germania în faţa unei crize interne.* — „Naşa Zarea", Petersburg, 1914, nr. 7—8—9, p. 88—108. — *120.*

Cernîşevski, N. G. Ce-i de făcut ? — *286.*

— *Prologul.* — *106.*

Cihenkeli, A. Cinci săptămîni la Berlin. — „Sovremennîi Mir", Petrograd, 1915, nr. 5, p. 125—152. — *353—354.*

Cine are majoritatea ? [Editorial]. — „Naşe Slovo", Paris, 1915, nr. 42, 18 martie, p. 1. — *186—187.*

Circulara oficială a „Vorstand"-ului — *vezi* Die Internationale.

**Comitetul Central al Bundului despre război.* [Rezoluţie adoptată la conferinţa convocată de C.C. al Bundului în noiembrie 1914]. — „Informaţionnîi Listok Zagranicinoi Organizaţii Bunda", [Geneva], 1915, nr. 7, ianuarie, p. 3. — *177.*

Comunicatul guvernului. — „Den", Petrograd, 1914, nr. 305 (747), 9 noiembrie, p. 2. Semnat : („O. B."). — *111, 336.*

Conducătorii social-democraţiei ruse despre război. — „Golos", Paris, 1914, nr. 31, 18 octombrie, p. 1 ; nr. 32, 20 octombrie, p. 1 ; nr. 33, 21 octombrie, p. 1. Semnat : I. K. — *23, 24, 30, 104.*

Cotitura lui Martov. (Scrisoare din Berna). — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 36, 9 ianuarie, p. 2. Pe ziar figurează data : 12 decembrie 1814. — *115, 243.*

Cu prilejul apariţiei ziarului „Soţial-Demokrat". — „Golos", Paris, 1914, nr. 52, 12 noiembrie, p. 1. — *116—117.*

Cu privire la Comitetul de organizare. [Rezoluţie adoptată la conferinţa din august 1912 a lichidatorilor]. — În : Comunicatul cu privire la conferinţa organizaţiilor P.M.S.D.R. Edit. C.O. [Wien], septembrie 1912, p. 44. (P.M.S.D.R.). — *352.*

Cu privire la declaraţiile făcute la anchete. [Principalele rezoluţii adoptate la Congresul al doilea al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Edit. C.C. Genève, tip. partidului, [1904], p. 13. (P.M.S.D.R.). — *167.*

**Cu privire la socialiştii-revoluţionari.* [Principalele rezoluţii adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — Ibid., p. 14—15, 358—359. — *126.*

www.dacoromanica.ro

Declaraţia Comitetului Central al P.M.S.D.R. prezentată la Conferinţa de la Londra de către tov. Maksimovici, delegat din partea partidului. — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 1. — *158, 176, 177.*

Declaraţia grupului trudovic. — „Den", Petrograd, 1914, nr. 200 (642), 27 iulie, p. 2. Sub titlul comun : O zi istorică în Duma de stat. — *117, 333.*

**Declaraţia unor socialişti ruşi înrolaţi ca voluntari în armata franceză.* [Foaie volantă. Paris], 21 august 1914. 1 p. — *37, 369.*

Declaraţia ziarului „Naşe Slovo" — *vezi* Din partea colaboratorilor ziarului „Naşe Slovo".

Demagogie şi mania delimitării. — „Izvestiia Zagranicinogo Sekretariata Organizaţionnogo Komiteta Rossiiskoi Soţial-Demokraticeskoi Rabocei Partii", [Geneva], 1915, nr. 2, 14 iunie, p. 4. — *337—338.*

„*Den*", Petrograd, 1914, nr. 200 (642), 27 iulie, p. 2. — *117, 333.*

— 1914, nr. 305 (747), 9 noiembrie, p. 2. — *111, 336.*

— 1915, nr. 40 (838), 11 februarie, p. 3—4 ; nr. 41 (839), 12 februarie, p. 3—4. — *168, 172, 174—175.*

Derevenski, I. Procesul deputaţilor. — „Den", Petrograd, 1915, nr. 40 (838), 11 februarie, p. 3—4 ; nr. 41 (839), 12 februarie, p. 3—4. — *168, 172, 174—175.*

**Dicţionarul enciclopedic al asociaţiei „Fraţii A. şi I. Granat et Co."* Ed. a 7-a, revăzută, sub red. lui I. S. Gambarov ş. a. Vol. 28, Moscova, [1914], col. 219—243, 243'—246'. — *45, 362—365.*

Din partea colaborat[orilor] ziarului „Naşe Slovo". — „Naşe Slovo", Paris, 1915, nr. 26, 27 februarie, p. 1, la rubrica : Materialele Conferinţei de la Londra. — *178.*

Din partea redacţiei. [Notă la articolul lui K. Kautsky „Internaţionalismul şi războiul"]. — „Naşe Delo", Petrograd, 1915, nr. 2, p. 19—20. — *275, 293.*

Din partea redacţiei. [Notă la articolul lui R. Grigoriev „P. B. Akselrod despre Internaţională şi război"]. — „Golos", Paris, 1914, nr. 87, 23 decembrie, p. 1. — *124.*

Discursul lui Kerenski — *vezi* Declaraţia grupului trudovic.

„*Diskussionnîi Listok*", [Paris], 1910, nr. 2, 25 mai (7 iunie), p. 4—14. Pe ziar figurează data : 24/7 iunie. — *189.*

„Duşmanul principal se află în propria noastră ţară" — *vezi* Liebknecht, K. Ein kräftiger Mahnruf.

„*Dzvin*", Lvov. — *130.*

www.dacoromanica.ro

Engels, F. Anti-Dühring. Domnul Eugen Dühring revoluţionează ştiinţa. 1876—1878. — *51—52, 53, 54, 74.*

— *Introducere [la lucrarea lui K. Marx „Luptele de clasă în Franţa. 1848—1850"].* 6 martie 1895. — *98.*

— *Literatura din emigraţie.* Mai 1874 — aprilie 1875. — *107, 307, 332.*

— *Ludwig Feuerbach şi sfîrşitul filozofiei clasice germane.* Începutul anului 1886. — *46—47, 54, 55.*

— *Originea familiei, a proprietăţii private şi a statului.* Aprilie—mai 1884. — *74—75.*

— *Padul şi Rinul.* Sfîrşitul lunii februarie — începutul lunii martie 1859. — *119, 224—226, 370.*

— *Prefaţă la ediţia germană din 1883 [a „Manifestului Partidului Comunist"].* 28 iunie 1883. — *58.*

— *Problema ţărănească în Franţa şi în Germania.* Traducere din limba germană [Odesa], Alekseeva, 1905. 24 p. — *74—75.*

— *Scrisoare către K. Kautsky.* 1 aprilie 1895. — *98.*

— *Socialismul în Germania.* Aproximativ de la 24 octombrie pînă la sfîrşitul lunii decembrie 1891. — *29, 101, 119, 322—323, 329, 370.*

G. V. Plehanov despre război. — „Sovremennoe Slovo", Petrograd, 1914, nr. 2 374, 23 august (5 septembrie), p. 3. — *369.*

G. V. Plehanov şi P. B. Akselrod despre război. — „Naşe Delo", Petrograd, 1915, nr. 2, p. 103—110, la rubrica : Din Rusia şi din străinătate. — *275, 294.*

Gardenin, I. Marx, Engels şi lumea slavă. — „Jizn", Paris, 1915, nr. 52, 23 mai, p. 1—2. — *225.*

Goethe, J. W. Xeniile blînde. — *236.*

Gogol, N. V. Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici. — *102.*

„Golos" nr. 3 — vezi „Naş Golos".

„Golos", Paris. — *115, 116, 353.*

— 1914, nr. 9, 22 septembrie, p. 1—2. — *369.*

— 1914, nr. 12, 25 septembrie, p. 1—2. — *37, 40, 370, 371.*

— 1914, nr. 14, 27 septembrie, p. 1—2. — *373.*

— 1914, nr. 18, 2 octombrie, p. 1. — *372.*

— 1914, nr. 19, 3 octombrie, p. 1, 2. — *37, 372.*

www.dacoromanica.ro

— 1914, nr. 21, 6 octombrie, p. 1. — *374.*

— 1914, nr. 22, 8 octombrie, p. 1. — *40.*

— 1914, nr. 23, 9 octombrie, p. 1—2. — *30, 37, 100, 104, 246, 295.*

— 1914, nr. 31, 18 octombrie, p. 1 ; nr. 32, 20 octombrie, p. 1 ; nr. 33, 21 octombrie, p. 1. — *23, 24, 30, 104.*

— 1914, nr. 35, 23 octombrie, p. 1. — *115.*

— 1914, nr. 39, 28 octombrie, p. 1. — *20—21, 37.*

— 1914, nr. 52, 12 noiembrie, p. 1. — *116—117.*

— 1914, nr. 86, 22 decembrie, p. 1 ; nr. 87, 23 decembrie, p. 1, 2. — *120—124, 177, 222, 243.*

— 1915, nr. 96, 3 ianuarie, p. 1. — *124.*

Gorki, A. M. Cîntecul şoimului. — *95, 96.*

Griboedov, A. S. Prea multă minte strică. — *36, 204.*

Grigoriev, R. P. B. Akselrod despre Internaţională şi război. — „Golos", Paris, 1914, nr. 86, 22 decembrie, p. 1 ; nr. 87, 23 decembrie, p. 1. — *120—124, 177, 222, 243.*

**[Gurevici, E. L.] Războiul şi democraţia europeană.* — „Russkie Vedomosti", [Moscova], 1914, nr. 202, 3 septembrie, p. 2—3. Semnat : E. Smirnov. — *20, 37, 115, 369, 373.*

**„Informaţionnîi Listok Zagranicinoi Organizaţii Bunda"*, [Geneva], 1915, nr. 7, ianuarie, p. 3—7, 14—16. — *125, 149, 177, 295.*

*— 1915, nr. 8, mai, p. 2—6. — *211.*

Ionov. Bundul despre război. — „Izvestiia Zagranicinogo Sekretariata Organizaţionnogo Komiteta Rossiiskoi Soţial-Demokraticeskoi Rabocei Partii", [Geneva], 1915, nr. 2, 14 iunie, p. 3—4. — *294.*

„Iskra" (veche, leninistă), [Leipzig-München-Londra-Geneva]. — *347, 348.*

*— 1901, nr. 2, februarie, p. 1. — *101.*

„Izvestiia Zagranicinogo Sekretariata Organizaţionnogo Komiteta Rossiiskoi Soţial-Demokraticeskoi Rabocei Partii", [Geneva], 1915, nr. 1, 22 februarie, p. 1. — *177, 289, 290, 291—292, 330, 385.*

— 1915, nr. 2, 14 iunie. 4 p. — *275, 286, 287, 289, 290, 291, 293, 294, 295—297, 330, 353, 385.*

În decurs de o săptămînă. [Editorial]. — „Reci", Petrograd, 1915, nr. 45 (3 068), 16 februarie (1 martie), p. 1. — *168.*

www.dacoromanica.ro

*_În legătură cu războiul._ Din partea scriitorilor, pictorilor şi artiştilor. — „Russkoe Slovo", Moscova, 1914, nr. 223, 28 septembrie (11 octombrie), p. 4. — *95—96.*

În legătură cu unitatea de acţiune. [Editorial]. — „Naşe Slovo", Paris, 1915, nr. 32, 6 martie, p. 1, la rubrica : Materialele Conferinţei de la Londra. — *177—178.*

„_Jizn_", Paris, 1915, nr. 52, 23 mai, p. 1—2. — *225.*

Kareev, N. I. Reflecţii asupra ştiinţei ruse în legătură cu războiul actual. — În : Ce aşteaptă Rusia de la război. Culegere de articole scrise de Tugan-Baranovski, M. I. şi alţii. În anexe 4 hărţi geografice. Ed. a 2-a. Petrograd, „Prometeu", [1915], p. 81—97. — *274—275.*

Kautsky, K. Despre război — *vezi* Kautsky, K. Die Sozialdemokratie im Kriege.

*—_Internaţionalismul şi războiul._ — „Naşe Delo", Petrograd, 1915, nr. 1, p. 120—136 ; nr. 2, p. 19—35. — *142, 143—144, 145—146, 181, 182—184, 185, 215, 338—340.*

— _Perspectivele păcii._ — „Golos", Paris, 1914, nr. 18, 2 octombrie, p. 1 ; nr. 19, 3 octombrie, p. 2. — *372.*

„_Kommunist_", Geneva. — *273, 280.*

*— 1915, nr. 1—2, p. 193—196. — *212—213, 215.*

*_Kosovski, V. Basmul despre eliberare._ — „Informaţionnîi Listok Zagranicinoi Organizaţii Bunda", [Geneva], 1915, nr. 7, ianuarie, p. 3—7. — *149, 177.*

*— _Cum să refacem Internaţionala._ — „Informaţionnîi Listok Zagranicinoi Organizaţii Bunda", [Geneva], 1915, nr. 8, mai, p. 2—6. — *211.*

Krîlov, I. A. Cucul şi cocoşul. — *243, 371.*

— _Cvartetul._ — *295.*

La congresul social-democrat din Suedia. — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 36, 9 ianuarie, p. 2. Pe ziar figurează data : 12 decembrie 1914. — *111, 112, 115, 116, 125, 126, 250.*

Lenin, V. I. Atitudinea faţă de alte partide şi grupuri. [Rezoluţie adoptată la Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. din 1915]. — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 2. Sub titlul comun : Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — *198—199.*

— _Ce fel de „unitate" a proclamat Larin la congresul din Suedia?_ — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 37, 1 februarie, p. 2. — *111.*

www.dacoromanica.ro

— *Clasa muncitoare şi presa muncitorească.* — În : Lenin, V. I. şi alţii. Marxism şi lichidatorism. Culegere de articole cu privire la principalele probleme ale mişcării muncitoreşti contemporane. Partea a II-a, Petersburg, „Priboi", 1914, p. 207—212, la rubrica : Anexă. Semnat : V. Ilin. Înaintea titlului autori : G. Zinoviev, V. Ilin, I. Kamenev. — *350.*

— *Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.* — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 2. — *178, 198—199, 240, 287, 301, 302, 311, 355.*

— *Cum au răspuns muncitorii la constituirea Fracţiunii muncitoreşti social-democrate din Rusia în Duma de stat.* — În : Lenin, V. I. şi alţii. Marxism şi lichidatorism. Culegere de articole cu privire la principalele probleme ale mişcării muncitoreşti contemporane. Partea a II-a. Petersburg, „Priboi", 1914, p. 194—199. Înaintea titlului autori : G. Zinoviev, V. Ilin, I. Kamenev. — *349.*

— *Cu privire la lozinca „apărării patriei".* [Rezoluţie adoptată la Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. din 1915]. — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 2. Sub titlul comun : Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — *239—240.*

— *Cu privire la narodnici.* [Rezoluţie adoptată la Consfătuirea din vara anului 1913 a C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activişti de partid]. — În : Comunicatul şi rezoluţiile Consfătuirii din vara anului 1913 a C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activişti de partid. Edit. C.C. [Paris, decembrie] 1913, p. 23—24 (P.M.S.D.R.). — *117.*

— *Filantropii burghezi şi social-democraţia revoluţionară.* — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 41, 1 mai, p. 2. — *220—221.*

— *Ilustrarea lozincii războiului civil.* — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 2. — *220—221.*

— *Înfrîngerea monarhiei ţariste.* [Rezoluţie adoptată la Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. din 1915]. — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 2. Sub titlul comun : Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — *287.*

— *În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei.* — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 44, 23 august, p. 2. — *360.*

— *În legătură cu Conferinţa de la Londra.* — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 1. — *159, 188.*

— *Însemnările unui publicist.* — „Diskussionnîi Listok", [Paris], 1910, nr. 2, 25 mai (7 iunie), p. 4—14. Semnat : N. Lenin. Pe ziar figurează data : 24/7 iunie. — *189.*

— *Karl Marx.* Scurtă schiţă biografică şi expunerea marxismului. Moscova, „Priboi", 1918. 24 p. (P.C. (b) din Rusia). Înaintea titlului autor : N. Lenin. — *45.*

www.dacoromanica.ro

*— *Marx, Karl.* — În : Dicţionarul enciclopedic al asociaţiei „Fraţii A. şi I. Granat et Co.“ Ed. a 7-a, revăzută, sub red. lui I. S. Gambarov ş.a. Vol. 28. Moscova, [1914], col. 219—243, 243'—246'. Semnat : V. Ilin. — *45, 362—365.*

— *Pacifismul şi lozinca păcii.* [Rezoluţie adoptata la Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. din 1915]. — „Soţial-Demokrat“, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 2. Sub titlul comun : Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — *301, 302.*

— *Problema unirii internaţionaliştilor.* — „Soţial-Demokrat“, Geneva, 1915, nr. 41, 1 mai, p. 1—2. — *194.*

— *Proiect de rezoluţie a Conferinţei socialiste internaţionale a femeilor — vezi* Lenin, V. I. Rezoluţie propusă de delegaţia C.C.

— *Raportul C.C. al P.M.S.D.R. şi instrucţiunile pentru delegaţia C.C. la Conferinţa de la Bruxelles.* 23 iunie (6 iulie) — 30 iunie (13 iulie) 1914 [1]. — *125—127.*

— *Războiul şi social-democraţia din Rusia.* — „Soţial-Demokrat“, Geneva, 1914, nr. 33, 1 noiembrie, p. 1. Semnat : Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — *37, 38, 114—115, 158, 160, 162, 173, 178, 280, 311, 355—356, 360.*

— *Rezoluţie propusă de delegaţia C.C. [la Conferinţa socialistă internaţională a femeilor de la Berna].* — „Soţial-Demokrat“, Geneva, 1915, nr. 42. Supliment la nr. 42 al ziarului „Soţial-Demokrat“, 1 iunie, p. 2. Sub titlul comun : Conferinţa socialistă internaţională a femeilor. — *200, 201.*

— *Sarcinile social-democraţiei revoluţionare în războiul european.* August, nu mai tîrziu de 24 (6) septembrie 1914 [2]. — *9, 23, 37—39, 173, 371.*

— *Scrisoarea C.C. al P.M.S.D.R. către redacţia ziarului „Naşe Slovo“.* 10 (23) martie 1915 [3]. — *187.*

— *Situaţia din Internaţionala socialistă şi sarcinile ei.* — „Soţial-Demokrat“, Geneva, 1914, nr. 33, 1 noiembrie, p. 2. — *115, 173, 178.*

— *Südekumii ruşi.* — „Soţial-Demokrat“, Geneva, 1915, nr. 37, 1 februarie, p. 1. — *112.*

— *Şi acum?* (Sarcinile partidelor muncitoreşti în legătură cu oportunismul şi social-şovinismul). — „Soţial-Demokrat“, Geneva, 1915, nr. 36, 9 ianuarie, p. 1. Pe ziar figurează data : 12 decembrie 1914. — *155.*

[1] Publicat pentru prima oară în 1929 în : Lenin, V. I. Opere, ed. a 2-a şi a 3-a, vol. XVII, p. 541—571.

[2] Publicat pentru prima oară în 1929 în : Lenin, V. I. Opere, ed. a 2-a şi a 3-a, vol. XVIII, p. 44—46.

[3] Publicat pentru prima oară în 1931, în „Culegeri din Lenin“, vol. XVII, p. 201—203

www.dacoromanica.ro

— *Un glas din Germania despre război.* — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1914, nr. 34, 5 decembrie, p. 2. — *221.*

Lenin, V. I. şi alţii. Marxism şi lichidatorism. Culegere de articole cu privire la principalele probleme ale mişcării muncitoreşti contemporane. Partea a II-a, Petersburg, „Priboi", 1914. IV, 214 p. Înaintea titlului autori: G. Zinoviev, V. Ilin, I. Kamenev. — *350.*

[Lenin, V. I. şi Zinoviev, G. E.] Socialismul şi războiul. (Atitudinea P.M.S.D.R. faţă de război). Edit. red. ziarului „Soţial-Demokrat", Geneva, Chaulmontet, 1915. 48 p. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autori: G. Zinoviev şi N. Lenin. — *311, 312.*

— *Socialismul şi războiul.* (Atitudinea P.M.S.D.R. faţă de război). Retipărit după ediţia de la Geneva (1915). Petersburg, 1918. 64 p. Înaintea titlului autori: G. Zinoviev şi N. Lenin. — *312.*

[Levinski, V.] Ucraina şi războiul. — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 38, 12 februarie, p. 1—2. Semnat: Un social-democrat ucrainean. — *130.*

Lloyd George în discursul ţinut la începutul anului 1915 — *vezi* The budget.

„Luci", Petersburg. — *349.*

Manifest [cu privire la instituirea Dumei de stat. 6 (19) august 1905]. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1905, nr. 169, 6 (19) august, p. 1. — *237—238.*

Manifestul C.C. împotriva războiului — *vezi* Lenin, V. I. Războiul şi social-democraţia din Rusia.

**Manifestul Congresului socialist internaţional de la Basel.* — „Kommunist", [Geneva], 1915, nr. 1—2, p. 193—195. Sub titlul comun: Cuvinte uitate. — *212—213, 214—215.*

Martov, L. Despre pretinsa mea „izolare". (Scrisoare către redacţie). — „Golos", Paris, 1914, nr. 87, 23 decembrie, p. 2. — *120.*

— *Destrămarea şi lupta împotriva ei.* — „Izvestiia Zagranicinogo Sekretariata Organizaţionnogo Komiteta Rossiiskoi Soţial-Demokraticeskoi Rabocei Partii", [Geneva], 1915, nr. 2, 14 iunie, p. 2. — *294, 296—297.*

— *Mitul „ultimului război".* — „Golos", Paris, 1914, nr. 22, 8 octombrie, p. 1. Semnat: L. M. — *40.*

— *Pace!* — „Golos", Paris, 1914, nr. 19, 3 octombrie, p. 1. Semnat: L. M. — *37.*

— *Pe Marx însă lăsaţi-l în pace...* — „Golos", Paris, 1914, nr. 35, 23 octombrie, p. 1. — *115.*

www.dacoromanica.ro

— *Scrisoare deschisă adresată de L. Martov lui Gustave Hervé.* — „Golos", Paris, 1914, nr. 12, 25 septembrie, p. 1. — *37, 40, 371.*

— *„Vorwärts" a sucombat.* — „Golos", Paris, 1914, nr. 23, 9 octombrie, p. 1—2. Semnat: L. M. — *30, 37, 100, 104, 246, 296.*

Marx, K. A doua Adresă a Consiliului General al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor cu privire la războiul franco-prusian. Către membrii Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor din Europa şi din Statele Unite. Între 6 şi 9 septembrie 1870. — *80, 328.*

— *Adresa Internaţionalei din 9 septembrie 1870 — vezi* Marx, K. A doua Adresă a Consiliului General al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor cu privire la războiul franco-prusian.

— *Adresa Internaţionalei I — vezi* Marx, K. Manifestul constitutiv al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor...

— *Capitalul.* Critica economiei politice, vol. I—III, 1867—1894. — *49, 50, 63—64.*

— *Capitalul.* Critica economiei politice, vol. I, 1867. — *55, 60—66.*

— *Capitalul.* Critica economiei politice, vol. II, 1885. — *66.*

— *Capitalul.* Critica economiei politice, vol. III, partea 1—2, 1894. — *66—69.*

— *Contribuţii la critica economiei politice.* Decembrie 1857 — ianuarie 1859. — *61.*

— *Deosebirea dintre filozofia naturii a lui Democrit şi filozofia naturii a lui Epicur.* Cu o anexă. 1839 — martie 1841. — *46.*

— *Despre Proudhon* (Scrisoare către J. B. Schweitzer). — 24 ianuarie 1865. — *121.*

— *Luptele de clasă în Franţa. 1848—1850.* Ianuarie — 1 noiembrie 1850. — *70, 71.*

— *Manifestul constitutiv al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor, înfiinţată la 28 septembrie 1864 în adunarea publică ţinută la St. Martin's Hall, Long Acre, Londra.* 21—27 octombrie 1864. — *49.*

— *Mizeria filozofiei.* Răspuns la „Filozofia mizeriei" a d-lui Proudhon. Prima jumătate a anului 1847. — *48, 76.*

— *Optsprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte.* Decembrie 1851 — martie 1852. — *70.*

— *Postfaţă la ediţia a doua [a volumului întîi al „Capitalului"].* 24 ianuarie 1873. — *51, 52.*

Prefaţă la „Contribuţii la critica economiei politice". Ianuarie 1859. — *55—56.*

Prefaţă la ediţia întîi [a volumului întîi al „Capitalului"]. 25 iulie 1867. — *60.*

www.dacoromanica.ro

— *Scrisoare către F. A. Sorge.* 19 septembrie 1879. — *80, 93—94.*

— *Scrisoare către L. Kugelmann.* 12 aprilie 1871. — *79.*

— *Teorii asupra plusvalorii (Volumul al IV-lea al „Capitalului").* Ianuarie 1862 — iulie 1863. — *68.*

— *Teze despre Feuerbach.* Primăvara anului 1845. — *52.*

Marx, K. şi Engels, F. Declaraţie către redacţia ziarului „Social-Demokrat". 23 februarie 1865. — *108.*

— *Manifestul Partidului Comunist.* Decembrie 1847 — ianuarie 1848. — *2, 20, 24, 33, 38, 58—59, 71—72, 73, 76, 77, 162, 280, 323, 363, 368.*

**Maslov, P. P. Războiul şi tratatele comerciale.* (Scrisoare către redacţie). — „Russkie Vedomosti", [Moscova], 1914, nr. 207, 10 septembrie, p. 2, la rubrica : Pe teme actuale. — *20—21, 37, 115, 369.*

Maşinadze, B. Social-democraţia din Caucaz. — „Izvestiia Zagranicinogo Sekretariata Organizaţionnogo Komiteta Rossiiskoi Soţial-Demokraticeskoi Rabocei Partii", [Geneva], 1915, nr. 2, 14 iunie, p. 4. — *294.*

Miliukov, P. N. Cuceririle teritoriale ale Rusiei. — În : Ce aşteaptă Rusia de la război. Culegere de articole scrise de Tugan-Baranovski, M. I. şi alţii. În anexe 4 hărţi geografice. Ed. a 2-a, Petrograd, „Prometeu", [1915], p. 53—66. — *273—274.*

„Mîsl", Paris. — *117, 155, 159, 165.*

„Naşa Raboceaia Gazeta", Petersburg. — *125, 126.*

„Naşa Zarea", Petersburg. — *120, 124, 125, 165, 166, 172, 175, 187, 189, 197, 250, 252, 264, 275, 284, 294, 327, 349, 351, 352, 353.*

*— 1914, nr. 7—8—9, p. 88—108, 121—129. — *120, 133.*

„Naş Golos", Paris, 1914, nr. 1, 13 septembrie. 2 p. — *116.*

— 1914, nr. 3, 15 septembrie, p. 1. — *369.*

„Naşe Delo", Petrograd. — *151, 190, 194, 197, 198, 277, 293, 294, 297.*

*— 1915, nr. 1, p. 65—82, 120—136. — *133—150, 181—184, 185, 339—341.*

— 1915, nr. 2. 112 p. — *142, 143—144, 145—146, 182—184, 185, 275, 339—341.*

„Naşe Slovo", Paris. — *166, 177, 178, 187, 188, 189, 194, 196, 197, 198, 213, 295, 296.*

— 1915, nr. 16, 16 februarie, p. 2. — *159, 333, 343—344.*

— 1915, nr. 26, 27 februarie, p. 1. — *178.*

www.dacoromanica.ro

— 1915, nr. 32, 6 martie, p. 1. — *177—178.*

— 1915, nr. 35, 10 martie, p. 1—2; nr. 36, 11 martie, p. 1—2. — *337—339.*

— 1915, nr. 42, 18 martie, p. 1. — *186—187.*

— 1915, nr. 45, 21 martie, p. 2. — *275, 290.*

— 1915, nr. 53, 31 martie, p. 2. — *187—188.*

— 1915, nr. 85, 9 mai, p. 1. — *195—198.*

— 1915, nr. 87, 12 mai, p. 1.; nr. 90, 16 mai, p. 2. — *216, 296.*

— 1915, nr. 105, 4 iunie, p. 1—2. — *286—287, 297, 301, 353.*

— 1915, nr. 107, 6 iunie, p. 1—2. — *296, 353.*

— 1915, nr. 122, 24 iunie, p. 2. Pe ziar figurează nr. 123. — *296.*

[Nota redacţiei la articolul „G. V. Plehanov şi P. B. Akselrod despre războiˮ]. — „Naşe Deloˮ, Petrograd, 1915, nr. 2, p. 103, la rubrica: Din Rusia şi din străinătate. — *275, 294.*

[Nota redacţiei la articolul lui M. Borisov „Despre «misiunea eliberatoare» şi despre «patriotism»ˮ]. — „Informaţionnîi Listok Zagranicinoi Organizaţii Bundaˮ, [Geneva], 1915, nr. 7, ianuarie, p. 7. — *177.*

[Nota redacţiei la rezoluţia adoptată de adunarea redacţiei şi a colectivului de colaboratori din Paris ai ziarului „Naşe Slovoˮ]. — „Naşe Slovoˮ, Paris, 1915, nr. 85, 9 mai, p. 1. — *194, 196.*

„Novoe Vremeaˮ, Petrograd. — *373.*

„Novostiˮ, Paris. — *33.*

O.C. şi crearea unui nou ziar. [Rezoluţie adoptată la Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. din 1915]. — În foaia volantă: Conferinţa organizaţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. F. l., 1915. 2 p. Hect. — *375.*

O convorbire cu P. B. Akselrod. Cu privire la divergenţele noastre. — „Naşe Slovoˮ, Paris, 1915, nr. 87, 12 mai, p. 1; nr. 90, 16 mai, p. 2. Semnat: A. — *216, 297.*

Paris, 3 ianuarie. [Editorial]. — „Golosˮ, Paris, 1915, nr. 96, 3 ianuarie, p. 1. — *124.*

Petersburg. (Scrisoarea unui muncitor). — „Soţial-Demokratˮ, Geneva, 1914, nr. 33, 1 noiembrie, p. 2, la rubrica: Cronică. — *116.*

Petersburg. (Scrisoarea unui muncitor). 10 octombrie st. v. — „Soţial-Demokratˮ, Geneva, 1914, nr. 35, 12 decembrie, p. 2, la rubrica: Cronică. — *116.*

www.dacoromanica.ro

Petrograd, 30 august 1914 [Editorial]. — „Russkoe Znamea", Petrograd, 1914, nr. 195, 30 august (12 septembrie), p. 1—2. — *372.*

Pe urmele lui Menşikov. — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1914, nr. 34, 5 decembrie, p. 2. — *117.*

Plehanov, G. V. Despre război. Răspuns tovarăşului Z. P. Paris, „Union", 1914. 32 p. — *112, 115, 118—119, 214—215, 222.*

*— *Încă o dată despre război.* (Răspuns tovarăşului N—v.). — În : Războiul. Culegere de articole scrise de I. Akselrod şi alţii. [Paris, „Ideal", 1915], p. 11—48. — *298, 339—340.*

*— *La început de secol.* — „Iskra", [München], 1901, nr. 2, februarie, p. 1. — *101.*

— *Scrisoare deschisă adresată de tov. Plehanov redacţiei ziarului „Reci".* — „Golos", Paris, 1914, nr. 39, 28 octombrie, p. 1. — *20—21, 37.*

**Potresov, A. N. La hotarul dintre două epoci.* — „Naşe Delo", Petrograd, 1915, nr. 1, p. 65—82. Semnat : A. P—v. — *133—149, 181—183, 185.*

*— *Note critice. I. Unele surprize ale istoriei.* — „Naşa Zarea", Petersburg, 1914, nr. 7—8—9, p. 121—129. Semnat : A. P—v. — *120, 133.*

„*Pravda*", Petersburg. — *166, 174, 349—350.*

Procesul deputaţilor social-democraţi. — „Naşe Slovo", Paris, 1915, nr. 35, 10 martie, p. 1—2 ; nr. 36, 11 martie, p. 1—2. — *337—338.*

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — În : Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Edit. C.C. Genève, tip. partidului, [1904], p. 1—6. (P.M.S.D.R.). — *347.*

„*Proletarski Golos*", Petrograd. — *335.*

„*Raboceaia Mîsl*", [Petersburg — Berlin — Varşovia — Geneva]. — *264.*

„*Rabocee Delo*", Geneva. — *264*

Răspuns lui E. Vandervelde. — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1914, nr. 33, 1 noiembrie, p. 1—2. Semnat : Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — *337.*

[Răspunsul lichidatorilor din Petersburg la telegrama lui Vandervelde]. — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1914, nr. 34, 5 decem-

www.dacoromanica.ro

brie, p. 2. Sub titlul comun : Petersburg, la rubrica : Cronică. — *115, 116, 336—337.*

**Războiul.* Culegere de articole scrise de I. Akselrod şi alţii. [Paris, „Ideal", 1915]. 109 p. — *298, 339.*

[Reazanov, D. B.] Victorie sau înfrîngere? — „Izvestiia Zagranicinogo Sekretariata Organizaţionnogo Komiteta Rossiiskoi Soţial-Demokraticeskoi Rabocei Partii", [Geneva], 1915, nr. 2, 14 iunie, p. 2—3. Semnat : Bukvoed. — *286, 287, 290.*

„Reci", Petrograd, 1915, nr. 45 (3 068), 16 februarie (1 martie), p. 1. — *168.*

— 1915, nr. 143 (3 166), 27 mai (9 iunie), p. 3. — *294.*

Referatul lui G. V. Plehanov „Atitudinea socialiştilor faţă de război" — *vezi* Conducătorii social-democraţiei ruse despre război.

Revista presei. — „Golos", Paris, 1914, nr. 9, 22 septembrie, p. 1—2. — *369.*

Revista presei. — „Golos", Paris, 1914, nr. 12, 25 septembrie, p. 1—2. — *370.*

Revista presei. — „Golos", Paris, 1914, nr. 14, 27 septembrie, p. 1—2. — *373.*

Revista presei. — „Naş Golos", Paris, 1914, nr. 3, 15 septembrie, p. 1. — *369.*

[Rezoluţia C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la activitatea în sindicate]. — „Soţial-Demokrat", [Vilno-Petersburg], 1908, nr. 1, februarie, p. 38—39, la rubrica : Viaţa de partid. — *126.*

Rezoluţia Congresului de la Chemnitz al Partidului social-democrat din Germania. — „Kommunist", [Geneva], 1915, nr. 1—2, p. 195—196. Sub titlul comun : Cuvinte uitate. — *212—213.*

Rezoluţia de salut adoptată de secţia din Paris a organizaţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — „Naşe Slovo", Paris, 1915, nr. 122, 24 iunie, p. 2, la rubrica : Din activitatea organizaţiilor. Pe ziar figurează nr. 123. — *296.*

Rezoluţia social-democraţilor de la Nervi. — „Naşe Slovo", Paris, 1915, nr. 53, 31 martie, p. 2, la rubrica : Din activitatea organizaţiilor. — *186—188.*

Rezoluţie adoptată de adunarea redacţiei şi a colectivului de colaboratori din Paris ai ziarului „Naşe Slovo". — „Naşe Slovo", Paris, 1915, nr. 85, 9 mai, p. 1. — *194—199.*

www.dacoromanica.ro

[Rezoluţie adoptată la Conferinţa de la Londra a socialiştilor din ţările Antantei. 14 februarie 1915]. — „Naşe Slovo", Paris, 1915, nr. 16, 16 februarie, p. 2, la rubrica : Cronica socialistă. Sub titlul comun : Conferinţa de la Londra. — *159, 333, 343.*

[Rezoluţie adoptată la Conferinţa social-democrată de unificare de la Bruxelles]. — „Informaţionnîi Listok Zagranicinoi Organizaţii Bunda", [Geneva], 1915, nr. 7, ianuarie, p. 15. Sub titlul comun : Conferinţa social-democrată de unificare de la Bruxelles. — *125, 295—296.*

Rezoluţie adoptată la Conferinţa socialistă internaţională a femeilor de la Berna. — „Soţial-Demokrat", Geneva, 1915, nr. 42. Supliment la nr. 42 al ziarului „Soţial-Demokrat", 1 iunie, p. 2. Sub titlul comun : Conferinţa socialistă internaţională a femeilor. — *200—201, 202—203, 204, 343.*

Rezoluţie cu privire la atitudinea faţă de partidele neproletare [adoptată la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — In : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Edit. C.C. Paris, 1909, p. 454—455. (P.M.S.D.R.). — *126.*

Rezoluţie cu privire la rapoarte [adoptată la Conferinţa a cincea a P.M.S.D.R. (Conferinţa generală din 1908)]. — In : Înştiinţarea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu privire la conferinţa generală ordinară a partidului [Edit. C.C. al P.M.S.D.R. Paris, 1909], p. 4. (P.M.S.D.R.). — *125.*

Ruedorffer — *vezi* Riezler, K.

*„*Russkie Vedomosti*", [Moscova], 1914, nr. 202, 3 septembrie, p. 2—3. — *20, 37, 115, 369, 373.*

*— 1914, nr. 207, 10 septembrie, p. 2. — *20, 37, 115, 369.*

*„*Russkoe Slovo*", Moscova, 1914, nr. 223, 28 septembrie (11 octombrie), p. 4. — *95—96.*

*„*Russkoe Znamea*", Petrograd, 1914, nr. 195, 30 august (12 septembrie), p. 1—2. — *372.*

Saltîkov-Şcedrin, M. E. Cuvinte uitate. — *97, 212.*

— *Scrisori pestriţe.* — *199.*

— *Semnele timpului.* — *148.*

Scrisori adresate lui F. A. Sorge şi altora de către J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx şi alţii. Traducere din limba germană de Politikus. În anexă scrisori şi o biografie a lui F. A. Sorge scrisă de E. Dietzgen. Cu o prefaţă scrisă de N. Lenin

www.dacoromanica.ro

şi un portret al lui F. A. Sorge. Petersburg, Dauge, 1907. XXVI, 44, 485, II p. — *267.*

Scrisori adresate lui F. Sorge şi altora de către K. Marx, F. Engels şi alţii. Traducere din limba germană de G. Kotlear şi M. Panin. Sub redacţia şi cu o prefaţă a lui P. Akselrod. Petersburg, 1908. XLI, 517 p. (Biblioteca „Obşcestvennaia Polza"). — *267.*

Semkovski, S. I. Abateri periculoase. — „Izvestiia Zagranicinogo Sekretariata Organizaţionnogo Komiteta Rossiiskoi Soţial-Demokraticeskoi Rabocei Partii", [Geneva], 1915, nr. 2, 14 iunie, p. 1—2. — *275, 286, 287, 289, 290, 291, 296, 330, 385.*

— *Destrămarea Rusiei?* — „Naşe Slovo", Paris, 1915, nr. 45, 21 martie, p. 2, la rubrica: Tribuna liberă. — *275, 290.*

„Severnaia Raboceaia Gazeta", Petersburg. — *172, 295.*

„Severnîi Golos", Petrograd. — *190.*

Smirnov, E. — *vezi* Gurevici, E. L.

„Soţial-Demokrat", [Vilno — Petersburg — Paris] — Geneva. — *103, 111, 130, 160, 173, 174, 296, 335, 360, 375.*

— [Vilno — Petersburg], 1908, nr. 1, februarie, p. 38—39. — *126.*

— [Paris], 1910, nr. 11, 26 (13) februarie, p. 10. — *125, 126.*

— Geneva, 1914, nr. 33, 1 noiembrie, p. 1—2. — *37, 38, 114—115, 116, 158, 160, 162, 173, 178, 280, 311, 336, 355—356, 360.*

— 1914, nr. 34, 5 decembrie, p. 2. — *115, 116, 117, 222, 336—337.*

— 1914, nr. 35, 12 decembrie, p. 2. — *116.*

— 1915, nr. 36, 9 ianuarie, p. 1, 2. Pe ziar figurează data: 12 decembrie 1914. — *111, 112, 116, 125, 126, 155, 243, 250.*

— 1915, nr. 37, 1 februarie, p. 1, 2. — *111, 112.*

— 1915, nr. 38, 12 februarie, p. 1—2. — *130.*

— 1915, nr. 40, 29 martie, p. 1, 2. — *158, 159, 176, 177, 178, 188, 199, 221, 287, 301, 302, 311, 355.*

— 1915, nr. 41, 1 mai, pag. 1—2. — *194, 221.*

— 1915, nr. 42. Supliment la nr. 42 al ziarului „Soţial-Demokrat", 1 iunie, p. 2. — *200—201, 202—203, 204, 343—344.*

— 1915, nr. 44, 23 august, p. 2. — *360.*

„Sovremennik", Petrograd. — *156, 172.*

„Sovremennîi Mir", Petrograd, 1915, nr. 5, p. 125—152. — *353—354.*

„Sovremennoe Slovo", Petrograd, 1914, nr. 2 374, 23 august (5 septembrie), p. 3. — *369.*

www.dacoromanica.ro

Starea de lucruri din partid. [Rezoluţie adoptată la plenara C.C. al P.M.S.D.R. din ianuarie 1910]. — „Soţial-Demokrat", [Paris] 1910, nr. 11, 26 (13) februarie, p. 10, la rubrica: Viaţa de partid. — *125, 126—127.*

„Strahovanie Rabocih", Petrograd. — *126, 190.*

Struve, P. B. Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei. Vol. 1. Petersburg, tip. Skorohodov, 1894. X, 291 p. — *226.*

Şişkina-Iavein, P. N. Războiul şi femeia. — În: Ce aşteaptă Rusia de la război. Culegere de articole scrise de Tugan-Baranovski, M. I. şi alţii. În anexe 4 hărţi geografice. Ed. a 2-a. Petrograd, „Prometeu", [1915], p. 214—220. — *274, 275.*

Tovarăşi! Din nou v-au smuls din familiile voastre... [Manifest. Petrograd], tip. Comitetului din Petrograd, [începutul lunii octombrie 1914]. 1. p. — *173.*

Tovarăşi! Pe data de 19 se întruneşte din nou Duma de stat... [Manifest. Petrograd, înainte de 19 iunie 1915]. 1 p. Semnat: Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R. — *335.*

Tovarăşi! Pe plan mondial se petrec evenimente de însemnătate excepţională. [Manifest. Petersburg, începutul lunii august 1914]. 1 p. Semnat C.P. al P.M.S.D.R. — *19, 173.*

Tovarăşi! Politica hrăpăreaţă, sîngeroasă a guvernului ţarist... [Manifest. Petersburg, 15—20 august 1914]. 1 p. Semnat: Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R. — *19, 29, 173.*

Tovarăşi soldaţi. [Manifest. Petrograd], tip. C.P., 12 septembrie 1915. 1 p. Semnat: Comitetul din Petersburg al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — *335.*

[Troţki, L. D.] Scrisoare deschisă către redacţia revistei „Kommunist". — „Naşe Slovo", Paris, 1915, nr. 105, 4 iunie, p. 1—2. Semnat: N. Troţki. — *286—287, 289, 296, 301, 353.*

Turgheniev, I. S. Deştelenire. — *195.*

— *Un cuib de nobili.* — *142—143.*

Voi să tăceţi, eunucilor! [Editorial]. — „Golos", Paris, 1914, nr. 21, 6 octombrie, p. 1. — *374.*

„Voprosî Strahovaniia", Petrograd. — *190.*

Znamenski, S. F. Principalele sarcini în domeniul învăţămîntului. — În: Ce aşteaptă Rusia de la război. Culegere de articole scrise

www.dacoromanica.ro

de Tugan-Baranovski, M. I. şi alţii. În anexe 4 hărţi geografice. Ed. a 2-a. Petrograd, „Prometeu", [1915], p. 144—172. — *275.*

Adler, V. Hoffnungsschimmer. — „Arbeiter-Zeitung". Morgenblatt, Wien, 1915, Nr. 45, 14. Februar, S.1—2. — *339.*

**Aldo di Lea. A colloquio col pioniere del marxismo russo Giorgio Plehkanov.* — „Il Giornale d'Italia", Roma, 1915, N. 63, 4 Marzo. — *352.*

[*An die Redaktion des „Vorwärts"*. (Dispoziţia generalului Kessel cu privire la reluarea editării ziarului „Vorwärts"]. — „Vorwärts", Berlin, 1914, Nr. (265—267) 268, 1. Oktober, S. 1. — *29—30, 246.*

Die Anleihenspirale. — „Volksrecht", Zürich, 1915, Nr. 97, 27. April, S. [4], la rubrica : Ausland. Deutschland. — *384.*

**„Arbeiter-Zeitung"*. Morgenblatt, Wien, 1914, Nr. 252, 11. September, S. 1. — *9.*

— 1915, Nr. 45, 14. Februar, S. 1—2. — *340.*

— 1915, Nr. 176, 27. Juni, S. 3. — *300—302.*

Die Auffassung der italienischen Sozialisten. — „Vorwärts", Berlin, 1914, Nr. 249, 12. September. Bezirks-Beilage des „Vorwärts" für Norden-Osten, S. [1]. — *370.*

**Ein Aufruf und seine Zurückweisung.* — „Arbeiter-Zeitung". Morgenblatt, Wien, 1914, Nr. 252, 11. September, S. 1. — *9.*

Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. II. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Juli 1844 bis November 1847. Stuttgart, Dietz, 1902, VIII, 482 S. — *51, 52.*

Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrgs. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. VI, 491 S. — *78.*

„Avanti !", Milano. — *11, 36—37.*

— 1914, N. 241, 1 Settembre, p. 1. — *34.*

— 1914, N. 242, 2 Settembre, p. 1, 2. — *9, 10—11, 19.*

— 1914, N. 268, 28 Settembre, p. 4. — *23.*

www.dacoromanica.ro

Axelrod, P. Russland und der Krieg. — „Berner Tagwacht", 1914, Nr. 250, 26. Oktober, S. 1 ; Nr. 251, 27. Oktober, S. 1. — *115.*

„*La Bataille Syndicaliste*", Paris. — *380.*

Belger, E. Die Sozialdemokratie nach dem Kriege. Berlin, Concordia, Deutsche Verlags-Anstalt, 1915. 45. S. — *248.*

„*Berner Tagwacht*". — *200, 251, 303.*

— 1914, Nr. 245, 20. Oktober, S. 1 ; Nr. 246, 21. Oktober, S. 1 ; *Nr. 247, 22. Oktober, S. 1. — *36, 102—103.*

— 1914, Nr. 250, 26. Oktober, S. 1 ; Nr. 251, 27. Oktober, S. 1. — *115.*

— 1914, Nr. 254, 30. Oktober, S. 1. — *36.*

— 1914, Nr. 291, 12. Dezember, S. 3. — *116.*

— 1915, Nr. 5, 8. Januar, S. 1—2. — *179.*

— 1915, Nr. 9, 13. Januar, S. 3. — *154—155.*

*— 1915, Nr. 73, 29. März, S. 1 ; Nr. 75, 31. März, S. 1. — *303, 304, 305.*

— 1915, Nr. 101, 3. Mai, S. 2—3. — *195, 215.*

— 1915, Nr. 123, 31. Mai, S. 1. — *253, 385.*

Bernstein, E. Abrechnung mit Russland. Ein Vermächtnis unserer Vorkämpfer. — „Vorwärts", Berlin, 1914, Nr. 232, 26. August, S. [1—2]. — *370.*

**Bernstein, E., Haase, H. und Kautsky, K. Das Gebot der Stunde.* — „Leipziger Volkszeitung", 1915, Nr. 139, 19. Juni, S. 1—2. — *265, 296—298.*

Die Bewilligung der Kriegskredite. — „Vorwärts", Berlin, 1914, Nr. 211, 5. August. 1. Beilage des „Vorwärts", S. 1—2. — *1—2, 370.*

**Blatchford, R. The Grim logic of facts.* An Answer to Upton Sinclair. — In : Sinclair, U. and Blatchford, R. Socialism and War. London, Clarion, p. 11—15. (Pass on pamphlets. No. 27. Id.). — *270—272.*

Bloch, I. Der Krieg und die Sozialdemokratie. — „Sozialistische Monatshefte", Berlin, 1914, Bd. 2, Hft. 16, 13. August, S. 1023—1027. — *370.*

**Borchardt, J. Vor und nach dem 4. August 1914.* Hat die deutsche Sozialdemokratie abgedankt ? Berlin, „Lichtstrahlen", 1915. 32 S. — *155.*

www.dacoromanica.ro

Brailsford, H. N. The War of Steel and Gold. A Study of the Armed Peace. London, Bell, 1914. 320 p. — *223—224.*

**Brauer, Th. Krieg und Sozialismus.* — „Hochland", München, 1913, Hft. 8, S. 176—189. — *385.*

*„Bremer Bürger-Zeitung", 1914, Nr. 211, 10. September, S. 1. — *9, 38, 371.*

— 1914, Nr. 251, 27. Oktober, S. 3. — *36, 371.*

**Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx.* 1844 bis 1883. Hrsg. von A. Bebel und E. Bernstein. Bd. 1—4. Stuttgart, Dietz, 1913. 4 Bd. — *49, 75, 363.*

*— Bd. 1. XX, 448 S. — *76—77.*

*— Bd. 2. XXIV, 429 S. — *45, 76—77, 78.*

*— Bd. 3. XXIV, 442 S. — *51—53, 56, 69, 76—77, 78—80.*

*— Bd. 4. XX, 536 S. — *55, 76—77, 79—80, 119, 362, 364.*

The budget. Daily cost of the war. Enormous borrowing. No new taxes. — „The Daily Telegraph", London, 1915, May 5, p. 6. — *223, 231.*

Bundock, C. J. „It is wicked that we should be shooting each other". — „Labour Leader", [London], 1915, No. 1, January 7, p. 1. — *179.*

*„Clarion", London. — *270.*

Clausewitz, K. Hinterlassene Werke über Krieg und Kriegführung. Bd. 1, T. 1, Bd. 3, T. 3 Berlin, Dümmler, 1832—1834. 2 Bd.

— Bd. 1. T. 1. Vom Kriege. XXVIII, 371 S. — *224, 225, 226, 318, 319.*

— Bd. 3, T. 3. Vom Kriege. VIII, 386 S. — *224.*

Compère-Morel. Les commissaires à la nation. — „L'Humanité", Paris, 1914, N 3788, 31 août, p. 1. — *370.*

La Conférence socialiste de Londres. — „Journal des Débats Politiques et Littéraires", Paris, 1915, N 1097, 19 février, p. 251—252, la rubrica : Nons Articles. — *176.*

Il convegno di Roma fra la Direzione del Partito e un rappresentante dei socialisti tedeschi. — „Avanti !", Milano, 1914, N. 242, 2 Settembre, p. 1. — *8—9, 19.*

**Cunow, H. Parteizusammenbruch?* Ein offenes Wort zum inneren Parteistreit. Berlin, Singer, 1915. 38 S. — *216, 217, 238.*

*„The Daily Citizen", London. — *152, 250.*

*„The Daily Herald", London. — *152, 250.*

www.dacoromanica.ro

„*The Daily Telegraph*", London, 1915, May 5, p. 6. — *223*, *231*.

**David*, *E. Die Sozialdemokratie im Weltkrieg*. Berlin, Singer, 1915. 192 S. — *258*, *277—281*, *290*.

— *Sozialdemokratie und Vaterlandsverteidigung*. Rede des Reichstagsabgeordneten Dr. Eduard David, gehalten am 6. März 1915 in Bielefeld. [Berlin], Buchh. „Vorwärts", [1915]. 32 S. — *214*.

— *Sozialismus und Landwirtschaft*. Bd. I. Die Betriebsfrage. Berlin, Verl. der Sozialistischen Monatshefte, 1903. 703 S. — *277*.

**Delaisi*, *F. La Guerre qui vient*. Paris, „Guerre Sociale", 1911. 48 p. — *216*.

„*Deutsch-Französische Jahrbücher*", Paris, 1844, Lfrg. 1—2, S. 36—40, 71—85, 182—214. — *47—48*.

Die deutsche Partei und der Krieg. — „Berner Tagwacht", 1914, Nr. 254, 30. Oktober, S. 1. — *36*.

Una dichiarazione di principio. [Rezoluţie adoptată la Conferinţa socialistă italo-elveţiană de la Lugano]. — „Avanti !", Milano, 1914, N. 268, 28 Settembre, p. 4. Sub titlul comun : La conferenza a Lugano fra socialisti svizzeri e italiani. — *23*.

**Dumas*, *Ch. La Paix que nous voulons*. Paris, Rivière, 1915. 36 p. — *213*.

„*L'Écho de Paris*". — *176*.

„*The Economist*", London. — *191*.

— 1915, v. LXXX, No. 3,729, February 13, p. 262—263. — *191*, *192*.

— 1915, v. LXXX, No. 3,735, March 27, p. 614—615. — *191—192*.

— 1915, v. LXXX, No. 3,740, May 1, p. 846—847. — *231*.

Engels, *F. Die Bauernfrage in Frankreich und Deutschland*. — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1894—1895, Jg. XIII, Bd. I, Nr. 10, S. 292—306. — *74—75*.

— *[Brief an K. Marx]*. 5. Februar 1851. — În : Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx. 1844 bis 1883. Hrsg. von A. Bebel und E. Bernstein. Bd. 1. Stuttgart, Dietz, 1913, S. 134—137. — *76—77*.

— *[Brief an K. Marx]*. 17. Dezember 1857. — Ibidem, Bd. 2, S. 217—219. — *76—77*.

— *[Brief an K. Marx]*. 7. Oktober 1858. — Ibidem, S. 289—291. — *76—77*.

www.dacoromanica.ro

*— *[Brief an K. Marx].* 8. April 1863. — Ibidem, Bd. 3, S. 124—125. — *76—77.*

*— *[Brief an K. Marx].* 11. Juni 1863. — Ibidem, S. 133—134. — *79.*

— *[Brief an K. Marx].* 24. November 1863. — Ibidem, S. 146—147. — *79.*

*— *[Brief an K. Marx].* 4. September 1864. — Ibidem, S. 179—181. — *79.*

— *[Brief an K. Marx].* 27. Januar 1865. — Ibidem, S. 209—210. — *78.*

— *[Brief an K. Marx].* 5. Februar 1865. — Ibidem, S. 216—218. — *78—79.*

— *[Brief an K. Marx].* 22. Oktober 1867. — Ibidem, S. 417—419. — *79.*

*— *[Brief an K. Marx].* — 6. Dezember 1867. — Ibidem, S. 437. — *79.*

— *[Brief an K. Marx].* 19. November 1869. — Ibidem, Bd. 4, S. 208—213. — *76—77.*

*— *[Brief an K. Marx].* 15. August 1870. — Ibidem, S. 318—321. — *119.*

— *[Brief an K. Marx].* 20. August 1879. Ibidem, S. 418. — *79.*

— *[Brief an K. Marx].* 9. September 1879. — Ibidem, S. 421—423. — *79.*

— *[Brief an K. Marx].* 11. August 1881. — Ibidem, S. 432—433. — *76—77.*

— *Ludwig Feuerbach und der Ausgang der klassischen deutschen Philosophie.* Revidierter Sonderabdruck aus der „Neuen Zeit". Mit Anhang : Karl Marx über Feuerbach vom Jahre 1845. Stuttgart, Dietz, 1888. VII, 72 S. — *52.*

Erklärung. — „Vorwärts", Berlin, 1914. Nr. 247, 10. September. Unterhaltungsblatt des „Vorwärts", Nr. 179, S. [3]. — *9.*

Die Eroberung der staatlichen Macht und die Bündnisse mit bürgerlichen Parteien. [Rezoluţie adoptată la Congresul de la Paris al Internaţionalei a II-a]. — În : Internationaler Sozialistenkongress zu Paris. 23. bis 27. September 1900. Berlin, Buchh. „Vorwärts", 1900, S. 16—18. — *123.*

Feuerbach, L. Grundsätze der Philosophie der Zukunft. Zürich — Winterthur, 1843. IV, 84 S. — *46—47.*

— *Vorlesungen über das Wesen der Religion.* Nebst Zusätzen und Anmerkungen. Leipzig, Wigand, 1851. VIII, 463 S. — *236.*

www.dacoromanica.ro

— *Das Wesen des Christentums.* Leipzig, Wigand, 1841. XII, 450 S. — *46—47.*

Financial arrangements and the war debts of Europe. — „The Economist", London, 1915, v. LXXX, No. 3,729, February 13, p. 262—263. — *191, 192.*

„*Finanz-Archiv*", Stuttgart — Berlin, 1915, Jg. 32, Bd. 1, S. 125—133. — *233.*

Fischer, R. „*Vandalen*". — „Volksrecht", Zürich, 1914, Nr. 206, 5. September, S. 1. — *369, 370.*

„*Frankfurter Zeitung*", 1914, Nr. 254, 13. September. 1. Morgenblatt, S. 1. — *372.*

Friedenssehnsucht. — „Berner Tagwacht", 1915, Nr. 73, 29. März, S. 1. — *303, 305.*

Friedliche Annäherungen zwischen den Schützengräben verboten. — „Berner Tagwacht", 1915, Nr. 5, 8. Januar, S. 1—2. Sub titlul comun : Zur Kriegslage. — *179.*

Gesetz gegen die gemeingefährlichen Bestrebungen der Sozialdemokratie. Vom 21. Oktober 1878. — „Reichsgesetzblatt", Berlin, 1878, Nr. 34, S. 351—358. — *79, 94, 256.*

*„*Il Giornale d'Italia*", Roma, 1915, N. 63, 4 Marzo. — *352.*

**Golay, P. Le Socialisme qui meurt et le Socialisme qui doit renaître.* Conférence donnée à la Maison du Peuple de Lausanne, le 11 mars 1915. Lausanne, 1915. 22 p. — *326.*

Gorter, H. Het Imperialisme, de Wereldoorlog en de Sociaal-Democratie. Amsterdam, Brochurehandel Sociaal-Democratische Partij, [1914]. 116 p. — *184, 327.*

**„Gothaer Volksblatt"*, 1915, Nr. 8, 9. Januar. Beilage zum „Gothaer Volksblatt", S. [2]. — *154.*

Haenisch, K. Der deutsche „Verrat" an der Internationale. — „Hamburger Echo", 1914, Nr. 286, 8. Dezember, S. 1—2. — *115.*

„*Hamburger Echo*", 1914, Nr. 211, 10. September, S. 1—2. — *9, 370.*

— 1914, Nr. 286, 8. Dezember, S. 1—2. — *115.*

Harms, B. Probleme der Weltwirtschaft — vezi Harms, B. Volkswirtschaft und Weltwirtschaft.

— *Volkswirtschaft und Weltwirtschaft.* Versuch der Begründung einer Weltwirtschaftslehre. Mit zwei litogr. Taf. Jena, Fischer, 1912. XV,

www.dacoromanica.ro

495 S. (Probleme der Weltwirtschaft. Schriften des Instituts für Seeverkehr und Weltwirtschaft an der Universität Kiel. Hrsg. von B. Harms. VI). — *231.*

Heine, W. Die deutsche Sozialdemokratie im deutschen Volk. — „Sozialistische Monatshefte", Berlin, 1915, Bd. 2, Hft. 13, 8. Juli, S. 628—636. — *339.*

*„*Hochland*", München, 1915, Hft. 8, S. 176—189. — *385.*

Hübner, O. Geographisch-statistische Tabellen aller Länder der Erde. Fortgeführt und ausgestaltet von F. Juraschek. 63. umgearb. Ausgabe für das Jahr 1914. Frankfurt a. M., Keller, 1914. XV, 155 S. — *316—317.*

„*L'Humanité*", Paris. — *297.*

— 1914, N. 3788, 31 août, p. 1. — *370.*

*— 1914, N 3794, 6 septembre, p. 1. — *9, 371.*

*— 1914, N 3808, 20 septembre, p. 2. — *37, 369.*

— 1914, N 3827, 9 octobre, p. 1. — *36, 251, 344, 370.*

Der Imperialismus. [Rezoluţie adoptată la Congresul de la Chemnitz al Partidului social-democrat din Germania]. — În : Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten in Chemnitz vom 15. bis 21. September 1912. Berlin, Singer, 1912, S. 529—530, la rubrica : Anhang. — *213, 238, 239, 380.*

Internaţionalăt i voinata. — „Novo Vreme" Sofia, 1915, Nr. 3, 15 fevruari, p. 65—70. — *250.*

Die Internationale. — „Berner Tagwacht", 1915, Nr. 101, 3. Mai, S. 2—3. — *195, 215.*

„*Die Internationale*", Berlin. — *195, 196, 215, 242, 341, 380.*

*— 1915, Hft. 1, 15. April, S. 1—10, 41—54, 60—70. — *238, 242, 253, 264, 341.*

„*Internationale Korrespondenz*", Berlin. — *353.*

Invisible et présente. — „Le Temps", Paris, 1915, N 19583, 17 février, p. 1. — *176.*

Jaurès, J. L'Armée nouvelle. Paris, Rouff, [1911]. 686 p. (L'organisation socialiste de la France). — *368.*

„*Journal des Débats Politiques et Littéraires*", Paris, 1915, N 1097, 19 février, p. 251—252. — *176.*

www.dacoromanica.ro

„*Journal of the Royal Statistical Society*", London, 1911, v. LXXIV, part II, January, p. 167—187. — *231.*

Der Kampf gegen den Zarismus. — „Vorwärts", Berlin, 1914, Nr. 209, 3. August, S. 1. Sub titlul comun : Die eisernen Würfel rollen ! — *369*

Kautsky, K. Allerhand Revolutionäres. — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1903—1904, Jg. 22, Bd. 1, Nr. 19, S. 620—627. — *239.*

*— *Die Internationalität und der Krieg.* Berlin, Singer, 1915. 40 S. — *181, 182—184, 185, 259—261, 293, 339—341.*

— *Krieg und Frieden.* (Betrachtungen zum Maifeier). — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 30, 28. April, S. 97—107. — *182.*

— *Nationalstaat, Imperialistischer Staat und Staatenbund.* Nürnberg, 1915. 80 S. — *229—230, 231—233, 234—236, 237, 239.*

*— *Nochmals unsere Illusionen.* Eine Entgegnung. — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1915, Jg. 33, Bd. 2, Nr. 9, 28. Mai, S. 264—275. —*239—240, 242—243, 244—246.*

*— *Die Sozialdemokratie im Kriege.* — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1914, Jg. 33, Bd. 1, Nr. 1, 2. Oktober, S. 1—8. — *23—24, 38, 99—100, 179, 180, 215, 219, 223, 224, 225, 227, 288, 322, 368.*

— *Der Weg zur Macht.* Politische Betrachtungen über das Hineinwachsen in die Revolution. Berlin, Buchh. „Vorwärts", 1909. 104 S. — *29, 97—99, 100, 101, 123, 142—144, 233, 236, 372.*

*— *Zwei Schriften zum Umlernen.* — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1915, Jg. 33, Bd. 2, Nr. 5, 30. April, S. 138—146. — *228—229, 230, 231.*

Keine „internationale Friedenspropaganda". — „Arbeiter-Zeitung". Morgenblatt, Wien, 1915, Nr. 176, 27. Juni, S. 3. — *300—301.*

„*Klassenkampen*", Kristiania, 1916, Nr. 1, 8 januar, s. 2—3 ; Nr. 2, 15 januar, s. 2—3. — *312.*

„*Kreuz-Zeitung*" — *vezi* „Neue Preussische Zeitung",

„*Labour Leader*", Manchester — London — Glasgow. — *268.*

— [London], 1915, No. 1, January 7, p. 1. — *179.*

— London, 1915, No. 7, February 18, p. 4. — *158—159.*

**Leder, Z., Senenbaum, I. et Kon, M. Socialistes Polonais engagés dans l'Armée Française.* — „L'Humanité", Paris, 1914, N 3808, 20 septembre, p. 2, la rubrica : La vie à Paris. — *37, 369.*

www.dacoromanica.ro

*[Legien, C.] *Warum müssen die Gewerkschaftsfunktionäre sich mehr am inneren Parteileben beteiligen?* (Ein Vortrag von C. Legien in der Versammlung der Gewerkschaftskommission Berlins und Umgegend am 27. Januar 1915). Berlin, 1915. 47 S. — *256—258, 259—260.*

„*Leipziger Volkszeitung*", 1914, Nr. 165, 21. Juli. 2. Beilage zu Nr. 165 „Leipziger Volkszeitung", S. 2. — *350.*

— 1914, Nr. 174, 31. Juli. 1. Beilage der „Leipziger Volkszeitung", S. [1]. — *369.*

*— 1915, Nr. 139, 19. Juni, S. 1—2. — *265, 296—298.*

[Lenin, W. I.] Eine Erwiderung. — „Leipziger Volkszeitung", 1914, Nr. 165, 21. Juli. 2. Beilage zu Nr. 165 „Leipziger Volkszeitung", S. 2. Semnat: Die Redaktion der Prawda. — *350.*

[Lénine, V. I. et Zinowieff, G. E.] Le socialisme et la guerre. (Point de vue du PSDO de Russie sur la guerre). Genève, Réd. du „Social-Démocrate", 1916. 77 p. (Parti social démocrate ouvrier de Russie). Sub titlu autori: G. Zinowieff et. N. Lénine. — *312.*

— *Socialisme og Krig.* — „Klassenkampen", Kristiania, 1916, Nr. 1, 8 januar, s. 2—3; Nr. 2, 15 januar, s. 2—3. Înaintea titlului autori: G. Zinowjew og N. Lenin. — *312.*

— *Sozialismus und Krieg.* (Stellung der S.-D. A.-P. Russlands zum Kriege). F. l., 1915, 36 S. (S.-D. A.-P.). Sub titlu autori: G. Zinowjew und N. Lenin. — *312.*

Lensch, P. Die deutsche Sozialdemokratie und der Weltkrieg. Eine politische Studie. Berlin, Singer, 1915. 64 S. — *219, 226.*

„*Lichtstrahlen*", Berlin. — *195—196, 341.*

Liebknecht, K. [Ein Brief dem „Vorwärts"]. — „Bremer Bürger-Zeitung", 1914, Nr. 251, 27. Oktober, S. 3. Sub titlul comun: Umschau. — *36, 370.*

— *Ein kräftiger Mahnruf.* — „Berner Tagwacht", 1915, Nr. 123, 31. Mai, S. 1. — *253, 341, 385.*

Lucas, C. P. Greater Rome and greater Britain. Oxford, Clarendon Press, 1912, 184 p. — *248.*

**Luxemburg, R. Der Wiederaufbau der Internationalen.* — „Die Internationale", Berlin, 1915, Hft. 1, 15. April, S. 1—10. — *237, 242, 264, 341.*

Manifest der Internationale zur gegenwärtigen Lage, [angenommen auf dem Ausserordentlichen Internationalen Sozialistenkongress zu Basel]. — In: Ausserordentlicher Internationaler Sozialistenkon-

www.dacoromanica.ro

gress zu Basel am 24. und 25. November 1912. Berlin, Buchh. „Vorwärts", 1912, S. 23—27. — *19—20, 22, 24, 33, 39, 100, 118, 121, 123, 128, 162, 183, 184, 185, 194, 201, 203, 205, 206, 211—212, 214—215, 216, 217—218, 219, 221, 222, 229—230, 238—239, 261, 280, 284, 288, 308, 321—322, 323, 326, 327, 366, 368, 373, 380, 388.*

**Un manifeste des partis socialistes belge et français à l'Internationale.* — „L'Humanité", Paris, 1914, N. 3794, 6 septembre, p. 1. — *9, 371.*

Marx, K. und Engels, F. Die heilige Familie oder Kritik der kritischen Kritik. Gegen Bruno Bauer und Konsorten. — În : Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. II. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Juli 1844 bis November 1847. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 63—326. — *51, 52.*

— *Manifest der Kommunistischen Partei.* London, „Bildungs-Gesellschaft für Arbeiter", 1848. 30 S. — *48.*

Marx, K. Aus der Rheinischen Zeitung. — În : Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. I. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von März 1841 bis März 1844. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 169—328. — *47.*

— *Bilanz der preussischen Revolution.* — În : Aus dem literarischen Nachlass von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 206—229. — *78.*

— *[Brief an F. Engels]*, 16. April 1856. — În : Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx. 1844 bis 1883. Hrsg. von A. Bebel und E. Bernstein. Bd. 2. Stuttgart, Dietz, 1913, S. 106—108. — *45, 78—79.*

— *[Brief an F. Engels]*. 2. August 1862. — Ibidem, Bd. 3, S. 77—82. — *69.*

*— *[Brief an F. Engels]*. 9. August 1862. — Ibidem, S. 86—87. — *69.*

*— *[Brief an F. Engels]*. 9. April 1863. — Ibidem, S. 125—127. — *76—77.*

— *[Brief an F. Engels]*. 12. Juni 1863. — Ibidem, S. 135—136. — *79—80.*

— *[Brief an F. Engels]*. 10. Dezember 1864. — Ibidem, S. 203—206. — *79—80.*

— *[Brief an F. Engels]*. 3. Februar 1865. — Ibidem, S. 214—216. — *79—80.*

www.dacoromanica.ro

— *[Brief an F. Engels].* 11. Februar 1865. — Ibidem, S. 223—224. — *78—79.*

— *[Brief an F. Engels].* 18. Februar 1865. — Ibidem, S. 229—231. — *79—80.*

— *[Brief an F. Engels].* 2. April 1866. — Ibidem, S. 304—306. — *76—78.*

— *[Brief an F. Engels].* 7. Juli 1866. — Ibidem, S. 329—332. — *56.*

*— *[Brief an F. Engels].* 12. Dezember 1866. — Ibidem, S. 355—356. — *52—53.*

*— *[Brief an F. Engels].* 17. Dezember 1867. — Ibidem, S. 440—441. — *79—80.*

— *[Brief an F. Engels].* 8. Januar 1868. Ibidem, Bd. 4, S. 5. — *55.*

— *[Brief an F. Engels].* 23. Juli 1877. — Ibidem, S. 396—398. — *79—80.*

— *[Brief an F. Engels].* — 1. August 1877. — Ibidem, S. 404—407. — *79—80.*

— *[Brief an F. Engels].* 10. September 1879. — Ibidem, S. 423—424. — *79—80.*

— *[Brief an A. Ruge].* September 1843. — „Deutsch-Französische Jahrbücher", Paris, 1844, Lfrg. 1—2, S. 36—40. — *46—48.*

— *Der Bürgerkrieg in Frankreich.* Adresse des Generalrats der Internationalen Arbeiter-Assoziation an alle Mitglieder in Europa und den Vereinigten Staaten. Sonderabdr. aus dem „Volksstaat". Leipzig, Exped. des „Volksstaates", 1871. 52 S. — *49.*

— *Herr Vogt.* London, Petsch, 1860. VI, 191 S. — *49.*

— *Das Kapital.* Kritik der politischen Ökonomie. Bd. I. Buch I: Der Produktionsprozess des Kapitals. Hamburg, Meissner, 1867. XII, 784 S. — *49.*

*— *Das Kapital.* Kritik der politischen Ökonomie. Bd. I. Buch I: Der Produktionsprozess des Kapitals. 2. Aufl. Hamburg, Meissner, 1872. 830 S. — *69, 70, 71—72, 73—74.*

*— *Das Kapital.* Kritik der politischen Ökonomie. Bd. III. T. 2. Buch III: Der Gesamtprozess der kapitalistischen Produktion. Kapitel XXIX bis LII. Hrsg. von F. Engels. Hamburg, Meissner, 1894. IV, 422 S. — *69—70, 71.*

— *Rechtfertigung des Korrespondenten von der Mosel.* — „Rheinische Zeitung für Politik, Handel und Gewerbe", Köln, 1843, Nr. 15, 15. Januar, S. 1—2; Nr. 17, 17. Januar, S. 1; Nr. 18, 18. Januar, S. 1—2; Nr. 19, 19. Januar, S. 1—2; Nr. 20, 20. Januar, S. 1. — *47.*

www.dacoromanica.ro

— *Zur Judenfrage.* — „Deutsch-Französische Jahrbücher", Paris, 1844, Lfrg. 1—2, S. 182—214. — *47—48.*

— *Zur Kritik der Hegel'schen Rechts-Philosophie.* Einleitung. — Ibidem, S. 71—85. — *47—48.*

— *Zur Kritik der politischen Ökonomie.* Hft. 1. Berlin, Duncker, 1859. VIII, 170 S. — *49.*

**Mehring, F. Erinnerungen aus dem Kriegsjahre 1870.* Ein Wort zum Burgfrieden. — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1914, Jg. 33, Bd. 1, Nr. 1, 2. Oktober, S. 9—17. — *99.*

— *Ein Protest.* — „Vorwärts", Berlin, 1914, Nr. 250, 13. September. Beilage des „Vorwärts" Berliner Volksblatt, S. [2], la rubrica : Aus der Partei. — *9, 36, 38, 370, 371.*

— *Unsere Altmeister und die Instanzenpolitik.* — „Die Internationale", Berlin, 1915, Hft. 1, 15. April, S. 60—70. — *242.*

Der Militarismus und die internationalen Konflikte. [Rezoluţie adoptată la Congresul de la Stuttgart al Internaţionalei a II-a]. — În : Internationaler Sozialistenkongress zu Stuttgart. 18. bis 24. August 1907. Berlin, Buchh. „Vorwärts", 1907, S. 64—66. — *19—20, 33, 39, 100, 184, 185, 194, 201, 203, 205—206, 211—212, 262, 321—322, 368, 371, 380.*

Monitor. Die Sozialdemokratie und der Weltkrieg. — „Preussische Jahrbücher", Berlin, 1915, Bd. 160, April bis Juni, S. 30—53. — *253, 345—346.*

**Morel, E. D. The outbreak of the War.* F.l., f.a., 18 p. — *268—269.*

Namen- und Sachregister. Ausgearbeitet von M. Beer (London) und ergänzt von Ed. Bernstein. — În : Der Briefwechsel zwischen F. Engels und K. Marx. 1844 bis 1883. Hrsg. von A. Bebel und E. Bernstein. Bd. 4. Stuttgart, Dietz, 1913, S. 507—536. — *362, 364.*

„*Die Nationalliberale Korrespondenz*", Berlin. — *300—301.*

„*Neue Preussische Zeitung*", Berlin. — *372.*

„*Neue Rheinische Zeitung*", Köln. — *48.*

„*Die Neue Zeit*", Stuttgart. — *11, 243.*

— 1894—1895, Jg. XIII, Bd. I, Nr. 10, S. 292—306. — *74—75.*

— 1903—1904, Jg. 22, Bd. 1, Nr. 19, S. 620—627. — *239.*

— 1911, Jg. 29, Bd. 2, Nr. 30, 28. April, S. 97—107. — *182.*

*— 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 18, 31. Juli, S. 793—796. — *38, 369.*

www.dacoromanica.ro

*— 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 19, 21. August, S. 841—843. — *38, 368.*

*— 1914, Jg. 33, Bd. 1, Nr. 1, 2. Oktober, S. 1—8, 9—17. — *23—24, 38, 99—100, 179, 180, 215, 219, 224, 225, 226, 227, 288, 322, 368.*

*— 1915, Jg. 33, Bd. 2, Nr. 5, 30. April, S. 138—146. — *228—229, 230, 231, 232.*

*— 1915, Jg. 33, Bd. 2, Nr. 9, 28. Mai, S. 264—275. — *238—240, 241—243, 244—246.*

„*Neue Wege, Blätter für religiöse Arbeit*", Zürich, 1914, September. — *93—94.*

„*The New Statesman*", London. — *267.*

„*Novo Vreme*", Sofia, 1915, No. 3, 15 fevruari, p. 65—70. — *250.*

„*Norddeutsche Allgemeine Zeitung*", Berlin. — *300—301*

Eine notwendige Erklärung. — „Hamburger Echo", 1914, Nr. 211, 10. September, S. 1—2. — *9, 370.*

The objects of the war. — „The Economist", London, 1915, v. LXXX, No. 3, 735, March 27, p. 614—615. — *191—193.*

Oppenheimer, F. Neu-Rom und Neu-Karthago. — „Frankfurter Zeitung", 1914, Nr. 254, 13. September. 1. Morgenblatt, S. 1. — *372.*

Paish, G. Great Britain's Capital Investments in Individual Colonial and Foreign Countries. — „Journal of the Royal Statistical Society", London, 1911, v. LXXIV, part II, January, p. 167—187. — *231.*

**[Pannekoek, A.] Sozialistische Friedensbedingungen.* — „Berner Tagwacht", 1915, Nr. 73, 29. März, S. 1 ; Nr. 75, 31. März, S. 1. Semnat : A. P. — *303, 304.*

*— *Der Zusammenbruch der Internationale.* — „Berner Tagwacht", 1914, Nr. 245, 20. Oktober, S. 1 ; Nr. 246, 21. Oktober, S. 1 ; Nr. 247, 22. Oktober, S. 1. — *36, 102.*

Parteipflichten! — „Volksblatt", Halle, 1914, Nr. 220, 19. September, S. 2—3. — *371.*

„*Preussische Jahrbücher*", Berlin, 1915, Bd. 160, April bis Juni, S. 30—53. — *253, 346.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, „Vorwärts", 1891. 368 S. — *314.*

www.dacoromanica.ro

„*Reichsgesetzblatt*", Berlin, 1878, Nr. 34, S. 351—358. — *79*, *94*, *256*.

„*Rheinische Zeitung für Politik, Handel und Gewerbe*", Köln. — *47*.

— 1843, Nr. 15, 15. Januar, S. 1—2 ; Nr. 17, 17. Januar, S. 1 ; Nr. 18, 18. Januar, S. 1—2 ; Nr. 19, 19. Januar, S. 1—2 ; Nr. 20, 20. Januar, S. 1. — *47*.

Rien de Trop. — „Le Temps", Paris, 1915, N 19582, 16 février, p. 1. — *176*.

[Riezler, K.] Grundzüge der Weltpolitik in der Gegenwart. Stuttgart — Berlin, Deutsche Verlags-Anstalt, 1913. XIII, 252 S. Înaintea titlului autor : Ruedorffer, J. J. — *248*.

Sartorius von Waltershausen, A. Das volkswirtschaftliche System der Kapitalanlage im Auslande. Berlin, Reimer, 1907. 442 S. — *248*.

Schultze, E. Das französische Kapital in Russland. — „Finanz-Archiv", Stuttgart — Berlin, 1915, Jg. 32, Bd. 1, S. 125—133. — *233*.

Die Sicherung des Weltfriedens. [Rezoluție adoptată la Congresul de la Copenhaga al Internaționalei a II-a]. — În : Internationaler Sozialistenkongress zu Kopenhagen. 28. August bis 3. September 1910. Berlin, Buchh. „Vorwärts", 1910, S. 34—35. — *19*, *33*, *205—206*.

**Sinclair, U. A manifesto against it*. An Appeal to the Socialist Movement. — În : Sinclair, U. and Blatchford, R. Socialism and War. London, Clarion, [1915], p. 1—10. (Pass on pamphlets. No. 27. Id.). — *270*, *271*.

**Sinclair, U. and Blatchford, R. Socialism and War*. London, Clarion, [1915]. 16 p. (Pass on pamphlets. No. 27. Id.). — *270—272*.

„*Le Socialisme*", Paris. — *244*.

I socialisti russi non hanno votato crediti per la guerra. — „Avanti !", Milano, 1914, N. 241, 1 Settembre, p. 1. — *34*.

Socialists of Allied Countries Meet. — „Labour Leader", [London], 1914, No. 7, February 18, p. 4, la rubrica : Rewiew of the week. — *158—159*.

Some armament profits. — „The Economist", London, 1915, v. LXXX, No. 3,740, May 1, p. 846—847. — *231*.

Die sozialdemokratische Fraktionspolitik unter Polizeischutz. — „Berner Tagwacht", 1915, Nr. 9, 13. Januar, S. 3, la rubrica : Parteinachrichten. — *154—155*.

www.dacoromanica.ro

*Die sozialdemokratische Fraktionspolitik unter Polizeischutz. — „Gothaer Volksblatt", 1915, Nr. 8, 9. Januar. Beilage zum „Gothaer Volksblatt", S. [2], la rubrica: Aus der Partei. — *154.*

„Sozialistische Monatshefte", Berlin. — *2—5, 19, 151, 249, 277, 372.*

— 1914, Bd. 2, Hft. 16, 13. August, S. 1023—1027. — *370.*

— 1915, Bd. 2, Hft. 13, 8. Juli, S. 628—636. — *340.*

Ströbel, H. Aus den Parlamenten. — „Die Internationale", Berlin, 1915, Hft. 1, 15. April, S. 41—54. — *253—254.*

Supan, A. Die territoriale Entwicklung der Europäischen Kolonien. Mit einem kolonialgeschichtlichen Atlas von 12 Karten und 40 Kärtchen im Text. Gotha, Perthes, 1906. XI, 344 S. — *316—317.*

„Le Temps", Paris, 1915, N 19582, 16 février, p. 1. — *176.*

— 1915, N 19583, 17 février, p. 1. — *176.*

Trades' Unions. Their past, present, and future. [Rezoluţie adoptată la Congresul de la Geneva al Internaţionalei I]. — În: The International Working Men's Association. Resolutions of the Congress of Geneva, 1866, and the Congress of Brussels, 1868. London, Lane, [1869], p. 8—9. Sub titlul comun: Resolutions of First Congress Assembled at Geneva, September, 1866. — *364.*

**Trotzky, L. Der Krieg und die Internationale.* F.l., „Borba" („Der Kampf"), [1914]. 126 S. — *147—148, 149.*

Ultimatum. — „Vorwärts", Berlin, 1914, Nr. 200, 25. Juli, S. 1. Sub titlul comun: Krieg? — *359.*

Vaillant, E. Formalistes doctrinaires. — „L'Humanité", Paris, 1914, N 3827, 9 octobre, p. 1. — *36, 251, 344, 370.*

Verdächtige Tyrannentöter! — „Leipziger Volkszeitung", 1914, Nr. 174, 31. Juli. 1. Beilage der „Leipziger Volkszeitung", S. [1]. — *369.*

„Volksblatt", Halle, 1914, Nr. 220, 19. September, S. 2—3. — *371.*

„Volksrecht", Zürich. — *251, 383.*

— 1914, Nr. 206, 5. September, S. 1. — *369, 370.*

— 1914, Nr. 211, 11. September, S. 1. — *10, 39, 371.*

— 1915, Nr. 97, 27. April, S. [4]. — *384.*

www.dacoromanica.ro

Von der russischen Sozialdemokratie im Auslande. — „Berner Tagwacht", 1914, Nr. 291, 12. Dezember, S. 3. — *116.*

„*Vorwärts*", Berlin. — *29—30, 37, 296, 301, 372.*

— 1895, Nr. 76, 30. März, S. 1—2. — *98.*

— 1914, Nr. 200, 25. Juli, S. 1. — *369.*

— 1914, Nr. 209, 3. August, S. 1. — *369.*

— 1914, Nr. 211, 5. August. 1. Beilage des „Vorwärts", S. 1. — *1—2, 370.*

*— 1914, Nr. 227, 21. August. Unterhaltungsblatt des „Vorwärts", Nr. 162, S. [2]. — *372.*

— 1914, Nr. 232, 26. August, S. [1—2]. — *370.*

— 1914, Nr. 247, 10. September. Unterhaltungsblatt des „Vorwärts", Nr. 179, S. [3]. — *9.*

— 1914, Nr. 249, 12. September. Bezirks-Beilage des „Vorwärts" für Norden-Osten, S. [1]. — *370.*

— 1914, Nr. 250, 13. September. Beilage des „Vorwärts" Berliner Volksblatt, S. [2]. — *9, 36, 38, 370, 371.*

— 1914, Nr. (265—267) 268, 1. Oktober, S. 1. — *29—30, 245.*

W. C. Modell 70. — „Vorwärts", Berlin, 1914, Nr. 227. 21. August. Unterhaltungsblatt des „Vorwärts", Nr. 162, S. [2], la rubrica : Kleines Feuilleton. — *372.*

**[Wendel, H.] Europa in Feuersgefahr.* — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 18, 31. Juli, S. 793—796. — *369.*

*— *Jaurès.* — „Die Neue Zeit", Stuttgart, 1914, Jg. 32. Bd. 2, Nr. 19, 21. August, S. 841—843. — *38, 368.*

Wie man heute Revolutionen macht. — „Vorwärts", Berlin, 1895, Nr. 76, 30. März, S. 1—2. — *98—99.*

Die zertrümmerte Internationale. — „Bremer Bürger-Zeitung", 1914, Nr. 211, 10. September, S. 1. — *9, 38, 371.*

Zibordi, G. Il Socialismo europeo e il Socialismo italiano. — „Avanti !", Milano, 1914, N. 242, 2 Settembre, p. 2. Sub titlul comun : Intorno alla guerra. — *9, 10—11.*

Zwei Internationalen. — „Volksrecht", Zürich, 1914, Nr. 211, 11. September, S. 1. — *9, 38, 371.*

www.dacoromanica.ro

INDICE DE NUME

A

A. P. — *vezi* Pannekoek Anthony.

Adler, Viktor (1852—1918) — unul dintre organizatorii şi liderii social-democraţiei austriece ; la începutul activităţii sale politice a fost radical burghez, iar de la mijlocul deceniului al 9-lea al secolului trecut a luat parte la mişcarea muncitorească. În 1886 Adler a fondat ziarul „Die Gleichheit" ; începînd din 1889 a fost redactor al organului central al social-democraţiei austriece „Arbeiter-Zeitung". În ultimele două decenii ale secolului trecut a întreţinut legături cu F. Engels, dar curînd după moartea acestuia a alunecat spre reformism, devenind unul dintre conducătorii oportunismului. În timpul războiului imperialist mondial, Adler s-a situat pe poziţii centriste, a propovăduit „pacea între clase" şi a combătut acţiunile revoluţionare ale clasei muncitoare. În 1918, după instaurarea republicii burgheze în Austria, a fost cîtva timp ministru al afacerilor externe. — *103, 339, 367.*

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menşevismului. În 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii". Începînd din 1900 a fost membru al redacţiei ziarului „Iskra". După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a manifestat ca menşevic activ. În 1905 a lansat ideea oportunistă a convocării unui „congres muncitoresc" pe care îl opunea partidului proletariatului. În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar a fost unul dintre conducătorii lichidatorilor şi a făcut parte din redacţia ziarului „Golos Soţial-Demokrata", organ al menşevicilor lichidatori ; în 1912 a participat la Blocul antipartinic din august. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd şi a sprijinit guvernul provizoriu burghez. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă ; în emigraţie a făcut propagandă pentru intervenţia armată împotriva

www.dacoromanica.ro

Rusiei Sovietice. — *115, 120, 121—124, 149, 165, 166, 177, 188, 196, 198, 203, 214, 216, 221, 243, 275, 294—295, 297, 335, 346, 385.*

Aleksinski, G. A. (n. 1879) — la începutul activității sale politice a fost social-democrat. În perioada revoluției din 1905—1907 a aderat la bolșevici. În anii reacțiunii a fost otzovist, unul dintre organizatorii grupului antipartinic „Vpered". În timpul războiului imperialist mondial s-a manifestat ca un social-șovinist; a colaborat la o serie de ziare burgheze. În 1917 s-a alăturat grupului „Edinstvo", înființat de Plehanov, situîndu-se pe o poziție contrarevoluționară. În iulie 1917 a confecționat, împreună cu serviciul de contraspionaj militar, niște documente false, care calomniau pe V. I. Lenin și pe bolșevici. În aprilie 1918 a fugit peste granită. În emigrație s-a alăturat taberei ultrareacționare. — *37, 125, 187, 250, 294, 298, 351, 353.*

Alexandru al II-lea (Romanov) (1818—1881) — împărat al Rusiei (1855—1881). — *314, 323.*

An — vezi Jordania, N. N.

Aveling, Eduard (1851—1898) — socialist, scriitor și publicist englez; soțul fiicei lui Marx — Eleanor. Darwinist și ateu, la începutul deceniului al 8-lea a aderat la mișcarea radicală a „libercugetătorilor". Cunoscîndu-i la scurtă vreme după aceea pe Marx și Engels, a devenit marxist. La sfîrșitul deceniului al 9-lea și în primii ani ai ultimului deceniu a fost unul dintre organizatorii mișcării de masă a muncitorilor necalificați și șomerilor și ai unirii lor în așa-zisele noi trade-unionuri de masă. În 1893—1895 a făcut parte din Partidul laburist independent. A fost unul din traducătorii volumului I al „Capitalului" lui Marx și ai lucrării „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință" a lui Engels în limba engleză. A scris lucrări de propagandă a marxismului și darwinismului, precum și în problemele mișcării muncitorești. — *50.*

Aveling, Eleanor — vezi Marx-Aveling, Eleanor.

B

Badaev, A. E. (1883—1951) — bolșevic, de profesiune muncitor lăcătuș, ulterior a deținut funcții de conducere în aparatul de stat și de partid. A intrat în P.M.S.D.R. în 1904; a desfășurat muncă de partid la Petersburg. Deputat în Duma a IV-a de stat din partea muncitorilor din gubernia Petersburg, a făcut parte din fracțiunea bolșevică din Dumă; paralel cu activitatea în Dumă a desfășurat o intensă activitate revoluționară în afara ei; a colaborat la ziarul bolșevic „Pravda". În noiembrie 1914, împreună cu ceilalți deputați bolșevici, a fost arestat pentru activitatea revoluționară îndreptată împotriva războiului imperialist, iar în 1915 a fost deportat în ținutul Turuhan. După revoluția burghezo-democratică din februa-

www.dacoromanica.ro

rie 1917 a luat parte activă la munca organizației bolșevice din Petrograd. După Revoluția Socialistă din Octombrie a avut munci de conducere pe linie de partid, de stat și în economie. Începînd din 1925 a fost membru al Comitetului Central. În anii 1938—1943 a fost președintele Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.F.S.R. și vicepreședintele Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. — *167*, *338*.

Bakunin, M. A. (1814—1876) — unul dintre ideologii narodnicismului și anarhismului. Începînd din 1840 a trăit în străinătate, a participat la revoluția din 1848—1849 din Germania. A făcut parte din Internaționala I, în care s-a manifestat ca un dușman inveterat al marxismului. Bakunin nega orice stat, inclusiv dictatura proletariatului ; neînțelegînd rolul istoric mondial al proletariatului, Bakunin se manifesta făți împotriva creării unui partid politic independent al clasei muncitoare, susținînd doctrina cu privire la abținerea muncitorilor de la participare la activitatea politică. K. Marx și F. Engels au dus o luptă înverșunată împotriva concepțiilor reacționare ale lui Bakunin. Pentru activitatea lui scizionistă, în 1872 Bakunin a fost exclus din Internațională. — *49*.

Barrès, Maurice (1862—1923) — scriitor și publicist burghez francez, ideolog activ al catolicismului și al reacțiunii imperialiste. În timpul războiului imperialist mondial a propagat șovinismul antigerman ; a colaborat activ la ziarul burghez ultrareacționar „L'Écho de Paris". — *291*.

Bauer, Bruno (1809—1882) — filozof idealist german, unul dintre cei mai de seamă tineri hegelieni. La începutul activității sale publicistice — radical burghez. Începînd din deceniul al 7-lea a devenit adept al lui Bismarck. Concepțiile idealiste ale lui Bauer au fost criticate de K. Marx și F. Engels în lucrările „Sfînta familie sau critica criticii critice. Împotriva lui Bruno Bauer et Co." (1844) și „Ideologia germană" (1845—1846). — *46*, *47*.

Bauer, Otto (1882—1938) — unul dintre liderii social-democrației austriece și ai Internaționalei a II-a, ideolog al așa-numitului „austro-marxism", care camufla sub o frazeologie marxistă renunțarea la marxismul revoluționar, la lupta de clasă a proletariatului. Bauer a fost unul dintre autorii teoriei burghezo-naționaliste a „autonomiei cultural-naționale". Bauer a avut o atitudine negativă față de Revoluția Socialistă din Octombrie. În 1918—1919 a fost ministru de externe al Republicii burgheze austriece. În 1919, 1927 și 1934 a participat activ la reprimarea luptei revoluționare a clasei muncitoare din Austria ; în manifestările sale anticomuniste mergea alături de fascism, sprijinea propaganda pangermană. — *331*.

Bebel, August (1840—1913) — unul dintre cei mai de seamă militanți ai Partidului social-democrat german și ai mișcării muncitorești internaționale. Și-a început activitatea politică în prima jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut. A fost membru al Internaționalei I. În 1869 a întemeiat împreună cu W. Liebknecht

www.dacoromanica.ro

Partidul muncitoresc social-democrat din Germania („eisenachienii") ; a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstag. În timpul războiului franco-prusian (1870—1871) a votat în Reichstag împotriva creditelor de război. În ultimul deceniu al secolului trecut şi la începutul primului deceniu al secolului nostru a luat atitudine împotriva reformismului şi revizionismului din rîndurile social-democraţiei germane. Cuvîntările rostite de Bebel împotriva bernsteinienilor au fost apreciate de V. I. Lenin ca „un model de apărare a concepţiilor marxiste şi de luptă pentru caracterul cu adevărat socialist al partidului muncitoresc" (Opere complete, vol. 23, Bucureşti, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 392). În ultima perioadă a activităţii sale a comis o serie de greşeli cu caracter centrist. — *323, 368.*

Belenin — vezi Şleapnikov, A. G.

Belger, Erwin (n. 1875 — m. între 1919—1922) — om politic şi publicist burghez german, monarhist şi şovinist, apologet al imperialismului german. Înaintea războiului mondial imperialist a fost secretar general al „Ligii pangermane contra social-democraţiei", organizaţie politică reacţionară a reprezentanţilor blocului monarhic nobiliar-burghez. În broşura sa „Social-democraţia dupa război", scrisă în 1915, a elogiat colaborarea activă a aripii oportuniste a social-democraţiei germane cu clasele dominante din Germania în războiul imperialist. — *248.*

Bernstein, Eduard (1850—1932) — lider al aripii ultraoportuniste a social-democraţiei germane şi al Internaţionalei a II-a ; teoretician al revizionismului şi reformismului. A participat la mişcarea social-democrată începînd de la jumătatea deceniului al 8-lea al secolului trecut. Din 1881 pînă în 1889 a fost redactor al ziarului „Der Sozialdemokrat", organul central al Partidului social-democrat din Germania. În 1896—1898 a publicat în revista „Die Neue Zeit", sub titlul „Problemele socialismului", o serie de articole editate apoi într-un volum intitulat „Premisele socialismului şi sarcinile social-democraţiei" (1899), în care a procedat în mod deschis la revizuirea bazelor filozofice, economice şi politice ale marxismului revoluţionar. Bernstein afirma că principala sarcină a mişcării muncitoreşti este aceea de a lupta pentru reforme menite să îmbunătăţească situaţia economică a muncitorilor în societatea capitalistă. El a lansat formula oportunistă : „Mişcarea este totul, scopul final nu este nimic". În perioada războiului imperialist mondial, Bernstein s-a situat pe poziţii social-şoviniste. În anii care au urmat, el a continuat să sprijine politica burgheziei imperialiste, a luat atitudine împotriva Revoluţiei Socialiste din Octombrie şi a Statului sovietic. — *83, 89, 265, 297, 302, 370.*

*Berzin (Berzin-Siemelis *), I. A.* (1881—1941) — unul dintre cei mai vechi participanţi la mişcarea revoluţionară din Letonia, ulterior

* În paranteză sînt scrise cu litere cursive adevăratele nume de familie.

www.dacoromanica.ro

a deţinut funcţii de răspundere pe linie de partid şi de stat. Membru de partid din 1902. Participant la revoluţia din 1905—1907. În 1908 a emigrat. A fost membru al Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. (1910) şi al Biroului grupurilor din străinătate ale social-democraţilor din Ţinutul leton. La Congresul al IV-lea al Social-democraţiei letone (ianuarie 1914) a fost ales redactor al ziarului „Zihna", organul central al partidului. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii internaţionaliste, a participat la Conferinţa de la Zimmerwald şi la crearea stîngii zimmerwaldiene. În vara anului 1917 s-a întors la Petrograd, unde a participat activ la Revoluţia Socialistă din Octombrie. În 1918 a fost reprezentant plenipotenţiar al Republicii sovietice în Elveţia. În 1919 a fost comisar al poporului pentru învăţămînt în Letonia Sovietică. Începînd din 1920 a lucrat din nou în diplomaţie. Din 1932 — director al Direcţiei centrale a arhivelor a U.R.S.S. şi R.S.F.S.R. — *159*.

Berzin-Siemelis — *vezi* Berzin.

Bismarck, Otto Eduard Leopold (1815—1898) — om de stat şi diplomat al Prusiei şi Germaniei. Scopul principal pe care l-a urmărit a fost unirea „prin sînge şi fier" a micilor state germane izolate şi crearea unui Imperiu german unic sub hegemonia Prusiei iuncherilor. În ianuarie 1871, Bismarck a fost numit cancelar al Imperiului german. Timp de 20 de ani a condus întreaga politică internă şi externă a Germaniei, căreia i-a imprimat o orientare corespunzătoare intereselor iuncherilor moşieri, străduindu-se totodată să asigure alianţa dintre iuncheri şi marea burghezie. Nereuşind să înăbuşe mişcarea muncitorească cu ajutorul legii excepţionale împotriva socialiştilor, introdusă de el în 1878, Bismarck a venit cu un program demagogic de legislaţie socială, făcînd să se voteze o serie de legi care prevedeau instituirea asigurărilor obligatorii pentru unele categorii de muncitori. Cu toate acestea, încercarea lui de a destrăma mişcarea muncitorească prin pomeni mizere n-a dus la nici un rezultat. În 1890 a fost demis. — *18, 27, 79, 108, 119, 138, 287*.

Bissolati, Leonida (1857—1920) — unul dintre întemeietorii Partidului socialist italian şi unul dintre liderii aripii lui reformiste de extremă dreaptă. În 1896—1904 şi 1908—1910 a fost redactor al ziarului „Avanti !", organul central al partidului socialist. Din 1897 — membru al parlamentului. În 1912 a fost exclus din Partidul socialist italian şi a înfiinţat „partidul social-reformist". În timpul războiului imperialist mondial s-a manifestat ca social-şovinist, adept al participării Italiei la război de partea Antantei. În 1916—1918 a făcut parte din guvern ca ministru fără portofoliu. — *9, 36, 114, 117, 151, 250, 334, 338*.

Blatchford, Robert Peel Glenville (1851—1943) — socialist reformist englez, ziarist şi scriitor. Începînd din 1891 a editat săptămînalul socialist „Clarion". A fost unul din fondatorii şi ideologii Partidului laburist independent, partid reformist. Începînd din

www.dacoromanica.ro

perioada războiului anglo-bur (1899—1902) s-a situat pe poziţiile social-şovinismului. La începutul războiului imperialist mondial a colaborat la cele mai şovine organe de presă engleze. În 1916 a înfiinţat împreună cu Hyndman Partidul socialist naţional, partid sectarist şi şovinist. — *270—271.*

Bobrinski, V. A. (n. 1868) — conte, om politic reacţionar, mare moşier şi fabricant de zahăr. Deputat în Dumele a II-a, a III-a şi a IV-a de stat din partea guberniei Tula. În Dume a făcut parte din aripa dreaptă. Naţionalist extremist, Bobrinski a fost adept al rusificării prin forţă a regiunilor periferice naţionale ale Rusiei. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice. În 1919 a emigrat. — *107, 108.*

Bobrov — *vezi* Natanson, M. A.

Borchardt, Julian (1868—1932) — social-democrat german, economist şi publicist. Din 1900 pînă în 1906 a fost redactor al organelor social-democrate „Volksblatt" şi „Volkszeitung". Între anii 1911 şi 1913 deputat în Landtagul Prusiei. Între 1913 şi 1916 şi 1918—1921 a fost redactor al revistei social-democrate de stînga „Lichtstrahlen". În timpul războiului imperialist mondial, Borchardt a condus grupul social-democrat de stînga „Socialiştii internaţionalişti din Germania", format în jurul acestei reviste ; a luptat împotriva social-şovinismului şi a războiului imperialist ; a participat la conferinţa de la Zimmerwald, a aderat la stînga zimmerwaldiană. Borchardt şi grupul său nu au înţeles însă necesitatea unei rupturi totale cu social-şoviniştii şi a creării unui partid politic independent al clasei muncitoare, şi spre sfîrşitul războiului au trecut pe poziţii sindicaliste. După război Borchardt a încetat să mai desfăşoare o activitate politică intensă. — *155, 380.*

Borisov, M. — *vezi* Ratner, M. B.

Boucher, Eugène Arthur (1847—1933) — general, unul din ideologii militarismului francez. Participant la războiul franco-prusian (1870—1871) şi la reprimarea de către colonialiştii francezi a mişcării de eliberare naţională din Algeria. De la sfîrşitul deceniului al 9-lea a participat, în calitate de ofiţer de stat-major al armatei franceze, la elaborarea planurilor unui război ofensiv al Franţei şi Rusiei împotriva Germaniei, planuri despre care a vorbit cu cîţiva ani mai înainte de războiul imperialist mondial într-o serie de lucrări ale sale. În timpul războiului a comandat unităţi ale armatei franceze. — *269.*

Brailsford, Henri Noel (n. 1873) — publicist burghez englez, pacifist. S-a pronunţat în sprijinul mişcării de eliberare naţională din Balcani, Irlanda, Egipt şi India. A colaborat intens la presa liberală şi muncitorească din Anglia. Nefiind de acord cu politica imperialistă a guvernului englez, în 1907 a aderat la Partidul laburist independent. La începutul războiului imperialist mondial a fost unul din conducă-

www.dacoromanica.ro

torii Uniunii pacifiste a controlului democratic. În anii 1922—1926 — redactor al ziarului „The New Leader", organ al Partidului laburist independent. A avut o atitudine de simpatie față de U.R.S.S., pe care a vizitat-o în 1920 și 1927. — *223.*

Branting, Karl Hjalmar (1860—1925) — lider al Partidului social-democrat din Suedia, unul dintre conducătorii Internaționalei a II-a. S-a situat pe poziții oportuniste. Începînd din 1884 a fost colaborator, iar apoi redactor al ziarului liberal „Tiden"; în anii 1887—1917 a fost (cu unele întreruperi) redactor al ziarului „Sozialdemokraten", organul central al partidului, iar în anii 1897—1925 deputat în Riksdag. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. În 1917 a intrat în guvernul de coaliție liberal-socialist al lui Edén, a sprijinit intervenția armată împotriva Rusiei Sovietice. În anii 1920, 1921—1923 și 1924—1925 s-a aflat în fruntea unor guverne social-democrate. — *111, 151, 250.*

Braun, Otto (1872—1955) — unul din liderii aripii de dreapta a social-democrației germane. Din 1912 — membru al conducerii Partidului social-democrat din Germania. Din 1913 — deputat în Landtagul Prusiei. În timpul războiului imperialist mondial — social-șovinist. Începînd din noiembrie 1918 a fost ministru al agriculturii în Prusia. A fost membru al Adunării naționale germane și deputat în Reichstag. Între anii 1920 și 1932 (cu întreruperi) a condus guvernul prusian de coaliție, format din reprezentanți ai partidului social-democrat și ai partidelor burgheze. A participat activ la reprimarea mișcării revoluționare și greviste a proletariatului german, a atacat vehement în repetate rînduri P.C.U.S. și U.R.S.S. — *155.*

Bronștein, L. D. — *vezi* Troțki, L. D.

Bronștein, S. I. — *vezi* Semkovski, S.

Bukvoed — *vezi* Reazanov, D. B.

Burțev, V. L. (1862—1936) — a participat la mișcarea revoluționară din deceniul al 9-lea al secolului trecut; s-a apropiat de narodovoliști. Fiind arestat, a reușit să fugă peste graniță. În străinătate s-a ocupat cu culegerea și publicarea documentelor mișcării revoluționare. A editat revista „Bîloe". Înainte de prima revoluție rusă s-a apropiat de socialiștii revoluționari; după înfrîngerea revoluției i-a sprijinit pe cadeți. În timpul războiului imperialist mondial a devenit un șovinist inveterat. Înapoiat în Rusia a trecut de partea contrarevoluției, împotriva bolșevicilor. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat în străinătate, unde a luat parte la crearea organizațiilor monarhice albgardiste de luptă împotriva U.R.S.S. — *105, 333.*

Büchner, Friedrich Karl Christian Ludwig (1824—1899) — filozof burghez german, unul dintre principalii reprezentanți ai materialis-

www.dacoromanica.ro

mului vulgar, reformist burghez ; de profesiune medic. Din 1852 a fost docent privat la catedra de medicină legală de la Universitatea din Tübingen. În lucrarea sa principală „Kraft und Stoff" (1855) a făcut o expunere sistematică a materialismului vulgar. Punînd la baza concepției sale despre lume științele naturii, Büchner ignora însă dialectica, căuta să reînvie concepțiile mecaniciste asupra naturii și societății. A scris o serie de lucrări : „Der Mensch und seine Stellung in der Natur..." (1869), „Darwinismus und Sozialismus" (1894) și altele. — *53.*

C

Caillaux, Joseph (1863—1944) — om de stat francez, unul din liderii partidului radical burghez din Franța. Înaintea războiului imperialist mondial — ministru de finanțe, președinte al Consiliului de Miniștri și ministru de interne. În 1911 a încheiat acordul franco-german cu privire la împărțirea sferelor de influență colonială în Africa și cu privire la admiterea capitalului german la bursa franceză. În timpul primului război mondial a căutat să încheie un acord cu caracter imperialist între Franța și Germania, ceea ce i-a atras ura cercurilor șoviniste antigermane din Franța. Din 1925 — senator. În 1925—1926 — ministru de finanțe. În deceniul al 4-lea — unul din inspiratorii politicii antipopulare a cercurilor guvernante din Franța, îndreptată spre o cîrdășie cu Germania fascistă. În 1940 s-a retras din activitatea politică. — *223.*

Cerevanin, N. (Lipkin, F. A.) (1868—1938) — unul dintre liderii menșevicilor, lichidator dintre cei mai inveterați. După conferința antipartinică din august 1912 a fost membru al centrului de conducere menșevic (Comitetul de organizare). În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șovine. În 1917 a fost redactor la „Raboceaia Gazeta", organul central al menșevicilor și membru în Comitetul Central al menșevicilor. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. — *120, 124, 141, 197, 335, 349.*

Cernîșevski, N. G. (1828—1889) — mare democrat-revoluționar și socialist-utopist rus, om de știință, scriitor și critic literar ; unul dintre predecesorii de seamă ai social-democrației ruse. A fost inspiratorul și conducătorul ideologic al mișcării democrat-revoluționare din perioada 1860—1870 din Rusia. Revista „Sovremennik", redactată de el, era un exponent al forțelor revoluționare din Rusia. Cernîșevski a demascat cu vehemență caracterul iobăgist al „reformei țărănești" din 1861 și a chemat pe țărani la răscoală. În 1862 a fost arestat de guvernul țarist și întemnițat în fortăreața Petropavlovsk, unde a stat aproape doi ani, iar după aceea a fost condamnat la 7 ani muncă silnică și la deportare pe viață în Siberia. Cernîșevski a petrecut în deportare peste 20 de ani. Pînă în ultima clipă, el a rămas un luptător înflăcărat împotriva inegalității sociale, împotriva oricăror manifestări de asuprire politică și economică. — *106.*

www.dacoromanica.ro

Cernov, V. M. (Gardenin, I.) (1876—1952) — unul dintre liderii şi teoreticienii partidului eserilor. În anii 1902—1905 a fost redactor al ziarului „Revoliuţionnaia Rossiia", organ central al socialiştilor-revoluţionari. A publicat o serie de articole îndreptate împotriva marxismului. În anii războiului imperialist mondial, camuflîndu-se sub o frazeologie de stînga, s-a situat de fapt pe poziţii social-şoviniste. În 1917 a fost ministru al agriculturii în guvernul provizoriu burghez şi a promovat o politică de crunte represiuni împotriva ţăranilor care trecuseră la ocuparea pămînturilor moşiereşti. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii rebeliunilor antisovietice. În 1920 a emigrat în străinătate, unde a continuat să desfăşoare o activitate antisovietică. — *155, 156, 157, 159, 225.*

Cicero, Marcus Tullius (106—43 î.e.n.) — orator de seamă, avocat, scriitor şi om politic al Romei antice. — *33.*

Ciheidze, N. S. (1864—1926) — unul dintre liderii menşevicilor. Deputat în Dumele a III-a şi a IV-a de stat din partea guberniei Tiflis ; a condus fracţiunea menşevică din Duma a IV-a. Lenin îl denumea pe Ciheidze „social-democrat din preajma partidului", care şi-a demonstrat în Dumă „priceperea de a-i camufla pe oportunişti şi de a-i sluji". În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii centriste, în fapt însă sprijinea politica social-şoviniştilor ruşi. În timpul revoluţiei burghezo-democratice din februarie 1917 a fost membru al Comitetului provizoriu al Dumei de stat, defensist. Ciheidze a fost preşedinte al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd şi preşedinte al C.E.C. în prima legislatură. A sprijinit activ guvernul provizoriu burghez. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost preşedinte al Adunării constituante a Gruziei — guvern menşevic contrarevoluţionar. În 1921, după instaurarea Puterii Sovietice în Gruzia, a emigrat în Franţa. — *115, 126, 166, 275, 287, 294, 295, 296, 298, 335, 336, 338, 349, 353.*

Cihenkeli, A. I. (n. 1874) — social-democrat, menşevic, de profesiune jurist. În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar a fost lichidator. Deputat în Duma a IV-a de stat din partea regiunilor Batumi şi Kars şi a districtului Suhumi. În Dumă a făcut parte din fracţiunea menşevică. În anii războiului imperialist mondial a fost centrist. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost reprezentantul guvernului provizoriu burghez în Transcaucazia. În anii 1918—1921 a fost ministru de externe în guvernul menşevic al Gruziei, apoi emigrant alb. — *353—354.*

Clausewitz, Karl (1780—1831) — general prusian, mare teoretician militar burghez. A participat la războaiele împotriva Franţei napoleoniene în calitate de ofiţer de stat-major al armatelor prusiană (1806, 1814, 1815) şi rusă (1812—1814). În anii 1818—1830 a fost directorul Academiei militare din Berlin. Clausewitz este autorul a o serie de lucrări privind istoria războaielor napoleoniene şi a altor războaie. În

www.dacoromanica.ro

lucrarea sa fundamentală „Despre război" a enunțat teza profundă că războiul este o continuare a politicii prin alte mijloace. Pornind de la teoria idealistă a statului „situat deasupra claselor", Clausewitz n-a înțeles însă caracterul de clasă al politicii și războiului ; el considera politica drept o manifestare a „armoniei" de interese între diferitele clase din cadrul statului, rupea în mod metafizic politica externă de politica internă, absolutiza războiul ca mijloc „etern" de rezolvare a contradicțiilor între state. Aceste teze și altele ale teoriei militare a lui Clausewitz au servit drept bază militariștilor germani din timpul kaiserului și fasciștilor în elaborarea doctrinelor lor militare agresive și aventuriste. — *224, 318.*

Compère-Morel, Adeodam Constant Adolphe (n. 1872) — socialist, publicist francez. A fost redactor și colaborator activ la o serie de ziare și reviste socialiste franceze. Din 1909 — membru în Camera deputaților din Franța. Înainte de războiul imperialist mondial a aderat la aripa de stînga a Partidului socialist francez. La începutul războiului a trecut pe poziții de extremă dreaptă, social-șoviniste, a luptat împotriva social-democraților de stînga. Din 1933 a fost unul din liderii grupului de dreapta (așa-numiții neosocialiști), care s-au desprins de Partidul socialist francez. Ulterior n-a jucat un rol politic activ. — *370.*

Cornelissen, Christian — anarhist olandez, adept al lui P. A. Kropotkin ; s-a ridicat împotriva marxismului. În timpul războiului imperialist mondial — șovinist ; a colaborat la ziarul francez „La Bataille Syndicaliste". — *380.*

Cunow, Heinrich (1862—1936) — social-democrat german de dreapta, istoric, sociolog și etnograf, profesor. Din 1917 pînă în 1923 a fost redactorul revistei „Die Neue Zeit", organul teoretic al Partidului social-democrat din Germania. La început a aderat la marxism, pentru ca apoi să devină revizionist și falsificator al marxismului. În anii războiului imperialist mondial a fost teoreticianul social-imperialismului. Lenin l-a denumit „apologetul imperialismului și al anexiunilor în Germania" (Opere, vol. 22, București, Editura P.M.R., 1952, p. 265). — *216—217, 219, 220, 226, 238, 264.*

D

David, Eduard (1863—1930) — unul dintre liderii aripii de dreapta a social-democrației germane, reformist, de profesiune economist. Unul dintre fondatorii revistei „Sozialistische Monatshefte", organul oportuniștilor germani. În 1903 a publicat o carte intitulată „Socialismul și agricultura", pe care Lenin a calificat-o drept „principala lucrare a revizionismului în problema agrară". Începînd din 1903 a fost deputat în Reichstag. În timpul războiului imperialist mondial a fost social-șovinist. În cartea „Social-democrația în războiul mondial" (1915) a apărat poziția oportunistă a aripii de dreapta a

www.dacoromanica.ro

social-democrației germane în războiul imperialist. În 1919 a făcut parte din primul guvern de coaliție al Republicii germane. În 1919—1920 a fost ministru de interne, iar în 1922—1927 — reprezentant al guvernului la Hessa. A sprijinit tendințele revanșarde ale imperialismului german și a avut o atitudine ostilă față de U.R.S.S. — *214, 244, 258, 277—281, 290, 322, 353.*

Delaisi, Francis (n. 1873) — economist mic-burghez francez, sindicalist, pacifist. În lucrările sale a demascat dominația oligarhiei financiare, caracterul de jaf al primului război mondial în ceea ce privește pe imperialiștii din toate țările. În același timp, fiind un adversar declarat al luptei de clasă și al internaționalismului revoluționar, propovăduia teoria „solidarității sociale" ; a formulat programul utopic al colaborării de clasă între sindicatele muncitorilor și sindicatele capitaliștilor și creării, pe baza acestei colaborări, a „Statelor unite ale păcii", drept garanție împotriva concurenței, crizelor și războaielor. În deceniul al 4-lea s-a ridicat împotriva fascismului și a pregătirii de către imperialiști a celui de-al doilea război mondial. — *216.*

Dolgorukov, Pavel Dm. (1866—1930) — prinț, mare moșier, cadet. În 1893—1906 a fost mareșalul nobilimii dintr-un județ al guberniei Moscova. Unul dintre întemeietorii partidului cadet ; președinte al C.C. al partidului cadet în 1905—1911, iar ulterior vicepreședinte. După Revoluția Socialistă din Octombrie a participat activ la comploturile albgardiste împotriva Puterii sovietice. A fost judecat și condamnat pentru activitate contrarevoluționară. — *106.*

Dumas, Charles (n. 1883) — ziarist și publicist, membru al Partidului socialist din Franța, deputat. A colaborat la o serie de organe de presă socialiste franceze și străine. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. — *213.*

E

Engels, Friedrich (1820—1895) — unul dintre întemeietorii comunismului științific, conducător și învățător al proletariatului internațional, prieten și tovarăș de luptă al lui K. Marx (vezi articolul lui V. I. Lenin „Friedrich Engels", Opere complete, vol. 2, București, Editura politică, 1960, ed. a doua, p. 1—14). — *29, 45, 46, 48, 49, 51—54, 56, 58, 69, 74—77, 78—80, 82, 83, 85—86, 87, 92, 98, 101, 107, 119, 136, 138, 139, 148, 150, 224, 225, 267, 278, 318, 322, 329, 332, 370.*

Epicur (aprox. 341 — aprox. 270 î.e.n.) — filozof materialist din Grecia antică, ateu. — *46, 81*

F

Feuerbach, Ludwig Andreas (1804—1872) — eminent filozof materialist și ateist german, unul dintre precursorii marxismului. Feuerbach a criticat filozofia idealistă a lui Hegel, a arătat legătura

www.dacoromanica.ro

dintre idealism şi religie, totuşi, în explicarea fenomenelor sociale, Feuerbach a rămas idealist. Materialismul lui a fost metafizic şi contemplativ. Feuerbach n-a putut să înţeleagă rolul practicii în procesul cunoaşterii şi al dezvoltării sociale. În ultimii ani ai vieţii sale a manifestat interes pentru literatura socialistă, a citit „Capitalul" lui Marx, iar în 1870 a intrat în Partidul social-democrat din Germania.

Analiza multilaterală a filozofiei lui Feuerbach o găsim în: K. Marx „Teze despre Feuerbach", în „Ideologia germană" de K. Marx şi F. Engels, în lucrarea lui F. Engels „Ludwig Feuerbach şi sfîrşitul filozofiei clasice germane", precum şi în lucrarea lui V. I. Lenin „Materialism şi empiriocriticism". — *46, 51, 52, 82, 236, 383.*

Fischer, Richard (1855—1926) — social-democrat german; în anii 1880—1890 a lucrat la tipografiile social-democrate din Zürich şi Londra; în anii 1890—1893 a fost secretar al Partidului social-democrat; în anii 1893—1903 a condus editura Partidului social-democrat, a fost editor şi administrator al ziarului „Vorwärts", organul central al partidului. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii social-şovine. — *369, 370, 371.*

Frank, Ludwig (1874—1914) — social-democrat german, unul dintre liderii revizioniştilor, social-şovinist, de profesiune avocat. Începînd din 1907 a fost membru al Reichstagului. La Congresul partidului de la Magdeburg (1910) s-a pronunţat în favoarea votării creditelor de război. La începutul primului război mondial s-a înrolat voluntar în armată şi a murit pe front. — *373.*

G

Gardenin, I. — *vezi* Cernov, V. M.

Garibaldi, Giuseppe (1807—1882) — unul dintre marii conducători ai democraţiei revoluţionare italiene, remarcabil comandant de oşti. În anii 1848—1867 a condus lupta poporului italian împotriva robiei străine, pentru unitatea Italiei. În 1860, prin eliberarea Siciliei de sub jugul Bourbonilor napolitani, Garibaldi „a unit de fapt Italia" (Karl Marx — Friedrich Engels, Werke, Band 21, Dietz Verlag, Berlin, 1962, p. 415). În 1870, împreună cu fiii săi, a luptat în Franţa împotriva cotropitorilor prusieni. În 1871 a salutat Comuna din Paris şi a fost ales, în lipsă, în Comitetul Central al Gărzii naţionale. K. Marx, F. Engels şi V. I. Lenin au acordat o înaltă preţuire lui Garibaldi, luptător de seamă pentru libertate. — *136, 226.*

Giffen, Robert (1837—1910) — economist şi statistician burghez englez, apologet al capitalismului englez. Din deceniul al 7-lea a colaborat la o serie de periodice burgheze. Între anii 1876 şi 1897 — director al departamentului de statistică din Ministerul Comerţului al Angliei. A fost preşedinte şi fondator al cîtorva societăţi de sta-

www.dacoromanica.ro

tistică şi economice din Anglia, expert în numeroase comisii parlamentare. Autor a o serie de lucrări de economie, finanţe şi statistică. — *223.*

Goldendah, D. B. — *vezi* Reazanov, D. B.

Goethe, Johann Wolfgang (1749—1832) — mare poet şi gînditor german. Autor a o serie de romane, drame şi tragedii. În 1794 a publicat în colaborare cu F. Schiller „Xeniile blînde" — o serie de epigrame îndreptate împotriva filistinismului mic-burghez. — *236.*

Golay, Paul — social-democrat elveţian, membru al organizaţiei social-democrate din partea de vest (franceză) a Elveţiei, publicist. A fost redactor al ziarului socialist „Le Grutléen" din Lausanne. La începutul războiului imperialist mondial s-a pronunţat împotriva oportunismului şi social-şovinismului în Internaţionala a II-a. Încă de pe atunci a avut însă o atitudine împăciuitoristă faţă de oportunişti. Golay n-a participat la Conferinţa de la Zimmerwald, la care fusese invitat de V. I. Lenin, iar scurt timp după aceea a trecut pe poziţii centriste-pacifiste.— *326.*

Gorki (Peşkov), A. M. (1868—1936) — mare scriitor proletar, întemeietorul realismului socialist şi făuritor al literaturii sovietice. A participat la mişcarea revoluţionară şi a sprijinit partidul social-democrat. În anii războiului imperialist mondial a avut oscilări spre patriotismul burghez. V. I. Lenin l-a cunoscut îndeaproape pe Gorki, i-a preţuit foarte mult talentul, i-a purtat în permanenţă o grijă deosebită, i-a arătat greşelile şi l-a ajutat să se situeze pe o poziţie justă. — *95—96.*

Górter, Hermann (1864—1927) — social-democrat, poet şi publicist olandez. În 1897 a aderat la social-democraţie. În 1907 a fost unul dintre fondatorii ziarului „De Tribune", organ al aripii de stînga a Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda, care în 1909 s-a constituit în Partidul socialist din Olanda (partidul „tribuniştilor"). În anii războiului imperialist mondial a fost internaţionalist, adept al stîngii zimmerwaldiene. În anii 1918—1921 a făcut parte din Partidul Comunist din Olanda şi a participat la lucrările Internaţionalei Comuniste ; s-a situat pe o poziţie ultrastîngistă, sectară. În 1921 a ieşit din Partidul comunist, iar ulterior s-a retras din viaţa politică activă. — *152, 184, 250, 327.*

Grave, Jean (1854—1939) — socialist mic-burghez francez, unul dintre teoreticienii anarhismului. Redactor al organelor anarhiste „Le Révolté" şi „La Révolte" ; autorul a o serie de lucrări în care sînt expuse concepţiile anarhiste. La începutul secolului al XX-lea s-a situat pe poziţii anarho-sindicaliste. În timpul războiului imperialist mondial — social-şovinist, colaborator al ziarului „La Bataille Syndicaliste". — *380.*

Greulich, Hermann (1842—1925) — unul dintre fondatorii Partidului social-democrat elveţian, liderul aripii lui de dreapta, publicist. Din

www.dacoromanica.ro

1869 pînă în 1880 a redactat la Zürich ziarul social-democrat „Tagwacht" ; între anii 1887 şi 1925 a fost secretarul Uniunii muncitoreşti din Elveţia. A fost membru al conducerii Partidului social-democrat elveţian. Cu începere din 1890 a fost membru al consiliului cantonal din Zürich, iar din 1902 — al parlamentului Confederaţiei elveţiene. În timpul primului război mondial — social-şovinist, a luptat împotriva stîngii zimmerwaldiene. — *151, 251.*

Grey, Edward (1862—1933) — diplomat şi om de stat englez, unul din reprezentanţii burgheziei imperialiste şi lider al aripii de dreapta a Partidului liberal din Anglia. Din 1885 — deputat în parlament. Între anii 1905 şi 1916 ministru de externe în partidele liberale. A promovat o politică de pregătire a războiului imperialist mondial, mascînd-o cu ajutorul unei frazeologii referitoare la asigurarea păcii, eliberarea popoarelor înrobite etc. În 1915—1916 a încheiat o serie de acorduri secrete cu aliaţii Angliei în războiul imperialist cu privire la reîmpărţirea lumii. — *34, 192.*

Grimm, Robert (1881—1958) — unul dintre liderii Partidului social-democrat elveţian. Între anii 1909 şi 1918 a fost redactor-şef al ziarului „Berner Tagwacht" şi secretar al Partidului social-democrat elveţian. Din 1911 deputat în parlamentul federal. În anii războiului imperialist mondial — centrist, preşedintele conferinţelor de la Zimmerwald şi Kienthal, preşedintele Comisiei internaţionale socialiste. A fost unul din organizatorii Internaţionalei (a 2½) de la Viena. În 1945—1946 a fost preşedinte al Consiliului naţional al Elveţiei. — *151, 251.*

Gucikov, A. I. (1862—1936) — mare capitalist, organizatorul şi liderul partidului octombrist. În perioada revoluţiei din 1905—1907 a sprijinit politica de crunte represiuni a guvernului împotriva clasei muncitoare şi a ţărănimii. În 1910—1911 a fost preşedintele Dumei a III-a de stat. În timpul războiului imperialist mondial a fost preşedinte al Comitetului central pentru industria de război şi membru al Comisiei extraordinare a apărării. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru de război şi de marină în primul guvern provizoriu burghez. În august 1917 a participat la organizarea rebeliunii lui Kornilov. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice ; emigrant alb. — *106, 226.*

Guesde, Jules (Basile, Mathieu) (1845—1922) — unul dintre organizatorii şi conducătorii mişcării socialiste din Franţa şi ai Internaţionalei a II-a. Şi-a început activitatea politică în a doua jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut. Sub influenţa lucrărilor lui K. Marx şi F. Engels a trecut pe poziţii marxiste. În 1877 a fost unul dintre fondatorii ziarului „L'Égalité", care a avut un rol hotărîtor în organizarea (în 1879) a Partidului muncitoresc din Franţa —, primul partid politic independent al proletariatului francez. Cu sprijinul lui Marx şi Engels, Guesde, împreună cu Lafargue, a elaborat programul partidului, care a fost adoptat la Congresul de la Hâvre

www.dacoromanica.ro

(1880). În 1901, Guesde şi adepţii lui au creat Partidul socialist din Franţa, care, în 1905, fuzionînd cu Partidul socialist francez, partid reformist, şi-a luat denumirea de Partidul socialist francez unificat. Guesde a contribuit în mare măsură la răspîndirea ideilor marxismului şi la dezvoltarea mişcării socialiste în Franţa.

Dar, luînd atitudine împotriva socialiştilor de dreapta, Guesde a comis unele greşeli sectariste atît în problemele teoretice cît şi în cele tactice ; el a subestimat rolul partidului în lupta clasei muncitoare, s-a situat pe o poziţie greşită în problema atitudinii proletariatului faţă de război. La izbucnirea războiului imperialist mondial, Guesde s-a situat pe poziţiile social-şovinismului şi a intrat în guvernul burghez. El nu s-a alăturat majorităţii Congresului de la Tours al Partidului socialist francez (1920), care a hotărît afilierea la Internaţionala Comunistă. — *2, 36, 113, 117, 123, 179—180, 202, 213, 214, 243—244, 255, 369, 372, 380.*

Guillaume, James (1844—1916) — publicist anarhist, duşman înverşunat al marxismului. Membru al Internaţionalei I, a participat la o serie de congrese ale ei. De la sfîrşitul deceniului al 7-lea — tovarăş de luptă al lui Bakunin ; unul din organizatorii şi conducătorii asociaţiei bakuniste Alianţa secretă a democraţiei socialiste, a participat intens la activitatea scizionistă de subminare a Internaţionalei şi la campaniile de calomnii împotriva lui Marx şi Engels, conducătorii Internaţionalei. În 1872, la Congresul de la Haga a fost exclus din Internaţională împreună cu Bakunin. Între anii 1872 şi 1877 a fost unul din conducătorii unei organizaţii anarhiste internaţionale. Din 1878 a locuit în Franţa, unde, de la începutul secolului al XX-lea, a participat la mişcarea anarho-sindicalistă. Între anii 1905 şi 1910 a publicat o lucrare în patru volume despre Internaţionala I, în care falsifica istoria acesteia şi denatura marxismul. În timpul războiului imperialist mondial — social-şovinist. — *322.*

Guizot, François-Pierre-Guillaume (1787—1874) — istoric şi om politic burghez francez. Unul dintre creatorii teoriei burgheze a luptei de clasă, prin care a încercat să explice venirea burgheziei la putere. Această teorie se rezuma să indice relaţiile de proprietate drept bază a diferenţierilor de clasă şi a luptei de clasă. Datorită limitelor sale burgheze, Guizot n-a putut pune problema originii reale a proprietăţii, n-a putut descoperi în relaţiile dintre clase relaţii de exploatare. Preconizînd o politică de compromis cu nobilimea, Guizot a manifestat o ostilitate totală faţă de lupta maselor populare. Între anii 1840 şi 1848, el a condus de fapt politica internă şi externă a Franţei. Revoluţia care a izbucnit în februarie 1848 a răsturnat cabinetul Guizot.

Principalele lucrări ale lui Guizot sînt : „Istoria civilizaţiei în Europa", „Istoria civilizaţiei franceze", „Istoria revoluţiei engleze" etc. — *58, 195.*

Gurevici, E. L. (Smirnov, E.) (n. 1865) — social-democrat, menşevic. În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar a fost lichi-

www.dacoromanica.ro

dator ; Gurevici a fost unul dintre fondatorii şi colaboratorii revistei menşevice-lichidatoriste „Naşa Zarea". În perioada războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţiile social-şovinismului. — *20, 37, 105, 115, 369, 373.*

H

Haase, Hugo (1863—1919) — unul dintre liderii social-democraţiei germane, centrist. În 1911 a fost ales preşedinte al conducerii Partidului social-democrat din Germania. Deputat în Reichstag în 1897—1907 şi 1912—1918. Din 1912 — preşedintele fracţiunii social-democrate din Reichstag. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii centriste. În 1917 a întemeiat, împreună cu Kautsky, „Partidul social-democrat independent din Germania". Lenin îi califica pe Haase şi pe alţi lideri ai partidului „independenţilor" germani drept „lachei, demagogi, laşi, complici lipsiţi de voinţă ai burgheziei şi reformişti" (Opere, vol. 29, Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 548). În timpul revoluţiei din noiembrie 1918 din Germania, Haase a făcut parte din aşa-numitul Consiliu al împuterniciţilor poporului, care a dus o politică de înăbuşire a mişcării revoluţionare. — *94, 102, 202, 252, 253, 297, 342, 370.*

Haenisch, Konrad (1876—1925) — social-democrat, publicist german. Deputat în Landtagul Prusiei. În timpul războiului imperialist mondial — unul dintre ideologii social-şovinismului german ; din octombrie 1915 a fost redactor al revistei „Die Glocke", organul social-şoviniştilor. Între anii 1918 şi 1921 ministru al învăţământului şi cultelor în guvernul prusian. — *153, 188, 244.*

Hardie, James Keir (1856—1915) — militant al mişcării muncitoreşti engleze, reformist, unul dintre liderii Partidului muncitoresc independent şi unul dintre întemeietorii partidului laburist. Şi-a început cariera politică în calitate de conducător al organizaţiei sindicale a minerilor din Scoţia. În 1888 a înfiinţat Partidul muncitoresc din Scoţia. În 1892 a fost ales în parlament şi a dus o politică de înţelegere cu reprezentanţii partidelor burgheze. La începutul războiului imperialist mondial a adoptat o poziţie centristă, iar după aceea a aderat făţiş la social-şovinişti. — *34, 36, 157, 159, 176, 370, 371.*

Harms, Bernhardt (1876—1939) — economist burghez german, unul dintre reprezentanţii socialismului de catedră, apologet al imperialismului german. Din 1908 profesor la Universitatea din Kiel. Fondatorul şi directorul institutului de economie mondială şi de comunicaţii maritime din Kiel (1911—1933). A scris lucrări de economie şi de politică mondială. — *231.*

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770—1831) — mare filozof german, idealist obiectiv, ideolog al burgheziei germane. Meritul istoric al lui Hegel constă în elaborarea profundă şi multilaterală a dialec-

www.dacoromanica.ro

ticii, care a constituit unul dintre izvoarele teoretice ale materialismului dialectic. Dialectica lui Hegel avea însă un caracter idealist. Ea era strîns legată de sistemul său filozofic conservator, metafizic. Prin concepţiile sale politice, Hegel era adept al monarhiei constituţionale.

Principalele opere ale lui Hegel sînt : „Fenomenologia spiritului", „Ştiinţa logicii", „Enciclopedia ştiinţelor filozofice" etc. — *46, 51, 52, 53, 54, 222, 224.*

Heine, Wolfgang (1861—1944) — om politic german, social-democrat de dreapta, de profesiune avocat. În 1898 a fost ales în Reichstag, dar la scurt timp i s-a ridicat mandatul pentru că a refuzat să participe la o demonstraţie politică organizată de social-democraţi. A colaborat la revista „Sozialistische Monatshefte". Pentru articolele sale cu caracter revizionist a fost adesea aspru criticat de Bebel, Mehring şi alţii. În timpul războiului imperialist mondial — social-şovinist. După revoluţia din noiembrie 1918 din Germania, Heine a fost ministru de justiţie, iar între anii 1919 şi 1920 — ministru al afacerilor interne în guvernul Prusiei. În 1920 s-a retras din viaţa politică şi a practicat avocatura. În 1933 a emigrat în Elveţia. — *244, 339, 340, 342.*

Henderson, Arthur (1863—1935) — unul din liderii partidului laburist şi ai mişcării sindicale engleze. Între anii 1908 şi 1910 şi 1914—1917 — preşedinte al fracţiunii parlamentare laburiste. În timpul războiului imperialist mondial — social-şovinist, a intrat în guvernul de coaliţie al lui Asquith, iar apoi în guvernul militar al lui Lloyd George. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a făcut o vizită în Rusia pentru a face agitaţie în favoarea continuării războiului. În 1919 a fost unul dintre organizatorii Internaţionalei (a II-a) de la Berna, din 1923 — preşedinte al Comitetului Executiv al Internaţionalei (a II-a) muncitoreşti socialiste unite. A făcut parte în repetate rînduri din guvernele burgheze ale Angliei. — *261.*

Hervé, Gustave (1871—1944) — socialist francez, publicist şi avocat. În 1906 a fondat ziarul „La Guerre Sociale", în coloanele căruia a propagat un program semianarhist de luptă împotriva militarismului. La Congresul de la Stuttgart (1907) al Internaţionalei a II-a a susţinut acest program, cerînd ca la fiecare război să se răspundă prin grevă şi insurecţie. Într-o serie de lucrări ale sale, V. I. Lenin a dezvăluit caracterul mic-burghez al hervéismului. În timpul războiului imperialist mondial a fost socialist-şovinist. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luat atitudine împotriva Rusiei Sovietice. În 1918 a fost exclus din Partidul socialist francez. În deceniul al 4-lea a fost adept al unei apropieri între Franţa şi Germania fascistă. — *36, 117, 280, 370.*

Hilferding, Rudolf (1877—1941) — unul dintre liderii oportunişti ai social-democraţiei germane şi ai Internaţionalei a II-a ; teo-

www.dacoromanica.ro

retician al aşa-numitului „austro-marxism". Din 1907 pînă în 1915 — redactor al ziarului „Vorwärts", organul central al Partidului social-democrat din Germania. În 1910 a publicat lucrarea „Capitalul financiar", care a jucat un oarecare rol pozitiv în studierea capitalismului monopolist, dar care conţine grave greşeli teoretice şi teze oportuniste. În anii războiului imperialist mondial — centrist, a apărat unitatea cu social-imperialiştii. După primul război mondial a lansat teoria „capitalismului organizat", devenind un apologet al capitalismului monopolist de stat. Din 1917 — lider al Partidului social-democrat independent din Germania, duşman declarat al Puterii sovietice şi al dictaturii proletariatului. A făcut parte în numeroase rînduri din guvernul burghez al Republicii de la Weimar. După instaurarea fascismului a emigrat în Franţa. — *365*.

Hindenburg, Paul (1847—1934) — militar şi om de stat german, feldmareşal, reprezentant al elementelor reacţionare şi şovine ale imperialismului german. În anii războiului imperialist mondial — comandant al armatei germane pe Frontul de est, apoi şef de statmajor. După victoria Revoluţiei Socialiste din Octombrie — unul din organizatorii activi ai intervenţiei militare împotriva Rusiei Sovietice. A participat la înăbuşirea revoluţiei din noiembrie 1918 din Germania. Între anii 1925 şi 1934 — preşedintele Republicii de la Weimar. În 1933 l-a însărcinat pe Hitler să formeze guvernul, trecînd astfel în mod oficial întreaga putere în mîinile fasciştilor. — *297, 302, 303, 308, 342*.

Höglund, Karl Zet Konstantin (1884—1956) — social-democrat suedez, lider al aripii de stînga a mişcării social-democrate şi al mişcării socialiste de tineret din Suedia. Între anii 1908 şi 1918 — redactor al ziarului „Stormklockan". În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii internaţionaliste. La Conferinţa socialistă de la Zimmerwald a aderat la stînga zimmerwaldiană. În 1916 a fost trimis în judecată pentru propagandă împotriva războiului. Între anii 1917 şi 1924 — unul din conducătorii Partidului Comunist din Suedia. În 1924 a fost exclus din partidul comunist pentru oportunism şi pentru că s-a ridicat făţiş împotriva hotărîrilor Congresului al V-lea al Internaţionalei Comuniste. În 1926 a revenit în partidul social-democrat. — *152, 250, 344*.

Holyoake, George Jacob (1817—1906) — lider al mişcării cooperatiste engleze, reformist. În deceniile al 4-lea şi al 5-lea a aderat la chartişti şi owenişti, a fost adept al autoconducerii cooperaţiei muncitoreşti. Din deceniul al 5-lea — editor şi colaborator la o serie de organe periodice de orientare radical-republicană. Din deceniul al 6-lea a colaborat tot mai strîns cu radicalii burghezi, a fost adeptul teoriei participării muncitorilor la profiturile întreprinderilor cooperatiste şi capitaliste. În noiembrie 1869 şi-a pus candidatura pentru Consiliul General al Internaţionalei I, dar ea a fost respinsă de Consiliu. — *77*.

www.dacoromanica.ro

Hume, David (1711—1776) — filozof englez, idealist subiectiv, agnostic; istoric și economist burghez. Recunoscînd senzațiile ca bază a cunoașterii, el considera că sarcina acesteia din urmă este de a combina (potrivit obișnuinței) senzațiile elementare și reprezentările ce se formează din ele. Hume nega concepția materialistă despre cauzalitate, recunoștea numai succesiunea în timp a fenomenelor și considera că problema existenței lumii exterioare este insolubilă. Concepțiile lui Hume au avut o influență considerabilă asupra dezvoltării ulterioare a filozofiei burgheze idealiste. — *52.*

Huxley, Thomas Henry (1825—1895) — naturalist englez, din 1871 secretar, iar în anii 1883—1885 președinte al Societății regale din Londra. Colaborator apropiat al lui Ch. Darwin și popularizator al teoriei lui, la a cărei fundamentare au adus o contribuție importantă cercetările sale în domeniul zoologiei, al paleontologiei, antropologiei și anatomiei comparate, în special demonstrarea înrudirii morfologice dintre om și maimuțele antropoide. Fiind un materialist spontan „timid", după cum a spus Engels, Huxley se dezicea de materialism, declarîndu-se „agnostic" (este primul care a folosit în filozofie acest termen). „Filozofia lui Huxley — scria V. I. Lenin —, ca și aceea a lui Mach, e un amalgam de humeism și berkeleianism. Dar... la Huxley ieșirile berkeleiene sînt întîmplătoare, iar agnosticismul său nu servește decît ca frunză de viță pentru a acoperi materialismul" (Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 214).

Lucrările sale principale sînt: „Evidences as to Man's Place in Nature", „Hume", „Evolution and Ethics" și altele. — *52, 363.*

Hyndman, Henry Mayers (1842—1921) — socialist englez, reformist. În 1881 a fondat Federația democrată, reorganizată în 1884 în Federația social-democrată. În perioada 1900—1910 a fost membru al Biroului socialist internațional. A fost unul dintre liderii Partidului socialist britanic, din care a ieșit în 1916 după ce conferința partidului, ținută la Salford, l-a condamnat pentru poziția sa social-șovinistă față de războiul imperialist. A avut o atitudine ostilă față de Revoluția Socialistă din Octombrie și a sprijinit intervenția împotriva Rusiei Sovietice. — *36, 37, 112, 113, 117, 153, 179, 202, 213, 215, 222, 244, 270, 284, 302, 380.*

I

Ionov (Koighen, F.M.) (1870—1923) — social-democrat, unul dintre liderii Bundului, ulterior membru al partidului comunist. Începînd din 1893 a activat în cercurile social-democrate din Odesa. În 1903 a fost ales în Comitetul Central al Bundului. În decembrie 1908 a luat parte la lucrările Conferinței a V-a a P.M.S.D.R., unde în problemele fundamentale s-a situat pe platforma menșevicilor-partiiți; ulterior a adoptat o poziție împăciuitoristă față de lichidatori. În timpul războiului imperialist mondial a făcut parte din

www.dacoromanica.ro

aripa internaţionalistă a Bundului, care se situase pe o poziţie apropiată de centrism. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a intrat în Partidul Comunist (b) din Rusia, a activat în Comitetul regional de partid din Votecia. — *187, 294.*

Iordanski, N. I. (1876—1928) — social-democrat, menşevic. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţia sprijinirii războiului. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost comisar al guvernului provizoriu burghez pe lîngă armatele Frontului de sud-vest. În 1921 a intrat în P.C. (b) din Rusia ; în 1922 a lucrat la Comisariatul poporului pentru afacerile externe şi la Editura de stat, apoi a fost reprezentant plenipotenţiar în Italia. Din 1924 s-a dedicat activităţii publicistice. — *167.*

J

Jaurès, Jean (1859—1914) — militant de seamă al mişcării socialiste franceze şi internaţionale, istoric. În 1902, Jaurès şi adepţii lui au înfiinţat Partidul socialist francez, care în 1905, în urma fuziunii cu Partidul socialist din Franţa, şi-a luat denumirea de Partidul socialist francez unificat. Membru al parlamentului în anii 1885—1889, 1893—1898, 1902—1914 ; unul dintre liderii fracţiunii parlamentare socialiste. În 1904 a fondat ziarul „L'Humanité", pe care l-a condus pînă la sfîrşitul vieţii. A militat neobosit pentru apărarea democraţiei, a libertăţilor democratice, pentru pace, împotriva asupririi imperialiste şi a războaielor de cotropire. Era convins că numai socialismul poate pune definitiv capăt războaielor şi jugului colonial. Dar Jaurès credea că socialismul va învinge nu prin lupta de clasă a proletariatului împotriva burgheziei, ci ca rezultat al „înfloririi ideii democratice". Lenin a criticat cu asprime concepţiile reformiste ale lui Jaurès, care îl împingeau pe calea oportunismului.

Prin lupta dusă de el pentru pace, împotriva pericolului iminent de război, Jaurès şi-a atras ura burgheziei imperialiste. În ajunul primului război mondial, el a fost ucis de un agent al reacţiunii. — *368.*

Jeleabov, A. I. (1850—1881) — eminent revoluţionar rus, organizatorul şi conducătorul partidului „Narodnaia volea". Jeleabov a fost unul dintre primii narodnici care au înţeles necesitatea luptei politice împotriva ţarismului, luptă pe care o putea duce cu succes, după părerea lui, numai o organizaţie de revoluţionari creată în acest scop. Organizator talentat, Jeleabov s-a străduit să unească în jurul partidului „Narodnaia volea" toate elementele nemulţumite de politica ţarismului, să creeze grupuri conspirative în rîndurile studenţimii, în armată şi flotă, în rîndurile muncitorilor de la oraşe. Din iniţiativa lui a fost creat, pentru prima oară în Rusia, un ziar pentru muncitori. El a fost unul dintre autorii „Programului muncitorilor membri ai organizaţiei «Narodnaia volea»". Dar Jeleabov nu ajunsese să înţeleagă rolul istoric al clasei muncitoare ; el era departe de socialismul ştiinţific şi atribuia tacticii terorii indivi-

www.dacoromanica.ro

duale rolul hotărîtor în lupta împotriva absolutismului țarist. Sub conducerea lui au fost organizate o serie de atentate împotriva lui Alexandru al II-lea. În urma asasinării țarului, la 1 martie 1881, Jeleabov împreună cu tovarășii săi, narodovoliștii Perovskaia, Kibalcici, Mihailov și Rîsakov, au fost condamnați la moarte prin spînzurătoare. — *226.*

Joffre, Joseph Jacques Césaire (1852—1931) — mareșal, reprezentant al cercurilor militariste ale imperialismului francez. A participat la războiul franco-prusian (1870—1871) și la războaiele coloniale de cotropire ale Franței în Asia de răsărit și în Africa. Din 1908 — comandant de corp de armată ; o perioadă de timp a fost membru al Consiliului superior al armatei. În calitate de șef al marelui statmajor a condus operațiile de pregătire a armatei franceze în vederea războiului. La începutul războiului imperialist mondial a fost comandant suprem al armatei franceze. În 1917 a condus o misiune militară franceză în S.U.A. cu scopul de a obține un ajutor militar din partea Americii. A fost unul dintre organizatorii intervenției militare străine împotriva Rusiei Sovietice. — *297, 302, 303, 308.*

Jordania, N. N. (An) (1870—1953) — social-democrat, unul dintre liderii menșevicilor din Caucaz. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a aderat formal la grupul menșevicilor-partiiți, dar în fapt i-a susținut pe lichidatori. În 1914 a colaborat la revista lui Troțki „Borba" ; în timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șovine. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost președinte al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Tiflis ; în 1918—1921 a fost șeful guvernului menșevic contrarevoluționar din Gruzia ; din 1921 — emigrant alb. — *353.*

K

Kamenev (Rosenfeld), L. B. (1883—1936) — membru al P.M.S.D.R. din 1901. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În anii reacțiunii a avut o atitudine împăciuitoristă față de lichidatori, otzoviști și troțkiști. În 1915, fiind arestat, a declarat în fața tribunalului țarist că se dezice de lozinca bolșevică a înfrîngerii guvernului țarist în războiul imperialist. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 s-a ridicat împotriva liniei partidului, orientată spre înfăptuirea revoluției socialiste, și împotriva Tezelor din aprilie ale lui V. I. Lenin. În octombrie 1917 a publicat împreună cu Zinoviev în ziarul semimenșevic „Novaia Jizn" o declarație în care arăta că nu este de acord cu hotărîrea Comitetului Central cu privire la insurecția armată, divulgînd astfel guvernului provizoriu planurile partidului.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a ocupat o serie de posturi de răspundere în aparatul de stat. În repetate rînduri s-a ridicat împotriva politicii leniniste a partidului ; în noiembrie 1917 s-a declarat pentru formarea unui guvern de coaliție la care să participe menșevicii și socialiștii-revoluționari, în 1925 a fost unul dintre

www.dacoromanica.ro

organizatorii „noii opoziții", iar în 1926 — unul dintre liderii blocului antipartinic troțkisto-zinovievist. În 1927, Congresul al XV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. l-a exclus din partid ca militant activ al opoziției troțkiste. În 1928 a declarat că-și recunoaște greșelile și a fost reprimit în partid, dar, deoarece nu și-a încetat activitatea antipartinică, în 1932 a fost din nou exclus din P.C. (b) al U.R.S.S. În 1933 a fost pentru a doua oară reprimit în partid. În 1934, pentru activitate antipartinică a fost pentru a treia oară exclus din partid. — *167.*

Kant, Immanuel (1724—1804) — întemeietorul filozofiei clasice germane, din 1770 a fost profesor la Universitatea din Königsberg. Filozofia lui Kant este o varietate a idealismului subiectiv și a agnosticismului, dar totodată are o oarecare tendință materialistă, exprimată în teoria „lucrului în sine" și în recunoașterea caracterului experimental al cunoștințelor noastre. Sub influența kantianismului s-au format reprezentanții de mai tîrziu ai idealismului german clasic (Fichte, Schelling, Hegel) și au apărut o serie de curente în gîndirea filozofică burgheză, ca neokantianismul, pozitivismul etc. Tendința de rîntoarcere la Kant sau de împăcare a marxismului cu kantianismul a fost totdeauna caracteristică revizioniștilor.

Caracterul contradictoriu și inconsecvent al filozofiei lui Kant a determinat criticarea lui atît de pe poziții „de dreapta" (idealiștii subiectivi mai consecvenți), cît și de pe poziții „de stînga" (Feuerbach, Cernîșevski și reprezentanții materialismului dialectic) (vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 198—209, 377—380).

Lucrările principale ale lui Kant sînt: „Allgemeine Naturgeschichte und Theorie des Himmels...", „Kritik der reinen Vernunft", „Kritik der praktischen Vernunft", „Kritik der Urteilskraft" etc. — *52.*

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre liderii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a; la început a fost marxist, dar mai tîrziu a devenit renegat al marxismului, ideolog al centrismului (kautskismului) — una dintre cele mai periculoase și mai dăunătoare varietăți de oportunism. A fost redactor al revistei „Die Neue Zeit", publicație teoretică a social-democrației germane.

A intrat în mișcarea socialistă în 1874. Concepțiile sale din acea vreme erau un amestec de lassalleanism, neomalthusianism și anarhism. În 1881 a făcut cunoștință cu K. Marx și F. Engels și, sub influența lor, a trecut la marxism. Dar încă din acea perioadă a manifestat șovăieli și oscilări spre oportunism, fapt pentru care K. Marx și F. Engels l-au criticat cu asprime. În ultimele două decenii ale secolului trecut a scris o serie de lucrări în legătură cu unele probleme ale teoriei marxiste: „Doctrina economică a lui Karl Marx", „Problema agrară" etc. care, cu toate greșelile ce le conțin, au jucat un rol pozitiv în propagarea marxismului. Mai tîrziu, în 1910—1911, Kautsky a trecut pe pozițiile oportunismului. În timpul războiului imperialist mondial, Kautsky s-a situat pe pozițiile centrismului, camuflînd social-șovinismul sub paravanul unei frazeologii internațio-

www.dacoromanica.ro

naliste. El este autorul teoriei reacţionare a ultraimperialismului. După Revoluţia Socialistă din Octombrie, Kautsky a luat în mod făţiş atitudine împotriva revoluţiei proletare şi a dictaturii clasei muncitoare, împotriva Puterii sovietice.

În lucrările „Falimentul Internaţionalei a II-a", „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului", „Statul şi revoluţia", „Revoluţia proletară şi renegatul Kautsky" şi în alte lucrări, V. I. Lenin a făcut o critică nimicitoare kautskismului. — *23, 29, 36, 38, 87, 89, 93—94, 97, 99, 100—101, 102, 103, 113, 117, 123, 134, 135, 141, 142—144, 145, 150, 153, 164, 178, 179—180, 181—185, 188, 191, 192, 196, 202, 203, 213, 214—217, 219, 221, 222, 223—225, 226, 228—230, 231, 232, 234—240, 241—246, 252, 253, 255, 259, 260, 261, 264, 265, 267, 268, 269, 271, 277, 286, 288, 293, 297, 302, 321, 322, 326, 329, 339—340, 342, 352, 360, 368, 371, 372, 380.*

Kerenski, A. F. (n. 1881) — socialist-revoluţionar, deputat în Duma a IV-a de stat, ulterior şeful guvernului provizoriu burghez. În Dumă s-a alăturat o bucată de timp grupului trudovicilor şi a fost preşedintele acestui grup. În anii primului război mondial — defensist inveterat. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru, iar apoi prim-ministru în guvernul provizoriu şi comandant suprem. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luptat activ împotriva Puterii sovietice ; în 1918 a fugit peste graniţă. În prezent trăieşte în S.U.A. şi desfăşoară o propagandă antisovietică. — *117, 333.*

Kessel, Gustav (1846—1918) — general-colonel german. Din deceniul al 9-lea a comandat unităţile de gardă din Armata germană. Între anii 1909 şi 1918 a fost guvernator al Berlinului şi comandant al trupelor din provincia Brandenburg. În timpul războiului imperialist mondial a reprimat cu cruzime mişcarea grevistă şi antirăzboinică a proletariatului din Berlin, a persecutat pe cei ce s-au ridicat împotriva războiului în presa social-democrată. — *30.*

Kitchener, Horatio Herbert (1850—1916) — feldmareşal, conte, unul din colonialiştii inveteraţi, reprezentant al clicii militariste imperialiste engleze. Între anii 1896 şi 1898 armata colonialiştilor englezi comandată de Kitchener a cucerit Sudanul de est, reprimînd bestial pe patrioţii sudanezi. În anii 1899—1902 Kitchener a fost şef de stat-major şi comandant în războiul de cotropire împotriva republicilor bure din Africa de sud. În 1902—1909 — comandant al trupelor colonialiste engleze în India. În anii 1911—1914, fiind reprezentant al Angliei şi consul general în Egipt, a guvernat de fapt această ţară. În timpul războiului imperialist mondial — ministru de război al Angliei. — *303.*

Kluck, Alexander (1846—1934) — general-colonel, reprezentant al cercurilor militariste imperialiste germane. Participant la războaiele austro-prusian (1866) şi franco-prusian (1870—1871). Din 1906 — comandant de corp de armată. La începutul războiului imperialist

www.dacoromanica.ro

mondial a fost comandant al armatei I germană, care a operat în nordul Franței. În 1916 a trecut în rezervă. — *102.*

Koighen, F. M. — vezi Ionov.

Kosovski, V. (Levinson, M. I.) (1870—1941) — unul dintre întemeietorii și liderii Bundului ; membru al C.C. al acestei organizații. A fost redactor-șef al ziarului „Die Arbeiter Stimme", organul central al Bundului. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a colaborat la revista „Naşa Zarea" și la ziarul „Luci", organele de presă ale menșevicilor-lichidatori. În anii primului război mondial — social-șovinist, s-a situat pe poziții germanofile. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă ; după revoluție a emigrat și a activat în organizațiile Bundului din Polonia. În 1939 a plecat în S.U.A. — *149, 177, 211, 261, 294.*

Krestovnikov, G. A. (n. 1855) — octombrist, mare industriaș și agent de bursă. Președintele Băncii comerciale din Moscova și al Asociației bursei din Moscova. În 1906 a fost ales membru în Consiliul de stat din partea burgheziei comerciale și industriale. — *106.*

Kropotkin, P. A. (1842—1921) — unul dintre conducătorii și teoreticienii de vază ai anarhismului, conte. În 1872 a aderat în străinătate la grupul lui Bakunin. După întoarcerea în Rusia a participat ca anarhist la mișcarea narodnică, fapt pentru care în 1874 a fost arestat și închis în fortăreața Petropavlovsk. În 1876 a evadat, fugind peste graniță, unde a desfășurat o luptă activă împotriva marxismului, s-a ridicat împotriva învățăturii lui K. Marx cu privire la lupta de clasă și dictatura proletariatului. În timpul războiului imperialist mondial — șovinist. Întorcîndu-se din emigrație în 1917, a rămas pe poziții burgheze. În 1920 a adresat o scrisoare muncitorilor din Europa în care recunoștea importanța istorică a Revoluției Socialiste din Octombrie și chema pe muncitori să împiedice intervenția militară împotriva Rusiei Sovietice. A scris o serie de lucrări științifice în domeniul geografiei și geologiei. — *105, 333, 380.*

Kudașev, I. A. (n. 1859) — diplomat țarist, conte. Din 1907 pînă în 1910 — ambasador al Rusiei în Danemarca. Din 1911 pînă în 1916 — ambasador în Belgia. În 1914 a participat la redactarea telegramei adresate de E. Vandervelde fracțiunii social-democrate din Duma a IV-a de stat și care chema la încetarea luptei împotriva țarismului și la sprijinirea războiului împotriva Germaniei. În 1917 — ambasador al Rusiei în Spania. — *336.*

Kugelmann, Ludwig (1830—1902) — social-democrat german, prieten al lui K. Marx, participant la revoluția din 1848—1849 din Germania, membru al Internaționalei I. A fost delegat la congresele de la Lausanne (1867) și de la Haga (1872) ale Internaționalei și a contribuit la editarea și răspîndirea „Capitalului" lui Marx. Din 1862 pînă în 1874 a fost în corespondență cu K. Marx, pe care îl informa asupra stării de lucruri din Germania. Scrisorile lui Marx

www.dacoromanica.ro

către Kugelmann au fost pentru prima oară tipărite în 1902, în revista „Die Neue Zeit" ; în 1907 ele au apărut în traducere rusă, cu o prefață de V. I. Lenin. — *79, 84.*

Kutler, N. N. (1859—1924) — fruntaș de seamă al partidului cadet ; a lucrat în Ministerul de Finanțe ; în 1905—1906 a fost ministru al agriculturii. Deputat în Dumele a II-a și a III-a de stat, unul dintre autorii proiectului de program agrar al cadeților. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat la Comisariatul poporului pentru finanțe. — *106.*

L

Lafargue, Laura (1845—1911) — activistă a mișcării muncitorești din Franța, fiica lui K. Marx. A adus o contribuție de seamă la răspîndirea marxismului în Franța ; împreună cu soțul ei, Paul Lafargue, a tradus în limba franceză „Manifestul Partidului Comunist" ; a tradus în limba franceză lucrarea lui K. Marx „Contribuții la critica economiei politice", lucrarea lui F. Engels „Ludwig Feuerbach și sfîrșitul filozofiei clasice germane", precum și alte lucrări ale întemeietorilor comunismului științific. — *50.*

Lafargue, Paul (1842—1911) — militant de seamă al mișcării muncitorești franceze și internaționale ; publicist talentat, unul dintre primii adepți din Franța ai comunismului științific ; prieten apropiat și tovarăș de luptă al lui K. Marx și F. Engels. A fost membru al Internaționalei I. Împreună cu J. Guesde a înființat Partidul muncitoresc din Franța ; a fost redactor la ziarul „L'Égalité", organul partidului muncitoresc. Lafargue s-a ridicat energic împotriva oportunismului din Internaționala a II-a ; el a salutat prima organizație marxistă rusă — grupul „Eliberarea muncii" —, iar mai tîrziu și-a manifestat simpatia față de bolșevici. În numeroasele sale lucrări, Lafargue a propagat și susținut ideile marxismului în domeniul economiei politice, al filozofiei, al istoriei și al lingvisticii ; a luptat împotriva reformismului și revizionismului. Dar lucrările lui Lafargue cuprind și teze teoretice eronate, mai ales în problema țărănească și în cea națională, precum și în problema sarcinilor revoluției socialiste. — *50, 87.*

Larin, I. (Lurie, M. A.) (1882—1932) — social-democrat, menșevic. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a fost unul dintre liderii lichidatorilor. Larin a luat parte activă la Blocul antipartinic din august, constituit de Troțki în 1912. În anii războiului imperialist mondial a aderat la centriști. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a condus grupul menșevicilor internaționaliști, care au editat revista „Internațional". În august 1917 a fost primit în partidul bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în aparatul de stat și în diferite organizații economice. — *111, 112, 115, 125, 127, 165.*

www.dacoromanica.ro

Lassalle, Ferdinand (1825—1864) — socialist mic-burghez german, întemeietorul lassalleanismului — o variantă a oportunismului în mişcarea muncitorească germană. Lassalle a fost unul dintre întemeietorii Uniunii generale a muncitorilor germani (1863). Crearea acestei uniuni a avut o însemnătate reală pentru mişcarea muncitorească, dar Lassalle, în calitatea sa de preşedinte, a îndreptat-o pe o cale oportunistă. Lassalleenii socoteau că prin agitaţia legală pentru dreptul de vot universal, prin crearea de cooperative de producţie, subvenţionate de statul iuncherilor, se va ajunge la crearea unui „stat popular liber". Lassalle a sprijinit politica de unificare „de sus" a Germaniei sub hegemonia Prusiei reacţionare. Politica oportunistă a lassalleenilor a constituit o piedică pentru activitatea Internaţionalei I şi pentru crearea unui adevărat partid muncitoresc în Germania, a întîrziat formarea conştiinţei de clasă a muncitorilor.
Concepţiile teoretice şi politice ale lassalleenilor au fost aspru criticate de către clasicii marxim-leninismului (vezi K. Marx „Critica programului de la Gotha" ; V. I. Lenin „Statul şi revoluţia" şi alte lucrări). — *79, 85, 136, 138, 145, 236, 278.*

Leder, V. L. (1882—1938) — unul dintre fruntaşii mişcării muncitoreşti poloneze. Începînd din 1900, membru al Social-democraţiei din Polonia şi Lituania. Din 1910 pînă în 1911 a fost secretar al conducerii centrale a S.D.R.P. şi L. şi reprezentantul acestui partid în redacţia ziarului „Soţial-Demokrat", organul central al P.M.S.D.R. I-a sprijinit pe împăciuitorişti în acţiunile lor împotriva bolşevicilor. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste. În 1919—1920 a participat intens la activitatea Partidului Muncitoresc Comunist din Polonia. Începînd din 1921 a deţinut munci de răspundere în Internaţionala Comunistă şi în Internaţionala sindicală ; a colaborat activ la presa sovietică. — *37, 369.*

Legien, Karl (1861—1920) — social-democrat de dreapta german, unul dintre liderii sindicatelor germane, revizionist. În 1890 a devenit preşedintele Comisiei generale a sindicatelor germane, în 1903 secretar, iar în 1913 preşedinte al Secretariatului internaţional al sindicatelor. Din 1893 pînă în 1920 (cu unele întreruperi) a fost deputat în Reichstag din partea social-democraţiei germane. În timpul războiului imperialist mondial — social-şovinist inveterat. În 1919—1920 a fost membru al Adunării naţionale a Republicii de la Weimar. A sprijinit politica burgheziei şi a luptat împotriva mişcării revoluţionare a proletariatului. — *245, 253, 256—257, 260, 261, 353.*

Lenin, V. I. (Lenin, N.) (1870—1924) — date biografice. — *23, 45, 84, 87, 89, 91, 194, 219, 221, 239, 265, 298, 312, 355.*

Lensch, Paul (1873—1926) — social-democrat german. În 1905—1913 a fost redactor al ziarului „Leipziger Volkszeitung", organ al aripii de stînga a Partidului social-democrat din Germania. La izbucnirea războiului imperialist mondial a trecut pe poziţiile social-şovinismului. După război, redactor-şef al ziarului „Deutsche Allgemeine Zeitung", oficios al magnaţilor industriei din Ruhr. În 1922, la cererea

www.dacoromanica.ro

membrilor de rînd ai Partidului social-democrat din Germania, a fost exclus din partid. — *153, 188, 219, 226, 244, 322.*

Levinski, V. — naţionalist ucrainean, a scris o serie de lucrări cu privire la mişcarea muncitorească din Ucraina ; în anii 1913—1914 a colaborat la „Dzvin", revistă naţionalistă legală de orientare menşevică. — *130.*

Levinson, M. I. — *vezi* Kosovski, V.

Liebknecht, Karl (1871—1919) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti germane şi internaţionale ; unul dintre conducătorii aripii de stînga a social-democraţiei germane ; fiul lui Wilhelm Liebknecht ; de profesiune avocat.

A luptat activ în rîndurile social-democraţiei împotriva oportunismului şi militarismului. În perioada primei revoluţii ruse din 1905—1907 a îndemnat pe muncitorii germani să urmeze exemplul rușilor. În 1912 a fost ales deputat în Reichstag. În anii războiului imperialist mondial a luptat împotriva sprijinirii guvernului propriei sale ţări în războiul de jaf şi a fost singurul deputat din Reichstag care a votat împotriva alocării creditelor de război (2 decembrie 1914). A fost unul dintre organizatorii şi conducătorii grupului „Internaţional", denumit ulterior grupul „Spartacus", iar apoi „Uniunea Spartacus". În 1916 a fost condamnat la muncă silnică. În timpul revoluţiei din noiembrie 1918 din Germania s-a aflat, împreună cu R. Luxemburg, în fruntea avangărzii revoluţionare a muncitorilor germani. A redactat ziarul „Die Rote Fahne". A fost unul dintre întemeietorii Partidului Comunist din Germania şi unul dintre conducătorii insurecţiei muncitorilor berlinezi din ianuarie 1919. După înăbuşirea insurecţiei a fost ucis în mod bestial de bandele lui Noske. Apreciind activitatea lui K. Liebknecht, Lenin scria : „Acest nume este... simbolul conducătorului devotat intereselor proletariatului, simbolul devotamentului faţă de revoluţia socialistă... Acest nume este simbolul luptei neîmpăcate împotriva imperialismului, nu în vorbe, ci în fapte..." (Opere, vol. 28, Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 433—434). — *36, 206, 258, 312, 353, 370.*

Liebknecht, Wilhelm (1826—1900) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti germane şi internaţionale, unul dintre întemeietorii şi conducătorii Partidului social-democrat din Germania. Din 1875 şi pînă la sfîrşitul vieţii sale, Liebknecht a fost membru al Comitetului Central al Partidului social-democrat din Germania şi redactor-responsabil al ziarului „Vorwärts", organul central al acestui partid. Din 1867 pînă în 1870 a fost deputat în Reichstagul Confederaţiei Germaniei de nord, iar începînd din 1874 a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstagul german ; a folosit cu pricepere tribuna parlamentară pentru a demasca politica internă şi externă reacţionară a iuncherimii prusace. Pentru activitatea sa revoluţionară a fost de mai multe ori condamnat la închisoare. A luat parte activă la activitatea Internaţionalei I şi la organizarea Internaţionalei a II-a. K. Marx şi F. Engels îl preţuiau mult pe Liebknecht. În acelaşi timp,

www.dacoromanica.ro

ei criticau unele greşeli ale lui cu caracter împăciuitorist, ajutîndu-l să adopte o poziţie justă. — *79, 119, 314, 323.*

Lipkin, F. A. — *vezi* Cerevanin, N.

Litvinov, M. M. (Maksimovici) (1876—1951) — social-democrat, bolşevic, diplomat sovietic de seamă. Şi-a început activitatea revoluţionară în 1898 ; a fost agent al „Iskrei", a participat la prima revoluţie rusă din 1905—1907. În 1907 a fost delegat şi secretar al delegaţiei ruse la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart. Din iunie 1914 a fost reprezentant al C.C. al P.M.S.D.R. în Biroul socialist internaţional. A fost membru al secţiei bolşevice de la Londra a P.M.S.D.R. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat în diplomaţie. Din 1921 Litvinov a fost locţiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe. Din 1930 pînă în 1939 — comisar al poporului pentru afacerile externe. În 1941—1943 a fost locţiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe şi ambasador al U.R.S.S. în S.U.A. ; după întoarcerea din S.U.A. a fost pînă în 1946 locţiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe. — *158—159, 176, 177, 178.*

Lloyd George, David (1863—1945) — om de stat şi diplomat englez, liderul partidului liberal. Din 1890 a fost membru al parlamentului. În anii 1905—1908 a fost ministru al comerţului, iar în anii 1908—1915 ministru de finanţe. A jucat un rol important în stabilirea liniei politice a guvernului Angliei, orientată spre pregătirea războiului imperialist mondial. Prin linguşeli, minciuni şi făgăduieli făcute muncitorilor a încercat să împiedice sau cel puţin să întîrzie crearea în Anglia a unui partid revoluţionar al clasei muncitoare. V. I. Lenin scria că „Lloyd George slujeşte burghezia în mod admirabil şi o slujeşte tocmai *printre* muncitori, promovează influenţa ei *tocmai* în rîndurile proletariatului, acolo unde este cel mai necesar şi cel mai greu să-ţi subordonezi moraliceşte masele". (Opere, vol. 23, Bucureşti, E.S.P.L.P. 1957, p. 111—112). În anii 1916—1922, în calitate de prim-ministru, s-a străduit să consolideze poziţiile imperialismului englez în Orientul Apropiat şi Mijlociu, precum şi în Balcani ; a reprimat cu cruzime mişcarea de eliberare naţională din colonii şi din ţările dependente. După Revoluţia Socialistă din Octombrie din Rusia a fost unul dintre inspiratorii şi organizatorii intervenţiei armate şi ai blocadei împotriva Statului sovietic. În 1922, după o serie de eşecuri politice, şi-a dat demisia, continuînd însă să exercite pînă la sfîrşitul vieţii sale o anumită influenţă asupra vieţii politice din Anglia. — *223, 231.*

Longuet, Charles (1833—1903) — militant al mişcării muncitoreşti franceze, proudhonist, de profesiune ziarist. În anii 1866—1867 şi 1871—1872 a fost membru al Consiliului General al Internaţionalei I şi a luat parte la o serie de congrese ale ei. În 1871 a fost membru al Comunei din Paris. După înfrîngerea ei a emigrat în Anglia, unde a stat pînă în 1880. Întorcîndu-se în ţară, a aderat la posibilişti, curent oportunist din Partidul muncitoresc din Franţa. — *50.*

www.dacoromanica.ro

Longuet, Jean (1876—1938) — lider al Partidului socialist francez şi al Internaţionalei a II-a, publicist; fiul lui Charles Longuet şi al lui Jenny Marx. A colaborat activ la presa socialistă franceză şi internaţională. În anii războiului imperialist mondial a condus minoritatea centristă-pacifistă a Partidului socialist francez. În 1914 şi 1924 a fost ales membru în Camera deputaţilor din Franţa. A fost unul din fondatorii (1916) şi redactorii ziarului socialist „Le Populaire". A condamnat intervenţia militară străină împotriva Rusiei Sovietice. Din 1920 — unul din liderii aripii centriste a Partidului socialist francez. În deceniul al 4-lea s-a pronunţat pentru unitatea de acţiune între socialişti şi comunişti împotriva fascismului, a făcut parte din organizaţiile internaţionale de luptă împotriva fascismului şi războiului. — *50*.

Longuet, Jenny (1844—1883) — militantă a mişcării muncitoreşti internaţionale; fiica mai mare a lui Karl Marx, soţia lui Charles Longuet. A scris în presa periodică, situîndu-se pe poziţiile internaţionalismului proletar. — *50*.

Lucas, Charles Prestwood (1853—1931) — funcţionar colonial şi istoric englez, apologet al imperialismului englez. Începînd din 1877 a lucrat în ministerul englez al coloniilor, unde a ocupat între anii 1907—1911 postul de director al departamentului dominioanelor. A propagat colaborarea de clasă între proletariat şi burghezie. A scris o serie de lucrări privind istoria Imperiului colonial britanic. — *248*.

Lurie, M. A. — *vezi* Larin, I.

Luxemburg, Rosa (1871—1919) — militantă de seamă a mişcării muncitoreşti internaţionale, unul dintre liderii aripii de stînga a Internaţionalei a II-a. A intrat în mişcarea revoluţionară în a doua jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut. A fost unul dintre întemeietorii şi conducătorii Partidului social-democrat polonez; a luptat împotriva naţionalismului din rîndurile mişcării muncitoreşti poloneze. Începînd din 1897 a participat în mod activ la mişcarea social-democrată germană, a combătut bernsteinismul şi millerandismul. A luat parte la prima revoluţie rusă (la Varşovia). În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar, Rosa Luxemburg a avut o atitudine împăciuitoristă faţă de lichidatori.

Încă de la izbucnirea primului război mondial s-a situat pe poziţii internaţionaliste. A fost unul dintre iniţiatorii creării în Germania a grupului „International", care ulterior şi-a schimbat denumirea în „Spartacus", iar apoi în „Uniunea Spartacus". După revoluţia din noiembrie 1918 din Germania a participat la Congresul de constituire a Partidului Comunist din Germania, congres la care a avut un rol conducător. În ianuarie 1919 a fost arestată şi asasinată din ordinul guvernului Scheidemann. Lenin, care o aprecia în mod deosebit pe Rosa Luxemburg, a criticat în repetate rînduri greşelile ei, ajutînd-o astfel să adopte o poziţie justă. — *125*, *215*, *237*, *242*.

www.dacoromanica.ro

Luzzatti, Luigi (1841—1927) — om de stat, jurist şi economist italian, unul din liderii aripii de dreapta a „blocului liberal" al monopolurilor industriale şi al marilor agrarieni din Italia. Din 1867 — profesor de drept de stat la o serie de universităţi din Italia. Din 1871 — membru în Camera deputaţilor a Italiei. A fost ministru al trezoreriei, ministru al agriculturii şi preşedinte al Consiliului de Miniştri al Italiei. A scris mai multe lucrări în problemele financiar-economice, social-politice şi juridice. A propagat în mod demagogic în repetate rînduri colaborarea de clasă şi unitatea de interese a oamenilor muncii şi exploatatorilor. Din 1921 — senator. A sprijinit fascismul italian. — *30, 367.*

M

MacDonald, James Ramsay (1866—1937) — om politic englez, unul dintre fondatorii şi liderii Partidului laburist independent şi partidului laburist. A promovat o politică ultraoportunistă. A propagat teoria reacţionară a colaborării de clasă şi a integrării treptate a capitalismului în socialism. La începutul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii pacifiste, iar apoi a păşit pe calea sprijinirii făţişe a burgheziei imperialiste. În anii 1918—1920 a încercat să împiedice lupta muncitorilor englezi care s-au ridicat împotriva intervenţiei antisovietice ; a promovat o politică de scindare a clasei muncitoare. În 1924 şi 1929—1931 MacDonald a fost prim-ministru. Guvernul laburist al lui MacDonald a reprimat mişcarea de eliberare naţională din coloniile engleze şi a promovat o politică antimuncitorească. În anii 1931—1935 MacDonald s-a aflat în fruntea aşa-numitului „guvern naţional", a cărui politică o stabileau conservatorii. — *36, 157, 158, 370, 373.*

Mackensen, August (1849—1945) — general-feldmareşal, reprezentant al cercurilor militariste imperialiste germane. Participant la războiul franco-prusian (1870—1871). În perioada războiului imperialist mondial a comandat un corp de armată german în Prusia orientală, a ocupat postul de comandant al armatelor germane şi al grupului de trupe germano-austriece pe Frontul de răsărit. — *342.*

Maiski, I. M. (n. 1884) —membru al P.M.S.D.R. din 1903, pînă în 1918 menşevic. Din 1908 pînă în 1917 s-a aflat în emigraţie. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii centriste. Rupînd cu menşevismul, în februarie 1921 a intrat în rîndurile P.C.U.S. Începînd din 1922 a lucrat în diplomaţie ; între anii 1943 şi 1946 a fost adjunct al ministrului de externe. A scris lucrări de istorie şi memorii ; din 1946 — academician. — *158.*

Maksimovici — vezi Litvinov, M. M.

Malinovski, R. V. (1876—1918) — provocator, agent secret al ohranei din Moscova. În 1906 a aderat în scopuri meschine la mişcarea muncitorească ; a fost membru al unui comitet muncitoresc şi

www.dacoromanica.ro

secretar al conducerii sindicatului metalurgiştilor. Începînd din 1907 a furnizat de bunăvoie informaţii poliţiei, iar în 1910 a devenit agent secret al ohranei ţariste. În 1912, la Conferinţa de la Praga a P.M.S.D.R., a fost ales membru al C.C.; în acelaşi an, folosindu-se de serviciile ohranei ţariste, a fost ales deputat în Duma a IV-a de stat din partea curiei muncitoreşti a guberniei Moscova. În 1914 s-a ascuns în străinătate. Întors în Rusia Sovietică în 1918, a fost deferit justiţiei şi împuşcat în baza unei sentinţe a Tribunalului Suprem al C.E.C. din Rusia. — *126.*

Mankov, I. N. (n. 1881) — menşevic-lichidator, deputat în Duma a IV-a de stat din partea guberniei Irkutsk; de profesiune funcţionar. În Dumă a făcut parte din fracţiunea social-democrată. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste; în 1915 a fost exclus din fracţiune, deoarece, contrar hotărîrii adoptate de ea, a votat în Dumă pentru bugetul de război. — *166.*

Martov, L. (Ţederbaum, I. O.) (1873—1923) — unul dintre liderii menşevismului. În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar s-a situat pe poziţii lichidatoriste; a redactat ziarul „Golos Soţial-Demokrata", a luat parte la conferinţa antipartinică din august 1912. În perioada războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii centriste. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 s-a aflat în fruntea grupului menşevicilor-internaţionalişti. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luat poziţie împotriva Puterii sovietice. În 1920 a emigrat în Germania şi a editat, la Berlin, revista menşevică contrarevoluţionară „Soţialisticeskii Vestnik". — *30, 37, 100, 104, 120, 149, 157, 165, 243, 246, 294—296, 353, 374.*

Marx, Heinrich (1782—1838) — tatăl lui K. Marx; avocat, apoi consilier juridic la Trier; a avut concepţii liberale. — *46.*

Marx (von Westphalen), Jenny (1814—1881) — soţia lui Karl Marx, ajutor şi prieten credincios al lui Marx. — *47, 50.*

Marx, Karl (1818—1883) — întemeietorul comunismului ştiinţific, gînditor genial, conducător şi învăţător al proletariatului internaţional (vezi articolul lui V. I. Lenin „Karl Marx (Scurtă schiţă biografică şi expunere a marxismului)", în volumul de faţă, p. 43—92). — *24, 26, 28, 43, 45, 46—92, 93—94, 107, 108, 109, 119, 121, 135, 136—138, 139, 144, 145, 148, 150, 181, 183, 184, 215, 224, 225, 227, 240, 266, 267, 278, 307, 313, 318, 322, 323, 328, 332, 362—365.*

Marx-Aveling, Eleanor (1855—1898) — militantă a mişcării muncitoreşti engleze şi internaţionale, fiica cea mai mică a lui K. Marx. A fost unul dintre întemeietorii Ligii socialiste (1884) şi ai Partidului laburist independent (1893) din Anglia. După moartea lui K. Marx a lucrat sub conducerea directă a lui F. Engels, a dus o activitate energică în cadrul mişcării de masă a muncitorilor necalificaţi, a fost unul dintre organizatorii marii greve a docherilor londonezi din 1889. A colaborat activ la presa socialistă engleză şi germană. A pregătit

www.dacoromanica.ro

pentru tipar şi a publicat lucrarea lui K. Marx „Salariu, preţ şi profit", precum şi o serie de articole ale sale în problema orientală. A scris amintiri despre K. Marx şi F. Engels. — *50, 84.*

Maslov, P. P. (X) (1867—1946) — economist, social-democrat, autor al unei serii de lucrări în problema agrară, în care a încercat să revizuiască marxismul. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menşevici, a susţinut programul lor de municipalizare a pămîntului. În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar s-a situat pe poziţii lichidatoriste, iar în perioada războiului imperialist mondial s-a manifestat ca social-şovinist. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică şi a desfăşurat o activitate pedagogică şi ştiinţifică. Din 1929 — academician. — *20—21, 37, 105, 115, 135, 141, 190, 197, 335, 369.*

Maşinadze, B. (Tevzaia, V.) — menşevic gruzin. În anii războiului imperialist mondial — centrist. A colaborat la o serie de publicaţii menşevice. — *294.*

Mazzini, Giuseppe (1805—1872) — eminent revoluţionar italian, democrat burghez, unul dintre conducătorii şi ideologii mişcării de eliberare naţională din Italia. Mazzini a preconizat programul unirii „de jos" a Italiei într-o republică burgheză independentă ; el consideră că principalul mijloc de luptă este insurecţia. Caracteristice lui Mazzini erau însă tactica complotistă şi ignorarea intereselor ţărănimii. Mazzini propovăduia un plan mic-burghez utopic de rezolvare a problemei muncitoreşti pe calea „colaborării dintre muncă şi capital". — *49.*

Mehring, Franz (1846—1919) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti din Germania, unul dintre liderii şi teoreticienii aripii de stînga a social-democraţiei germane. A fost unul dintre redactorii revistei „Die Neue Zeit", organul teoretic al partidului, iar mai tîrziu redactor al ziarului „Leipziger Volkszeitung". Mehring a dus o luptă înverşunată împotriva oportunismului şi revizionismului din rîndurile Internaţionalei a II-a şi a condamnat kautskismul, dar s-a făcut şi el vinovat de greşelile celor de stînga din Germania, care s-au temut s-o rupă, din punct de vedere organizatoric, cu oportuniştii. Mehring a apărat cu consecvenţă internaţionalismul şi a salutat Revoluţia Socialistă din Octombrie. A fost unul din conducătorii organizaţiei revoluţionare „Uniunea Spartacus" şi a jucat un rol de seamă în crearea Partidului Comunist din Germania. — *36, 38, 99, 138, 215, 237, 242, 371.*

Menşikov, M. O. (1859—1919) — publicist reacţionar. A colaborat la „Novoe Vremea", ziar ultrareacţionar. V. I. Lenin l-a calificat pe Menşikov drept „cîinele de pază credincios al sutelor negre ţariste" (Opere complete, vol. 20, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 148). După Revoluţia Socialistă din Octombrie, Menşikov a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice ; în 1919 a fost executat prin împuşcare pentru activitatea contrarevoluţionară. — *105.*

www.dacoromanica.ro

Merrheim, Alphonse (1881—1925) — lider sindical francez, sindicalist; din 1905 — unul dintre liderii federației metalurgiștilor și ai Confederației generale a muncii din Franța. La începutul primului război mondial a fost unul dintre conducătorii aripii de stînga a mișcării sindicaliste în Franța, care s-a ridicat împotriva social-șovinismului și a războiului imperialist; a participat la Conferința de la Zimmerwald, a aderat la dreapta zimmerwaldiană. Șovăielile pe care le manifesta atunci Merrheim și teama de a rupe total cu social-șoviniștii l-au dus la sfîrșitul anului 1916 pe poziții centrist-pacifiste, iar la începutul anului 1918 pe pozițiile social-șovinismului și reformismului declarat. A avut o atitudine de ostilitate față de U.R.S.S. — *380*.

Mignet, François Auguste-Marie (1796—1884) — istoric burghez francez de orientare liberală. Asemenea altor istorici liberali din perioada Restaurației, recunoștea rolul luptei de clasă în istorie, reducînd-o însă exclusiv la lupta dintre aristocrația latifundiară și burghezie. În lucrările sale a încercat să fundamenteze dreptul burgheziei la puterea politică, a avut o atitudine negativă față de lupta revoluționară a maselor populare. Lucrarea fundamentală a lui Mignet este „Istoria revoluției franceze". — *58*.

Millerand, Alexandre-Etienne (1859—1943) — om politic francez. În penultimul deceniu al secolului trecut s-a manifestat ca radical mic-burghez; în deceniul următor a aderat la socialiști și s-a situat în fruntea curentului oportunist din mișcarea socialistă franceză. În 1899 a intrat în guvernul burghez reacționar prezidat de Waldeck-Rousseau, în cadrul căruia a colaborat cu generalul Galliffet, călău al Comunei din Paris. V. I. Lenin a demascat millerandismul, calificîndu-l ca o trădare a intereselor proletariatului, ca o expresie practică a revizionismului, și a scos la iveală rădăcinile lui sociale.

Exclus din partidul socialist în 1904, Millerand a format, împreună cu o serie de foști socialiști (Briand, Viviani), grupul „socialiștilor independenți". În anii 1909—1910, 1912—1913 și 1914—1915 a ocupat diferite posturi ministeriale. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii intervenției antisovietice; în 1920—1924 a fost președintele Republicii Franceze. În iunie 1924, după victoria obținută în alegeri de către partidele burgheze de stînga, care au refuzat să colaboreze cu el, a fost nevoit să-și dea demisia. În 1925—1927 a fost ales senator — *226*.

Miliukov, P. N. (1859—1943) — lider al partidului cadet, ideolog al burgheziei imperialiste ruse, istoric și publicist. Din 1902 a colaborat activ la „Osvobojdenie", revistă a burghezilor liberali, care apărea în străinătate. În octombrie 1905 a fost unul din întemeietorii partidului cadet, apoi președinte al Comitetului Central al acestui partid și redactor al ziarului „Reci", organul central al cadeților. Deputat în Duma a III-a și Duma a IV-a de stat. În 1917 — ministru de externe în primul guvern provizoriu burghez. A promovat politica de continuare a războiului imperialist „pînă la victoria finală". După Revoluția Socialistă din Octombrie

www.dacoromanica.ro

a devenit unul dintre organizatorii intervenției militare străine împotriva Rusiei Sovietice și un militant activ al emigrației albe. — *273.*

Moleschott, Jakob (1822—1893) — fiziolog, docent la Universitatea din Heidelberg (1847—1854), profesor la Universitatea din Zürich (1856—1861), Torino (1861—1879) și Roma (1879—1893). Unul dintre principalii reprezentanți ai materialismului vulgar ; a încercat să reînvie concepțiile mecaniciste asupra naturii și societății. A scris o serie de lucrări de fiziologie ; opera sa filozofică principală este : „Der Kreislauf des Lebens". — *53.*

Monitor — pseudonim sub care un social-democrat german oportunist a publicat în aprilie 1915 un articol în ziarul conservator „Preussische Jahrbücher". Autorul articolului elogia fățiș centrismul social-democrației, care permite oportuniștilor să camufleze cu fraze „de stînga" politica colaborării de clasă cu burghezia, și cerea continuarea acestei politici avantajoase pentru oportuniști și burghezie. — *253, 345.*

Morel, Edmund Dean (1873—1924) — publicist burghez englez, pacifist. La începutul secolului al XX-lea a participat la mișcarea de eliberare națională împotriva colonialiștilor belgieni în Congo. Înainte de războiul imperialist mondial a aderat la aripa de stînga a partidului liberal. La începutul războiului a intrat în Partidul laburist independent. Unul din întemeietorii și conducătorii Ligii controlului democratic, organizație pacifistă. Într-o serie de lucrări ale sale a demascat activ politica imperialistă a guvernului englez de pregătire a războiului mondial. În 1917 a fost întemnițat pentru propagandă antimilitaristă. Din 1922 — deputat în parlament. — *268—269.*

Most, Johann Joseph (1846—1906) — social-democrat german, apoi anarhist. În anii 1874—1878 a fost ales deputat în Reichstag. După publicarea în 1878 a legii excepționale împotriva socialiștilor, Most a emigrat la Londra, unde a editat ziarul anarhist „Freiheit". În 1882 Most a emigrat în S.U.A., unde a continuat să editeze ziarul „Freiheit". În anii care au urmat s-a retras din mișcarea muncitorească. — *80.*

Muranov, M.K. (1873—1959) — bolșevic, de profesiune muncitor lăcătuș. Membru al P.M.S.D.R. din 1904, a dus muncă de partid la Harkov. Deputat în Duma a IV-a de stat din partea muncitorilor din gubernia Harkov, a făcut parte din fracțiunea bolșevică din Dumă. A colaborat la ziarul bolșevic „Pravda". Arestat în noiembrie 1914 împreună cu ceilalți deputați bolșevici pentru activitate revoluționară îndreptată împotriva războiului imperialist, a fost deportat în 1915 în ținutul Turuhan. În anii 1917—1923 a lucrat în cadrul aparatului C.C. al P.C. (b) ; la congresele al VI-lea, al VIII-lea și al IX-lea ale partidului a fost ales în Comitetul Central. Din 1922 pînă în 1934 a fost membru al Comisiei centrale de control

www.dacoromanica.ro

de pe lîngă C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. — *167, 171, 172, 261, 337—338.*

Mussolini, Benito (1883—1945) — căpetenie a fasciştilor italieni, între anii 1922 şi 1943 — dictator fascist al Italiei, unul dintre principalii criminali de război. Şi-a început activitatea politică intrînd în partidul socialist. La începutul războiului imperialist mondial a trecut făţiş de partea burgheziei imperialiste, fapt pentru care în decembrie 1914 a fost exclus din partid. În 1919 a organizat detaşamentele fasciste de luptă împotriva mişcării revoluţionare şi în 1922 a reuşit să acapareze puterea. Împreună cu Germania hitleristă, Italia fascistă a dezlănţuit cel de-al doilea război mondial, iar în 1941 a atacat U.R.S.S. Zdrobirea armatelor germană şi italiană şi intensificarea mişcării antifasciste în Italia au dus în iulie 1943 la prăbuşirea dictaturii lui Mussolini. În anii 1943—1945 a condus guvernul de pe teritoriul Italiei ocupat de hitlerişti. În aprilie 1945 a fost prins de partizanii italieni şi executat în urma unei sentinţe a tribunalului militar al Comitetului de eliberare naţională al Italiei de nord. — *114, 338.*

N

Napoleon al III-lea (Bonaparte, Ludovic) (1808—1873) — împărat al Franţei din 1852 pînă în 1870; nepotul lui Napoleon I. După înfrîngerea revoluţiei din 1848 a fost ales preşedinte al Republicii Franceze; în noaptea de 1 spre 2 decembrie 1851 a săvîrşit o lovitură de stat, a cărei analiză a fost făcută de K. Marx în lucrarea „Optsprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte" (vezi K. Marx şi F. Engels, Opere, vol. 8, Bucureşti, Editura politică, 1960, p. 115—217). — *136, 138, 225, 314, 323.*

Natanson (Bobrov), *M.A.* (1850—1919) — reprezentant al narodnicilor revoluţionari, ulterior socialist-revoluţionar. A intrat în mişcarea revoluţionară în 1869. A fost unul dintre fondatorii partidului „Zemlea i volea"; în 1893 a participat activ la crearea partidului „Narodnoe pravo". De la începutul secolului al XX-lea, membru al partidului socialiştilor-revoluţionari, a făcut parte din C.C. al acestui partid. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe o poziţie internaţionalistă inconsecventă, a manifestat şovăieli în direcţia centrismului. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost unul din fondatorii partidului socialiştilor-revoluţionari de stînga. În 1918 a condamnat rebeliunea socialiştilor-revoluţionari de stînga împotriva Puterii sovietice. — *157, 159.*

Nenarokomov, G.P. (n. 1874) — procuror la Curtea de justiţie ţaristă. În februarie 1915 a fost acuzator în procesul intentat de autorităţile ţariste deputaţilor bolşevici în Duma a IV-a de stat. — *337.*

Nicolaie al II-lea (Romanov) (1868—1918) — ultimul împărat al Rusiei, a domnit din 1894 pînă la revoluţia burghezo-democratică

www.dacoromanica.ro

din februarie 1917. A fost executat la 17 iulie 1918 la Ekaterinburg (Sverdlovsk), în urma unei hotărîri a Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din regiunea Ural. — *18, 105, 108, 224, 303, 332.*

P

Paish, George (1867—1957) — economist burghez englez şi statistician, pacifist. A fost colaborator al redacţiei ziarului conservator englez „The Statist" (1881—1900) şi unul din redactorii lui (1900—1916). În anii 1914—1916 a fost consilier al trezoreriei Angliei pentru problemele financiare şi economice. A fost preşedinte şi membru al cîtorva societăţi ştiinţifice de economie şi statistică. Autor a o serie de lucrări de economie şi politică mondială. — *223, 231.*

Pannekoek, Anthony (1873—1960) — social-democrat olandez. În 1907 a fost unul dintre fondatorii ziarului „De Tribune", organ al aripii de stînga a Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda, care în 1909 a constituit Partidul social-democrat din Olanda (partidul „tribuniştilor"). Începînd din 1910 s-a aflat în strînsă legătură cu social-democraţii de stînga din Germania şi a colaborat activ la publicaţiile lor. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii internaţionaliste, a participat la editarea revistei „Vorbote", organul teoretic al stîngii zimmerwaldiene. În anii 1918—1921 a fost membru al Partidului Comunist din Olanda şi a participat la lucrările Internaţionalei Comuniste. S-a situat pe o poziţie ultrastîngistă, sectară. V. I. Lenin, în lucrarea sa „«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului", a supus unei aspre critici concepţiile lui Pannekoek şi ale celorlalţi „ultrastîngişti". În 1921, Pannekoek s-a retras din partidul comunist şi curînd după aceea a încetat să mai desfăşoare o activitate politică susţinută. — *36, 102, 152, 217, 250, 303, 304, 327.*

Peşkov, A.M. — *vezi* Gorki, A.M.

Petrovski, G.I. (1878—1958) — unul dintre cei mai vechi participanţi la mişcarea muncitorească revoluţionară, bolşevic, ulterior proeminent activist sovietic de partid şi de stat. Membru de partid din 1897. În timpul primei revoluţii ruse a fost unul dintre conducătorii mişcării muncitoreşti din Ekaterinoslav (azi Dnepropetrovsk). Deputat în Duma a IV-a de stat din partea muncitorilor guberniei Ekaterinoslav, a făcut parte din fracţiunea bolşevică din Dumă. În noiembrie 1914 a fost arestat împreună cu ceilalţi deputaţi bolşevici pentru activitate revoluţionară îndreptată împotriva războiului imperialist şi deportat, în 1915, în ţinutul Turuhan. A participat activ la Revoluţia Socialistă din Octombrie. În anii 1917—1919 a fost comisar al poporului pentru afacerile interne al R.S.F.S.R., din 1919 pînă în 1938 a fost preşedintele C.E.C. al Ucrainei ; după înfiinţarea U.R.S.S. — vicepreşedinte al C.E.C. al U.R.S.S. ; în anii 1938—1940 — vicepreşedinte al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. În anii 1926—1939 a fost membru supleant al Biroului Politic al C.C.

www.dacoromanica.ro

al P.C. (b) al U.R.S.S. Începînd din 1940 — director adjunct al Muzeului revoluției al U.R.S.S. — *167, 171, 172, 174, 338.*

Plehanov, G.V. (1856—1918) — militant de seamă al mișcării muncitorești ruse și internaționale, primul propagator al marxismului în Rusia. În 1883 a înființat la Geneva prima organizație marxistă rusă, grupul „Eliberarea muncii". Plehanov a luptat împotriva narodnicismului și a combătut revizionismul din mișcarea muncitorească internațională. La începutul primului deceniu al secolului nostru a făcut parte din redacția ziarului „Iskra" și a revistei „Zarea".

În perioada 1883—1903, Plehanov a scris o serie de lucrări care au avut un rol de seamă în apărarea și propagarea concepției materialiste despre lume: „Socialismul și lupta politică", „Divergențele noastre", „Contribuții la dezvoltarea concepției moniste asupra istoriei", „Contribuții la istoria materialismului", „Rolul personalității în istorie" și altele. Dar încă de pe atunci au început să se manifeste la Plehanov unele greșeli serioase, care au constituit germenele concepțiilor sale menșevice de mai tîrziu. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., el s-a situat pe o poziție împăciuitoristă față de oportunism, iar mai tîrziu s-a alăturat menșevicilor. În perioada revoluției din 1905—1907 s-a situat pe poziții menșevice în toate problemele fundamentale. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a luat atitudine împotriva revizuirii marxismului de către machiști și împotriva lichidatorismului, situîndu-se în fruntea grupului „menșevicilor-partiiți". În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. Cînd s-a întors în Rusia după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, Plehanov s-a situat în fruntea grupului „Edinstvo", grup de extremă dreaptă al menșevicilor defensiști, și a luat o atitudine hotărîtă împotriva bolșevicilor, împotriva revoluției socialiste, considerînd că în Rusia nu s-au creat încă condițiile pentru trecerea la socialism. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă, dar nu a participat la lupta împotriva Puterii sovietice.

V. I. Lenin a dat o înaltă prețuire scrierilor filozofice ale lui Plehanov și rolului său în răspîndirea marxismului în Rusia, dar, în același timp, l-a criticat cu asprime pentru abaterile lui de la marxism și pentru greșelile serioase comise de el în activitatea lui politică. — *21, 23, 30, 36, 37, 87, 104, 105, 109, 111, 112, 113, 115, 117, 118, 119, 125, 135, 141, 165, 166, 179—181, 187, 188, 190, 202, 213, 214, 215, 219, 220—221, 222—224, 225, 226, 243—244, 251, 252, 255, 264, 271—272, 275, 284, 294—295, 298, 319, 322, 326, 338, 339, 346, 351, 353, 369, 380.*

Poincaré, Raymond (1860—1934) — om politic burghez francez, de profesiune avocat. În 1887 a fost ales în Camera deputaților. Începînd din 1893 a intrat în mai multe guverne; a fost exponentul celor mai agresive cercuri ale burgheziei franceze. În 1912 a devenit prim-ministru, iar din 1913 pînă în 1920 a fost președinte al Franței. În aceste posturi s-a manifestat ca partizan activ al pregătirii războiului imperialist mondial, fapt care i-a adus apelativul de

www.dacoromanica.ro

„Poincaré-războiu". După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost unul din organizatorii intervenţiei militare străine împotriva Rusiei Sovietice. În anii 1922—1924 şi 1926—1929 a fost prim-ministru al Franţei. Politica lui s-a distins printr-o orientare vădit antisovietică, prin ofensiva împotriva drepturilor vitale şi a libertăţilor democratice ale oamenilor muncii francezi, prin persecutarea comuniştilor francezi. — *18.*

Potresov, A.N. (1869—1934) — unul dintre liderii menşevismului. În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar s-a manifestat ca ideolog al lichidatorismului ; a avut un rol important în conducerea revistelor menşevice „Vozrojdenie", „Naşa Zarea" şi a altor organe ale menşevicilor-lichidatori. În timpul războiului imperialist mondial, a fost social-şovinist. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a emigrat ; în străinătate a colaborat la „Dni", săptămînalul lui Kerenski, în coloanele căruia s-a dedat la atacuri împotriva Rusiei Sovietice. — *120, 124, 133—153, 181—183, 185, 197, 198, 223, 261, 275, 335, 349.*

Proudhon, Pierre-Joseph (1809—1865) — publicist, economist şi sociolog francez, ideolog al micii burghezii, unul dintre întemeietorii anarhismului ; de profesiune zeţar. În 1840 a publicat cartea „Ce este proprietatea ?" El visa la eternizarea micii proprietăţi private şi critica de pe poziţii mic-burgheze marea proprietate capitalistă, propunea să se organizeze o „bancă populară" specială, care, prin acordarea de „credit gratuit", să ajute pe muncitori să-şi procure mijloace de producţie proprii şi să devină meseriaşi. Acelaşi caracter reacţionar avea şi proiectul lui utopic care prevedea crearea unor „bănci de schimb" speciale, cu ajutorul cărora oamenii muncii ar putea să-şi asigure desfacerea „echitabilă" a produselor muncii lor şi în acelaşi timp să nu se atingă de proprietatea capitalistă asupra uneltelor şi mijloacelor de producţie. Considerînd statul ca izvor principal al contradicţiilor de clasă, Proudhon a propus proiecte utopice de „lichidare" paşnică a „statului" şi a propovăduit o atitudine negativă faţă de lupta politică. În 1846 a apărut cartea sa „Sistemul contradicţiilor economice sau Filozofia mizeriei", în care sînt expuse concepţiile sale filozofice şi economice mic-burgheze. În lucrarea sa „Mizeria filozofiei", Marx a făcut o critică nimicitoare cărţii lui Proudhon, demonstrînd inconsistenţa ei ştiinţifică. Ales în perioada revoluţiei din 1848 în Adunarea constituantă, Proudhon a condamnat acţiunile revoluţionare ale clasei muncitoare. El a aprobat lovitura de stat bonapartistă de la 2 decembrie 1851, după care a urmat instaurarea în Franţa a regimului celui de-al doilea Imperiu. — *48, 49, 82.*

Purişkevici, V. M. (1870—1920) — mare moşier, ultrareacţionar inveterat, monarhist. A fost unul dintre iniţiatorii creării organizaţiei ultrareacţionare „Uniunea poporului rus". În 1907 a ieşit din această uniune şi a creat o nouă organizaţie contrarevoluţionară monarhistă : „Oastea arhanghelului Mihail" ; deputat în Dumele a II-a, a III-a

www.dacoromanica.ro

şi a IV-a de stat ; şi-a cîştigat o tristă faimă prin discursurile sale antisemite şi pogromiste rostite în Dumă. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luptat activ împotriva Puterii sovietice. — *107*, *108*, *120*, *274*, *275*.

Q

Quarck, Max (1860—1930) — social-democrat de dreapta german, jurist şi publicist. În anii 1859—1917 a fost redactorul ziarului „Volksstimme", organ al social-democraţiei germane. A colaborat activ la o serie de periodice socialiste, printre care revista teoretică „Die Neue Zeit" şi ziarul „Vorwärts", organul central al partidului. În perioada războiului imperialist mondial — social-şovinist, adept convins al politicii de colaborare a social-democraţiei cu clasele dominante din Germania. — *300*, *301*, *302*.

R

Radek, K.B. (1885—1939) — a participat de la începutul secolului al XX-lea la mişcarea social-democrată din Galiţia, Polonia şi Germania ; a colaborat la publicaţiile social-democraţilor de stînga germani. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii internaţionaliste, manifestînd însă şovăieli în direcţia centrismului ; a adoptat o poziţie greşită în problema dreptului naţiunilor la autodeterminare. A intrat în partidul bolşevic în 1917. În perioada discutării păcii de la Brest — „comunist de stînga". Din 1923 participant activ la opoziţia troţkistă, fapt pentru care în 1927 a fost exclus din partid de Congresul al XV-lea al P.C. (b) din Rusia. Reprimit în 1930, a fost din nou exclus din partid în 1936 pentru activitate antipartinică. — *217*.

Radişcev, A. N. (1749—1802) — scriitor de seamă rus, iluminist revoluţionar, autor al renumitei opere „Călătorie de la Petersburg la Moscova" publicată ilegal în 1790 în 650 de exemplare. Această carte, care demasca rînduielile absolutiste iobăgiste şi situaţia grea a poporului rus, era prima luare făţişă de poziţie în literatura rusă împotriva iobăgiei şi conţinea un apel înflăcărat la revoluţia populară şi la răsturnarea ţarismului.

Din ordinul Ecaterinei a II-a Radişcev a fost arestat, închis în fortăreaţa Petropavlovsk şi condamnat la moarte, pedeapsă comutată în deportare pe 10 ani în Siberia (închisoarea Ilim), iar cartea sa a fost arsă. În 1801 lui Radişcev i s-a permis să se întoarcă la Petersburg şi să lucreze în Comisia de alcătuire a unui cod de legi. El a cerut desfiinţarea imediată a iobăgiei şi proclamarea egalităţii tuturor păturilor sociale în faţa legii. Fiind ameninţat de noi persecuţii din partea cîrmuirii ţariste s-a sinucis.

Lucrările şi activitatea lui Radişcev au jucat un rol de seamă în dezvoltarea mişcării revoluţionare de eliberare din Rusia. — *106*.

www.dacoromanica.ro

Racovski, C. (1873—1941) — a participat de la sfîrşitul secolului trecut la mişcarea social-democrată din Bulgaria, Romînia, Elveţia, Franţa. În anii războiului imperialist mondial — centrist. A intrat în partidul bolşevic în 1917. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a deţinut munci de răspundere în aparatul de partid şi de stat. Din 1918 — preşedinte al Consiliului economiei naţionale al Ucrainei, din 1923 a lucrat în diplomaţie în Anglia şi Franţa. Fiind unul din participanţii activi ai opoziţiei troţkiste, în 1927 a fost exclus din partid de Congresul al XV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. Reprimit în 1935, în 1938 a fost din nou exclus din partid pentru activitate antipartinică. — *327.*

Ratner, M.B. (Borisov, M.) — bundist, publicist. În 1898 a criticat în revista „Russkoe Bogatstvo" de pe poziţii revizioniste „Capitalul" lui Marx. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste ; autor al articolului „«Misiune eliberatoare» şi «patriotism»", articol apărut în publicaţia bundistă „Informaţionnîi Listok" nr. 7 pe 1915. — *177.*

Reazanov (Goldendah), D.B. (Bukvoed) (1870—1938) — a intrat în mişcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii centriste, a colaborat la „Golos" şi „Naşe Slovo", ziare troţkisto-menşevice. La Congresul al VI-lea al partidului (1917) a fost primit în rîndurile P.M.S.D. (b) din Rusia. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a activat în mişcarea sindicală, a fost unul dintre organizatorii Institutului „K. Marx şi F. Engels" şi directorul acestui institut pînă în 1931. La începutul anului 1918 a ieşit în mod temporar din rîndurile partidului, nefiind de acord cu felul cum a fost pusă problema păcii de la Brest-Litovsk ; în timpul discuţiei asupra sindicatelor (1920—1921) s-a situat pe o poziţie antipartinică, ceea ce a dus la înlăturarea lui din munca în cadrul sindicatelor. În februarie 1931 a fost exclus din rîndurile P.C. (b) al U.R.S.S. pentru sprijinul dat menşevicilor în activitatea lor contrarevoluţionară. — *286, 287, 290.*

Renner, Karl (1870—1950) — om politic austriac, liderul şi teoreticianul social-democraţilor de dreapta din Austria. Unul dintre ideologii aşa-zisului „austro-marxism" şi autorii teoriei burghezo-naţionaliste a „autonomiei cultural-naţionale". În perioada primului război mondial — social-şovinist. În 1919—1920 — cancelar al Austriei, în 1945—1950 — preşedintele Austriei. — *331.*

Repington, Charles Kort (1858—1925) — ofiţer şi corespondent militar, unul din reprezentanţii cercurilor militariste imperialiste engleze. A participat la războaiele de cotropire ale colonialiştilor englezi împotriva Afganistanului, Sudanului de răsărit şi republicilor bure din Africa de sud. A fost corespondent de război al ziarelor burgheze engleze „The Times" şi „Daily Telegraph". A scris o serie de lucrări cu privire la pregătirea şi desfăşurarea războiului imperialist mondial. — *269.*

www.dacoromanica.ro

Ricardo, David (1772—1823) — eminent economist englez, autorul lucrărilor „Despre principiile economiei politice şi ale impunerii fiscale", „Despre protecţia agriculturii" şi al altor lucrări, în care şi-a găsit încununarea economia politică burgheză clasică. Apărînd interesele burgheziei în lupta ei împotriva rămăşiţelor feudalismului, Ricardo susţinea principiul liberei concurenţe, cerînd înlăturarea tuturor îngrădirilor care frînau dezvoltarea producţiei capitaliste. Însemnătatea istorică a lui Ricardo pentru ştiinţa economică rezidă, în primul rînd, în a sa teorie a valorii bazate pe muncă, pe care a căutat s-o pună la baza întregii economii politice. Dezvoltînd teoria valorii a lui A. Smith, Ricardo a demonstrat că valoarea este determinată de munca cheltuită pentru producerea mărfii, că din această sursă izvorăsc atît salariul muncitorului cît şi veniturile neprovenite din muncă : profitul şi renta. El a descoperit antagonismul dintre salariul muncitorului şi profitul capitalistului, adică a scos la iveală conflictul dintre interesele proletariatului şi ale burgheziei. Dar mărginirea sa de clasă l-a împiedicat pe Ricardo să facă o analiză cu adevărat ştiinţifică a capitalismului, să dezvăluie secretul exploatării capitaliste. El considera că producţia de mărfuri şi capitalismul constituie forma eternă şi firească a producţiei sociale. El n-a dezvăluit natura socială a valorii, n-a văzut deosebirea dintre valoare şi preţul de producţie şi n-a putut să înţeleagă originea şi esenţa banilor.

Concepţiile teoretice ale lui Ricardo au fost criticate de K. Marx în „Capitalul", în „Teorii asupra plusvalorii" şi în alte lucrări. — *68.*

Riezler, Kurt (Ruedorffer) (1882—1955) — diplomat, filozof şi publicist german, unul din reprezentanţii aripii liberal-monarhiste a burgheziei imperialiste din Germania. Începînd din 1906 a lucrat în cadrul secţiei politice a Ministerului Afacerilor Externe al Germaniei. Între anii 1915 şi 1917 a fost consilier al lui Betman-Holweg, cancelarul Reichului german, a sprijinit activ politica acestuia de colaborare cu aripa oportunistă a social-democraţiei germane în războiul imperialist. În 1918 — consilier al Ambasadei germane la Moscova. Autorul unor lucrări de politică mondială. — *248.*

Robespierre, Maximilien Marie-Isidor (1758—1794) — unul dintre conducătorii revoluţiei burgheze franceze de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea ; şeful guvernului iacobin, care exprima interesele burgheziei democrat-revoluţionare — în special ale micii burghezii — angajată, împreună cu masele de oameni ai muncii, în lupta împotriva reacţiunii feudale. Robespierre s-a bucurat de o mare popularitate în mase. În urma loviturii contrarevoluţionare de la 27 iulie 1794 (9 thermidor, după calendarul republican), guvernul iacobin a fost răsturnat, Robespierre şi partizanii lui au fost arestaţi şi executaţi fără judecată. — *226.*

Rodbertus-Jagetzow, Johann-Karl (1805—1875) — economist vulgar german, mare moşier prusian, unul dintre teoreticienii „socialismu-

www.dacoromanica.ro

lui de stat". Rodbertus considera că contradicţiile dintre muncă şi capital pot fi rezolvate printr-o serie de reforme pe care trebuie să le înfăptuiască statul iuncheresc prusac. Neînţelegînd originea plusvalorii şi esenţa contradicţiei fundamentale a capitalismului, Rodbertus considera că crizele economice se datoresc subconsumului maselor muncitoare. Existenţa rentei funciare o atribuia lipsei de cheltuieli pentru materii prime în agricultură. Principalele lucrări ale lui Rodbertus sînt „Contribuţii la cunoaşterea orînduirii noastre de stat şi economice", „Scrisori sociale către von Kirchmann". — *68.*

Rodicev, F.I. (n. 1856) — moşier din Tver şi fruntaş al zemstvelor, unul dintre liderii partidului cadet, membru al C.C. al acestui partid. A fost deputat în cele patru Dume de stat. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost numit de guvernul provizoriu burghez comisar pentru problemele Finlandei. După Revoluţia Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — *106.*

Roland Holst, Henriette (1869—1952) — socialistă de stînga, olandeză, publicistă. A activat în direcţia organizării asociaţiilor de femei, a aderat la aripa stîngă a social-democraţilor olandezi, care, începînd din 1907, s-au grupat în jurul ziarului „De Tribune" şi au constituit în 1909 Partidul social-democrat din Olanda. La începutul războiului imperialist mondial s-a situat pe o poziţie centristă, după aceea însă s-a alăturat internaţionaliştilor, a participat la editarea revistei „Vorbote", organ teoretic al stîngii zimmerwaldiene. În anii 1918—1927 a făcut parte din Partidul Comunist din Olanda şi a participat la lucrările Internaţionalei Comuniste. În 1927 a ieşit din partidul comunist; ulterior a alunecat pe poziţiile socialismului creştin. — *327.*

Romanovii — dinastia ţarilor şi împăraţilor ruşi care au domnit din 1613 pînă în 1917. — *107, 332.*

Ropşin, V. — *vezi* Savinkov, B.V.

Rosenfeld, L.B. — *vezi* Kamenev, L.B.

Rubanovici, I.A. (1860—1920) — unul dintre liderii socialiştilor-revoluţionari. A reprezentat partidul socialiştilor-revoluţionari la congresele socialiste internaţionale de la Amsterdam (1904) şi Stuttgart (1907). Membru al Biroului socialist internaţional. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a manifestat ca adversar al Puterii sovietice. — *105, 115, 117, 157, 158, 159, 284, 333.*

Ruge, Arnold (1802—1880) — publicist german, tînăr hegelian; radical burghez. Împreună cu K. Marx a editat la Paris, în 1844, „Deutsch-Französische Jahrbücher". Curînd Marx s-a despărţit de Ruge. În 1848 Ruge a fost deputat în Adunarea naţională de la Frankfurt, făcînd parte din aripa stîngă; în 1850—1860 — unul

www.dacoromanica.ro

dintre liderii emigrației mic-burgheze germane în Anglia ; după 1866 — național-liberal, partizan al lui Bismarck ; a militat în presă pentru unificarea Germaniei sub egida Prusiei. — *47. 81.*

Ruedorffer — vezi Riezler, Kurt.

S

Salandra, Antonio (1853—1931) — om de stat italian, unul dintre liderii aripii de extremă dreaptă a „blocului liberal" al monopolurilor industriale și al marilor agrarieni din Italia. Din 1886 — membru în Camera deputaților din Italia. A fost ministru al agriculturii, ministru de finanțe și ministru al trezoreriei. Între anii 1914 și 1916 — președinte al Consiliului de Miniștri al Italiei, unul dintre inițiatorii intrării acesteia în războiul imperialist mondial de partea Antantei. După război, reprezentant al Italiei la Conferința de pace de la Paris și în Liga națiunilor. A sprijinit fascismul italian în lupta pentru acapararea puterii ; după venirea fasciștilor la putere, în 1922—1924, a colaborat cu guvernul Mussolini. Din 1925 s-a retras din activitatea politică. — *226.*

Samoilov, F.N. (1882—1952) — bolșevic, de profesiune muncitor textilist. Membru de partid din 1903, a participat activ la prima revoluție rusă ; a dus muncă de partid la Ivanovo-Voznesensk. Deputat în Duma a IV-a de stat din partea muncitorilor guberniei Vladimir, a făcut parte din fracțiunea bolșevică din Dumă. In noiembrie 1914 a fost arestat împreună cu ceilalți deputați bolșevici pentru propagandă revoluționară împotriva războiului imperialist, iar în 1915 deportat în ținutul Turuhan. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a lucrat în aparatul de partid și de stat la Ivanovo-Voznesensk. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în Ucraina și la Moscova. Din 1921 — membru al C.E.C. din Rusia ; din 1922 a lucrat la Comisia centrală de control a P.C. (b) din Rusia și la Institutul de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C. (b) din Rusia ; a fost vicepreședintele Asociației unionale a vechilor bolșevici ; în 1937—1941 — directorul Muzeului revoluției al U.R.S.S. — *167.*

Sartorius von Waltershausen, August (n. 1852) — economist burghez german, apologet al imperialismului german. În anii 1888—1918 — profesor la Universitatea din Strasbourg ; a scris o serie de lucrări de economie și politică mondială. — *248.*

Savinkov, B. V. (Ropșin, V.) (1879—1925) — fruntaș de seamă al partidului socialist-revoluționar, unul dintre conducătorii „organizației de luptă" a acestui partid. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. După revoluția din februarie 1917 a fost subsecretar de stat la Ministerul de Război, apoi guvernator general militar al Petrogradului. După Revoluția Socialistă din Octombrie a participat la organizarea mai multor

www.dacoromanica.ro

rebeliuni contrarevoluționare și a intervenției militare împotriva Republicii sovietice. În 1924 a venit clandestin în U.R.S.S. și a fost arestat. Colegiul militar al Tribunalului Suprem al U.R.S.S. l-a condamnat pe Savinkov la moarte prin împușcare, dar printr-o hotărîre a C.E.C. al U.R.S.S. pedeapsa capitală a fost comutată în închisoare pe termen de 10 ani. În 1925 s-a sinucis în închisoare. — *156, 225.*

Schapper, Karl (1812—1870) — militant de seamă al mișcării muncitorești germane și internaționale. A participat intens la activitatea Ligii comuniștilor. În februarie—mai 1849 a fost președinte al Uniunii muncitorești din Colonia. În iulie 1850 a emigrat în Anglia ; a făcut parte din C.C. al Ligii comuniștilor, unde, împreună cu A. Willich, s-a ridicat împotriva majorității Comitetului Central, în frunte cu K. Marx și F. Engels, devenind unul din liderii fracțiunii sectariste aventuriste a Ligii. Dîndu-și seama că a adoptat o poziție greșită, în 1856 s-a apropiat din nou de Marx și Engels ; în 1865, la propunerea lui Marx, a fost cooptat în Consiliul General al Internaționalei I. — *78.*

Scheidemann, Filip (1865—1939) — unul dintre liderii aripii de extremă dreaptă, oportunistă, a social-democrației germane. În 1903 a intrat în fracțiunea social-democrată din Reichstag. Din 1911 — membru al conducerii partidului social-democrat din Germania. În anii războiului imperialist mondial — social-șovinist înverșunat. În timpul revoluției din noiembrie 1918 din Germania a făcut parte din consiliul contrarevoluționar al împuterniciților poporului, a fost inspiratorul agitației reacționare împotriva membrilor organizației „Spartacus". În februarie—iunie 1919 a condus guvernul de coaliție al Republicii de la Weimar, a fost unul din organizatorii reprimării sîngeroase a mișcării muncitorești germane din anii 1918—1921. Ulterior n-a mai participat intens la activitatea politică. — *202, 245, 253, 261, 262, 302, 343.*

Schmidt, Konrad (1863—1932) — economist și filozof german. La începutul activității sale înclina să recunoască doctrina economică a lui Marx, ulterior a devenit revizionist. În filozofie s-a situat pe pozițiile neokantianismului. — *365.*

Schultze, Ernest (1874—1943) — economist burghez german, apologet al imperialismului german. Din 1922 profesor la școala superioară de comerț de la Leipzig, din 1925 — director al institutului de economie mondială. A scris lucrări de economie și politică mondială. — *233.*

Sembat, Marcel (1862—1922) — unul din liderii reformiști ai Partidului socialist francez, ziarist. A colaborat activ la presa socialistă franceză. Din 1893 — membru în Camera deputaților. În timpul războiului imperialist mondial — social-șovinist. Din august 1914 pînă în septembrie 1917 a fost ministru al lucrărilor publice în „guvernul apărării naționale", guvern imperialist al Franței. În fe-

www.dacoromanica.ro

bruarie 1915 a participat la Conferința de la Londra a socialiștilor din țările Antantei convocată în scopul unirii lor pe baza unui program social-șovinist. — *102, 157, 202, 252, 261, 302, 338, 343, 380.*

Semkovski, S. (Bronștein, S.I.) (n. 1882) — social-democrat, menșevic. A făcut parte din redacția „Pravdei" de la Viena a lui Troțki, a colaborat la organele de presă ale menșevicilor-lichidatori și la publicațiile social-democrate din străinătate. V. I. Lenin, într-o serie de lucrări ale sale, a criticat cu asprime poziția lui Semkovski în problema națională și în alte probleme. În perioada primului război mondial, Semkovski s-a situat pe poziții centriste. În 1917, întorcîndu-se din emigrație, a intrat în C.C. menșevic. În 1920 i-a părăsit pe menșevici. Ulterior a fost profesor la o serie de instituții de învățămînt superior din Ucraina; a desfășurat activitate științifică și publicistică. — *275, 280, 286, 287, 289, 290, 294—296, 297.*

Sinclair, Upton (n. 1878) — scriitor american. A creat o serie de romane sociale („Jungla", „Regele Cărbune", „Petrolul" etc.) care demascau în mod realist exploatarea cruntă a muncii de către capital, cinismul modului de viață burghez. Concepția sa despre lume a rămas însă aceea a unui socialist utopic și reformist mic-burghez. De pe aceste poziții a luptat și împotriva războiului imperialist mondial. — *270—271.*

Smirnov, E. — *vezi* Gurevici, E.L.

Smith, Adam (1723—1790) — economist englez, unul dintre reprezentanții cei mai de seamă ai economiei politice burgheze clasice. În lucrarea sa „Studiu asupra naturii și cauzelor avuției națiunilor", el a afirmat pentru prima oară că izvorul valorii îl constituie munca, indiferent de ramura de producție în care ea este cheltuită. Pornind de la această teză, el a tras o concluzie extrem de importantă, și anume că salariul muncitorului reprezintă o parte din produsul muncii lui și este determinat de valoarea mijloacelor lui de existență, că izvorul veniturilor capitaliștilor și ale proprietarilor funciari îl constituie tot munca muncitorilor. Smith a fost primul care a caracterizat structura de clasă a societății capitaliste, arătînd că ea se compune din trei clase: muncitori, capitaliști și proprietari funciari; dar, din cauza caracterului limitat al concepțiilor sale burgheze, el a negat existența luptei de clasă în această societate. Relevînd meritele lui Smith în dezvoltarea economiei politice, K. Marx a arătat totodată mărginirea burgheză a concepțiilor lui, caracterul lor contradictoriu și eronat. Smith confunda determinarea justă a valorii mărfurilor prin timpul de muncă pe care îl conțin cu valoarea muncii însăși. Susținînd că în capitalism valoarea se compune numai din venituri — salariu, profit și rentă —, el omitea în mod greșit valoarea capitalului constant consumat în procesul de producție a mărfii. Tezele greșite ale lui Smith au fost

www.dacoromanica.ro

folosite de economiştii burghezi vulgari în scopul apărării ideologice a capitalismului. — *64*.

Sorge, Friedrich Adolf (1828—1906) — socialist german, militant de seamă al mişcării muncitoreşti şi socialiste internaţionale, prieten şi tovarăş de luptă al lui K. Marx şi F. Engels. A participat la revoluţia din 1848—1849 din Germania. După înfrîngerea revoluţiei a emigrat în Elveţia, iar apoi în America. A fost organizatorul secţiilor Internaţionalei I din America. Secretar al Consiliului General al Internaţionalei I (1872—1874). A participat activ la fondarea Partidului muncitoresc socialist din S.U.A. şi a Uniunii muncitoreşti internaţionale. A pregătit pentru tipar corespondenţa sa cu K. Marx, F. Engels şi alţii. Activitatea lui Sorge a fost mult apreciată de Lenin, care îl numea veteran al Internaţionalei I. — *79*, *267*.

Stein, Lorenz (1815—1890) — specialist burghez german în problemele statului, economist vulgar; profesor la Universitatea din Kiel (1846—1851) şi Viena (1855—1885). Concepţia sa despre lume, pornind de la teoria idealistă conservatoare a lui Hegel cu privire la monarhia „situată deasupra claselor", îmbina în mod eclectic idealismul şi materialismul. A aplicat la analiza realităţii social-politice dialectica idealistă, care avea un caracter apologetic. În lucrările sale a elogiat monarhia constituţională burghezo-nobiliară, înfăţişînd-o drept o monarhie „socială" care reprezintă, chipurile, interesele generale ale întregului popor şi împacă contradicţiile de clasă antagoniste. Engels îl includea pe Stein printre „filozofii speculativi arhisubtili care traduceau tezele autorilor străini într-un limbaj hegelian pe care nu-l înţelegeau". (K. Marx şi F. Engels, Opere, vol. 13, Bucureşti, Editura politică, 1962, p. 508). — *55*.

Ströbel, Henrich (1869—1945) — social-democrat german, centrist. Între anii 1905 şi 1916 a fost membru al redacţiei ziarului „Vorwärts", organul central al social-democraţiei germane. Între anii 1900 şi 1918 — deputat în Landtagul Prusiei. La începutul primului război mondial, Ströbel s-a ridicat împotriva social-şovinismului şi războiului imperialist, a aderat la grupul de stînga „International", unde reprezenta un curent care oscila spre kautskism. În 1916 a trecut definitiv pe poziţiile kautskismului; în 1917 a fost unul din iniţiatorii fondării Partidului social-democrat independent din Germania. În noiembrie 1918 — ianuarie 1919 a fost ministru în guvernul Prusiei. În 1919 a revenit în partidul social-democrat, dar în 1931 l-a părăsit, nefiind de acord cu politica conducerii partidului. Din 1922 a fost deputat în Reichstagul german. A atacat cu vehemenţă partidul bolşevic şi U.R.S.S. — *253*.

Struve, P. B. (1870—1944) — economist şi publicist burghez, unul dintre liderii partidului cadet. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost unul dintre reprezentanţii cei mai de seamă ai „marxismului legal"; Struve a procedat la o „completare" şi la o „critică" a teoriei economice şi filozofice a lui K. Marx; a căutat să adapteze marxismul şi mişcarea muncitorească la interesele burgheziei. Struve

www.dacoromanica.ro

a fost unul dintre teoreticienii și organizatorii „Uniunii eliberării", organizație monarhistă-liberală (1903—1905), și redactor al organului ei ilegal, revista „Osvobojdenie". O dată cu înființarea, în 1905, a partidului cadet, el devine membru al Comitetului Central al acestui partid. Struve a fost unul dintre ideologii imperialismului rus. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a manifestat ca un dușman inveterat al Puterii sovietice, a fost membru al guvernului contrarevoluționar al lui Vranghel și, în cele din urmă, emigrant alb. — *95—96, 226.*

Südekum, Albert (1871—1944) — unul dintre liderii oportuniști ai social-democrației germane, revizionist. Din 1900 pînă în 1918 deputat în Reichstag. În timpul războiului imperialist mondial — social-șovinist inveterat. A propagat concepții imperialiste în problema colonială, luptînd împotriva mișcării revoluționare a clasei muncitoare. În anii 1918—1920 a fost ministru de finanțe al Prusiei. Într-o serie de lucrări, V. I. Lenin l-a atacat cu vehemență pe Südekum, calificîndu-l pe el și pe adepții săi drept o bandă de „lachei vrednici de dispreț ai kaiserului și ai burgheziei". Cuvîntul „Südekum" a devenit un nume comun, desemnînd tipul de oportunist inveterat și social-șovinist. —*9, 30, 94, 112, 115, 117, 118, 124, 156, 219, 238, 242, 251—252, 261, 262, 265, 297, 302, 338, 342, 346, 371.*

Ș

Șagov, N. R. (1882—1918) — participant activ la mișcarea revoluționară, bolșevic, deputat în Duma a IV-a de stat din partea guberniei Kostroma, de profesiune muncitor țesător. În Dumă a făcut parte din fracțiunea bolșevică. În 1914 a fost arestat împreună cu ceilalți membri ai fracțiunii bolșevice din Dumă pentru activitate revoluționară îndreptată împotriva războiului și deportat în Siberia, de unde s-a întors abia în 1917. — *167.*

Șaliapin, F. I. (1873—1938) — celebru cîntăreț rus, a exercitat o puternică influență pe plan mondial asupra stilului interpretativ al muzicii de operă. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost director artistic al Teatrului Marinski, a participat la crearea Teatrului mare dramatic. În 1918 i s-a decernat titlul de artist al poporului al Republicii. În 1922 a emigrat. — *95.*

Șleapnikov, A. G. (Belenin) (1885—1937) — a intrat în partid în 1901. A dus muncă de partid la Sormovo, Petersburg, Murom și Moscova. În 1914 a fost trimis la Stockholm de C.C. al P.M.S.D.R. avînd sarcina de a stabili legătura între Biroul din străinătate al C.C. și partea din Rusia a C.C. și Comitetul din Petrograd. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 — membru al Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. (b), membru al Comitetului executiv al Sovietului de deputați al muncitorilor și soldaților din Petrograd și președinte al Uniunii din Petrograd a metalurgiștilor.

www.dacoromanica.ro

După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat pe linie sindicală și în economie. În anii 1920—1922 — organizator și lider al grupului antipartinic „opoziția muncitorească". În 1933, în timpul curățirii rîndurilor partidului, a fost exclus din P.C.(b) al U.R.S.S. — *111.*

T

Tevzaia, V. — *vezi* Mașinadze, B.

Thiers, Adolphe (1797—1877) — om politic și istoric reacționar burghez francez. După căderea celui de-al doilea Imperiu (4 septembrie 1870) a fost unul dintre conducătorii de fapt ai guvernului reacționar, al cărui șef a devenit la 17 februarie 1871. A fost unul dintre principalii organizatori ai războiului civil și ai reprimării Comunei din Paris. Ca istoric a aderat la curentul istoriografic burghez din perioada Restaurației. Rolul jucat de Thiers în istoria Franței a fost caracterizat în mod amănunțit de K. Marx în lucrarea „Războiul civil din Franța" (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 17, București, Editura politică, 1963, p. 338—345). — *58, 287.*

Thierry, Augustin (1795—1856) — istoric burghez francez de orientare liberală, unul dintre creatorii teoriei burgheze a luptei de clasă. Recunoscînd împărțirea societății în clase și lupta de clasă a burgheziei împotriva nobilimii, Thierry a încercat să dovedească că clasele din Europa feudală au apărut ca urmare a supunerii unor popoare de către altele. A acordat o mare atenție studierii istoriei „stării a treia", pe care o considera drept o clasă unitară. A avut o atitudine negativă față de acțiunile revoluționare ale maselor populare.

Cele mai importante lucrări ale lui Thierry sînt: „Istoria cuceririi Angliei de către normanzi", „Istoria originii și succeselor stării a treia" și altele. — *58.*

Thomas, Albert (1878—1932) — om politic francez, social-reformist. Din 1910 — unul dintre liderii fracțiunii parlamentare a partidului socialist. În timpul războiului imperialist mondial — social-șovinist. A făcut parte din guvernul burghez al Franței în calitate de ministru pentru înarmare. După revoluția burghezo-democrată din februarie 1917 a venit în Rusia pentru a face agitație în favoarea continuării războiului. În 1919 a fost unul dintre organizatorii Internaționalei (a II-a) de la Berna. Între anii 1919 și 1932 a condus Biroul internațional al muncii de pe lîngă Liga națiunilor. — *2.*

Trevelyan, Charles Philiphs (n. 1870) — om politic englez, pacifist. Între anii 1899 și 1918 — deputat în parlament din partea partidului laburist. Din 1908 — secretar parlamentar al Ministerului Instrucțiunii. La începutul războiului imperialist mondial a demisionat din acest post în semn de protest împotriva politicii imperialiste a guvernului englez. A fost unul dintre întemeietorii și conducătorii organizației pacifiste Liga controlului democratic. În 1918 a aderat la Partidul laburist independent. Între anii 1922 și 1931 — deputat

www.dacoromanica.ro

în parlament. În 1924 și 1929—1931 a fost ministru al instrucțiunii în guvernele laburiste ale lui R. MacDonald. — *372.*

Troelstra, Piter J. (1860—1930) — militant al mișcării muncitorești olandeze, socialist de dreapta. A fost unul dintre întemeietorii (în 1894) și liderii Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda. La începutul acestui secol a părăsit poziția internaționalistă și a alunecat spre oportunismul extrem. A dus lupta împotriva aripii de stînga a Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda, care, începînd din 1907, s-a grupat în jurul ziarului „De Tribune" și a constituit, în 1909, Partidul social-democrat din Olanda. În timpul războiului imperialist mondial s-a manifestat ca un social-șovinist germanofil. V. I. Lenin, în repetate rînduri a criticat cu asprime politica oportunistă a lui Troelstra, pe care l-a calificat drept un model de „conducător venal, oportunist, care slujește burghezia și înșală pe muncitori" (Opere, vol. 30, București, E.S.P.L.P. 1956, p. 19). — *152, 200, 202, 250, 343.*

Troțki (Bronștein), L. D. (1879—1940) — dușman înverșunat al leninismului. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar, camuflîndu-se sub masca „nefracționismului", s-a situat de fapt pe pozițiile lichidatorilor. În 1912 a fost organizatorul Blocului antipartinic din august. În perioada războiului imperialist mondial s-a situat pe o poziție centristă, a dus lupta împotriva lui V. I. Lenin în problemele războiului, păcii și revoluției. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, întorcîndu-se din emigrație, a aderat la grupul „interraioniștilor" și, împreună cu ei, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D.(b) din Rusia, a fost primit în rîndurile partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a ocupat o serie de posturi în aparatul de stat. În 1918 a luat poziție împotriva păcii de la Brest, iar în 1920—1921 s-a aflat în fruntea opoziției în discuția despre sindicate. Începînd din 1923 a dus o înverșunată luptă fracționistă împotriva liniei generale a partidului, împotriva programului leninist de construire a socialismului, a propagat ideea imposibilității victoriei socialismului în U.R.S.S. Partidul comunist, demascînd trotkismul ca pe o deviere mic-burgheză în partid, l-a zdrobit din punct de vedere ideologic și organizatoric. În 1927, Troțki a fost exclus din partid ; în 1929 a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitatea sa antisovietică, iar în 1932 i s-a retras cetățenia sovietică. În străinătate a continuat să ducă lupta împotriva Statului sovietic și a partidului comunist, împotriva mișcării comuniste internaționale. — *125, 146, 147, 149, 286—287, 290, 296, 297, 299, 301, 327, 353.*

Turgheniev, I. S. (1818—1883) — mare scriitor rus. — *195.*

Ț

Țederbaum, I. A. — *vezi* Martov, L.

www.dacoromanica.ro

V

Vaillant, Edouard-Marie (1840—1915) — socialist francez, unul dintre conducătorii Internaţionalei a II-a. A fost membru al Consiliului General al Internaţionalei I şi a făcut parte din Comisia executivă a Comunei din Paris. A fost unul dintre iniţiatorii înfiinţării Partidului socialist din Franţa (1901). În 1905, după fuziunea dintre acest partid şi Partidul socialist francez, de orientare reformistă, Vaillant a adoptat, în cele mai importante probleme, o atitudine oportunistă. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţiile social-şovinismului. — *36, 157, 158, 244, 251, 280, 338, 344, 370.*

Vandervelde, Emile (1866—1938) — lider al Partidului muncitoresc belgian, preşedinte al Biroului socialist internaţional al Internaţionalei a II-a, s-a situat pe o poziţie ultraoportunistă. În timpul războiului imperialist mondial — social-şovinist; a deţinut posturi ministeriale în guvernul burghez. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a venit în Rusia ca să facă agitaţie pentru continuarea războiului imperialist. Vandervelde a avut o atitudine ostilă faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie, a contribuit din plin la organizarea intervenţiei militare împotriva Rusiei Sovietice, a depus eforturi susţinute pentru refacerea Internaţionalei a II-a. În anii 1925—1927 a fost ministru de externe al Belgiei; a participat la încheierea acordurilor de la Locarno (1925), îndreptate împotriva U.R.S.S. A luptat activ împotriva creării frontului unic antifascist al comuniştilor şi socialiştilor. Vandervelde a scris o serie de cărţi şi broşuri. În lucrările lui, după cum arată V. I. Lenin, „eclectismul mic-burghez" se ridică „împotriva marxismului, sofistica împotriva dialecticii, reformismul filistin împotriva revoluţiei proletare" (Opere, vol. 28, Bucureşti, Editura politică, 1959, p. 318). — *2, 23, 102, 113, 117, 122, 153, 157, 158, 179—180, 188, 202, 215, 252, 261, 337, 340, 343, 352, 369, 371.*

Viviani, René (1863—1925) — om politic francez; de profesiune avocat. Începînd din 1893 a fost în repetate rînduri ales deputat; în parlament a făcut parte din grupul aşa-zişilor „socialişti independenţi", care colaborau făţiş cu partidele burgheze. În 1906 a părăsit partidul socialist; împreună cu Millerand şi cu alţi renegaţi a înjghebat în 1911 aşa-zisul „partid socialist republican", partid burghez. Între anii 1906 şi 1917 a deţinut posturi ministeriale. Din 1914 pînă în 1915 a fost prim-ministru. Între anii 1920 şi 1921 a fost reprezentantul Franţei la Liga Naţiunilor, în 1921—1922 a reprezentat Franţa la Conferinţa de la Washington. — *176.*

Vogt, Karl (1817—1895) — naturalist german, unul dintre principalii reprezentanţi ai materialismului vulgar. A participat la revoluţia din 1848—1849 din Germania. După înfrîngerea revoluţiei a emigrat în Elveţia. A scris o serie de lucrări în domeniul zoologiei, geologiei şi fiziologiei. Adept al materialismului vulgar, el afirma

www.dacoromanica.ro

că „gîndirea se află față de creier aproape în același raport ca fierea față de ficat sau urina față de rinichi" („Scrisori de fiziologie", Petersburg 1867, p. 298). Fiind un adversar înverșunat al socialismului științific, a participat la prigonirea revoluționarilor proletari, a făcut declarații calomnioase cu privire la activitatea lui K. Marx și F. Engels. În pamfletul „Domnul Vogt" (1860), Marx l-a demascat pe Vogt ca agent secret plătit al lui Ludovic Bonaparte (vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 14, București, Editura politică, 1963, p. 421—738). — *53.*

W

Webb, Sidney (1859—1947) — cunoscut militant englez pe tărîm social, reformist. A scris împreună cu soția sa, Beatrice Webb, o serie de lucrări de istorie și teorie a mișcării muncitorești engleze. Ideolog al micii burghezii și al aristocrației muncitorești, Sidney Webb a căutat să demonstreze în lucrările sale că problema muncitorească poate fi rezolvată în mod pașnic în cadrul societății capitaliste. Sidney Webb a fost unul dintre întemeietorii organizației reformiste Societatea fabiană. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului ; a făcut parte din primul (1924) și din cel de-al doilea guvern laburist (1929—1931). Webb a avut o atitudine de simpatie față de Uniunea Sovietică. — *267.*

Wendel, Herman (1884—1936) — social-democrat, literat și publicist german. Înainte de războiul imperialist mondial a aderat la aripa de stînga a social-democrației germane. A colaborat activ la presa ei, inclusiv la revista teoretică „Die Neue Zeit". Între anii 1911 și 1918 a fost deputat în Reichstag. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. După război nu a mai desfășurat o activitate politică intensă. — *368, 369.*

Westphalen — *vezi* Marx, Jenny.

Westphalen von, Ferdinand Otto Wilhelm Henning (1799—1876) — om de stat reacționar prusian, unul dintre reprezentanții aristocrației feudale prusiene, monarhist. Fratele soției lui K. Marx, Jenny von Westphalen. Între anii 1850 și 1859 — ministru al afacerilor interne al Prusiei ; a promovat o politică reacționară. — *47.*

Wilhelm al II-lea (Hohenzollern) (1859—1941) — împărat al Germaniei și rege al Prusiei (1888—1918). — *5, 16, 224.*

Willich, August (1810—1878) — a participat la mișcarea revoluționară din Germania. În 1847 a intrat în Liga comuniștilor. În perioada revoluției din 1848—1849 din Germania a participat la o serie de acțiuni armate ale republicanilor din sudul Germaniei. După înfrîngerea revoluției a emigrat în Elveția, iar apoi în Anglia. A fost unul dintre liderii fracțiunii sectariste și aventuriere care s-a

www.dacoromanica.ro

desprins în 1850 de Liga comuniștilor. K. Marx și F. Engels au luat atitudine împotriva tacticii lui Willich și a adepților săi. În 1853 Willich a plecat în S.U.A., unde a participat activ la războiul civil (1861—1865), deținînd diferite posturi de comandă în armata statelor din Nord. — *78.*

X

X — *vezi* Maslov, P.P.

Z

Zetkin, Clara (1857—1933) — militantă de seamă a mișcării muncitorești germane și internaționale, a participat la întemeierea Partidului Comunist din Germania ; scriitoare de talent, orator și tribun înflăcărat. Făcînd parte din aripa de stînga a social-democrației germane, Clara Zetkin, împreună cu R. Luxemburg, F. Mehring și K. Liebknecht, a participat activ la lupta împotriva lui Bernstein și a celorlalți oportuniști. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe pozițiile internaționalismului revoluționar și a luptat împotriva social-șovinismului. Totuși la Conferința socialistă internațională a femeilor care a avut loc la Berna în martie 1915 a manifestat oscilări spre centrism. În 1916 a intrat în grupul „Internațional", iar apoi în „Uniunea Spartacus". În 1919 a devenit membră a Partidului Comunist din Germania ; a fost aleasă în Comitetul Central. La Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste a fost aleasă în Comitetul Executiv al Internaționalei, în cadrul căruia a condus Secretariatul internațional pentru problemele femeilor. Din 1924 și pînă la sfîrșitul vieții a fost președintă a Comitetului executiv al Organizației internaționale pentru ajutorarea luptătorilor revoluției („Ajutorul roșu"). — *343.*

Zibordi, Giovanni (1870—1943) — socialist italian, scriitor. A combătut obscurantismul întreținut de biserica catolică. A colaborat la revistele reformiste „La Giustizia" și „Critica Sociale". În anii 1914—1921 — membru în Camera deputaților a Italiei. În timpul războiului imperialist mondial a demascat social-șovinismul din partidele socialiste ale Internaționalei a II-a, considerînd însă imposibilă organizarea luptei revoluționare împotriva războiului. — *9, 10.*

www.dacoromanica.ro

DATE DIN VIAŢA ŞI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN

(Iulie 1914 — august 1915)

1914

Iulie 1914— august 1915

Lenin locuieşte în satul Poronino (Austro-Ungaria), iar după aceea la Berna (Elveţia); el conduce lupta partidului bolşevic şi a clasei muncitoare din Rusia împotriva războiului imperialist, pentru doborîrea ţarismului şi capitalismului; elaborează teoria şi tactica partidului în problema războiului, păcii şi revoluţiei; redactează ziarul „Soţial-Demokrat"; uneşte elementele revoluţionare din cadrul social-democraţiei internaţionale.

19 iulie (1 august)

Lenin află în satul Poronino că Germania a declarat război Rusiei. El examinează împreună cu bolşevicii care s-au strîns la locuinţa sa situaţia creată; subliniază necesitatea de a găsi noi forme şi mijloace ale muncii de partid în condiţii de război, de a restabili legăturile cu organizaţiile de partid din Rusia, care fuseseră întrerupte din cauza războiului; îşi exprimă convingerea că războiul va grăbi revoluţia.

Iulie, 20 (august, 2)

Într-o scrisoare adresată lui M. W. Kobezky la Copenhaga (Danemarca), Lenin îl roagă să-l ţină la curent şi să-i comunice ştirile mai importante (în special cu privire la Rusia) din ziarele care nu pot să ajungă la Poronino; întreabă dacă Kobezky are legături cu Stockholmul şi dacă ar putea să transmită scrisori.

Iulie, 25 (august, 7)

În urma unui denunţ fals, prin care Lenin era acuzat de spionaj, autorităţile austriece efectuează o percheziţie la locuinţa sa. Lui Lenin i se dă dispoziţie să se prezinte la jandarmeria din Nowy Targ, capitală de judeţ din Galiţia.

www.dacoromanica.ro

Lenin trimite o telegramă directorului poliţiei din Cracovia prin care îl roagă să confirme că el este emigrant politic şi protestează împotriva reţinerii sale ilegale.

Iulie, 26 (august, 8) — Lenin se prezintă la jandarmeria din Nowy Targ, unde este arestat.

26 iulie—6 august (8—19 august) — Lenin se află în închisoarea din Nowy Targ ; în celulă el discută cu ţăranii arestaţi, îi învaţă cum să obţină mai repede şi mai bine rezolvarea problemelor lor, scrie petiţii, declaraţii etc. Pe cînd se afla în închisoare, Lenin reflectează asupra sarcinilor şi tacticii partidului bolşevic în legătură cu războiul imperialist care începuse.

August, 5 (18) — Dosarul de urmărire împotriva lui Lenin este clasat „din lipsă de temeiuri pentru începerea unei acţiuni penale".

August, 6 (19) — Lenin este eliberat din închisoare şi se reîntoarce la Poronino.

August, 7 (20) — Într-un post-scriptum la o scrisoare a N. K. Krupskaia către V. Adler, Lenin îi mulţumeşte acestuia şi lui G. Diamand că l-au ajutat să se elibereze din închisoare.

August, 13 (26) — Lenin obţine la Nowy Targ permisiunea de a pleca din Poronino la Viena prin Cracovia.

Între 13 şi 23 august (26 august şi 5 septembrie) — Lenin pleacă din Poronino la Cracovia împreună cu N. K. Krupskaia şi cu mama ei, Elizaveta Vasilievna. La Cracovia Lenin obţine permisiunea de a pleca din Austria într-o ţară neutră — Elveţia. În drum spre Elveţia, el se opreşte o zi la Viena şi-l vizitează pe V. Adler.

August, 23 (septembrie, 5) — În drum spre Berna, Lenin trimite din Zürich lui V. Adler o carte poştală în care îi mulţumeşte că l-a ajutat să plece din Austro-Ungaria în Elveţia.

Lenin soseşte cu familia la Berna.

Seara, Lenin îi face o vizită lui R. Grimm, secretar al Partidului social-democrat din Elveţia, discută cu el o serie de probleme cu privire la caracterul războiului, falimentul Internaţionalei a II-a, sarcinile şi tactica clasei muncitoare şi a partidului ei în condiţii de război.

August, 23—24 (septembrie, 5—6) — Lenin scrie tezele despre război.

www.dacoromanica.ro

August, 24 (septembrie, 6) — Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski la Geneva, Lenin îl anunță că a sosit cu bine la Berna și că intenționează să se stabilească aici ; îl roagă să-i comunice care sînt condițiile de trai din Geneva, să se intereseze cum poate fi folosită biblioteca „Societatea cititorilor" din Geneva ; întreabă dacă există acolo o tipografie și dacă s-ar putea tipări un „manifest etc." împotriva războiului și împotriva social-șoviniștilor ; se interesează dacă mai sînt și alți bolșevici la Geneva și dacă pleacă vreunul în Rusia.

August, 24—26 (septembrie, 6—8) — Lenin conduce consfătuirea bolșevicilor de la Berna, prezintă un referat cu privire la atitudinea partidului bolșevic față de război. Tezele lui Lenin sînt adoptate ca „rezoluție a unui grup de social-democrați".

August, după 26 (8 septembrie) — Lenin scrie prefața la tezele despre război — rezoluția consfătuirii de la Berna a bolșevicilor. Tezele, intitulate „Sarcinile social-democrației revoluționare în războiul european", semnate „Un grup de social-democrați, membri ai P.M.S.D.R.", sînt transcrise de mînă în cîteva exemplare și trimise secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. V. I. Lenin îl însărcinează pe F. N. Samoilov, deputat în Duma a IV-a de stat, să ducă tezele în Rusia. Lenin pregătește tezele pentru a fi tipărite în foaie volantă.

Lenin se întîlnește și discută cu bolșevicii care au venit la Berna de la Lausanne.

August, 27 (septembrie, 9) — Lenin scrie o scrisoare lui V. A. Tihomirov la Poronino, în care îl anunță că a sosit la Berna, că F. N. Samoilov pleacă în curînd în Rusia și îi arată pe ce căi pot fi stabilite legăturile cu Rusia.

Sfîrșitul lunii august — septembrie — Lenin lucrează la biblioteca din Berna ; el studiază literatura cu privire la imperialism, la război și în legătură cu problemele sociale și economice. Lenin face extrase din ziarele și revistele germane, franceze, elveției și italiene în caietul intitulat „Note despre război" ; întocmește o bibliografie.

El scrie articolul „Războiul european și socialismul internațional". Articolul n-a fost terminat.

Septembrie, 2 (15) — Într-o scrisoare adresată redacției publicațiilor „Granat", Lenin îi face cunoscut că intenționează să locuiască la Berna ; roagă să i se comunice noul

www.dacoromanica.ro

termen stabilit pentru predarea articolului „Karl Marx (Scurtă schiţă biografică şi expunere a marxismului)", care i-a fost comandat pentru Enciclopedia „Granat".

Septembrie, după 14 (27) — Într-o scrisoare de răspuns adresată lui V. A. Karpinski, Lenin scrie că s-a organizat editarea literaturii bolşevice, obiectează împotriva observaţiei lui Karpinski la „tezele despre război" referitoare la atenuarea criticii făcute social-democraţiei germane, subliniind „necesitatea de a combate din răsputeri abjectul şovinism".

Prima jumătate a lunii septembrie—noiembrie — Lenin continuă să lucreze la articolul „Karl Marx"; studiază lucrările lui K. Marx şi F. Engels, corespondenţa lui K. Marx cu F. Engels şi cu alte persoane, literatura cu privire la Marx şi marxism.

Prima jumătate a lunii septembrie — 1915 — Lenin studiază literatură filozofică, conspectează cărţile lui Hegel „Ştiinţa logicii", „Prelegeri de istorie a filozofiei", cartea lui Feuerbach „Expunerea, analiza şi critica filozofiei lui Leibnitz" etc ; face scurte însemnări asupra conţinutului cărţilor citite şi îşi notează observaţiile ; scrie fragmentul „Cu privire la dialectică".

Septembrie, 15 (28) — Într-o scrisoare adresată lui I. S. Ganeţki la Poronino, Lenin îl roagă să se intereseze la Neymarck dacă au fost expediate în Elveţia „hîrtiile" (manuscrisul cu privire la problema agrară) care i-au fost luate la percheziţie.

A doua jumătate a lunii septembrie-octombrie — Lenin lucrează la broşura „Războiul european şi socialismul european" ; strînge material, scoate extrase din cărţi, din articolele şi notele din presa străină şi rusă, îşi notează observaţiile, întocmeşte planul broşurii. Broşura n-a fost scrisă.

Septembrie, înainte de 27 (10 octombrie) — Lenin ţine la Berna un referat cu privire la război.

Septembrie, 27 (octombrie, 10) — Lenin asistă la Berna la referatul intitulat „Războiul şi social-democraţia", ţinut de V. Kosovski (M. I. Levinson), unul din liderii Bundului. Face scurte însemnări asupra referatului, ia cuvîntul în cadrul discuţiilor şi critică acest referat.

Septembrie, înainte de 28 (11 octombrie) — Lenin prelucrează tezele „Sarcinile social-democraţiei revoluţionare în războiul european" pentru a fi publicate sub formă de manifest în numele unui grup de membri ai P.M.S.D.R.

www.dacoromanica.ro

Lenin trimite lui V. A. Karpinski manifestul împreună cu o scrisoare şi-i încredinţează sarcina de a organiza editarea manifestului, păstrînd totodată cea mai riguroasă conspirativitate.

Lenin poartă corespondenţă cu bolşevicii aflaţi la Lausanne în legătură cu referatul cu privire la atitudinea socialiştilor faţă de război pe care G. V. Plehanov urma să-l ţină acolo ; îi anunţă că vrea să asiste la referat şi le comunică data cînd va sosi la Lausanne.

Septembrie, 28 (octombrie, 11) Lenin soseşte de la Berna la Lausanne ; se întîlneşte şi discută cu bolşevicii care se aflau acolo ; seara asistă la referatul lui G. V. Plehanov, face într-un caiet scurte însemnări asupra referatului şi ia cuvîntul în cadrul discuţiilor, criticînd concepţiile şoviniste ale lui Plehanov.

Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin îl anunţă că a luat cuvîntul pe marginea referatului lui G. V. Plehanov şi că intenţionează să ţină la 13 octombrie (st.n.) un referat la Lausanne, iar a doua zi — referatul „Războiul european şi socialismul european" la Geneva. Îl roagă să organizeze ţinerea acestui referat astfel ca să se obţină „maximum de public şi totodată minimum de publicitate pentru a se evita informarea poliţiei şi amestecul ei".

Octombrie, 1 (14) Lenin ţine la Lausanne referatul cu tema „Proletariatul şi războiul".

Octombrie, 2 (15) Lenin ţine la Geneva referatul cu tema „Războiul european şi socialismul" şi îşi notează pe scurt discuţiile care au avut loc pe marginea acestui referat.

Octombrie, 3 (16) După reîntoarcerea sa la Berna, Lenin primeşte de la A. G. Şleapnikov, reprezentantul Comitetului din Petrograd şi al C.C. al P.M.S.D.R. care se afla la Stockholm, scrisori prin care este înştiinţat că partea din Rusia a C.C. al P.M.S.D.R., fracţiunea bolşevică din Dumă şi organizaţiile de partid din Rusia au aprobat şi au aderat la tezele lui Lenin despre război ; în aceste scrisori Lenin era informat asupra situaţiei din Rusia şi era rugat să dea explicaţii mai amănunţite în legătură cu tactica şi lozincile partidului în condiţiile războiului imperialist.

www.dacoromanica.ro

Octombrie, 4 (17) — august 1915 Lenin și, la indicația sa, N. K. Krupskaia poartă prin intermediul lui A. G. Șleapnikov o vastă corespondență cu Biroul din Rusia al C.C. al P.M.S.D.R., cu Comitetul din Petrograd, cu deputații bolșevici din Duma a IV-a de stat și cu organizațiile de partid locale.

Octombrie, 4 (17) Într-o scrisoare adresată lui A. G. Șleapnikov, Lenin confirmă primirea scrisorilor sale și trimite salutări „tuturor prietenilor din Rusia"; explică amănunțit tactica social-democrației revoluționare și lozincile bolșevice în condiții de război; subliniază importanța luptei consecvente și organizate împotriva șovinismului, „împotriva oportunismului internațional și împotriva celor care îl camuflează", atrage atenția asupra pericolului deosebit pe care-l reprezenta centrismul — kautskismul; îl roagă să-i expună mai amănunțit conținutul manifestului Comitetului din Petrograd cu privire la război, să-i comunice care sînt părerile muncitorilor și care e raportul de forțe în organizațiile de partid din Petrograd.

Lenin își scrie observațiile pe marginea proiectului de răspuns al bolșevicilor, primit din Rusia, referitor la telegrama lui E. Vandervelde către fracțiunea social-democrată din Dumă prin care acesta o îndemna să sprijine guvernul țarist în războiul cu Germania.

Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin îl anunță că s-au primit „vești îmbucurătoare" din Rusia, că s-a hotărît să se reia editarea ziarului „Soțial-Demokrat", Organul Central al P.M.S.D.R., și să se publice în numărul următor, 33, manifestul cu privire la atitudinea bolșevicilor față de război: „Pe luni — scrie Lenin — îți vom trimite mici modificări la manifest și *o altă* semnătură (căci acum, după ce am luat legătura cu Rusia, apărem în mod *oficial)*". Îi trasează lui V. A. Karpinski sarcina de a organiza tipărirea ziarului „Soțial-Demokrat" la Geneva.

Octombrie, 4 (17) sau 5 (18) Lenin trimite lui V. A. Karpinski modificările la manifest și „Răspuns lui Vandervelde", îi dă indicații în legătură cu tipărirea nr. 33 al ziarului „Soțial-Demokrat" și îl roagă să-i trimită o corectură.

Octombrie, 8 (21) Lenin trimite o scrisoare lui A. G. Șleapnikov în care arată că, în cazul convocării Dumei, e de

www.dacoromanica.ro

dorit ca în intervențiile și declarațiile ei fracțiunea bolșevică să se situeze „pe poziții consecvente" ; atrage atenția asupra pericolului pe care îl prezintă intrigile lichidatorilor și oportuniștilor, subliniază necesitatea de a urma o linie principială și de a lupta cu hotărîre împotriva oportunismului internațional. Lenin anexează la scrisoare observațiile sale la „Răspuns lui Vandervelde".

Octombrie, 13 (26) Lenin ține la Clarence (Elveția) un referat cu privire la război și își notează discuțiile care au avut loc pe marginea acestui referat.

Octombrie, 14 (27) Într-o scrisoare adresată lui A. G. Șleapnikov, Lenin îi mulțumește că a trimis informații pentru O.C. cu privire la evenimentele din Rusia ; dă indicații cum trebuie organizat transportul în Rusia prin Stockholm „al scrisorilor (1), al oamenilor (2) și publicațiilor (3)" ; critică aspru poziția lui Kautsky, Troelstra și a altor oportuniști, demască manevrele lor ; recomandă să se ajungă la o apropiere cu Höglund și cu alți social-democrați de stînga suedezi ; subliniază că „esența sarcinii pe care o avem de îndeplinit acum în Rusia constă în a organiza o ripostă ideologică împotriva oportuniștilor din Internațională și împotriva lui Kautsky".

Octombrie, nu mai devreme de 14 (27) Lenin ține la Casa poporului din Zürich referatul „Războiul și social-democrația" ; își notează discuțiile pe marginea referatului, discuții care au fost purtate două seri la rînd. La referat au asistat circa 400 de persoane, printre care social-democrați din diferite țări.

Octombrie, 17 (30) Într-o scrisoare adresată lui M. W. Kobezky la Copenhaga, N. K. Krupskaia îl anunță că V. I. Lenin îl roagă să-i trimită tăieturi cu materiale din presa daneză în care se vorbește de falimentul Internaționalei a II-a.

Octombrie, 18 (31) Într-o scrisoare adresată lui A. G. Șleapnikov, Lenin arată că bolșevicii nu vor participa la nici o conferință convocată de social-șovinești și centriști ; cere să nu „se exprime — nici direct, nici indirect — nici cea mai mică încredere în nici unul dintre oportuniști" ; îi scrie să se informeze dacă nu s-ar putea edita publicații social-democrate în Suedia ; subliniază că sarcina principală a social-democrației revoluționare este de a duce un război necruțător împotriva șovinismului ca-

www.dacoromanica.ro

muflat sub lozinca „apărării patriei", îndeosebi împotriva „șovinismului socialist" al lui Plehanov, Guesde, Kautsky, de a propaga ideea revoluției și a transformării războiului imperialist în război civil.

Octombrie, înainte de 19 (1 noiembrie) — Lenin scrie o scrisoare secției din Paris a bolșevicilor, în care-și exprimă satisfacția că majoritatea secției a rămas pe pozițiile socialismului revoluționar.

Octombrie, 19 (noiembrie, 1) — După o întrerupere de un an apare, sub redacția lui Lenin, nr. 33 al ziarului „Soțial-Demokrat", Organul Central al P.M.S.D.R. ; în el se publică manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul și social-democrația din Rusia" și articolul „Situația din Internaționala socialistă și sarcinile ei", ambele scrise de Lenin.

Octombrie, nu înainte de 19 (1 noiembrie) — Lenin trimite Biroului socialist internațional manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul și social-democrația din Rusia".

Între 29 octombrie și 9 noiembrie (11 și 21 noiembrie) — Lenin adresează redacțiilor ziarelor „Vorwärts" și „Arbeiter-Zeitung" o scrisoare în care-și exprimă protestul împotriva faptului că aceste ziare au denaturat conținutul referatului cu privire la război și socialism pe care el l-a ținut la Zürich.

Octombrie, nu înainte de 31 (13 noiembrie) — Într-o scrisoare adresată lui K. Radek, colaborator la publicațiile social-democraților de stînga germani, Lenin îl întreabă dacă nu s-ar putea să se publice în limba germană manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul și social-democrația din Rusia".

Octombrie-august 1915 — Lenin și, la indicația sa, N. K. Krupskaia poartă corespondență cu secția din Paris a P.M.S.D.R. prin secretarul secției, G. I. Belenki, și membrii ei S. I. Gopner, L. N. Stal și alții.

Noiembrie, 1 (14) — Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin îl anunță că nr. 33 al ziarului „Soțial-Demokrat" a fost transportat într-un punct din apropierea graniței și că în curînd va fi trimis în Rusia ; scrie că manifestul C.C. al P.M.S.D.R. a fost publicat în formă prescurtată în ziarul „La Sentinelle", care apare în localitatea La Chaux-de-Fonds (Elveția), și își exprimă dorința ca el să fie tipărit în ziarele din Geneva.

www.dacoromanica.ro

Într-o scrisoare adresată surorii sale A. I. Ulianova-Elizarova la Petrograd, Lenin confirmă primirea scrisorilor trimise de ea şi de M. T. Elizarov ; scrie cum o duce şi cum munceşte la Berna, că a terminat articolul „Karl Marx" ; îşi exprimă îngrijorarea în legătură cu cărţile rămase la Poronino ; roagă să-i comunice dacă n-ar putea fi reluată editarea revistei „Prosveşcenie".

Într-o scrisoare adresată lui A. G. Şleapnikov, Lenin îşi exprimă satisfacţia „că O.C. a fost primit şi că va merge acolo unde trebuie" ; îi dă lui Şleapnikov indicaţii cum să vorbească la congresul social-democraţilor suedezi ; explică amănunţit caracterul greşit al lozincii „pace" în condiţiile războiului imperialist.

La indicaţia lui Lenin, manifestul C.C. al P.M.S.D.R. este trimis lui A. M. Kollontai pentru a fi publicat în ziarele social-democraţilor de stînga suedezi şi norvegieni.

Noiembrie, 4 (17) Lenin expediază în Rusia, redacţiei Dicţionarului enciclopedic „Granat", manuscrisul articolului „Karl Marx".

Într-o scrisoare adresată secretarului redacţiei publicaţiilor „Granat", Lenin îl anunţă că a trimis articolul „Karl Marx" ; îşi exprimă dorinţa ca toate citatele din lucrările şi scrisorile lui K. Marx şi F. Engels date în acest articol să fie păstrate, întrucît conţin cele mai importante teze ale marxismului ; roagă să i se trimită corectura sau articolul în pagini.

Noiembrie, 5 (18) Într-un post-scriptum la o scrisoare adresată de N. K. Krupskaia lui V. A. Karpinski, Lenin îl anunţă că i-a trimis nr. 265 al ziarului „La Sentinelle", unde este publicat manifestul C.C. al P.M.S.D.R., şi-l roagă să-l publice şi în alte ziare ; scrie că manifestul a mai fost trimis cîtorva ziare franceze, engleze şi germane.

Noiembrie, 7 (20) Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin dă indicaţia să se tipărească încă 1 000 de exemplare din nr. 33 al ziarului „Soţial-Demokrat".

Noiembrie, 8 (21) În legătură cu agitaţia şovinistă desfăşurată de G. V. Plehanov, Lenin trasează lui V. A. Karpinski sarcina de a organiza ţinerea de către

www.dacoromanica.ro

I. F. Armand a unui referat în limba franceză cu tema „Diverse curente în rîndurile socialiştilor ruşi în ceea ce priveşte atitudinea faţă de război".

Noiembrie, 9 (22) — august 1915 În scrisorile adresate lui V. A. Karpinski, Lenin dă indicaţii practice privind pregătirea apariţiei nr. 34—44 ale ziarului „Soţial-Demokrat".

Noiembrie, 12 (25) Aflînd din ziare că bolşevicii care au participat la consfătuirea de la Ozerki (lîngă Petrograd) au fost arestaţi, Lenin trimite o telegramă lui K. H. Branting, unul dintre conducătorii social-democraţiei suedeze, rugîndu-l să afle dacă au fost arestaţi membrii Fracţiunii P.M.S.D.R. participanţi la această consfătuire.

Într-o scrisoare adresată lui A. G. Şleapnikov, Lenin îl anunţă că a trimis o telegramă lui K. H. Branting ; se pronunţă categoric împotriva plecării lui A. G. Şleapnikov din Stockholm în Danemarca ; subliniază însemnătatea stabilirii unor legături sistematice, permanente şi vaste cu Rusia.

Noiembrie, 15 (28) Într-o scrisoare adresată lui A. G. Şleapnikov, Lenin îl anunţă că a primit o telegramă de răspuns de la K. H. Branting prin care se confirmă arestarea membrilor Fracţiunii P.M.S.D.R. ; arată ce greutăţi întîmpină partidul în activitatea sa şi-şi exprimă convingerea că bolşevicii vor birui aceste greutăţi ; cere lui Şleapnikov să se străduiască „din răsputeri să stabilească legături la Petersburg".

Între 15 şi 25 noiembrie (28 noiembrie şi 8 decembrie) Într-o scrisoare adresată Aleksandrei Kollontai la Cristiania (Oslo), Lenin îi mulţumeşte că i-a trimis apelul către femei adoptat de membrii grupului de sprijinire de la Stockholm al P.M.S.D.R. şi că se oferă să trimită pentru O.C. ştiri despre Anglia ; relevînd necesitatea unei apropieri şi a stabilirii unor legături între internaţionaliştii de stînga, Lenin explică de ce este greşit punctul de vedere al lui Kollontai în problema lozincilor „război civil" şi „pace", subliniază caracterul periculos şi dăunător al „tendinţei de unificare de-a valma".

Mai devreme de 22 noiembrie (5 decembrie) Lenin citeşte apelul „Din partea scriitorilor, pictorilor şi artiştilor" semnat, printre alţii, şi de M. Gorki şi publicat în nr. 223 al ziarului

www.dacoromanica.ro

„Russkoe Slovo", face însemnări și sublinieri; publică în „Soțial-Demokrat" nota „Către autorul «Cîntecului șoimului»".

Noiembrie, 22 (decembrie, 5) Articolele lui Lenin „Un glas din Germania despre război" și „Către autorul «Cîntecului șoimului»" apar în nr. 34 al ziarului „Soțial-Demokrat".

Noiembrie, mai tîrziu de 22 (5 decembrie) Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin își exprimă dorința ca S. M. Semkov, care locuia la Geneva, să-i trimită scurte extrase din tot ce era mai interesant și mai important în ziarul „Vorwärts", „pentru a putea urmări comportarea ziarului «Vorwärts»", precum și extrase din ziarele germane din America.

Noiembrie, 26 (decembrie, 9) Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin scrie că „va trebui să mai amînăm puțin" cu nr. 36 al ziarului „Soțial-Demokrat"; își exprimă dezacordul față de observațiile lui Karpinski la articolul „Mîndria națională a velicorușilor".

Noiembrie, 29 (decembrie, 12) Articolele lui Lenin „Șovinism mort și socialism viu (cum să restabilim Internaționala ?)" și „Mîndria națională a velicorușilor" apar în nr. 35 al ziarului „Soțial-Demokrat".

Mai devreme de 3 (16 decembrie) Lenin scrie o scrisoare lui M. W. Kobezky în care îl roagă să-i trimită informații în legătură cu mișcarea muncitorească din țările scandinave și în legătură cu acțiunile întreprinse acolo împotriva social-șovinismului.

Decembrie, 3 (16) Lenin asistă la Berna la referatul lui L. Martov „Războiul și criza socialismului" și ia cuvîntul la discuții criticînd poziția acestuia.

Decembrie, 9 (22) Într-o scrisoare adresată Mariei Ilinicina Ulianova la Moscova, Lenin o roagă să găsească un editor pentru o carte a sa în problema agrară, pe care el intenționează s-o scrie, și să se intereseze la redacția publicațiilor „Granat" dacă s-a primit articolul său „Karl Marx".

Decembrie, nu înainte de 15 (28) Într-o scrisoare adresată lui A. G. Șleapnikov, Lenin indică poziția pe care acesta trebuie s-o adopte în caz că va participa la conferința din ianuarie de la Copenhaga a socialiștilor din țările neutre, iar în post-scriptum își exprimă

www.dacoromanica.ro

părerea că în general e mai bine să nu participe la această conferinţă.

Decembrie, în noaptea de 18 spre 19 (de 31 decembrie spre 1 ianuarie 1915)

În noaptea de Anul nou, Lenin se întîlneşte şi discută cu bolşevicii din grupul de la Baugy şi din cîteva secţii ale P.M.S.D.R. veniţi la el.

Decembrie, 21 (3 ianuarie 1915)

Într-o telegramă adresată secretarului redacţiei publicaţiilor „Granat", Lenin consimte ca articolul „Karl Marx" să fie scurtat din cauza rigorilor cenzurii.

Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin îl roagă să se gîndească dacă n-ar fi posibil ca ziarul „Soţial-Demokrat" să apară săptămînal.

Între 21 decembrie şi 3 ianuarie 1915 (3—16 ianuarie)

Lenin discută cu R. Grimm problema atitudinii faţă de conferinţa socialiştilor din ţările neutre convocată pentru 17 ianuarie la Copenhaga.

Într-o scrisoare adresată lui A. G. Şleapnikov, Lenin îi dă indicaţia să nu participe la conferinţa de la Copenhaga, ci să trimită numai manifestul C.C. al P.M.S.D.R.

Decembrie, 22 (4 ianuarie 1915)

Într-o scrisoare adresată secretarului redacţiei publicaţiilor „Granat", Lenin confirmă că este de acord să se omită din cauza rigorilor cenzurii două capitole din articolul „Karl Marx" — „Socialismul" şi „Tactica luptei de clasă a proletariatului" — şi îşi exprimă regretul în legătură cu aceasta ; întreabă dacă nu s-ar putea introduce unele modificări în capitolul cu privire la dialectică ; îşi exprimă dorinţa de a scrie pentru Dicţionarul enciclopedic articole privind economia politică, politica, mişcarea muncitorească, filozofia etc. ; comunică, de asemenea, că N. K. Krupskaia s-ar putea angaja să scrie articole pe teme de pedagogie.

Decembrie, 25 (7 ianuarie 1915)

Într-o scrisoare adresată grupului de la Baugy în numele redacţiei ziarului „Soţial-Demokrat" şi al Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R., Lenin atrage atenţia că este inadmisibil să se editeze ziarul „Zvezda" separat de O.C., subliniază însemnătatea concentrării mijloacelor materiale şi a forţelor publicistice pentru editarea Organului Central.

www.dacoromanica.ro

Decembrie, 27 (9 ianuarie 1915) — Articolul lui Lenin „Și acum ? (Sarcinile partidelor muncitorești în legătură cu oportunismul și social-șovinismul)" apare în nr. 36 al ziarului „Soțial-Demokrat".

Decembrie, 28 (10 ianuarie 1915) — Lenin redactează proiectul de scrisoare al Biroului din străinătate al C.C. către secțiile din străinătate în care le comunică convocarea congresului secțiilor din străinătate și în care se referă la o serie de alte probleme.

Decembrie, 30 (12 ianuarie 1915) — Într-o scrisoare trimisă la Constantinopol lui M. M. Melenevski (Basku) — unul dintre conducătorii organizației burghezo-naționaliste „Uniunea de eliberare a Ucrainei" —, Lenin respinge propunerea acestuia de a acționa în comun, subliniază că bolșevicii, aflîndu-se pe pozițiile social-democrației revoluționare, „nu au același drum" cu „Uniunea", care apără interesele burgheziei naționaliste.

Sfîrșitul lunii decembrie — Într-o scrisoare adresată Aleksandrei Kollontai, Lenin o anunță că a primit din partea Partidului laburist independent din Anglia ancheta, cu rugămintea de a răspunde la întrebările cu privire la atitudinea bolșevicilor față de război și față de lozinca păcii ; subliniază că pe primul plan trebuie să se situeze „propaganda în favoarea organizației ilegale și a războiului civil pe care proletariatul trebuie să-l ducă împotriva burgheziei".

Lenin răspunde Partidului laburist independent din Anglia și explică poziția bolșevicilor.

Decembrie — ianuarie 1915 — Lenin și, la indicația sa, N. K. Krupskaia poartă corespondență cu S. G. Buacidze (Noe) care se află la Sofia.

Decembrie — august 1915 — Lenin și, la indicația sa, N. K. Krupskaia poartă corespondență cu M. M. Litvinov, secretarul secției de la Londra a P.M.S.D.R.

1915

Ianuarie, 4 și 11 (17 și 24) — În scrisorile sale adresate Inessei Armand, Lenin face observații critice amănunțite asupra planului broșurii ei pentru muncitoare.

Ianuarie, mai tîrziu de 14 (27) — Lenin face însemnări în broșura lui C. Legien „Warum müssen die Gewerkschaftsfunktionnäre

www.dacoromanica.ro

sich mehr am inneren Parteileben beteiligen ?" („De ce funcționarii sindicatelor trebuie să participe mai activ la viața internă de partid ?"), Berlin, 1915. Lenin critică această broșură în lucrarea sa „Falimentul Internaționalei a II-a".

Ianuarie, 17 sau 18 (30 sau 31) — Într-o scrisoare adresată lui A. G. Șleapnikov, Lenin aprobă planul acestuia în legătură cu plecarea în Rusia și-l sfătuiește „să-l pregătească cît mai sistematic și mai amănunțit" ; îl anunță că a primit ziarul „Naše Slovo", care a început să apară în locul ziarului „Golos", și că în tabăra lichidatorilor se manifestă divergențe ; scrie că în curînd va apărea nr. 37 al ziarului „Soțial-Demokrat".

Ianuarie, 19 (februarie, 1) — Articolele lui Lenin „Südekumii ruși" și „Ce fel de «unitate» a proclamat Larin la Congresul din Suedia ?" apar în nr. 37 al ziarului „Soțial-Demokrat".

Ianuarie, înainte de 23 (5 februarie) — Lenin trimite lui A. G. Șleapnikov manifeste pentru a fi expediate în Rusia.

Mai devreme de 27 ianuarie (9 februarie) — Lenin scrie proiectul de declarație al C.C. al P.M.S.D.R. pentru conferința de la Londra a socialiștilor din țările Antantei.

Într-o scrisoare adresată lui M. M. Litvinov, Lenin trimite proiectul de declarație al C.C. al P.M.S.D.R. pentru a fi citit la conferința socialiștilor din țările Antantei.

Ianuarie, 27 (februarie, 9) — Lenin scrie o scrisoare redacției ziarului „Naše Slovo" în care, în numele C.C. al P.M.S.D.R., se declară de acord cu propunerea redacției de a discuta planul unor acțiuni comune împotriva „social-patriotismului oficial" în legătură cu conferința socialiștilor din țările Antantei și expune textul proiectului de declarație al C.C. al P.M.S.D.R. ; arată că Comitetul de organizare și Bundul se situează pe pozițiile „social-patriotismului oficial".

Într-o scrisoare adresată Mariei Ilinicina Ulianova, Lenin îi mulțumește pentru cărțile trimise, scrie despre viața pe care o duce la Berna ; relevă că în Partidul social-democrat din Germania au crescut tendințele antișoviniste și roagă să i se trimită cărți și tăieturi din ziare și reviste în legătură cu oportunismul.

www.dacoromanica.ro

Ianuarie, 29 (februarie, 11) — Într-o scrisoare adresată lui A. G. Șleapnikov, Lenin îl înștiințează despre propunerea redacției ziarului „Nașe Slovo", despre scrisoarea lui C. Huysmans, transmisă de M. M. Litvinov, referitoare la convocarea la 20 februarie a Comitetului executiv al Biroului socialist internațional și la tratativele cu delegați ai Angliei, Franței și Rusiei, demască esența acestor manevre ; scrie despre răspunsul pe care l-a dat ziarul „Nașe Slovo", subliniind că „nu prea sînt mari speranțele de înțelegere cu ei" ; arată că „în Rusia și în întreaga lume se conturează o nouă grupare principală a forțelor în rîndurile social-democrației : pe de o parte, șovioniștii („social-patrioții") și prietenii, apărătorii lor, iar pe de altă parte antișovioniștii" ; face cunoscut că a avut o convorbire cu doi plehanoviști veniți la Berna și dă sfaturi în legătură cu atitudinea față de ei.

Sfîrșitul lunii ianuarie — Într-o telegramă adresată lui E. B. Boș și G. L. Peatakov la New York, Lenin îi anunță că a fost convocată la Berna conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. și-i invită să vină la conferință.

Mai tîrziu de ianuarie — Lenin scrie articolul „Sub pavilion străin".

Februarie, 7 (20) — Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin cere secției bolșevicilor de la Geneva să ia măsuri pentru a asigura apariția cu regularitate a ziarului „Soțial-Demokrat", Organul Central.

Februarie, 10 (23) — Lenin participă la Berna la un miting internațional de protest al social-democraților și al membrilor sindicatelor împotriva arestării în Rusia a deputaților bolșevici din Duma de stat.

Februarie, înainte de 14 (27) — Lenin conduce pregătirile pentru conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R., dă indicații concrete în legătură cu convocarea conferinței, scrie proiectele principalelor rezoluții.

Februarie, 14 — 19 (februarie, 27 — martie 4) — Lenin conduce lucrările conferinței secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. care se ține la Berna ; el prezintă raportul în problema principală de pe ordinea de zi a conferinței — „Războiul și sarcinile partidului", participă la discutarea rezoluțiilor conferinței ; discută cu delegații.

www.dacoromanica.ro

În numele redacţiei O.C., Lenin duce tratative cu E. B. Boş, G. L. Peatakov şi N. I. Buharin în legătură cu pregătirea editării revistei „Kommunist".

Februarie, înainte de 18 (3 martie) — Lenin face însemnări în broşura lui J. Borchardt „Vor und nach dem 4. August 1914" („Înainte şi după 4 august 1914"), Berlin, 1915 ; scrie despre ea în articolul său „Cum păzesc poliţia şi reacţionarii unitatea social-democraţiei germane".

Februarie, 18 (martie, 3) — Articolele lui Lenin „Cum păzesc poliţia şi reacţionarii unitatea social-democraţiei germane" şi „Conferinţa de la Londra" apar în nr. 39 al ziarului „Soţial-Demokrat".

Februarie, 27 (martie, 12) — Lenin scrie o scrisoare socialistei olandeze H. Roland-Holst în legătură cu pregătirea conferinţei socialiste internaţionale a femeilor.

Martie, 10 (23) — Lenin scrie o scrisoare de răspuns redacţiei ziarului „Naşe Slovo", care propusese din nou, după Conferinţa de la Londra a socialiştilor din ţările Antantei, Comitetului Central al P.M.S.D.R. să întreprindă acţiuni comune în vederea unirii internaţionaliştilor ; obiectează împotriva faptului că „Naşe Slovo" include în rîndurile internaţionaliştilor Comitetul de organizare şi Bundul, care în realitate sprijină pe social-şovinişti ; subliniază că pentru unirea internaţionaliştilor este obligatorie ruptura organizatorică hotărîtă cu orice fel de oportunism.

Martie, 11 (24) — Lenin participă la înmormîntarea Elisavetei Vasilievna Krupskaia.

Martie, înainte de 13 (26) — Lenin scrie un proiect de rezoluţie pentru Conferinţa socialistă internaţională a femeilor.

Martie, 13—15 (26—28) — Lenin conduce activitatea delegaţiei C.C. al P.M.S.D.R. la Conferinţa socialistă internaţională a femeilor care se ţine la Berna ; discută cu R. Grimm despre proiectul de rezoluţie al conferinţei.

Între 13 şi 15 (26 şi 28) martie — Lenin îl vizitează pe bolşevicul A. Skovno, care se afla internat în spital.

Martie, 16 (29) — Articolele lui V. I. Lenin „Conferinţa secţiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.", „Ce-a dovedit procesul Fracţiunii muncitoreşti social-democrate

www.dacoromanica.ro

din Rusia ?", „În legătură cu Conferința de la Londra", „Ilustrarea lozincii războiului civil" apar în nr. 40 al ziarului „Soțial-Demokrat".

Martie, înainte de 21 (3 aprilie) — Lenin citește raportul delegației C.C. la Conferința socialistă internațională a femeilor ; conduce pregătirile delegației C.C. al P.M.S.D.R. pentru Conferința socialistă internațională a tineretului.

Martie, 21 (aprilie, 3) — Lenin scrie și semnează în numele C.C. al P.M.S.D.R. o adeverință (în limba germană) prin care se atestă că I. F. Armand (Inessa) și G. I. Safarov (Egorov) sînt împuterniciți să participe la Conferința socialistă internațională a tineretului ca reprezentanți ai organizațiilor de tineret care aderă la C.C. al P.M.S.D.R.

Martie, 22—24 (aprilie, 4—6) — Lenin conduce activitatea delegației C.C. al P.M.S.D.R. la Conferința socialistă internațională a tineretului care se ține la Berna.

Mai tîrziu de luna martie — înainte de luna septembrie — Lenin face observații și însemnări în broșurile socialistului francez P. Golay „Le socialisme qui meurt et le socialisme qui doit renaître" („Socialismul care moare și socialismul care trebuie să renască"), Lausanne, 1915, și „Guerre de liberté ?" („Război pentru libertate ?"), Lausanne, 1915. Lenin a analizat broșura „Socialismul care moare și socialismul care trebuie să renască" în articolul „Glasul unui socialist francez cinstit".

Aprilie, 4—6 (17—19) — În corespondența sa cu I. Bogrovski și I. S. Ganețki, Lenin examinează posibilitatea de a muta redacția ziarului „Soțial-Demokrat" la Stockholm.

Aprilie, nu înainte de 14 (27) — Lenin scrie planul referatului sau articolului „Întîi Mai și războiul".

Aprilie, înainte de 18 (1 mai) — Lenin face observații și însemnări în broșura lui K. Kautsky „Die Internationalität und der Krieg" („Internaționalismul și războiul"), Berlin, 1915. Lenin critică această broșură în lucrările sale „Sofismele social-șoviniștilor" și „Falimentul Internaționalei a II-a".

Aprilie, 18 (mai, 1) — Articolele lui Lenin „Sofismele social-șoviniștilor", „Problema unirii internaționaliștilor", „Filantropii burghezi și social-democrația revoluționară" apar în nr. 41 al ziarului „Soțial-Demokrat".

www.dacoromanica.ro

Aprilie, înainte de 19 (2 mai) — Lenin dă indicații secției din Paris a bolșevicilor cu privire la organizarea unui club al social-democraților internaționaliști.

Aprilie, 22 (mai, 5) — Într-o scrisoare adresată lui H. Górter, social-democrat de stînga olandez, Lenin aprobă ideea editării unei reviste socialiste internaționale ; întocmește un plan de editare în limba germană a unor broșuri îndreptate împotriva social-șovinismului internațional.

Aprilie — V. I. Lenin și N. K. Krupskaia trimit secției din Paris a bolșevicilor felicitări cu prilejul zilei de 1 Mai.

Sfîrșitul lunii aprilie — începutul lunii mai — Lenin conduce la Berna o ședință a redacției revistei „Kommunist" consacrată problemelor de organizare.

Începutul lunii mai—septembrie — Lenin conduce lucrările de pregătire a editării nr. 1 al revistei „Kommunist" ; scrie articole pentru revistă ; redactează articole scrise de alte persoane ; duce lupta împotriva lui N. I. Buharin, G. L. Peatakov și E. B. Boș, care se situau pe o poziție greșită într-o serie de probleme principiale și căutau să transforme revista într-un organ fracționist al lor.

Mai, 8 (21) — Articolul lui Lenin „Falimentul internaționalismului platonic" apare în nr. 42 al ziarului „Soțial-Demokrat".

Mai, mai tîrziu de 9 (22) — Într-o scrisoare adresată Aleksandrei Kollontai, Lenin face observații critice pe marginea articolelor ei din „Naše Slovo" și a celor scrise pentru revista „Kommunist", articole în care era aprobată poziția nejustă a social-democraților de stînga din țările scandinave care se pronunțau împotriva punctului din programul-minimum cu privire la „înarmarea poporului" ; o roagă să adune și să pregătească pentru revista „Kommunist" material referitor la lupta dintre cele două curente, oportunist și revoluționar, din cadrul social-democrației din țările scandinave.

Mai, 19 (iunie, 1) — Articolul lui Lenin „Despre lupta împotriva social-șovinismului", precum și rezoluția prezentată de delegația C.C. al P.M.S.D.R. la Conferința socialistă internațională a femeilor, rezoluție scrisă tot de el, apar în suplimentul la nr. 42 al ziarului „Soțial-Demokrat".

www.dacoromanica.ro

Lenin primește de la S. G. Buacidze (Noe) din Sofia o scrisoare în care se vorbește despre lupta dusă de social-democrații de stînga bulgari („tesniacii") împotriva războiului.

Mai, 20 (iunie, 2) — Lenin primește de la S. G. Buacidze (Noe) o scrisoare în care se vorbește despre partidele social-democrate din Balcani și despre atitudinea lor față de ziarul „Soțial-Demokrat".

Mai, mai tîrziu de 20 (2 iunie) — Lenin primește din Bulgaria trei numere ale revistei „Novo Vreme", ziarul „Rabotniceski Vestnik" și 3 numere ale revistei „Narod", organ al social-democraților „largi".

Mai, înainte de 24 (6 iunie) — Dată fiind boala lui N. K. Krupskaia, Lenin pleacă de la Berna în cătunul de munte Sörenberg (Elveția).

Nu mai tîrziu de luna mai — Lenin studiază lucrarea lui K. Klausewitz „Vom Kriege", Band I—III („Despre război", vol. I—III) ; face extrase din ea și scrie observații. Lenin citează această carte în lucrările sale „Falimentul Internaționalei a II-a" și „Socialismul și războiul".

Lenin face observații și însemnări în broșura lui H. Cunow „Parteizusammenbruch ?" („Falimentul partidului ?"), Berlin, 1915. Lenin critică această broșură în lucrarea sa „Falimentul Internaționalei a II-a".

A doua jumătate a lunii mai — prima jumătate a lunii iunie — Lenin scrie pentru revista „Kommunist" articolul „Falimentul Internaționalei a II-a".

Începutul lunii iunie-august — Lenin poartă corespondență cu social-democrații de stînga internaționaliști din diverse țări cu scopul de a-i uni și de a pregăti acțiuni comune în vederea apropiatei conferințe socialiste internaționale ; trasează secțiilor bolșevice sarcina de a stabili legături cu elementele internaționaliste din diverse țări, de a organiza traducerea și editarea principalelor documente ale partidului în legătură cu războiul imperialist mondial : manifestul C.C. al P.M.S.D.R., rezoluția Conferinței de la Berna ; conduce pregătirile pentru conferința socialistă internațională de la Zimmerwald.

www.dacoromanica.ro

Iunie, mai tîrziu de 6 (19) Într-o scrisoare adresată lui K. Radek la Berna, Lenin condamnă acțiunile lui R. Grimm, care voia să pregătească convocarea conferinței socialiste internaționale fără a ține seama de C.C. al P.M.S.D.R. și să prezinte la această conferință un program centrist; Lenin formulează poziția bolșevicilor: „1) să mergem dacă ne vor chema; 2) să-i unim *din timp* pe «cei de stînga», *adică* pe adepții *acțiunilor revoluționare* împotriva *propriului* lor guvern"; 3) să prezentăm în numele bolșevicilor, olandezilor și germanilor de stînga un proiect de rezoluție împotriva kautskiștilor; 4) să desemnăm 2—3 vorbitori la conferință.

Într-o scrisoare adresată socialistului olandez D. Wynkoop la Zwolle (Olanda), Lenin vorbește despre frămîntarea revoluționară care a început și despre încercările lui K. Kautsky și ale altor centriști „de a o potoli" cu ajutorul „frazelor de stînga" despre pace; subliniază necesitatea de a sprijini dezvoltarea mișcării revoluționare sub lozinca transformării războiului imperialist în război civil; îl înștiințează că urmează să se țină o conferință a internaționaliștilor, întreabă dacă partidul social-democraților de stînga olandezi ar putea să trimită un reprezentant la conferință și dacă Wynkoop socoate că ar fi posibil ca P.M.S.D.R. și partidul social-democraților de stînga olandezi să prezinte o declarație (sau rezoluție) comună la această conferință.

Iunie, 11 (24) Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin îl roagă să-i trimită nr. 2 al ziarului „Izvestiia O. K.", precum și toate cărțile noi apărute la Geneva; îl întreabă cum își petrece zilele de odihnă și cum își vede de sănătate; îl sfătuiește să se plimbe mai mult cu bicicleta și să facă băi.

Iunie, mai tîrziu de 11 (24) Lenin scrie pentru revista „Kommunist" articolul „Cum se îmbină servilismul față de reacțiune cu jocul de-a democrația?".

Mai tîrziu de 28 iunie (11 iulie) Într-o scrisoare adresată Aleksandrei Kollontai, Lenin o înștiințează că a avut loc prima consfătuire pentru pregătirea unei conferințe socialiste internaționale și că s-a hotărît să se țină o a doua consfătuire, scrie că e necesar să participe la această consfătuire social-democrații de stînga suedezi și norvegieni; o roagă să traducă de ur-

www.dacoromanica.ro

gență în limbile suedeză și norvegiană manifestul C.C. al P.M.S.D.R. și rezoluțiile Conferinței de la Berna a secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R., să stabilească legătura cu cei de stînga din țările scandinave și să se intereseze dacă ei sînt de acord ca pe această bază să se pregătească o declarație sau o rezoluție comună ; explică poziția C.C. al P.M.S.D.R., arată că cei de stînga trebuie să vină la conferință cu o declarație ideologică comună — declarație care să condamne neapărat pe social-șoviniști și pe oportuniști —, să prezinte un program de acțiuni revoluționare, să se pronunțe împotriva lozincii „apărării patriei" etc.

Într-o scrisoare adresată lui K. Radek la Berna, Lenin îl înștiințează că îi trimite raportul delegatului C.C. al P.M.S.D.R. la consfătuirea preliminară pentru pregătirea unei conferințe socialiste internaționale, îl roagă să scoată o copie și s-o trimită pentru a fi publicată în revista „Lichtstrahlen" ; subliniază că cei de stînga din Germania trebuie să se unească și să acționeze în comun ; consideră că ar fi extrem de important să se discute cu o parte din ei și-l roagă pe Radek să organizeze în acest scop o întrevedere.

Nu mai tîrziu de luna iunie

Lenin face însemnări în broșurile : „Socialism and War" („Socialismul și războiul"), The Clarion Press, London ; E. D. Morel. „The outbreak of the War" („Cum a izbucnit războiul"). Despre aceste broșuri Lenin scrie în articolul „Pacifismul englez și aversiunea englezilor față de teorie".

Iunie

Lenin scrie articolul „Pacifismul englez și aversiunea englezilor față de teorie".

Iunie—iulie

Lenin face însemnări la cartea lui E. David „Die Sozialdemokratie im Weltkrieg" („Socialdemocrația în războiul mondial"), Berlin, 1915. Lenin supune această carte unei analize critice în articolul „Principala lucrare a oportunismului german în problema războiului" și amintește de ea și în alte lucrări.

Lenin scrie pentru revista „Kommunist" articolul „Principala lucrare a oportunismului german în problema războiului".

Iunie—august

În timp ce se afla la Sörenberg, Lenin poartă corespondență cu G. E. Zinoviev, membru al redacției ziarului „Soțial-Demokrat", în legătură cu editarea O.C. și a revistei „Kommunist".

www.dacoromanica.ro

Iunie—septembrie — Lenin își scrie observațiile la articolul lui M. N. Pokrovski „Cine poartă vina declanșării războiului", articol scris pentru revista „Kommunist", și ajunge la concluzia că el nu poate fi publicat în această revistă.

Începutul lunii iulie-august — Lenin scrie articolele „Cu privire la aprecierea lozincii «pace»" și „Problema păcii".

Lenin scrie broșura „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)".

Iulie, înainte de 8 (21) — Lenin scrie planul articolului „Despre înfrîngerea propriei țări în războiul imperialist".

Iulie, 8 (21) — Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin îl întreabă dacă nu s-ar putea culege mai ieftin la Geneva broșura „Socialismul și războiul" ; îl roagă să-i facă un deviz și să-i comunice cît va dura culesul.

Iulie, mai tîrziu de 11 (24) — Într-o scrisoare adresată lui D. Wynkoop, Lenin îi atrage atenția asupra necesității elaborării rapide și în bune condiții a „unei declarații internaționale de principii din partea stîngii marxiste" ; critică greșelile social-democraților de stînga în problema înarmării poporului, subliniază însemnătatea apărării dreptului națiunilor la autodeterminare ; condamnă poziția centristă a lui H. Roland-Holst ; arată că sarcina cea mai importantă a social-democraților de stînga este „de a trage o linie de demarcație netă între stînga marxistă, pe de o parte, și oportuniști (și kautskiști) și anarhiști, pe de altă parte" ; subliniază necesitatea ca în presa ilegală să se explice maselor problemele luptei revoluționare.

Mai devreme de 13 (26) iulie — Lenin scrie proiectul de rezoluție (declarație) al social-democraților de stînga pentru prima conferință socialistă internațională care urma să aibă loc.

Iulie, 13 (26) — Într-o scrisoare adresată Aleksandrei Kollontai, Lenin explică importanța și necesitatea revendicării programatice cu privire la înarmarea poporului precum și a dreptului națiunilor la autodeterminare, arată de ce e greșită poziția unor elemente de stînga în aceste probleme ; o anunță că i-a trimis proiectul de declarație (rezoluție) al internaționaliștilor de stînga pentru conferința

www.dacoromanica.ro

socialistă internațională, o roagă să-l traducă și să-l transmită celor de stînga din Suedia și Norvegia și să-i comunice observațiile ei.

Articolele lui Lenin „Despre înfrîngerea propriului guvern în războiul imperialist" și „Situația din cadrul social-democrației din Rusia" apar în nr. 43 al ziarului „Soțial-Demokrat".

Iulie, înainte de 14 (27) — Într-o scrisoare adresată lui D. Wynkoop, Lenin îl anunță că i-a trimis proiectul de rezoluție al internaționaliștilor de stînga pentru prima conferință socialistă internațională.

Iulie, 15 (28) — Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin îl anunță că broșura „Socialismul și războiul" a fost scrisă „în întregime" și-l roagă să urgenteze editarea ei.

Iulie, mai tîrziu de 17 (30) — Lenin primește o scrisoare din partea unor prizonieri ruși din Germania în care e rugat să răspundă la o serie de întrebări.

La indicația lui Lenin, N. K. Krupskaia poartă corespondență cu prizonieri de război aflați în Germania.

Iulie, înainte de 22 (4 august) — Într-o scrisoare adresată lui K. Radek, Lenin îl anunță că a primit și a expediat la adresa indicată scrisoarea lui K. Radek către D. Wynkoop însoțită de un post-scriptum al său ; arată că C.C. al P.M.S.D.R. a și pregătit un proiect de declarație pentru a fi prezentat în numele celor de stînga la conferința socialistă internațională și roagă să i se trimită cît mai repede amendamentele sau contraproiectele ; subliniază că pentru social-democrații de stînga cel mai important lucru este să prezinte o declarație de principii clară, completă și precisă ; arată că social-democrații de stînga germani trebuie să se unească și să prezinte o declarație precisă ; critică poziția greșită a lui Radek în această problemă.

August, 2 (15) — Lenin primește o scrisoare de la D. Blagoev care conține știri despre mișcarea revoluționară și despre lupta împotriva razboiului imperialist în Balcani.

August, 2 sau 3 (15 sau 16) — Într-o scrisoare adresată lui S. N. Ravici la Geneva, Lenin dă indicații în legătură cu editarea broșurii „Socialismul și războiul", scrie că tre-

www.dacoromanica.ro

buie publicate ca supliment la broșură manifestul C.C. al P.M.S.D.R., rezoluția Consfătuirii de la Poronino a C.C. cu unii activiști de partid (1913) cu privire la problema națională și rezoluția Conferinței de la Berna a secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.

August, 3 sau 4 (16 sau 17) — Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin trimite textul notei din partea redacției cu privire la lozinca Statelor Unite ale Europei din manifestul C.C. al P.M.S.D.R. și roagă să fie introdus în manifest la locul respectiv.

August, înainte de 6 (19) — Într-o scrisoare adresată Aleksandrei Kollontai, Lenin o înștiințează că a fost amînată convocarea celei de-a doua consfătuiri preliminare pentru pregătirea conferinței socialiste internaționale; arată că social-democrații de stînga din Suedia și Norvegia trebuie să obțină singuri invitație la conferință, iar cererile, rugămințile și declarațiile lor să le trimită C.C. al P.M.S.D.R.; roagă să-i trimită amendamentele la proiectul de declarație; întreabă dacă cei de stînga din Scandinavia sînt de acord „cu manifestul nostru comun, al celor de stînga din diferite țări (independent de conferință)".

August, 6 (19) — Într-o scrisoare adresată lui V. M. Kasparov la Berna, Lenin îl anunță că la 5 septembrie se deschide conferința socialistă internațională; arată că este important ca broșura „Socialismul și războiul" să apară în limba germană înainte de această dată; îl roagă să ajute la editarea rapidă a broșurii.

Într-o scrisoare adresată lui K. Radek, Lenin critică proiectul de declarație pentru conferința socialistă internațională scris de acesta: „Nici un cuvînt despre social-șovinism și (=) oportunism și despre combaterea lor!! De ce să înfrumusețăm răul și să ascundem de ochii maselor muncitorești pe principalul lor dușman din rîndurile partidelor social-democrate?... Proiectul d-tale e prea «academic», nu este o chemare la luptă, un manifest combativ"; roagă să i se trimită traducerea în limba germană a proiectului său de declarație și traducerea rezoluției Consfătuirii de la Poronino a C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activiști de partid (1913) cu privire la

www.dacoromanica.ro

problema naţională ; subliniază importanţa apariţiei înainte de conferinţă a broşurii „Socialismul şi războiul" în limba germană.

August, mai tîrziu de 6 (19) — Într-o scrisoare adresată Aleksandrei Kollontai, Lenin confirmă primirea declaraţiei norvegienilor de stînga ; subliniază însemnătatea unor acţiuni internaţionale comune ale elementelor de stînga ; explică necesitatea de a face distincţie între tipurile de războaie şi de a sprijini războaiele de eliberare naţională.

August, 10 (23) — Într-o scrisoare adresată lui A. G. Şleapnikov, Lenin dă indicaţii în legătură cu plecarea acestuia în Rusia ; scrie în legătură cu apariţia nr. 44 al ziarului „Soţial-Demokrat", a revistei „Kommunist" şi a broşurii „Socialismul şi războiul" ; remarcă cu satisfacţie că evenimentele din Rusia confirmă justeţea poziţiei bolşevicilor şi a lozincii „înfrîngerii propriului guvern în război", arată că eşecurile militare contribuie la zdruncinarea ţarismului şi înlesnesc realizarea unei alianţe între muncitorii revoluţionari din Rusia şi cei din alte ţări ; indică tactica partidului în cazul victoriei lui asupra ţarismului ; arată că e necesar să se formeze în modul cel mai conspirativ în 2—3 centre grupuri de conducere, să se refacă Biroul din Rusia al C.C., să se stabilească legături trainice şi permanente între acesta şi Biroul din străinătate al C.C.

Articolul lui V. I. Lenin „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei" apare în nr. 44 al ziarului „Soţial-Demokrat".

August, 10—14 (23—27) — Lenin face corectura broşurii „Socialismul şi războiul" ; în scrisorile adresate lui V. A. Karpinski şi S. N. Ravici, el dă indicaţii în legătură cu modificările şi completările din corectură, organizează traducerea broşurii în limba germană.

August, înainte de 23 (5 septembrie) — Într-o scrisoare către E. I. Rivlina la Lausanne, Lenin o anunţă că deschiderea conferinţei socialiste internaţionale a fost fixată pentru 5 septembrie ; o roagă să-i întrebe pe socialiştii P. Golay şi Ch. Naine dacă vor să participe la conferinţă şi să-i scrie despre starea lor de spirit.

www.dacoromanica.ro

Într-o scrisoare adresată Aleksandrei Kollontai, Lenin o anunță că conferința a fost fixată pentru 5 septembrie ; o roagă să urgenteze plecarea reprezentanților social-democrați de stînga suedezi și norvegieni astfel ca ei să sosească în Elveția nu mai tîrziu de 3 septembrie ; subliniază că „obiectivul principal al luptei va fi următorul : trebuie declarată sau nu în Prinzipienerklärung o luptă necruțătoare (pînă la sciziune inclusiv) împotriva *oportunismului* = social-șovinismului ?".

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

Prefață VII

1914

SARCINILE SOCIAL-DEMOCRAȚIEI REVOLUȚIONARE ÎN RĂZBOIUL EUROPEAN . . . . . 1—7

Rezoluția unui grup de social-democrați . . . 1

RĂZBOIUL EUROPEAN ȘI SOCIALISMUL INTERNAȚIONAL . . . . . 8—11

RĂZBOIUL ȘI SOCIAL-DEMOCRAȚIA DIN RUSIA . 13—22

*CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN LEGĂTURĂ CU REFERATUL „ATITUDINEA SOCIALIȘTILOR FAȚĂ DE RĂZBOI", ȚINUT DE G. V. PLEHANOV LA 28 SEPTEMBRIE (11 OCTOMBRIE) 1914. *Scurtă relatare apărută în presă* . . . . . 23—25

*REFERAT PE TEMA: „PROLETARIATUL ȘI RĂZBOIUL" 1 (14) OCTOMBRIE 1914. *Relatare apărută în presă* 26—34

SITUAȚIA DIN INTERNAȚIONALA SOCIALISTĂ ȘI SARCINILE EI . . . . . 35—41

KARL MARX *(Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului)* . . . . . 43—92

Prefață 45

Doctrina lui Marx 50

Materialismul filozofic 51

* Cu asterisc sînt notate titlurile date de Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.

www.dacoromanica.ro

Dialectica 53
Concepţia materialistă a istoriei 55
Lupta de clasă 58
Doctrina economică a lui Marx 60
Valoarea 60
Plusvaloarea 62
Socialismul 72
Tactica luptei de clasă a proletariatului . . . 75
Bibliografie 81

UN GLAS DIN GERMANIA DESPRE RĂZBOI . . . 93—94

CĂTRE AUTORUL „CÎNTECULUI ŞOIMULUI" . . . 95—96

ŞOVINISM MORT ŞI SOCIALISM VIU *(Cum să restabilim Internaţionala ?)* . . . . . 97—104

MÎNDRIA NAŢIONALĂ A VELICORUŞILOR . . . 105—109

1915

ŞI ACUM ? *(Sarcinile partidelor muncitoreşti în legătură cu oportunismul şi social-şovinismul)* . . . . . 110—117

SÜDEKUMII RUŞI . . . . . 118—124

CE FEL DE „UNITATE" A PROCLAMAT LARIN LA CONGRESUL DIN SUEDIA ? . . . . . 125—127

*PROIECT DE DECLARAŢIE A C.C. AL P.M.S.D.R. PENTRU CONFERINŢA DE LA LONDRA A SOCIALIŞTILOR DIN ŢĂRILE ANTANTEI . . . . . 128—129

*NOTĂ „DIN PARTEA REDACŢIEI" LA ARTICOLUL „UCRAINA ŞI RĂZBOIUL" 130

SUB PAVILION STRĂIN . . . . . 131—153
I 135
II 141
III 146

CUM PĂZESC POLIŢIA ŞI REACŢIONARII UNITATEA SOCIAL-DEMOCRAŢIEI GERMANE . . . . . 154—156

CONFERINŢA DE LA LONDRA . . . . . 157—159

www.dacoromanica.ro

CONFERINŢA SECŢIILOR DIN STRĂINĂTATE ALE P.M.S.D.R. . . . . 160—166

Rezoluţiile conferinţei 160

Cu privire la caracterul războiului 161
Cu privire la lozinca „apărării patriei" . . . 161
Lozincile social-democraţiei revoluţionare . . . 162
Oportunismul şi falimentul Internaţionalei a II-a 163
Internaţionala a III-a 164
Pacifismul şi lozinca păcii 164
Înfrîngerea monarhiei ţariste 165
Atitudinea faţă de alte partide şi grupuri . . . 165

CE-A DOVEDIT PROCESUL FRACŢIUNII MUNCITOREŞTI SOCIAL-DEMOCRATE DIN RUSIA ? . . . 167—175

ÎN LEGĂTURĂ CU CONFERINŢA DE LA LONDRA . 176—178

ILUSTRAREA LOZINCII RĂZBOIULUI CIVIL . . . 179—180

SOFISMELE SOCIAL-ŞOVINIŞTILOR . . . . . 181—185

PROBLEMA UNIRII INTERNAŢIONALIŞTILOR . . 186—190

FILANTROPII BURGHEZI ŞI SOCIAL-DEMOCRAŢIA REVOLUŢIONARĂ . . . . . 191—193

FALIMENTUL INTERNAŢIONALISMULUI PLATONIC 194—199

DESPRE LUPTA ÎMPOTRIVA SOCIAL-ŞOVINISMULUI 200—204

*PROIECT DE REZOLUŢIE A CONFERINŢEI SOCIALISTE INTERNAŢIONALE A FEMEILOR . . . . 205—207

FALIMENTUL INTERNAŢIONALEI A II-a . . . 209—265

I 212
II 217
III 222
IV 228
V 232
VI 238
VII 246
VIII 255
IX 261

PACIFISMUL ENGLEZ ŞI AVERSIUNEA ENGLEZILOR FAŢĂ DE TEORIE . . . . . 266—272

www.dacoromanica.ro

CUM SE ÎMBINĂ SERVILISMUL FAŢĂ DE REACŢIUNE CU JOCUL DE-A DEMOCRAŢIA? . . . . . 273—276

PRINCIPALA LUCRARE A OPORTUNISMULUI GERMAN ÎN PROBLEMA RĂZBOIULUI . . . . . 277—281

*PROIECTUL DE REZOLUŢIE AL SOCIAL-DEMOCRAŢILOR DE STÎNGA PENTRU PRIMA CONFERINŢĂ SOCIALISTĂ INTERNAŢIONALĂ . . . . . 282—285

DESPRE ÎNFRÎNGEREA PROPRIULUI GUVERN ÎN RĂZBOIUL IMPERIALIST . . . . . 286—292

SITUAŢIA DIN CADRUL SOCIAL-DEMOCRAŢIEI DIN RUSIA . . . . . 293—299

CU PRIVIRE LA APRECIEREA LOZINCII „PACE" . . 300—302

PROBLEMA PĂCII . . . . . 303—308

SOCIALISMUL ŞI RĂZBOIUL *(Atitudinea P.M.S.D.R. faţă de război)* . . . . . 309—354

Prefaţă la prima ediţie (apărută în străinătate) . . . 311

Prefaţă la ediţia a doua 312

Capitolul I. Principiile socialismului şi războiul din 1914—1915 313

Atitudinea socialiştilor faţă de războaie . . . 313

Tipuri istorice de războaie din epoca modernă . 314

Deosebirea dintre războiul de agresiune şi războiul de apărare 314

Războiul actual este un război imperialist . . . 315

Războiul dintre marii proprietari de sclavi pentru menţinerea şi consolidarea sclaviei 316

„Războiul este continuarea politicii prin alte mijloace (şi anume : prin mijloace violente)" . . 318

Exemplul Belgiei 319

Pentru ce luptă Rusia? 320

Ce este social-şovinismul? 321

Manifestul de la Basel 321

False referiri la Marx şi Engels 322

Falimentul Internaţionalei a II-a 323

Social-şovinismul este oportunism dus la desăvîrşire 324

www.dacoromanica.ro

Unitatea cu oportuniştii înseamnă alianţa muncitorilor cu „propria" lor burghezie naţională şi scindarea clasei muncitoare revoluţionare internaţionale 325
„Kautskismul" 326
Lozinca marxiştilor este lozinca social-democraţiei revoluţionare 327
Exemplul fraternizării în tranşee 328
Însemnătatea organizaţiilor ilegale 329
Despre înfrîngerea „propriului" guvern în războiul imperialist 329
Despre pacifism şi lozinca păcii 330
Despre dreptul naţiunilor la autodeterminare . 331

Capitolul al II-lea. Clasele şi partidele din Rusia 332
Burghezia şi războiul 332
Clasa muncitoare şi războiul 334
Fracţiunea muncitorească social-democrată din Rusia şi războiul 335

Capitolul al III-lea. Refacerea Internaţionalei 339
Metoda social-şoviniştilor şi a „centrului" . . . 339
Situaţia din rîndurile opoziţiei 341
Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia şi Internaţionala a III-a 345

Capitolul al IV-lea. Istoria sciziunii şi actuala situaţie a social-democraţiei din Rusia 346
„Economiştii" şi vechea „Iskră" (1894—1903) . . 347
Menşevismul şi bolşevismul (1903—1908) . . 348
Marxismul şi lichidatorismul (1908—1914) . . . 348
Marxismul şi social-şovinismul (1914—1915) . . 350
Situaţia actuală din partidul social-democrat din Rusia 351
Sarcinile partidului nostru 354

ÎN JURUL LOZINCII STATELOR UNITE ALE EUROPEI . . . . . 355—359

*NOTA REDACŢIEI ZIARULUI „SOŢIAL-DEMOKRAT" LA MANIFESTUL C.C. AL P.M.S.D.R. CU PRIVIRE LA RĂZBOI 360

www.dacoromanica.ro

MATERIALE PREGĂTITOARE

*PLANUL ARTICOLULUI „KARL MARX" . . . 362—365

*LOZINCA TRANSFORMĂRII RĂZBOIULUI IMPERIALIST ÎN RĂZBOI CIVIL 366

*PLANUL BROȘURII „RĂZBOIUL EUROPEAN ȘI SOCIALISMUL EUROPEAN" . . . . . 367—374

*PROIECTUL PUNCTULUI TREI AL REZOLUȚIEI „O.C. ȘI CREAREA UNUI NOU ZIAR", ADOPTATĂ DE CĂTRE CONFERINȚA SECȚIILOR DIN STRĂINĂTATE ALE P.M.S.D.R. 375

ÎNTÎI MAI ȘI RĂZBOIUL . . . . . 376—384

Introducere 376
Falimentul patriilor burgheze naționale 376
Falimentul partidelor social-democrate oficiale . . 379
Falimentul iluziilor mic-burgheze cu privire la capitalism 381
Spulberarea visurilor pacifismului 382
Roadele falimentului iluziilor 383

*PLANUL ARTICOLULUI DESPRE ÎNFRÎNGEREA PROPRIEI ȚĂRI ÎN RĂZBOIUL IMPERIALIST . . 385—386

*VARIANTA PROIECTULUI DE REZOLUȚIE AL SOCIAL-DEMOCRAȚILOR DE STÎNGA PENTRU PRIMA CONFERINȚĂ SOCIALISTĂ INTERNAȚIONALĂ . . 387—389

———

Lista lucrărilor lui V. I. Lenin care n-au fost găsite pînă în prezent *(iulie 1914—august 1915)* . . . . . 393—397

Lista publicațiilor la a căror redactare a participat V. I. Lenin 398

Lista de lucrări care s-ar putea să fie ale lui V. I. Lenin . . 399—400

Adnotări . . . . . 401—468

Indice de lucrări și izvoare citate sau menționate de V. I. Lenin 469—501

Indice de nume . . . . . 502—553

Date din viața și activitatea lui V. I. Lenin . . . . 554—579

———

www.dacoromanica.ro

ILUSTRAȚII

Manuscrisul introducerii lui V. I. Lenin la tezele „Sarcinile social-democrației revoluționare în războiul european" — 1914 3

Afișul prin care se anunța referatul lui V. I. Lenin „Războiul european și socialismul" — 2 (15) octombrie 1914 . . . 31

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Karl Marx". Iulie—noiembrie 1914 . . . . . 46—47

Prima pagină a ziarului „Soțial-demokrat" nr. 40 din 29 martie 1915 cu articolele lui V. I. Lenin „Ce-a dovedit procesul Fracțiunii muncitorești social-democrate din Rusia" și „În legătură cu Conferința de la Londra" 169

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Întîi mai și războiul". — 1915 377

www.dacoromanica.ro

Dat la cules 02.04.1964. Bun de tipar 21.05.1964. Apărut 1964. Hîrtie scris I A de 63 g/m², 540×840/16. Coli editoriale 41,10. Coli de tipar 38,50. Planșe 1 offset 5 culori. A 4922/1964. C.Z. pentru biblioteci 3C23=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 5769/40.240 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — R.P.R.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro